This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

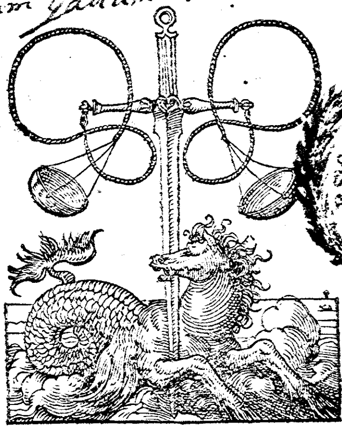
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

9

615.
3
D 62 p
R

PEDANII DIOSCO-RIDIS ANAZARBEI, de Medicinali materia, Libri ſex, Ioanne Ruellio Sueſſionenſi interprete.

Cuilibet capiti additæ Annotationes, eruditæ & compendiariæ, è ſelectiori Medicorum promptuario. per Hubertum Barlandum medicum Gallum.

LVGDVNI,
Apud Balthazarem Arnollerum.
M. D. XXXXX.

Cum Priuilegio Regis ad quinquennium.

Il eſt permis à Balthazar Arnoullet, maiſtre Imprimeur de la Ville de Lyon, d'Imprimer ou faire imprimer, expoſer et mettre en Vente, Dioſcoride trãslate de grec en latin, & de latin en frãcoys, auec les Annotatiõs adiouſtees de nouueau. Et ce en vertu du Priuilege obtenu du Roy noſtre ſire, tant pour ledit Dioſcoride que pour plusieurs autres liures mẽtionnez en icelluy, Auec inhibitions & deffences à tous autres Libraires & Imprimeurs, de n'imprimer ou faire imprimer, & expoſer en vente ledit Liure cy deſſus mentionné, Iuſques à cinq ans prochainement venans, à compter du iour & datte de l'impreſsion dudit Liure. Et ce ſur peine d'amende arbitraire, de confiſcation deſdits Liures, & des dommages & intereſts dudit Arnoullet, Et autrement: comme plus amplemẽt eſt cõtenu audict Priuilege, Donné à Fontainebleau le dixieſme iour de Feburier. Lan mil cinq cens quarante neuf. Par le Roy,

L'Eueſque de Bayonne Maiſtre des Requeſtes ordinaire de ſon hoſtel preſent.

Hurault.

Et ſeellé de Cire iaune à ſimple queue.

PRAESTANTISSIMO ET
peræqué eruditiſsimo uiro, D. Franciſco Sangelaſio, Engoliſmeæ eccleſiæ Decano.

H. B. P. Medicus. S D.

QVANDOQVIDEM Id actutum apud me ſtatuerim, uir ornatiſsime, præ omnibus expetendum, ut ablegata protenſis machinis ignauia, eo memet induſtriæ dedere, quatenus & genius & temporum ratio præbuerint, futurum ut admouenti manum, nonnuſquam θεὸς illud in ſubſidium accurrat: & perinde id iamdiu non uulgaribus indicijs conceperim ad iatricen probè natum & effictum, nec ſecus decreui, uni me ſtudio & operæ permittere, quo & natura propellerer, & diutius ingenium exercuiſſem. Atenim quo mei amiciſsimis, huius rei nihil arte diſsimulans, quin & exerta & breui manu argumentum præberem, uiſum eſt rudiori initio in auras prorũpere, quo paulatim ad editiora ſubueherer. Nec ignoras quantum id ego hominũ genus pro nihilo ducam, qui ſublata lampade, necdum permeante prætoriæ buccinæ ſonitu, uires ſuas omnes in arenam ipſumque diſcrimen proijciunt, cunque ſufferendo æſtui impares ſint, aut nondum præbito de ſe ſpecimine, aut non expectata præconia uoce, ſeſe è carceribus ingenti ſuo dedecore ſubducunt, ac tum deſperabundi doctorum diligentiã nullo delectu perſequũtur, & quod aperto marte non audent, id occulta obtrectatione & ſubdolis machinamẽtis quà poſſunt, ſubruũt, nõ robuſtoquoſque, at delicatulos quoſque impetentes, donec per tẽpus peruerſitate propalata, unà & à propoſito & ab exiſtimatione

*concidunt. Et ſane ea mihi cauſa fuit ſuſtinendæ æditionis ſcho-
liorum, quæ Angoliſsimæ in ædibus tuis in ſyluam congeſſerã.
Ea lugduni ſcholiaſten in Dioſcoridem agens, in cõpendiũ redi-
gi, depreſſo ex induſtria ſtylo, quo imperitiores, quibus hæc ſcri-
bebam, & medicinam factitant, ad ſtudioſè legendum Dioſco-
ridẽ accenderẽ, quo ab indiligentiæ quo ſummè premũtur ueter-
no excitati, ſciant dum hæc rudiora legunt, quæ ſimplicia cuiuis
exprompta, quæ ignota, aut alia quauis ratione non ſatis perſpe-
cta, quæque, & quo loci perquirẽda. Porro hoc in negocio non
extẽporariũ dicaſtẽ egi, uerũ in exprimẽdis ſimpliciũ facultati-
bus & forma, Galenũ ſecutus ſum: in priuata uerò ſimpliciũ cẽ-
ſura, eximiũ illũ & eruditione & perſpecta diligẽtia Matthio
lũ reddidi, præcipuè cũ in cẽſendo Dioſcoride hic & operã naua
rit ſingulare͂, atque adeò Colophonẽ addiderit. Verũ enimuero,
uir dotibus ingenij omnibus præcellẽtiſsime, cũ te ut totius philo
ſophiæ, ita Medicinæ ſtudioſum penitius perſenſerim, ac can-
doris tui memor, quo me, ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι, exceperis, id o-
mnino committẽdũ duxi, ut hæc induſtriæ initia tibi dedicarem,
quo te mihi manũ porrigẽte, chordæ uice, uel ſine cortice, in am-
pliſsimo hoc iatrices ſinu, pernatem ἀκινδυνατὶ, ad ipſius por-
tus anguſtias. Iamiam enim Deo duce ad reddendos Latinitate
Arabes accingor, quos à barbarie & mendis queis ſcatent aſ
ſertos, id appungam diſcerniculi quà cum Græcis uaria aut di-
uerſa ſcripſere, totiſque & uelis & remis enitar, ut doctis illo-
rum Lectio à Galenica & Hippocratica minimũ diſsideat. Tu
interim præcellentiſ. V. Hæc initia boni conſule, ab eo nimirum
profecta, qui in literis per te ſupramodum promouiſſe teſtatur,
quãtum quantunque eſt hoc Dioſcoridis ſcholion & tuere, &
lege. Vale Lugduni, ſexto à Liberalibus die. 1550.*

Et Horæ & genio.

Index

INDEX OMNIVM QVAE in Dioſcoride continentur. Prior numeri librum, Poſterior caput indicat.

ABrotonum 3.25.
Abſinthium 3.23.
Abſinthium marinũ 3.24.
Abſinthium Sãtonicũ 3.24.
Acacalis 1.100.
Acacia 1.114.
Acanthus 3.17.
Acanthus ſylueſtris 3.17.
Acanthium 3.16.
Acetum 5.11.
Acetum Mulſum 5.12.
Acetum Scilinum 5.15.
Acetum è Stœchade. 5.36.
Achillea. 4.28.
Achras 1.131.
Acida muria 5.13.
Acinos 3.41.
Acorum 1.2.
Acontium 4.66.77.
Adarces 5.84.
Adeps omnis 268.
Adeps Sampſuchi 2.68.
Adianton 4.120.
Agilops 4.123.
Aeris ſquamma 5.44.
Aeris flos 5.43.
Aerugo raſa. 5.45.
Aerugo Scolecia 5.45.
Aes uſtum 5.42.
Aethiopis 4.90.
Aetites lapis 5.93.
Agallochon 1.21.
Agaricum 3.1.
Ageraton 4.49.
Agnus 1.115.
Aiuga 3.150.
Alabraſtites. 5.93.
Alcea 3.140.
Alcibiadion 4.21.
Alcyonium 5.83.
Alyſma 3.144.
Allium 2.145.
Aloe 3.22.
Alſine 4.75.
Althæa 3.139.
Alumen 5.72.
Alumen ſciſſile 5.72.
Alyſſon 3.87.
Amaracum 3.38.
Ambroſia 3.109.

Amiantus lapis 5.93.
Ammi 3.59.
Ammoniacum 3.80.
Amomum 1.14.
Ampelitis terra 5.94.
Ampelopraſon 2.143.
Amphiſbanæ ictus, nota, curatio 6.38.40.
Amurca 1.119.
Amygdalæ amaræ 1.138.
Amilum 2.93.
Anagallis 2.171.
Anayris 3.142.
Anchuſa 4.21.
Androſaces 3.127.
Androſæmon 3.148.
Anemone 2.169.
Anethum 3.56.
Anguium ſenectus 2.16.
Aniſum 3.54.
Anonis 3.18.
Anſerinus adeps 2.68.
Anthemis 3.131.
Anthyllis 3.130.
Antipathes 5.86.
Antirrhinon 4.117.
Antiſpoda 5.41.
Aparine 3.86.
Aphaca 2.142.
Apiaſtrum 3.99.
Apios 4.157.
Apium 3.62.
Apocynon 4.69.
Apollinaris 4.59.
Apri iecur 2.39.
Apum ictus curatio 6.40.
Aqua 5.9.
Aqua frigida 6.33.
Aqua marina 5.9.
Aqua mulſa 5.8.
Arabicus lapis 5.93.
Araneus 2.55.
Arbutus 1.137.
Arction 4.91.
Arcion 4.92.
Arcturon 4.91.
Arena 5.93.
Argemone 2.170.
Argenti recrementum 5.51.
Argenti ſcoria 5.51.
Argenti ſpuma 5.52.
Argentum uiuũ 5.60.6.28.
Ariſarum 2.160.
Ariſtolochia 3.4.
Armeniaca mala 1.130.
Armenius lapis 5.55.
Aron 2.159.
Arrhenogonon 3.120.
Artemiſia 3.108.
Arundo 1.96.
Aſarum 1.9.
Aſclepias 3.88.

Aſcyron 3.147.
Aſius lapis 5.88.
Aſpalathus 1.19.
Aſparagus 2.118.
Aſplenon 3.128.
Aſpidis ictus notæ & curatio 6.38.48.
Aſter Atticus 4.105.
Aſtragalus 4.52.
Athamanticum 1.3.
Athera 2.84.
Atractylis 3.89.
Atramentum librariũ 5.96.
Atramentum ſutoriũ 5.64.
Atriplex 2.112.
Auellana nux 1.141.
Auena 2.86.
Auricula muris 2.176.
Auripigmentum ſiue Arnicon 5.70.6.29.
BAccæ Lauri 1.89.
Baccharis 3.42.
Balauſtium 1.126.
Ballote 3.98.
Balſamum 1.18.
Barbula hyrci 2.137.
Baſiliſci ictus, notæ, & curatio 6.38.48.
Bdellium 1.68.
Beta 2.116.
Betonica 4.1.
Bitumen 1.82.
Blatta priſtinaria 2.34.
Bliton 2.110.
Botrys 3.110.
Braſsica 2.113.
Braſsica marina 2.115.
Braſsica ſylueſtris 2.114.
Britanica 4.2.
Bromus 4.123.
Bryon 1.20.
Buccina 2.3.
Bugloſſum 4.112.
Bulbus eſculentus 2.162.
Bulbus uomitorius. 2.163.
Bunion 2.109.4.111.
Bupreſtis 2.53.6.3.
Buphthalmos 3.133.
Butyrum 2.64.
Butiri fuligo 2.64.
CAcalia 4.108.
Cadmia 5.40.
Cæciliæ ictus, notæ, curatio 6.38.40.
Calamus odoratus 1.17.
Calamintha 3.34.
Calcifraga 4.161.
Calx uiua 5.80.6.29.
Cancamum 1.23.
Cancri 2.9.
Canis rabioſi notæ 6.35.
Canis rabioſi morſus curatio 6.36.

Cane demor. uićt. ratio. 6.37
Cannabis. 3.141
Cantharides. 2.52.6.1
Capnos. 4.95
Capparis. 2.166
Cardamomum. 1.5
Cardamina. 2.121
Carduus. 3.14
Carpaſi ſuccus. 6.13
Cariotæ. 1.124
Carum. 3.55
Caſeus recens. 2.63
Caſeus equinus. 2.63
Caßia. 1.12
Caſtanea. 1.121
Caſtorium. 2.22
Catanance. 4.118
Caucalis. 2.133
Cedrus. 1.88
Celticum Nardum. 1.7
Cēchri ićt. not. rem. 6.38.40
Cētauriū magnū. 3.6
Centaurium minus. 3.7
Cepa. 2.144
Cepæa. 3.143
Cera. 2.75
Ceraſia. 1.128
Ceraſtæ ićtus, notæ, curatio. 6.38.40
Cerui genitale. 2.36
Ceruinum cornu. 2.50
Ceruinum ſæuum. 2.68
Ceruſſa. 5.53.6.22
Ceſtron. 4.1
Chalcitis. 5.65
Chamæ. 2.6
Chamæaćte. 4.155
Chamæciſſos. 4.110
Chamædaphne. 4.132
Chamædrys. 3.94
Chamæleo albus. 3.8
Chamæleo niger. 3.9
Chamæpeuce. 4.111
Chamæpitys. 3.150
Chamæſyce. 4.151
Chamælea. 4.153
Chelidonium maius. 2.173
Chelidonium minus. 2.174
Chia terra. 5.94
Chryſanthemon. 4.48
Chryſocolla. 5.54
Chryſocome. 4.45
Chryſogonon. 4.46
Cicadæ. 2.43
Cicer ſatiuum. 2.96
Cicer Arietinum. 2.96
Cicer ſylueſtre. 2.96
Cichorion. 2.126
Cici. 4.145
Cicuta. 4.67, 6.11
Cimices 2.32
Cimolia. 5.94

Cypa

Cypariſsias.	4.146	Cos Noxia.	5.93
Cinis ſarmentitius.	5.82	Coſtus.	1.15
Cinnabaris.	5.59	Cotonea mala.	1.130
Cinnamomum.	1.13	Crateogonum.	3.119
Cionia.	2.3	Crithmum	2.122
Circæa.	3.114	Crocodilion.	3.10
Cirſium.	4.104	Crocomagma.	1.25
Ciſtus.	1.108	Crocum.	1.25
Citria mala.	1.130	Croton.	4.145
Clematis.	4.6	Cucurbita.	2.127
Clinopodion.	3.91	Cucumis ſatiuus.	2.128
Clymenon.	4.11	Cucumis ſylueſtris.	4.136
Cnicus.	4.168	Cuminum ſatiuum.	3.57
Coagulum.	2.67	Cuminum ſylueſtre.	3.58
Coccum Guidium.	4.154	Cunila.	3.28
Coccum infectorium.	4.39	Cupreſſus.	1.85
Cochlea.	2.8	Curmi.	2.80
Cœruleus.	5.56	Cyclaminus una.	2.156
Colchicon.	4.72	Cyclaminus altera.	2.157
Colocaſia.	2.98	Cydonomeli.	5.18
Colocynthis.	4.158	Cynia.	4.170
Colymbades oleæ.	1.100	Cynocrambe.	4.170
Conyza.	3.116	Cynogloſſon.	4.113
Corallium.	5.86	Cynoſorchis.	3.121
Coriandrum.	3.60.6.9	Cypariſsias Tithym.	4.146
Coria ueramentaria.	2.116	Cyphi.	1.24
Coriarius frutex.	1.123	Cypirus.	1.4
Coris.	3.149	Cytinus.	1.126
Coronopus.	2.123	Cytiſus.	4.98
Cornus.	1.133	DAmeſcena.	1.136
Corruda.	2.118	Damaſonium.	3.144
[illegible]	2.126		

Daphnoides 4.131.
Daucus 3.67.
Delphinium 3.68.
Dẽdroides Tithyma. 4.146.
Deuteria 5.5.
Dictamnum 3.31.
Dictamnũ Cretenſe 3.31.
Diphryges 5.69.
Dipſacum 3.11.
Dipſadis morſus, notæ, curatio. 6.38.40.
Dorycnion 4.64. 6.6.
Draba 2.149.
Draco marinus 2.12.
Draconis marini, ictus, remedia 6.40.
Dracunculus 2.158.
Dryini ictus, notæ 6.38.40.
Dryopteris 4.167.
Dulcis radix 3.5.
E*Benus* 1.110.
Ebulum 4.155.
Ebur 2.48.
Echinus 2.1.
Echinus terreſtris 2.1.
Echium 4.23.
Elaphoboſcon 3.64.
Elaterion 4.136.
Elatine 4.32.
Electrum 1.92.
Elæomeli 1.31.
Eleoſelinon 3.62.
Elichryſon 4.47.
Empetron 4.161.
Ephemeron 4.73. 6.5.
Epimedion 4.17.
Epimelis 1.132.
Epipactis 4.94.
Epirotica mala 1.130.
Equiſetum 4.38.
Eretria terra 5.94.
Erica 1.99.
Erinaceus 2.1.
Erinei 1.145.
Erinus 4.25.
Eruca 2.134.
Erucæ olerum 2.51.
Erucæ Pinorum 6.53.
Eruum 2.101.
Eryngium 3.21.
Eryſimon 2.150.
Eupatorium 4.33.
Euphorbium 3.78.
F*Aba* 2.97.
Faba Aegyptia 2.98.
Fæx 5.79.
Fagus 1.120.
Farina craſſior 2.82.
Fel 2.70.
Ferri rubigo 5.46.
Ferula 3.73.
Feſtuca 4.123.

Fibri

Fibrini teſtes 2.22.
Ficus 1.144.
Ficus ſylueſtris 1.144.
Ficus Lixiuium 1. 145.
Filicula 4. 166.
Filix mas 4.165.
Filix fœmina 4.165.
Fimum 2.72.
Flos Aeris 5.43.
Flos ſalis 5.77.
Flos Punicæ. 1.126.
Flos ſylueſtris Punici 1.126.
Fœniculum 3.65.
Fœniculum erraticum 3.66.
Fœnum græcum 2.94.
Fraxinus 1.91.
Fuligo è Myrrha, Reſina, Styrace 1.72.
Fuligo liquidæ picis 1.79.
Fuligo pictoria 5.95.
Fuligo reſinæ 1.76.
Fuligo Thuris 1.72.
Fumaria 4.95.
Fungi 4.71. 6.23.
G *Agates Lapis* 5.92.
Galactites lapis 5.93.
Galbanum 3.79.
Galerita 2.46.
Galla 1.122.
Gallina 2.41.
Gallinæ cerebellum 2.41.
Galion 4.81.
Galiopſis 4.80.
Garum 2.30.
Genitale Cerui 2.36.
Gentiana 3.3.
Geranion 3.111.
Geodes Lapis 5.93.
Gingiberis 2.152.
Gingidion 2.131.
Gith 3.75.
Gladiolus 4.18.
Glans 1.120.
Glans Iouis 1.121.
Glans Sardiana 1.121.
Glans unguentaria 4.141.
Glaſtum ſatiuum 2.177.
Glaſtum ſylueſtre 2.177.
Glaucium 3.82.
Glaux 4.124.
Gluten piſcium 3.84.
Glutinum 3.83.
Gnaphalion 3.112.
Gobius 2.28.
Gramen 4.26.
Gramen arundinaceũ 4.26.
Gramen Parnaſi 4.26.
Groſſi 1.145.
Gypſum 5.81.6.24.
Hæmatites 5. 90.
Hæmorrhoi, notæ, 6.38.40.
Halica 2.88.

Hali

Halicacabũ Solanũ 4.61.
Halimus 1.102.
Harundo 1.96.
Harundo Cypria 1.96.
Harundo uallatoria 1.96.
Haſtula regia 2.161.
Hedera 2.172.
Helenium 1. 1.26.
Helenium alterum 1.26.
Helioſcopius 4.146.
Heliotropiũ magnum 4.171.
Heliotropium paruũ 4.171.
Helleborum album 4.133.
Helleborum nigrũ 4.134.
Helxine 4.31.74.
Hemerocallis 3.117.
Hemionitis 3.129.
Herba Sabina 1.87.
Hieracium magnum 3.61.
Hieracium paruum 3.61.
Hippace 2.63.
Hippocampus 2.2.
Hippogloſſon 4.116.
Hippolapathon 2.107.
Hippophaës 4.143.
Hippophæſton 4.144.
Hippopotami teſtes 3.21.
Hippoſelinon 3.62.
Hirci barbula 3.137.
Hircinum ſæuum 2.68.
Hirculus 1.7.
Hirundines 2.47
Hirudo 6.32
Hordeum 2.78
Horminum 3.123
Hyacinthus 4.53
Hydromeli 5.8
Hydromelon 5.19
Hydropiper 2.153
Hyoſcyamus 4.59. 6.15
Hypecoon 4.58
Hypericum 3.146
Hypociſtis 1.108
Hyſſopum 3.26
I*Aſpis* 5.93
Iberis 1.147
Idæa radix 4.36
Ilex 1.120
Indicum 5.57
Inguinalis 4.105
Intybus 2.125
Irio 2.150
Iris 1.1
Iſopyrum 4.106
Iudaicus Lapis 5.93
Iuncus 4.42
Iuncus odoratus 1.16.
Iuniperus 1.86
Ius piſcium 2.31
Ixia 3.8. 6.21
L*Abrũ Veneris* 3.11
Labruſca 5.1.

Lac

Lac	2.62.	*Lepus marinus*	2.17.6.30.
Lac coagulatum	6.26.	*Lepus terreſtris*	2.17.
Lac humanum	2.62.	*Leucacantha*	3.19.
Lacerta	2.56.	*Leucanthemon*	3.131.
Lactuca ſatiua	2.129.	*Leucas*	3.95.
Lactuca ſylueſtris	2.130.	*Leucoion*	3.118.
Ladanum	1.109.	*Lichen*	4.43.
Lagopus	4.15.	*Lignorum marcor*	1.95.
Lampſana	2.108.	*Liguſticum*	3.49.
Lana	2.65.	*Liguſtrum*	1.106.
Lana cremata	2.65.	*Lilium*	3.97.
Lanaria herba	2.155.	*Lilium ſylueſtre*	3.117.
Lappa	4.122.	*Limonium*	4.14.
Lapathum	2.107.	*Lingua bubula*	4.112.
Laſer	3.76.	*Linozoſtis*	4.169.
Laſerpitium	3.76.	*Linum*	2.95.
Lathyris	4.148.	*Lithocolla*	5.93.
Lauer	2.120.	*Lithoſpermon*	3.135.
Laurus	1.89.	*Locuſta*	2.44.
Laurus Alexãdrina	4.130.	*Lolium*	2.92.
Lauri baccæ	1.89.	*Lonchitis*	3.138.
Lemnia terra	5.63.	*Lora*	5.5.
Lens	2.99.	*Lotus arbor*	1.133.
Lens paluſtris	4.76.	*Lotus Aegyptia*	4.99.
Lentiſcus	1.74.	*Lotus ſylueſtris*	4.97.
Lentiſcina reſina	1.76.	*Lotus urbana*	4.96.
Leontopetalon	3.92.	*Lupinus ſatiuus*	2.102.
Leonum pinguia	2.68.	*Lupinus ſylueſtris*	2.102.
Leontopodion	4.115.	*Lychnis coronaria*	3.96.
Lepidium	2.167.	*Lychnis ſylueſtris*	3.96.
Leptocarya	1.141.	*Lycium*	1.113.

Lyco

Lycopſis	4.22.
Lygos	4.115.
Lyncis urina	2.73.
Lyſimachia	4.3.
M Acer.	1.93.
Manæ	2.37.
Magnes	5.93.
Malabathrum	1.11.
Malicorium	1.126.
Malua	2.111.
Malum	1.130.
Malum Armeniacū	1.130.
Malum Cotoneum	1.130.
Malum dulce	1.130.
Malum Epiroticum	1.130.
Malum Medicum	1.130.
Malum orbiculatum	1.130.
Malum Perſicum	1.130.
Malum præcox	1.130.
Malum Punicum	1.126.
Malum ſylueſtre	1.130.
Mandragora	4.65. 6.16.
Manna Thuris	1.71.
Marcor lignorum	1.95.
Maron	3.40.
Marrubium	3.100.
Marrubium nigrum	3.98.
Maſtiche	1.74.
Meconium	6.17.
Medica mala	1.130.
Medion	4.16.
Medulla	2.69.
Mel Ponticum	2.74.
Mel	2.74.
Mel Saccharum	2.74.
Mel Sardoum	2.74.
Mel Heraclion	6.74.
Melampſithium	5.5.
Melanteria	5.67.
Melanthium	3.75.
Melia terra	5.94.
Melilotos	3.39.
Melimela	3.130.
Meliſſophyllon	3.99.
Melitites Lapis	5.93.
Melomeli	5.18.
Memphites	5.93.
Mentha	3.36.
Mentaſtrum	3.36.
Meon	1.3.
Mercurialis	4.169.
Meſpilus	1.132.
Milium	2.89.
Millefolium	4.100.
Millepeda	2.33.
Miſy	5.66.
Mituli	2.4.
Moly	3.45.
Molybdæna	3.50.
Molybdoides lapis	5.48.
Morochthus	5.93.
Morus	1.142.

Mullus 2.20.
Mulſum 5.7.
Muralis herba 4.74.
Muria 5.76.
Mures 2.61.
Muris Auricula 2.176.
Mus Araneus 2.60.
Muris Aranei ictus, notæ, curatio 6.38.40.
Muſcus 1.20.
Muſcus marinus 4.84.
Muſtela 2.23.
Myagron 4.102.
Myoſotis 2.176.
Myrica 1.98.
Myrrha 1.66.
Myrrha Bœotica 1.66.
Myrrhis 4.101.
Myrtidanum 1.127.
Myrtus ſatiua 1.127.
Myrtus ſylueſtris 4.129.
Naphtha 1.84.
Napus 2.104.
Narcaphthon 1.22.
Narciſſus 4.142.
Nardi genera 1.6.
Nardum Celticum 1.7.
Nardum montanum 1.8.
Nardinum unguentum 1.63.
Naſturtium 2.147.
Natricis ictus 6.38.40.
Nepeta 3.34.
Nitrum 5.78.
Nitri ſpuma 5.78.
Nux Auellana 1.141.
Nux iuglans 1.140.
Nux Pinea 1.73.
Nymphæa 3.126.
Ochra 5.58.
Ocimaſtrum 4.24.
Oenanthe 3.115. 5.3.
Oeſypum 2.66.
Olea 1.117.
Olea ſylueſtris 1.117.
Oleaſter 1.117.
Oleæ Aethiopicæ 1.117.
Olei uires 1.27.
Oleum Amydalinũ 1.33.
Oleum Balaninum 1.34.
Oleum candidum 1.28.
Oleum Carynum 1.34.
Oleum Cicinum 1.32.
Oleum Gnicinum 1.35.
Oleum commune 1.27.
Oleum è Gnidio grano 1.35.
Oleũ Hyoſcyaminum 1.35.
Oleum Laurinum 1.37.
Oleum Lentiſcinum 1.38.
Oleum Maſtichinum 1.39.
Oleum Melanthinum 1.35.
Oleum Myrteum 1.36.
Oleũ Oliuæ ſylueſtris 1.18.

Oleum Omphacinum 1.27.
Oleum Picinum 1.78.
Oleum Raphaninum 1.35.
Oleum Seſaminum 1.34.
Oleum Sicyonium 1.29.
Oleum Sinapinum 1.35.
Omphacinum 1.27.
Omphacium. 5.4.
Omphacomelites 5.20.
Onagra 4.103.
onobrychis 3.145.
Ononis 3.18.
Onoſma 3.125.
Onyx 2.7. 5.93.
Ophioſcorodon 2.145.
Ophites 5.93.
Opium 4.55.
Opobalſamum 1.18.
Opopanax 3.46.
Orbiculata mala 1.130.
Oreoſelinon 3.62.
Origanon 3.28.
Origanum ſylueſtre 3.28.
Ornithogalum 2.138.
Orobanche 2.136.
Oriza 2.87.
Oſtracites 5.93.
Oſyris 4.126.
Othonna 2.175.
Ouorum natura 2.42.
Ouillum ſæuum 2.68.

P

Pæonia 3.134.
Paliurus 1.1
Palma. 1.12
Palma Elate 1.1
Palmæ Thebaicæ 1.12
Panaces Aſclepij 3.4
Panaces Chironium 3.4
Panaces Heraclium 3.4
Pancration 2.1
Panicum 2.9
Papauer corniculatum 56. 6.18.
Papauer erraticum 4.5
Papauer ſatiuum 4.5
Papauer ſpumeum 4.5
Papyrus 1.9
Pardorum pinguia 2.6
Paronychia 4.4
Parthenium 3.13
Paſtinaca herba 3.5
Paſtinaca marina 2.1
Paſtinacæ marinæ 6.3
Peplis 4.15
Peplos 4.14
Pepo 2.12
Periclymenon 4.1
Perſea 1.14
Perſica mala 1.13
Perſona[illegible] 4.9
Petaſites 4.9
Petroſelinon 3.6
Peucedanon 3.7

Pl

Phalangium 3.103
Phalangij ictus, notæ, curatio 6.38.40
Phalaris 3.136
Phaſioli 2.100
Phoenix 4.35
Phrygius 5.87
Phu 1.10
Phycus marinus 4.85
Phyllon 3.120
Phyteuma 4.114
Picea 1.73
Pinguia 1.60
Pinorum Eruc. 6.53
Pinus 1.72
Piper 2.151
Piſſaſphaltos 1.83
Piſtacia 1.139.
Pitydes 1.73
Pityuſa 4.147
Pix liquida 1.78
Pix ſicca 1.80
Plantago 2.119
Platyphyllos 4.146
Plumbago 5.50
Plumbum elotum 5.47
Plumbum uſtum 5.48
Pnigitis terra 5.94
Polemonia 4.7
Polion 3.105
Policnemon 3.90
Polygala 4.125
Poligonatum 4.5
Polygonon 4.4
Polypodion 4.166
Pompholyx 5.41
Populus alba 1.92
Populus nigra 1.92
Porrum capitatum 2.143
Portulaca 2.117
Potamogeton 4.86
Poterion 3.15
Propolis 2.76
Prunus, pruna 1.136
Pſeudobunon 4.109
Pſoricon 5.65
Pſyllion 4.60.6.10
Ptarmica 2.154
Pulegium 3.30
Pumex 5.74
Purpura 2.3
Picnocomon 4.156
Pyrethrum 3.69
Pyrites 5.89
Pyrorum genera 1.131
Quercus 1.120
Quinquefoliū 4.34
Radicula 2.155
Radix 2.105
Rana 2.24
Rana paluſtris 6.31
Ranunculum 2.168

Rapum 2.103
Recrementum Argenti 5.51
Reſinæ uariæ 1.76
Rha 3.2
Rhamnus 1.101
Raphanus 2.105
Rhodia radix 4.37
Rhododendron 4.70
Rhus 1.123
Ricinus 4.145
Roſa 1.111
Roſci paſtilli 1.112
Roſmarinus 3.70
Roſmarinum 3.71
Rubeta 6.31
Rubia 3.137
Rubigo ferri 3.46
Rubrica fabrilis 5.62
Rubrica Sinopica 5.61
Rubus 4.29
Rubus canis 1.105
Rubus Idæus 4.30
Rumex 2.107
Ruſcum 4.129
Ruta 3.43
Ruta ſylueſtris 3.44
SAcra herba 4.51
Sagapenum 3.77
Sal 5.75
Salis flos 5.77
Salis ſpuma 5.75
Salamendra 2.54.6.4
Salix 1.116.
Saluia 3.32
Sambucus 4.155
Samia terra 5.94
Samius lapis 5.94
Sampſuchum 3.38
Sandaracha 5.61.6.29
Sanguinaria 4.4
Sanguinaria fœmina 4.4
Sanguis 2.61
Sanguis Tauri 6.61
Sapphirus 5.92
Sarcocolla 3.81
Sardianæ glandes 1.121
Sardonia 6.14
Sarmentitius cinis 5.82
Satureia 3.36
Satyrion 3.122
Satyrion Erythrionion 3.122
Scammonia 4.152
Scandix 2.132
Schiſtum lac 2.62
Schiſtos lapis 2.91
Scilla 2.164
Scolopendra 2.13
Scolopendræ ictus, notæ, curatio 6.38.40
Scordion 3.106
Scorodopraſum 2.145
Scoria ferri 5.46

Scoria

Scoria plumbi 5.48
Scorpioides 4.171
Scorpius marinus 2.11
Scorpius 2.10
Scorpij ictus, notæ, curatio 6.38.40
Securidaca 3.124
Sedum magnum 4.77
Selenites lapis 5.93
Selinuſia terra 5.94
Semperuiuum maius 4.77
Semperuiuum minus 4.77
Senecta anguium 2.16
Senecio 4.82
Sepia 2.19
Seps 2.57
Seris 2.125
Serpillum 3.37
Sertula campana 3.39
Serum Lactis 2.62
Seſama 2.91
Saſamoides 4.135
Seſeli 3.51
Seſeli Aethiopicum 3.51
Seſeli Creticum 3.52
Seſeli Peloponnenſe 3.51
Sicyonium oleum 1.29
Sideritis 4.27
Sidium 1.126
Siligo 2.83
Siliquæ 1.129
Silurus 2.25.
Silybum 4.140
Sinapi 2.146
Sion 2.120
Siſer 2.106
Siſon 3.53.
Siſymbrium utrunque 2.121
Smarides piſces 2.26
Smilax hortenſis 2.140
Smilax arbor 4.68.6.12.68
Smilax aſpera 4.127
Smilax leuis 4.128
Smyris lapis 5.93
Smyrnion 3.63
Solanum hortenſe 4.61
Solanum manicum 4.63
Solanum ſomniferum 4.62
Sonchus 2.124
Sorba 1.135
Sory 5.68
Sparganion 4.19
Spartion 4.139
Spondylion 3.72
Spina acuta 1.104
Spina alba 3.12
Spina Arabica 2.13
Spongiæ 5.85
Spongiarum lapides 5.93
Spuma Argenti 5.52.6.72
Spuma Nitri 5.78
Spuma Salis 5.75

bb 2 Squam

Scincus. 2.58

Squamma æris 5.44
Squāma ex aciē decuſſa 5.44
Stachys 3.101
Stacte 1.61
Staphis agria 4.137
Stibium 5.49
Stimmi 5.49
Stœbe 4.10
Stœchas 3.27
Stomoma 5.44
Stratiotes 4.87
Stratiotes Millefoliū 4.88
Strigmenta balnearum 1.30
Strigmenta gymnaſiorū 1.30
Strigmenta palæſtrica 1.30
Strobili 1.73
Struthion 2.155
Styrax 1.67
Suillus adeps 2.68.
Suillus Pulmo 2.35
Sulphur 5.73
Sycomorus 1.43
Symphiton 4.8.
TAmarix 1.198
Taxus 4.68.6.12
Taurorum pinguia 2.68
Telephion 2.178
Tellinæ 2.5
Terebinthus 1.75
Terra 5.94
Terra fornacum 5.94
Teſtis 5.94
Teſticulus canis 3.121
Teucrion. Teucris 3.93
Thaloſſomeli 5.10
Thalictron 4.83
Thapſia 4.138
Thlaſpi 2.148
Thracias lapis 5.93
Thunnus 2.29
Thus 1.69
Thuris cortex 1.70
Thuris fuligo 1.72
Thuris manna 1.71
Thyites Lapis 5.93
Thymælea 4.154
Thymoxalme 5.14
Thymus 3.35
Tilia 1.108
Tithymali 4.146
Torpedo piſcis 2.14
Toxicon 6.20
Tragacantha 3.20
Tragium 4.40
Tragoriganum 3.29
Tragos 2.85
Tribulus 4.13
Trichomanes 4.121
Triphyllon 3.104
Tripolion 4.119
Triſſago 3.94
Triticum 2.77
Tuber

Tuber 2.139
Tuſsilago 3.107
Typha 3.113
V*Enenata* 6.34
Veneris umbilicus 4.78.
Veratrum album 4.133
Veratrum nigrum 4.134
Verbaſcum 4.89
Verbenaca 4.50
Vermes terreni 2.59
Veſparum ictus curatio 6.40
Vini natura 5.5
Vinum Abſinthites 3.23.5.34
Vinum Acorites 5.39
Vinum Adynamon 5.5
Vinum Album 5.5
Vinum Anethinum 5.39
Vinum Apiites 5.21
Vinum Aromatites 5.37
Vinum Aſarites 5.38
Vinum è Betonica 5.36
Vinum Bunites 5.36
Vinum Calaminthites 5.36
Vinum Catorchites 5.29
Vinum Cedrinum 5.32
Vinum Cedrites 5.32
Vinum Ceſtrites 5.36
Vinum Chamædrytes 5.36
Vinum è Chamælea 5.39
Vinum Cydonites 5.18
Vinum Daucites 5.39
Vinum Dictamnites 5.36
Vinum ex Fœniculo 5.39
Vinum è Flore Salis 5.39
Vinum Heleborites 5.39
Vinum Hyſſopites 5.35
Vinum ex Iride 5.38
Vinum Iuniperinum 5.32
Vinum Lentiſsinum 3.27
Vinum Mandragorites 5.39
Vinum Marathrites 5.39
Vinum marinum 5.17
Vinum è Marrubio 5.36
Vinum Melites 5.18
Vinum Melitites 5.6
Vinum Melomeli 5.18
Vinum è Myrrha 5.38
Vinum Myrſinites 5.26
Vinum Myrtites 5.25.
Vinum è Nardo ſylueſtri 5.38.
Vinum Nectarites 5.38
Vinum Oenanthinum 5.22
Vinum Omphacites 5.5
Vinum Origanites 5.36.
Vinum Palmeum 5.28
Vinum Panacites 5.39
Vinum Phthorium 5.39
Vinum Picatum 5.33
Vinum Pineum 5.32

Vinum è Pipere 5.38
Vinum reſinatum 5.30
Vinum Rhodites 5.24
Vinum Rhœtes 5.23
Vinum Saluiatum 5.39
Vinum è Satureia 5.36
Vinum Scammonites 5.39
Vinum Scillinum 5.16
Vinum Stœchadites 5.36
Vinum Strobilites 5.31
Vinum è Sycomoris 5.29
Vinum è Syriaca Nardo, Celtica, Malabathro 5.38
Vinum Terebinthinum 5.27
Vinum Thymites 5.36
Vinum è Thymelæa 5.39
Vinum Tragoriganites 5.36
Viola alba 3.18
Viola purpurea 4.170
Viperæ ictus, notæ, curatio 6.38.40
Viperinæ carnes 2.15
Virulentorum ictuum curatio 6.39
Viſcum 3.85
Vitex 1.115
Vitis alba 4.163
Vitis nigra 4.164
Vitis ſylueſtris 4.162
Vitis uinifera 5.1.
Vlmus 1.94
Vmbilicus Veneris 4.78
Vnguentorum ratio 1.40
Vng. Abrotoninum 1.48
Vng. Amaricimum 1.56
Vng. Anethinum 1.49
Vng. Cinnamoninum 1.62
Vng. Crocinum 1.52
Vng. Cyprinum 1.53.106
Vng. Elatinum 1.42
Vng. Gleucinum 1.55
Vng. Hedycroon 1.58
Vng. Irinum 1.54
Vng. Malabathrinum 1.64
Vng. Megalinum 1.57
Vng. Melinum 1.43
Vng. Mendeſium 1.60
Vng. Metopium 1.59
Vng. Narciſsinum 1.51
Vng. Nardinum 1.63
Vng. Ociminum 1.47
Vng. Oenanthinum 1.44
Vng. Roſaceum 1.41
Vng. Sampſuchinum 1.48
Vng. Suſinum 1.50
Vng. Telinum 1.45
Vnguis odoratus 2.7
Vrina 2.73
Vrſinus adeps 2.68
Vrtica 4.79
Vua 5.2.

Vua

Vua paſſa 5.2
Vulpinus pulmo 2.35

X

Xanthion 4.122
Xiris 4.20

Z

Zea, ſeu ſemem 2.81
Zopiſſa 1.81
Zytum 2.79

FINIS.

Rerum que in ſcolijs continentur, ſini gnorum, Elenchus.

Abrotani, & Abſinthij facultates diuerſæ pag. 349
Abſinthij diſcerniculũ 348
Acaciæ diſcerniculum 109
Acanthi diſcerniculum 339
Acanthi, à carduo Benedicto differentia 337
Achillea, à Stratiote Millefolio diuerſa 502
Acinos, ab Ocymo Caryophyllato diuerſus 369
Acorus, à Galanga differt 9
Acorus, in lituania naſcitur 9
Acorus, quid hodie 9
Aconiti diſcerniculum 541
Aconitum. 3. ab herba Paris diuerſum 541
Adipis omnis diſcerniculum 197
Adianti diſcerniculum 585
Aegilops, ab Auena differt 586
Aethiopis, ignota 90
Agallochi natales 31
Agarici natales 319
Agerati natales 519
Agni facultas 110
Aiuga quid, & quæ falſo eius nomen uſurpent 471
Alabaſtritis diſcerniculũ 719
Alceæ diſcerniculum 463
Alcibiadi facultas 494
Alcyonij diſcerniculum 709
Aliſmæ notitiæ varietas, eiuſq; cũ plãtag. aquat. diu. 466
Aloë facultas 345
Alſines facultas 550
Althææ facultas 465
Aluminis diſcerniculũ 699
Alyßi dubia noticia 414
Amaraci diſcerniculum 366
Ambroſiæ natales 434
Ambroſia Of. Polemo. 434
Ammi ignotum 386
Ammoniaci delectus 410
Amomi à Roſa D. Mariæ diuerſitas 24
Ampelopraſi natales 281
Amphisbenæ uenẽ cura. 730
Amurcæ facultas 114
Amygdalarũ ama. facu. 133
Amyli diſcerni. & fac. 222
Anagallis ab Auricula muris diuerſa 309
Anagyris pictura, & facultas 465
Anchuſarum diſcer. 493

Andro

Androſaces ignota 450
Androſemi diſcerniculũ 469
Anemone, Papauer ſylueſtre, diuerſa 307
Anethi facultas 383
Anguium ſenectus, quid 155
Anonis, Reſta bouis idẽ 340
Anonidis uires 340
Anthemidis diſcerniculũ, & facultas 454
Anthyllidis dubia notio 452
Antidotus Theriacalis Matthioli 733
Anthipathis Coral. not. 712
Antirrhini natales, & facultas 581
Aparines facultas 414
Aphaces diſcerniculum 142
Apiaſtri facultas 425
Apios ubi naſcatur 622
Apij diſcerniculum 390
Apocynon ignota 543
Aqua quinteſentialis Matthioli 732
Aqua ex Aro 297
Aqua è Gentiana 321
Aqua è floribus Myrti 123
Aqua Flammolæ Ital 480
Aqua è floribus Sãbuci 618
Aqua è flore Dictamni Italici 357
Aqua è floribus Myrti 123
Aqua è limonibus 128
Aqua è folijs Arbuti 132
Aqua è ſtercore humano 103
Arabici lapidis notæ 717
Araneorum genera. 180
Arbuti diſcerniculum 132
Arcij facultas 565
Arctij diſcerniculum 565
Argemone, ab Agrimonia diuerſa. 307
Argenti recrementi diſcerniculum 682
Argenti ſpumæ diſcer. 684
Argenti uiui diſcerniculũ 691
Ariſari natales 297
Ariſtolochiæ longæ & rotundæ natales. 326
Ariſtolochiæ Clematidis non comperta notio. 325
Armenij lap. notæ 687
Ari mixtura 297
Arrhenogonon, Theligonon, Phyllon, Mercurialis, idem 444
Artemiſiarum diſcerniculum 433
Aſari diſcerniculum 18
Aſclepiadis ab Hedera terreſtri, & Vincetoxico diſcerniculum 425

Aſcy

Aſcyri diſcerniculum 469
Aſiij lap. notæ 713
Aſpalathi à Rhodio ligno diuerſitas 29
Aſparagorum facultas 255
Aſpleni diſcerniculum 451
Aſpidis ueneni animaduerſio
Aſteris diſcerniculum 574
Aſtragali diſcerniculū 521
Aſtrictio in Dioſcoride, pro acrimonia 197
Atractylidis à Cartamo ſylueſtri diuerſitas 416
Atriplicis facultas 245
Auellanæ nucis diſcerni. 136
Auenæ facultas 216
Auripigmenti ratio 699
Auripigmenti ueneni animaduerſio

B

Baccharis ab Aſaro & Caprifolio diſcerni. 369
Balauſtij diſcerniculum 122.
Ballote diſcerniculū 424
Balſami diſcerniculum 29
Barbulæ Hirci facultas 274
Baſiliſci ueneni animaduerſio
Bdellij diſcerniculum 64.
Betæ diſcerniculum 250.
Betonicæ diſcerniculum 474.
Bituminis, Piſſaſphalti, Mumiæ, Naphthæ diſcerniculum 82
Blattarū diſcerniculum 166
Bliti diſcerniculum 243
Botrys diſcerniculum 435
Braßicæ diſcerniculum & facultas 248
Britanicæ à Biſtorta diſcerniculum 474
Bugloßi diſcerniculum 579
Bulbi eſculentus & uomitorius ignoti 300
Bunij natales 570
Bupreſtis ueneni animaduerſio
Buphthalmi diſcerniculū 455
Butyri facultas 188

C

Cacalia ignota 576
Cadmiæ animaduerſio 668
Cæciliæ ueneni cautio. 707
Calaminthæ animaduerſio 361
Calcis uiuæ animaduerſio
Calcanthi diſcerniculum 693
Cancami diſcerniculum 32
Canis rabidi uenenum & cautio.
Cannabini ſe. uires 464
Cantharidum ueneni cautio 738
Capparum facultas 303
Cardamomi diſcerniculum 13

Car

Carduorũ diſcerniculum 336
Carpaſi ſucci cautio. 746
Cari facultas 383
Caſei diſcerniculum 182
Caßiæ & Cinnamomi diſcer niculum 23
Caſtanearum facultas 116
Caſtorei diſcerniculum 160
Catanance ignota 582
Caucalis diſcerniculũ 270
Cedri diſcerniculum 88
Celticæ Nardi diſcerniculum 16
Cenchri ueneni cautio
Centaurij maioris diſcerniculum 327
Centaurij minoris diſcer. 329
Cepææ diſcerniculum 465.
Ceræ facultas 208
Ceraſiorũ diſcerniculum 124
Ceraſtæ ueneni cautio
Cerui genitalis uires 167
Cerruini cornu, & oßis Ceruini diſcerniculum 176
Ceruſſæ animaduerſio 743
Chalcitis animaduerſio 696
Chamæcißi diſcerniculum 577
Chamædaphnes diſcerniculum 592
Chamæleonis albi diſcer. 329
Chamæleonis nigri diſcerniculum 331
Chamæpeuce diſcernicu. 578
Chamelææ & Thymelææ diſcerniculum 618
Chryſanthemi diſcerniculum 518
Chryſocollæ diſcerniculũ 686
Chryſocome obſcura noticia 516
Chryſogonon ignota 516
Cicadarum diſcerniculũ 172
Ciceris diſcerniculum 225
Cicutæ diſcerniculum 542
Cicutæ ueneni cautio. 745
Cimicum facultas 165
Cinnabaris animaduerſio 689
Circæa ignota 438
Cirſij diſcerniculum 573
Ciſti diſcerniculũ 103
Clematidis utriuſque diſcerniculum 480
Clinopodij facultas 417
Clymenum ignotum 485
Cnici diſcerniculum 631
Cochlearum diſcerniculum 150
Cærulei animaduerſio 687
Colchici diſcerniculum 547
Colocynthidis facultas 623

Coni

Coniʒæ diſcerniculum 439.
Corallij animaduerſio 711.
Coriādri facultas 387.744
Corni diſcerniculum 130.
Cratæogonon ignotum 443.
Crithymi diſcerniculū 258.
Croci facultas 34.
Cucurbitarum diſcerniculum 264.
Cucumeris ſyl. diſcerniculum 600.
Cupreſsi diſcerniculum 84.
Cyniæ diſcerniculum 633.
Cynogloſſon, Lycopſis diuerſa. 579.
Cypiri diſcerniculum 12.
Cytiſi diſcerniculum 569.
DAuci diſcerniculū 395
Dictamni diſcerniculum 357.
Dipſadis ueneni cautio. 788
Dorycnij dubia noſcitatio 537
Dorycnij ueneni cautio. 788
Drabæ dubia noſcitatio 286.
Draco.mar.diſcerniculū 152.
Drac.mar. ue. cautio. 788
Dryopteris diſcerniculū 630.
EBeni diſcerniculū 105.
Eboris diſcerniculū 175.
Echini diſcerniculum 144.
Echij diſcerniculum 495.
Elaphoboſci diſcerniculū 339.
Elaterij diſcerniculum 600.
Elæomeli ratio 40.
Electuariū in uenena 739.
Elichryſi diſcerniculum 517.
Empetri dubia noſcita. 622.
Emphemeri ueneni cau. 742
Epimedium ignota 490.
Equiſeti utriuſq; diſcerni. 511.
Ericæ dubia noſcitatio 96.
Erui diſcerniculum 233.
Eryngij diſcerniculum 343.
Eryſimi diſcerniculum 287.
Eupatorij diſcerniculum 506.
Euphorbij facultas 408.
FAbarum facultas 227.
Fabæ Aegyptiæ nat. 228
Felis diſcerniculum 200.
Ferri rubig. animaduer. 677.
Ferulæ diſcerniculum 401.
Filicis diſcerniculum 629.
Filiculæ diſcerniculum 630.
Fœniculi diſcerniculum 394.
Fœnigræci facultas 225.
Fraxini diſcerniculum 90.
Fumariæ diſcerniculum 567.
Fungorum diſcerniculū 545.
Fungorū ue. cautio. 754.
GAgatis & Galactidis lapidū animaduerſio.
Gallij diſcerniculum 557.

Galio

Galiopſis diſcerniculum 556.
Gentianæ diſcerniculum 323.
Gentianæ ſpēs, Cruciata 323.
Gerany diſcerniculum 436.
Gingiberis diſcerniculū 289.
Gingidij à Chærefolio diuerſitas 268.
Gith diſcerniculum 403.
Gladioli diſcerniculum 491.
Glandis unguentariæ diſcerniculum 605.
Glaucij facultas 411.
Glaux dubiè noſcitatur 587.
Glutinātia metallica 412.
Graminis diſcerniculū 498.
Halicæ ueterū rō. 217.
Halimi dubia noſci. 98
Helenij facultas 35.
Heliotropij diſcerniculū 635.
Hellebori diſcerniculum 596.
Helxines utriuſque diſcerniculum 504.
Hemerocallis diſcerni. 340.
Hemionitidis diſcernic. 452.
Herbæ Sabinæ diſcernicu. 86.
Hippocāpi diſcerniculū 145.
Hippogloßi diſcernicu. 580.
Hippopotami deliniatio 158.
Hirudinis ue. cautio. 761
Hordei diſcerniculum 212
Hormini diſcerniculū 447.
Hyacinthi diſcerniculū 522.
Hyoſcyami diſcerniculū 532.
Hipecoi diſcerniculum 530.
Hyſſopi diſcerniculum 350.
Indici ratio 688.
Intybi & Condrillæ deſcriptio 262.
Iridis diſcerniculum 7.
Iunci diſcerniculum 514.
Iunci odorati diſcerniculū 26.
Iuniperi diſcerniculum 85.
Ixiæ uen. cautio. 752.
Labri Veneris diſcerniculum 333.
Lactis ratio 185.
Lactis coagulati uen. cau. 756
Lacertarū diſcerniculum 131.
Lagopi diſcerniculum 489.
Lampſanæ diſcerniculū 108.
Lanariæ herbæ à Saponaria diſcerniculum 292.
Lapathi diſcerniculum 241.
Laſerpitij diſcerniculum 405.
Laueris diſcerniculum 256.
Lemniæ terræ animaduerſio 692.
Lentis diſcerniculum 230.
Lentiſci deſcriptio & facultas 74.
Liguſticum à Leuiſtico differt 377.

Limo

Limonij dubia noſcita. 488
Lithoſpermi diſcerniculũ 459
Lolium, Pſeudomelanthium diuerſa 221.
Lonchitis diſcerniculũ 461
Lychnidis uaria noſcita. 422
Lyſimachiæ diſcerniculũ 476
MAceris diſcerniculum 91.
Malabathri diſcerniculũ 20
Maluæ diſcerniculum 244
Malorũ diſcerniculũ 228
Mandragoræ diſcernicu. 539
Mãdragoræ uen. cautio. 748
Marcoris Guayaci uires 93
Mari diſcerniculum 368
Meconij uen. cautio. 749
Medij dubia noſcitatio 489
Medullarũ diſcerniculũ 198
Mellis diſcerniculum 206
Mellis Heraclij cautio. 743
Meliloti diſcerniculum 367
Mei diſcerniculum 10
Meſpili diſcerniculum 129
Millefolij diſcerniculum 571
Miſy, Melanteriæ, Sory diſcerniculum 696
Molybdænæ, Stimmi, Plumbi, & ei cognatorum diſcerniculum 681
Mori diſcerniculum 137
Muſtellæ diſcerniculũ 161
Myricæ diſcerniculum 95
Myrrhæ diſcerniculum 65
Myrrhis ab Angeli. di. 571
Myrti diſcerniculum 123
NArciſsi, diſcerniculum 606
Nardi diſcerniculum 15
Natricis uen. cautio. 789
Nerij diſcerniculum 544
Nymphææ diſcerniculũ 449
OChræ diſcernicu. 689
Ocimaſtri diſcerniculũ 496
Oenanthe à Filipendula diuerſa 439
Onichis diſcerniculum 7
Oleum Theriacale Matthioli 734
Origani diſcerniculum 355
Ornithogali diſcerniculũ 274
Ouorũ diſcerniculum 171
PAeoniæ diſcernic. 457
Paliuri uaria noſcita. 98
Palmæ diſcerniculum 120
Panaces diſcerniculum 376
Papaueris diſcerniculum 527
Papyri arb. facies 94
Parthenij diſcerniculum 455
Paſtinacæ diſcerniculum 379
Peucedani Off. adult. 402

Phylli

Phyllitidis diſcerniculum 426
Pini diſcerniculum 72
Piperis deliniatio 288
Pithyuſæ diſcerniculum 613
Plantaginis diſcerniculũ 255
Polemoniæ diſcerniculũ 481
Polygonati diſcerniculũ 479
Polygoni diſcerniculum 477
Pompholygis & Thutiæ ratio 671
Populi diſcerniculum 91
Propolis diſcerniculum 208
Pſyllij diſcerniculũ 744.533
Purpurarum deſcriptio 146
Pyrethri diſcerniculum 397
Pyritis diſcerniculum 714
QVinqueſolij 4. ſpecies 508
Quinqueſolij à Tormentilla diuerſitas 508
REcrementi argenti ratio 682
Reſinarũ diſcerniculum 77
Rha pōtici diſcerniculum 320
Rhamni diſcerniculum 97
Rhodiæ rad. diſcerniculũ 509
Rubiginis & Aeruginis ratio 677
Rubi diſcerniculum 503
Rubetæ uen. cautio. 760
SAgapeni diſcerni. 407
Salis floris, ſpumæ, Nitri ratio.
Sambuci diſcerniculum 618
Sandarachæ ratio 699
Sandarachæ uen. cautio. 758
Sardoniæ ueneni cautio. 746
Satyriones uix agnoſcuntur 447
Scyllæ diſcerniculum 302
Semperuiui diſcerniculum 552
Seſeli diſcerniculum 381
Sideritis diſcerniculum 499
Siliquarum diſcerniculum 125
Siſeris diſcerniculum 239
Siſymbrij diſcerniculum 257
Smilax aſpera & læuis, quid 589
Smyrnij diſcerniculum 392
Solani diſcerniculum 535
Sparganion à Cotula fœtida diuerſum 491
Sphragis ægos & Lemnia terra idem 692
Spumæ argenti ratio 684
Squammarum æris & ferri uires 674
Stœchadis diſcerniculum 352
Styracis diſcerniculum 66
Sulphuris diſcerniculum 702
Symphiti diſcerniculum 483

TAxi uen.cautio. 745.
Telephium, ſabaria diuerſa 316.
Terebinthi diſcerniculum 75.
Teſticulorum canis diſcerniculum 447.
Teucriũ uariè noſcitatur 419
Thapſiæ diſcerniculum 603.
Thlaſpi, Burſa paſtoria diuerſa 285.
Thracij lapi. Gagatis, & aliorum diſcerniculum 719.
Thunnorum deliniatio 164.
Thuris animaduerſio 70.
Tithymalorum diſcerniculum 612.
Toxici uene.cautio. 751.
Tragacanthæ diſcerniculum 341.
Tribuli diſcerniculum 487.
Trifolij diſcerniculum 429.
Tripolij animaduerſio 583.
Triſſaginis diſcerniculũ 420.
Tuſsilaginis diſcerniculũ 432
Typhæ animaduerſio 437.
VEneni à cibo diuerſitas 730.
Venenorum è quattuor qualitatibus notæ 731.
Venenatorũ aliquot remedia.
Verbaſci diſcerniculum 563.
Veneni à cane rabido cautio.
Vrinarũ animaduerſio 203.
Vuæ paſſæ animaduerſio 665.
XIphij diſcerniculum 491.
Xiridis animaduerſio 492.
ZEa, Spelta idẽ 414.
Zopiſſæ, & Picis ratio. 80.

FINIS.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA LIBRI PRIMI.

Præfatio IO. RVELLIO Sueſſionenſi Interprete.

Huic præfationi & toto operi appoſitæ adnotationes & doctæ, & compendioſæ.

QVANQVAM *amiciſsime Aree, complures non ueterum modò, ſed recentiorum quoque de medicamentorum compoſitione, uiribus atq; probatione cõmentati ſunt: nobis tamẽ nec uanum, nec à ratione abhorrẽtem impetum animi ad hoc opus inceſsiſſe, tibi oſtendere tentabimus: quòd eorum nonnulli abſolutum nihil ædiderunt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant, ſcriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarẽtinus, omiſſa prorſus herbarum tractatione, rem ſanè quàm paucis perſtrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquam rebus aut odoramẽtis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uerſati uidentur, radices multas apprimè utileis, herbaſq́; haudquaquam adnotatas, reliquerunt. Veruntamen priſcorum ſubſcribere oportet ſententijs: quos, etſi pauca ipſis referantur accepta, magnam tamẽ impendiſſe diligentiam conſtat. Iunioribus minus aſſentiendum: è quibus Iulius Caſſius, & Niceratus, & Petronius Niger, & Diodorus, Aſclepiadæ omnes, medicinalem materiam uerna-*

palam cognitamq; uulgò, dignam cenſuerunt quæ ab ipſis literis exactè mandaretur: & ut medicamentorum uires probationeſq; curſim complexi, ſic nullo experimēto eorum effectus colligentes, inani uerò reddendarum cauſarum ſtudio uerba fundentes, alia pro alijs ſcriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuerſiarum exulerunt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, euphorbium, naſcentis in Italia chamelææ, ſuccum eſſe contendit: androſæmonq; eandem herbam cum hyperico eſſe: quinetiam aloen in Iudæa foßilem naſci, & pleraq; his ſimilia exponit, reclamante euidentia, quæ prorſus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi poteſt, ea nō oculata fide, ſed narratione potius ab alijs accepiſſe. In ordine ijdem ipſi aberrarunt, partim eorum diſcrepantes, nullaq; cognatione cōiunctas uireis collidentes: partim per elementa literarum ſcripta in ordinem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à ſua cognitione diſiungentes. Nos uerò ab ineunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi deſiderio cognoſcendæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim neſcis nos militarem uitam exegiſſe) tuo hortatu commentationem in ſex libros cōtulimus, quod opus tibi dicamus, Aree, animi gratitudine obſequentes, ob eum quo nos proſequeris affectum. Etenim natura cùm in omneis eruditione excultos, tū uerò in eos quibus cum tibi eiuſdem artis neceßitudo intercedit, pronus ad amicitiam eſſe ſoles: in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Baßi ſingularis erga te amicitia: quam unà nobiſcū degentes nouimus, cùm mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autē te uelim, eoſq; qui in hoſce commentarios incident, ne in uerbis facultatem noſtram æſtimetis, ſed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima uiſu ipſi exactißimè cognouimus: quædā etiam

ex ea

ex ea, de qua inter omnes conuenit, hiſtoria, percunctationeq́; rerum apud ſingulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine tradito, genera medicinarum uireſq́; deſcribantur. Quod autem neceſſaria ſit medicamentorum ratio, nemo eſt fermè qui ignoret, quod ea & toti coniuncta ſit, uniuerſiſq́; eius partibus efficax adminiſtret auxilium. Quare per medicamentorum compoſitiones atq; miſturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capeſſere poteſt, quàm plurimum conferente ſingulorum medicaminum cognitione. Quinetiã uernaculam familiaremq́; materiam cõplectemur, ut perfecta ſit, quæ à nobis relinquetur doctrina. Verum imprimis curam impendere oportet, ut ſuis temporibus ſingula & demetantur, & recondantur: certè pro horum ratione aut ualent uiribus, aut euanidò nulloq́; munere funguntur. Serena igitur cœli conſtitutione demetenda ſunt. Magni ſiquidem refert inter colligendum, ſi uel ſqualores uel imbres infeſti ſint: quemadmodum ſi loca, in quibus prodeũt, cliuoſa, & uentis expoſita ſint & perflata, frigidaq́; & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campeſtribus, riguis, & opacis, cæteriſq́; locis à uento ſilentibus enaſcuntur, plerunque degenerant, & minus uiribus ualent: multoq́; magis, ſi non ſuo tempore nec opportunè colligantur, aut ſi per imbecillitatem intabuerint. Neque ignorandum, ſæpe pro peculiari loci natura, aut anni clemẽtia, maturius aut ſerius adoleſcere. Nonnulla propria ui, hyeme florent, & folia pariunt: quædã bis anno florifera. Quare cui in animo eſt horum peritiam aſſequi, neceſſe eſt eum prima germinatione ſolo emergentibus, adultis & ſeneſcentibus adeſſe. Nã qui pullulanti herbæ duntaxat adſtiterit, adultam cognoſcere non poteſt: neque qui adultam tantum inſpexerit, nuper erumpentem noſcet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciẽ, cau

lium proceritates, florum ſeminisq́ magnitudinem, et id genus alias peculiares notas, nonnulli, qui olim has rerum uarietates non perſpexerunt, magno in errore uerſentur. Quæ cauſa etiã nonnullis ſcriptoribus impoſuit, qui herbas quaſdam, uerbi gratia, gramen, quinquefolium, & tuſsilaginem emittere florem, fructum, & caulem, negant. Ergo qui ſæpius ad uiſendas herbas & earum natales ſe contulerit, earum cognitionem maximè conſequetur. Scire etiamnum cõuenit, ſola ex herbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum, inquã, & candidũ multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ uerò fruticoſa ſunt, ſicut Stœchas, Trixago, Polium, Abrotonum, Seriphiũ, Abſinthium, Hyſſopum, & alia id genus ſemine prægnantia, demetantur. Flores quoque antea, quàm ſponte ſuã decidãt: fructus autem, ut maturi decerpantur neceſſe eſt: & ſemina, ubi ſiccari cœperint, prius quàm defluant. Herbarum ſuccus & foliorum elici debet, germinantibus tum primùm cauliculis. Lac & Lachrymæ excipiantur, inciſo per ſummum adoleſcentiæ uigorem caule. Radices, & liquamenta, corticéſue ut recondantur, eximere conuenit, cum herbæ ſuis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis aſperginem non redolentibus: ſed quæ luto aut puluere ſunt obſitæ, aqua elui debent. Flores & omnia quæ iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo ſitu obductis, reponantur. Nonnunquam charta aut folijs ſemina, ut perennent, aptè inuoluũtur. Liquidis medicaminibus denſior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis etiã, ſi modò rara non ſit, accommodatur: & lignea, præſertim è buxo: ſed ænea uaſa ocularijs medicamentis liquidisq́, & omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas ſtagneis uaſis recondi conuenit.

Anno

ANNOTATIO IN PRAE-
cedentem Dioſcoridis Præfationem.

ENimuero cùm ſummus ille, & in tractanda plantarum & medicinali materia omnium facilè princeps Dioſcorides, nil in hac præfatione prætereat eorum, quæ generatim in plantis conſideranda ſunt: hallucinari tamen (ſi Theophraſto aliter ſentienti credimus) videtur, qui dicat: Solæ ex herbacris medicaminibus veratri genera, nigrum & candidum, in multos perdurare annos, reliqua àtrimatu inutilia. Longe alia eſt Theophraſti opinio, qui libro de Plantarum hiſtoria ix. in hanc ſcribit ſententiam. Helleborum in triginta annos vtilitatem producit: Ariſtolochia in quinque, vel ſex. Vernilago nigra in quadraginta. Centaurea minor in decem aut duodecim, quod denſa ſit & craſſa: Peucedanum in quinque aut ſex: Vitis ſylueſtris vno perdurat anno, modo non friabilis euadat, ac in vmbra ſeponatur, alias enim putrefiet, & in totum reddetur inutilis. Idem eodem loco Elaterium que vetuſtius, eò melius eſſe ſcribit. Præterea ſe à fide digno accepiſſe, qui aſſeueraret ducentorum annorum Elaterium apud ſe habere, quod pretioſi vice monilis acceperat. Quin & efficaciæ fuiſſe ſingularis, cauſam affert: Ingentem quæ in ipſo eſt humoris copiam, atque ob id cum inciditur in cinerem immitti. Huius rei teſtimonium eſſe, quòd quinquaginta annorum, lucernæ admotum eam nulla mora extinguat. Hæc nec ignoraſſe Dioſcoridem dicemus, nefas enim: nec ab ipſo ſtatim limine voluiſſe à Theophraſto diſſentire, ſed quod veroſimilius violatum eſſe à librarijs volumen eius Græcum: res non infrequens etiam in probatiſſimis authoribus. Quòd ſi ita, vt vulgo legitur, ſcripſit, id ſanè cauit ne prodita à ſe multorum diuturnitate annorum, herbariorũ bona pars (qui vani ſunt & nugis vendundis geniti) impoſturæ anſam abriperet. Quod ab extruſis literis factitatum in Pharmacopolijs videmus, quæ nec nomina, nec medicamentorum compoſitiones, niſi mancas & mutilas, atque adeò conſpurcatas reddiderunt. Intantum in his expurgandis tot præclara ingenia deſudarunt.

IRIS. CAPVT I.

NOMENCLATVRA.

Græcè, Ἶρις. *Latinè*, *Iris*. *Italicè*, *la Iride*.
Gallicè, Flambe. Germ. Himelſch Schwertel.

Lirio acul

* *Iris.*

IRIS à cœleſtis arcus ſimilitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, ſed maiora, latiora, & pinguiora. Flores à caule æqualibus inter ſe ſpacijs diſtant incurui, uarij: ſiquidē candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cœrulei conſpiciuntur, quæ diuerſi coloris ſpecie, quædam cœleſtis arcus imago repræſentari uidetur. Radices ſubiacēt geniculatæ, duræ, odoratæ, quæ fruſtatim diſſectæ, in umbra ſiccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior eſt Illyrica & Macedonica: & inter has laudatiſſima, quæ pumila ferè & denſa conſtat radice, frangenti contumax, ſubrufo colore, guſtu amaro, odore perquàm ſyncero, ita ut nullum prorſus ſitum redoleat: quæ dum tunditur, ſternutamenta mouet. Secundum locum habet Africana, candicans, guſtuq; amara. Teredines in uetuſtate ſentiunt, tunc tamen odoratiores reddi ſolent. Vis omnibus excalfactoria, extenuans, cōtra tuſſim efficax: hu

morum

morum qui ægrè reijciuntur craſſitiem digerunt, bilem craſſamque pituitam ex hydromelite drachmis ſeptem epotæ, purgant, ſomnum conciliant, lachrymas ciunt, torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto auxiliantur ſerpentium ictibus, lienoſis, conuulſis, perfrictionibus, horroribus, & quibus genitura effluit, menſes ex vino potæ pellunt. Decoctum earum fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandáque in eis uenarum ſpiracula: iſchiadicis infunditur, fiſtulas ac ſinus carne explet. Radices ex melle glandis modò ſubditæ, partus extrahunt: quin etiam coctæ & illitæ, ſtrumas, ueteresq́; duritias emolliunt. Siccæ quoque vlcera replent, & cum melle purgant, nudata oſſa corpore operiunt. Doloribus capitis, cũ aceto & roſaceo magna utilitate illinũtur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à ſole contracta emaculant: peſſis, malagmatis, & acopis inſerũtur. In vniuerſum, magni ad omnia uſus.

INter Illyricas ſeu Sclauonicas Irides ea melior eſt, quæ flaueſcit, nam quæ in albedine Raphanũ refert, longe inferior eſt. Ea in Italia prouenit, & ex eius ſucco hydropicis remediũ paratur, quòd non niſi ſicca Iris eò afferatur. Venetijs quæ videtur Sclauonica Iris, ſpectaculo eſt, non parãdæ medicinæ. Veræ Iridis radix calida & ſicca eſt in ſecũdi gradus fine, & tertij principio. Habet id dotis præter eas, quas ei aſſignat Dioſcorides, Cõmanducata oris graueolentiã aufert, & ſi ex eius decocto colluantur dentes, dolorem ſedabit. Radix gargarizata fauciũ abſceſſus diſcutit. Eadem & eius ſuccus coleram ſoluunt, flegma, & aquæum, qui in corpore erit flaui habitus humorem. Si cum aceto bibatur, venenis omnibus aduerſatur. Attractus naribus ſuccus, flegma potenter elicit è cerebro. Stomacho nocet, eáque de cauſa cum ſpica offerenda, & hydromelite. Habet hoc Italia, vt nõ pluuioſo vere, herbas producat, quæ non inferiores ijs ſint, quæ è Candia afferantur. Quod in Iride nõ contingit. Nam inibi non niſi Sclauonica valens eſt. Quo magis nobis qui ad Septentrionem vergimus danda opera erit, vt è natiuo loco Iridem habeamus, ſiquidem eius facultates aptare medicinæ voluerimus. Profert Valerius Cordus homo in annotando Dioſcoride diligen

ligens, & acuti, & ſolertis in perpendendis plantis ingenij, Iridem Germanicam: hanc & odore & gratia inferiorem Illyrica facit, ſuperiorem acrimonia, vt quæ grani Gnidij modo fauces exurat, atque ideò fieri vt guſtu moleſta ſit. Sed quod ad odorem & ſaporem aromaticũ attinet, Illyricæ cædere, licet aluum vehementius, quàm illa ſubducat.

ACORVM CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ακορον. *La. Acorum. Ita. l'Acoro.*
Gal. Grãde Galange. Ger. Acherwurtzel.

v. eſpadaña

* *Acorum.*

Acorum folia Iridis habet, anguſtiora tamen: radices non diſsimiles, complicatas, non in rectum, ſed obliquum actas, & ſummo ceſpite ſparſas, geniculis interceptas, albicantes, guſtu acres, odore non ingratas. Optimum eſt denſum, cãdidum, plenum, carie non exeſum, odoratum, cuiuſmodi Colchidicum & Galaticum, quod Aſpletion dicunt. Radici vis calfactoria. Decoctũ potu vrinam cit: prodeſt lateris doloribus. & iocinoris atque thoracis: itẽ torminibus, vulſis, ruptis: lienem abſumit: urinæ ſtillicidio, & ſerpentum ictibus auxiliatur: inſidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur: oculorum caligines ſucco diſcutit: an

tit: antidotis radix magno uſu commiſcetur.

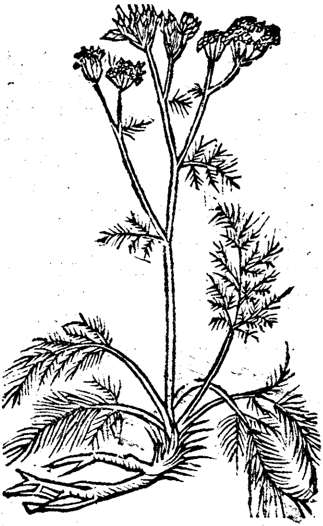
Dioſcoridis Acorum non eſſe Gladiolū vulgarem hinc patet. Quòd licet candicās ſit Gladioli radix, & quadātenus Iridē repreſentet, nullū tamen acrē, atque adeo nec gratū, aut ingratū guſtū præſe fert. Nec Galangā eſſe hinc claret. E Syria ad nos Galāga aſſertur, ſicca adeo & exucca, vt Acori necne folia habeat, dijudicare nō poſsis. Nam de radice quam candicantem eſſe in Acoro ſcribit Dioſcorides, aliam eſſe in Galanga, quam ruffam intus & foris non poſsis dicere. Adde his quòd guſtum in Acoro acrem requirit Dioſcorides, qui in Galanga acerrimus eſt. Deinde nullæ amaritudinis particeps Galanga eſt, quod Acori facultatis eſſe Galenus oſtendit. Poſtremo ſi Serapionis hac in re authoritas non repudianda videatur, diuerſis & de Acoro & de Galanga capitibus tractauit. Quòd ſi omniū longè in tractando Dioſcoride acutiſsimo Matthiolo Senenſi credimus, cui etiam ſubſcribit Valerius Cordus, veram Acorū id eſſe putabimus, quod Officinis Calamus Aromaticus nominatur. Merlus medicus qui multo tempore medicinā apud Lipruſchum Lituaniæ factitauit, Matthiolo conſtanter aſseuerauit, multam apud Lituaniam Acorum gigni, ſuiſq; manibus è terra euulſiſſe, omnibus deprehenſis dotibus, quas in Acoro deſiderat Dioſcorides. Nec aliter Dominicus Sennus, qua eſt fide & authoritate, referente Cordo, Acorum in Syria naſci vidit, natiuis præditum dotibus. Eò fit vt cum in Calamo aromatico veram Acorum habeamus, Calamus itidem aromaticus nobis barbarie temporum deperierit.

MEVM. CAP. III.

NONENCLATVRA.

Gr. Μῆον Ἀθαμαντικόν. *La. Meum. Ita. Il Meo.*
Gal. & Off. Fœniculus tortuoſus. Ger. Beerwurtz.

Meum, quod Athamanticum vocant, in Macedonia et Hiſpania plurimum gignitur, anetho folijs & caule ſimile, ſed eo craſsius, binum fermè cubitorum altitudine attollitur, ſparſis in obliquum rectúmque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præcluſorum renum, ueſicæq́; farctæ

* *Meum.*

uitia potu leniũt. Vrinæ diſficultati medentur. Stomachi inflationes diſcutiũt. Torminibus, affectæ uuluæ, articulorũ doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. Sanguinem per mẽſtrua pellunt, deſeßionibus feruefactæ. Infantibus autẽ illitæ imo uentri, urinas mouent. Quòd ſi plus, quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

MEum non eſſe radiculas illas cãdidas quæ paßim ꝑ eo oſtentantur, ipſa Dioſcoridis *deſcriptio abundè planum facit, nec alias itidem quæ huius nomine ignaris & medicis & ſpetiarijs à vulgo herbariorum obtruduntur, cum nec vires nec notæ conſentiant. Karum fuiſſe in* Italia *Meum ſuo tempore* Plinius *teſtatur, adeo vt medici ſerere cogerentur. Nec hodie prouenire in* Italia *præcellentißimus vir* Matthiolus *aßerit, proinde nec in* Gallijs, *nec in* Germania. *Mei loco* Galeno *autore, Myrobalano, quam etiam* Nucem *vnguentariam vocamus, & quæ nihil aliud planè eſt, quàm* Ben *vnguentariorum, vti poſſumus. Calidæ ſunt* Mei *radices tertio ordine & ſiccæ ſecundo: ſi tamen plus iuſto admoueãtur, capitis dolorem excitant, quod cum in eis ſiccitas à caliditate vincatur, certam quampiam humidam cruditatem capiti ſubinfert, quæ vẽtoſæ caliditati iuncta, nocumenti cauſa eſt.*

CYPERVS. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κύπειρος, *Lat. & Offi.* Cypirus, *vel* Cyperus.

Ita.

Ita. Angoloſo odorato gionco.
Gal. Souchet. Germ. Wilde galgen. Juncia

Cyperus.

CYperus, quem aliqui eryſiſceptrum, ut aſpalathum appellant, folia fert porraceis proxima, ſed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalẽ aut maiorem, anguloſum, in cuius acumine minuta folia cum ſemine exoriuntur: radices, quarum in medicina eſt uſus, cohærẽtes inter ſe, oleis oblongis ſimiles, aut rotundæ, nigro colore, ſuaui odore, amaro guſtu. In lacunoſis, paluſtribus & cultis enaſcitur. Optima eſt grauiſſima, denſa, fractu cõtumax, plena & aſpera, odoris cum quadam acrimonia iucundi, qualis eſt Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus inſulis petitur. Huic calida uis ineſt. Venarum ſpiracula laxat, urinã ciet, ad calculos, aquamq́; ſubtercutem utiliſſimè bibitur, aduerſus ſcorpionum ictus remedio eſt: perfrictionibus uuluæ, & præcluſionibus fotu prodeſt: pellit menſes. Contra ulcera oris, etiam ſi depaſcant uorentq́; farina eius efficax eſt. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum ſpiſſamentis bene adÿci ſolet. Aliud Cyperi genus tradũt in India naſci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, guſtu amaro ſentitur, & illitum præſentem pſilothri

uim

uim exhibet.

Valerius Cordus eò facit inter ſe diſsidere Cyperidem & Cyperum, Eum iuncum anguloſum Cyperidem vocat, cuius radices longæ ſunt: Cyperum vero, qui ſimiles Oliuæ habeat, ac ſibi inuicem innexas. E Syria Cyperus affertur noſtro longe odoratior: hic tamen ſi deficiat, noſtrate vti poſſumus. Radix quæ ſub nomine Curcuma ad nos ex India deportatur, Matthiolo putatur eſſe ſecūda illa Cyperi ſpecies, quam deſcribit Dioſcorides eodem è loco tranſportari, ac gingiberis ſpeciem referre, & cōmãducatam croci odorem reddere cum amaro guſtu. Quod verum ſane eſt. Nam omnes reſpondẽt notæ. Antiqua patrum barbaries Curcuma Chelidoniam eſſe putauit, falſi Serapionis ſuperſcriptione, qui capiti de Chelidonia titulum impoſuerit Curcuma. Cyperi radices calefaciendi & deſiccandi virtutem habẽt. Vnde & vlceribus proſunt, quæ, quòd nimium humida ſint, coire nō poſſunt. Proſunt & orificijs talium vlcerum quod aſtrictionis in ſe quippiam habeant. Nec tamen inciſoria virtute carent.

CARDAMOMVM. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καρδάμωμον. Lat. & Offi. Cardamomū.
Ita. Il Cardamomo. grano del parai
Gal. Graine de Paradis. Ger. Cardamoemlin.

Cardamomum optimum eſt, quod ex Comagene, Armenia, Boſphoroq; deuehitur. In India quoque & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, occluſum, farctumq; (quod enim huiuſmodi non eſt, exoletum iudicatur) & guſtu acre, ſubamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam vim habet, potumq; ex aqua facit ad comitiales, iſchiadicos, tuſſes, neruorum reſolutionem: item ad rupta, vulſa, tormina. latas ventris tineas excutit. Ex vino autem potum, renibus, difficultati vrinæ, à ſcorpione ictis, neque non omnibus venenum vibrantibus auxilio eſt. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit: partus ſuffi-

tu enec

tu enecat: ſcabiem ex aceto illitum adimit: Et ad Vnguentorum ſpiſſamenta additur.

HOc in loco duo ſibi præſtantes viri cõpugnant, quorũ vterque in adnotando Dioſcoride egregiã nauauit operã. Matthiolus emũcto iudicio, Valerius Cordus nitida breuitate. Amborum ego opinionẽ recitabo, tum facile erit non obeſæ naris hominibus, hac de re ſententiã ferre. Valerius Cordus repudiata Manardi & Antonij Muſæ ſentẽtia, qui nos vero Cardamomo carere cenſuerunt, Dioſcoridem ait & Serapionem, integros Cardamomi fructus ſuis confertos granis deſcripſiſſe. At nobis ſola grana, quòd ſaporis & odoris eximij ſint, in vſus ſeruari, cortices verò quòd lignoſæ, nullóque ſapore ac odore prædita ſint, abijci. Porrò duo ad nos Cardamomi genera afferri, maius et minus. Maius fructum habere lignoſum, iuglandis ferè magnitudine, intus anguloſis & aromaticis granis, mali punici modo plenũ & confertũ, & fractu contumacem. Minus verò fructum ferre, Auellana multo minorem, triquetrum, & minoribus granis repletum, eiuſdémque ſaporis & odoris, ſed quæ vehementius linguam penetrent. Maius ad nos hodie parcius adferri, propterea in eius locum quoſdam grana Paradiſi ſubſtituiſſe, & Cardamomum maius appellaſſe: impropriè tamen & malè. Nam ſapore, quo piperi ſimilia ſunt, & odore plurimum à Cardamomo differre. Fructum vero figura aliquam habere cognationẽ, qui oui columbini magnitudine conſpiciatur, & Cardamomi modo granis anguloſis repletus ſit. Grana etiam ipſa Melligette vocantur, quod à regno Melli aduehantur. Totaque errare via qui Nigellæ citrinæ ſemen Cardamomi nomine dignantur. Hæc pene ad verbum Valerius Cordus. Videamus quid dicat Matthiolus, quem è Thuſcis in Latiũ proferam. Ignotum noſtro tempore Cardamomum eſt, nec verum à mercatoribus qui ſimplicia alia ad nos aduehunt, defertur. Eſt apud eos Cardomomum maius, Nigellæ ſemen, & Meligette, quorum trium nullum eſt Cardamomum, vel Græcorum, vel Arabum. Aliud enim pro Cardamomo accipiunt Græci, aliud Arabes. Serapio qui Græcos omnes in ſimplicibus reddidit, Cardamomum, Cordumenum appellat: & alio itidem capiti quod ex mente Iſaach facit, titulũ do Cardamomo imponit, quod ſua lingua, Saccola maius et minus vocat, quod omnino differt à Græcorum Cardamomo, quod ſub nomine Cordumeni deſcripſerat, atque ab omnibus illis, quæ in officinis reperiuntur. Hæc vero non eſſe Dioſcoridis ſemina huic apparet. Parum denſa ſunt, facile rumpuntur, nec commanducata in guſtu amaritudinem quampiam relinquũt.

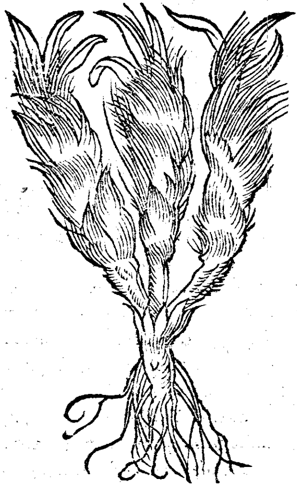
Iudi

Iudicet æquus lector, ego in Matthioli ſententiã accedere malim. Docta ſiquidẽ & longa hominis experientia probatam fidem aſſert.

NARDVM. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάρδος. *Lat. & Off. Nardũ. Ita. Il Nardo.*
Gal. du Nard. Ger. Spicken nardi.

Nardum.

DVo nardi genera: unum Indicum, alterũ Syriacũ appellatur, nõ quòd in Syria proueniat, ſed quòd mõtis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere præcipuum eſt recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac Cyperũ redolens, breui ſpica, amaro ſapore linguã ſiccante, quod diu in ſua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem Nardum quoddam Gãgitis uocatur, à fluuio Gãge, apud quem enaſcitur, montem præterfluente. quod genus ob multam loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius eſt atque procerius adoleſcit, plures ferens ſpicas ab unica radice comoſas, unáque conuolutas, ac grauiter olentes. Mõtanum autem odoratius, ſpica breui ac mutila, odore Cypero uicino cæteras habens Syriaci dotes. Eſt & genus quoddam cui Sampharitico nomen locus

indi

indidit, frutice breui, in magnas ſe ſpargens ſpicas, candidiore interim medio caule, hircorum uirus ſupra modũ redolente, quod improbatur. Madefactum uendi ſolet: quod uitium ex eo deprehenditur, quòd candida ſit ſpica, & ſqualida, nulloq; puluere obſita. Adulteratur ſtibio cum aqua, aut palmeo uino, inſpiſſationis ponderisq; cauſa inſpirato. Intueri autem oportet, ſi lutum radicibus inſideat, & in cerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent, aluum potu ſiſtunt, uuluæ profluuia, ſaniemq; appoſita ſupprimunt. Nauſeæ ex aqua frigida auxiliantur, & ſtomachi roſionibus, inflationi, iocinori, regio morbo, renum uitijs. Aquæ autem incoctæ fotu ad inſeſſum, uuluæ inflammationibus medentur: Ad glabras oculorum genas ualent: ſiquidem eas ad denſiorẽ pilum reducunt: perfuſis humore corporibus inſparguntur. Miſcentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in paſtillos coacta.

NArdus non Indica ad nos, ſed Syriaca ex Alexandria affertur, quam odoratiſſimam ſe Venetijs vidiſſe Matthiolus ſcribit. Diſcant igitur mercatores delectum, ne temerè & ſuas profundant pecunias, & alijs illudant. Spica Nardi non ſummitas, ſed ipſa eius radix eſt. Quod ei expeditiſſimè patebit, qui familiarẽ ſibi Galenũ effecerit.

Nardum Celticum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

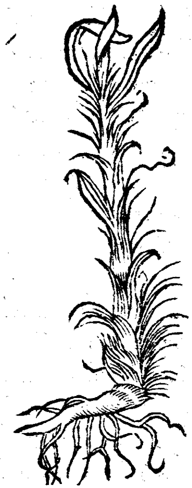
Gr. Κελτικὴ νάρδος. *Lat. Nardum Celticum.*

Ita. Nardo Gallico. Gal. Nard Gaulois.

Ger. Marien Magdalenen blümlin.

CElticum nardum naſcitur in Liguriæ Alpibus, ſaliunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Iſtria. Exiguè fructificat, & cum radicibus in manuales faſciculos componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido, florem lu-

teum

Nardum Celticum.

teum. Cauliculorum & radicum duntaxat uſus eſt, & odoris ſuauitas: unde pridie faſciculos aqua abluere expedit, & exempta terra, pauito ſolo atque humenti (ſubiecta charta) reponere, poſtridie repurgare: ſiquidem utile, cũ aceroſo alienóque propter humoris uim, non excutitur. Adulteratur impoſita herba ſimili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: ſed facilis cognitio: nanque herba candidior eſt, ſine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum Nardum eſt. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti ſecernuntur, uino excipiuntur, digeruntuŕq in paſtillos, & ita fictili nouo diligenter operto aſſeruari debent. Laudatur maximè recens, iucundi odoris, radice numeroſa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadẽ quæ Syriacum pollet, ſed uehementius urinam cit, & ſtomacho utilius eſt. Inflammationibus iocinoris, & felle ſuffuſis auxiliatur. Contra ſtomachi inflationes, cum abſinthij decocto bibitur: item aduerſus lienem, renum & ueſicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta.

CEltica Nardus, quæ & Saliunca, ea planè eſt quæ Spica Romana Pharmacopolijs dicitur. Naſcitur in Liguriæ Alpibus, in Iſtria, Carinthia, & Pannonia. Lauendulam ſeu maiorem, ſeu Maßilieſſem, non eſſe Nardum Celticã hoc vno argumento patet. Solæ in Nardo Celtica radices & caules medicinã faciunt, nam flores & folia nullo vſui ſunt.

tres nardi species. indica. celtica montana. seu saliunca.

ſunt: In Lauendula, ſoli flores & folia medica vi pollent, cum interim radicum, & caulium nullus ſit vſus. Celtica Nardus potentius vrinam ciet, quàm Indica aut Syriaca, cæteris in rebus inferior.

Montanum Nardum. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὀρεινὴ νάρδος. Lat. Nardum montanum.

Ita. Nardo montano. Gallis & Offi. incognitum.

Montanum Nardũ, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria naſcitur, ſurculo & folijs eryngio ſimilibus, minoribus, minimè tamen ſpinoſis aſperiſq́. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu haſtulæ regiæ, ſed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neque caulem, neque fructum, neque florẽ profert. Ad eadem ad quæ Celticum efficax.

Aſarum.

Montana Nardus quæ olim è Cilicia coriaceis ſacculis adſerebatur non in medicinæ tantum vſum, ſed quo etiam ob ſuaueolentiam ignibus inijceretur, hodie ad nos non affertur, niſi (quod caſu & raro fit) cum alijs mercibus aſportetur. In Cilicia abunde prouenit, vnde & Ouidio, Spica Cyliſſa vocatur. Montana Nardus nõ ea herba eſt, q̃ funiculi modo per terram ſerpit, vt quæ nullo nec ſapore nec odore prædita ſit.

ASARVM. CAP. IX.

NOMENCLAT.

Græ. Ἄσαρον. Lat. & Offi. Aſarũ. It. Aſaro.

aſſaro, ò, aſarabacar

Gal.du Cabaret. Ger.Haſelwurtz.

ASarum, quod & ipſum aliqui ſylueſtre Nardum appellat, Hederę folijs, minoribus multò, rotundioribusq́ꝫ, floribus cytino Hyoſcyami ſimilibus, purpureis, inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis, in quibus ſemen acinoſum radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, Gramini non diſsimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalfaciẽtes, & quæ linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet, urinam cit, hydropicis & uetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulſa potæ, menſes trahunt, & Veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vmbroſis montibus prouenit, ſed plurimum in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iuſtinienſi agro.

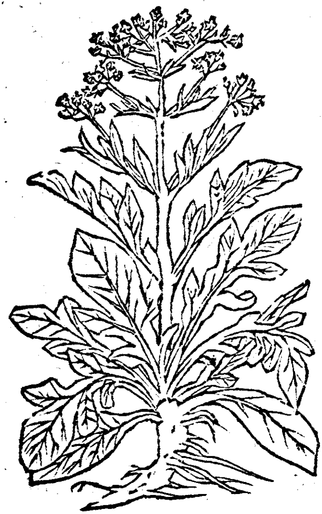
DIuerſa ſunt Aſarum, de quo hic ſcribit Dioſcorides, & Baccharis de qua in tertio, maleq; actũ ab eis eſt, qui Baccharis, in Aſari caput retulerũt. Sed reuera Aſarũ, Bacchar vulgare eſt, nõ illa Baccharis.

PHV. CAP. X. baccaris

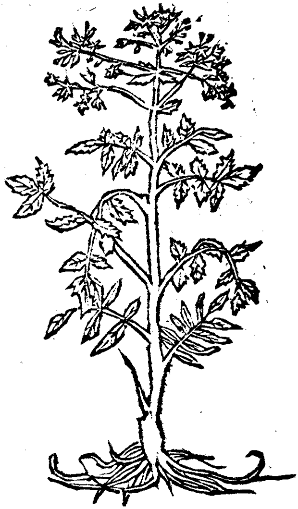
Valeriana NOMENCLATVRA. aſarabac

Gr. Φοῦ. Lat. Phu, & Nardus ſylueſtre. It. Phu. Offi. Valeriana. Gal. La Valerienne.

PHu, quod & aliqui ſylueſtre Nardum appellant, naſcitur in Põto, folio Oluſatri, aut Elaphoboſci, caule cubitali, aut altiore, læui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepto, florib. Narciſſo proximis, maioribus tenerioribus, & ex albicante purpureis: radice ſuperius ad digiti minoris craſsitudinẽ, ex obliquo uilloſa in nigri Veratri aut Iunci odorati modũ: capillamentis inuicem contextis, flaueſcentibus, odoratis, cũ quadam odoris grauitate Nardum æmulantibus. Excalfacit, urinam mouet, ſi ſicca potuit detur. Decoctum eadem præſtare poteſt, ad lateris, etiam dolorem efficax, menſes cit, antidotis inſeritur

* *Phu.*

Valeriana.

ritur. Adulteratur radice Ruſci ammiſta: ſed maleficium deprehenditur: quoniam hæc dura eſt, & frangenti contumax, ſine ulla odoris gratia.

PHu *Valeriana eſt, non illa quidem minor, ſed maior: & quod ad* Narciſſi *florem attinet, corruptus hic* Ruellio *&* Matthiolo Dioſcoridis *eſt codex.* V*aleriana minor ſubtiles habet & intricatas radices quæ commendando odori ſcrinijs induntur.* Hanc non eſſe Phu non abs *recenſuit* Cordus.

Malabathrum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μαλάβαθρον. *Lat. & Off. Folium Indum, & folium Malabatri. Ita. folio Indico.* Gal. Fueille d'Inde. Ger. Negelblatter.

MAlabathrum arbitrantur aliqui eſſe Indici Nardi folium, falſi quadam odoris cognatione: permulta enim Nardum olent, quemadmodum Phu, Aſarum, Niris. ſecus autem res ſe habet. Nanque Malabathrum folium ſui generis eſt, quod Indicæ gignunt paludes, lentis paluſtris modo innatans aquis, ſine radice. Id collectum ſtatim lino tranſſuitur, & ſiccatum reconditur. Tradunt ſiccatis æſtiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidem renaſci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens: quod diu in ſuaui odore permaneat, & nardum ſapore imitetur, nullo ſalis guſtu. Infirmũ uerò & minutim contuſum, præſertim ſi carioſum uirus olet, uitioſum eſt. Eaſdẽ Nardo ſortitur uires, ſed efficacius omnia præſtat. Vrinam uehementius ciet, ac ſtomacho magis prodeſt Malabathri uis. Lippitudinibus inflammationibúſque tritum & in uino feruefactum commodè illinitur: ſubditum linguæ, oris halitum & ſuauitatem commendat. Veſtium quoque odorem interpoſitum ſeruat, & ab eroſione tuetur.

MAlabathrum, quod antiquis Folium, ſiquidem folium eſt, & nil præterea, paludibus innaſcens. Hodie ad nos non affertur. Folia Caſiæ huius ſubſtituũtur loco, quæ profecto ignotæ arboris ſunt. Satius erit, ſi Galenum ſecuti, Malabathri vice, nullo periculo Caſia vtamur, aut Syriaco vel Indico Nardo.

CASSIA CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κασσία. Lat. & Offi. Caſsia.
Ita. Caſia. Gal. la Caſſe.

CAſsia, cuius complura ſunt genera, iuxta odoriferã Arabiam gignitur, craſsi corticis ſarmento, folijs piperis. Eligenda eſt fulueſcens, pulchri coloris, coralli æmula, perquàm anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordens, & cum ali-

quan

quanto feruore adſtringens, aromatica, uinoſo odore, cuiuſmodi eſt, quæ ab incolis Achy, appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus Daphnitis. Huic præfertur craſſa, purpurea, et nigricans, Zigir cognomine, quæ roſam odore imitatur, præcipui in medicina uſus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Muſeletico blaſto, id eſt, germini cognomen eſt. Reliquæ uiles, & quæ Aphemum dicitur, nigra, inſuauis, cortice tenui, ac rimoſo & quæ Darca, & Citto uocitatur barbaro nomine. Similior huic eſt Pſeudocaſia, quàm ut explicari poſſit, quæ guſtu coarguitur, cùm nec acris, nec odorata ſit, hærentemq́ medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædã fiſtula, mollis, leuis, ſurculoſa, quæ antedictæ præfertur. Damnatur candicans, ſcabra, hircinum uirus redolẽs, & quæ tenui fiſtula & ſcabra cute ſit. Vim obtinet calfaciendi, vrinam ciendi, ſiccandi, & leuiter aſtringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præſtandæ claritatis gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menſes trahit, contra viperarum ictus pota auxiliatur: aduerſus inteſtinas inflammationes omneis, & renum uitia, pota proficit. Fœminis in ſolio deſidẽtibus, aut ſuffimentis, prodeſt ad dilationem vuluæ. Ea duplo pondere medicamẽtis mixta, Cinamomi uicem ſupplet, ſi ipſum deſit: nã eoſdem effectus præbet, ad plurima perquàm vtilis.

Cinnamomum. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κίνναμωμον. *Lat. & Offic. Cinnamomũ.*
Ital. Cinamomo. Gal. Cinnamome. Canela

Cinnamomi genera plura, partium ſibi nomen vẽdicãtia. Præfertur tamen Moſſyliticum, quòd Caſiæ, cui Moſſyliti nomen eſt, aliquam referat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex vinoſo in cinereũ vergens, læue, tenuibus ramulis,

ac frequentibus nodis cinctum, perquàm iucundè olens. Optimi ferè indicium, iucundi odoris proprietate cõſtat. Inuenitur enim cum optimo, eoq́ue quod peculiare eſt, odor Rutæ aut Cardamomo proximus. Inſuper acre, mordens, & cum calfactione quadantenus ſalſum, quod non citò confricanti aſperum, aut frianti lanuginoſum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri voles, uellito ab radice ſurculum. facilis eſt huiuſcemodi probatio: namq́ue fragmenta miſcellanea quædã eſſe videntur. Quæ autem melius ſpirant, ſuo halitu cum nares primùm conſuluntur, olfactum explentia, deterioris dignotionem impediunt. Eſt etiamnum montanum, craſſum: pumilum, fulueſcẽs admodum. Tertium à Moſylitico, perquàm ſuauiter olet, nigrum, fruticoſum, paucis intercedentibus geniculis. Quartum, fungoſum, candicans, aſpectu tuberoſum, vile, ac friabile, magnam habens radicem, quæ Caßiã planè repreſentat. Quintum genus, odore nares feriens, ſubrufum, & cortice fuluæ Caßiæ ſimile, tangẽti firmum, minus neruoſum, denſa radice firmatum. Iis quæ Thuris, Caßiæ, Mirti, aut Amomi odorẽ ſpirãt, minus ſuauitatis ineſt. Deligito ſcabrum, album, rugoſum: at læue, & lignoſum circa radicem, vt inutile, reijcito. Eſt etiamnum ſimile aliud, cui Pſeudocinnamomo cognomen eſt, vile, inualidi odoris, ſolutarumq́ue virium. Vocatur etiam Zingiber, cùm tamen ſit Xylocinnamomum, præbens quadam Cinnamomi faciem. Eſt autẽ lignoſum Cinnamomũ, ſarmenta longa robuſtaq́ue ferens, odore lõgè Cinnamomo inferiore. Sũt qui Xylocinnamomũ, à Cinnamomo genere differre dicant, quòd à natura eius abhorreat. Cinnamomum omne excalfacit, emollit, & concoquit, vrinam ciet, tam mẽſes quàm partus potũ aut ex myrrha impoſitũ pellit cõtra beſtias quæ virus eiaculantur, venenaq́ue conuenit: caliginem pupillis oculorum obuerſantem diſcutit, craßitiem extenuat, lentigines & vitia cutis in facie ex melle illitum detergit: cõtra tuſſes,

defſu

deſluxiones aquam ſubtercutem fuſam, renum vitia, & vrinæ difficultatem efficax eſt: vnguentis precioſis inſeri ſolet: & in ſumma, magni ad omnia vſus. Tritum vino excipitur, umbraq; ſiccatum, quòd diutius eduret, reconditur. Eſt & quoddam Cinnamomum, quod aliqui Pſeudocinnamomũ appellant, perquàm denſo atq; craſſo ſarmento, longè tamen inualidius Cinnamomo, & odore & guſtu.

Annotatio in Cap. XII. & XIII.
De Caſsia & Cinnamomo.

COgnatæ adeo plãtæ ſunt Caſsia & Cinnamomũ, vt perfectè Caſſiæ ramos in totũ Cinnamomo ſimiles Galenus viderit, nec ſecus Cinnamomi ramos Caſsiã pro maxima parte referre. At ſi quis Canellã vulgo vocatam diligẽtius expenderit, ac Officinarum qui illam cõtinẽt ſaccos euoluerit, omnes reperiet Caſsiæ deſcriptas à Dioſcoride ſpecies. Ea enim mercatorum natura eſt, vt bonas merces ſibi putere velint, quo peiores diuẽdant. Caſsia dum cortice veſtitur, Xylocaſsia: nudata cortice, Caſsia Syrinx, quod fiſtulam repreſentet dicitur. huius vice cortex longo tempore deportata ad nos radicis, quæ amarum, nõ aromaticum ſaporẽ haberet. Nũc ſed raro aliqua eius ſpecies affertur. Arabum Caſsia fiſtula quam ſolutiuam vacant, omnino alia eſt à Græcorum Caſsia fiſtula. Siquidẽ fructus eſt proceræ arboris qui in India & Egipto naſcitur quæ & Faba Egyptia dicitur. Cinnamomi multam fuiſſe penuriã Galeni tempore conſtat. Quòd ſi imperatoribus ipſis quibus tum omnia parebant cara hac planta erat, intantum vt pro theſauro aſſeruarent, nihil mirum ſi noſtro ſæculo incognita ſit & rariſsima.

Amomum. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αμομον. *Lat. & Offic. Amomum.*

Ital. Amomo. Gal. incognitum.

AMomum exiguè frutificat, ex ligno ſe conuoluens in racemi modum, flore, ceu candidæ Violæ paruo: folijs vitis albæ ſimilibus. Laudatur quàmmaximè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno ſubrufo, valde odorato. Medicum, quoniam in campeſtribus & aquoſis enaſcitur, infirmius eſſe conſtat. Eſt

autem magnum, ſubuiride, tactu tenerum, frutice venoſo, odore origani. Ponticum verò ſubruſum, paruum, fragile, racemoſum fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, candidũ vel ſubrubrum, quod nec aſtrictum cohæreat, nec conuoluatur, ſed ſolutum diffundatur, ſeminis plenum, uuis paruis ſimile, graue, odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, guſtu mordens, ſimplici colore non euariante. Vim habet calfaciẽdi, aſtringendi, exiccandi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris ſenſum aufert, inflammationes & meliceridas cõcoquit, diſcutitq́; iuuat quos ſcorpius percuſsit, ex Ocimo illitum, & podagricis cõfert, inflammationes oculorum viſcerumq́ lenit ex vua paſſa: ad vuluarum vitia in peſsis, aut inſeſsionibus vtile eſt, decoctũ iecinori, renibus, podagræ, potu conuenit Antidotis immiſcetur & precioſiſsimis vnguentis. Adulteratur herba Amomo ſimili, quæ Amomis vocatur, ſed ſine odore, ſine fructu. Naſcitur in Armenia, flore Origani. Quare in huiuſmodi probationibus fragmenta fugienda ſunt: eligẽda autem, quæ ab una radice integros ſurculos emittunt.

A*Momum cum in* Italia, *diligẽtiſsmo* Matthiolo *authore nõ naſcatur, nec ſit ea planta, quam* Roſam S. Mariæ Italicæ *matronæ vocant, his rationinibus (Similes* Bryoniæ *frondes non habet, nullum* Ori*gani odorẽ refert, acrimonia nares non percellit, quin potius nullius eſt odoris) tantiſper dum vero* Amomo *carebimus (nam* Portugalli *nõ ita pridem verum ex* India *aduehere cœperunt) authore* Galeno *eius vice* Acoro *vtemur.*

COSTVS. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

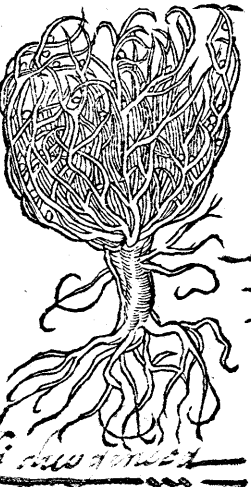
Græ. Κόςος. *Lat.* *Coſtus. Ital.* *Coſto.*

Gal. & Offic. Incognitus.

P*Ræcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris ſuauitate. Secundum locum ſibi vendicat Indicus, leuis, uber, ut*

ſera

ſerula niger. Tertius eſt Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus eſt recens, albus, abundè plenus, denſus, aridus, à teredinibus non eroſus, ſine graueolentia, guſtu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria, urinam ciet menſes pellit, vitiis quæ uuluam malè habent, tam impoſitu, quàm fotu & ſuffitu auxiliatur. Cōtra uiperarum morſus ſextātem bibere prodeſt: item aduerſus pectoris dolores, cōuulſa, inflationesq́ꝫ, ex uino & Abſinthio, uenerem ex mulſo ſtimulat, latas ventris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febrium acceßiones, & neruorum reſolutionibus oblinitur: vitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus emēdat. Additur in antidota et malagmata. Sunt qui admiſtis Helenij Comageni præduris radicibus, adulterēt, quod deprehenſu facile eſt, ſiquidem neqꝫ guſtu ſeruet Helenium, neqꝫ ualidum odorem uibrat, ut caput tentare poßit.

Coſtus.

C*Oſtum vt plurimùm* Officinæ *habent, amarum, & dulce. Sed de his non loquitur* Plinius, *aut* Dioſcorides, *at de albo tantū. Paucis ab hinc annis verus* Venetijs *aſſertur. Inde ſibi comparent pharmacopolæ, nec diutius in antiquo errore inueteraſcant.*

Odoratus iuncus. CAP. XVI.

NOMENCIATVRA.

Gr. Σχῖνος. *Lat. Iuncus odoratus & rotundus.*

 Itali

Ital. Gionco odorato. Gal. Paſture à chameaux.
Offic. Squinanthum.

ODoratus iuncus, in Africa, & Arabia naſcitur. Laudatiſſimus ex Nabathæa: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij Teuchitin: peſſimus ex Afriqua. Eligendus eſt rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis, qui manibus confricando roſæ odorem emittit, igneæ mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum radicisq́ eſt vſus. Vim vrinæ ciundæ habet, menſes pellit, diſcutit inflationes, caput agrauat, modicè aſtringit, comminuit, excoquit, ac venarum ſpiracula laxat. Flos eius in potu vtilis ſanguinem reijcientibus, doloribus ſtomachi, pulmonis, iecinoris, & renum, miſcetur antidotis. Radis aſtringentior eſt, ideo faſtidijs ſtomachi, hydropicis, conuulſis, drachma vna cum pari põdere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum vuluæ inflammationibus, ad deſidentium fotus utile eſt.

IVncus odoratus, Squinãthum Officinis vocatur, voce corrupta à Σχοινοῦ ἄνθος, vnde vox integra prodit Σχοίνανθον, è qua Sqinãthũ quaſi velint dicere, Flos Iunci odorati. hic ad nos hodie non affertur, ſed ſtipites tantum, & folia, & radices. Iuncus odoratus ſeligendus eſt recens, nam à vetere odor omnis & ſapor abeunt.

Calamus odoratus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. κάλαμος ἀρωματικός. *Lat. Calamus odoratus.*
Ital. Calamo odorato. Ga. & Offi. Calam⁹ aromaticus.

CAlamus odoratus in India naſcitur: melior eſt fuluus dẽsè geniculatus, & qui aſſulosè frangitur, plena araneorũ fiſtula, albicans, lentus in mandendo, & aſtringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij ſemine coctus, in aquæ ſubtercutem fuſæ morbo, re-

num

num uitijs, ſtillicidio urinæ, ruptisq́ꝫ, cõmodè bibitur, menſes & potu & appoſitu pellit, tuſsi ſuffitu medetur per ſe, aut ex reſina terebinthina, hauſto per arundinem fumo, ad muliebres inſeſſus decoquitur, & clyſteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisq́ꝫ odoris gratia commiſcetur.

CAlamus Aromaticus, canna odoratiſsima, quæ quibuſdam maioris Aſiæ Lacubus (dum ſiccantur) enaſcitur, ad nos hodie non affertur, ſed huius loco acori radix, quæ ſola ex Acoro medicinam facit cũ in Calamo odorato vſui ſit arundo, non radix.

Balſamum. CAP. XVIII.

NOMENCLATVA.

Gr. βαλσαμον. Lat. & Offic. Balſamum.

Gal. Bauſme.

BAlſamũ, arbor albæ Violæ, Lycij, ſiue Pyracanthæ magnitudine conſpicitur. Folium rutæ proximum, longe candidius, perpetuò uirens. In Iudæa ſolùm quadam ualle & Aegypto naſcens. his differens modis, ſcabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma eſt, Theriſtum uocant, quaſi demeſsile: fortaſsis quoniam ob gracilitatem facilè demetatur. Aeſtiuis ſub ortu Canis ardoribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq́ꝫ è plaga ſuccus, quem Opobalſamum uocant: ſed tam exiguo ſtillatu, ut annis ſingulis, ne plures quidẽ quàm ſeni ſeptẽnue cogij cogantur, inibiq́ꝫ pondus duplo rependitur argento. Succi probatio eſt, ut ſit recens, ualidi odoris, ſyncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis, læuis, aſtringens, ac modicè mordens guſtu. Sed uariè uitiatur, miſto ab aliquibus Terebinthi, Cypri, Lentiſci, Balani unguento: itẽ ſuſino, metopio melle, aut Cypria cera liquida, quod maleficium facilè deprehẽditur. Namq́ꝫ merus in laneam ueſtem fuſus, neq́ꝫ maculam facit,

cit, neq; ſi eluatur, notam reliquit: uitiatus autẽ inhæret: & lac inſtillatus coagulat, quod adulteratus nõ efficit. Quinetiam ſyncerus in aqua aut lacte celerrimè liquatur, coloreq; lacteſcit: uitiatus uerò olei modo innatat, ſe conuoluens, aut in ſtellæ modũ diffundẽs. Syncerus ſeneſcens craſſeſcit, deteriorq; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum peſſum ire, & ad ima ſidere arbitrantur, poſtea diſsipatum ſupernatare. E ligni genere, quod Xylobalſamum uocant, probatur recens, ſermento tenui, fuluũ, odoratum, quadam tenus Opobalſamum ſpirans. Neceſſarius etiam ſeminis erumpit uſus, quare eligatur flauum, plenum, grãde, ponderoſum, mordens guſtu, feruens in ore, modicè Opobalſamum olens. Adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod à Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirium ignauia, ſapore Piperis. Efficaciſsima uis ineſt ſucco, & quam maximè calfaciens, abſtergit quæ tenebras oculorum pupillis effundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cum roſaceo cerato appoſitus, menſes quoq; ſecundas, & partus extrahit, horrores illitu diſcutit, ulcera ſordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu ciet, ægrè ſpirantibus prodeſt: datur in lactè contra Aconitum hauſtum, aut ſerpẽtium ictus, miſcetur acopis malagmatis, & antidotis. In ſumma, præcipua authoritas ſucco, ſecunda ſemini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris: pulmonum uitijs, tuſsi, iſchiadicis, comitialibus uertiginoſis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac ſerpentum morſibus, ad muliebres ſuffitus perquàm utile eſt: uuluam aperit in deſeſsionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eaſdem habet uires, aliquãtò minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminoſis, uulſis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum ſicca Iri conuenit, ſquammas oſsium extrahit, & ad unguentorum ſpiſſamenta additur.

Balſ

BAlſamum Syriaca arbuſcula, in Egypto non ſecus ac olim naſcitur, ſed ſincerus eius liquor ad nos non affertur. Carpobalſamum, Balſami fructus: Xilobalſamum, Balſami eſt lignum. Hæc adulterata in Pharmacopolijs venduntur. Hæc diluunt incolæ ad medicinam & vnguenta, tũ viribus deſtitutã lignoſam ſubſtãtiam nobis obtrudunt. Balſami vice, Stacte vti licebit, qui liquoris è Myrrha eliciti flos eſt. Loco Xilobalſami violarum radice, quas Cheiri officinæ vocant.

Aſpalathus. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀσπάλατος. *Lat.* *Aſpalatus*. *Ita.* *Aſpalato.* Gall. & Offic. nomen Latinum vſurpant.

ASpalatus, alijs Eryſiſceptron, frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrens, naſcitur in Iſtro, Niſyro, Syria, & Rhodiorum inſula, quo ad unguentorum ſpiſſamenta pigmentarij utuntur. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram uergens, denſus, odoratus, guſtatu amarus. Eſt & alterum genus candidum, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum aſtrictione obtinet: unde decoctũ cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit, ad nomas genitalium, & ſordida ulcera infunditur: ſubiectum in peſſo, partum extrahit: alium ſiſtit eius decoctum, & ſanguinis reiectionem potu cohibet, urinæ difficultatem inflationesq́ diſcutit.

ASpalatus non illa arbuſcula eſt, quæ Rhodi naſcitur Oliuaſtro ſimilis, patrum memoria pro Agallocho vſurpata, & è qua precarij orbiculi fiunt, nigri aut flaui ſub cortice coloris, non rubri aut purpuraſcentis, quod requirit Dioſcorides. Adde his, in re medica Aſphalato radicis cortice tantum vtimur, in Rhodio ligno, ipſum lignum medicamentarim vim & odorem habet.

Muſ

MVSCVS. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βρυον. *Lat. Muſcus. Ital. Moſco.*
Gal. Mouſſe. Offic. Vſnea.

BRyon, id eſt, Muſcus, à quibuſdam Splechnon appellatur: in Cedro arbore: Populo alba & Quercu inuenitur. Optimum eſt cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præſtat, nigricans improbatur. Aſtringendi uim habet. Decoctum inſidentium uuluis utile: unguento balanino, oleiſq; inſpiſſandi gratia inſeritur: thymiamatum, acoporumq; compoſitionibus conueniens.

MVſcus ſeu villoſa illa arborum canities, non pro eo hic accipitur, qui in quauis arbore naſcatur, ſed tantum qui in cedro, Populo alba, Picea, Quercu, Larice, Abiete proueniat ac ſit odoratus. Muſcus vulgaris, Indici animalis pus eſt. Qui diligentiores ſunt, quo hac clarius diſtinguant, illum muſcum, moſchum hunc appellant.

Agallochum. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αγαλλοχον. *Lat. & Offi. Agallochum. Ita. Agollocho.* Gal. nomen non indiderunt.

AGallochum, lignum eſt quod ex India atq; Arabia deportatur, Thueiæ ligno ſimile, maculatũ, odoratum, guſtu aſtringens, cum quadam amaritudine, cute uerius, quàm cortice ueſtitur, aliquantulum uerſicolore. Manditur, aut decoctio os colluitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori inſparſum: pro thure ad ſuffimenta ſubſtituitur: radix epota drachmæ unius pondere, humida ſtomachi uitia & imbecillitatem, feruoremq; mulcet: ſi lateris, iecinoriſue dolor excruciat, ſi dyſenteriæ, aut tormina infeſtant, ex aqua bibere prodeſt.

Agallo

lignum aloes. siue xilo.

Agallochum, Xiloaloes, ſeu lignum aloes, referentibus Portugallis in inſula Taprobana naſcitur, ſuauiſsimi odoris etiam ſi non vratur. Venetijs affertur quod probatiſsimum eſt. Agallochum calidum & ſiccum eſt in ſecundo gradu.

Narcaphthum. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ναρκαφθον. *Lat. Gal. Offic. Narcaphthum. Ital. Nercaphtho.*

Narcaphthum ex India defertur corticoſum, ſimile Sycomori libro, quod iucundi odoris gratia ſufficitur. Miſcetur thymiamatis compoſitis: conſtrictionibus uuluæ ſuffitu prodeſt.

Narcapthũ aut hodie ignotum, aut Storax eſt ſicca, aut CorZumbrum, aut potius Tigname, quod plane nil aliud eſt, quàm Thymama.

Cancamum. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κάγκαμον. *Lat. Cancamum. Ital. Cancamo. Offic. Lacca. nec aliud nomen habet.*

Cancamum Arabici ligni lachrima eſt, myrrhæ quodãmodo ſimilis, uiroſi guſtus, quam ad ſuffimenta uſurpant. Veſtes eo, Styrace & Myrrha additis ſuffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obeſos, ſi ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulſo aceto pluſculos dies ebibatur: lienoſis datur, comitialibus & ſuſpirioſis: menſes cum aqua mulſa pellit, oculorum cicatrices confeſtim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus, aduerſus gingiuas humore prægnanteis: doloresq; dentium, non aliud efficacius.

Can

vera Lacca. est cancamu[m] ... nom. serapio- se ipsum ...

Cancamum ex Arabia ad nos hodie, nec alijs locis affertur. Nec eſt gummi illud ſpiſſum & tranſparens, quod Laccam vocat, nempe nullum guſtu, ſuffitúve odorē præ ſe fert, quod in Cancamo reperiri ſcribit Dioſcorides. Atenim in cap. de Cancamo ſeipſum confundit Serapio, qui dicat: Laccam è cœlo ſuper arbores Mannæ in modum decidere, & ex eius fæce Carmeſinum in tinctorijs fieri. Cauēdum proinde ne pro Cācamo aut Laccam, & minus Dialaccam accipiamus. Aſtringit enim Dialacca: Laxat & aperit Cancamum.

CIPHI. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κῦφι. *Lat.* Cyphi. *Ital.* Ciphi.
Gal. & Offic. Cypheos.

Cyphi thimiamatis compoſitio eſt dicata dijs, qua abundè Aegyptij ſacerdotes utuntur. In antidota miſceri ſolet, ſuſpirioſis datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc eſt: Sumito cyperi dimidium ſextarium, cum pari baccarum Iuniperi adultæ modo: unæ paſſæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: reſinæ repurgatæ minas quinq; Calami & Iunci odoratorū. & Aſpalathis ſingulorum minam: Myrrhæ duodecim: uini ueteris ſextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuā paſſam detractis uinaceis tuſam, cum uino & Myrrha ſubigito: cætera tuſa & cribrata adijcito: die uno humorem combibere ſinito: dein mel coquito, dum ſibi glutinis aſciſcat craßitudinem: eliquatam reſinam accuratè permiſceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito.

Adiectitiū quibuſdam hoc eſſe caput Dioſcoridis videtur, quòd in antiquis exemplaribus non repperiatur. At cum Cyphi amplam Aetius mentionem fecerit, id certò ſtatuere non audeo.

Crocum. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρόκος. *Lat. & Offic.* Crocum. *Ital.* Zaffarano.
Gal. Saffran. Ger. Saffran ſiment.

Cro

acafran.

Crocum.

CRocum, optimũ in medendi uſu Coryceum, recens & boni coloris, paulum candidi gerẽs in capreolo, oblongum, omnibus ſuis partibus conſtans, non fragile, plenum, à quo detractum eſt nihil, quod madefactum manus inficit, nec ſitum redolet, aut cariẽ ſentit, ſubacre: ſin huius generis non eſt, aut uetus, aut humore perfuſum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Licio è monte Olympo. dein ex Aegibus Aetoliæ. Cyrenaicum & Centuripinũ inter Sicilica omnia uiribus infirmius eſt. Omnium natura oleacea. Itali tamen ob ſucci copiam, & coloris uenuſtatem, tingendis mortarijs dicauerũt: quibus de cauſis magno uenditur. Vtiliſsimum in medicina quod antè deſcripſimus. Adulteratur immiſto Crocomagmate tuſo, atq; etiam ſapæ ſublitu: contrita, quò pondus adijciatur, ſimul argenti ſpuma, aut plumbagine. ſed maleficium declarat inſidens puluis, præſertim ſi defrutum in odorando ſubolet. Theſſalus ipſum tantum odoratum eſſe uoluit. Alij exitioſum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquendi, emolliendi, atq; ſubſtringendi habet: urinam cit, elegantem colorem præſtat: qui ex paſſo biberint crapulam non ſentient: oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet: additur in potiones, quæ interaneorum cauſa temperãtur: ad uuluæ etiam ſedisq; cataplaſmata utiliter inditur

uenerem ſtimulat, uergentes ad ignem ſacrum inflammationes mulcet, auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur in calido fictili ſole ſiccari oportet, celeriterq́ uerſari. Vrinam mouet radix ex paſſo pota. Fit etiam expreſsis unguenti crocini odoramentis, & in formas digeſtis, quod Crocomagma uocãt. Optimum eſt odoratum. modicè Myrrham olens, graue nigrũ, ligni expers, læue, ſubamarũ, quod madefactum Croci colorẽ reddit, guſtatumq́ uehementer dentes ac linguam inficit, multis durans annis, quale eſt, quod à Syria defertur. Habet ſuas uires ad delenda quæ caliginem oculis obuerſant: urinam cit, calfacit, coquit, & emollit. Vires Croci proportione quadantenus repræſentat, quandoquidem plurimam Croci partem ſibi Crocõgmama uendicat.

Crocum quod certis olim in prouinciis naſcebatur, nunc & in Gallia excellentiſsimũ, et in ipſa adeò Germania prouenit in Auſtriæ maximè & Vienna territorio. Abũdè quid ſit Crocomagma et deducet Dioſcorides. Tota Croci ſubſtantia procedit in ſecundum caliditatis gradum & ſiccitatis primum, eaq́; de cauſa vim habet maturandi, cui ſubſidiaria eſt aſtrictoria qua participat virtus.

Helenium. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gre. Ελένιον. *Lat. Helenium. Ital. Euola.*

Gal. & Offic Enula Campana.

Ger. Alantwurtzel. Enula campan

Helenĩu folia habet Verbaſci anguſtioris folij, aſperiora, oblõga: caulẽ quibuſdã in locis non emittit: radicem ſub albi

Helenium.

albidã, interdum ſubruſam, odoratã, ſubacrẽ, uegetam, magnã, ex qua agnatæ ꝓpagines liliorũ aut ari modo ſerũtur. Mõtibus in umbroſis, ſiccoq́ʒ ſolo prouenit. Foditur æſtate radix, particulatimq́ʒ diſſecta ſiccatur. Potũ radicis decoctum menſes & urinas ciet, ipſaq́ʒ in eclegmate ex melle ꝓdeſt tuſsi, orthopnœæ ruptis, cõuulſis, inflationibus & ſerpentium morſibus. In ſumma excalfaciens. Folia ex uino cocta utiliter iſchiadicis illinuntur. Helenium ſtomacho utile in paſſo conditũ: ſiquidem ſalgamarij paululum ſiccatam radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in ſapam conijciunt, & ad uſus recondunt. Trita potaq́ʒ ad cruentas execrationes efficax eſt. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Crateuas tradit. Herba eſt cubitalibus ramulis, Serpylli modo per humum repentibus, folijs Lenticulæ circa ramos, ſed longioribus crebriſq́ʒ, radice pallida, digiti minoris craſsitudine, per ima tenui, ſupernè craſſa, cortice nigro. Naſcitur in maritimis, collibuſq́ʒ. Radix una in uino epota, contra ſerpentium ictus auxiliatur.

INula ſeu Helenium, ex Helenæ lacrymis nata, dum Canopi gubernatoris mortem deflet, duplex. Noſtras, nulli non cognita, Aegyptia, quæ humilis & coronaria eſt. Noſtratis radix, non ſtatim à guſtu

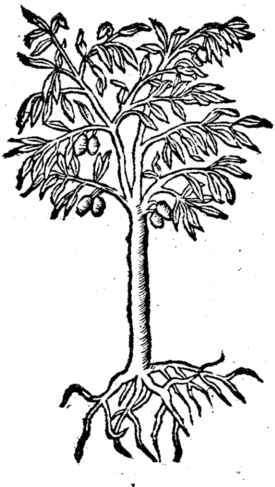
excalfacit, ut piper nigrum, & album: ſuperflue enim humida eſt. Iure igitur electuariis inſeritur, quæ fiunt ad craſſos et viſcoſos humores è pectore & pulmone educendos.

Omphacinũ, oleũq;. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελαιου ὠμότριβες, κὰι Ελαιου κοίνου.

Lat. Omphacinum oleum, & oleum commune. Ital. Olio Omphacino è uolgare. Gal. Huyle d'Oliue. *Offic. Latino utuntur nomine.* Ger. Baumol.

Omphacinum.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos uſus rectè ualentibus accomodatiſſimũ Omphacinum id appellatur. Præſtat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compoſitionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile eſt, quòd aſtringat: gingiuas contrahit, dentes firmat: ſi contineatur in ore, ſudores cohibet. Et quò uetuſtius ac pinguius, eò ad medicamenta aptius eſt. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit, emollit uentrem, à perfrictionibus corpus tuetur, ipſumq;

pro

promptius ad obeunda munera reddit, aluum emollit: ulcerãtium uenerorum uires permiſtum hebetat: contra uenena datur, aſsiduè potum redditumq́ uomitionibus, ſoluit aluum heminæ menſura cum pari ptiſanæ ſucco aut aqua potum: ad tormina calidum ſimul decocta ruta tribus ſextarijs in potu datur: uentris animalia pellit, idem maximè ilei inteſtini morbo laborantibus infunditur, uetus magis calfacit & uehementius diſcutit, oculorum claritati ſublitum confert. Si uetuſti non ſit occaſio, in uaſe decoquitur ad mellis craſsitudinem, ut uetuſtatem repræſentet.

Oleum ſylueſtris oliuę.

CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας ἔλαιον. *Lat.* Oleum *ſylueſtris oliuæ. Ital.* l'Olio che ſi fa delle oliue *ſaluatiche.* Gal. & Offic. commune nomẽ non mutant.

OLeum quod ſylueſtres oliuæ fundunt, uehementer adſtringit, & ad ſanorum uſus ſecundum ſibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro Roſaceo ſubſtituitur, ſudores arcet, defluentes capillos inhibet furfures, ulcera capitis manantia, ſcabiem, lepraſq́ abſtergit, tardius canitiem ſentiũt, qui eo quotidie perunguntur. Candidum oleum fit hoc modo: Album colore, nec anniculo uetuſtius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarũ mẽſura, & ſub ſolem media quaq; die concha refunditur, ex altoq́ demittitur, ut aſsidua deuolutione, ictuq́ agitatum reſpumet: octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum pondere, calida aqua madefactum donec emolleſcat, in ſupradictum oleum deijcitur, ita ne

extillet aqua. Poſtea tedæ præpinguis piceæ aſſulatim cæſæ æquale pondus adijcitur, & tranſanctis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorē contraxerit, in uas nouū uetere uino affuſum recondi debet, ſubſtratis ſertulæ Cāpanæ corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari Iridis pondere: ſin minus rurſus ſoli mandandum, & idem munus obeundum, uſq; dum inalbeſcat.

Annotatio in Cap. xxvij. xxviij.

OLeum cum ſimpliciter dicimus, illud intelligimus, quod ex ſatiuis Oleis: Omphacinum, quod ex immaturis Oleis exprimitur. Candidi Olei conficiendi rationem docet Dioſcorides. Candidum Oleum in Portugalliæ Vlisbona conficitur.

Sicyonium. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σικιώνιον. Lat. Sicyonium: Ital. Sicionio. Eo Galli & Officinæ carent.

SIcyonij componendi ratio hæc eſt: In lebetem oris lati ſtanno inductum, funditur olei albi quod crudæ oliuæ reddiderunt, cōgius unus: aquæ ſemicōgius. Leui id igne coquitur, leniter mouendo: at ubi bis efferbuit, & ſubtracto igne refrixit, innatans oleum concha decapulatur, & adiecta noua aqua conferueſcit, & reliquis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri conſueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriam adquendam uſq; modum uim habet. Febri ac neruorum uitijs prodeſt: fœminæ ad commendandum faciei nitorem eo utuntur.

IN Sicyone Peloponenſi vrbe è candido oleo, præparabatur oleum eo quo ſcribit Dioſcorides modo. Hodie fieri deſijt.

Stri

Strigmēta balnearum. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥύπος βαλανείων, καὶ ῥύπος ἐκ τῆς παλαίστρας. *Lat. Strigmenta balnearum Strigmenta paleſtrica. Ital. Le raſure de i bagni. Le raſure della paleſtra. Hæc antiquorum, non noſtratis uſus.*

STrigmenta à balneis calfaciunt, molliunt, diſcutiunt: ad ſedis rimas, & condylomata illinuntur. Illa uerò quæ ex palestris puluerem ſibi aſciuerunt, in ſordis ſpeciem redacta, articulorum nodos impoſita adiuuant: iſchiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commodè ſufficiuntur. Deraſæ gymnaſiorum parietibus ſimulacriſq; ſordes calfaciunt, tubercula, quæ ægrè ad coctionem perducuntur, diſsipant, deſquammatis & ulceribus ſenum proſunt.

ANtiquitus Oleo corporibus in balneo perunctis, ſudorem Oleo mixtum ſerui vel publici vel priuati ſtrigilibus eradebant. Id ſtrigmentū vocatum eſt. Luctaturi itidem iuuenes Oleo perungebantur. In paleſtra, dein puluere oblinebant ſe. Cœnoſa illa craßities quæ eis à ludo erad.batur in balneis, in vſus medicinæ cedebat.

Elæomeli. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐλαιόμελι. *Lat. Elæomeli. Ital. Eleomele. Res noſtris incognita & Officinis.*

IN Palmyris Syriæ, quod Elæomeli uocāt, ex quodam caudice manat oleū, melle craßius, ſapore dulci. Bilē, cruditateſq; detrahit, ſextario cū una aquæ hemina dato, ſed q́ ſumpſere, tor

peſcunt, & uiribus deficiuntur: quod minimè uereri oportet, ue rùm crebrò excitare, ne ueterno preßi ſomnos captent. Fit & oleum è pinguitudine ſurculorum Oleæ: optimum uetus, craſſum pingue, non turbidum. Calfacit, priuatimque caliginibus oculorum illitur: lepras, neruorumq́ dolores illitum emendat.

ELæomeli ad nos hodie non affertur. Quod è Quercuum & Betularum uetuſtis truncis fluit, ſaporē habet mellis, pinguitudinem olei, proritat ad nauſeam & uomitum Eleomeli, & laxat aluum.

Cicinum oleum. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κικίνου ἔλαιου. *Lat. Cicinum oleum. Ital. l'Olio Ricino. hoc Offic. nō parant: proinde nec apud* Gallos nomen habet.

CIcinum oleum hoc modo temperatur: Maturi Ricini, quā uoles quantitate, torrido ſole flacceſcunt, & ouarum more inſtrati tantiſper inſolantur, dum ueſtiens cortex fractus decidat: caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur: poſtea in lebetem ſtanno illitum, qui aquam habeat, demittitur, ſubiectoq́ igni ferueſcunt: & ubi inſitum prorſus humorem reddiderunt, ſublato ab igni uaſe, innatans oleum concha tollitur, & reconditur. Sed in Aegypto, ubi largior increbuit uſus, longè ſecus fieri ſolet Nam repurgatos Ricinos molæ mandant & accurratè molitos per ſportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt Ricini, cùm continentibus orbiculis exuuntur. Ad pſoras, & ulcera capitis manantia ualet, prodeſt ſedis inflammationibus, uuluis conuerſis atq́ præcluſis: item indecoris cicatribus, & aurium doloribus emplaſtra efficaciora reddit additum: potu aquam aluo extrahit, uentris animalia pellit.

HOc oleum hodie fit ſub nomine Olei de Kerua, ſeu Catapuciæ maioris Arabum.

Amyg
oleum cicinum . i. de catapucia

Amygdalinum. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀμυγδάλινου ἐλαίου. *Lat. Oleum Amygdalinum. Ita. l'Olio delle Mandole.* Gal. Huyle d'Amendes. *Off. Oleum amygdalarum.*

A*Mygdalinum oleum, quod aliqui Metopium uocant, hoc fit modo: Semodius ex amaris nucibus repurgatis ſiccatisq́, in pila ligneo piſtillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit ſextarius adijcitur, & ubi dimidia hora humorem hauſerit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæſit, concha excipitur. Preßis nucibus rurſum hemina aquæ inſpergitur, & poſtquàm ebiberint, idē opus proſequendum. Singulas heminas reddunt ſinguli modij. Contra uuluarum dolores, ſtrangulatus, conuerſiones, & eorundem locorum inflammationes efficax eſt: uitijs renum, calculoſis, difficili urinæ, ſuſpirioſis, lienoſisq́ proficit: dolores capitis, grauitatem auditus, ſonos incertos, tinnitusq́ diſcutit: maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice Lilij, & Cypria cera, aut roſaceo cerato: & oculorum hebetudines emendat, ulcera capitis manantia, & furfures cum uino abſtergit.*

E*Tſi hodiè ex Amygdalis dulcibus & amaris oleum exprimatur. Satius tamen aget, qui hoc in negocio Meſue præſcriptionem ſequetur.*

Balaninum. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βαλάνινου ἐλαίου. *Lat. Oleum Balaninum.*

Ita. l'Olio di Ben. Gal. Huyle de Ben. *Off. Oleum de Ben.*

SImili modo fit Balaninum Oleum, quod repurgat maculas, lentigines, uaros, & cicatrices nigras: aluum ſoluit, ſtomacho aduerſatur, contra aurium dolorem, ſonos, & tinnitus auxilio eſt, cum anſerino adipe inſtillatum. Similis ſeſamini ratio. Fit etiam è nuce iuglande oleum, quod caryinum uocant. Eandẽ uim habet quam balaninum.

OLeum Balaninum, quod è Glande vnguentaria fit, & Oleum è Ben *dicitur, apud* Italos *vulgare, nobis penè incognitum quod ad bonitatem attinet.*

Hyoſcyaminum. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Υοσκυάμινον, κνιδέλαιον, Κνίκινον, ῥαφανέλαιον.

Lat. Hyoſciaminum, Gnidicum oleũ, Cnicinum oleum, Oleum Raphaninum. Ita. l'Olio dell' Iuſquiamo, del Grano Gnidio, del Cartamo, del Rafano. Officinis, ſi pręparentur, nomina latina habent.

HYoſcyaminum ſic fit: Semen candidum, recens ac ſiccum tunditur, & calida aſpergitur aqua, ut in amygdalino diximus: dumq́ꝫ inſolatur, ſiccatæ, quæ ſub manu ſunt, partes cũ reliqua maſſa permiſceantur: hoc autem fieri oportet dum nigreſcat, & grauiter oleat: mox preſſum atque excolatum reconditur. Ad auriũ dolores efficax eſt, peſſis miſcetur, ad emolliendum utile. Fit & è Grano gnidio purgato & tuſo. Vis ei aluum ſoluere potu. Non ſecus Cnicinũ oleum temperatur, cui facultas eadem eſt quæ facto è Gnidio grano, uerum inualidior. Rhaphaninum è Rhaphani ſemine fieri ſolet, cæterorũ more. Phthiriaſes mala ualetudine contractas tollit. Scabrities

cutis

cutis in facie emendat. Ad obſonia utuntur Aegyptij. Melanthinum idem quod Rhaphaninum poteſt. Tritum Sinapis ſemẽ, & calida aqua madefactum, adiecto poſtea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax eſt, transfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

COmmodius noſtro tempore tritum & calefactum Hyoſcyami *ſemen cogitur oleum reddere, quã olim malefactum aqua.* Idem *fit in* Rhaphanino & Sinapino, & *vetuſtus mos deſijt.* E Grano Gnidio *oleum exprimitur, quo ruſtici* Itali *ad ſe purgandos vtuntur. Olei è* Carthamo & Nigella *rarus aut nullus eſt vſus.*

Myrteum. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυρσινέλαιον. *Lat. Myrteum. Ita. l'Olio Mirthino.* Gal. Huyle de Murte. *Off. Oleum Myrtinum.*

MYrtei faciẽdi ratio hæc eſt: E Myrto nigra ſyluestri, aut ſatiua, foliorum molliſſima quæq; tuſa premuntur, ſucco pares omphacini olei portiones adijciuntur, ſubiectisq; carbonibus inferueſcunt donec concoquantur, innatans oleum deraditur. Sed longè facilior hæc compoſitio: Tenera folia contuſa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleum folia in ſole macerant: alij prius oleum inſpiſſant Malicorio, Cupreſſo, Cypero, et Iunco odorato. Efficacius eſt amarum guſtu, & oleoſum, uiride, tranſlucẽs, & olens Myrtũ. Aſtringit & indurat: ideò medicamentis miſcetur, quæ cicatricẽ obducunt, prodeſt ulceribus in capite manantibus, ambuſtis igni: & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, ſedis rimas, cõdylomata, articulos laxatos, corporis ſudores cõpeſcit, et omnia quæ adſtrictionẽ inſpiſſationẽq; deſiderãt.

ALia ratione parant ſeplaſiæ Myrtinum *oleum quam* Dioſcorides *aut* Meſue *præſcripſerint. Et ſanè melius cæderet, ſi paratur in balneo Mariæ, & cum olio* Omphacino.

Lau-

Laurinum. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δαφνέλαιον. *La. Laurinum. Ita. l'Olio Laurino.* Gal. Huyle de Laurier. *Off. nomen latinum in uſu.*

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cùm maturæ ſunt, in aqua coquuntur: ſiquidem ex obducto cortice quandã pinguitudinem reddunt, quæ manibus ſubacta, concha excipitur. Alij omphacinum prius oleum Cypero, Iunco odorato, & Calamo inſpiſſant, deinde tenera Lauri folia concoquunt: alij etiam baccas, donec oleum odorem contraxerit alij Styracẽ & Myrtum addunt. Optima Laurus ad id latifolia & montana. Oleum Laurinum utilius quò recentius, quoq; uiridius colore, amariſsimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliens, uenarũ ſpiracula aperit, laſsitudines diſcutit, omnibus neruorum uitijs, algoribus, deſtillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius, attamen potum nauſeam parit.

OLeum Laurinũ aliter à Meſue *paratur, aliter à* Dioſcoride, *aliter ab* Officinis. *In quibus qui eruginẽ admiſcent, malè agũt.* Eneruat *enim erugo olei temperamentum.* Probe *præparatum præter uires quas ei tribuit* Dioſcorides, *ualet dolori* Hepatis, Hemicraneæ *prouenietis à cauſa frigida, dolori ſtomachi, dolori colico, matricis, & ſplenis.*

Lentiſcinum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σχινέλαιον. *Lat. Lentiſcinum. Ita. l'Olio del Lentiſco.* Gal. Huyle de Lentiſque. *Officinæ Galliarum rarum aut nullum Lentiſcinum habent.*

SImilis Lentiſcini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, fractis prius ſpiſſamentis, ut in Laurino diximus: hoc ſcabiẽ iumen-

iumentorum canumq́ ſanat, utiliſsimum peſsis, acopis, & leprarum medicamentis, ſudores cohibet. Nec ſecus Terebinthinum fieri ſolet. quod refrigerat & aſtringit.

O*Leum Lentiſcinum in pluribus hodiè Thuſciæ partibus paratur, & in comitatu Senenſi, præcipuè in inſulis Helba & Giglio, fit eo pacto: Sumuntur fructus Lentiſci, aliquot ante diebus ex arbore decerpti, numero & pondere qui ſatis eſſe videtur, immittuntur in aquam, bulliunt lento igni, & cum crepare incipiunt, tum torculari immittuntur, & non addito altero oleo, ex eis oleum exprimitur, nam ſatiſſuperq́; ex ſeſe reddunt. Ruſtici qui eo vtuntur in cibo, laudant vt valens remedium ad acuendum viſum. Oleum quod è Terebintho fit ad nos nō affertur, proinde nec in vſu eſt.*

Maſtichinum. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. μαστιχέλαιον. *Lat. Maſtichinum. Ita. l'Olio di Maſtice.* Gal. Huyle de Maſtic. *Off. Oleum de Maſtice.*

M*Aſtichinum è trita fit Maſtiche, quod contra omnia uuluæ mala efficax eſt, mediocriter calfacit, aſtringit, et emollit. Aduerſus prominentes ſtomachi duritias, cœliacorum, dyſentericorumq́ cruciatus utile: faciem emaculat, & colorem nitidum facit. Optimum in Chio inſula componitur.*

R*Atio parandi olei Maſtichini, quod fit ex Maſtiche quæ Lētiſci reſina eſt, rectius doctorū hominū iudicio cū alābico vitreo pareretur.*

Vnguentorum compoſitio. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gr. σύνθεσις μύρων. *Lat. Vnguentorum compoſitio. Ita. la compoſitione de gli unguenti.* Galli & Officinæ, hæc ſi præparant, nomina vt lubuit imponunt.

D*E ratione Vnguentorum conſequenter tractandū exiſtimauimus, quandoquidem ea in nonnullis corporū uitijs,*

aut

aut medicamentis miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimùm proſunt. In quorum probationibus conſulere nares oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuſcemodi iudicium: quod in quibuſdam planè obſeruari non poteſt, propter ea, quæ admiſcentur, odore cæteris præualentia: ut in Amaracino & Crocino, Telino, & pleriſque alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

DIoſcórides ab hoc capite xl. ad lxvij. de Vnguentis tractat, non illis plagiarijs, ſed odoratis, quæ planè nihil aliud ſunt quã olea, materiæ cuipiam aromaticæ permixta: Olea vero ſimpliciter cum dicit, Oleum è fructibus & ſeminibus arborum expreſſum intelligit, ſine alterius miſtione olei.

Roſaceum. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥόδινον. Lat. Roſaceum. Ita. l'Vnguento Roſado.

ROſaceum ſic fit: Iunci odorati quinque libras & beſſem tundito, & ſubactas aqua in uiginti olei libris & quincunce ſubinde mouenda, coquito: dumq; percolaueris, in olei libras uiginti, & quincuncem, adijcito Roſas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto: interdiu premens, finito nocte tota macerari, poſtea exprimito: et ubi recrementũ peſſum ierit, mutato uaſe, in craterem melle illitum recondito. Cæterùm Roſas quæ antea preſſæ fuerũt, in labellum demittito, & affuſis octo libris & quadrante ſpiſſati olei, iterum premito, eritq; ſecundarium oleum. Quòd ſi tertias uſq; quartaſue perfuſiones infundens exprimere uoles, ſecundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uaſa melle oblini debent. Si uerò ſecundam infuſionem inſtituere libet, in expreſſum oleum, numero pari recentes Roſas, nullo humore imbutas inijcito: manibus melle præmadefactis,

agi-

agitans premito: & iterum, tertio & quarto, ſimili modo exprimens facito, totiesq́ recenteis Roſas detractis unguibus immittito: fiet enim ita oleum multò ualidius: nam ſepties oleum roſarum infuſionem admittit, nec amplius. Prælum melle perungatur, oleum à ſucco diligenter ſecerni oportet, nam ſi minimũ quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, Roſas tantùm oleo macerant in ſole, hoc modo: Roſæ quæ ſe libram pondere æquant, in ſextario olei diebus octo madeſcunt, & uſque tertiam perfuſionem quadraginta diebus inſolantur, & ſic oleũ reconditur. Alij Calamo, aut Aſpalatho prius olei ſpiſſamenta faciunt. Alij coloris cauſa Anchuſam admiſcent, & ſalem, quo minus oleat. Vim aſtringendi & refrigerandi obtinet, fomentis & cataplaſmatibus utile. Potum ſoluit aluum, ſtomachi ardorem reſtringit, ulcera caua replet, & mulcet, quæ cacoëthe uocantur: ulceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur: caput dolens eo perfunditur: dentes inter initia doloris collui prodeſt, ad genarum duritias illitum efficax eſt, ad laceſſita interanea & concitatas uuluas utiliſsimè ſubijcitur.

VNguentum Roſatum ſi probè fiat è præſcriptione Meſue, nihilum cedet illi, quem Dioſcorides oſtendit. Noſtras è Meſue, inflammationes ſiſtit, congregat, confortat, ſpiſſat, & prohibet curſum materiæ ad male affectos locos. Potum valet in dyſenteriam. Vulneribus capitis prodeſt: mirum enim in modum caput firmat, & inflammationem inhibet.

Elatinum. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐλάτινον. *Lat.* Elatinum. *Ita.* l'Vnguento Elatino.

Fracta

F*Racta Elate tuſa & ſcarificata, in labellum deijcitur: omphacinum oleum triduo infunditur, mox par ſportulam exprimitur: uerùm pares eſſe debent utriuſque portiones, dein mundo uaſe ad uſus reconditur. Viribus Roſaceo proportione reſpondet, aluum tamen non mollit.*

ELatinum vnguentum antiquitus fiebat è carnoſo dactylorum cortice, qui Elate Græcis dicitur. Quæ dictio quoniam etiam Abietem ſonat, quidam etiam ex Abiete parant Elatinum oleum, ſed malè.

Melinum. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μήλινον. *Lat. Melinum. Ita. l'Vnguẽto Melino.*

M*Elinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ ſextarijs admiſcetur. Adijcitur elatæ palmarum fractæ quadrans, & Iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetuſta tegete, Cotonea mala ſuperponuntur, & ueſtimentis operta tãtiſper inibi reſident, dum malorum uires ad ſe oleum alliciat. Aliqui Cotonea, decem dierum ſpacio operimentis inuoluunt, ut contineatur odoris ſuauitas, nec euaneſcat: poſtea biduo macerata oleo exprimuntur, oleumq́ reconditur. Id uim refrigeratoriam & aſtringentem habet. Contra ſcabioſa ulcera & quæ ſerpunt, ac furfures, perniunculosq́ effectum præbet, exulceratis uuluis infunditur, citatam urinam ſiſtit infuſum, ſudores cohibet: contra cantharidas, bupreſtim, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maximè quòd Cotonea mala olet.*

MElinum vnguentum fit cum Cotoneorum fructu probè maturo, in particulas conciſo, tum in oleum omphacinum immiſſo, ac inſolato cum bona ſucci portione, poſtremò in balneum Mariæ infuſo, iterata vt docti ſciunt, infuſione.

Oenanthini

Oenanthini compoſitio. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. οἰνανθίνου. Lat. Oenanthinum. Ita. l'Vnguento Enanthino.

OEnanthe è Labruſca, optimè olens poſtquam emarcuit, deiecta in Omphacinum oleũ mouetur, uoluiturq́ꝫ, & cùm biduo manſerit, exprimitur, & reconditur. Aſtringit, pro ximum roſaceo effectũ præbens: ſed aluũ non reſoluit, aut mollit. Probatiſſimum eſt quod odore Oenanthen refert.

ID *quamuis non paretur, ipſa tamen verba ſatis oſtendunt, qua è re, parari debeat. Nam vires non deſunt.*

Telini cõponẽdi ratio. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. τήλινου. Lat. Telinum. Ital. l'Vnguento Telino.

FOenigræci libræ quinqꝫ, calami libra una, cypiri libræ duæ olei libris nouem, ſeptenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, poſtea præmuntur, & reponuntur. Aliqui pro Calamo Cardamomũ ſubſtituunt, & Cypiri loco Xylobalſamũ macerant. Alij oleo antea his odoribus ſpiſſato, Fœnumgræcũ macerantes exprimunt. Hoc Telinum abſceſſus emollit, & con coquit, omnibus uuluarum duritijs magnoperè conuenit, fœminis difficilè parientibus ſubijcitur, ubi præ excretis humoribus loci ſiccitatem contraxerunt, ſedis inflammationes lenit, teneſ-

mo ſubditum prodeſt, ulcera capitis manantia furfuresq́ expurgat, ambuſtis & pernionibus addita cera proficit, uitia cutis in facie emendat, pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inſeritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer Fœnigræci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, ſapore ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum iudicatur.

TElinum ſeu Fenugræcinum vnguẽtum vulgò è Fenigræci ſemine Oleo incocto, vel ad ſolem macerato, paratur. Qui fit vt vires cũ Dioſcoridis Telino non reſpondeant, Nam aromatum vt in horum pleriſq; omnibus ſpretus eſt vſus.

Sampſuchini compoſitio.

CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σαμψύχινον. *Lat. Sampſuchinum.*
Ital. l'Vnguento del Sanſucco.

SErpylli, Caſiæ, Abrotani, florũ Siſymbrij, frondium Myrti, Sampſuchi, ſingulæ portiones quadã pro uiribus ipſorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. hæc poſt quadriduũ exprimuntur: denuò noua alia, ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi ſolet. Eligi oportet Sampſuchum colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, caſactoriam, extenuantẽ. Aduerſus uuluæ præcluſiones, conuerſionesq́ efficax eſt, menſes & ſecundas & partus extrahit, uuluæ ſtrangulatus recreat lumborum inguinumq́ dolores lenit, ſed cum melle uti eo præſtat, quandoquidem uehementi aſtrictione locos indurat: laßitudines illitum diſcutit: in opiſthotonicorum, uulſorumq́ catoplaſmata utilißimè additur.

Ama

AMaracus Galeno, & Paulo, non ille eſt Amaracus, quem Theophraſtus, Dioſcorides & Plinius Sampſuchum vocant, ſed Marũ. Quod verò diuerſis Dioſcorides tractauit capitulis de vnguento Sampſuchino, & de vnguento Amaracino, id duabus rationibus motus effecit. Prima fuit. Si Amaracini & Sampſuchini compoſitiones conferas, longè pretioſiorẽ & odoratiorem iudicabis Amaracinum: & idcircò vt eius excellentiam ſeparatim notam faceret, ſeparatum etiam aſsignauit caput, & Amaracinum vocauit. Secunda, Sampſuchum (vt patet è proprio in tertio libro capite) Amaracum dicitur Cizici, vnde electiſsimnm hoc vngentum exportatur, & quòd optime Ciziceni id ſuum componant Amaracinum, nomẽ Dioſcorides mutare noluit, quod è Cizico retulerat.

Ocimini compoſitio. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Οκίμινου. Lat. Ocimum. Ital. l'Vnguento del Baſilico.

OCiminum oleum fit ut Cyprinum. Ocimi folia decerpta librarum undecim & beſsis pondo, die noctuq; uiginti olei libris macerato, premito, colato: cumque exhauſeris quallum, rurſus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id ſecundarium, nam tertiæ perfuſionis nõ eſt capax. Deinde recens Ocimum æquali pondere, ut in roſaceo diximus, rurſus maceratur, & cùm tanto temporis ſpacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. Quod ſi in animo fuerit ter aut quater madefacere, ſemper Ocimum recens addes. Poteſt ex omphacino confici, ſed illo modo melius, Idem quod Sampſuchinum poteſt, ſed inefficacius.

Abrotonini compoſitio. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αβροτονίνου. Lat. Abrotoninum. Ital. l'Vnguento dell'Abrotano,

OLei Cyprini odoribus imbuti libris nouẽ & quincunce, foliorum Abrotoni libras octo die noctuq́ madefactas, premito. Quòd ſi in longum tempus oleum uelis aſſeruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uluæ duritias præcluſionesq́ efficax eſt, menſtrua & ſecundas pellit.

Anethi compoſitio.

CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ανηθινου. *Lat.* *Anethinum.* *Ita.*

Vnguento dell' Anetho.

OLei libris octo & dodrante, florum Anethi libras undecim & beſſem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recondito: quod ſi iterum perfundere uelis, recentes Anethi flores cõſimiliter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum ſpiracula laxat, contra horrores febriũ circuitu redeuntes auxiliatur. Calfacit enim, & laſsitudines diſcutit, prodeſt articulorum doloribus.

Suſinum. CAP. L.

NOMENCLATVA.

Gr. Σούσινου. *Lat.* *Suſinum.* *Ital.*

l' Vnguento de i Gigli.

SVſinum, quod alij Lilinum appellant, ſic temperatur: Olei libræ nouem cum quincunce, Calami libræ quinq́ & quadrans, Myrrhæ unciæ quinq́, permixto odorifero uino decoquũtur, & colato oleo, cardamomi tuſi & cæleſti aqua madefacti libræ tres & ſemis macerantur: premunturq́, tres libræ cum ſemiſſe ſpiſſati olei: aſſumũtur mille Lilia decerptis folijs in latũ nõ tamen

tamē ꝑfundūt, labellū demit untur: iniectū oleū, manibus melle peruūctis agitatur: die noctuq; cōquieſcunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur, quod defluet oleum, protinus ab aqua, quæ ſimul expreſſa fuerat, colo incerni oportet (non enim, ut roſaceū moram tolerat, nam concalfactum feruet & compruteſcit: quare ſæpius decapulandum) uaſa melle illinenda, tenuis ſal inſpargendus, & ſi qua ſordes uaſis faucibus hæſit, eximenda. Odoramentis iam expreſsis ex quaſilo in labellum tranſuſis, rurſum oleis prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & Cardamomi tuſi drachmæ decem conjciuntunr. Hæc manibus ſcitè preſſa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur. Tertio eadem infunduntur, adiecta Cardamomo & ſale, & manibus malle madefactis. Longè optimū: erit, qđ prius exprimūtur ſecūdū qđ ſequitur: tertiū locū ſibi uendicāt qđ nouiſsimū ꝑdit. Denuò in mille Lilia euulſis folijs expreſſum primò oleum infunditur: tum eadē ratione proſequēdum, idemq; faciendū ut prius, addito Cardamomo, dein expreſſo, & quò frequētius recētia Lilia maceraueris, eò unguentū ualidius efficies. Deniq; cùm factū abūdè uidebitur, ſingulis cōpoſitionibus miſcere conuenit Myrrhæ quam optimæ duas & ſeptuaginta drachmas, & Croci decē, Cardamomi quinque & ſeptuaginta: Croci uerò & Cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutrem cum aqua demittuntunr, expreſſumq; primò unguentum infunditur, & paulò pòſt excipiuntur uaſculis zecis, Myrrha aut gummi anteà perſuſis, & Croco, melle & aqua madefactis. Eadem fiunt in altera aut tertia expreſsione. Aliqui ſimplex ex Balanino, alióue oleo, & Lilijs componunt. Optimum eſſe conſtat in Phœnice, mox Aegypto factum. Sed cum primis laudatur quod Lilia redolet. Excalfacit, emollit, uuluæ præcluſiones, & collectiones apperit, utiliſsimum ad muliebria mala: ulcera in capite manantia, feruidas eruptiones, uaros, fur

fureſq; emendant, uibices cicatriceſq; celerrimè ad colorem redu cit, ita ut ſæpe fallant. In ſumma extenuat, potum bilem per aluum extrahit, urinam ciet: ſed ſtomacho alienum eſt, & nauſeam parit.

Annotatio in Cap. xlvij. xlviij. xlviiij. l.

CLaræ ſunt hæ compoſitiones, nec minus Officinarum parandi modus, licet multo inefficacior: viderint ſecreti iudicij medici, vt in his priuatim vtantur.

Narciſsinum, CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ναρκίσσινον. Lat. Narciſsinum.

Ital. l'Vnguento del Narciſſo.

NArciſsini olei ſpiſſamenta ita fiunt: Sex libræ Aſphalati cum ſextante tunduntur, olei eloti libræ ſeptuaginta cum uncijs quinq; aſſummuntur. Aſphalathus aqua madefactus in tertia olei parte coquitur, quo exempto, Calamus quinq; libris & beſſe adijcitur, cum Myrrhæ gleba contunditur, cribrataq; ac uino ueteri odorato immiſta decoquitur: ſimulac autem cum ijs efferbuerit, eximitur: refrigeratum oleum excolatur, eius portio in labellum mittitur, flores Narciſsi quampluri mi conijciuntur, qui bidui ſpacio (ut in Suſino dictum eſt) permo ti exprimuntur. Oleum ſubiude decapulandum, ſiquidem celer rimè putredinem ſentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duritias præcluſioneſq;, ſed capitis dolores facit.

IN quibuſdam Dioſcoridis codicibus habetur, Aſpalathum ſolum coquendum cum tertia olei parte. Superfluum ſane eſſet ſeptuaginta libras olei deſumere, & poſtea tertia tãtũ parte vti, niſi dicamus, Aſpalathum cum tertia olei parte concoctum, ſpiſſamẽtũ eſſe primũ & præcipuũ unguẽti Narciſsini tũ ſecũdã olei partẽ inſpiſſari Calamo & myrrha. Poſtremò ſpiſſamẽtum tertiũ fieri, cũ Narciſsi floribus ex tertia itidem Olei parte, quod Græca attẽtè legenti ſatis declarãt. Nã: ὡς ἐπὶ τοῦ σουσίνου, non ad ſpecierum tãtum illam in labello confuſionem referuntur, ſed ad totam compoſitionem.

Croci

Crocinum. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρόκινον. *Lat.* Crocinum. *Ita.* l'Vnguento del Zaffarano.

CVm Crocinũ cõponere uoles, prius olei (ut in Suſino diximus) ſpiſſamẽta facies eiſdẽ põderibus & mẽſuris, cuius olei libras treis & ſemiſſẽ, Croci unciã unã aſſumes, idẽtidẽ quotidie moueto, & ſexta die quã hoc aſsiduo peregeris oleũ à Croco colis incernito: eidẽ Croco parẽ olei modũ adÿcito, moue triduo, dein cõtuſæ Myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta permiſceto, & in pilo agitatũ reconditio. Aliqui oleo aromatibus ad Cyprinũ imbuto in Croci cõpoſitione utũtur. Optimũ eſt qđ abũdè Crocũ ſpirat, in medẽdi uſu expetitũ. Proximũ quod Myrrhã refert. Calfacit, ſomnũ allicit: quare perſæpe phreniticis: ſubuenit, perfuſum, aut naribus admotum, aut illitum pus mouet, ulcera purgat, contra uuluæ duritias atque præcluſiones, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, ꝓdeſt, cũ Croco, cera, medulla, duplicato olei põdere: cõcoquit enim, emollit, humectat & permulcet, Ad oculorũ glaucitates ex aqua illinitur. Huic autẽ proportione reſpõdet Butyrinũ, onychinũ & Styracinũ, quæ & ſi nominibus diſtant, uiribus & cõpoſitione cognata ſunt.

Cyprini ſpiſſamẽtum. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυπρίνου ςύψις. *Lat.* Cyprini ſpiſſamentũ. *Ital.* l'Vnguento Liguſtrino.

OLei Omphacini eloti pars una, aquæ cœleſtis tantundem cũ ſemiſſe, cuius una parte oleũ diluitur, altera adiciẽdis odoramentis admiſcetur, dein aſſumptis Aſphalathi libris quinq; & ſemiſſe, calami libris ſex & ſemiſſe myrrhæ libra una car

damomi libris tribus & drorante, olei libris nouem, & uncijs quinque. Aſphalathus tuſus & aqua affuſus decoquitur in oleo, donec conſerueſcat: Myrrha autem uino uetere odorifero ſubacta contuſusq́ſimul Calamus digerũtur in offulas quæ exẽpto Aſphalatho immittũtur, & ubi efferbuerint, ſublato aheno, oleum percolatur. Cardamomum tuſum reliqua aqua aſperſum infnuditur, ſpatha agitatur, nulla, dum refrixerit, interpellatione. Poſt hæc colato oleo, in uiginti octo libras olei, floris Liguſtri, quod cyprium uocant, ſex & quadraginta libræ cum beſſe inſtillantur, quæ ſufficienter madefactæ per ſportulam exprimuntur. Quod ſi copioſius deſideretur, idem recentium florum pondus iniectum, ſimili modo prematur, & iterum aut tertio, ſi quis uelit, madefacere poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris ſuauitate nares feriat. Aliqui Cinnamomum addunt. Calfacit, emollit, ora uenarum adaperit, uuluæ neruorumq́ uitijs conuenit: pleuriticis, fractisq́ per ſe, uel cerato immiſtum: malagmatis imponi ſolet, quæ opiſthotonicis: angina laborantibus, inflammationiq́ inguinum opitulantur: item in acopa adijcitur.

Irini ſpiſſamentum. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἰρίνου σύνϑεσις. Lat. Irini ſpiſſamentum.

Ital. l'Vnguento Irino.

S*Pathæ quàm minutiſsime cõtuſæ ſex libras cũ beſſe, in tribus & ſeptuaginta libris & quincunce olei, æreo uaſe, additis decem aquæ hæminis incoquito, quoad odorẽ acceperit: poſtea in capulam melle oblitam colato: ex eo aromatibus imbuto oleo, Irinum primo temperatur, Iride ex oleo inſpiſſato macerata, ut ſcripſimus. Sed alia eſt componendi ratio: In olei ſeptuaginta libris & quincunce, Xylobalſami, ut dictum eſt, contuſi*

tuſi, libras, quinque & ſextantem excoquito: poſtea detracto Xylobalſamo: nouẽ libras & dextantẽ adijcito, & Myrrhæ glebam uetere uino odorato perfuſam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidem tuſæ Iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, ſtrenuè & uehementer adſtringito. Quòd ſi uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio ſimiliter maceratum exprimito. Longè optimum eſt quod ſolam Irin olet, quale eſt in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atque emollientẽ, cruſtas adimit, ſordida ulcera & putrida purgat, confert fœminis uuluæ cauſarijs, item inflammationibus eiuſdem atque præcluſionibus, partus eijcit, hæmorrhoidas recludit, cõtra auriũ ſonitus ex aceto, Ruta & amaris nucibus, prodeſt, diuturnis deſtillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozænas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus, facit ad ilei cruciatus, urinam mouet, difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immiſsis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur, anginæ etiam illinitur, aut ex aqua mulſa gargarizatur: item contra arteriæ ſcabritiem datur ijs, qui Cicutã, Coriandrũ, aut uenena fungorum hauſerunt.

Annotatio in CAP. LII. LIII. LIIII.

A*Perta ſunt quæ de Crocino & Liguſtrino tradit Dioſcorides, & hoc modo præparari poterant, pharmocopolæ tritam ſequũtur ſemitam. Cum tamen de Iride præcipit Dioſcorides, radicem intelligit, nõ florẽ, nempè qui ingratum odorem aſpiret, cuius contrarium repperitur in radice. Quòd verò optimum Irinũ fieri tradit in Elide Achaiæ, non Achaiæ legendum, ſed Arcadiæ. Elidem enim coſmagraphi, non in Achaiam, ſed in Arcadiam referunt.*

Gleucinum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Gr. γλεύκινου. *Lat.* Gleucinum. *Ita.*

l'Vnguento Muſteo.

GLeucinũ abſolutè conſtat omphacino oleo, Iunco odorato, Calamo, celtica Nardo, Spatha, Aſpalatho, Sertula Cãpana, Coſto, & muſto: circundatis interim uinaceis uaſi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur, poſtea expreſſum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit: horroribus & neruorum uuluæq́ uitijs auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

ΓΛευκὸς, quod Græcis Muſtum ſignificat, huic vnguento nomen dedit, in cuius tradenda facultate diuerſum ſapiunt, hinc Columella et Plinius: inde Dioſcorides & Galenus. Quorum hij frigus, iſti calorem inducere iudicent. Sed Galenus, qui vinacea lento igni decoquit, non amplo ſumario, idem ſentire quod Dioſcorides videtur.

Amaricinum. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αμαρίκινον. *Lat. Amaracinum. Ita. l'Vnguento Amaricino.*

AMaracinum longè optimum in Cyzico fieri ſolet ex omphacino & Balanino, ſpiſſamẽtis è Xylobalſamo, Iunco odorato, et Calamo factis, conditisq́ Amaraci, Coſti, Amomi, Nardi, Caſiæ, Carpobalſami et Myrrhæ odoribus. Aliqui, quò precioſius fiat, Cinnamomum addunt. Mel autem & uinũ aſſumuntur: hoc in uaſorum illitionem, illud ad cogendas tuſorum aromatum offas. Amaracinum calfacit, ſoporem mouet, uenarum ſpiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinam cit, putrilaginibus ac fiſtulis perquàm utile: nec non humentibus hernijs, poſtquam medica manus operam ſuam impenderit: cruſtas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita ſede, & eius inflammationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitu ſoluit, uuluæ ſubditum menſtruos curſus euocat, duritias, ac uuluæ tumores diſcutit, uulneratis neruis, muſculis confert, laneo centunculo modicè madefactum & impoſitum.

SVpra in Sampſuchino diximus quæ res Dioſcoridem mouerit vt ſeparatim tractaret de Amaracino & Sampſuchino vnguentis. Tradit Galenus ſui temporis vnguentarios cum Amaracinam Cizici compoſitionem vellent imitari, Amaraci loco, Marum quo magis aſpiraret immiſcuiſſe, ſe vero cum Amaraco paraſſe, in qua vt odoris minus, ita virtuti nihil diminutum.

Megalinum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μεγαλεῖον. *Lat. Megalinum. Ita. Vnguento Megalino.*

FActitabatur olim Megalinum, ſed nunc compoſitio exoleuit & prorſus obliterata eſt. Cuius ad hiſtoriæ complementum meminiſſe non fuit alienum. Miſtura cũ Amaracino eadẽ erat, ſed reſina exuperabat, hac tantùm ratione differens. Quare leuiter emollit. Reſina unguẽtis, neque tutelæ neque uoluptatis gratia adijcitur, ſed coloris craſſamentiq́ cauſa. Ea tantiſper coquitur, dum deſinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de reſina diſſeremus.

HOc hodiè non conficitur, & deſierat fieri Dioſcoridis tempore.

Hedychroum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ηδύχροον. *Lat. Hedychoum. Ita. l'Vnguento Hedichroo.*

QVod Hedychroon uocãt, in Co fieri ſolet: eiſdẽ præditũ uiribus et miſturis, qbus amaracinũ, ſed ſuauius ſpirat.

EST Hedychroon vnguentum cuius compoſitionem hic tacet Dioſcorides. Noſtro etiã tẽpore nõ præparatur. Sunt etiam Hedychroi paſtilli, qui ingrediuntur Theriacen Andromachi, & quorum conficiendorum rationem tradit Galenus in libro de Antidotis.

Metopium. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μετώπιον. *Lat. Metopium. Ita. l'Vnguento Metopio.*

FIt in Aegypto unguentum, quod Metopion patrio nomine appellatur, propter Galbani miſtionem: nam lignũ in quo Galbanum enaſcitur, Metopion uocãt: conſtat amaris nucibus, omphacino oleo, Cardamomo, odorato Iunco, Calamo, melle, uino, Myrrha, Balſami ſemine, Galbano & reſina: probatur pingue, graui odore, quod magis Cardamomum & Myrrham, quàm Galbanum reſipiat: Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ulcera purgat, extrahitq;: ad præciſos neruos, & muſculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax eſt: ceratis & malagmatis inſeritur: horroribus, conuulſisq; præſertim quibus ceruix in ſcapulas deiecta, & retrorſum contracta eſt, utile habetur: ſudores ciet, uuluæ ſpiracula recludit, & eiuſdem duritias laxat: in ſumma, moliendi uaturam habet.

Mendeſium. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μενδήσιον *Lat. Mendeſium. Ita. l'Vnguento Mendeſio.*

MEndeſium conſtat Balalino oleo, Myrrha, Caſia, & reſina. Aliqui tamen poſt ſingulorum pondera, Cinnamomi exiguum addunt, nullo compendio: nam quæ ſimul excocta non fuere, uim nullam exhibent. Similem Metopio uim obtinet, ſed inferiorem multò.

Annotatio in Cap. lix. & lx.

HAec duo præcedentia capita, ſatis clara ſunt, & in his ſatiſſuperq; ſeipſum exponit Dioſcorides. Non conficiuntur in Europa.

Stacte. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. Στακτη. *Lat.* Stacte. *Ita.* Statte. *Storace liquida. Off.* Styrax liquida.

STacte uocatur pinguitudo recentis Myrrhæ, cum exigua aqua tuſæ, & Origano expreſſæ. Ea perquã odorata, ac precioſa eſt: atque unguentum per ſe facit, quod Stacte nominatur. Maximè probatur quæ nullam olei miſtionem admiſit, cuius minima portio compos eſt uirium plurimarum. Vim calfactoriam Myrrhæ & calidis unguentis reſpondentem habet.

GRaphicè pingit Dioſcorides quid ſit Stacte, vt non alio opus ſit ſermone. Differunt tamen Styrax liquida, & Stacte, ſiquidẽ diuerſæ ſunt arbores, Styrax & Mirrha. Stacte è rẽceti Myrrha in aqua reſoluitur. Styrax liquida, è Styrace Calamita antea oleo & reſina imbuta exprimitur. Myrrhæ recentis inopia, Stacles itidem penuriã parit. Affertur ex Oriente, ſed parum ſyncera. E ſelectiſsima tamen Myrrha fieri poteſt.

Cinnamominum. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κιννααμώμινον. *Lat.* Cinnamominum. *Ita.* Vnguento del Cinnamo.

CInnamominum conſit è Balanino oleo, & Xylobalſami, Iunci odorati ſpiſſamentis, atque Cinnamomi, & ſeminis Balſamini ſuauitate conditur, quadruplaq; Myrrhæ ad Cinnamomum portione, mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè Myrrham redolens, craſſum, odoratũ, guſtu perquàm amaro. Id non à reſina, ſed Myrrha, craſſitudinem obtinuit: reſina enim neque amaritudinẽ præbet, neque ullam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrem, amaram, & calfacientem. Itaque ora uenarum aperit, calfacit, diſcutit, diffundit, humores et ſpiritus attrahit, caput aggrauat, contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cera, & medulla efficax eſt. Ita enim ferè multum acrimoniæ exoleſcit, & quædam emolliendi

liendi uis contrahitur, alioqui adurit, & præ omnibus craßis unguentis indurat. Facit mirum in modum ad fiſtulas & ulcera, quæ putredinis uitium ſenſerunt: item ad hernias humidiores, carbunculos, febrium horrores, tremores, gangrænasq; cum Cardamomo: aduerſus ſerpentium morſus illinitur, ſcorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis großis imponitur.

Nardinum. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. νάρδινον μύρον. *Lat. Nardinum unguentum. Ita. Vnguento del Nardo.*

Ratio Nardini faciundi uariat. Nā aut Malabathrino folio, aut ſine eo fit: plerunq; autem Balanino oleo, aut omphacino, Iuncus odoratus ſpiſſamenti gratia adijcitur: ſicuti propter odoris ſuauitatē, Coſtus, Amomum, Nardū, Myrrha, Balſamū. Laudatur tenue, non acre, Nardi aridæ aut Amomi odorem referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, abſterget humores, rarefacit. Hoc liquidum eſt, nec habet ſtrigmenti craßitudinem, niſi reſinam recipiat. Fit etiam ſimplex ex omphacino oleo, Iunco, Calamo, Coſto & Nardo.

Malabathrinum. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. μαλαβάθρινον. *Lat. Malabathrinum. Ita. l'Vnguento Malabathrino.*

Malabathrinū ſpiſſamēta Nardini habet, inſuper Myrrhæ pluſculum additur: qua de cauſa calfacit, Crocino, aut Amaricino uiribus reſpondens.

Iaſminum. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Hoc caput non eſt in Græco codice.

Apud

APud Perſas fit, quod Iaſminum cognominatur, ex albis floribus Violæ: quorum ſextans, in Italicum ſextarium Seſamini olei demittitur, uiolis, ut in Lilino diximus, uiciſsim permutatis. Apud Perſas inter epulandum uſurpatur odoris cauſa. Nam toti corpori cõuenit, præſertim cùm in balneas deſcenſum eſt. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq́ue deſiderant, grauius enim ſpirat, quàm ut libenter à pleriſque recipiatur.

TRium præcedentium capitum confectiones claræ ſunt. Porro lv. cap. cui titulus Iaſminum vnguentum, in nouiſsimè editis exemplaribus græcis non habetur. Quidam cum floribus quos Ioſſeminos vocant conficiunt. Quod non eſſe è mente Dioſcoridis facilè (ſiquidem hoc caput non adiectitium eſt) cum Matthiolo conceſſerim. Iaſminum Græcis, Violatum Latinis redditur. Atenim de his Violis intelligendum, quæ Arabicè Keiri dicuntur. Porro radices, caulis, longitudo, denſitas, rami, folia, & plæreque aliæ partes Ioſſeminorum longe abſunt a Violarum albarum deliniatione.

Myrrha. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμύρνα. Lat. & Off. Myrrha. Ita. La Myrrha. Gal. la Myrrhe. Ger. Mirrhen.

MYrrha lachryma eſt arboris, quæ in Arabia gignitur, Aegyptiæ ſpinæ non diſsimilis: è cuius uulnere defluit lachryma in ſubiectas tegetes: alia circum caudicem concreſcit. Dicitur ex his aliqua Pediaſimos, præpinguis, qua expreſſa, Stacte emittitur: alia Gabirea pinguiſsima, læto & pingui ſolo naſcẽs, ea copioſam ſudat Stacten. Omnium prima eſt quæ Trogloditica appellatur, accepto cognomine à loco, in quo prouenit, ſplendẽs, ſubuiridis, ac mordens. Quinetiã legitur tenuis quædam, quæ à Trogloditica ſecunda eſt, Bdellij modo mollis, uerùm odore grauiuſcula, apricis naſcens. Alia Caucalis cognominatur, præter modum exoleta, nigra, & retorrida. Omnium deterrima quæ Erga-

Ergaſima dicitur: pingui carẽs, cano ſitu obducta, acris, ad gummi imaginẽ uergẽs, & uiribus eius proxima, improbatur Aminea cognomine. Ex ijs paſtilli fiunt, ſed è pinguibus, pingues, & odorati: è ſiccioribus, haud quaquam pingues, & inodorati: minus odore pollet, quæ oleum non admiſit, cùm in paſtillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua Myrrha maduerit. Eligenda eſt recens, ſqualore obſita, leuis, undique cõcolor, quæ confracta uenas unguium modo candidas & leues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens: ſuper uacua & inutilis eſt ponderoſa, coloris picei. Calfacit, cohibet, ſoporem gignit, glutinat, ſiccat, aſtringit, uuluam emollit, & præcluſam aperit, mẽſes & partus celeriter extrahit, cum Abſinthio, Lupinorum cremore, uel ſucco Rutæ admota tuberculo Fabæ deuoratur in uetere tuſsi, orthopnœa, in laterũ pectorisq; doloribus, in alui profluuio, & dyſenteria: horrores diſcutit, duabus horis ante febrium acceſsiones, fabæ magnitudine pota cum Pipere & aqua: ſubdita linguæ liquataq; ſcabritiem arteriæ expolit, obtuſam uocem expedit, uentris tineas enecat: contra grauem oris halitum manditur, & aduerſus alarum tædia, cum liquido alumine illinitur: gingiuas & dentes ſtabilit: colluto cum uino & oleo ore: uulnera capitis illitu glutinat: medetur fractis auribus, ac oſsibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus: itẽ purulentis auribus inflammatisq; cum Meconio, Caſtorio, & Glaucio: ad uaros autem cum caſia & melle illinitur: impetigines ex aceto purgat: defluentes capillos cum Ladano & uino myrteo illita, firmat: diuturnas deſtillationes lenit, illitis penna naribus: oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem diſcutit, ſcabritiem læuigat. Fit è Myrrha, perinde atque thure, fuligo, &, ut poſtea oſtendemus, ad eadem conueniens. Bœotica Myrrha, diſſecta radix eſt arboris cuiuſdam in Bœotia naſcentis. Melior eſt quæ Myrrham odore repræſentat: uis ei calfa-

ctoria

ctoria ineſt:emollit,diſcutitq́;ſuffimentis cõmodiſſimè inſeritur.

MYrrha ſelectiſſima pauca adeo quantitate ad nos affertur, vt monilis potius ſit vice,quã aromatis. Vulgata hæc Myrrha non Bdellium eſt,vt ei patebitqui caput de Bdellio Dioſcoridis diligenter legerit, huicq́; vulgarẽ noſtram Myrrham contulerit. Adulterabatur Myrrha Galeni tempore cum liquore Carpaſi,arborisvenenoſæ & mortalis,quã qui itapræparatam(etiam Theriara immixtã)ſumpſiſſet,proculdubio moriebatur.Cæterum extrinſecus applicita multis malis vſui erat. Videant pharmacopolæ vt Myrrham ſeligant,Materia liſtaſq; qua poterunt purgeant, vt ſelectiſsimam Myrtham Alexandriæ comparent,ne inſcientes remedij loco,venenum exhibeant. Arbor Myrrhæ quinum eſt cubitorum altitudinis, non ſine ſpinis caudice duro & intorto,craſſiore quam thuris, cortice læui,ſimiliq; Vnedoni,folio Oliuæ,ſed criſpiore & aculeato. Myrrha excalfacit & deſiccat ſecundo ordine, amara eſt, & abſterſoria.Myrrha vbi deerit,Calamus odoratus ſubſtituetur.Lachrymam eſſe,Myrrham Bœoticam quæ è radice incognitæ nobis arboris diſtillet,ſatis liquet:at ſi plura dicere voluerimus, aut inſomnia,aut mendacia proferenda.

Styrax. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr.Στύραξ.Lat.Styrax.Ital.Lo ſtirace.

Offic.Storax Calamita.

STyrax lachryma eſt arboris malo Cotoneæ ſimilis. Præfertur ſordeſcens,flauus, reſinoſus, & albicantibus grumis, quàmplurimum in ſua odoris gratia permanens:qui dum mollitur,melleum liquorem reddit: qualis è Cataballis, Piſsidia,& Cilicia deuehitur.Deterior niger,furfuroſus,friabilis,canoq́; ſitu obductus.Cæterùm lachryma inuenitur gummium ſimilitudine,perlucida, & Myrrhæ æmula: uerùm perpauca manat. Adulteratur ligni ſcobe,quam uermiculi erodentes excuſſerũt, melle, & iridis ſedimento,& quibuſdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutum,flagrantiſsimis ſolibus cum Styrace ſubigunt,& per laxa cribri foramina in frigida aqua uer

e micu

miculos exprimunt, uenũdantq́. Styracem hunc, quoniã in uermiculorũ ſpeciẽ cõtrahatur, Scolecitẽ cogminãt, quẽ tãquã ſynce rũ imperiti approbãt, nõ animaduertẽtes ad præcipuã odoris fra gratiã, ſiquidẽ acer admodum eſt, qui adulterationis uitio caret Styrax calfacit, emollit, & cõcoquit. medetur tuſsi, deſtillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præcluſæ duritiaue laborãti cõuenit, cit mẽſes potu appoſituq́; aluũ leuiter mollit: ſi exiguũ cũ reſina terebinthina catapotij modo deuore tur. Miſcetur utiliter diſcutiẽtibus malagmatis, acopiſq́. Adole tur autẽ & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadẽ cõueniens ad quæ Thuris fuligo: ex eo etiã in Syria Styracinũ oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit: uerùm caput dolore afficit, adgrauatq́; & ſoporem adfert.

STyrax in quibuſdã Aſiæ minoris tractibus prouenit. Calamitæ autẽ nomen duxit è libro Galeni de Antidotis, Vbi ſimplicia recenſens quæ intrant Theriacen, Styracem laudat vt praſtantiorem, quæ è Pamphilia in iũcis afferretur: id anſam præbuit, vt Calamitæ nomen acciperet. Quòd vero iuncea reliquis præſtaret, deinceps vſitatũ medicis, vt Styraci ſemper Calamitæ nomen adiungerent, nimirum quò excellẽtiorẽ deſignarẽt. Quòd verò legitur in textu. Dioſcoridis (Qualis eſt Cataballis) legendum è Plinio eſt (Qualis eſt Gabalites) qui dicat: Styracem naſci in Syria Iudeæ proxima, iuxta Gabala Marathunta, & in Seleucia mõte Caſsio. Pulueris in Styrace cauſa eſt vermiculi arborẽ exedẽtes.

Bdellium. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βδέλλιον. Lat. Bdellium. Ita. Bdellio. Res Gal. incognita. Of. nomine utuntur Latino.

BDellium, alij Bolchõ appellant: alij Madelcon: lachryma eſt Saranicæ arboris. Probatur guſtu amarum, tranſlucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue liqueſcens facilè, ligni ac ſordis expers, ſuffitu odoratum, ungui ſimile. Eſt etiamnum Bdellij genus ſordidum, nigrum uberioribus glebis in offas

conuo

conuolutũ, Aſpalathi odore, ex India aduectum. Deſertur etiã à Petra oppido ſiccum, reſinoſum, liueſcens, ſed facultate ſecundum. Adulteratur gũmi: ſed ita uitiatũ nõ perinde guſtui amaritudinem repræſentat, nec uſqueadeò ſuffitionibus odoratum calfacit & emollit duritias, & turgentia guttura, humidas hernias diſcutit cũ ieiuna ſaliua dilutum, uuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu, & partus humiditates q́ꝫ omneis extrahit: calculos potu cõminuit, urinã mouet: et tuſsiẽtibus, à ſerpẽte percuſſis, utiliſsimè datur: ualet ad rupta, uulſa, laterum dolores, & diſcurſantes ſpiritus: malagmatis inſeritur, quæ contra duritias & neruorum nodos proſunt: contuſum reſoluitur affuſo uino aut aqua calida.

BDellij loco hactenus Myrrha deprauata uenijt. Seplaſijs rarum, & monile habẽti, Sicilienſe Bdelliũ (Neapolitanis Ceſaglioni) Palmæ figuram, cubito nõ amplius, altum. Tenerum & ſapidum ſemen, pluribus ſeptum inuolucris, edendo eſt.

THVS. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. λίβανος. Lat. Thus. Ital, Incenſo Off. Lat. nomine. Gal. Encens. Ger. Weirauch.

THus in ea gignitur Arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere maſculum, Stagonias appellatum, ſuapte natura rotundum: tale autem indiuiduum eſt candidum cum frangitur, intus pingue, in ſuffitu ſtatim ardens, Indicum uerò fulueſcit, & colore liuet, ſed rotundum induſtria factitant: nam in quadrangulares formas diſſectum, fictilibus uerſant, donec rotunditatem contrahat. Verum eiuſmodi Thus tempore flaueſcit, quod Atomum, aut Syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & Similo naſcens, quod aliqui Copiſcum uocant, minus multò & fuluius. Eſt & ge-

nus aliud, cui Amomitæ cognomen eſt alioqui candidum: quod dũ mollitur, maſtiche more digitis cedit. Adulteratur in itinere Pini reſina & gummi, quod facilè deprehendi poteſt: ſiquidem ſuffitum gummi flammam non eiaculatur, & reſina in fumum euaneſcit, thus uerò ſtatim ardet: idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & aſtringendum pollet, oculorum caliginem diſcutit, caua ulcera complet, & ad cicatricem perducit, cruenta uulnera glutinat, infrenatq́ cunctas ſanguinis eruptiones, etiamſi cerebri mẽbranis effluat: ulcera quæ cacoethe uocãtur, & ſedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum: formicantes uerrucas inter initia impe igineſqué ex aceto & pice illitum tollit, ambuſta igni, pernionéſque cum ſuillo adipe aut anſerino, & ulcera in capite manantia cum nitro ſi infricetur, ſanat: paronychijs cum melle, auribus fractis cũ pice, medetur, ad reliquos aurium dolores cũ dulci uino infunditur: inflammatæ à partu mammæ cum cimolia & roſaceo magna utilitate perungitur: additur ad arteriæ uiſcerumq́ medicamenta: prodeſt ſanguinis excreationi potum: ſed in ſecunda ualetudine hauſtum, inſaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mundo Thus crematur, flagrante glebula ſuccenſum à lucerna, donec exuratur: poſt perfectã uſtionem operire oportet: uſque dum reſtringatur, ſic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uaſe cauo circa mediũ perforato cingunt ad excipiendam fuliginem, ut in eius mentione mox oſtendemus. Alij crudo fictili luto oblito, & in fornacem indito, cremant. Fiſtili etiam nouo uiuacibus prunis torretur dum non amplius bullet, aut pinguitudinẽ uaporémue emittat: facilè enim comminuitur quod peruſtum non eſt.

Thuris cortex. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ

Gr. φλοιὸς λιβάνου. Lat. & Off. Thuris cortex.
Ita. Corteſia dello incẽſo. Gal. l'Eſcorce de l'Encẽs.

PRæfertur Thuris cortex craſſus, pinguis, odoratus, recens leuis, minimè ſcaber, ſiue membranis. Adulteratur admiſto Pini aut nucis eius cortice, ſed horum index ignis eſt: ſiquidẽ reliqui cortices ſuffiti nequaquam incenduntur, ſed ſine odore fumum eructant: Thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. Thuris modo uritur, & uis eadẽ quæ Thuri, ſed ualidior aſtringentiorq;. Quare potu cruentis excreationibus, uuluis fluxione laborantibus, in peſſo confert: ad cicatrices oculorum, & caua ſordesq; efficax eſt: toſtus ſcabris lippitudinibus auxiliatur.

Manna thuris. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μάννη λιβάνου. Lat. Manna Thuris.
Ital. Manna dello incenſo.

MAnna Thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & Thus, ſed inualidiuſculam. Sunt qui cribrata Pini reſina, ac polline, aut cortice Thuris contuſi adulterant, ſed hæc igne deprehenduntur. Neq; enim æquè ſuffitu aerium uaporem ſed fuliginoſum & impurum expuit, & permiſtum ſuaueolentiæ halitus uirus habet.

Thuris fuligo. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἰθάλη λιβανωτοῦ. Lat. Thuris fuligo.
Ital. La fuligine dello incenſo.

FVliginẽ Thuris ſic facito: Forcipiculæ, lucernis accenſas ſingulatim Thuris glebas, in noua fictilẽ ollã cõcauã imponito, & æreo uaſe in medio perforato, deterſa diligenter ſorde, obtegito: alterã admoueto, ex altera eius parte aut utraq;, ſubiectis

quaternũ digitorũ altitudine lapillis, quò facilius perſpici queat, ſi urãtur: & qua locus capax fuerit, glebulas alias ſupponito, & antea quàm prorſus prior gleba reſtinguatur, aliam imponito: donec ſufficientẽ fuliginẽ uidearis coegiſſe: Cõtinuo tamen externæ æramenti partes ſpongia, aqua frigida madefacta, abſtergantur: ita enim tẽperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit, quæ alioqui per leuitatẽ decidua, Thuris cineribus admiſcetur. Deraſa itaq; fuligine, cinis cremati Thuris ſeorſum ſubſtrahendus eſt. Idem opus, quoad ſatisfactũ tibi uidebitur, obeundũ. Oculorũ inflammationes mitigat, fluxiones ſuſpẽdit, ulcera purgat, caua explet, carcinomata ſiſtit. Simili modo è Myrrha, reſina, ſtyrace reliquisq; lachrymis fuligo excipitũ ad eadẽ cõueniẽs.

Annotatio in Cap. lxix. lxx. lxxj. lxxij.

THus, Thuris cortex Thuris Mãna, & Thuris fuligo ex vna eadẽq; plãta ꝓdeũt ac ideo nõ alienũ fuerit de his etiã ſimul tractare. Ac primo de ipſo Thuris arbore, qui licet in Arabia ſola naſcatur, non vbiuis tamen, ſed in medio ferè regni Sabeorũ, vbi Atramitæ habitãt Solũ id rubrũ è lacteo traditur, ſpectãs ortus ſolis æſtiui, vndiq; terra argilloſa cruſtaceaq;, raris fontibus ac nitroſis per Mineos ꝓximũ pagũ euehitur tramite anguſto. Solæ trecẽtæ familiæ ius in Thura habẽt, & ob id ſacræ vocãtur, & cũ arborẽ vulnerãt, nec fœminarũ cõgreſſu nec funerũ polluũtur. Duplex eius vindemia. Prior naturalisq; canis ortu flagrãtiſsimis æſtibus cortice qui prægnãs & tenuiſsimus tẽditur, laxato plaga: nõ adẽpto. Indè ꝓſilit ſpuma pinguis, q̃ cõcreta dẽſatur, vbi loci natura poſcit tegete palmea excipiente. alibi area circũpauita, purius illo modo, ſed hoc põderoſius. Quod hæſit in arbore ferro depectitur ideò corticoſum. Saucias arbores nemo cuſtodit. Cõtrà, Alexãdriæ vbi Thus rude interpollatur renouaturq;, nihil tutũ à fure. Autũno quoq; legitur partu æſtiuo, hoc puriſsimũ & calidũ, Carpheotũ vocãt. Sequẽs vindemia verna, inciſis per hyemé arboribus: rufum hoc exit, nec cõparãdũ priori dathiatum appellant. Quod ex eo rutũditate guttæ pepẽdit, maſculũ vocatur, cũ fere aliàs nõ vocetur mas, vbi nõ ſit fœmina. Religioni tributũ, nè alter ſexus vſurpetur. Maſculũ putãt à ſpecie teſtiũ dictũ. Præcipua gratia mãmoſo cũ inhæretẽ lachrymã priore cõſecuta alia ſæ miſcuit Singula hæc manũ implebãt, cũ tardius depecteretur. Græci hoc modo

Stagoniã & Atomũ Thus vocant, minores guttas Orobiũ appellãt. Mi-cas concuſſu eliſas Mãnã vocamus. In inſulis etiam Thus naſci perhibet Dioſcorides, recẽtiores addunt nebuloſas eſſe inſulas ac morbidas, atq; adeò in has ablegari ſontes, quò citius pereãt, nec mercatores à cõtagio innoxios ſi ꝑpius acceſſerint. Thuris cortex cũ lachryma areſacta depectitur, & cũ Thure affertur. Valẽtius quã Thus ipſum, aſtringit & deſiccat. Quid ſit Mãna Thuris ſuperius (è Plinio) diximus. ſi quis rudius malit, puluiſculus eſt & pollẽ maſculi Thuris qui dũ inuicẽ atteruntur grumi, reſoluitur. Mãna illa ſolutiua roſcidus eſt è cœlo feruẽtiſſimis vt plurimũ, diebus nocte decidens humor, nunc in grumos coactus, nũc in mel eliquatus, vt cognata cũ cœlo erũt ſupra quæ ceciderit. De fuligine Thuris plura dicere ſuperfluũ ſit, ipſe enim ſibi interpres eſt Dioſcorides.

Picea & Pinus. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πίτυς. *Lat. Pinus & Picea. Ita. Il Pezzo & il Pino. Off. Pineæ.* Gal. Pin & Peſſe. Ger. Rot dannen

PInus & Picea generi eidem aſcribuntur, ſed quandam flagitant ſpecierunt diſtinctionem, arbores uulgo cognitæ: quarum cortex aſtringit, prodeſt tritus & illitus intertrigini, ulceribus ſummũ corpus occupãtibus, ambuſtisq;, cum ſpuma argenti & manna. Vlcera delicatulorum acrimoniam recuſantium, cerato Myrtino exceptus, ad cicatricẽ ꝑducit: tritus cũ ſutorio atramento ſerpentia cohibet, ſuffitu partus & ſecundas eijcit, potus aluum ſiſtit, urinam mouet. Folia eorum trita & illita inflãmationes leniũt, uulnera ab inflãmatiõe uindicãt: trita autẽ & decocta in aceto, feruẽti collutiõe, dentiũ dolores mulcẽt: hepaticis utilia ſunt, drachmæ põdere in aqua aut mulſa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idẽ præſtant. Teda earũ particulatim ſecta ſi in aceto coquat̃ & decocto dẽs colluat̃, dolores leuat. Ex his etiã fit ſpatha acoporũ peſſorumq; compoſitioni-

bus idonea. Quin etiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionibus efficaciſsimè imponitur, quibus palpebras ornant: coloremq́ mentiũtur. Calliblephara Græci uocant. Arroſis oculorum angulis, calloſis glabriſq́ genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum Piceæque fructus, qui in conis inueniuntur. Vim aſtrictoriam habent, & aliquantum excalfacientem, tuſsi & pectoris uitijs auxiliantur, per ſe, aut ex melle ſumpti. Nuces Pineæ cùm repurgatæ manduntur, aut cum paſſo aut cucumeris ſemine bibuntur, urinam cient, acrimonias in renibus & ueſica hebetant, ſtomachi roſiones leniunt, datæ cum portulacæ ſucco, uirium infirmitatem roborant, corruptorum quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recenter arboribus decerptæ in paſſo franguntur, & decoctæ uetuſtæ tuſsi ac tabitudini conferunt, ſi quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

PIcea græcis Peuce: Pinus, Pytis: ſi ſponte proueniat, Pinaſter, nam Pinus culturam recipit. Coni Piceæ & Pini inter ſe differunt. Longus eſt Piceæ conus, ita craſſus vt manum compleat: ſquamas habet tenues, & à ſeſe reſolutas, ſic vt ſub ſquamis nuces videri queant, At breuior latiorq; eſt Pini conus, & Pyramidalis figuræ, craſsior, lignoſior, & compactior, vt videri non poſsint nuces. Verum ſi in calido æſtuario habeatur, aut ad feruentem ſolem exponatur, diſsilient, ſpargenturq; ingenti cum fragore nuces. Pini ſylueſtris & Piceæ plures eſſe ſpecies, Italia teſtis eſt & Alpes, nam Picea frigoribus gaudet. His cognatæ ſunt arbores, Larix, Abies. Tæda. E Larice extrahitur liquida & ſummæ virtutis reſina, quæ Terebinthina vocatur, quòd in eius è locũ ſucceſſerit quæ olim è Terebintho parabatur. Inciditur Larix ad medullã vſque, vnde poſtea æſtate diſtillat in certa vaſa è Piceæ cortice cõfecta. Picea reſinã edit durã, & intra corticẽ cõdenſatã, diſtillat tamẽ aliquãdo & trũcus, liquidã ſimilẽ Laricinæ. Profert Abies liquorẽ hũc excellentiſsimũ, cuius nulla apud veter s ſit mẽtio, vocaturq; ab Italis Lachrimo vel Oliod'Auezzo. Errãt qui hũc putãt Laricinæ reſinæ florẽ eſſe. Colligitur enim is liquor è cortice tum trunci, tum ramorũ, aperientibus ſe

ſe ue

ſe veſicis quibuſdam: quæ turgentes indicant hunc eo loci eſſe liquorem, qui enatus reperitur corticem inter & corticem. Eſt hic liquor limpidus, clarus, & tranſparens, odoratus, & amarus. Hic odor & amaritudo in Laricina reſina non reperiũtur. Vetus plus anno flaueſcit ab illa ſua tranſparentia, & induratur aliquantum. Carnem inducit: emundat diſcutit, conſolidat. Potus ventoſos humores diſcutit, tutiſsimumq́; remedium eſt laterum doloribus, & ad purgandos arenulis renes, & ad arcendam horum generationem. In cibo ſumptus, prodeſt doloribus neruorum, & iuncturarum. Conſolidat nullo negocio plagas, maximè capitis.

Lentiſcus. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σχῖνος. *Lat.* Lentiſcus. *Ita.* Lentiſco.
Off. res incognita. Gal. Lentiſque.

Lentiſcus.

Lentiſcus nota arbor eſt, cui uis toti ineſt aſtringẽdi: ſemini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq́ cognatæ inſunt uires. Liquamẽtum autem ita fieri ſolet: Folia, cortex, & radix in aqua coquuntur, & ubi abundè cocta refrigerataq́ ſunt, folia abijciuntur: aqua denuò coquitur, donec mellis habeat craſsitudinem. Lentiſcus ſua adſtringendi dote, ualet aduerſus ſanguinis reiectiones, alui profluuia, & dyſenterias in potu. Item contra eruptionem ſanguinis è uulua, & eiuſdem aut ſedis procidentia. In totum Acaciæ & Hypo-

ciſthidis uicem repræſentat. Idem facit ſuccus è tritis folijs. Decoctum fotu caua explet, & fracta oſſa ferruminat: uuluæ fluxiones ſiſtit, nomas arcet, urinam pellit, motus dentium collutione ſtabilit. Virentes ſurculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è ſemine oleum, quod prodeſt cùm quid aſtringi opus eſt. Lentiſcus reſinam gignit, quæ Lentiſcina cognominatur, & ab aliquibus Maſtiche. Pota utilis eſt ſanguinem reijcientibus, & tuſſi ueteri: ſtomacho auxiliatur, ſed ructum mouet. Additur in dentrificia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. Palpebras oculis incommodas replicat, manducata halitum oris commendat, gingiuas contrahit. Optima & copioſiſsima in inſula Chio prouenit. Præfertur (nitedulæ modo) reſplēdeſcens, & candore Tyrrhenicæ ceræ ſimilis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, ſtridorem ædens. Viridis autem inferior eſt. Adulteratur Thuris, reſinæq́ pineæ nucis miſtura.

LEntiſcus reſinifera arbor, lentis folijs, in Italia tum alibi, tum in Senæ maritimis naſcitur, in ruinarum Romanarum macerijs, & toto illo maris Tyrrhæni tractu, Caietam vſque, & circa Neapolim. Ibi & proceræ & humiles naſcuntur. Producit Lentiſcus in Italia Maſtichem, ſed non ea abundantia qua in Chio & Creta inſulis. Lentiſcus deſiccat ſecundo gradu, vel initio tertij: in caliditate & frigidita te propè æquè temperatus. Aſtringunt omnes eius partes. Itidem ſuccus foliorum viridium aſtringit. Maſtiche alba aſtringit & emollit, excalfacit & deſiccat ſecundo ordine.

Terebinthus. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. τέρμινθος. *Lat,* Terebinthus. *Ita.* Terebintho. Gal. & Officine Terbentinam vocant. Ger. Terpentin.

TErebinthus cognita arbor eſt, cuius folia, & ſemen, & cortex aſtringunt, & ad eadem ad quæ Lentiſcus conueniunt, ſimili parata modo ſumptaq́. Fructus eſui aptus eſt, ſed ſtoma-

ſtomacho aduerſatur: excalfacit, urinam mouet, uenerem excitat: contra phalangiorum morſus conuenienter in uino bibitur. Reſina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica & Cycladibus inſulis. Sed præualet candida, perlucida, uitreo colore, & in cæruleum uergente, odorata, Terebinthum olens. Terebinthina reſinas omnes ante cedit, proxima Lentiſcina, & è Pinu, & Abiete. Has ſequitur è Picea & Pineis nucibus reſina. Natura omnibus calfacere, mollire, diſcutere, expurgare. Tuſsi ac tabi conueniunt per ſe, aut in eclegmate ex melle: uitia pectoris expurgant, urinam cient, cruda concoquunt, uentrem emolliunt. Palpebras commodiſsimè replicant, lepras tollunt, cum ærugine ac ſutorio atramento, nitroq́; auribus ſaniem emanantibus cum melle & oleo, itē in pruritu genitalium utiles, malagmatis, acopisq́; admiſcentur, laterum doloribus per ſe, illitu & appoſitu auxilio ſunt.

TErebinthus, quem Græci Terminthon vocant, arbor in Græcia, Aſia minore, Africa, & India naſcens, naſcitur etiam in Italia, in monte caſtri Tridentini, vbi Iulius Alexandrinus Medicus, Matthiolo antea non viſam oſtendit, quæ in totum Theophraſti Terebintho reſponderet. Vidit & poſtea Matthiolus in pluribus alijs locis: vt apud Thuſcos in monte quem eorum lingua Baldo nominat, & in alio, cui nomen facit Carſo. Venetijs non ità pridem afferri cœpit, ſed maiori ex parte cocta, raro liquida. Hæc ideò dixi, vt Terebinthinam reſinam ſciamus non omninò eſſe deperditam.

Reſinæ aliæ. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ῥητίνη ὑγρὰ, πιτυίνη, καὶ πευκίνη. *Lat. Reſinæ aliæ. It. l'Altre ragie.*

LIquida reſina è pinu et picea, à Gallia & Hetruria cõuehi ſolet, atq; olim à Colophone petebãt: hinc Colophoniæ ſibi cognomētũ uēdicauit. A Gallia quoq; ſubalpina, quã uernaculo noĩe latricē appellãt incolæ. Ea in linctu, et ꝑ ſe, magnoperè ꝓdeſt tuſsi

Larix.

tuſſi ueteri. Colore inter ſe diſtat, ſiquidē alia candida eſt, alia oleoſa, alia mellei liquoris ſimilitudine, ut Larigna. Cupreſſus etiam liquida fundit reſinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi aſcribuntur, quædam ex Pineis nucibus, aliæ Abiete, aliæ Picea & Pinu exierunt. Eligi debet longè omnium odoratiſſima, tranſlucens, non retorrida, neque diluta, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E Picea et Abiete reſinæ cæteras antecedunt: odoratæ enim ſunt, atque Thus odore imitātur. Præſtantiores à Pityuſa inſula deferuntur, quæ ſecundum Hiſpaniam ſita eſt. Sed quæ è Picea, nucibus Pineis & Cupreſſo manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quorum & illæ ſumi ſolent. Lentiſcina Terebinthinæ reſpondet. Vritur reſina omnis liquida in uaſe quadruplæ capacitatis ad humorem qui infunditur. Itaque reſinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, ſubiectis leuibus prunis: reſina aſſiduè mouetur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & retorrida reddatur, ac digitis cedat. Cæterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod aconitum uocant, id eſt, non illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris, ſi reſina omnis eliquata præcoletur, quò fæculenta ſordes excernatur. Vruntur quoque ſine aqua, primùm lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum ſtrues ſupponitur,

tur, & triduo citra intermiſsionem diſcoquuntur, uſquedum antedictas naturæ ſuæ notas exuerint, mox ut dictum eſt, reponuntur. Aridas unius diei ſpacio decoxiſſe ſatis eſt. Vſtæ odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnoperè utiles ſunt. E reſina perinde atque Thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mentiuntur. Prodeſt glabris genis, collachrymationibus, eroſisq́ oculorum angulis, ex ea fit atramentum ſcriptorium.

HAec ſunt Reſinarum nomina. Reſina Terebinthina, è Terebintho. In huius locum ſucceſsit frigidis in locis Piceæ reſina, alijs Larigna, è Larice. Lentiſcina quæ & Maſtiche, è Lentiſco. Pinea, è Pino. Abiegna, ex Abiete. Strobilina, è Strobilis, nempè Pini conis. Pix Hiſpana, Pix Græca, & Colophonia officinarum, reſinæ coctæ ſpés eſt, cuius confectionem docet Dioſcorides. Color ex eo in pice prodit, vt plus minuſve coloratæ fuerunt reſinæ. Reſinarum præcipua eſt è Maſtiche, modicè enim aſtringit, & nequicquam pungit, aut acris eſt. Ceterarum potentiſsima eſt Terebinthina, aſtringit enim & amara eſt, & ob id plus Maſtiche digerit. Quinetiam aſtergit eius amaritudo. Pini reſina licet Terebinthina ſit acrior, non plus tamen attrahit, aut digerit. Mediant inter has Piceæ & Abietis reſinæ. Vt enim reſina Terebinthina acriores ſunt, ita non perindè acres, Pini & Cupreſsi reſinis. Emollit reſina Terebinthina, ſecundo ab hac loco Lentiſcina: has acrimonia ſuperat Cupreſsina.

Pix liquida. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἡ πίσσα ὑγρα. *Lat. & Offic. Pix liquida.*
Ita. Pece liquida. Gal. Poix fondue.
Ger. Schiffbech.

PIx liquida, quam alij Conum uocant, è pinguiſsimis Pini Piceæq́ lignis congregatur. Optima eſt ſplendens, ſyncera, læuis. Contra uenena, phthiſim, purulentam excreationem, tuſſes, ſuſpiria, & pectoris humores, qui difficilè extuſsiuntur, efficax eſt, eclegmate cyathi menſura cum melle dato. Tonſillarũ

& uuæ

& uuæ inflammationes, anginæq́ utiliter perunguntur: purulentis auribus infunditur cum roſaceo, & illinitur cum trito ſale ſerpentium morſibus: adiecta uerò pari cera ſcabros ungues extricat, impetiginesq́ emendat: uuluæ duritias ac ſedis tubercula diſcutit: cum farinaq́ hordeacea & pueri impubis urina decocta, ſtrumas rumpit. Cohibet ulcera quæ ſerpunt, cum pineo cortice, aut ſulphure, aut furfuribus illita. Cæterùm cum Thuris manna & cerato profundos ulcerum ſinus conglutinat, rimis ſedis & pedum, magno auxilio illinitur, ulcera replet, & cum melle purgat. Quin & cum uua paſſa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginat, diſrumpitq́. Erodentibus medicamentis, quas Septas uocant, probè immiſcetur.

Picinum oleum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πισσέλαιον. Lat. Picinum oleum.
It. l'Olio della pece. Off. non præparant.

E Pice fit quod Piſſelæon appellatur, ſeparato liquore aquoſo, qui ſupernatat Pici, ſicut ſerum lacti. Nam expanſa, quandiu Pix coquitur, ſupra cortinam uellera pura madeſcunt, acceptoq́ halitu eius exprimuntur in uas. Quas pix liquida, præbet utilitates. Alopecias capillo replet, cum farina hordeacea illitum: quibus & liquida Pix medetur, iumentorum ulcera ſcabiemq́ emendat.

Fuligo liquidæ picis. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. λιγνὺς τῆς ὑγρᾶς πίσσης. Lat. & Offi. Fuligo liquidæ Picis. Ita. la Fuligine della Pece. Gal. Suye de poix fondue.

Fit

FIt hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernamq; fictili uaſe in clibani ſpeciem conformato, ſuperius in anguſtum fornicato, inferius perforato, ut clibani eſſe ſolent: operito, & adoleri ſinito, conſumptoq; liquore nouum infundito, quoad ſufficiētem uſui fuliginem collegeris. Vis ei aſtringens, acriſq;. Vſui eſt ad pigmenta quibus palpebras linunt & uenuſtant, & ad circumlitiones. Item ubi glabris pilos reſtitui oportet, ad imbecilles lachrymoſoſq; oculos: inſuper ad eorundem ulcera non inutilis eſt.

Pix arida. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ξηρὰ πισσα. *Lat. & Off. Pix arida. It, la Pece ſecca.* Gal. Poix ſeche
Ger. Griechiſch Bech.

LIquida Pix decocta in ſpiſſam coit, quam uocant aliqui Palimpiſſam. quo in genere quædam uiſci modo lenteſcit, Boſcas cognominata: altera ſicca eſt. Probatur pura, pinguis, odorata, ſubrufa, reſinoſa. Talis Brutia et Lycia, picis reſinæq; ſimul naturam habentes. Calfactoriam uim habet: dura emollit, pus mouet, tubercula panoſq; diſcutit, ulcera replet, uulnerarijs medicaminibus commodè permiſcetur.

Zopiſſa. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVA.

Græ. ζώπισσα. *La. & Ita. Zopiſſa.*

ZOpiſſam aliqui aiunt deraſam nauibus reſinam cum cera, quā alij Apochyma appellant. Ea diſsipādi naturā habet

bet: quoniam marino ſale macerata ſit. Alij pineam reſinam hoc nomine uocauerunt.

COgnata hæc quinque capita ſunt, & aperta, ideò priuatim tractari non debet. Liquidæ picis aut nullus, aut rarus hodiè in medicina eſt vſus. Oleum Picinum noſtro tempore non præparatur. E pice tamen & reſina per alēbicum rectius diſtillaretur. Fuligo qualiter excipi debeat, ſatiſſuperque oſtendit Dioſcorides in cap. de Thure. Sicca pix nulli non nota eſt. Vt fiat plures ruſtici in hyrcinia ſylua norunt. Zopiſſa quæ & Græcis Hypochina, Latinis, Pix naualis, fiebat Græcis ad illinendas naues è reſina & cæra: Nunc verò Germani ex liquido Bitumine picem naualem concoquunt, quod etiam in Epiro fit, vbi Piſſaſphaton, id eſt, Picibitumē copioſè habetur. Pix ſicca excalfacit & deſiccat ſecundò ordine, plus tamen deſiccat, quam calefaciat. Contrarium accidit in liquida. Et liquida & ſicca pix, aſtergunt, maturant, digerunt, & cum guſtātur, amaræ ſunt, & acres. Fuligo picis deſiccat, quæ è Terebintho & Myrrha eadem facilitate abſtergit, qua ea quæ è Thure fit. Plus tamen poteſt, & plus acrimonie habet quæ è Styrace, & hac plus quæ è pice liquida, hancque ſuperat reſina Cedrina. Vtiles ſunt oculorum morbis.

Bitumen. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασφαλτος. *Lat. Bitumen.*

Ita. Bitume.

BItumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio eſt, ut purpuræ modo ſplendeat, ſitq́ ponderoſum, ac ualidum odorem uibret. Nigrum autem & ſordidum, uitioſum eſt. Adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina, olei uice. Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus eſſe conſtat.

Piſſaſphaltum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πιττασφαλτος. Lat. Piſſaſphaltum.

Ital. Piſsaſphalto.

NAſcitur in Appolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ Piſſaſphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æſtuque in littus expuitur, illic cocta in glebas, miſtam Bitumini picem redolet.

Naphta. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ναφθα. Lat. Ital. & Offic. Naphta.

NAphtham uocant Babylonij, Bituminis colamen, colore candidum: inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex ſpacio protinus in eam tranſiliat. Ad ſuffuſiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne diſcutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur: uuluarum procidentia, ſtrangulationesq́; olfactu, ſuffitu, impoſitu emendat. comitiales morbos ſuffitum deprehēdit, Gagatæ lapidis more, purgationes mulierum cum uino & Caſtorio potum elicit: tuſsim ueterem, & anhelitum adiuuat, ſerpentium morſibus, coxendicum laterumq́; doloribus auxiliatur, datur cœliacis in catapotio deuorādum cum aceto: potum diſcutit ſanguinem concretum: dyſentericis cum ptiſana liquatum infunditur: diſtillationibus ſuffitione medetur, mitigat dentium dolores oblitum: cæterùm pilos incommodos ſiccum replicat, ſpecillo impoſitum. Concalfactum au

tem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagris articulorum doloribus, lethargicisq́; prodeſt. Piſſaſphaltos eadem, quæ Pix & Bitumen, ſi miſceantur, poteſt.

Annotatio in Cap. lxxxij. lxxxiij. lxxxiiij.

BItumen quod Aſphaltos eſt Græcis, pinguis eſt ceu terræ adeps, colore & ſubſtantia picis, qui fit vt facillimè ignem concipiat. Verum Bitumen eſt Iudaicum, quod è lacu, cui mari mortuo nomen eſt elicitur. Eſt & liquidum è Sicilia bitumen, quod etiam in Gotthia & Saxonia prouenit. Hoc Barbari axes vngũt, & iumẽtorum ſcabiem: hoc etiam lucernarum lumina accẽdunt. Pißaſphalton Bitumen eſt Pici permixtum, quod apud Apolloniam naſcitur, & nunc in Tranſyluania fluminum impetu è montibus defertur, quod Germani purgant, & cũ ad ceræ craßitudinem coxerint, ad faces pro cera vtũtur. Arabes duas Mumiæ ſpecies faciunt. Vnam quæ verum eſt Dioſcoridis Piſſaſphalton: alteram, quæ vera eſt Mumia. Porrò vera Mumia eſt, quæ è Myrrha: Aloe, Croco, & ex humiditate quæ ex cadaueribus humanis reſudat conficitur. Atenim cum in Aſia diuitum tantũ & principum corpora ad eum condiantur modum, pauperum verò cum Aſphalto & Pice: nec mercatoribus diuitum auferre corpora facultas ſit: reſtat veram nos Mumiam non habere, cum pauperum tantum cadauera ad nos afferantur. Bitumen verum excalfacit & deſiccat ſecũdo gradu. Naphtha olim è Parthia afferebatur, bituminoſus liquor, ſeu vt quidam volunt, eliquatum terræ ſeu ſaxi occulta natura, Bitumen, & in oleaſam materiam reſolutum, vulgo oleum petræ, ſeu Petroleum vocatur.

Cupreſſus. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυπάρισσος. *Lat. Cupreſſus. Ital. Cipreſſo.*
Off. Latino nomine. Gal. Du Ciprez.
Ger. Cypreſſen nuſz.

CVpreſſus refrigerat, & aſtringit. Cuius folia ex paſſo & exiguo Myrrhæ pota, ueſicæ rheumatiſmis & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autem ex uino tuſæ in dyſenteria,

alui

Cupreſſus.

Chamæcypariſſus.

alui fluxione, tuſsi, & orthopnœa, aut ſi reijciatur ſanguis conuenientiſsimè bibuntur. Earum decoctum eoſdem præbet effectus. Tuſæ cum fico duritias emolliunt, nariumq́ polypo medentur. In aceto coctæ, & cum lupinis detritæ, ſcabros ungues eijciunt. Hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. Folia trita & impoſita, uulnera conglutinant, ſanguinem ſupprimunt, capillum ex aceto tingũt. Illinuntur per ſe aut cum polenta ignibus ſacris, ulceribus quæ ſerpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus, admota cum cerato ſtomachum corroborant.

CVpreſſus procera arbor, & fronde ſemper vireſcente, fructus (nēpe ter in anno) feraciſsima: vocantur hi galbuli, pibilæ, & nuces: colliguntur menſibus Ianuario, Maio, Septēbri. Semen habet adeo minutū vt etiam viſui imponat. Miraculo naturæ eſt tam exiguo ſemine, ingentem adeo arborē procreari. Nulla vetuſtate lignum eius corrumpitur. Cupreſsi lachrima liquida eſt, Larignæ ſimilis, dum guſtatur, admodum feruens.

Iuniperus. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gre. Αρκευθις. *Lat. & Off. Iuniperus.*
Ital. Ginepro. Gal. Geneure.
Ger. Weckholter. enebro

Iuniperus.

IVniperi genera duo. Altera maior altera minor. Vtraq; acris eſt excalfacit et urinā mouet, accēſa ſerpētes fugat. Baccarū nōnullæ nucis iuglandis magnitudine nonnūquam grandeſcere aliæ nucem Ponticam æquare inueniuntur, rotūdæ, odoratæ, in mandendo dulces, ſubamaræ quæ Arceuthides etiam id eſt, baccæ Iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & aſtringunt, ſtomacho utiles, contra pectoris uitia, tuſsim, inflationes, tormina, & ſerpentium ictus efficaciſsimè bi

bum

buntur: urinam cient, unde ruptis, conuulſis, & uuluæ ſtrangulatui ſubueniunt. Foli acrimoniam habent, ideò tam ipſa quàm eorum ſuccus ex uino contra uiperarum morſus illini aut bibi prodeſt. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. Ramenta ligni deuorata interficiunt.

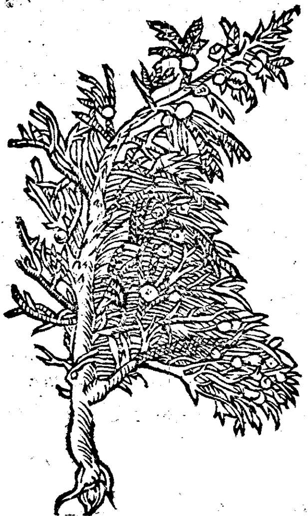
Eſt Iuniperus proceræ altitudinis: eſt & humilis, ac parem fructum obſeruata proportione referunt, quo etiam in medicina vtimur. Fert Iuniperus gommam ſimilem Maſtiche, hanc Sandaracam, & vernicem ſcriptorũ, diuerſiſsimum tamen à Sandaracha quam quinto libro deſcribit Dioſcorides. Sandaracha hæc, recens, lucida eſt, alba, & tranſparens, ſed veteraſcẽdo ruffeſcit. E Sandaracha & ligni ſemine fit Vernix. liquida vtilis eſt ambuſtis, & eximij remedij in dolores & tumores hæmorrhoidum. Sandaracha calida & ſicca eſt in primo gradu. Oleũ quod cum duobus vaſis ſibi inuicem oppoſitis vel cum vitreo alembico fit è Iuniperi ligno admodum ſicco, dolorem dentium à frigiditate catarrhi ſiſtit.

Herba Sabina. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βραθυς *Lat. & Off. Sabina. Ital. Sauina.*
Gal. Sauinier. Ger. Sanelboon. ſabina

Sabina duorum generum eſt: una folijs Cupreſſo ſimilis, ſpinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor eſt coactæ breuitatis, quæ ſeſe magis in latitudidem fundit, huius folijs nonnulli pro ſuffitu utũtur. Altera Tamarici folio ſimilis eſt. Vtriuſque folia nomas ſiſtunt, collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritias ſordéſque repurgant: carbunculos cum uino pota rumpunt: ſanguinem per urinam eliciunt: partus ap-

Sabina.

poſita extrahunt, & ſuffitu idem præſtant. Vnguentis calfacientibus immiſcentur, & priuatim Gleucino.

SAbina vtraq; & ea quæ Cupreſsi ſimilitudinē refert, & quæ Tamarici, in Italia vulgò planta nota eſt. Naſcitur & in Gallijs, ſed nō adeò vulgata. Selago quadantenus folijs Sabinā refert, non perinde odore vel ſapore. Sabina excalfacit & deſiccat tertio ordine, & de eorum eſt medicamentorum numero, quæ ſubtiliſsimis conſtat partibus. Pota, craſſos humores diſgregat, & concoquit.

Cedrus. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κέδρος. *Lat.* *Cedrus.* *Ital.* *Cedro.* Gal. Cedre. *Offic.* *Ignota.* Ger. Ein zederbaum. cedro

CEdrus arbor magna eſt, ex qua picem colligunt, quæ Cedria uocatur, Iuniperi modo baccas parit: baccarum Myrti magnitudine, rotūdas. Cedria optima eſt craſſa, perlucida, grauis odoris, quæ dū effunditur, guttatim nō diſsipata coit. Cui ea uis ineſt, ut defuncta corpora cōſerue & uiuētia corrūpat Qua ex cauſa mortuorum uitā, aliq appellauere. Veſtimēta quo

q;

q; & pelles eximia calſaciẽdi & ſiccãdi dote, corrũpit. Magni ad ocularia medicamẽta uſus. Quippe illita oculis claritatẽ affert albugines cicatricesq; detergit: inſtillata autẽ cũ aceto, uermes, auriũ necat: cũ hyſſopi decocto infuſa, ſonitus ſibilosq; ſedat cauis dentiũ indita eos frangit, & dolores leuat: idem facit cum ex aceto colluitur. Perunctio ante coitum genitali, abortiuum fieri conſtat. Anginæ ea perunguntur. Tonſillarum inflammationibus auxilio eſt: lendes pediculosq; illitu enecat. Ceraſtæ morſibus cum ſale impoſita ſubuenit, contra hauſta leporis marini uenena: in paſſo ſumpta, auxiliatur. In elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit: pulmonum ulcera purgat, & ſi cyathus eius ſorbeatur, perſanat: uermes & tineas ſubterindita necat: & partus extrahit. Fit & oleum, à Cedria ſeparatum, dũ coquitur, uelleribus ſupra halitum eius expanſis, ut in Pice, eiuſdem ad omnia uſus. Priuatim uehementer perunctum, ſcabiem quadrupedum, canum, boumq; perſanat, inhærentes ricinos enecat, ulcera quæ ex tonſura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides Cedri fructus uocantur. Calſactoriam uim habent, ſtomacho aduerſantur, auxilio ſunt tuſsi, conuulſis, ruptis, ſtranguriæ, menſes ciunt, ex polline Piperis poti. Contra hauſtum leporẽ marinum in uino ſumuntur. Serpentes fugantur, perunctio ex adipe ceruino, aut medulla, corpore, in antidota adduntur. Fuliginem, quomodo ex pice, congeri oportet, quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

CEdrus Iunipero in totum ſimilis. Nec baccæ, baccis Iuniperi diſsimiles, purpureæ, leues, odoratæ, eſculentæ, & magnitudo eadem. Matureſcũt autumno, verum priuſquam matureſcant recentes baccas producunt. Qui fit, vt id temporis in Cedro viſantur & noui & veteres fructus. Gaudet Cedrus locis frigidis & ſaxoſis, ac montibus mirum in modum delectatur. Naſcuntur Cedri in Iſtria, at eos habent incolæ pro Iuniperis. Georgius Reſſinger. Doctor Medecinæ ramum dono dedit Matthiolo, quaquauerſum Baccis, onuſtum, purpureis, leuibus, odoratis, & magnitudine Myrtilorum. Iamiam id notum quòd du-

rißimum eſt Cedri lignum, & ea cauſa fuit antiquis ex eo ſtatuas cõfi-
ciẽdi, quod perẽniores putarent, eis quæ è lapide vel metallo fierent. Naſ-
cuntur etiam Cedri in aureis Italiæ hortis, in ripis Tyrrhæni maris, lacu
Benaco, qui vulgo dicitur Laco di garda. Cedrus duarum eſt ſpecierum.
Vna qua ſimilis eſt Iunipero, ramoſus eſt & breuis, Altera, arbor eſt iu-
ſtæ altitudinis. Vtraque ſpecies calida & ſicca eſt tertio ferè ordine. Ce-
dria quartum ordinem attingit, intantum calida eſt, & ſubtilis in ſuis
partibus. Corpora mortua deſiccat, & illorum humiditatem abſumit,
corpora ſolida non attingit.

Laurus. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δάφνη. Lat. & Offic. Laurus. Ital. Lauro.
Gal. Laurier. Ger. Lorben baum. Laurel.

Laurus.

Laurus quædã tenui folio conſtat, altera latiore. Vtraque excalfactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earum in muliebres inſeſſus additum, uuluæ & ueſicæ uitijs conuenit. Virentia folia ſenſim ſubſtringunt: illita quoq; ac trita, ueſparum apiumq; ictibus opitulantur. Eadem cum polenta & pane illita inflammationẽ omnem mitigant: ſed pota ſtomachum effundunt, & uomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. Ergo in eclegmate tritæ cum melle uel paſſo proſunt

tabi

tabi, orthopnœæ, & omnibus thoracis rheumatiſmis. Contra ſcorpionnm ictus ex uino bibuntur, uitiligines emaculant. Succus baccarum utiliſsimè aurium dolori & grauitati inſtillatur, cum uino uetere, & Roſaceo. In medicamenta autem adijciuntur, quæ neruorum laßitudines reficiunt, acopa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & diſcutiunt. Cortex radicis calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodeſt, tribus obolis in uino odorato potus.

LAurus odoratiſsima arbor, & Apollini dicata, pacem præſefert, quemadmodum oliua, à fulmine non percutitur. Vim habet ex ſeſe producendi ignis. Si enim bacilla duo è Lauro ſicca, ſuperpoſito ſulphure inuicem magna agilitate confricueris, confeſtim ignis exiliet. Folia, & fructus Lauri potenter deſiccant & excalfaciunt, plus tamen fructus quam folia. Cortex radicis minus in ſe acrimoniæ & caloris habet, ſed amaritudinis magis, & aliquantum aſtringit.

Platanus. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Gr. πλάτανος. *Lat. Platanus. Ita. Platano. Arbor Officinis incognita.* platano
Gal. Plan. Ger. Ahorn.

TEnerrima Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluxiones ſiſtunt, tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Virides pilulæ in uino potæ, ſerpentium morſibus auxiliantur: exceptæ autem adipe, igni ambuſta ſanant. Inſidens foliorum pilularúmque lanugo, oculos & aures offendit.

PLatanus Orientalis arbor, gratiam ex vmbra, amplitudine, & amœnitate meruit, eamque ob cauſam olim in Italiam aduecta. Platani non longè à noſtro æuo in Italiam aſportati, non in altam proceritatē increuere, attamen ſpiſſum corticem gignunt. Media in tēperamēto eſt Platanus inter frigiditatē, & humiditatē: deſiccāt cortex & fructus.

Fraxinus. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μελία. *Lat. Fraxinus. It. Fraſsino.* Gal. Fraiſne. *Off. Vt latinis.* Ger. *fresno* Ein aeſchbaum.

F*Raxinus arbor nota eſt, cuius foliorum ſuccus, & ipſa per uncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ligni ramenta ſcobemq́; potu perniciem afferre tradunt.*

F*Raxinus arbor notiſsima, duas habet ſpecies, proceram, & humilē, vtramque armandis haſtilibus aptiſsimam. Fraxinus ſerpentibus inimica, vt nec eius vmbram ſuſtineant. Compoſita vna ex parte è Fraxini frondibus corona, & propter extructo igne, in medio collocatus ſerpens, per ignem potius, quam per Fraxineas frondes pertranſierit. Fructum fert Fraxinus auium linguis ſimilem, huiuſque in medicina eſt vſus, ſub nomine, Lingua auis.*

Populus. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λεύκη. *Lat. Populus alba. Ita. Popolo bianco.* Gal. Tremble. *Officinæ pilulis utuntur, quas Oculos Populi uocant.* Ger. *alamo* Harbachſbaum.

P*Otus albæ Populi cortex uinciæ unius pondere, iſchiadicis ac urinæ ſtillicidio prodeſt. Arbortiuum fieri tradunt, ſi cum mulino rene bibatur: folia quoque cum uino poſt purgationes pota, idem præſtare produntur. Tepens foliorum ſuccus, utiliter aurium dolori inſtillatur. Pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albæ Populi & Nigræ, particulatim cæſum, & ſulcis ſtercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto illita, ma*

gna

gna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Reſinam Populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile eſt. Lachrymam Populorũ commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in Succinũ, quod Electrum uocant, alij Chryſophorum. Id attritu iucundum odorem ſpirat, & aurum colore imitatur: tritum potumq́ ſtomachi uentrisq́ fluxiones ſiſtit.

Populus alba & nigra eò tantũ inter ſe differunt, quod alba in inferiori parte folia candida habeat. Succinum ſeu Ambra fulua non è Populo diſtillat, verum in certis maris Septentrionalis inſulis naſcitur. Id antiquitus Germani Gleſum vocarunt, quod quidam eorum qui cũ Cæſare Germanico erant, eo temporis quo ijs in regionibus res agcret, Gleſariam, eam quæ plus abundaret Succino, inſulam vocauerunt. Iis in inſulis Succinum naſci certum eſt: diſtillat è certis arboribus qui Pinis noſtratibus multum ſunt adſimiles, & in terram decidit. Cumq; inibi congelatum duritiam conceperit, raptum ab vndis quas eò inſanies ventus detulerit, in Germaniam poſtea defertur.

Macer. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. μάκερ. *Lat. Macer. Ita. Macero.*
Gal. & *Off.* Macis.

Macer ex Barbaria aduehitur, cortex flaueſcens, craſſus, guſtu perquàm aſtringens, qui contra cruentas excreationes, dyſenterias, & alui fluxiones bibitur.

Dvobus præcipuè argumentis patet, Græcorum Macerem, & Macis Arabum inter ſe diſtare. Dioſcorides, Galenus, & Paulus nucis Muſcatæ nulla habita mentione, corticem (vt veriſimile eſt) non agnorunt. Porro Macer Galeno, cortex eſt Indicus, modicè acris, odorus, & admodum acerbus. Macis noſter, os & guttur potenter vellicat, ab odore deſiccat, amarore penè inſenſibili, ſecunda claſſe calidus & ſiccus: cum ſuus Galeno frigidum inter & calidum temperetur. Quocircà vt noſter Macis, Græcus non eſt: ita nec illorum, noſter eſt.

Vlmus. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πτελέα. *Lat.* *Vlmus.* *Ita.* *Olino.*
Ger. Orme. *Off. Inuſitata.*
Olmo Ger. Vlmerbaum.

Vlmi & folia, & cortex, & rami, uim habent ſpiſſandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur: uulnera glutinant, ſed multò magis corticis Tilia, ſi faſciæ loco intorqueatur. (nam in lori morem flecti poteſt) craſsior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. Fracta oſſa celerius ſolideſcunt, ſi decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. Humor in folliculis enaſcens, prima germinis eruptione, cuti illitus, nitorem inducit, faciemq́ ſplendidiorem præſtat: Qui dum ſiccatur, in animalia abit, quæ culicum formã gerunt. Folia cùm tenereſcunt cocta, olerum more ad obſonia uſurpantur.

Vlmus ingens arbor, & vulgo cognita. Veſicæ Vlmi liquor præter eas quas ei attribuit vires Dioſcorides, *opem adfert ſingularem, pueris quibus inteſtinum eſt ruptum, ſi cum lineis faſcijs, potenter è braccis ruptura adalligetur.*

Lignorum marcor.

CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαπρότης ξύλων. *Lat. Lignorum marcor. Ita. Tarlatura del legno.* Caroma

Ex

EX caudicibus lignisq; ueteribus caries congeritur, quæ ſarinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, ſerpētia cohibet, ſi cum pari Aniſo & uino ſubacta, linteisq; impoſita, illinatur.

VIlis res arborum caries, exiliēs erodentibus vermibus velut farina, & tamen vlceribus mirè vtilis. Sed longè præſtantior quæ ex India adfertur, collecta è Guayaco in curam Neapolitani morbi. Deſiccat enim & conſolidat non vlcera tantum mediocria, at ea etiam quæ eo in malo prodeunt in pudendis.

Harundo. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κάλαμος. *Lat. Harundo. Ita. Canna.*
Gal. Roſeau. Ger. Ror. Caña

IN Harundinum genere quædam Naſtos, id eſt, farctior uocatur, ex qua ſagittæ factitari ſolent. Alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. Alia quòd fiſtulis addicta ſit, Syringias, cui multum ineſt carnis, crebris cincta geniculis, ad librorū conſcriptionem accommodata. Alia craſſa, concaua, apud omnes naſcens, quæ à quibuſdam Cypria, ab alijs Donax appellatur. Alia Phragmites, ſeu uallatoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita, ſpicula aculeosq; corpore extrahit: luxata, lumborumq; dolores cum aceto mulcet. Virentia folia tuſa & impoſita ignibus ſacris, medentur, & cæteris inflammationibus. Corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ ſanantur. Paniculæ lanugo ſi aures intrauerit, exſurdat. Eundem effectum implet Harundo, quæ Cypria dicitur.

Papyrus. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. παπυρος. *Lat. Papyrus. Ita. Papiro.*

Papyrum Officinæ non norunt. papel.

PApyrus qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuæ in medicina utilitatis ad laxandas fiſtulas: madefacta lino inuoluitur, uſque dum inaruerit: Conſtricta enim atque immiſſa in hiatum, humore completur, & intumeſcendo fiſtulas aperit. Habet neſcio quid alimenti radix: itaque Aegyptij eam mandunt, ſuccum tantùm deuorantes, & manſam expuunt: ipſis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ Papyri cinis, depaſcentia ulcera cùm omnium partium, tum oris maximè, cohibet: uerùm melius id combuſta charta præſtat.

Annotatio in cap. xcvj. xcvij.

CAput xcvi. ex ſeſe apertum eſt. Papyrus, arbor triquetra, grãdis, nuſquam tamen decẽ cubitis altior, naſcitur certis propè Nilum locis, vbi aquæ poſt inundationem reſtagnant. Flores producit, queis antiquitus corollæ toxebantur dijs, nullum tamen aut fructum, aut ſemen producit. Naſcitur & in Syria Papyrus, eodẽ quo Calamus odoratus lacu, & eo inibi nihil præter funes fit, prouenit & iuxta Euphratem.

Myrica. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μυρίκη. *Lat. Myrica vel Tamarix. Ita. Tamarigio.* Gal. & Ger. Tamaric.

Off. Tamariſcus. tamariſ

MYrica ſeu Tamarix, arbor uulgo cognita eſt, cùm apud nigras & ſtagnantes aquas enaſcatur, fructum quaſi florem ferens, compage muſcoſum. Aegyptus Syriaq́ alteram gignunt mitiorem, ſyluestri cætera ſimilem. Fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter aſtringentem guſtu, quo conuenietcr utimur uice Gallæ in medicaminibus oculorum orisq́: datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum,

Myrica.

minarum, regium morbum, & phalangiorum morſus. Illitus tumores inhibet. Cortex in eoſdem uſus adhibetur. Decoctum foliorum cũ uino potum, liene abſumit. Ad dolorem dentium in collutionibus ſalutare, & mulieribus fluxioni uuluæ opportunis in deſeßionibus. Pthiriaſi lendibusq́; circum fuſum prodeſt. Abundantiam fœminarum ſiſtit impoſitus arboris cinis. Potorios calices è caudice lienoſis moliuntur, quo datus in his potus proficiat.

D*Omeſticam habet* Aegyptus *&* Syria Tamaricen: *ſylueſtris eſt, quæ in hortis* Italiæ *habetur, cuius rei manifeſtum dant ſignum, flos & fructus, quos ſimiles* Gallæ *non producit, vt domeſtica.* In Neapolitano *malo decoctio radicis* Tamaricis *ſuccidaneam agit* Guayaci. Tamarix *abſtergit, incidit, & cum propemodum nil deſiccare videatur, aliquantam vim habet aſtringendi.*

Erica. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐρείκη. *Lat.* Erica. *Ita.* Erice. *Huius vſum Off. non habent.* Galli, putant eſſe, quod dicunt. Bruyere. Ger. Heyd. Greco

E*Rica fruticoſa arbor, Myricæ ſimilis, lõgè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos quàm coma ſerpentium ictibus illitu medetur.*

Erica

Erica.

E Rica arbuſcula Aſiæ et Græciæ propria, bis in anno floreſcit. Prodidit Hermolaus in Italia naſci, & Cordus in Luniburgenſi ſolitudine. *Hic hæret* Matthiolus, *tum quòd ea verborum breuitate a* Dioſcoride *deſcripta eſt, vt iudicãdi rationem abſtulerit, tum quod non admodum reſpondere videtur.*

Acacalis.

CAP. C.

NOMENCLAT.

Græ. Ἀκάκαλις. *Lat.* *Acacalis. Ita. Acacalide. Fructus Officinis incognitus.*

A Cacalis fructus eſt naſcentis in Aegypto fruticis, ſeminis Myricæ quadãtenus ſimilis: cuius aqua in qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

Rhamnus. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥάμνος. *Lat. Rhamnus. Ita. Ramno.*
Galli. Bourg Eſpine. *Off. una creſpa.*
Ger. Creutʒbeer.

R Hamnus fruticat in ſepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ ſpinæ modum, folijs paruis, oblongis, ſuppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribusq́; folijs conſtat, & quadãtenus rubẽtibus,

cuius

Rhamnus.

cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, ſpinoſiores quidem, ſed infirmioribus minusq́ rigentibus aculeis. Fructum ædit latũ, candidum, tenuem, folij culari ſpecie, uerticillo ſimilem. Omniũ folia igni ſacro, & ſerpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama eſt, ramos huius ualuis feneſtriſue impoſitos, ueneficia depellere.

RHamnus albus & niger copioſè in Italia apud thuſcos naſcitur, vocaturq́; vulgata eorum lingua Marruché, nec eſt Spinus merlus Thuſcorum, aut Longobardorum Spinus ceruinus. Quod hic largis ſit folijs, & in baccis fructum nigrum producat, ſimilem Liguſtro, quo pictores vtuntur ad virorem bellißimũ inducendum: quæ res neutiquam cui voles Rhamno conueniunt. Rhamnus deſiccat & digerit ſecũdo ordine, & infrigidat in fine primi, aut in initio ſecundi.

Halimus. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἅλιμος. Lat. Halimus. Ita. Halimo. Gal. Blanchepute. Off. in uſu non eſt.

HAlimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis Rhamno, ſine ſpinis, folijs oleæ, ſed latioribus. naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. Radix conuulſa, rupta, torminaq́ mitigat, dragmæ pondere in aqua mul-

ſa pota eadem lactis ubertatem facit.

HAlimus de earum genere plantarum eſt, de qua authores diuerſiſſimè ſentiunt. Quidam arbuſculam cùm Dioſcoride ſentiunt, quidam ſalſi ſaporis herbam quæ in littore maris naſcitur. Cratenas herbarius naſci ſub hedera, nec alibi, longis & hirſutis folijs, odore admodum Cupreſſum referentibus. Solinus naſci in Candia, ac ſolo demorſu famen ſedare. Arabes Molochiam & Atriplicem marinum vocant, ac eo apparet herbam eos putaſſe, non arbuſculam. Ruellius franceputã francicam profert, cuius frondes edendo eſſe poſſint, ea in eis grata ſalſitudo ineſt: Matthiolus herbam ſalſam quæ in venetiarum littore naſcitur, cui nomen vulgo Bidone eſt, neuter tamen affirmare audet, quã producit plantam, Halimum eſſe. Satius igitur fuerit, Halimum nobis incognitum dicere, quàm Halimum neſcio quem proferre, qui & nobis non perinde vſitatus, & ſit medicinæ non vtilis.

Paliurus. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. παλίουρος. *Lat. Paliurus. Ita. Paliuro.*
Gal. Aubepin. hoc Off. non vtuntur.
Ger. Weerdetin.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemẽ pingue & fuliginoſum inuenitur, quod potum tuſſi opitulatur, ueſicæ calculos comminuit, ſerpentium ictibus aduerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent, quorum decoctum potu aluum ſiſtit, urinam trahit, contra uenena & ſerpentiũ morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq; omneis diſcutit, trita & impoſita.

VAriãt itidẽ authores in hiſtoria paliuri, dioſcoridis paliurus diuerſus eſt ab eo quẽ diuerſis generibus deſcribit theophraſtus. Paliuri Theophraſti diuerſi ſunt ab eo quẽ annotat Agathocles. Agathoclis Paliurus ab eo diſcrepat quẽ deliniat Plutarchus. Plutarchi itidem Paliurus ab omnibus alijs differt. In hac ſentẽtiarum diuerſitate, certum quid ſtatuere temerarium fuerit, ni cum Matthiolò dicamus, plantarũ ſpinoſarum nomen eſſe, quæ diuerſæ ſint pro ratione regionum.

Acuta ſpina. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὀξυάκανθα. *La. Acuta ſpina. Ita. Oxiacantha.*
Gal. Eſpine vinette. Off. Berberis.
Ger. Erbſeſen.

Acuta ſpina.

Acuta ſpina, quam pyrinam aut pithyanthen aliqui uocant, arbor eſt pyraſto ſimilis, ſpinoſa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidã, altè deſcendentẽ. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuiũ, & abundantiam fœminarum ſiſtunt: radix illita aculeos & ſpicula extrahit: abortũ fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

Oxiacantham nõ eſſe Berberim Arabũ, & multa alia declarant, & quod Pyro ſylueſtri, collatis inuicẽ formis, neutiquã ſit ſimilis. Si Matthiolo credimus, Oxiacãtha erit arbor illa ſpinoſa, quæ apud Thuſcorũ regionẽ maritimã, trunço, cortice, & ramis Pyro ſylueſtri ſimilis eſt, quẽ ſua lingua vocant Bogaia, & in Tridentinis montibus Amperlo, & Pane d'Orſo, & apud forum Iuliũ, Baraxxo biãco. Notas enim omnes habet, quas Oxiacanthæ atttribuit Dioſcorides. Habet & ſuas vires Creſpinum, ſeu Ribes, vulgo cognitas nec quicquam illi deperijt, ſi nõ Oxiacantha ſit, ſicut nec Vuæ ſpinæ aut Vuæ marinæ, quod Ribes non ſit. Suis quæq; prædita eſt dotibus, quæ peti ex Arabibus & recentioribus poſſunt. Oxiacantha Galeno Pyri ſylueſtris eſt

ſpecies, paréſque & in ſeſe & in fructibus vires habent, licet Pyri ſylueſtris fructus in totũ ſtipticus & acerbus: cùm Oxiacãthæ fructus, præter id quod ſtipticus eſt, è partium etiam ſubtilitate inciſorius ſit. At enim quòd ad formam attinet, Oxiacãthæ fructus ad Myrti, non Pyri ſylueſtris ſimilitudinem accedit.

Rubus canis. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυνόσβατος. Lat. Rubus canis. Ita. Rouo canino. Gal. Eglantier ſans odeur. Off. Roſa ſylueſtris. Ger. Hambutten. Carca perruna

FRutex eſt arboris inſtar, rubo longè maior: folia fert multò latiora myrto, firmis circa ramos ſpinis: flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ ſimili, qui per maturitatẽ fulueſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis areſactus, aluum ſiſtit: ferueſacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant.

RVbum canis ſeu Cynoſbatum non eſſe Roſam ſylueſtrem multis patet argumentis. Folia non habet Roſa ſylueſtris Myrto ſimilia, fructus habet longè groſſiores Oliua baccis. Theophraſto Rubus caninus fructum fert purpuraſcentem, ſimilem malo punico, & magnitudine medium inter eum quem ſtirpes ferunt, & punica malus: folia vitici ſimilia: id oſtendit quantum Roſa ſylueſtris à Rubo canino differat, atque adeò diuerſis capitibus de eis tractatur à Dioſcoride.

Liguſtrum. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κύπρος. La. Liguſtrum. Ita. Liguſtro. Gal. Throeſne. Alheña

LIguſtrum arbor eſt Oliuæ folijs circum ramos ſimilibus, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muſcoſo, odorato: ſemine ſambuci, nigro. Optimũ naſcitur in Canope & Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent: quare commanducata ulceribus oris medentur, illata feruidis inflammation

Liguſtrum.

tionibus, carbunculiſq; proſunt, decocto eorundem igni ambuſta fouentur: capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem ſedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit odoratum, excalfacit, mollit neruos: ſi quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat.

LIguſtrum publicis in Italia vijs inter ſepes naſcitur, floret ineunte vere, & æſtatis initio. Seruius Virgilij interpres, Liguſtra malè interpretatus eſt côuolculi flores. Nec minus falſi ſunt qui cenſuerũt. Liguſtrum, Arabum eſſe caprifolium, quod Dioſcoridis eſt Pixacantha, & non Periclimenon.

Philyrea. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. φιλλυρέα. *Lat. Tilia. Ita.* Phillerea. Gal. Til. & Troeſne.

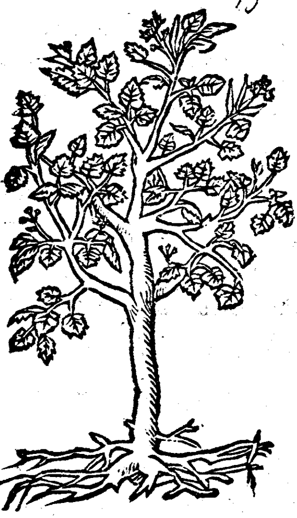
PHilyrea arbor eſt liguſtri magnitudine, folijs oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentiſci, nigro, ſubdulci, racematim cohærente, aſperis naſcitur. Huius folia aſtringunt: ad eadem vtilia ad quæ oleaſter, cùm aſtrictione eſt opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut ſi decocto colluantur: pota urinam ac menſes cient.

NVlla eſt inter Theophraſtum & Dioſcoridem controuerſia, cùm Theophraſtus è Phyliræ nomine Tiliam (vt eſt) intelligat: Dioſcorides ſui generis arborem, quàm abundè depingit. Et vt ſcribit Matthiolus, arbor eſt à multis cognita, naſcitur enim & creſcit in multis Italiæ locis, & præcipuè ſaxoſis & montanis, vnde excellentiſſimus medicus D. Maphæus à Maphæo tranſplantauit eam, quæ hodie Venetijs horto ſuo nobiliſſimo viridescit.

Ciſtus. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κίστος. Lat. Ciſtus. Ita. Ciſto. Off. Latinum nomen uſurpant.

Ciſtus.

CIſtus, quem aliqui citharon, aut ciſſaron uocant, ramoſus frutex eſt, ſed improcerus, folioſus, ſaxoſis locis naſcens, folijs rotundis, acerbis, hirſutis, flos maſculo ut mali punicæ, fœminæ albet: Vis aſtringens, unde flores in uino auſtero bis in die poti, proſunt dyſentericis, & nomas per ſe illiti cohibent: uetuſtati ulcerum & igni ambuſtis cùm cerato medentur. Hypociſtis, orobethron, aut cytinus nonnullis cognominata, iuxta ciſti radices naſcitur, floris punici ſimilitudine. Quædam flaua, altera herbacea, tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamq́ macerant, & incoquũt, reliquaq́ ut in Lycio proſequuntur. Vires acaciæ habet, uerùm aliquant

aliquantò magis ſiccat, & aſtringit. Prodeſt dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus: fœminarum profluuio & pota & indita.

NAſcuntur Ciſtus & hypociſtis in pluribus Thuſciæ locis, quinetiã abundè proueniunt in aſperrimus & maximè ſaxoſis Apennini locis. Deberent igitur quorum eſt munus, inde ſibi omni labore & diligentia conquirere, præcipuè cùm ſine vero hypociſte confici Theriaca non queat, nec alia item medicamenta quibus quotidiè nobis in medicina eſt opus. Vbi vera hypociſtis defuerit, vera Acacia, aut Balauſtiorum ſucco vti poſſumus. Aſtringit priuatim Ciſtus: folia deſiccãt & aſtringunt: valentiores ſunt flores. Sic frigidus eſt Ciſtus, vt etiam quippiam in ſe tepidi caloris habeat. Plus aſtringit hypociſtis.

Ladanum. CAP. CIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λῆδον. *Lat. & Off. Ladanum. Ita. Ladano.*

EST & alterum ciſti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex ſimili modo naſcens, longioribus folijs, & nigrioribus, quæ uerno tempore quidam contrahunt pingue. Foliorum uis aſtringens, atq; effectus ciſti præbens. Fit ex eo quod Ladanum dicitur. Siquidem cùm ciſti frondes paſcuntur capræ, hircíq; pinguetudinem conſpicue barba carpunt, & ſuo lentore uilloſis cruribus adhæreſcente reportant: quam depectentes incolæ, colanteſq;, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uerò attractis funiculis, inſidentem fruticibus lentorem abſtergunt, conglomerantq; in Ladanum. Maximè probatur odoratum, ſubuiride, facilè molleſcens, pingue, quod arenas non collegit, nec ſqualore obſitum eſt, reſinoſum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumq; uilius. Natura ei ſpiſſandi, calfaciendi, molliendi: ora uenarum patefacit, capillum fluentem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo: cicatricibus decorem reddit, cum uino illitum, medetur aurium doloribus, cum

hydromelite aut roſaceo infuſum: ſuffitu ſecundas eijcit. Peßis immiſtum, uuluæ duritiem ſanat. In medicamenta quæ dolorē tußimq́ finiunt, & malagmata utiliter inſeritur. Aluum ſiſtit cum uino uetere potum, & urinam ciet.

Satis apparet è Dioſcoride quid ſit Ladanum. Galenus differre quidem nihilū ſpecie à Ciſto, qui eo ubi tum uiuebat naſceretur, dicit: & regionis gratia quæ calida ſit, excellentius eſſe. Id prouidendum ut non adulteratum, ſed uerum Ladanum habeamus. Venetijs probatiſſimum, ſed paucis in locis habetur, ideo hic ſedulo iudicio eſt opus.

Ebenus. CAP. CX.

NOMENCLATURA.

Græ. Ἔβενος. Lat. Ebenus. Ita. Ebeno.
Gal. l'Ebene.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum diſcurſus, factitij cornus læuore. Cùm frangitur denſa apparet, mordens guſtu, atque aſtringens. Suffitur iucundo odore ſupra carbones ſine fumi tædio. Recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accēditur, & trita ad cotem flaueſcit. Altera eſt Indica, internatis ſegmentis candicantibus & modicè fuluis, item frequentibus maculis: cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quoſdam ſeſamina, aut ſpinea ligna cōſimilia pro Ebeno uæneunt: quod diſcernitur ex eo, quòd fungoſa ſunt, & in purpureas aſſulas reſoluuntur, nihil mordacitatis in guſtu, nec redolentiæ in ſuffitu præferentia. Caliginem oculorum abſterget: ad ueteres deſtillationes, puſtulasq́ mirum in modum pollet. Si quiſpiam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax eſt, ſi ſcobes ramentáue uino Chio die noctuq́ macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ipſa excolant, reliquaq́ eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur: lauatur plumbi uſti modo

do, & ita ſiccis ſcabriſq; lippitudinibus conducit.

SOla (vt inquit Plinius) terrarum India fert Ebenum, nec tota, at in modica tantùm ipſius parte naſcitur. Si Dioſcoridi tamen & Herodoto credimus, in Ethiopia etiam prouenit. Ebenus ſicca notiſsima in Italia eſt, apud eos enim qui pectines conficiunt infiniti trunci reperiuntur, ac in eorum itidem officines qui orbiculos horarios factitant. Ebenus compoſita è ſubtilibus partibus, virtutem habet abſterſoriam & calidam. Quidam Gayacum Ebeni ſpeciē putant, iſtud nec affirmare nec negare auſim, cùm à nullo veterum ſcriptorum prædictum ſit, qualia folia, flores, & fructus Ebenus producat.

Roſa. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥόδον. Lat. & Off. Roſa.
Gal. Roſe. Ger. Roſen.

Roſa.

ROſa refrigerat & aſtringit, ſed ſicca multò magis. Succus recentibus folijs exprimitur, deſectis forfice unguibus (ſic appellatur candidæ foliorũ partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia roſarum, continuò uerſata, ne muceant, néue ſitus is inſideat. Aridis roſis & in uino decoctis expreſſus liquor, facit ad dolores capitis, auriũ oculorũ, gingiuarum, ſedis, recti inteſtini, ac uuluæ, pinna illitus aut infuſus. Eadem ſine ex

preſsione tuſa, præcordiorum inflammationibus, humidis ſtomachi uitijs, igni ſacro illini prodeſt: ſiccis ac tritis ſemina aſperguntur. Miſceri ſolent uulnerarijs antidotis, atq; compoſitionibus, quas Antheras uocant. Folia uruntur in Calliblephara. Flos qui in medijs roſis inuenitur, ſiccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inſpergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones ſiſtunt.

Roſei paſtilli. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ροδίδ@. *Lat. Roſei paſtilli. Ita. Paſtilli delle Roſe. Off. Trochiſci diarhodon.*

PAſtilli, quos Rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Roſarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ ſex, tritæ digeruntur in paſtillos, qui triũ obolorum pondus æquent, ſiccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt coſti drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miſcent. Mulieribus monilium uice collo circundato uſui ſunt, ad retundendum graue ſudoris uirus: tritis etiam utuntur ad illitiones & diapaſmata, quæ fiunt ad ſudores coercẽdos, ita ut à balneis inareſcant corpora, dein frigida aqua abluantur.

Annotatio in Cap. cxj. cxij.

M*Vltæ ſunt* Roſarum *differẽtiæ, rubris tamen plus in medicina vtimur, decerptis nondum ſeſe aperiẽtibus calathis.* Roſei *paſtilli, quos trochiſcos de* Roſis Pharmacopolia *vocant, nõ eo quo apud* Dioſcoridem *conficiuntur modo.*

Lycium. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λύκιον. *Lat. & Off. Lycium. Ita. Lycio.*

Ly

LYcium, quod aliqui Pyxacanthan uocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus: folijs buxi denſis: fructu piperis, nigro, læui, amaro, denſoq́ue: cortice pallido non diſsimili Lycio madefacto, radicibus multis obliquis lignoſis: Naſcitur plurimum in Capadocia, Lycia, & pleriſq; alijs locis, aſpera loca amat. Succi extrahendi ratio hæc eſt: Rami cùm radiculis tuſi, & ante per multos dies macerati coquuntur, tum abiectis lignis itidẽ liquor, donec mellis craſsitudo fiat. Adulteratur id Lyciũ, adiecta decoctioni amurca, aut abſinthij ſucco, aut felle bubulo. Innatãs ſpuma inter coquendũ exẽpta, oculorũ medicamentis additur, reliquo ad alia utuntur. Simili modo fit Lyciũ, ſemine expreſſo & inſolato. Optimũ quod uri poteſt, reſtrinctumq; rubentẽ ſpumam oſtendit: glebis extrinſecus nigris, intus cùm fregeris rufis, odore minimè uiroſo, cum amaritudine aſtringens, crocino colere, cuiuſmodi Indicũ eſt, cæteris præſtantius. Lycium aſtringit, caliginẽ oculorũ diſcutit, genarũ ſcabiem, pruritus, ueteresq; fluxiones ſanat. Facit ad purulentas aureis. exulceratas gingiuas, tõſillas, labiorũ fiſſuras, ſedis rimas, attritusq; illitũ. Cœliacis, dyſentericis potũ inditũq; cõuenit. Datˉ ſanguinẽ excreãtibus & tuſsi, ex aqua. Cõtra rabioſi canis morſus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitˉ. Flauos facit pilos, reduuijs, ulceribus quæ ſerpũt aut putrẽt, medetˉ, fœminarũ profluuia appoſitũ ſiſtit, rabioſorũ ictibus ex melle potũ, aut uice catapotij deuoratũ, auxiliatur. Tradunt Indicũ fieri Lyciũ ex frutice lonchitide appellato, ea ſpinarũ generi aſcribitur, ramos rectos habens, ternũ cubitorũ lõgitudine, maioréſue, rubo craſsiores, à radice numeroſos, fractus cortex rubeſcit, folia oleæ ſimilia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflãmationibus & regio morbo mederi, & fœminarũ purgationes elicere. Aſſeuerãt etiam crudã in potu, eoſdẽ effectus præſtare: ſemẽ cyatho dimidio potũ pituitã expurgare: uenenis quoque auxilio eſſe.

Offi

Officinarum Lycium adulterina res eſt è pluribus ſuccis cõfecta, nec ad nos hodie è Lycia aſſertur. Pyxacanthæ vnde verum extrahi Lycium poſsit, in Lyguriæ Alpibus proueniunt, ſed adeò modicè curamus quæ ad vſum medicinæ faciunt, vt ignoremus ea etiam, quæ ſponte nobis à natura offeruntur. Deficiente Lycio Amurca olei quæ in vaſe æreo cocta ſit vtamur, aut Sumacho. Paucis ab hinc annis Pyxacanthæ fructus piperi ſimiles in Italiam ex Alexandria aduehuntur.

Acacia. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀκακία. Lat. Ita. & Off. Acacia.

Acacia.

Acacia in Aegypto naſcitur, ſpina inſtar arboris fruticoſa, non ſe in rectum attollens. Florem habet candidum, & ſemen lupino ſimile in folliculis, ex quo ſuccus expreſſus ſiccatur in umbra, niger ex maturo ſemine, ſubrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore eſſe poteſt. Aliqui exprimunt ex folijs & ſemine ſuccum. Manat & gummi ex ea ſpina. Vis ei ad ſpiſſandum, refrigerandumq́; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis, ualet ad ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, perniones, pterygia, & oris ulcera: procidentes oculos reprimit, menſium abundantiam ſiſtit: prociduam uuluam cohibet, citam aluum ſupprimit, aut potus aut ſubter inditus, capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamētis, trito in aqua, mox effuſo quod

con

concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in paſtillos. Vritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur, torreturq́ in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum ſolutos artus fotu committit. Præfertur eius ſpinæ gummi, quod in uermiculorum ſpeciem cōtrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. Proximum eſt candidum, ſordidum uerò ac reſinoſum, inutile. Cutis meatus obſtruit, & medicamentorum, quibus admiſcetur, acrimoniam hebetat. Ambuſtis ex ouo illitum, puſtulas non patitur erumpere. Alterum Acaciæ genus in Cappadocia Pontoq́ prouenit, Aegyptiæ ſpinæ ſimilitudine, longè minus, tenerius, humile, aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ, ſemē lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternum quaternúmue capacibus. Succus eius aſtringit, uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

ACaciæ ſuccus apud nos non naſcentis arboris, hodie non affertur, ſed huius loco ſuccus prunorum ſylueſtrium, vulgo ſucceſſit. Aptius tamen huius vice folijs Rhois vteremur, & liquore qui è folijs Lentiſci & hypociſtidos conficitur. Vocat Serapion Acaciæ gommam, Arabicam gommam quæ è ſua deſcriptione alia eſt ab officinarum gomma Arabica. Hæc enim nil ſimile habet cōtractis vermiculis: at arenoſa eſt, quæ res ſatis coarguit nos Arabica gomma, & perinde ſucco carere. Acacia ſtiptica eſt & aſtrictoria. Arabica gomma lenit & aperit, & eam ob cauſam nec implere aut ſtringere poros carnis poteſt, quod in gomma ſpinæ Ægyptiæ requirit Dioſcorides. Vulgaris hæc Arabica gōma Matthiolo è Galeno ea eſt gomma, quam Græci ſimpliciter gommā vocant, & mixtio è diuerſis arborum gommis, id quod eorum iudicio contrarium eſt, qui vbi nomen gommæ ſimpliciter apud Græcos viderint, non aliam, quàm Spinæ Ægyptiæ gommam intelligunt. Tolerabilius duci poterat gomma Tracacanthæ, ſi ad nos vera Acacia afferretur, ſed hac deſtituti, qui gommam habeamus? Veræ Acaciæ ſuccus deſiccat tertio ordine, & elotus frigidus eſt in ſecundo, purus in primo.

Vitex. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄγνος. *Lat.* Vitex. *Ita.* Agno caſto.

Caſt agno caſto

Gal.& Off. Agnus caſtus.

Vitex ſiue lygos, frutex eſt in arborem aſſurgens, naſcitur in fluminum ripis, aſperisq́ locis, ac torrentium alueis: ramos gerit prælongos, fractu peruicaces: folia oliuæ: ſed molliora. Duo genera eius: Vna harum album florem mittit cum purpureo: altera tantum purpureum, & ſemen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & adſtrictorias. Semen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem ſubijt, lienoſisq́ auxiliatur, lac euocat, menſes ciet, drachmæ pondere in uino potum, geniturã exoluit, caput tentat, & ſoporem affert. Decoctum herbæ & ſeminis in deſeßione, mulieribus uuluæ malo opportunis opitulatur: itẽ inflammationibus, purgationes mouet ſemen cum pulegio potũ, etiam ſuffitu uel appoſitu: capitis dolorem diſſoluit illitum: inſtillatur cũ aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. Folia ſuffitu aut ſubſtractu fugant uenenata: illita quoq; ſerpentium morſibus auxiliantur, teſtium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitũ mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusq́. Virgam qui manu teneat dum iter facit, negatur intertriginem ſentire. Agnũ, quaſi dicas caſtum, uocant Græci, quoniam matronæ in Theſmophorijs Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, folijs huius cubitus ſibi ſternunt. & lygon quaſi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexitatem.

Vitex ſeu Agnos à caſtitate, arborum prima vere floret, calida & ſicca eſt tertio ordine, & è multis ſubtilibus partibus compoſita. Nigra & alba abundè in Italia proueniunt.

Salix. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA. Aſt ſauce

Gr. Ἰτέα. *La. & Off. Salix. Ita. Salice.* Gal. Saulx.

Salix uulgò nota eſt. Cuius ſemen, folia, cortex & ſuccus ſpiſſandi uim habet. Trita folia cum exiguo pipere & uino

pota

Salix.

pota, illioſis ſubueniunt: ſumpta per ſe & cũ aqua, præſtant mulieribus ne concipiant. Salignũ ſemen in potu ſanguinẽ expuẽtibus prodeſt. Cortex eoſdem præbet effectus: corticis cinis admiſto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. Ex folijs & cortice ſuccus cũ roſaceo in calyce punici calfactus, auriũ doloribus auxiliatur. Decocto eorũ podagras foueri utiliſsimũ: furfures purgat in corpore. Excipitur ſuccus qui manat ex ea, cũ floret, exciſo cortice: in plaga enim cõcretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obſtant oculis, ſuã uim præbet.

SAlix multarum ſpecierũ & cognita arbor, ſuccos è Plinio tres conſicit, Vnum qui è trunco reſudat in modum gommæ: Secundum qui fit inciſo cortice: Tertium qui inciſis per autumnum truncis. Vulgare eſt frondes & flores Salicis ægris ſomnum conciliare.

Sylueſtris olea. CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀγριελαία. La. & Off. Oleaſter & ſylueſtris olea. Ita. Oliuo ſaluatico. Gal. Oliuier ſauuage.

SYlueſtris oleæ, quam aliqui Oleaſtrum appellant, alij Aethiopicam oliuã, folia aſtringunt: trita autem & impoſita ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasq́; cohibent, cruſtas emarginant cum melle illita

Sylueſtris olea.

lita. Quinetiam ſordida ulcera repurgant: inflammationes panosq́, cùm melle impoſita diſcutiunt: cutem à capite uulſam conglutinant: oris ulceribus & priuatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eoſdem habent effectus: ſanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium admotus ſuccus inhibet, uuæ oculorũ, puſtulisq́ prodeſt, ulcera & ueteres defluxiones ſiſtit: quapropter in collyria additur, ad genarũ eroſiones perquàm utilis. Exprimitur ſuccus tuſis folijs, affuſo uino aut aqua, ſiccatusq́ ſole in paſtillos digeritur. Sed longè ualidior ad recondendum ſuccus habetur, qui cùm uino, quàm cum aqua expreſſus eſt. Auribus ſubuenit, ſiue ulcerentur, ſiue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, ut ſpodij uicem cinis præſtet in cruda olla, oblito orè luto, uſque dum figlinum percoquatur: reſtinctaq́ uino, & rurſus ſubacta, eodem modo uruntur, poſtremò ceruſæ modo elota coguntur in paſtillos. Huiuſcemodi cinerem in medicamentis oculorum conſtat ſpodio non cedere, ſed eiſdem uiribus præditum eſſe putandum eſt. Foliorum ſatiuæ oleæ eadem uis intelligitur, ſed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis ob ſuam mitiorem uim conuenientior eſt. Sudor ligno uirenti accenſo manans, illitu ſanat lichenas, furfures & ſcabiem. Oleaginum

ſemen

ſemen illitum medetur furfuribus, & ulceribus, quæ depaſcunt norantq́; quod autem intra nucleum eſt, ex adipe & farina ſca bros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambuſtis illitæ, pu ſtulas gigni prohibent, ſordida ulcera purgant. Muriæ ſuccus col lutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua fla- ua & recens ſtomacho utilior eſt, uentri difficilis: nigra autem & matura corruptioni opportuna eſt, ſtomacho aduerſatur, ocu lis non conuenit, capitis dolorem mouet. Areſacta illitu depaſ- centia ulcera ſiſtit, & carbunculos emarginat. Oleum ſylue- ſtris Oliuæ gingiuis putri uligine laborantibus colluitur, dentiũ mobilitates ſtabilit, calfacti fotus, gingiuis fluxione laboranti- bus utilis eſt: lanam enim ſpecillo circunligatam oleo madeface re oportet, & gingiuis admouere, donec albæ ſpectentur.

Lachryma æthiopicæ oleæ.

CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δάκρυον τῆς αἰθιοπικῆς ἐλαίας. *Lat. Lachry- ma Aethiopicæ Oleæ. Ital. Gomma dell'oliuo d'Ethiopia. Off. Gummi Eleni.*

Cast goma de oliuo de ethiopia

LAchryma quã Aethiopica oleæ ſtillat, Scãmomio ſimi- lis quadantenus eſt, fulua, ſtillis exilibus cõſtans, mordax Quæ autem Ammoniaci aut gummi ſimilitudinem refert colo re nigricans, nec guſtu mordens, ſuperuacua eſt. Noſtrates Oleæ Oleaſtriq́; ſimilem lachrymam ſudant, quæ commodè ad oculo rum hebetudines illinitur, cicatrices albuginesq́; illitu emendat, urinam & menſes ciet, cauis dentium impreſſa, ad dolores ef- ficax eſt. Inter uenena ſcribitur, partus pellit, lepras & impeti-

gines ſanat. Appellatur autem Aethiopica & agreſtis Olea.

Amurca. CAP. CXIX.

aſt hæc ge iccyté

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀμόργη. *Lat. & Off. Amurca. Ital. La Morca dell' Olio*

AMurca expreſſæ oliuæ recrementum eſt. Decocta in cupreo uaſe ad craßitudinem mellis aſtringit, cæteros præbens Lycij effectus: inſuper dentium dolori & uulueribus, cum aceto, uino aut mulſo commodè illinitur: additur in medicamenta ocularia, & meatus inductu ſuo obſtruentia: uetuſtate meliorem fieri conſtat. Vtiliter infunditur ſedis, genitalium, ac uuluæ exulcerationi. Si uerò cum omphacino recoquatur ad mellis craßitudinem, carioſos dentes extrahit. Iumentorum ſcabiem decocto Lupini & Chamæleonte illitu ſanat. Cruda & receti Amurca podagras articulariosq́; dolores foueri utilißimum. per uncta in uilloſa pelle, & hydropicis impoſita, tumoris molem reprimit.

Annotatio in Cap. cxvij. cxviij. cxix.

N*Arbonenſis Gallia Oleaſtris itidẽ vt Oliuis abundat. Inter Oliuam & Quercũ mortalis eſt inimitia. Emoritur Oliua Quercui applantata. Gomma ſylueſtrium aut Aethiopicarum Oliuarum, & ſi ad multa ſit vtilis, noſtro tamen tempore vſu deſiit, nec ſane notum eſt colligatur necne. Amurca olei, teſte Catone, calci mixta inducendis officinis quæ pannos ſericeos contineant vtilis eſt. Araneas enim aut tineas, aut quoſuis vermiculos non ſuſtinet, & ab humore muros tuetur.*

Quercus, Glans, Fagus, Ilex. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

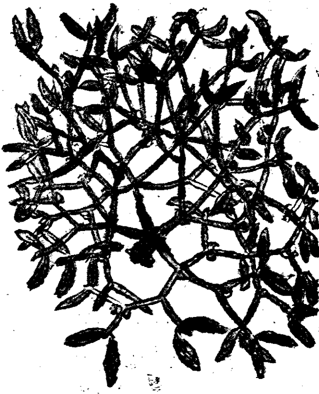
Gr. Δρῦς. *Lat. & Off. Quercus. Ita. Quercia.* Gal. Cheſne.

cſt enaina

Quer

Quercus.

Viſcum quercinum.

QVercus omnis adſtrictoriam uim habet, præſertim liber qui cortici & ligno intercedit: quinetiam tunica putamini glandis ſubiecta. Decoctum ex ijs datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus. Trita in peſſo, fœminis fluxione uuluæ laborantibus ſubijcitur. Glandes eoſdem effectus exhibent, urinam ciunt, capitis dolorem & flatus in cibum ſumptæ pariunt, reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum earum & corticis cum lacte uaccino potum, prodeſt cõtra toxica. Intritæ crudæ, inflãmationes illitu leniunt: ad duritias quas cacoëthe uocant, & malefica ulcera cũ ſalſa axũgia cõueniũt. Ilignæ glandes uiribus Quercus antecellunt. Fagus & Ilex, Quercus generi aßignãtur, & cõſimile munus obeũt. Ilignea radicis cortex cũ aqua coctus dũ mollitus intabeſcat, & tota nocte

illitus, denigrat capillos, prius Cimolia terra purgatos. Folia omnium tuſa & trita tumoribus proſunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

AQua è Quercus frondibus, tum cum primum prodeūt tenerrimis per Alembicum diſtillata, potu ſanat fluxus hepaticos, lapillos renum comminuit, & albis mulierū fluxionibus medetur. Fagi folia com manducata, labra & gingiuas ægras ſanant. Ex aduſti Fagi cinere linimentum fit ad extrahendos è renibus lapillos. Habet id carbo Ilicis ut caput non offendat. Quercus Rumi, iis ſimiles quos ſylueſtres Roſæ producunt, ſicci & in puluerem redacti potenter aſtringūt, & ob id omnibus corporis fluxibus commodant, & aliàs vbi reſtrictione eſt opus.

Caſtaneæ. CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καστανα. *Lat.* *Caſtaneæ.* *Ital.* *Caſtagne.*
Gal. Charaigne. *Off.* *Nuces Caſtaneæ.*

Caſtaneæ.

SArdianæ glādes, quas aliqui Caſtaneas, aut Lopima aut glandes Iouis appellant, adſtringunt, ſimilesq́ effectus præbent, præſertim tunica quæ carnem & corticem media intercuſat. caro his qui ephemerum biberunt, conueniens eſt.

CAſtaneæ manducatæ liberalius dolorem capitis inducūt, flatus generant, obſtipāt corpus, & ægre digeruntur. Sed quæ torrentur ſub cinere, tollūt quippiā de nocumēto, ſi poſtea cū Pipere & ſale aut cū Saccaro manducentur. Reuera quamuis nutriant corpus, tamen bonæ non ſunt.

Galla

Galla. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κηκὶς. *Lat. Galla.*

Gal. Noix de Galle.

Galla fructus eſt Quercus. Aliqua Omphacitis appellat̃ parua quidem, ſed tuberoſa, ſolida, nullo foramine peruia: altera plana, leuis, perforata. Eligi debet Omphacitis, quæ efficacior eſt: Vtriuſq; uis uehementer aſtringere. Tritæ excreſcẽtia in carne, fluxiones gingiuarum & uuæ, atq; oris ulcerationem cohibent. Nucleus dentium cauernis inditus dolorem ſedat Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto aut acida muria extinctæ, ſanguinem ſupprimunt. Decoctum quibus inſidere expedit, efficax eſt, & contra uuluas procidentes, fluxionesq;: capillos denigrant, aceto aut aqua maceratæ, dyſentericis cœliacisq; cum uino aut aqua tritæ conuenienter illinuntur, aut bibuntur: obſonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum eſt, quod his affectibus conferat. In ſumma, his utendum ad aſtringenda, aut ſiccanda quæ opus ſunt.

Galla in pediculis vt glans naſcitur. Proueniunt & in folijs glandes, quæ aquoſiores, ſtatim vt deciderint, flacceſcunt. Galla Omphacites medicamentum eſt potenter acerbum, & maiori ex parte terreſtris & frigida, & cum ea facultate diſiccat & repercutit fluxus: aſtringit etiam, & membra luxata & languida in priorem habitum reſtituit. Grandis Galla deſiccat, ſanguinem vſta reſtingit.

Rhus. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥοῦς. *Lat. Rhus. Ital. Rhoe.*

Gal. & Off. Sumach.

Rhus quæ obſonijs aſpergitur, ab aliquibus Erythros appellata, ſemen eſt coriarij fruticis, ſic uocati, quoniã corio

rum infectores eo utãtur ad inſpiſſandas pelles, arbuſcula in petris naſcens, binum cubitorum altitudine, folijs oblongis, ſubrubentibus, in ambitu ſerratis, acino uuarum gracilium denſo, magnitudine Terebinthi, quadantenus lato, Cuius corticoſa tunica perquàm utilis eſt. Folia uim habent aſtringẽdi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dyſentericis infunditur, & in potus eorum inſeſſusq; adijcitur. Inſtillatur auribus purulentis, gangrænas & pterygia cohibent folia, ex aceto aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis folijs, ad craſſitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut Lycium, conueniens Semẽ eoſdẽ effectus exhibet. Cœliacorũ dyſentericorũq; obſonijs inſpergitur: fracta, deſquamata, liuidaq; illitũ ex aqua, ab inflãmatione uindicat: linguæ aſperitates cum melle abſtergit: candida fœminarum profluuia ſiſtit, hæmorrhoidas ſanat cum querno carbone intrito admotum. Aqua in qua ſemen maduit decocta cogitur, coitq; efficacior ipſo ſemine. Gummi defert quod dẽtium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

R*Hus cuius fructum Lẽti ſimilem, Sumach Pharmacopolie vocant, naſcitur in Italia in pluribus Apennini locis, cum notis omnibus quas ei tribuit* Dioſcorides. *Fructus & ſuccus Rhois plurimum in ſe auſteri habent, & ideò deſiccant tertio, & infrigidant ſecundo ordine.*

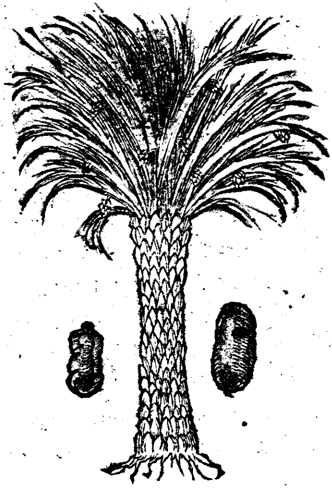
Palma. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. φοῖνιξ. *Lat. Palma.*

Gal. Palmier. *Of. Dactyli.* caſt palma

P*Alma in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis uigore, autũno decerpi ſolet, Arabici Myrobalani ſimilis, Pomatis cognomine, colore uiridi, & odore mali Cotonei, quod ſi ad maturitatem peruenire ſinatur, Phœnicobalanus fiet. Palma acerba eſt & adſtringẽs. Contra alui fœminarumq; profluuia, in uino auſtero bibitur, hæmorrhoidas ſiſtit, uulnera glutinat illi*

Palma.

nat illitu. Phœnicobalani recentes plus ſiccis adſtringũt capitũ dolorẽ afferũt, copioſiores in cibo inebriãt: ſicciores ſanguinẽ excreãtibus, ſtomachicis & dyſentericis utiles in cibo: illinũtur cũ Cotoneo & cerato œnathino ueſicæ uitijs. Cariotæ præſertim eſu, faucium aſperitati medẽtur. Thebaicarum decoctũ potu æſtuationem ſedat uires reereat cum hydromelite ueteri ſumptũ, cibo idem faciũt. Fit ex eis uinũ ad eadem conueniens. Decoctũ per ſe potu & gargariſatione magnoperè aſtringit, & cohibet. Nuclei palmarum, cæterorum more cremati in crudo fictili, & uino reſtincti, cinere loto, Spodij uicẽ efficiunt, miſceturq́ in Calliblephara. Quòd ſi non iuſtã uſtionẽ acceperint, denuò cremandi. Vim adſtringendi habent, & ſpiracula cutis obductu ſuo claudunt. Contra oculorum uuã & puſtulas, palpebrarum defluuia, cũ Nardo effectum præbent, corporis excreſcentias cum uino reprimunt, ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex Palmis humilibus Aegyptiæ.

Palma, elate. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. φοινιξ ἐλάτη. *Lat. Palma. Elate. Ital. Corteccia della Palma.* Gal. l'Eſcorce du Palmier.

Palma, quam aliqui Elaten aut Spatham appellant, fructus Palmarum adhuc florentium, inuolucrum eſt calixq́ quo in ſpiſſamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, aſtringens, ponderoſa, præcluſa, intus pinguis. uis ei adſtrictoria. ſiſtit ulcera quæ depaſcunt. laxatos artus cõmittit. trita miſcetur cataplaſmatis & malagmatis, prodeſt præcordijs, imbecilli ſtomacho, & iocinori affecto miſta cõferentibus cataplaſmatis. Eius decoctum ſubinde derterſum, capillos denigrat, datur bibendum congruè, renum, ueſicæ, & uiſcerum uitijs: uuluæ ac uentris fluxiones ſiſtit, ſcabiem cum reſina & cera ſanat, ſi uiginti diebus recens apponatur. Inuolutusq́ in ea Elate fructus, quem ſuo amplexu fouet, Elate etiam uocari ſolet, & ab aliquibus Boraſſus. Adſtringit, & Spathæ effectus præſtat, non ſic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ Boraſſus.

Annotatio in Cap. cxiiij. & cxv.

Palmæ fructus paruuli hodie Caryotæ, & olim Dactyli vocabãtur. E Syria, Venetijs aſſeruntur, & Neapoli ex Africa & Barbaria. Palmam habet Italia, ſed fructum non producit. In Hiſpania fructum procreat, ſed perfectam maturitatem non attingit. Ad hanc perueniũt vtcunque fructus Palmæ Cretenſis: at his nihil deeſt quæ in Cypro proueniunt, palmula quas Nicolaos vocat Plinius quatuor cubitorũ lõgitudinem æquant. Diſtillat ex Indianarum Palmarum trunco & ramis, liquor quo incolæ vice vini vtuntur. Hoc ita conficiunt. Arbore menſe Auguſto ab incolis inciſo, liquor ſtatim defluit quem certis ſuis vaſis excipiunt, hunc decoquunt (Quippe ſi non coquatur, vltra tertium diem vigorem non extendit, quin fortiſsimum fit acetum) eo quo nos muſtũ ſapæ conficiendæ modo: deinde fit ſuauiſsimum mel, quod poſtea in aqua diſſoluunt, & dierum viginti ſpacio certa quadam ipſorum ſolertia id percolant, quouſque probè fæce purgatum, & benè clarum euadat, ac indè ſuauiſsimum euadit in vinum, quod diu aſſeruetur.

Malum

Malum punicũ. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ῥόα. *Lat. Malum Punicum. It. Pomo Granato.* Gal. Grenadier. Ger. Granatopffel. Caſt granada

M*Alum Punicũ omne boni ſucci eſt, ſtomacho utile, perexiguum ſufficiens alimentum. Dulcia ſtomacho utiliora habentur, ſed aliquantulum in eo calorem gignunt, inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adſtringunt, æſtuanti ſtomacho auxiliantur, & multò magis contrahunt, ac urinam cient, ora gingiuasq́; lædunt. Vinoſa uerò mediam ſortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi Punici in ſole ſiccati et obſonijs inſparſi, concoctiuè, fluentem aluum ſtomachumq́; ſiſtunt: cœleſti aqua madeſcunt, bibunturq́; commodè ſanguinem excreantibus: ad deſeſſus dyſentericorum, fœminarumq́; fluxione uuluæ laborantium utiles ſunt. Expreſſus nucleorum ſuccus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & ſedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores & narium uitia, præſertim acidorum. Huius flores Cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent, ſanguinolenta glutinant, quas Punicum, præſtant utilitates. humida gingiuarum uitia mobilesq́; dentes decocto colluuntur: herniam prolapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. Memoriæ tradunt, qui tres quàm minimos Cytinos deuorauerit, nullã eo anno lippitudinẽ paſſurum. Eliquatur Hypociſtidis exemplo. Malicorium, aſperũ eſt mali Punici putamẽ, quod aliqui Sidion appellant. Id ſpiſſandi uim habet, & quos Cytini, præbet uſus. Decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, & eaſdem euocat. Balauſtium ſyluestris Punici flos eſt, Cytino ſimilis, cuius cõplura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore roſaceo: ſuccus ex eo expri*

mitur, Hypociſtidis modo, cui adſtrictoria uis ineſt, eadem facies quæ Hypociſtis & Cytinus.

P*Vnica mala à contentis multis in ſe granis, Granata vocantur. Quæ acida erunt in dulcia vertentur, ſi eorum radici porcinum, humanum ve letamen cum vrina multis aſſeruata diebus appoſueris. Squilla arbori applantata, facit ne fructus in arbore diffindantur. Seruatur mala Punica contorto in arbore pediculo. Pariter ſi creta inducas cũ aqua temperata, & poſtea ſiccanda ſoli exponas. Idem facies ſi aquæ bullienti immerſeris, & tum per octo aut decem dies deſiccaueris ad ſolem. Cytinus Dioſcoridi, mali Punici domeſtici flos eſt: Balanſtium, flos eſt quem ſylueſtris producit. Cytinus Plinio, Punici mali tam domeſtici quam ſylueſtris flos eſt, modo non ſit apertus: Balauſtium, vtriuſque flos, qui apertus ſit. Optimi domeſticorum flores purpurei, flammei, & viuidi coloris. Venetijs hodie ex Oriente, Cypro, & Candia afferũtur, viſui admodum grati, & ſingularis in ſua facultate efficaciæ: at ſuo Itali artificio ſic ea prodire cogunt, vt nihilum cadant extraneis. Sidion Græcis, Malicorium Latinis, mali Punici cortex eſt immaturus.*

Myrtus. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μυρσίνη. *Lat. Myrtus. Ita. Mirto. Off. Myrtilli* Gal. Du Murte. Caſt murta

M*Yrtus ſatiua nigra utilior eſt medicinæ, quàm candida, & in hoc genere multò magis montana, ſemen tamen imbecillius parit. Vis & Myrti & ſeminis adſtringit. Semen uiride aut aridum in cibo datur ſanguinem excreantibus, & ueſicæ eroſionibus. Succus uirentibus baccis expreſſus, eoſdem effectus exhibet, ſtomacho utilis, urinam cit: prodeſt contra phalangij morſum, & ſcorpionis ictus, in mero. Seminis decoctum capillum tingit. Ius decocti in uino ulcera in extremis membris nata ſanat, oculorum inflammationes illitum cum polline polentæ lenit, contra ægilopas illinitur, crapulam arcet præſumptum uinum, quod ferueſacto aliquantum eius ſemine exprimatur,*

aliàs

alias enim acorem contraheret. Præſtat idem ſeminis effectus, utile procidentiæ uuluarum in deſſeſsionibus, ſedis uitijs, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus, purgat furfures, ulcera capitis manantia, atque eruptiones papularum fluentes continet: additur quoque in medicamenta, quas liparas uocant, uti oleum quod ex folijs eius factum eſt. Decoctum foliorum ad deſeſsiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & malè ſolideſcentes: eo fracta ferruminationi repugnantia utiliſsimè fouentur, uitiliginem emendat, purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eadem efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ulceribus & partibus omnibus fluxione laborãtibus, cœliacisq; proſunt: & admiſto Omphacino oleo, aut exiguo Roſaceo cum uino, ad ulcera ſerpentia, ignem ſacrum, teſtiũ inflammationes, epinyctidas, & condylomata. Arentium foliorum farina utiliter inſpargitur paronychijs, pterygijs, & cõtra alarum feminumq; perfuſiones, cardiacorum ſudores cohibet. Folia cruda ſeu cremata cum cerato, ambuſtis, paronychijs, pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs ſuccus adfuſo uetere uino aut aqua cœleſti, cuius recentis uſus eſt, nam exiccatus planè cariem ſentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum inæquabile, uerrucoſum, intumeſcensq;, & concolor, quod perinde quaſi manus, Myrti caudicem amplectitur. Magis quàm Myrtus aſtringit. Tuſum addito auſtero uino reponitur, coactumq; in paſtillos ſiccatur in umbra: multò efficacius & folio & ſemine, cerato, peſsis, inſeſsionibus, cataplaſmatis admiſtũ, ubi aſtringuendum aliquid eſt.

MYrti domeſticæ vtraque ſpecies, & ſylueſtris itidem, in tota maris Tyrrheni ripa, in Genuenſibus, & Romanis fluuijs, in omni Neapolitano regno, naturà abundè prouenit. Omniũ flores albi ſunt et odoriferi, perplacetque vnguẽtarijs aqua ex ijs alẽbico diſtillata. Albæ et nigræ Myrti domeſtici, baccas ferũt oblõgas, ferè ſimiles oliuis ſylueſtribus, ſed maiores. Redactis in puluerẽ frondibus & ſemine baccarũ Myrti,

ti, ijs ſuccurrit qui Fungos maleficos manducarint. Myrtidanum res nota eſt, & vulgaris vbi naſcuntur Myrti. Fit à mulieribus. Italis è fructibus recentibus & maturis, & exactè molitis conditum, quod diu aceruatur, ac guſtui non iniocundum eſt, ſi cum toſtis carnibus edatur. Confert etiam fluxionibus dyſentericis & ſtomachicis, & ſuperfluis feminarum menſibus. Myrtus è diuerſis compoſita ſubſtantijs, vincentem in ſe habet qualitatem frigidam & terreſtrem. Quinetiã ſubtilium eſt partium, & calida: & ob id potenter deſiccat.

Ceraſia. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κέρασις *vel* κεράσιον. *Lat.* Ceraſus. *Ita.* *Cirego.* Gal. Ceriſier.

Ceraſia.

CEraſia aluo utilia ſunt ſi uiridia ſumantur, eadem ſiccata, illam ſiſtunt. Gummi quod Ceraſi reſudarunt, cum uino diluto, tuſsi uetuſtæ medetur, colorem commendat, uiſum exacuit, appetentiam inuitat: idem ex uino potum, calculoſis auxilio eſt.

CEraſia è Ponto primum in Italiam aducta, cum Lucullus victoria contra Mithridatem potitus eſt, multorum ſunt generum, quæ ſecundum ſpecies, vſus itidem in medicina variant. Nullo alio letamine gaudẽt Ceraſia, quam ſuo ramorum putamine, quos circa radicem infodere, dein terra operire oportet. Ceraſia præcoquos edunt fructus, quibus calx radici, nondum editis floribus circumpanditur.

Siliquæ

Siliquæ. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ, κεράτια, *Lat*. *Siliqua*. *Ita*. *Carobe vel Carobole*. Gal. Carouge. *Off*. *fructus Xilocaracta*. Cast Algarrovas

Siliquæ.

Siliquæ recentes ſtomacho aduerſantur, aluum ſoluunt: eædem ſiccatæ ſiſtũt, ſtomachoq́ utiliores fiunt, urinam ciunt: ſed præcipuè, quæ uinaceis condiuntur.

Siliquæ Latinis, Ceratia Græcis, quod cornibus ſimilia ſint, nomen acceperunt. Abundè in regno Neapolitano & tota via Appia viſuntur. Florent in ipſo ſtatim initio & fine veris, fructum itidem ferunt tota æſtate, & per omnem autumnum. Cum primum ex arbore leguntur, prorſus ingrati ſunt, & guſtui horrifici, at ſicci dulces enadunt, & ſummè grati.

Mala, CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μηλέα, Μῆλον, *Lat*, *Malus*, *Malum*, *Prior dictio arborem, ſecunda fructum deſignat*. *Ita*. *Mela*. Gal. Pommes,

Cast mançanas.

Folia

Mala Cydonia.

Folia, flores & germina cùm omnis Mali, tũ maximè Cotoneæ, adſtringunt. Pomis acerbis adſtringendi uis ineſt, maturis uerò longè ſecus. Ex ijs uerna bilẽ gignunt, neruos omneis lædunt, inflationes pariunt. Cotonea ſtomacho utilia, urinam cient, uerùm toſta mitiora habentur: proſunt cœliacis, dyſentericis, purulenta extuſsientibus, cholericis, præſertim cruda. Maceratorum liquor, commodè in ſtomachi aut uentris fluxionibus potui datur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis ſalutaris eſt. Decoctio fouentur uuluæ, & ſedes ſi procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent; mel autem ſibi conſtringentem illorum uim & inſpiſſantem aſciſcit: quæ cum melle coquuntur, ſtomacho atque ori gratiora ſunt, ſed minus inſpiſſant. Cruda cataplaſmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut ſi ſtomachus æſtuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipſis tuſis expreſsisq́; ſed quò perduret, quindecim ſextarijs ſucci unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat. Prodeſt ad omnia quæ dicta ſunt. Fit & oleum ex ijs, quod Melinum uocauimus, quo utimur quoties aſtringenti oleo eſt opus. Eligi oportet uera, quæ ſanè ſunt rotunda, parua, & odorata: quæ uerò Struthia dicuntur, magna quidem ſunt, ſed minus utilia.

Flos

Perſica.

Flos & uiridis & ſiccus cataplaſmatis imponitur, ijs conueniens quæ aſtrictionem deſiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibusq́ ſanguinis, contra citam aluum, & menſium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt, ſtomacho negotium exhibent, æſtuoſa. Ea multis dulcia Mala uocantur. Epirotica Mala, quæ Latinè Orbiculata dicuntur, ſtomacho utilia, ſiſtunt aluum, urinas euocant, Malis tamen Cotoneis inualidiora. Syl-ueſtria Mala ſimilia ſunt uernis, & adſtringunt. Sanè in hunc uſum immatura omnia opus ſunt. Perſica Poma matura tam ſtomacho quàm uentri utilia ſunt: acerba aluùm cohibent, ſed ſicca uehementius: decoctum è ſiccis alui ſtomachiq́ fluxiones ſiſtit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora ſunt ſupradictis, & ſtomacho utiliora. Medica Mala aut Cedromela, quæ Latini Citria uocant, nemini non cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs ſubnaſcentibus. Malum oblongum eſt, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, ſemen habet Pyri. Id in uino potum uenenis reſiſtit, aluum mouet, oris ſuauitatem commen-

dat

dat, decocto eius colluto, aut ſucco. Eſtur in malacia mulieribus, ueſtiarijs impoſitum ab eroſionis uitio ueſtes uindicare exiſtimatur.

TAm multæ ſunt Malorum differentiæ vt nulla non regio, nulla vrbs, nullum oppidum, nullum caſtellum ſit, quod non priuã quãdam ſuam aut originem, aut inſitionem oſtentet. Infiniti ea de re ſit operis, ſpecies omnes deſcribere. Nota omnibus Cydonia: Melimela a melleo dulcore nomen ſortita ſunt. Quid Epirotica mala ſint, ignoramus. Agreſtia Mala & vbiuis naſcuntur, & ſuas & diuerſas habent ſpecies. Perſica Mala, & ex earum genere Armeniaca que Abricoca vocant ſatis nota ſunt. Medica mala, Cedromela, Citria, ouali forma ſunt, læta carne, ſucco àcetoſo, cortice citrino: hæc ne putreſiant in Hordei aceruo ſepeliuntur. Virtutem habent in venena omnia & præcipuè illorum ſemen. Limones, Aurentia in Medicorum Malorum genus cadunt. Aqua quæ per vitreum alembicum è Limonibus educitur, præter id quod feminarum faciem expolit & erugat, impetiginem ſanat: infuſa Syrupis, ardorem febrium compeſcit. Pota pueris, vermes necat.

Pyra. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἄπιος. *Lat. Pyrus. Ita. Pera.*
Gal. Poirier. aſt peral

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia aſtringunt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplaſmata. Decoctum è ſiccis, & cruda ipſa aluum ſiſtunt, ieiunos eſitata lædunt. Achras Pyraſtri genus eſt, quod tardiſſimè ematureſcit. Vim Pyro aſtringentiorem habet, & ad eadem conuenit. Stringunt etiam eius folia. Ligni Pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos Fungi ſtrangulant. Aiunt Fungos, ſi ſylueſtria Pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

Pyrorum

PYrorum itidem vt maloru͂ infinitæ differentiæ ſunt, quaru͂ facultates è ſapore & guſtu deprehe͂demus. Pyra ſtomacho grata ſunt, & deſiccãt. Plus aſtringunt ſylueſtria, ideò in fluxibus vale͂tiora domeſticis

Meſpilus. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μέσπιλον. Lat. Meſpilus. Ital. Naſpolo. Gal. Meslier.

cas. nesper

MEſpilus, q̃ à no͂nullis Aronia uocatur, ſpinoſa arbor eſt, folio Oxiacanthæ fert pomu͂ ſuaue, exiguu͂, tribus intus oßiculis qua ex cauſa id no͂nulli Tricocco͂ appellauere : tarde matureſcit, eſu aſtringit, ſtomacho gratu͂ eſt, aluu͂q; ſupprimit. Alteru͂ Meſpili genus in Italia naſcit, quod alq Setaniu͂, alij Epimelida uocãt. Arbor folijs mali, ſed minoribus, pomu͂ fert rotu͂du͂, eſui, umbilico latiore, quod aſtringit, ſeroq; matureſcit.

MEſpillu͂ tricoccu͂ ea eſt arbor quã Itali Azarolo nominãt. Porro Oxiacãtha repoſuimus, q᷑ Azarolo Apij folia habeat, & Pyxacãtha buxi quæ ſibi no͂ co͂uenire nullus no͂ videt. At Oxiacãtha Theophraſti teſtimonio apij folia habet, p inde co͂ueniẽtius legetur folio Oxiacãthæ. Epimelis vel Sitanio͂ vulgo nota ſu͂t. Epimelides autẽ nominãtur q᷑ iuxta ſylueſtria mala adnaſcãtur: Vnedones, q᷑ niſi vnu͂ nullus deuorare poßit priuſquam molleſcat, adeò fauces aſtringit. Vnedonis hæc vox efficit Galeno, vt Meſpillo arbuti vicia tribueret, q᷑ ſanè ve͂dicare no͂ poſſumus, niſi dicamus de alio eu͂ Meſpillo quã Dioſcoride͂ intellexiſſe.

Lotus arbor. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λωτὸς. Lat. Lotus. Ita. Loto. Gal. Aliſier. Cast alm

LOtus arbor eſt uaſtæ magnitudinis, fere͂s bacca͂ Pipere maiore͂, dulce͂, cibis grata͂ ſtomacho facile͂. Aluu͂ ſiſtit baccis. Rame͂toru͂ ligni decoctu͂ ſiue potu, ſiue infuſione, dyſentericis ac fœminis fluxione uuluæ labora͂tibus auxilio eſt, rufat capillos, citam aluum cohibet.

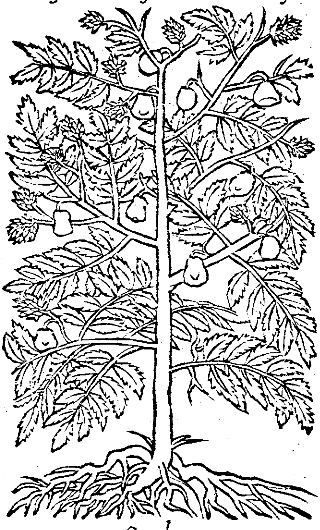
Lotus arbor,quam latini Celtim & Fabã græcã(vt quidã volũt) nominãt,Gallis cũ ſuo fructu notiſsima eſt:nõ multũ aſtringit, at è ſubtilibus partibus compoſita, deſiccatoria eſt, & ob id raſura ligni valet ad fluxus menſtruos,ad dyſenteriam,& fluxus ſtomachales.Coquitur ad eũ effectũ modò in aqua,modò in vino, vt res exiget,& non tantũ per clyſterem infundetur,ſed ipſa etiam decoctio bibetur.

Cornus. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρανία *Lat. Cornus. Ital,Corniolo.*
Gal.Corneillier. cast cerceo silvestre

Cornus dura arbor eſt,baccas ferens Oliuæ modo oblõgas, quæ primũ uirẽt,dein per maturitatẽ rubeſcunt, aut ceræ colorẽ repræſentant.In cibo aſtringũt,profluuio alui atq; dyſenteiræ ſalutares,ſiue in edulio, ſiue in defruto exhibeantur.Muria,ut oliuæ cõdiũtur.Sanies quã uirẽtia folia torrẽdo reſudarunt,impetigini conuenienter illinitur.

Sorba.

Theophraſtus Cornũ marẽ & fœminã facit ac ſuas cuiq; dotes aſsignat. Cornus vicinas apes nõ ſuſtinet,cõmoritur enim ſtatim vt flores illæ deſcerpſerint,fit è pulpa fructuũ, mixtio Cydoniatæ ſimilis, & ex eorũ decoctione Gelata cũ Zuccharo, quæ præter id quod gratæ ſunt guſtui,proficiũt etiã fluxionibus dyſentericis, & redũdantibus menſibus.

Sorba. CAP. CXXXV.

NO

Theophrastus duas ponit species.

NOMENCLATVRA.

Gr. Οὖα. *Lat.* & *Ital. Sorba.* Gal. Cormes.

Sorba colorē luteū referētia prius quā matureſcāt, diſſecta & ſole ſiccata mandūtur, ut aluum ſiſtāt. Eadē eſt functio molitorū farinæ, ſi polentæ loco ſumatur quod & decoctum eorum in potu præſtat.

Sorba duorū ſunt generū. Nā aut rotūda, & alijs dulciora, & ſapidiora ſūt: aut oblōga paruorū Pyrorū in more, prædictis aſperiora & rudiora. Præter hæc ſunt & ſylueſtria guſtu nō ingrata & quæ plus aſtringunt, ſi immatura deſiccentur.

Prunus. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Prunus

Græ. Κοκκυμηλέα. *Lat. Prunus. Ita. Suſino.* Gal. Prunier.

Prunus arbor eſt nota, cuius pomū eſtur, ſed ſtomachum malè habet, aluum mollit. Syriaca Pruna & præcipuè quæ Damaſci gignuntur, exiccata ſtomacho utilia ſunt. aluū aſtringunt. Folia Pruni in uino decocta collutione & gargarizatu uuam, gingiuas, & tonſillas fluxione laboranteis reprimunt. Præſtant idem ſyl-

ueſtrium Prunorum baccæ, poſt maturitatem exiccatæ. Cum ſapa uerò decoctæ, ſtomacho utiliores redduntur, aluúmque magis aſtringunt. Gummi Prunorum agglutinat, potum in uino calculos comminuit, ex aceto quoque illitum, lichenas infantium ſanat.

PRunorum itidem vt Malorũ & Pyrorum multæ ſunt differẽtiæ, & varij è qualitate effectus. Sunt Pruna virilia, rubra, alba, crocea, purpurea, groſſa, media, parua, dulcia, acetoſa, mediocris ſaporis, dura, fragilia, longua, rotunda, oualia. Pruni fructus ſoluit corpus: plus tamen recens, quam ſiccus. Dameſcena aluum ſoluunt, & aſtringunt. Sic enim corpus ſoluunt, vt ſemper ſtipticum reliquant, quod idem faciunt Tamarindi, & Myrobalani.

Arbutus. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόμαρος. Arbutus. Ita. Arbuto.
Gal. Arroches.

ARbutus ſiue Vnedo, arbor eſt Cotoneæ malo non diſſimilis, tenui folio, cuius fructus Pruni magnitudinẽ implet, nullo intus nucleo, huic Memæcylo cognomen eſt. Maturus aut flauet, aut rubeſcit, in eſu aceroſus, ſtomacho aduerſatur, capitiſq; dolorem mouet.

ARbutus in Italia abundè prouenit, ſed quod Dioſcorides dicit, Coroneæ malo ſimilem eſſe, id ad proceritatem potius referendũ, quã ad frondes aut corticem. Arbuti enim frõdes ſimiles ſunt Laurinis & Ilignis, niſi quod è viridi flaueſcunt. Cortex è nigricante rubeſcit, rudis & ſquamoſus plus tamen rubeſcit & læuis eſt in ramis. Floret ſub æſtatis finẽ, flore albo paruarum campanarum ſpecie, adfabrè in oblongos racemos extructo. Foliorum aqua per alembicum extracta cum oſſe cordis ceruini, mirũ in modũ in peſte cõducit, præcipuè antequã cõfirmetur.

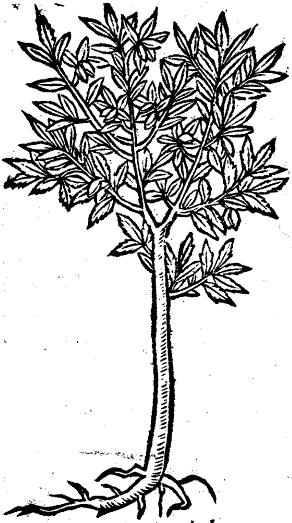
Amygdalæ. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀμυγδάλη. Lat. Amygdala. It. Le Mandole.
Gal. Amendes. Off. Latino nomine.

cast al mendoas

Amyg

Amygdalæ

AMygdalæ amaræ radicũ tritarũ decoctũ, uitia cutis in facie corrigit, illitæ nuces idem munus præſtãt: mẽſes admotæ ciũt, capitis dolori auxiliantur, illitæ frõti aut tẽporibus cũ aceto uel roſaceo, epynictidas ſanãt, ex uino itẽ putreſcẽtia ulcera, & quæ ſerpũt, & morſus canũ cũ melle: earũ autẽ eſu dolores finiũtur: Aluum emolliũt, ſomnũ faciũt, urinã ciẽt, cõtra ſanguinis reiectiones cũ amylo aſſumũtur. Renũ uitijs & pulmonũ inflãmationibus ex aqua in potu aut eclegmate cũ reſina Terebinthina datur. Calculoſis difficiliq; urinæ in paſſo auxiliantur, & illinctu cũ melle & lacte, hepaticis, tuſsi, & inflationibus coli, nucis Auellanæ magnitudine. Quinis ſeptenisue præſumptis ebrietatẽ nõ ſentiũt potores. Vulpes ſi cũ quadã eſca eas uorauerint, emoriũtur. Gummi eius calfacit & aſtringit: reijciẽtibus ſanguinẽ, potũ auxilio eſt: impetigines quæ ſummũ corpus occuparũt, illitũ cũ aceto tollit, tuſsi uetuſtæ cũ diluto uino potũ medetur, calculoſis cum paſſo bibere prodeſt. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneæ: ſed multò minus ualẽt in remedijs, quàm amaræ: attamẽ extenuãt, urinã ciũt. Recẽntium eſu cum ſuo putamine, ſtomachi uitia emendatur.

AMygdalæ dulces ſunt, aut amaræ. Eæ calidiores ſũt & ualentius deſiccant. Amygdalæ quantum uelis dulces, de amarore tamen occultato dulcore aliquãtũ participant, quod proceſſu tẽporis agnoſcitur.

Piſtacia. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. πιςακία. *Lat. Piſtacia. Ital. Piſtachi.*
Gal. & Off. Fiſtici.

Piſtacia, quæ cõſtat in Syria gigni pineis nucibus ſimilia ſũt & ſtomacho amica. Trita cum uino contra ſerpentium ictus proſunt ſiue edantur, ſiue bibantur.

Vitellius Cenſor Syriæ legatus, ſub prima Tyberij Cæſaris tẽpora, Piſtacia in Italiã intulit. Piſtaciorũ plãtæ Venetijs viſuntur, Caietæ, & Neapoli. Piſtacia maturãt, leniũt, reſoluũt, cõferũt putridæ pulmonis humiditati, puri pectoris, & tuſſi. Stomachũ vellicant, non prius in aquam infuſa.

Nux iuglans. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Nux iuglans.

Gr. κάρυα βασιλικά. *Lat. Nuces iuglãdes. Ita. Noce.* Gal. Noix.

Nuces iuglãdes quas nõnulli Perſicas uocant ſunt difficiles cõcoctu, ſtomacho inutiles, bilioſæ capitis dolorẽ inſerẽtes, tuſſiẽtibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ; cum Ruta uerò & ficis præſumptæ, & à ſummo cibo, uenenis reſiſtũt: nec minus ſi à ueneni hauſtu comedantur: largius eſitatæ tineas latas pellũt. Illinuntur mammarum inflammatiõi, abſceſſibus, luxatiſq; cũ mellis

lis exiguo & Ruta: cū Cepa autem, ſale & Melle, canis hominisq́ morſui proficiũt: tormina, cum calyce ſuo peruſtæ, & umbilico admotæ, ſedant. Putamē combuſtum tritumq́ in oleo & nino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, alopecias replet. Siſtunt menſes nuclei uſti, ſi triti ex uino admoueantur, ijdē è ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis & ægilopijs medentur. alopecijs commanducati & impoſiti præſenti ſunt remedio. Nucibus tuſis Oleum exprimitur. Recente ſtomacho innocentiores ſunt ut pote ſuauiores. itaq́ Allio miſtæ eximunt acrimoniam, liuores in corpore illitu tollunt.

NVx ſimpliciter, Nux Regia, Iuglans, Glans Iouis, Nux Perſica, idem ſonant, nempè arborem ſatis cognitam. Siccæ Nuces aſtringunt, virides & recentes nullam oſtendunt facultatem quæ oleoſa ſit, & aſtrinctoria. Indicæ nuces calidæ ſunt ſecundo ordine, humidæ primo. Sumptæ in cibo ſtomachum grauant, & prauum alimentum generãt.

Nuces auellanæ. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. λεπτοκάρυα. *Lat. Nuces auellanæ.*

Ital. Nocciuolle. Gal. Noyſettes.

Aſt avellana

NVces auellanæ, quas & Leptocarya uocant, ſtomacho infeſtæ ſunt: ipſæ tamen tritæ, & in aqua mulſa potæ, tuſſi ueteri medentur: toſtæ & cum exiguo Piperis potæ, deſtillationem concoquunt. Crematarum cinis cum axungia aut adipe urſi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli uſta earum putamina, & in cineris ſpeciem redacta, cum oleo, cæſiorū oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuſo ſincipite.

Auellana nux.

Auellana ſylueſtræ.

NVces, à Ponto, vnde aſportatæ, domeſticæ ſunt & ſyueſtres. Domeſticarum aliæ oblongæ ſunt, aliæ rotundæ. Oblonguæ, ſuauiores guſtu. Eæ tardius quam rotundæ matureſcunt.

Morus. CAP. CXLII.

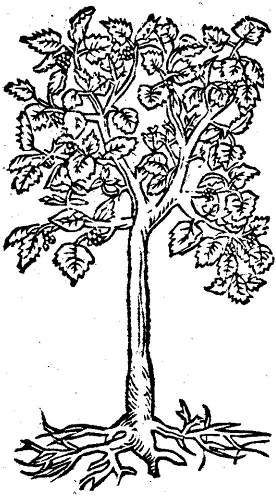
NOMENCLATVRA.

Gr. Μορέα ἡ Σικαμινέα. *Lat. Morus. Ital. Moro.*

Gal. Meurier. *Off. Latino nomine uſurpatur.*

MOrus arbor nota eſt, cuius fructus aluum ſoluit, ſtomacho inutilis eſt, & facilè corruptionem ſentit Hoc idem præſtat Mori ſuccus: decoctus autẽ æreo uaſe atq; inſolatus, adſtringentior redditur. Facit ad fluxiones, nomas, & tonſillarũ inflamatiões, addito mellis exiguo. Sed inoleſcit uis eius adiecto ſciſſili Alumine, Galla, Croco & Myrrha: itẽ myricæ ſemine

Iri,

Morus.

Iri, et Thure. Immatura Mori poma ſiccantur, tuſaq́ꝫ acinorũ Rhois uice obſonijs miſcentur, ut cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua, & potus aluum reſoluit, latas uentris tineas excutit: his quoque auxiliatur, qui Aconitum hauſerũt. Folia trita ex aceto illita, ambuſtis igni medentur, tinguntq́ꝫ capillum, uitium & Fici nigræ frondibus ſimul coctis in aqua cœleſti. Succus foliorum cyathi menſura potus, contra phalangiorum morſus auxilio eſt. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aptiſſimè in dolore colluuntur. Radix circiter meſſem inciſa, facto in ambitu ſcrobe, ſuccũ emittit, qui poſtridie concretus inueniri ſolet. Is in dolore dentiũ efficax eſt. Tubercula diſcutit, & aluum purgat.

MOrus alba et nigra nunc Gallijs cognitæ ſunt. Multo minus aſtringunt, Mora alba, quam nigra, nempè admodum & manifeſtè dulcia, quanuis aliquantum inſipida, Matura Mora ſoluunt corpus, immatura (ſicca) aſtringunt. Manducata ante omnem cibum, ſtatim è ſtomacho deſcendunt, viam cibis qui ea conſequuntur parant: quòd ſi ab alio cibo edantur, & ſe & alium cibum corrumpent.

Sycomorus. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.Συκόμορον.Lat.Sycomorum.Ita.Sicomoro.
Gal.*& Off.incognita arbos.*

SYcomorum aliqui etiam Sycaminum, id eſt, Morum, uocant,cuius fructus Sycomorum etiam propter inefficacem guſtum appellatur:arbor eſt magna,fico ſimilis,frondoſa,multo lacte abundans,folijs Mori. Pomum ter aut quater anno fert, non ramis,ut ficus,ſed caudice ipſo, Caprifico non diſsimile,dulcius groſsis, ſine granis interioribus, quod non matureſcit, niſi ungue aut ferro ſcalpatur. Naſcitur plurimum in Caria, Rhodo,locisq; non multi tritici feracibus,ubi prouentu fœcundo reſtibiliq; iuuamentum adfert,cùm annonæ caritas premit. Pomũ aluo utile eſt,ſed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduerſatur.Succus primo uere tenera arbore,antequàm fructum ferat,eximitur,lapidis ictu ſummo cortice deſquammato:ſi enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere,lachryma excipitur,quæ ſiccata & in paſtillos coacta,fictili uaſe reponitur. Vis ſucci emollit,uulnera conglutiuat, diſcutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam aut illinitur contra ſerpentium morſus,duratos lienes, ſtomachi dolores, & perfrictiones,celerrimè teredinem ſentit. Gignitur & in Cypro arbor genere diſtans,quæ cùm ſit Vlmus, prædita tamen eſt folijs Sycomori,fructu Pruni magnitudine,multò dulciore,ſupradictis cætera ſimilis.

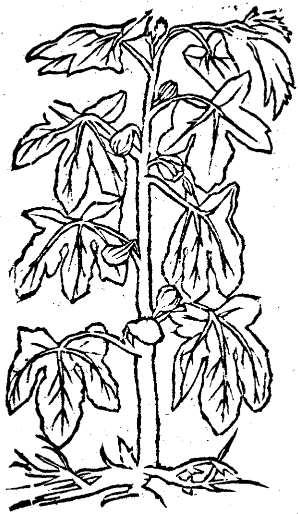
HAbet id proprium Sycomorus(propria Aegypto arbos)vt cæſa viridis perſiſtat,nec ſiccetur,priuſquam in aquã immittatur. Hãc Aegyptiam,ſed nec Cypriã cognoſcimus,ac proindè ſuperſedere ſatius, quam plura dicere.

Fici. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Gr. Συκῆ. Lat. Ficus. Ita. Ficho. Gal. Figuier. Cast higuera

Ficus.

Fici maturæ recentes ſtomachum lædunt, aluũ ſoluunt, ſed facilè contractà ab eis fluxio ſiſtitur, ſudorẽ euocant papulasq́ʒ, ſitim ſedant, calorem reſtringunt. Siccis natura excalfaciendi, uires alunt, ſed ſitim magis ſtimulant. Aluo utiles, rheumatiſmis uentris & ſtomachi contraria: gutturi autẽ, arteriæ, renibus, ueſicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptiſsimæ. Feruefactæ cũ Hyſſopo & potæ, thoracem purgãt: tuſsi ueteri, diuturniſq́ʒ pulmonum uitijs conueniunt: aluum molliunt tuſæ cũ Nitro & Cnico, dein manducatæ. Decoctum arteriæ et tonſillarũ inflammationibus gargarizatu prodeſt. Cum hordeacea farina cataplaſmatis miſcentur, & in muliebres fotus cum Fœnugræco & ptiſana. Cæterùm cum Ruta coctæ torminibus infunduntur: coctæ illitæq́ʒ duritias diſcutiunt, parotidas et furunculos emolliũt, panos ad maturationem perducũt, maximè Nitro, Iri aut calce addita. Crudæ ſi cum antedictis tundantur, eadem efficiunt: cũ Malicorio, pterygia purgant: cum atramento ſutorio, deploratis uerè tibiarum fluxionibus, & cacoëthicis ulceribus medentur. Quin et cũ uino decoctæ addito Abſinthio et hordeacea farina, utiliſsi

ficus tres species. ~~tametsi una tantu hic videatur~~

utiliſsimè hydropicis illinuntur. Crematæ cum cerato ſanāt pernìones, prurigines, ſonitusq́ ſi crudæ terantur, & Sinapi liquoreq́ aliquo exceptæ auribus inſtillentur. Tam ſylueſtris quàm ſatiuæ Fici lacteus ſuccus coaguli modo lac contrahit, concretumq́ diſſoluit, ut acetum. exulcerat corpora, meatus aperit, ſoluit aluum, uuluam recludit cum detrita Nuce græca potus, menſtrua ciet cum luteo oui appoſitus, aut Tyrrhenica cera: podagricorū cataplaſmatis cum farina Fœnigræci et aceto utilis: lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, pſoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. Inſtillatus plagæ, percuſsis à ſcorpione, uenenatorum ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur. Prodeſt dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circunlita in ambitu carne. Hoc idem præſtat ſuccus è teneris ramis ſylueſtris Fici, qui lacte prægnantes, ſilente adhuc oculo tuſi exprimūtur, & ſiccatus in umbra reponitur. Et lac & ſuccus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis ſoluat, ſi inter coquendum Ficulneo ſurculo, ſpathæ loco, moueatur.

F*Icus hodiè trium ſpecierum ab extraneis afferuntur.* Flauæ, *ſparteis corbibus compactæ.* Aliæ *in ciſtis, interſtratis* Lauri *folijs.* Tertiæ *è Maſsilienſi prouincia ueniunt minutis & turbinatis ſparteis corbibus incluſæ.* Paruæ *hæ ſunt, ſed admodum ſuaues.* Caricas *peculiare ſuum habere genus cenſuit* Hermolaus *in corollario.* Hæc *aperta ſunt.*

Groſsi. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀλυνθοι. *Lat.* Groſsi. *Ita.* Fichi groſsi. *Gal.* Les Gros.

G*Roſsi, quæ Erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ, ſtrumas nodoſá omneis emolliunt. Crudæ formicas, uerrucas*

cas & thymos, nitro farinaq́; additis, tollunt. Folia eadem poſſunt. Illita cum ſale & aceto ulcera in capite manantia, epinyctidas & furfures ſanant: iis ficoſæ extuberationes, & genarũ ſcabritiæ perfricantur. Nigræ Ficus foliis cauliculisq́; candidæ uitiligines perunguntur: faciunt ad canum morſus, & ulcera quæ ceria, id eſt, fauos, uocant. Groſſi cum ſylueſtris Papaueris foliis oſſa extrahunt: furunculos cum cera diſcutiunt, contra muris aranei morſus, & ſcolopendræ uenena, cum Eruo & uino illitæ, auxiliantur. Fit ex cinere Ficus tam ſylueſtris quàm ſatiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod ſubinde macerari opus eſt & inueteraſcere: ſiquidẽ inter cauſtica intelligitur. Gangrænis prodeſt: nanque expurgat & conſumit quæ excreſcunt: eoq́; ſic utendum eſt: Spongia aſsiduè hoc lixiuio imbuta ſuperponitur. Interdum dyſentericis, & in fluxiones uetuſtas, & ſinus cuniculatim exedentes, magnosq́; inſtillari conueniet. Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non ſecus atque emplaſtra, quæ cruentis uulneribus iniiciuntur: enæma uocant. Bibitur ad diſcutiendum ſanguinem concretum, & cõtra præcipitationes, rupta, conuulſa, cum cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. Cœliacis, dyſentericis per ſe cyathus datus prodeſt, neruorum uitiis, conuulſionibus. Commodè illinitur ex oleo, utpotè quod ſudores moueat. Aduerſus Gypſi potum et phalangiorum morſus bibitur. Hæc eadem præſtant reliqua lixiuia, præſertim quernum, omnia tamen adſtringunt.

Perſea. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. περσέα. Lat. Perſea. Ita. Perſeo.

Gal, Off. ignota.

PErſea arbor eſt in Aegypto, fructum ferens cibo idoneũ, ſtomacho utilem, in quo phalangia cranocolapta nomine inue

non eſt noſtra perſica

inueniuntur, præſertim in Thebaide. Arida folia in farinam redacta, illitu ſanguinis eruptiones ſiſtunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perſide exitioſam eſſe, tranſlatamq́ in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

PErſea Aegyptia, non eſt noſtra Perſica. Vtraque tamen è Perſide educta. Perſica in frigidis regionibus prouenit. Perſea Rhodi feruenti regione vix florem emittit. Perſeam ſcribit Galenus malignam & venenoſam in Perſide, aſportatam in Ægyptum hac malitia defunctã.

Iberis. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVA.

Græ. Ἰβηρὶς. *Lat. Iberis. Ita. Iberide.*

Gal. Chaſſe rage.

Iberis.

IBeris ſiue Cardamãtica, folia habet Naſturtij, uere urentiora: caulem cubitalem, aut minorem: in incultis naſcitur: æſtate lacteum florem promit, quo tẽpore efficacior eſt. Radices duas Naſturtio ſimiles habet, calfacientes & adurentes. Ipſæ enim iſchiadicis cũ ſalſa axungia emplaſtri modo utiles, quaternis horis alligatæ, ut dein in balneas deſcendatur, & poſtea oleo cum lana locus perungatur.

CVm clarum ſit Iberidem idem eſſe cũ Lepidio, quo de tractat in ſequenti libro, adiectitium hoc caput non iniuria eſſe videtur. Qui enim acris herba cum arborum ſerie?

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, de Medicinali materia, Liber ſecundus. Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpuncta annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

IN PRIMO, *chariſsime Aree, Libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & naſcentibus ex eis ſuccis, lachrymis, ſeminibusq́ diſſeruimus. In hoc autem ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atque oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis, quæ acri prædita ſunt facultate, utpote quæ cũ ipſis cognatiõe iũcta ſunt: qualia Alliũ, Cepa, Sinapi, intelligũtur. Idq́ ideo, ne cognatorũ uires diſiunxiſſe uideamur.*

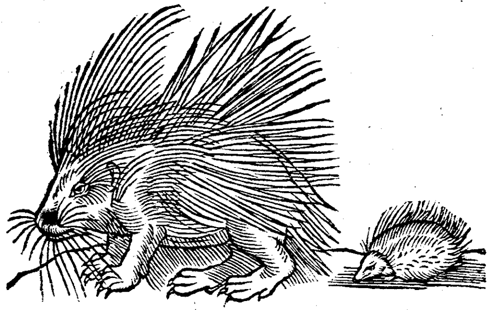
Echinus, ſiue Erinaceus. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐχῖνος θαλάττιος. *Lat. Echinus marinus. Ita. Riccio marino.* Gal. Heriſon de mer. Porc eſpic.

cast. erizo

Marinus

M*Arinus Echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt, urinam cit, huius teſta cruda inaſſata, commodè medicamentis admiſcetur, quæ pſoras abſtergunt, crematæ uerò cinis ſordida ulcera expurgat, luxuriantem carnem reprimit. Terreſtris Eri nacei corium combuſtum alopecijs cum Pice liquida aptiſsime illinitur. Aſsiccatum corpus, & aceto mulſo potum, renum uitijs auxilio eſt, item aquæ quæ cutem ſubijt, conuulſionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant, uiſcerum fluxiones exiccat. Eiuſdem iecur fictili ſolibus excocto areſactũ, ad eoſdem uſus utiliſsimè reconditur.*

E*Chinus* Marinus *ſpinoſus eſt, rotondus.* Echino *terreſtri cætera ſimilis, niſi quod ſpinæ nigriores & breuiores ſunt.* Cruſtam *habet ab aculeis, cochlearum forma, & in huius connexo carnem, partim luteam, partim cæruleam.* Cibus *eſt non ingratus guſtu, modo vt decet præparetur.* Spinis, *orbiculatim cõuolutus, pedũ loco graditur, eóque fit vt plerique retritis reperiantur aculeis. Eſt & aliud maioris genus, quod longius à littore capitur.* Hunc Echinometram *vocant.* Erinaceo*rum omnium cinis abſtergit, digerit, attrahit.* Echinus *terreſtris animal eſt ſatis cognitum, nunc canino, nunc porcino rictu.* Noctu *tantũ è latebra prodit.* Frigida *eius natura, multæque huius ſuperfluitates, nutriendis ſeruiunt aculeis.* Teſtes *habet renibus auium more aſtrictos, ac*

ideò

ideò velociſsimus eſt in coitu. Perterrefactus pilæ in modum ſeſe contrahit, at ſuperuncta aqua, diſtrahitur, & incedit. Caro eius medicinis, quàm cibis aptior, quippè terreſtris, & digeſtioni non parens. Hiſtrix Africanum & Indicum animal, ex Erinaceorum eſt genere.

Hippocampus. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἱππόκαμπος. *Lat. Hippocampus.*
Ita. Hippocampo.

Hippocampus marinum animal eſt exiguum, cuius cremati cinis exceptus, cùm liquida pice aut axungia ſeu Amaricino unguento illitus, alopecias replet.

Indicat hæc dictio Hippocampus prægrandem Erucam, quod vulgaribus maior ſit, ideoq; nihil mirum ſi hanc exiguum animal vocet Dioſcorides. Nam additam (Hippo) dictionem, Græcorum idioma facit. Animalculum eſt mediocri Gambaro, & corpore & forma ſimile, preterquam quòd brãchias bifidas non habet, collo & capite oblongo, & in totum colore bruchis adſimile, è nigro rubeſcens, ſubq; terram in hortis & campis deliteſcens ac herbarum & frugum radices edens. Itali Cagne & Orſolane: vt Hippocampos, Fallopa vocant. Hippocampi cinis deſiccat & reſoluit.

Purpura, buccina, eorumq́ volutæ. CAP. III.

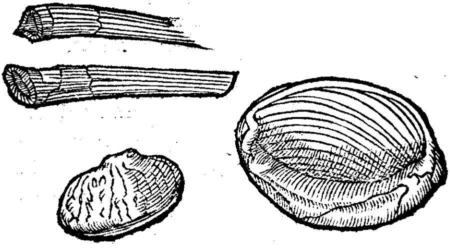
NOMENCLATVRA.

Græ. Πορφύρα κῆρυξ κιόνια. *Lat. Purpura Buccina.*
Cionia. Ita. Porpore Buccine Cionie.

Purpura uſta exiccat, dẽtes abſtergit, excreſcẽtias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricẽ perducit. Eadẽ præſtant cõcremata Buccina, ſed uehemẽtius urunt. Si quis ſalis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniũt, ambuſtis utiliter illinuntur, quibus ſolui medicamentũ non oportet: nã poſteaquã uulnus cicatricẽ duxerit, ipſum in teſtæ modũ induratum ſponte ſua decidet. Fit etiam calx è Buccinis, ut in eius mentione de-

 mon

monſtrabimus. Cionia uocātur Purpurarū Buccinorūq; mediæ partes, circa quas teſtæ uolumen clauiculatim intorquetur, cremata ſimili modo, maiorē purpuris buccinisq; facultatē urendi conſequuntur, quoniā apprimendi naturā obtinēt. Buccinorum carnes ori gratæ ſunt & ſtomacho utiles, ſed aluū nō molliunt.

P*Vrpuræ duræ ſunt teſtæ, & in ſe liquorē illum continenti, è quo ſuperbæ illæ veſtes antiquitus fingebatur. Liquorem hunc habent in candida gutturis vena, quæ in mortuis nō reperitur, ſed cum ipſo ſpiritu euaneſcit idq; quo viuas caperent, eo artificio piſcatores vtebātur. Eſt Purpuris lingua digitali lōgitudine ea duritia vt cuiuſuis oſtraceorū generis (è quorū carne paſcuntur) teſtam perforet. Huius rei gnari piſcatores, captis in littore oſtreis, naſſarū formā è iuncis intextis oſtreis, mētiebātur, ac longo fune alligatas in mare proijciebāt. Tamē oſtreæ ſiti pene emortuæ, vt ſenſerāt aquā, ſtatim aperiebāt ſeſe, ad quas accurrētes purpuræ vt inde paſcerentur, durā illā linguā oſtreis inſerebāt. Eæ pungi ſe ſentiētes, occluſa teſta, ac inter duos eius parietes linguā Purpurarū oppreſſa, piſcatoribus viuas offerebāt. Per quinquaginta dies extra aquā viuunt Purpuræ, ſola ſua in nutrimentū ſaliua cōtentæ, ac ſtatim ab attacta dulci aqua moriuntur. Species purpurarū ſunt Buccinæ, ita nūcupatæ, quod cornu militaris imaginē referāt. Maiores ſunt purpuræ, cū longo canalis in modū roſtro, vnde linguā exerūt. Id totū è ſpinoſis circulis eſt cōpactū, & in Buccinis nō reperitur. Et purpuræ & Buccinæ tot habēt in dorſo circulos, quot vixere annis. Buccinæ ſolis affiguntur & reperiuntur in ſcopulis.*

Mituli. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ

Græ. Μυάκες. *Lat. Mituli.*

Mituli laudatiſsimi in Ponto. Cremati eundem Buccinis effectum præbent: priuatim plumbi more eloti, oculorũ medicamentis tum melle utiles habentur, genarum craſsitudines abſumũt, albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginẽ offundunt. carnes eorum ad canis morſus utiliſsimè imponũtur.

Tellinæ. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τελλῖναι. *Lat. Tellinæ. Ita. Telline.*

Recentes Tellinæ aluo utiles, ſed maximè ius earum: ſalitæ uruntur, tritæq́; in cinerem & cum cedria inſtillatæ, auulſos pilos renaſci non patiuntur.

Chamæ. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χῆμαι. *Lat. Chamæ. Ita. Chame.*

Chamarum Conchularumq́; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet: id cum uino aſſumitur.

Annotatio in Cap. iiij. v. vj.

Cum diuerſis in capitibus de Mitulis & Tellinis *ſcripſerit hoc in loco* Dioſcorides, & Galenus *libro de facultate ſimpliciũ in cap.* De vipera, *tractet de* Mitulis: & *de* Tellinis *proprio capite, ac peculiares cuiq;, & diuerſas ab alterutro facultates aſsignet, nec aliter egerit* Paulus Aegineta *fidelis vtriuſque imitator, cõſtat nõ vnã (vt quidã volũt) ſed diuerſas eſſe Oſtreorũ ſpecies,* Mitulos, & Tellinas. *Eæ notiſsimæ ſunt in* Italia *& maximè* Romæ, *vbi magna illarum probat copia, quòd probè ab arena purgatæ, guſtui gratæ ſint.* Mitulos *nullus eſt qui deliniet, & proculdubio, aut nõ reperiuntur, aut hoc nomine nobis ſunt incognitæ.* Hiatulæ *eæ eſſe poſſunt quæ cum leni teſta, apertæ in* Adriatici *maris ora reperiuntur.*

Vnguis odoratus. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄνυξ. *La. Vnguis odoratus. It. Vnghia odorata.* Gal. & Off. Blattæ Biſantiæ.

V*Nguis ſiue onix Conchylij tegumentũ eſt, ei ſimile quo purpura integitur: quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur: ſuauem ideo ſpirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo veſcantur. Colligitur poſteaquàm ſtagnantes aquæ æſtiuis ſqualloribus inaruerunt. Laudatiſsimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigreſcit, atque minor conſpicitur. Ambo odoris gratia ſuffiũtur, ſed aliquatenus Caſtoreum olent. Iidem ſuffitu excitant fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitialesq́ѕ, poti uentrẽ molliunt. Crematũ conchylium eadem efficit, quæ purpura & Buccinum.*

V*Nguis odoratus, quod vnguis ſpeciem referat,* Blatta *Biſantia,* (*per* Arabes) O*fficinis, vt plurimum dum vritur, ingratũ odorem ſpirat.* Res *multum ab illa præſtantia diſsidens, quam ei in conficiẽdo thimiamate ſacræ etiam tribuunt literæ.* Excellentẽ *vidit* Matthio*lus, ſed rarum:* Ideo *hic admonendi* Pharmacopolæ, & *officinas nõ tam onerent copia, quàm certo & modico ſpecierum delectu.*

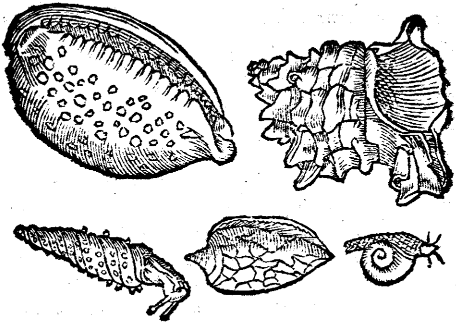
Cochleæ. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Caſt caracol.

Gr. κοχλίας χερσαῖος καὶ θαλάσσιος. *La. Cochlea terreſtris & marina. Ita. Chiocciole terreſtri & marine.* Gal. Eſcargots. Ger. Schnecken.

T*Erreſtres Cochleæ ſtomacho utiles ſunt, & nõ facilè corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Aſtypale-*

cæ, & quæ in Sicylia ac Chio gignuntur & quæ in Liguriæ alpibus. Pomatiæ, id eſt, operculares, cognominatæ. Marina ſtomacho idonea, & facilè aluo excernitur: fluuiatilis uirus olet. Quæ uerò uepribus frutetisq́; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli Seſilon, uentrem & ſtomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium teſtæ excalfaciendi & urendi naturam ſortiuntur: purgant lepras, uitiligines, dentesq́; emẽdant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uiſus hebetudines, ſi cum carne ſua uſtæ tritæq́; ex melle illinantur. Caudæ cum tegumentis impoſitæ, aquæ inter cutẽ tumores exugunt: ſed non ante ſoluantur, quàm omnis hauriatur humor: podagricas inflammationes leniũt, impactos corpori aculeos illitæ euocant, menſes tritæ & admotæ ciunt. Carnes earũ cum Thure & Myrra illitæ, cùm uulnera alia, tum maximè quæ nerui acceperunt, conglutinant: tritæ in aceto, ſanguinẽ naribus erumpentem infrenant: uiuæ corpus, & præſertim Africanæ, cum aceto deuoratum, ſtomachi dolores mitigat: trita cum teſta, uino & Myrrha, ſi exiguum inde bibatur, coli ueſicæq́; cruciatus ſanat. Terreſtris pilos incommodos replicat, ſi quis abraſo acu lentore eius, pilum attingat.

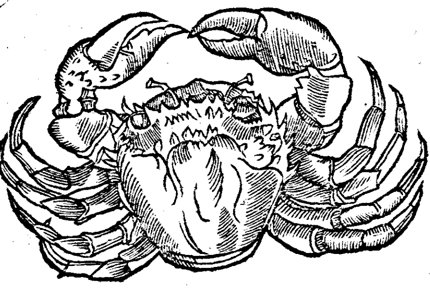
COchlearum apud veteres adeo exquiſitus fuit cibus, vt eas vndiquaq; cõquirerent, aſſeruarẽtq; & nutrirent. Terreſtres Cochleæ ſecundum eas quibus paſcuntur herbas guſtui gratæ, aut ingratæ ſunt. Nam quæ Calamentho, Origano, aliiſve ſimilibus herbis paſcẽtur, eas nemo recuſabit. Cõtra quæ in Lacubus, cœnũ: quæ in fluuiis, virus redolebunt. Concharum omne genus leniter cõcauas cruſtas ſeu teſtas habẽt, quibus aperiundis & claudendis natura potentes ſunt. Rarũ eſt in quibuſdã vnica & latiuſcula cõcha tegi. At Cõchlearũ ſpecies omnes vnica & cõtinua teſta cõduntur, quã (domus vice occluſæ) cum incedunt dorſo appenſam poſt ſe trahunt. Spiras habet hæc teſta planas, cõuexas, turbinatas, acuminatas. Teſtas, quæ proprie Limaces ſunt, non habent, macula alioqui nigra aut lutea inſignes. Habent eæ, vt vulgus opinatur, certum in capite lapillum, qui tertianis remedio eſt. Viuunt opacis & vdis in locis ex eis per alembicũ aqua paratur decorãdæ mulierũ faciei.

Cancri. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καρκίνοι ποτάμιοι. *Lat.* Cancri *fluuiatiles.*
Ita. Granchi di fiumi. Gal. Cancres de riuiere.
Ger. Meuſſer.

cast cangrejo

CAncrorũ fluuiatiliũ exuſtorum cinis, qui duo cochlearia expleat adiecto dimidio radicis Gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnoperè prodeſt canis rabioſi morſibus: rimas pedum, ſedisq; perniunculos, & carcinomata, cũ decocto melle lenit: triti crudi, potiq; ex aſinino lacte, auxiliãtur contra ſerpentium phalangiorũq; morſus, atque ſcorpion

pionum ictus: decocti autem & cum iure eſitati, ijs proſunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauſerunt: necant ſcorpiones triti, & cum Ocimo admodti. Poſſunt eadem marini, uerùm inefficacius omnia præſtant.

CAncri quos hic deſcribit Dioſcorides, Aſtaci aut gãmari, quas Galli (Eſcreuiſſes) vocant, non ſunt: ſed ſolũ ex cruſtaceorũ genere cauda carens, & rotundo corpore, quod locuſtis & ſquillis oblongũ eſt. Eſt inter Aſtacum tamen, & Gammarum differentia, quòd Aſtacus marinus ſit & craſſus piſcis: Gammarus vulgaris ſit Eſcreuiſſa, aut marina, aut fluuiatilis. Errant proinde medici, qui in canis rabioſi morſibus, phthiſicis ve curãdis: cũ Cancrorũ vſu Dioſcorides & Galenus præſcripſerint, Gãmaris vtuntur. Recentes medici, lapillos qui in Gammarorũ capite reperiuntur, in puluerem redigunt, bibendũq; offerunt ad purgandos arenulis renes.

Terreſtris ſcorpio. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόρπιος χερσαῖος. Lat. Terreſtris Scorpio.

TErreſtris Scorpio tritus & impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt: quin eſtur aſſatus, ad eadem.

Ictus Scorpij terreſtris locis frigidioribus, innoxia, calidioribus, noxia eſt. Nullibi gẽtiũ venenati magis & mortiferi Scorpij, quàm in Scythia frigidiſſima regione brutis etiã ad porcos vſque, qui morſum cuiuſuis alterius animalis nõ timeãt. Nouẽ in Scorpijs colores nẽpe Cedrinũ, rubeũ, cineritiũ, ferrugineũ, viridẽ, fuluũ cũ cauda nigra, vinoſum, albũ & fumeũ. Qui in cauda ſeptinodes, magis alijs venenati. Cinis ſcorpionum qui viui ambuſti erũt, illis proficiet, quibus vrina ob arenularũ oppilationem, aut lapidẽ qui in veſica ſit, retardatur.

Marinus ſcorpio. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόρπιος θαλάσσιος. Lat. Marinus ſcorpius.

MArini Scorpionis fel conuenit ad ſuffuſiones oculorum, albugines, & hebetudines.

FErtile elemẽtũ mare, exprimẽdis omnibus q̃ in alijs viuũt elemẽtis. Atq; adeò multa habet q̃ in nullo cæterorũ. Producit & ſcorpios.

Sed ij non ſatis noti. Nam quas Itali Scorpenas ſeu Scorpenas vocant, non eſſe marinos Scorpios ex Athenæi & Ariſtotelis deſcriptione cōtendit Matthiolus, & dubitans proponit, piſcem qui Italis Ragno dicitur fieri poſſe vt ſit Scorpius. Habet hic in dorſo ſpinas quaſdā quibus trāſfigit, venenatas, itidem & Scorpena, queis nō rarò & è punctione piſcatores confecit.

Draco marinus. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δράκων θαλάσσιος. *Lat. Draco marinus. Ita. Draco marino.* Gal. Dragon marin. Cast. Dragon marino

DRaco marinus diſſectus & apertus impoſitusq; ictus ſpinæ ſuæ qua ferit, medela eſt.

DRaconem deſcribunt marinum Plinius & Albertus ingentem piſcē, ſerpentis effigie, alis non amplioribus quàm quæ ad natandum ſufficiant, ijs viribus & velocitate, vt pauciſsimo tempore ingentia maris ſpacia tranſcurrat. Venenata beſtia, quoduis piſciū ſeu animalis genus, ſimul atque dente attigerit, morti condonans. Piſcatorū arte capta, ſtatim vt in arenam ſeſe protrahi ſenſerit, foſſam excauat qua occultet ſeſe. At ſi exactum illud Matthioli iudicium ſequuti, diligenter verba Dioſcoridis expanderimus, alium eſſe Plinij & Alberti draconē marinum, aliud Dioſcoridis reperiemus, duabus his coniecturis emoti. Prima eſt, draco marinus Dioſcoridis ferit cum venenata ſpina, ſectus & appoſitus plagæ ſuæ remedio eſt: & illa ingens bellua, ſola dente noxia eſt. Secunda eſt, paucis verbis medium huius animalis negocium explicat Dioſcorides. Ipſe ſuo veneno remedio eſt. Quod difficillimum apparet in prægrandi bellua. Qui fit vt Dioſcoridis Draco marinus, à ſuperiore differat, quin & è minutis ſit piſcibus, quos inter littorales numerat Ariſtoteles. Poterit eſſe Draco marinus, quē vir ille eximius à ſe viſum deſcribit, longus in morem piſcis quem Sommeſſo Itali vocant capite & roſtro draconi peculiari, pectore arcuato, dorſi ſpina in gibbi modum ſubrecta, totus è capite ad caudam per rectas ex vtroq; latere lineas ſpinoſus. Spinæ per capitis medium eleuatæ, criſtæ ſpeciem præbent. Nec diſparibus ſpinis torquis figura cingitur collum, è quibus linea in latum pectoris procedit. Hæc duarum media eſt, quæ ſuo quæque latere pectus inſcindunt.

Sco

Scolopendra. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκολόπενδρα θαλασσία. *Lat. & Ita. Scolopendra marina.*

SColopendra in oleo decocta ſi illinatur, auellit capillos, ſed contactu pruritus facit.

SColopẽdra marina terreſtri (referẽte plinio) ſimilis, ſtatim àdeuorato hamo inteſtina omnia euomit, ac indè extracto, rurſus ea innocuè reuomit, & ſane bella eſſet huius animalis anatomia, ſi quis eo potiri, & noſcere artificiũ poſſet. Scolopendra terreſtris, Italis, Centogãbe, *inſectũ ſpadicij coloris, minimi digiti longitudine, cum in humecto ſolo repit, Cicindulæ in morem micat, digitis attrectata, pruritum vt Scolopendra excitat. Amat humentia ædiũ, & ſalſas hortorum areas, & æſtuoſas paludes.*

Torpedo piſcis. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. νάρκη θαλασσία. *La. Torpedo marina. Ita. Torpedine marina.* Gal. Turpilles.

MArina Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet: eadem appoſita euerſam ſedem prociduamq; coercet.

TOrpedo piſcis ab effectu nomen ſortita, quòd per medios hamos, ſetas, & haſtam piſcatoriam vis eius pertranſiens, ſtupidam reddit manum, tum ſubinde & totum piſcatoris corpus, dorſo eſt in rubedinem vergente, ſupra quod diſtinctas habet notas, ingreſcentes, oculis non diſsimiles, interiori corporis parte albeſcit. Experiẽtia didicit Galenus, in capitis doloribus, euerſa & procidua ſede non mortuã, ſed viuam Torpedinem admouendam. Hunc piſcem Veneti Tremalo *vocant, quod à ſtupore membri, tremorem inducat:* Romani Batti potta, *& fatterigia.*

Viperæ. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐχίδναι. *Lat. Viperæ. Ita. Vipere.*
Gal. Viperes. Ger. Brantſchlangen.

Caſt Viuora

VIperinæ carnes ſi coactæ edantur, claritatē oculis afferūt, neruorum uitijs auxiliantur, increſcentes ſtrumas reprimunt: detracta autē cute, caput caudaq́ꝫ, quoniā carne uacant, amputari debent: quippe cōmentitium eſt, quòd præcipitur, certā utrinque menſurā præcidi oportere. Reliquū uero corpus exemptis interraneis elotum diſſectumq́ꝫ diſcoquitur cum oleo, uino, ſalis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas eſitent, pediculos procreari, quod planè à ueritate abhorret. Adijciunt aliqui longam ſenectutem agere, qui eo cibo ueſcuntur. Sal ex eis ad eadē conficitur, ſed inefficacior eſt. Viua autem uipera in fictile nouum demittitur, adijciuntur ſalis caricumq́ꝫ tritarū, ſingulatim quinque ſextarij, mellis cyathi ſex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inaſſatur, donec ſal in carbones redigatur, qui poſtea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plerunque, ut ori gratior fiat, immiſcetur Nardi ſpica, aut Folium, aut Malabathri momentum.

MAle intellectus A*riſtoteles doctiſſimis etiam viris erroris viam præſtruxit:* N*on enim id is ſenſit,* V*iperinos partus nō niſi necata matre naſci, ſed eos qui tardius exeunt (Siquidē non plus vno, die naſcitur) moræ impatientes, rodare qua cōtinentur pelliculam, quo citius prodeāt in lucem.* I*tali circunforanei, qui ſerpentibus alendis quæſtum factitāt, viperas in capſulis oſtentant, fœtibus comitatas, & nequicquam à partu læſas.* N*icander &* G*alenus abundè viperam delinarunt.* V*ipera calida & ſicca eſt, anguillarum in morem condita, nempe cum oleo, ſale, anetho, & porris.* V*iperam curare totum corpus per cutis poros, duorū in* A*ſia &* M*iſia hominū experientia approbat* G*alenus, qui elephantiaſi, ab hauſto vino, cui immortuæ fuerant* V*iperæ, cadentibus puſtulis & renouata, anguium & oſtreorum in morem, pelle, ſani euaſerunt.* V*iperæ in his qui corruptis abundant humoribus, comeſtæ pediculos creant.* O*lim vt anguillæ mandebantur in* A*egypto, & noſtro ſæculo*

lo in orbis recenter inuenti multis partibus, conficiendæ Theriacæ ratio, & trochiſcorum è Viperis, non ab alio, quàm à Galeno petenda.

Senecta anguium. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. γῆρας ὄφεως. *Lat. Senecta anguium. Ita. Spoglia delle Serpi.* Ger. Schlangen balck.

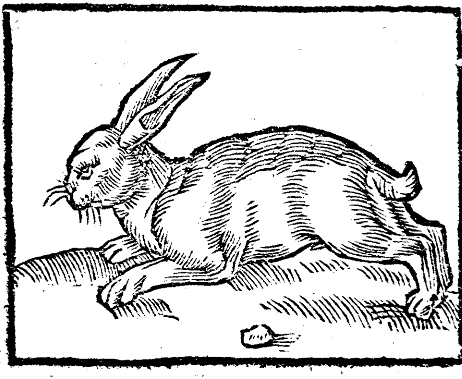
SEnectus anguium in uino decocta dolori aurium, infuſu, & dentium collutione, auxilio eſt. Addunt eam in medicamenta oculorum, ſed præcipuè uiperinam.

SEnecta anguium, ſeu Vernatio nota res, nempè cuticula qua ſeſe angues primo vere è terra prodeuntes exuunt, ſaxis aut ſtirpibus affricato & reſtricto corpore.

Lepus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λαγωὸς θαλάσσιος καὶ χερσαῖος. *Lat. Lepus marinus & terreſtris. It. Lepre marina & terreſtre.* Gal. Lieure de terre & de mer. caſt liebre

LEpus marinus Loligini paruæ ſimilis eſt, qui per ſeſe tritus aut cũ urtica marina illitus, capillos euellit. Terreſtris Leporis inaſſatũ cere

cerebrum manditur, iuuandis tremoribus qui ualetudine contracti ſunt: affrictu aut cibo facilem infantibus dentionem præſtat: exuſtum caput & cum adipe urſino aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum poſt triduum à concubitu potum, conceptum adimere, partusq́ ſpem intercipere proditur, uuluæ & alui fluorē ſiſtit, comitiales iuuat, contra uenena ex aceto bibitur, præſertim aduerſus concretum lac, & Viperarum morſus. Sanguis eius ſi calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentiginesq́ ſanat.

LEpus marinus in Adriatico mari, eſt quædam velut carnis particula, Lepori ſolo colore ſimilis, ſed qui in India gignitur, pilos habet & corpus longe maius. Tertiam Leporis marini ſpeciem profert Albertus cætera reliquis piſcibus ſimilem, præter caput quod Lepori ſimile habet, & ſpinam dorſi rubram. Nullum animalium, excepto Lepore terreſtri, coagulum habet in ventre. Superſœtat itidem vt cuniculus, quod tantam horum copiā facit, non quod hermaphroditi ſint, vt quidam exiſtimant. Caro Leporis craſſum ſanguinē gignit, humores melancolicos, & difficulter digeritur. Prodeſt tamen dyſenteriæ maximè toſta. Siccatum iecur, iecinoroſos iuuat, ſi bibatur. Totus exuſtus in vaſe probè operto, valet ad proritandam vrinam, ad calculos renum. & veſicæ. Fel Leporis zucchare miſtum, flocculos albos qui viſum offuſcant, aufert. Stercus Leporis naturæ mulierum impoſitum, fluxus mēſtruos potenter refrenat, & matricem deſiccat.

Paſtinaca marina. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

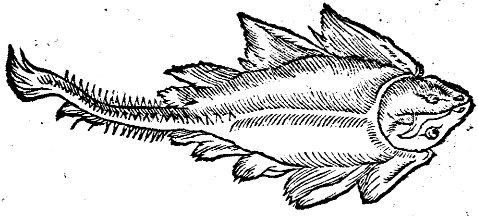
Græ. τρύγων θαλασσία. Lat. Paſtinaca marina.

Gal. Glorin. Ger. Roch.

MArinæ Paſtinacæ radius, qui eius cauda enatus aduerſis ſquamis reflectitur, dentium dolorem mitigat: nam eos frangit & euocat.

PAſtinaca piſcis eſt latus & cartilaginoſus, vt Raya, Torpedo, & ſimiles. Habet in ſuperiori caudæ parte, robuſtum & acutiſſimum aculeum, qui in transfigendo præſentaneum affert venenū, atq; adeo

mor

mortiferum, vt Aetius teſtatur, ſiquidem vi ſua neruos vſque penetrans, ſpaſmum, & poſt, mortem inducit. Paſtinacæ cinis, cum aceto miſtus, ſuæ plagæ remedio eſt. Iecore oleo incocto, ſcabies non hominum, ſed pecorum etiam inungitur, nec moratur effectus. Editur Paſtinaca ſublata è dorſo cum aculeo illo mortifero, parte omni illa fulua, quæ Croco ſimilis eſt, adempto etiam capite.

Sepia. CAP. XIX.

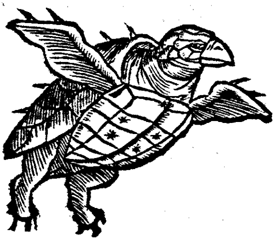
NOMENCLATVRA.

Græ. Σηπία. *Lat. & Ita. Sepia.*

Gal. Seche. Ger. Blacfich.

SEpiæ coctæ dũ eſtur atramentũ, ægrè cõcoquitur, aluũ mollis collirÿs è teſta factis cõueniẽter genarũ ſcabritiæ perfricantur, uſtũ in ſua teſta donec id quod cruſtoſum eſt abſcedat, poſtea tritũ expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. Elotũ in medicamenta oculorum addi ſolet, contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inſpiratur: pterygia oculorũ abſumit, cum ſale tritum & iniectum.

SEpiæ Polipis nõ abſimiles, præterquã quod ampliori ſunt corpore, & plures habẽt pedes. In Gallÿs cũ alibi, tum apud Xanctones cognitæ. Oſſe albo quod in dorſo reperitur, exterius durũ, leue: interius tenerũ, fungoſum, leniter rude, ſubtiliſſimis & intortis lineamẽtis plenũ: ad anulorũ furfurũ vtũtur aurifices et ex eo medici dẽtificia factitarũt. Vetus eſt illud & iuxta verũ de Sepÿs, quod è ſe in aquã nigrore protenſo, tãtiſper viſum fruſtratur, dũ ſe premi ſenſerũt. Sed ea nec eſt hominum

minũ ſollertia, vt nec Sepiæ ſuũ atramẽtũ, nec Torpedini torpor nec Loligini marcor proſint, quo minus in poteſtatẽ hominum ve niãt. Valẽtibus ſtomachis probè digerũtur Sepiæ, aliàs difficulter permeãt, & crudos humores ge nerant. Sepiarũ oua cum alliata (quã vocant) à ſalacibus man-duntur, quo potentiores ſint ad coitum.

Mullus piſcis. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. τρίγλα. Lat. Mullus. Ita. Triglio.
Gal. Barbeau.

MVllorum aſsiduo cibo aciẽ oculorũ hebetari conſtat. Is marini Draconis, Aranei, ac Scorpionis morſibus medetur, ſi crudus atque diſſectus admoueatur.

MVllũ quẽ tantopere ob caput amplũ, & ſapidũ iecur antiqui expetiuere, vt librã piſcis libra argenti penderent, hodie Itali penè Græco nomine, Triglia vocant, qui piſcis eſt marinus, colore tabũ exprimẽs, ſeu eum quẽ illi, Pauozzano vocant. Sit ne ille quẽ Barbatũ vocamus, incertũ: fluuiatilis eſt ſpecies, ille marinus, aut in piſcinas marinas in coloniã abductus. Quod à noſtro Barbato alienũ eſt. Veneti riglias, Sparos vocant.

Hippopotamus. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄρχις ἱπποποτάμου. Lat. Teſtes hippopotami.
It. Teſticoli de l'Hippopotamo. Gal. cheuaus marins.

HIppopotami teſtes exiccati ac triti, contra ſerpentium morſus bibuntur.

HIppopotamus piſcis è Plinio & Ariſtotele, magis quã à marinis piſcatoribus agnitus, corpore aſinũ nõ excedit, iubis, dorſo, hinnitu equum exprimit cauda apri. Auerſus intrat in ſegetẽ: Sibi ipſi ſanguinem.

nem,prauis humoribus diſtentior,acuminatis iuncis elicit. Fluentē cum viſum eſt,cœno aut alga ſuperpoſitis.ſiſtit.Cute eſt gladio impenetrabili,ex eáque ſcuta & thoraces fiunt.Cinis corij illitus cum aqua, panos ſanat. Adeps rigorem febrium eleuat.

Fiber. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ.Κάστορος ὄρχις.Lat.Fibri teſticuli.Ita.Teſticoli di Caſtoreo. Gal.Bieure. Ger.Ein Byber.

FIber anciptis uitæ animal,plerūque cū piſcibus & Cancris ex aqua uictū capeßit.Huius teſtes ſerpētiū uenenis aduerſantur:ſternutamenta mouēt, & in uniuerſum uarios obtinent uſus:ſiquidē menſes ac partus ciunt,duabus drachmis cū pulegio poti:partus ſecundasq́; eijciunt,contra inflationes,tormina, ſingultus,uenena,ixiamq́; ex aceto bibuntur.Lethargicos, & utcunque ueterno obdormiſcentes excitant infuſi:cum aceto autem & roſaceo,olfactu & odoris ſuffitu,idē faciunt: poti & illiti proſunt tremulis,conuulſionibus, & omnibus neruorum uitijs:in ſumma, calfactoriam uim habent. Eligi debent teſtes ex uno ortu cōnexi ſunt(fieri enim nō poteſt,ut gemini folliculi

in una

in una membrana coniuncti reperiantur) liquore intus ueluti ceroſo, odore graui, & uirus redolente, guſtu acri mordẽte ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Quem fraude aliqui corrũpunt, conijcientes in follem gummi, aut ammoniacum cum ſanguine & caſtorio ſubactum, & ita exiccantes. Vanũ eſt quod traditur, teſtes ab ipſis euelli, & à ſeſe abijci, cum uenatu urgentur: ſiquidem tangi nequeunt, ita, ut in ſue, ſubſtricti. Operæ autem pretium eſt diuiſa pelle melleum liquorem cum eueſtiente tunica aſſumere, & ſiccatum potui dare.

C*Aſtor inferiori Germaniæ & Galliæ notum animal, quà* Rhoda*nus* Rhenus, & Danubius *fluunt, tamen* Auſtriæ & Vngariæ, *amphibiũ eſt in terra & in aquis viuẽs, Lutræ ſimile, præterquã quod aliquãtum maior eſt. Qui fit vt inter medicos quidã, Lutræ teſtes, pro caſtoreis vſurpent. Forociſſimis & acutiſſimis eſt dentibus, quibus trũcos arborum diſſecat, ad parenda in cauernis tuguria. A demorſo membro dentes non prius aufert, quã tuſorum oſſium crepitũ ſenſerit. Caſtoreum calidũ eſt & ſiccum. Cum in ſpaſmo, tremore, ſtomachi ſingultu, paralyſi, abundantia humorum eijcienda, ac deſiccandũ eſt, tum Caſtoreum in potionem. aut exterius impunè applicabitur. Quod fieri nõ niſi maximo detrimento poteſt, quibus ſpaſmus è ſicca qualitate prouenit ex humorũ & alimenti defectu, mordacitate, vel acrimonia. Huius grauis ſapor & odor, corpori nihilum nocent, ſi probè applicentur.*

Muſtela. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γαλῆ. Lat. Muſtella. Ita. Domola.

Gal. Hermine. Ger. Meuſʒdreß.

M*Vſtela quæ in domibus noſtris oberrat, ambuſta exenteratur, & inueterata ſale, in umbra ſiccatur. Ea binis drachmis cũ uino pota, aduerſus omnia ſerpentiũ uenena præſentaneo eſt remedio. Toxico, ſimili ſumpta modo, reſiſtit. Eius uentriculus Coriandro farctus inueteratusq́ʒ, percuſſis à ſerpente, & comitialibus potu auxiliatur. Cremata in fictili podagricis cõfert, cinere ex aceto illito: ſanguineue perunctæ ſtrumæ iuuan*

uan

uantur, comitialibus etiam prodeſt.

MVſtella Latinis Græca duo nomina repræſentat, nẽpe γαλῆ & ἴκτις Galarũ ſpecies ſunt, Muſtella, quæ licet generis ſit nomẽ, tamen id propriè animal ſignificat, quod Galli Herminas vocãt. Vuiſella vulgaris eſt fouinus. Fretta, & Latinis Viuerra, eſt quẽ Furonẽ nũcupãt. Domeſticæ Galæ ſunt Vuiſellæ: Herminæ & Frettæ ſylueſtres. Ictidũ itidẽ duo ſunt genera. Vnũ quod Mardrã ſeu Mardrã vocãt: Alterũ, quod Galli quod puteat, Putoys vocãt. Muſtellæ nomẽ, in hæc quinq; protenditur. Dimicaturæ cũ ſerpẽtibus, Ruta ſeſe ad bellũ muniũt. Cõficiũt & Baſiliſcos, licet in ipſo etiã certamine è graueolentia cõmoriãtur. Muſtellæ cinis illitus, capiti prodeſt, & oculorum ſuffuſioni.

Ranæ. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. βάτραχοι. *Lat. Ranæ. Ita. Rane.*
Gal. Grenoille. Ger. Froſch. Cast rana

COntra omniũ ſerpẽtiũ uenena pro antidoto ſunt Ranæ, ſi ex ſale & oleo decoctæ edãtur, iusq; earũ itidẽ ſorbeatur: contra inueteratos tendinũ rigores pollent: illitus earũ cinis, profluẽtis ſanguinis impetus ſiſtit, explẽdis alopeciarũ inanitatibus ex liquida pice illinitur. Viridiũ Ranarũ cruor auulſos genis pilos renaſci prohibet, in ueſtigia euulſorum inſtillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

INter Ranas, marinæ, fluuiatiles, paluſtres recipiũtur: terreſtres venenatæ ſunt. Naſcũtur nigris tãtum et minutis carneis portiũculis,

lis, è queis totum deinceps corpus protenditur, cum antea nihil aliud eſſent, quam oculi & cauda. Vulgatum hodie ranarum oleum, expetitum in podagris fructum non aſſequitur. Quorundam experientia cõpertum Ranarum ſanguinem non eo eſſe effectu, quem deſcribit Dioſcorides,

Silurus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σίλουρος. *Lat. Silurus. Ital. Siluro.*
Gal. Ignotus. Ger. Welſch.

Silurus recẽs in cibo nutrit, & facilẽ præbet aluũ: ſale uerò cõditus, minimũ ſuppeditat alimentũ, arteriam expurgat, & uocem expedit. Illita ſaliti caro, aculeos & infixa corpori ſpicula extrahit. Muria eius incipientibus dyſenterijs prodeſt, ſi in deſidentium fotus adijciatur: fluxiones ſiquidem ad ſumma cutis elicit, iſchiadicis infuſa medetur.

Silurum non eſſe Storionẽ ex Ariſtotole & Plinio cõſtat, quorũ alter robuſtis adeò dẽtibus Silurũ ſcribit, vt ferreos etiã hamos cõminuat: alter inualentes equos inuadere: cũ Storiones quãuis prægrãdes, edẽtes tamẽ ſint. Ambo fluuiatilẽ Silurũ deſcribũt: at Storio mari, quã fluuijs frequentior. Silurus Matthiolo, in Vngariæ Danubio naſcitur, & ab accolis Acchia nominatur: nec aliter in Germania ab accolis Rheni Bolich. Obuium omne animal inuadit, ferrociſsimis eſt dẽtibus, huicq; opiniõi aſtipulatur Plinius qui dicat Silurũ in Rheno & Danubio naſci.

Smarides. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμαρὶς. *Lat. Smaris. Ital. Smaride. Non ſatis de gallico nomine conſtat.*

Smaridis piſcis caput exuſtum, excreſcentes ulcerum oras puluillosquè reprimit, nomas cohibet, thymos clauosq; abſumit, caro non ſecus atque ſalſamentum prodeſt à ſcorpione percuſsis, aut à cane demorſis.

Mæ

Mænæ. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μαίνις. *Lat.* Mæna. *Ital.* Mena.

Piſcis non ſatis nobis cognitus.

MAenarum ex capitibus cinis ſi illinatur, calloſas ſedis rimas abolet: eius etiam garum oris putrilagines collutione ſedat.

Gobius. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. κώβιος. *Lat.* Gobius. *Ital.* Gobio.

Gal. Gouions.

GObius recens in ſuillum uentrem coniectus, ſi conſuta rima in duodecim aquæ ſextarijs donec duo ſuperſint decoquatur, excolatus & ſub diuo refrigeratus, potui detur, aluus ſine moleſtia deijcitur, illitus contra ſerpentium canumque morſus auxilio eſt.

SMarides & Mænæ piſces non ſatis noti. Matthiolus non aſſeuerãter tamen ſimilẽ Mænæ profert piſcẽ, qui Italis Menole dicitur. Nec errare cenſet eos qui Smarides putarint, minutos hoſce piſciculos, qui Mænis ſimiles Venetijs vulgo Giroli vocãtur. Gobius frequens in Venetiarum Lacunis prouenit, & fœtificat. Quod nõ ſecus ſcribit Ariſtoteles Gobiũ marinis littoralibus, & vbi pauca ſit aqua lacunis delectari. Veneti Go vocitant. Guſtu perſuaues ſunt, facile digeruntur, probè nutriunt, præcipuè qui in arenoſis & ſaxoſis littoribus & ſcopulis capiũtur. Quin & in fluuijs & lacubus Gobij repperiuntur, ob iecoris saporẽ in pretio, maximè ouis onuſti, hijq; perfacilè digeruntur.

Thunus. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. θύννος. *Lat.* Thunnus *Ital.*

Tonno. Gal. Thun.

Conditanei Thunni caro, quam Omotarichon uocant, ſumpta iјs auxiliatur, quos uipera, nomine Preſter, momorderit: ſed oportet uinũ quàmplurimum ſubinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. Contra acrimonias eſitatorum maximè ualet: canum morſibus utiliſſimè illinitur.

Thunnus craſſus & pulpoſus piſcis, porco ſimilis, ſub mẽſem Maiũ ex Oceano per columnas Herculis in Tyrrhenum & Aegeum maria, in ampliſſimas partitus turmas fugienti ſimilis procurrit, pulſus ab ingenti piſce, quem vulgo Spada vocant, quod ori inſidentem habeat duriſſimum & acutiſſimũ os, enſi perſimile, quo demergit & perferat naues. Thunnorum fuga, Gaditanis & ſpectaculum præbet, & prouẽtum. Piſcatum enim totus accurrit populus, cum ingenti ſtrepitu vocum tympanorum, & ſcopietariorum. Stolidum & pauidum animal Thunnus, hoc rumore ſtupefactus, in terræ proxima vada deuoluit ſeſe, & inibi in retia prægrandia incidens, præda fit, & quæſtus. Diebus canicularibus percellitur à vermiculo, è quo in furias abactus, totas naues præteruolat, nec id temporis gratus eſt cibis. Thunnorũ pinguitudo guſtui ſatiſfacit, ſtomachum offendit: Contra caro guſtui ingrata, non æque ſtomacho moleſta eſt. Ingentes iј piſces carne ſunt dura, digeruntur ægrè, parum nutriunt, ſuperfluos creant humoros, ob idque ſaliti probiores recentibus, duritia & viſcoſitate à ſale conſumptis.

Garum. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. γάῤῥον. *Lat.* Garum. *Ital.* Garo.

Gal. & Off. Ignotum.

Garũ omne, quod ex piſcibus carnibusq́ ſale maceratis liquamen eſt, ſi ex eo fotus fiat, depaſcentia ulcera ſiſtit: morſis à cane medetur: dyſentericis atque iſchiadicis infunditur nonnullis ut exulcerata adurat: aliјs autẽ laceſſenda ad quæ ulcera non ſenſerunt.

Ius piſcium. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ζωμὸς νεαρῶν ἰχθύων. *Lat.* In recentium piſſium.

Ital

Ital. Brodo de i peſci freſchi. Gal. Le brouet des poiſſons frais. Caldo de peçes fresco

R*Ecentium piſcium ius, modò per ſe, modò ex uino potum aluũ ſubducit. Priuatim ad hunc uſum conficitur è Phycidibus & Scorpionibus, & Iulide, è Percis, & recẽtibus alijs ſaxatilibus, nec uirus recipientibus, ſimpliciter cum aqua oleo & Anetho.*

C*Arum antiqui vocauere, quod ex piſcis Gari interaneis, maceratis & diſſolutis cũ ſale conficerent. Id poſteà & ex Scõbro factum eſt: fuit olim Garum cõplurimorum ciborum condimentum. De iſto tamẽ non intellexit* Dioſcorides, *ſed generatim de omnibus piſcium & carniũ ſalſamẽtis. Ius piſcium eſculentũ, ſatis ab ipſo auctore explicatũ eſt.*

Cimices lectularij. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. κόρεις. *Lat. Cimices. Ital. Cimici.* Gal. Punaiſes. Cast mosquito

C*Imices, qui in cubilibus enaſcuntur, cauis fabarum incluſi, ſi ante febrium ſignificationes ſepteni deuorẽtur, quartanis auxilio ſunt: & citra fabas ſumpti, percuſſis ab aſpide proſunt: uuluarum exanimationes olfactu reuocant. Poti cum uino aut aceto, adhærentes ſanguiſugas abigunt. Triti & urinariæ fiſtulæ impoſiti, urinæ anguſtias leuant.*

C*Imex nocturnũ & infeſtum animal nõ ſuo priuatur in medicina remedio. Viuas appliquant recentes medici, non mortuas, vt præſcribit* Dioſcorides. *Matthiolo id magis placet quod è motu illo quem in genitali ſuſcitant, vim vrinæ expultricem proritent.*

Millepeda. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀνίσκος. *Lat. Aſellus, Millepeda. Ital. Porcelletti.* Gal. Cloporte. Ger. Eſel.

Cast puerquecillos

MIllepedæ, quæ ſub aquario uaſe ſtabulātur animalia ſunt multis pedibus nitentia, quæ cōtacta manu, contrahūtur orbem. Hæ ex uino potæ difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedas illini anginis cum melle utiliſſimum: tritæ & in cortice mali Punici calfactæ, doloribus aurium addito Roſaceo, conuenienter inſtillantur.

Blata piſtrinaria. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σιλφη. *Lat. Blatta piſtrinaria. Ital. Blatte de i mulini.* Gal. Grillons de molins.

BLattæ eius quæ in piſtrinis inuenitur, interanea trita aut cum oleo decocta, aurium dolores inſtillatu mitigant.

MVltipedis noti animalculi vires apertè deſcribit Dioſcorides. Blatta itidem ſatis nota. Veruntamen non ſunt vulgares grilli, at preſsiore corpore, & ſubtilioribus penè araneorum in morem pedibus & ob in curſum velociſsimæ. Mirum in modum lucem odere, locos amāt humidos.

Pulmones. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. πνευμων θαλάσσιος. *Ital. Pulmo marinus. Ital. Pulmone marino.* Gal. Chappeaux de chair.

POdagras pernioneſqué emendat Pulmo marinus recens tritus & illitus. Suillus & agninus urſinuſqué pulmo impoſitu, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus uerò ſi arefactus bibatur, ſuſpirioſos adiuuat. Adeps quoque liquefactus, infuſus q; auris dolorem finit.

Pulmo

PVlmo marinus zoophyton, vt Vrtica, Stella, cum ſuper vndas maris fertur, tempeſtatem denunciat. Si ex eis bacilli atterantur, lumē tedarum iuſtar reddunt. Reliqua plana ſunt.

Genitale cerui. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἰδοῖον ἐλάφου. *Lat.* *Genitale cerui.* *Ital. la Verga del Ceruo.* Gal. la Verge d'vn Cerf. Ger. Der Ramp.

GEnitale Cerui tritum, & in uino potum, à uipera demorſis auxiliatur.

MAris Cerui genitale valet ad retentam vrinam, ad dolores colicos, probè elotum, hauſtaque lotione. Quidam ſiccatum & tritum in puluerem proponunt in dyſenteria, aſſerentes efficaciſſimum eſſe remedium.

Vngula aſini. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὄνυξ ὄνου. *Lat.* *Vngula Aſini.* *Ital.* *l'Vnghie dell'Aſino.* Gal. l'Ongle d'vn Aſne. Cast Vna de asno

VNgularum aſini cinis per dies multos binis cochlearibus potus, proditur comitiales adiuuare, eædem oleo ſubactæ ſtrumas diſcutiunt. & illitæ pernionibus medētur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ ſanantur.

RAſis, & Vaccæ vngulas producit, & mulæ: has ad inhibendam impregnationem, illas ad lac pecori prouocandum.

Lichenes equorū. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λειχῆνες ἵππων. *Lat.* *Lichenes equorum.*

*Ital.Calli delle gambe de i Caualli.*Gal.Les Cal. des iambes des cheuaux.

L*Ichenes ſunt in equorum genibus, & ſuper ungulas in ſi xu harum partium indurati calli, qui triti & in aceto po ti, comitialibus mederi traduntur.*

Iocinera. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. ηπατα. *Lat. Iecinora. Ital. Fegati.* Gal.les Foyes.

A*Sini iecur inaſſatum eſu comitialibus prodeſt, ueruntamē ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inaſſati decidua ſanie, inungi luſcioſos prodeſt, & dum coquitur, apertos oculos halitu eius uaporari: prodeſt in cibo toſtum ad eadem. Tradunt hircini iocinoris cibo comitiales deprehendi. Aprinum recens ſi arefactum teratur, ex uino potum contra ſerpētium uolucrumq́; morſus auxilio eſt. Iecur canis, qui rabie exagitatur toſtū & in cibo ab emorſis ſumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur: hunc à cane qui momordit exemptum, & ſollicu lo inditū, pro amuleto brachio adnectunt. Inueteratum autē ſale mergi iecur, ex Hydromelite binis ligulis potū, ſecūdas pellit.*

C*Allos in puluerem tritos prodeſſe dicit* Plinius, *dolori dentium ſi in aures infundātur cum* Oleo. *Galenus &* Paulus, *ad omnem animalis morſum. Satis ſeſe in iocinoribus explicat* Dioſcorides.

Coria ueteramentaria. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καττυματα. *Lat. Coria veteramentaria. Ital. Scarpe uecchie.*

Vete

GAllinarum oua ſapore & guſtu omnibus aliſs præſtant. Ab his Otidum & Phaſianorum. Anatum, anſerum & aliorum aquatilium oua ſtomachum grauant, craſſos gignunt humores, & difficulter digeruntur. Calida ſunt columbarum, & plus medicinam quam cibum reſipiunt. Damnantur in totum pauonis & ſtruthij. Laudantur oua tremula, quæ preßi lactis more tremant. Albumine & vitello ſimul cum oleo roſato contritis vtemur ad inflammationes palpebrarum, aurium, mammarum, quauis è ratione prodeant, cubiti, digitorũ, fibrarum, iuncturarum manuum & pedum. Incocta aceto & manducata, fluxus corporis ſiſtunt, & frixa lento igni ſine fumo, cum ſimplici quopiam aſtrictorio, vt Rhoe, Gallis, flore & teſta mali Punici, cochleis cum teſtis exuſtis, aut aliquo ſimilium, iuuant fluxus tum ſtomachales, tum dyſentericos. In medicinis quæ humiditatem deſiccant, elixa ſint oportet, frixa, aut toſta: cum in eis qui lentos, & viſcoſos pectoris & pulmonis humores incidunt, aqua incoquenda ſint, quouſque probè calorem conceperint, iiſque non ſecus vtendum in cannæ gutturis aſpretudine, è nimio clamore, aut humorum defluxu conciliata. Quod ex ouorum vitellis, oleum exprimitur, perfectè primum in patella torrefactis, perunctu prodeſt cuti ſcabræ, impetigini, ſciſsis labris, manibus, pedibus, & ſedi: Valet ad dolentia iuncturarum, ac omnium neruoſorum locorum vlcera: ad auriumque dolores & vlcera. Vnguntur eo vtiliter ambuſti igne, & mirandum in modum contuſas cerebri membranas, à partibus ſanis ſegregat, quod ſummo ſuo cum honore & ægrorum emolumento expertus eſt diuinus ille Matthiolus. Hippocrates Ariſtoteli cõpugnãs, Creatur (inquit) pullus è vitello, nutritur ex albumine, cũ pullus à feminis, ex ouo, extractus, magna corporis parte vitello implicita comperiatur. Teſtudinis oua etſi in aqua bulliant, nunquam tamen cõdenſantur, vitello licet duriſsimo, & reperit teſtudinem Matthiolus, cum ſeptem ouis teſta obductis in ventre. Id animalium alio nulli contigit.

Cicadæ. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τέττιγες. *Lat. Cicadæ. Ita. Cicale.*
Gal. Cigalles. Cast cegarra

CIcadæ quæ inaſſatæ manduntur, ueſicæ doloribus proſunt.

Cica-

Cicadæ vocale animal, duorum eſt generum. Sunt maiores, ſunt minores Cicadæ. Minores celerius prodeunt, tardius finiunt, & non cantant. Maiores tardius naſcuntur, velocius finiunt, & cantant. A meſſe in campis cauda terra producta, ſœtificant, & in vineis. Imbre ad fœturam aluntur. Vt primum à partu, è terra prodiere, vermiculorum ſpeciem referunt, qui creſcendo in animalia euadunt quæ vocamus Tettigometra, è quibus circa eſtatis ſolſtitium noctibus Cicadæ volando proſiliunt. Rore viuunt, & ore carent. Ligulam habent in pectore, è qua rorem attrahunt. Caua eſt hæc, canalis inſtar, ac ex ea ſonũ illum mixtum & mirandum edũt. Oleis gaudet, atque adeo omnigenis arboribus. In frigidis regionibus non proueniunt. Parthi, & alij quidã Orientales Cicadis veſcuntur, & Ariſtoteles ſuauiſſimi guſtus, ante volatum prædicat. Dolores colicos ſedant cum pari granorum Piperis pondere, iſque vſus è paroxiſmorum ratione variatur.

Locuſtæ. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀκρίδες. *Lat. Locuſtæ. Ita. itidem.*
Gal. Sauterelles. Caſt Langoſta

Locuſtæ odoris ſuffitu urinæ difficultates adiuuant: præſertim quæ fœminas male habent: earum carnes nullo ſunt in uſu. Eſt & quoddam genus Locuſtæ, quæ Aſiracos aut Ouos dicitur, ſine pennis, prælongis cruribus. Exiccata autem ſi ex uino bibatur, contra ſcorpionis morſus magnoperè proderit,

hac

hac abundè ueſcuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

LOcuſtæ mares, maiores fœminis, hæ defixa in terram cauda, oua parturiunt, è queis poſtea naſcuntur vermiculi tenui membrana cō diti, qua rupta Locuſtæ procreantur. Calidas amant regiones, nec temerè in frigidis reperiantur. Ex æſtuoſis quandoque in Europam tranſuolant. Quod ætate Plinij contigit, & non ita pridem anno. 1542. Cyrenaici, Lemnij, & Syrij, turmatim bis, ter ve per annū ad vaſtādos Locuſtarum nidos, & cum editæ ſunt, conficiendas proficiſcuntur. Indicæ trium pedum longitudine, mordaces admodum ſunt.

pass ... lo ... lani

Oſsifragus. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. φίνις. Lat. Oßifragus. Ita. Oßifrago. caſt quebranta hueſſo

VEnter eius auis quam Latini Oſsifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

OSſifragum ex Aquilarum genere eſſe conſtat, qui earum pullos, ſeditione in cibo excitata, nido expulſos, foueat ad perfectum volatum. Plinius Alieti (Aquilæ marinæ) pullum, nec propriam eſſe ſpeciem, ſed ex Aquila diuerſis maribus admiſſa, procreari. Albertus, aquaticam auem eſſe contendit, cigno maiorem, oblongo roſtro, cuius pars inferior ſacci ſpeciem præferat, in quam magnum piſcium numerum occulit, quos poſtea paulatim deglutiat. Hos Itali vocant Agrotti. Eruditorum nullus eſt, qui ſuperiores duos cognouiſſe conſtanter aſſeueret.

Galerita. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. κορυδαλλος. Lat. Galerita. Ita. Lodola. Gal. Alouette. caſt coguxada

GAlerita auicula eſt parua, apicem in uertice, pauonis modo, geſtans: quæ aſſa in cibo ſumpta, cœliacos adiuuat.

Galeri

CAlerita & ſine, & cum criſta reperitur. Campeſtres aues, cibantur vermiculis, & quæ decidunt aut creduntur terræ ſeminibus. Mares argutè canunt, autumnque primæ, æſtatem cantu præſagiunt. Aucupes aues adeò verentur, vt Sperutieri & Smerili feroci volatu terrefactæ, in hominis ſinum, aſylli loco confugiant.

Hirundines. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. χελιδόνες. *Lat. Hirundines. Ita. Rondini.*
Gal. Arondelles. Ger. Ein Sẅaldſerch.

DIſſectis creſcente luna pullis Hirundinis, qui primo partu excluſi ſunt, in uentre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes: ij priuſquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & ſæpe prorſus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, aciei uiſus medicamentum præbent: tam pullorum quàm matrum in fictili olla crematarum cinis cum melle oblitus, oculis claritatem adfert, anginæ eo commodè perunguntur: uuæ & tonſillarum inflammationibus hoc cinere ſuccurritur: & ipſæ & pulli exiccati, ſi drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuãt qui anginæ morbo conflictantur.

HIrundinum vna ſpecies domibus noſtris nidos figit. Altera vetuſtorum edificiorum muros, cauernulas, & montium ſcopulos expetit. Tertia fluuiorum ripas ſectatur. Vt primo æquinoctio prodeant, tum vt autumnali ſecedant, reparandóque pullis viſui Chelidoniam inquirant, nulli non in cõperto eſt. Solæ auium, non rapacium, carnes edunt.

Ebur. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελεφαντος ὀδόντος ρινισμα. *Lat. Eboris ſcobs. Ita. La Limatura dell' Auorio.* Gal.
La ſcieure de L'yuoire.

Ebo-

Boris ſcobe illito paronychia ſanantur. Vim adſtringendi Ebur obtinet.

Bur elephantorum ſunt dentes, quod vt alias ſummoperè, expetitum, ità noſtro ſæculo pretioſiſſimum. Eò factum vt nullibi penè verum Ebur reperiatur, at quod vulgò huius vice in officinis proſtat, marinorum piſcium ſunt dentes. Cum de Elephantis recentiores qui meridianum orbem luſtrarunt, ſatiſſuperque ſcripſerint, ſuperuacaneũ mihi viſum eſt hac de re cartam onerare, at ſtolidam hanc ex hominum mentibus opinionem optarim extirpari, nimirum continuis eſſe pedibus, cũ noſtratis etiam temporis homines viderint, inflexis in genua pedibus, & in hæc procumbentes, ſolem & lunam adorare. Eboris, porphyrij (quem vocant) planitie intriti, cinis, valet ad fluxus albos feminarum, potum in lacte ſeminis lactucæ, cum aqua ferro extincta, extracti.

Suillus talus. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀςράγαλος ὑὸς. *Lat.* *Suillus talus. Ita.* *Talone del porco.* Gal. Talon de Porceau. talon del Cost talon de puerco

Vis talus comburitur, dum è nigro albeſcat: qui tritus & potus, inflationibus coli, longisq́ torminibus medetur.

Ceruinum cornu.

CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐλάφου κέρας. *Lat. Ceruinum cornu. Ita. Corno del Ceruo.* Gal. La corne de cerf. Ger. Hertʒhorn.

Cost cuerno de cieruo

Cerui

CEruini cornu cinis elotus, binis ligulis epotus prodeſt dyſentericis, excreātibus ſanguinem, cœliacis, regio morbo, & ueſicæ doloribus cum tragacātha: fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum liquore huic rei accommodato. Cerui cornu contuſum, crudo fictili luto circumlito, & in furnum indito uritur donec albeſcat. Id Cadmiæ modo elotum, ulceribus oculorum & defluxionibus ſalutare eſt, infrictum dentes expurgat. Crudi cornu ſuffiti nidore ſerpentes fugantur: ferueſactum in aceto, ſi eo gingiuæ colluantur, maxillarum à dentitione dolorem adimit.

PLanum eſt xlix. cap. illud tamen ſciendum, non omnia animalia os in iunctura pedum habere, talum vocant. Quod ad Ceruos attinet, Dictamnum herbam eijciendis vtilem ſagittis in Creta docuere: manifeſto felle, et iecore carent, quemadmodum equi, aſini, muli, cameli, & piſcium, vitulus marinus, & delphinus. Fellis loco venas per inteſtina ſparſas habent, in queis inſperſus eſt liquor ille, quo in animantium cæteris fel conficitur, & ea eſt cauſa amaroris, qui perpetuus earum in carne ſentitur. Viridis eſt eis in cauda humor, mortifer, ſi edatur. Sanguis Cerui cũ oleo attritus, clyſteris in modum valet ad vlcera & antiquos inteſtinorum fluxus, potus in vino, ad ſagittas venenatas prodeſt. Cerebrum, neruorum & iunctarum abſceſſus emundat. Cornu, cõbuſtum & potum cum pauco melle, vermes è corporibus eijcit. Ceruorũ iuuenum cornua pilo cõueſtita, in portiunculas diſſecta, vaſi teſtaceo indita, quod poſtea probè coopertum & lutatum fornaci credatur, ſiccata & in puluerem redacta, mirabili ſunt effectu ad dolores colicos, ſi cum Pipere & Myrrha præbeantur. Os cordis Ceruini eximiæ in omnia venena mortifera virtutis eſt: & vtiliter inſeritur remedijs, quæ in peſtem fiunt.

Eruca. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κάμπη. *Lat. Eruca. Ita. Bruchi.*
Gal. Chenilles. Ger. Raup.

Cast. oruga gusano que se cria en las yeruas

Eru

ERucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo perunƈti, à ue nenatis beſtijs feriri negantur.

ERucæ ex herbarum & præcipuè Braſſicæ folijs naſcuntur, has ab hortis eijciet, qui equæ cranium ad palum horti medio ſuſpenderit, idem efficiet fluuiatilis cancer. Si arbuſculi, quem Sanguin vocant, ramuſculo herbæ & caules attingantur, non diſpar ſequetur effectus.

Cantharides. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κανθαρίδες. *Lat.* Cantharides. *Ital.* Cantarelle. Gal. Cantarides.

FRumentis congeſtæ cantharides ad recondendum idoneæ ſunt, quæ fictili uaſe non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorſum conuerſo ſuſpenduntur ſuper aceti feruentis quam acerrimi halitum, donec æſtu exanimentur, poſtea lino transfixæ reponuntur. Potentiſſimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis tranſuerſas habent, promiſſoq; corpore craſſæ, ac Blattarum modo perpingues: ſed inertes ac imbecillæ, quæ unius ſunt coloris.

Bupreſtes, & pinorum erucæ. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βουπρήστεις καὶ πιτυοκάμπαι. *Lat.* Bupreſtes & pinorum erucæ. *Ital.* Bubreſti, & Bruchi de Pini.

SImili modo reconduntur Bupreſtes, genera quædam Cantharidum, & pinorum Erucæ. quæ ſupra cribrum ſuſpenſum feruenti cinere pauliſper intoſtæ, reponuntur. Vis omnium communis erodere, ulcerare, calorem elicere. Qua de cauſa admiſcentur medicamentis, quæ lepras, feraſque lichenas & carcinomata ſanant: menſes ciunt, peſſis emollientibus additæ. Aliqui Cantharidas antidotis impoſitas, aquæ ſubtercutē auxiliari

prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij penas pedesq́ contra potarum ueneficia, remedio eſſe tradiderunt.

Cantharides vulgata ſunt animalia, noménque à Canthar de-ductum, ac ſi diceres, puſillos ſcarabeos. Eligi debent vigentis ætatis, nam veteres tabeſcunt, & in vſum medicinæ ſunt inutiles. Bupreſtes in Italia & Gallijs non perindè vulgares, Animal eſt (Cordo) ſcarabeo ſimile, ſublatis pedibus, vltra cimices fœtidum, eò frondes & fructus, ſi qua per eos repat, inficit. Tela qua ſeſe inuoluunt pinorum erucæ aſtringendo ſanguini valet. Medicorum vulgus ex Hippocrate (vt putant) in præbendis Cantharidibus caput, alas, & pedes abijciunt, pernitioſo in duobus Hydropicis, quemadmodum narrat Galenus, exemplo, qui paucis poſt diebus à ſumptis ità Cantharidibus periere. At non ea fuit mens Hippocratis, caput, alas, & pedes auferendos, ſed potui præbendum priuatim corpus, poſt caput, alas, & pedes, & non corpus extremitatibus abiectis, nam ita priuarētur remedio, quod eis ob veneni malitiam, à natura datum eſt. Cerotis & emplaſtris inditæ, ſcabros vngues exerunt. Inſeruntur & medicamentis quæ lepram & ſcabiem ſanant, in queis integræ apponendæ. Præſtantiores ſunt quæ in triticeis campis reperiuntur, lineis rubris alas interſectæ. Hæc è Galeno decerpta, cuius Cantharidum & Bupreſtium, quod omnibus notum ſit, præparandi præſcriptum hic non additum.

Salamandra.

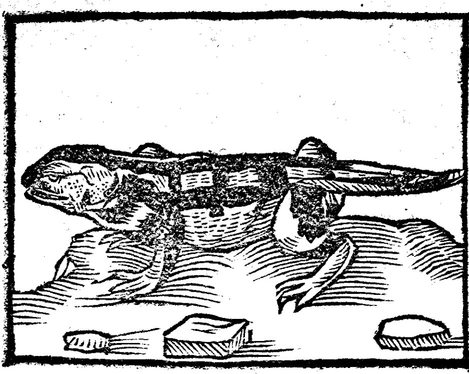
CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαλαμάνδρα. *Lat. & It. Salamandra.*
Gal. Salamandre. Ger. Ein Olm.

Cast. Salamanquesa

Salamandra lacertæ genus eſt, iners, uarium, quod fruſtra creditum eſt ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. Additur, ut Cantharis, in medicamenta, quorum uis eſt exeſſe, & lepras abolere, ſimiliq́ modo reconditur:

conditur. Liqueſacta in oleo pilos euellit. Exenterata, detractis pedibus & capite, in melle ſeruatur ad eundem uſum.

SAlamandra tempore pluuio ſub initium veris & autumno conſpicua eſt, at calente æſtate & frigeſcente admodum vere, raro exit è terra. Animal eſt corpore lacertis ſimili, prætérquā quod maiore ſunt capite & corpore, altioribus pedibus, & breuiore cauda, ad curſum tardißimæ. Colore ſunt nigro & ruffo virgis adeò ad viuum à natura expreßis, vt æs arte fumaria attritum dixeris. Aliquanto tempore pro ſua frigiditate in igne Salamandra perdurat, ſi diu tamen perſtiterit, abſumitur. Marem aut fœminam Salamandra non habet, ſed è putrefactione generatur. Venenatus eſt harum morſus, & ſi quà fructus aut hærbas attigerint, ſaliuam quampiam relinquunt, quæ proculdubio mortifera eſt, quod multi ſuo damno experti ſunt.

Araneus. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αραχνη. Lat. Araneus. It. Ragno.
Gal. Areine. Ger. Spinn.

ARaneus, quem holcum, alij lycon, id eſt, lupum uocant, ſubactus cum ſplenio, & linteo illitus, prolatusq; utriſq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinem ſiſtit, uulnera quæ ſummam cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Eſt & alterum Aranei genus qui candidam, tenuem, denſamque telam

orditur, quem in aluta ligatum, & lacerto appenſum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex roſaceo & infuſus, aurium doloribus auxiliatur.

SEx *Araneorum ſub* Phalangij *nomine genera deſcribit* Aetius. *Primum eſt* Rhagius *ſeu acinoſus, acino uuæ nigræ ſimilis, & inde nomē ſortitus: os habet in uentris medio, & pedes quaquauerſum breuiſſimos.* Secundum Lupus, *hic in cibum captat & conficit muſcas.* Largum *eſt illi corpus eſt vodubile, & incisæ partes collo proximæ.* Tertiū Formicarius, *quod forma grandes formicas referat, fuliginij eſt coloris, ſtellatis maculis notato corpore, & præcipuè dorſo.* Quartum, Cranocolaptes, *figura corporis oblonga, colore uiridi, adiacente collo ſpina qua transfigit.* Quintum Sclerocephalus, *capite eſt ſaxi in morem duro, corporis lineamentis in totum* Farſale *ſimilibus.* Sextum Scoletius, *vermi attrito & maximè circà caput adſimile.* Phalangios *in* Italia *naſci negat* Plinius. *Eſt tamen in* Apulia *Aranei genus quod* Tarentole *vocant.* Id *miſerè, horrificè, & variè ictos aflictat.* Quod *è diuerſis & varijs tum animantis, tum ictorum naturis prouenit.* Animantium *horum venenū muſicæ ſono miteſcit.* At *ceſſante ſono, paulatim redit morbus.* Et *eam ob cauſam vſitatum eſt muſicorum inſtrumentorum ſonum non antè ceſſare, quin pariter ceſſet etiam morbus.* Quod *longus ſonus & deſultatio elicito per iocum ſudore, vincat tandem veneni malitiam, tantum ſi interim dum ſonus hic perdurat, offeratur ægro* Theriaca & Mithridatum, *& generatim quæ ad morſus ſerpentum & aſpidum valent.*

Lacerta. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σαύρα *Lat. Lacerta It. Lucertola.*
Gal. Liſarde. Caſt lagartija

L*Acertæ caput intritum & appoſitum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit, uaros, formicantes uerrucas, & penſiles, quas acrochordonas uocant, tollit. Iecur exeſis dentibus coniectum, dolores finit. Si diuulſa admoneatur, ictis à ſcorpione leuamentum præſtat.*

Seps.

Seps. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ.Σὴψ.Lat.Seps.It.Sepa.

SEps, quam aliqui lacertam Chalcidicam uocarunt, in uino pota morſus ſuos ſanat.

LAcertæ, quas hic deſcribit Dioſcorides, Lacertis vulgaribus vt plurimum ſimiles, oua vt ſerpentes pariunt, cochleis inimiciſsimæ. In calidis regionibus grandiores quam in noſtro orbe reperiuntur. Nicander Chalcidicas Lacertas noſtris ſimiles eſſe contendit. Græci aliquando Lacertam pro Ceraſte ſeu Sepe vſurpant, & hæc confundunt nomina, aliquando Sauron, aliquando Ceraſten genus facientes. Romæ Lacertæ gignuntur dorſo ſtellis notato, quæ quod ſub terra lateant, Terrantole vocantur, tam atroci veneno vt Chalchidicæ haberi poſsint, aut ſaltem antiquorum Stelliones. Seps ſine pedibus ſerpens, vipere ſimilis, a Chalcidica lacerta diuerſa eſt, ſed nomina apud auctores confunduntur.

Scincus. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.Σκίγκος.Lat.Scincus.It.Scinco.

SCincus aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Eſt autem terreſtris Crocodilus ſui generis, ſale inueteratus cum Naſturtio. Aiunt carnes, quæ renes amplectantur, id ſibi uirium uendicaſſe, ut ſi drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant. Verum decocto lentis cum Melle aut ſemine Lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.

MArini Stinci qui è mari rubro & Aegypto Venetias aſportãtur, licet crocodilorum ſpeciem referant, magnitudine tamen prægrandes Lacertas nõ excedunt, ſquamis ſunt albis in lũteum vergentibus, cum cæſia à capite ad caudam linea. Hanc crocodili non habent, dorſo enim natura ſunt liuido. Pauſanias in Lybia naſci ſcribit duum cubitum longos. Officinæ fluuiatilibus cùm marini deſunt vtuntur, non pari tamen effectu.

Terreni vermes. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γῆς ἔντερα. *Lat.* Terreni vermes *It.* Vermi della terra. Gal. Vers de terre Ger. Regen Wurm. cast. lombrices de tierra

TErreni uermes impoſiti, præciſos neruos glutinant, tertianas diſcutiunt. Decocti cum anſerino adipe, infuſi, affectis auribus medentur: cum oleo autem decocti, ſi in contrariam aurem inſtillentur, dentium doloribus præſtant auxilium: triti in potu, ex paſſo, urinam ciunt.

ELumbricis fit oleum, ad neruoſorum locorum, & iuncturarum ſedandos dolores. Verus præparandi modus in balneo Mariæ, nam inde humor & virtus extrahitur, nihilum ambuſto aut torrefacto oleo, vel Lumbricis. Id oleum podagris calidis multum prodeſt, peruncto

primum

primum oleo, loco vbi ſentitur dolor, dein ſuprà illitis vermibus incoctis, tritis & immiſtis cum æquali pondere ceroti, quod triapharmacum vocant. Lumbrici probè in vino eloti, ac poſteà in vas vitreũ diligenter, obturatum vt in balneo Mariæ *bulliant inditi, in viſcoſum quempiam humorem vertuntur, qui ſolus neruorum & inteſtinorum plagas conſolidat.* At *præſtantius operatur cum oleo gummi* Laricis, *aut* A*bietino oleo, quod mirum in modum recentes omnes plagas conſolidet, præterquam capitis.* A*mbuſti & in ſubtiliſſimũ puluerem reducti* Lumbrici, *potique cum aquis* Marrubij & A*bſinthij, ictericos iuuant.*

Mus araneus. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυγαλῆ. *Lat. Mus araneus. Ita.*
Topo ragno. Gal. Rat areigne. Cast musarano

M*Vs araneus diſſectus & impoſitus, ſui morſus ueneficia luit.*

M*Vs* A*raneus colore eſt muſtellino, magnitudine muris vulgaris, ore vt talpa in acutũ deſinẽte, in hoc altrinſecus ordines duos dẽtium habet, tenues, acutos, cauda quàm mus breuiores.* Huius *morſus quibuſdam in locis innocuus, quemadmodum & ſcorpij.*

Mures. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μύες. *Lat. Mures. It. Topi.*
Gal. Ratz. Cast ratones

M*Vres, qui in domibus oberrant, conciſos ſcorpionum plagis utiliſſimè imponi, in confeſſo eſt: ſi inaſſatos infantes ederint, oris ſaliuam exiccari promittunt.*

D*Omeſtici ſunt, ſyluestres, & montani mures, ſunt & terreſtres & marini, de domeſticis tamen loquitur* Dioſcorides. Murium *adeps retractos neruos & iuncturas remollit.*

Lac. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γάλα. *Lat. Lac. Ita. Latte.*
Gal. Laict.

Cast leche

LAc generatim omne boni ſucci eſt, corpus alit, aluũ emollit, ſtomachum & inteſtina inflatione uexat, uernum tamen dilutius æſtiuo habetur, & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali craſsitudine, quod ungui inſtillatum cogitur. Aluum minus tentat Caprinum, quoniam pecus hoc adſtringentibus pabulis, Robore, Lentiſco, & oleaginis frondibus, & Terebintho magna parte ueſcitur, inde ſtomacho accommodiſsimum reddi ſolet. Ouilum autem dulce, craſſum, & præpingue, non uſq; adeò utile ſtomacho, Bubulum tamen, Aſininum, & Equinum, uentri magis idonea, ſed ipſum turbant. Quibus in locis pecora Scammoniam, Veratrũ, Clematidem, aut Mercurialem paſcuntur, lac omne uentrẽ & ſtomachum ſubuertit: quale in Iuſtinis montibus eſſe à nobis proditum eſt. Siquidem Capræ quibus candidum ueratrum pabulo fuerit primo foliorum partu euomunt & eorum lac hauſtũ nauſeam creat, & ſtomachum in uomitiones effundit. Ventrem adſtringit lac omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exuſtum: & in ſumma, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præſertim faucium, pulmonis, interaneorum, ueſicæ & renum: foris uerò contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis ſuccos: recens cum melle crudo, addito ſale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunque ſemel feruefactum: decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulceroſas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunque ſerum continet implicitum, quod ubi diſceſsit à lacte, multò potentiſsimum ad purgationes redditur: datur quibus ſine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris elephãtijs, & erumpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod Schiſtum, id eſt, ſciſsile, appellãt. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq; ficulneo recẽti mouetur, inſparſis, poſt quàm bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulſi cyathis, quot ſunt heminæ lactis

lactis. Ita enim ſereſcens liquidum ab eo diuiditur quod in caſeũ
concreuit: ſed cùm feruet, ne ſuperfundatur, conueniet ſpongia
ex frigida continuò fictilis labrum detergere, ſextariũq́ argen
teum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per inter
ualla ſingulis, uſque ad quinas, ita ut intercedentibas ſpacijs po-
tantes ambulet. Lac autẽ recẽs efficax eſt cõtra roſiones, uſtioesq́
ab exitialibus medicamentis factas ut à Cantharidibus, aut Sa
lamandra, Bupreſte, aut pinorum Eruca, Hyaſcyamo, Doryc-
nio, Aconito, aut Ephemero: præſertim Bubulum ad id eximiè
confert: gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonſilisq́.
Aſininum peculiariter collutos dentes gingiuasq́ ſtabilit. Flu-
xiones alui, ſi ulcera ſentiantur, teneſmosq́, ouillum, bubulum
aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, ſiſtit: per ſe autem
& cum hordeacea Ptiſana, aut Halicaceo cremore infuſum
magnoperè inteſtinorum roſiones mitigat: exulceratæ uuluæ im
mittitnr. Humanum lac dulciſſimum eſt, & maximè alit: mã-
mis autem exuctũ, prodeſt tabi, & ſtomachi roſionibus: cõtra
hauſtum Leporem marinum præſidio eſt: oculis cruore ex ictu
ſuffuſis, cum Thuris polline inſtillatur: podagricis utile eſt cum
Meconio & cerato illitum. Lac omne reſpuendum ſplenicis, He
paticis, comitialibus, uertiginoſis, & neruorum uitio laboranti
bus: febriculoſis, & capite dolentibus: niſi ſi quis interdum pur-
gationis gratia, ut oſtendimus, Schiſtum præbeat. Primiparæ ca
nis lacte perunctos narrant glabreſcere: potum contra uenena,
antidoti uicem obtinet abortus, mortuos expellit.

QVo nunc vtimur Lac aut humanum eſt, aut Caprinum, aut Pe
corinũ, aut Vaccinũ aut Bufalinũ, aut Aſininũ antiqui etiã equi
no & camellino vtebatur. Eſt Lac humanum omnibus præſtantius,
quod in tribus ſuis qualitatibus tẽperatum ſie. Porro omne Lac eſt ſan-
guis bis coctus, è caſeo compoſitus, butyro, & ſero. Caprinum ſequitur
in omni ſua ſubſtantia temperatum. Spiſſius eſt pecorinum, & præ alijs
minus habet ſeri, plus caſei. Vaccinum & Bufalinum tum ſpiſſum,

rum cæteris graſſius eſt. Aſininum plus habet ſeri,minus craſſi. Lactis bonitas colore, odore, ſapore, & ſubſtantia dignoſcitur. Colore ſummè albo, ſplendido,claro,& non liuido. Odore ſincero, aromatico,non horribili. Sapore dulci,non acerbo,non aceroſo,non amaro, non ſalſo. Subſtantia media inter ſpiſſum & tenuem,ſic vt vngui gutta ſuperpoſita,non ſpargatur,ſed in ſe coacta permaneat. Eximium quod iſtiuſmodi eſt,optimum ſanguinem: his deſtitutum dotibus,peſſimos humores generat, corpus & ſtomachum ſurſum deorſum voluit. Optimum lac conſtantis ætatis hominibus conuenit, qui natura frigidi non ſunt, colericis, ecticis, extenuatis, & in ſumma vbi ſtomachus mundus eſt à prauis humoribus. Et è diuerſo febribus nocet, dolori capitis,male affectis oculis,paralyſiæ,ſpaſmo,defluxionibus,lapillis,oppilationi, dentibus,gingiuis,iuuenibus,flegmaticis, & in totum, qui id à cibo ſumpſerint,& eò plus nocet,quo ſpiſſius eſt ſubſtantia. Præter hæc quo proſit Lac,huic indendum modicum Zucchari aut mellis, quò non coaguletur in ſtomacho. Non offeratur potui aut cibo,cum piſcibus, rebus acetoſis, nec in tanta quantitate,vt digerere aut euomere ſtomachus non queat. Ieiuno etiam bibendum, nec alius ſumendus cibus hoc non percocto. Sumentem quietum ſtare oportet,non dormire,non bibere à vino: quodque dentibus & gingiuis noceat, ab eius potu, vino aut aqua mellata os colluendum. A cibo ſumptum,multis in rebus nocet. Optimum lac cerebrum auget. Humectat & incraſſat corpus. Pectus lenit,& antiquam tuſſim. Venerem excitat,multiplicato ſpermate. Prodeſt ardori vrinæ,corpora macilenta reſtaurat, generat probum ſanguinem & alimentum. Emollit & colorat corpus. Statim conuertitur in ſanguinem,& carnem adauget.

Caſeus. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τυρὸς. *Lat.* Caſeus. *Ita.* Caſcio.
Gal. Fourmage. Caſt queſo

Caſeus recens ſine ſale ſumptus alit,ſtomacho utilis eſt, et facilè in membra delegatur,corpus auget, aluum modicè emollit: alius tamen alio præſtantior,pro natura lactis à quo cõ-

ſici

ficitur. Decoctus autem & expreſſus, deinde inaſſatus, aluum ſiſtit: illitus, oculorum inflammationibus & ſugillatis prodeſt. Qui uerò recens ſalitus eſt, minus alimenti præbet, corpus aptè minuit, ſtomacho aduerſatur, negotium uentri interaneisq; exhibet: uetuſtiore ſiſtitur aluus. Sero quod à caſeo manauit, quam optimè canes aluntur. Quod Hippacen uocant, Caſeus eſt equinus: ea uirus redolet, magnoperè alit, bubuloq; proportione reſpondet. Nec deſunt qui Hippacen, equinum coagulum appellarint.

CAſeus laudatur recẽs, non enim nocet ſtomacho, & alijs citius digeritur. Vetus, quod linguam pungat, quibuſdam eſt gratus, eſt tamen omnium peſſimus, ſanguinem incendit, ſitim inducit, difficulter digeritur, lapillos in renibus & veſica generat, iecur opillat, reſtringit corpus, colicam generat, & melancolicos humores, & maximè in corporibus qui ſuperfluo calore abundant. Et quãuis caliditatis ratione extenuandis humoribus conueniat, ea tamen poſteà ſequuntur incommoda, vt plus duplo noceat, quàm iuuet. Caſeus mediæ ætatis, non probatus ducitur, quamuis minus noceat, quam vetus. Cæteris præſtantior eſt, pecorinus. Vaccinus craſſior, & maioris eſt nutrimenti, at difficilius digeritur. Caprinus recens, probus: vetus, omnium peſſimus.

Butyrum, & eius fuligo.

CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. βούτυρον. Lat. Butyrum. Ita. Boturo.
Gal. Beurre. Ger. Butter.

E Lacte pinguiſſimo probatum fit Butyrum, quale Ouillum eſt: fit & ex Caprino, agitato in uaſis lacte, donec pingue ſeparetur. Butyrum natura oleoſum eſt, & emolliens: unde largius epotum, uentrem reſoluit: prodeſt, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. Cum melle ſi infricetur, dentitiones adiuuat: gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emen-

dat.

dat. Illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis puſtulis per ſumma ſcatentibus aſſerit. Contra inflammationes & duritias uuluæ, quod nec uirus reſipit, nec uetuſtatem ſentit, Butyrum efficax eſt: dyſentericis, & coli exulcerationibus infunditur: in medicamenta addi ſolet quæ pus mouent, utile præſertim cùm nerui, aut cerebri membranæ, ueſicæ ceruix, uulnera acceperint. Id autem purgat, replet, carnem creat, ab aſpide percuſsis utiliſsimè imponitur. Recens obſonijs additum olei uicem penſat, & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc eſt: Butyrum in lucernam nouam ingeſtum accenditur, fictiliq́ operculato quod ſupernè in ſiphunculi ſpeciem deſinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & ſubinde aliud in abſumpti locum ſufficitur, dum coaceruetur fuliginis modus, quem facere inſtitueris: penna poſt deraditur ad uſus. Eius effectus eſt in medicamentis oculorum, exiccare & adſtringere: fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

B*Vtyrum maturat & digerit in his tantum corporibus, quæ mediant inter molle & durum, & ideo non maturat abſceſſus, qui ſunt in corporibus duris. Per os ſumptum, confert pulmoni, difficultati anhelitus, & alijs pectoris morbis. Solum manducatum plus maturat, cum melle verò & amygdalis amaris valentius ſputum educit, & excellentius emundat.*

Medicina lanarum. CAP. LXV.

NOMENCLATRA.

Græ. ἔρια οἰσυπηρά. ἔρια κεκαυμένα. *Lat. Succidæ lanæ. Lanæ crematæ. Ita. Lana ſuccida, lana bruſciata.* Gal. Laine ſurge. Laine bruslee. Cast. lana quemada

S*Vccidæ lanæ molles, è collo fœminibusq́ laudatiſsimæ habētur. Subueniunt inter initia uulneribus, percuſsis, deſquammatis*

de sucidis lanis. e collo feminu
laudatissime eucadunt

matis,liuidis,oſsibus fractis,aceto,oleo aut uino imbutæ: ſiquidem facilè ſuccos combibunt quibus immergunt: & ob pecudũ ſordem,ſic enim œſypum uocant,emolliunt:capitis,ſtomachi,aliarumq́ partium doloribus, cum aceto & Roſaceo efficaciter imponuntur. Crematarum lanarum cinis,cruſtas obducit, excreſcentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorum more, uruntur. Nec ſecus fimbriati marinarum Purpurarum flocculi cremari ſolent. Aliqui cum ſordibus lanas carpunt, & melle irrigant,eodemq́ modo urunt. Alij in fictili oris patuli, ueruculа inter ſe diſtantia componunt, & concerptas carminataſq́ lanas oleo ita ſuffuſas,ut ne ſtillare quidem poſsint,aſſulis tedæ ſubiectis, & eiſdem,laniſq́ permutatim interſtratis, leuiter ſuccendunt, et uſtas tollunt. Quòd ſi è Teda pix,pinguitudóue ulla profluxit,collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. Cinerem in labellis,aqua addita,manibus confricant, & conſidere patiuntur, idq́ ſæpius, mutantes aquam donec linguam adſtringat,nec mordeat.

Oeſypum. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. οἴσυπος. *Lat. Oeſypum. Ita. Sordida graſſezza della lana.* Gal. La greſſe de la laine ſurge.

OEſypum uocant Græci,ſuccidarum lanarum pinguitudinem: Cuius parandi ratio hæc eſt. Succidæ molles, radicula non curatæ,calida aqua lauantur. & quibuſcunque ſordibus expreſsis, & in labellum oris ampli coniectis,aqua infunditur, magnoq́ impetu ligula,uti reſpumet,agitatur, aut lignea rude ualidiuſculè conturbatur,quò largius ſordida ſpuma colligi poſſit,deinde marina reſpergitur: & conſidẽte pingui quod ſupernatabat,collectoq́ in altero fictili uaſe,denuò aqua in labellum fuſa

fuſa agitatur: ſpuma iterum mari perfunditur, & demum eximitur. Hoc tantiſper fieri ſolet, dum conſumpta pinguitudine nihil prorſus ſpumæ extet. Collectum Oeſypum manibus emollitur, & ſi qua inſedit ſpurcitia, confeſtim demitur: excluſaq́; ſenſim omni aqua, recentiq́; affuſa, manibus miſceatur, donec admotum linguæ Oeſypum, aſtringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidumq́; ſpectetur, tum in fictili uaſe conditur. Verũ omnia feruido ſole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus, non ſecus atque ceratum mulieres, cõfricant: ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis & ſordibus quibuſcunque exemptis, ac lento igni in æneo uaſe ex aqua decoctis, pingue quod ſupernatat collectum, aqua, ut diximus, lauant: colatumq́; in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque ſoli mandant, donec candidum fiat, & ſatis craſſum. Alij bidui ſpacio aquam effundunt, nouamq́; adijciunt. Melius eſt læue, radicula non curatum, quod ſuccidarum uirus oleat, & ſi manu in concha fricetur cum aqua frigida, albeſcat, nihil in ſe duri aut concreti habens, ueluti quod cerato aut adipe adulteratur. Oeſypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præſertim ſedis ac uuluæ, cum meliloto & butyro: in uellere appoſitum, menſes & partus euocat, ulcera non auriũ modò ſanat, ſed & genitalium cum anſerino adipe: contra eroſos angulos oculorum, ſcabioſosq́; genas quæ occalluerunt, & ciliorũ defluuia, efficax eſt. In teſta noua torretur, donec redactũ in cinerem pinguitudinẽ amittat. Ex eo etiam fuligo colligitur, uti demõſtrauimus, q̃ in oculorũ medicamẽta cõmode addi ſolet.

LAna Succida, quæ & Oeſipus, & quem hodie, Yſopum humidum officinæ vocant, quò ab Hiſſopo, quam pari corruptela Yſopum, diſtinguant, planiſſimè à Dioſcoride deſcripta, nihil adijci poſtulat.

Coagulum. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Gr. πιτύα. *Lat.* Coagulum. *Ita.* Caglio.
Gal. Preſſeure. Ger. Kymnt. cast cuajo

LEporis coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorũ morſibus, cœliacis, dyſentericis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur: ſanguinẽ in grumos concretum diſcutit. Poſt menſtruas purgationes appoſitum uuluæ cum Butyro, præſtat mulieribus ut concipiãt: potũ uerò partus enecat, et à puerperio, pariendi ſpem adimit. Equi coagulum, quã Hippacẽ aliqui uocãt, priuatim cœliacis dyſentericisq́; cõuenit. Hœdi, Agni, Hinnuli, Capreæ laticornis, & Dorci, Apri, Cerui, Vituli, Bubaliq́; coagula ſimiles naturas ſortiuntur: cõtra aconiti potũ, in uino, & concretũ lac, in aceto, cõueniẽter aſſumũtur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotũ, partus ſpẽ intercipit. Vituli marini, Caſtorei uires repræſentat, comitialibus, ſtrãgulatis uuluis, potu cõferre exiſtimãt. Sed ſi ſit Vituli marini, hoc experimẽtũ eſt: aqua inſpergit̃, qua pauliſper cũ alterius animãtis, tum præcipuè Agni coagulũ, madue rit: nã ſi erit ſyncerũ, ſtatim liqueſcit in aquã: ſin minus, cõſimile permanet. Excipitur aũt catulis, qui nondum natare poſſunt. In ſumma, coagulum omne diſsipata cogit, & coacta diſſoluit.

Adeps. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Στέαρ. *Lat.* Adeps. *Ita.* Graſſo.
Gal. Greſſe. Ger. Feyſt. cast enxundia

ADeps Anſerinus aut Gallinaceus recens & ſine ſale cõditus, ad uuluæ uitia proficit: ſale inueteratus, & qui temporis ſpacio acrimoniã concepit, uuluæ inimicus eſt. Recẽs exemptis membranis in fictilem ollam demiſſus, quæ altero tantoperè capacior ſit, quantus ſit modus adipis, quem curare inſtitueris, obſtructo diligenter uaſe, flagrantiſsimo ſoli exponitur,

eli-

hic ad solem iubet liquefieri

eliqueſcens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis abſumatur: mox loco uehementer frigido reconditur, & ad uſus digeritur. Alij fictile fulciunt ſuper aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ ſolis uice penſet. Eſt & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coiectusq́ in ollam eliquatur, adiecto minuti ſalis momento, mox lineo colo transfuſus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ laßitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps & Vrſinus hoc curantur modo: Recens, præpinguis, renibus potißimum detractus, in largiore aqua cœleſti & quàm frigidißima, exemptis tunicis, diligentißimè manibus confricatur, & exprimendo fermè ſiccatur, ſubindeq́ noua aqua abluitur: cæterùm fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur, & ſubditis leuibus prunis ſpatha mouetur, eliquatusq́, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquam omnem excluſit, in prælotum fictile demittitur, & infuſa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius fæculentum uirus peſſum eat: poſtea in pilam ſpongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit, reſidens in imo ſordes eximitur: tertiò citra aquã eliquatur, repurgatusq́, fictili bene operculato, perquàm frigidis locis reponitur. Hircinum ſeuum, Ouillum, ceruinumq́ ita curato: Elotum ex his quodcunque, tunicis, (ut in ſuilli mentione dictum eſt) exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affuſa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, ſed nitida ſpectetur. Deinde in ollam fictilem conijcito, & adiecta aqua ut ſuperemineat, leui pruna liquefacito, & moueto, atque in aquam colato: cumq́ refrixerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus facito: tertiò ſine aqua liquefactum, in perfuſam liquore pilam colato, refrigeratumq́, ut in ſuilli ratione diximus, recõdito. Bubulum autem ſeuum, renibus maximè detractum

tractum;exemptis membranis,aqua marina ex alto petita eluẽdum eſt,mox in pila tundendum diligenter, affuſa maris aqua: cum uerò diſſolutum fuerit,in fictilem ollam conijciendum, & marina aqua,quæ non minus dodrante ſupereminеat,proluendum:decoquendũ donec omnis aboleatur odor,additis ad ſingulas ſeui Atticas minas,quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis excolatumq́, detractis quæ peſſum ierant ſordibus, in nouo fictili reponendum:opertumq́ ſoli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur,& odoris uirus euaneſcat. Priuatim Taurorum pingue ſic curari debet:Renibus euulſum pingue profluente amnis aqua abluito,detractisq́ tunicis, fictili nouo poſtquàm exiguum ſalem inſperſeris,liquefacito, dein in nitentem aquam excolato, & ubi concreſcere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua ſæpius infuſa,refuſaq́ donec quamoptimè elotum uideatur. Rurſus in olla cum pari modo uini odorati decoquito,& cùm iterum efferbuerit, dempto ab igni uaſe,ibidem ſinito pernoctare: poſtridie ſi grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum,uino odorato perfundatur: eadẽ quæ prius fiant,dum omne uirus euaneſcat. Colliquatur & ſine ſale, præſertim affectionum earum cauſa,quibus ſal aduerſari ſolet, ſed ita paratum non magnoperè albeſcit. Eodem modo pardorum ac leonum pinguia curari oportet. Taurinum autem & Vitulinum pingue, necnon Ceruinum, atque etiam huius animalis medulla,odoramentis imbuitur hac ratione:Pingue quod odoratum reddi debet,demptis,quo diximus modo,mẽbranis, elotum & uino quàm odoratiſsimo,nulla maris aqua diluto, feruefactum, pernoctare ſinitur:alterum id genus uinum eadem menſura infunditur,colliquatur, & exquiſitè colatur,nouemq́ eius heminis,Iunci Arabici ſeptem drachmæ adijciũtur. Quod ſi ipſum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiuſdem drachmæ,cum paribus Palmæ, Calami, & Caſiæ modis

adduntur, & Xylobalſami, Aſpalathi ſingulæ drachmæ, Cinamomi, Cardamomi, & Nardi, ſingulæ unciæ: omnia exactius tunduntur, & affuſo uino odorato, in uaſe operto, quod ſupra carbones firmiter collocatum ſit. Ter efferueſcunt, & semoto ab igni uaſe inibi pernoctant. Poſtridie uinum effunditur, aliudq́ue generis eiuſdem adijcitur Ter ſimilimodo bene conferueſcat. Deinde matutinis exempto adipe uinum effundatur, & abluto uaſe, ſi quid imo ſubſedens hæſit, detergatur: poſtremò eliquatum pingue & excolatum, ad uſus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur, quod antea curatum eſt, uerùm antè dicta prius inſpiſſari ſolent, quò facilius ſibi odoramentorum uires adſciſcant. Itaque aſſumens quodcunque horum uoles, cum uino ferueſacito, impoſitis unà Myrti ramulis, Serpyllo, Cypero, item Aſpalatho plenius tuſo. Aliqui tamen ad hunc aſum, uno duntaxat horum contenti ſunt: cùm autem ter efferbuit, exemptum leniter, & linteo colatum; aromatis, uti expoſitum eſt, imbuitur. Adipibus ſpiſſamenta ſic fiunt (quemcunque acceperis, oportet ut recens tundatur) Syncerus & ſanguinis expers adeps, rèliquas habens notas, quas ſæpe retulimus, in ollam nouam demittitur, infuſo uino albo, uetere, odorato, quod ſemipedis altitudinem ſuperet: lento igni ferueſcat dum uernaculus odor aboleatur, planeq́ue uinum redoleat: ac ubi depoſito uaſe refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiuſdem ſextarij, & ſeminis Loti eius inquam, cuius è ligno ludicræ tibiæ factitantur, tuſi minæ quatuor adijciuntur, lento igni ſubinde miſcendo decoquuntur, cumq́ue odoris uirus euanuerit: excolatusq́ue adeps refrixerit, una contuſi Aſpalathi mina, cum Amaracini floris minis quatuor, & uetere uino ſubigitur: nocte una hæc odorem rapiunt, combibúntue: poſtridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta

cta, additis ſextarijs tribus uini unà ferueſcunt, quouſque & uim & odorem ſpiſſamentorum adeps ipſe contraxerit, qui eliqueſcens colatur, & reponitur. Quòd ſi maiorem odoris fragrantiam efflagites, drachmas octo quam pinguiſſimæ Myrrhæ uino maceratæ, quod multos in annos aſſeruatum eſt, miſceto. Gallinaceus Anſerinusq́; ſic odoribus imbui ſolent: Cuiuſuis eorum percurati ſextarij duo fictili olla excipiuntur, Eryſiſceptri, Xylobalſami, Palmæ elatæ, & Calami planè contuſi, ſingulorum ſeſcuncia admiſcetur: uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur, ea ter efferueſcunt prunis, mox uaſe ſublato ab igne, die noctuq́; refrigerantur: poſtridie liquata per linteum craſſum, mundum in uas excolantur. Vbi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq́; nouo denſius aperto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inſtituere oportet, æſtate ſiquidem pinguia non coguntur. Nec deſunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciant, quò facilius in unum corpus omnia coaleſcant. Eadem ratione Suillus adeps & Vrſinus, cæteriq́; id genus, odoramentis imbuuntur. Verùm Sampſuchi odorem adeps ipſe repræſentabit hoc modo: Curati quamoptimè adipis, præſertim Taurini, mina una, tempeſtiuiq́; Sampſuchi exquiſitè confracti ſeſquimina miſcentur, & inſperſo largiore uino digeruntur in offas, quæ in uaſe cooperto nocte quieſcunt: matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua, leuiter coquuntur, dúmque ſuum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet: poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, Sampſuchi, ut dictum eſt, contuſi iterum ſeſquimina priori paſtillo adijcitur, eodemq́; modo in offas cogitur: alijs quæ diximus peractis decoquitur, & colatur, & ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur, & frigido loco recondi-

tur. Si quis tamen incuratum adipem Anſerinum, Gallinaceũ, aut Vitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciendum eſt: Quemuis adipem diligenter elotum & ſiccatum in umbra ſuper cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat linoq́ conſutum umbroſo in loco ſuſpendat, & poſt multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicantur à putredinis uitio. Vis omnium eſt excalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus & uitulinus aliquantum adſtringunt. Earundem uirium compos leoninus, nam reſiſtere eum aiunt iis, qui inſidias moliuntur. Ceruino, Elephantinoq́ perunctos, ſerpentes fugiũt. Adſtringentior eſt Caprinus, qua ex cauſa decoctus cum polenta, Rhoe & Caſeo, dyſentericis datur, & cum Ptiſanæ ſucco infunditur. Ius decocti phthiſicis in ſorbitionibus prodeſt. Datur quoque utiliter iis, qui Cantharidum uenena hauſerunt. Hircinus, ut ualidiſſimè diſcutiat, podagricis auxiliatur, cum fimo capræ & Croco impoſitus Huic proportione reſpondet Ouillus. Suillus uerò contra uuluæ & ſedis uitia idoneus eſt, ambuſtis igni medetur: è ſue uetuſtiſſimus quiſque ſale conditus excalfacit, & emollit, elotus uino pleuriticis ꝓdeſt: cinere aut calce exceptus inflãmatiõibus, fiſtulis, ac tumoribus ſuccurrit. Aſininum tradunt cicatrices corpori concolores reddere. Anſerinus Gallinaceusq́ conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrſinum conſtat raptos uitio alopeciæ capillos reſtituere, pernionibus ſubuenire. Vulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium piſcium pinguia, perũctis oculis claritatem afferunt, ſi in ſole liqueſcant, & melli admiſceantur. Viperæ adeps contra oculorum hebetudines ſuffuſionéſque efficax eſt, addita Cedria, Melle Attico, & pari oleo uetere: pillos aliis euulſos perunctis radicibus recens & per ſe illitus obliterat, atque renaſci non patitur.

Adeps

ADeps omnis in vniuerſum humectat & excalfacit in corporibus humanis (plus aut minus) put natura eſt animaliũ & ob id adeps porci plus humectat, nõ tamẽ excalfacit, vt oleum: humano enim in caliditate ſua ſimile eſt. Taurinus adeps calidior & ſiccior porcino. Vitellinus inferior eſt caliditate taurino & capri adeps cedit adipi capræ: capræ adeps, hircino: taurinus, leonino. Potẽtius enim eſt, & validius digerit, quotquot ſunt adipibus animaliũ quadrupedũ, vt potè admodũ calidus & tenuis, & ideò cõuenit abſceſſibus, veteribus nodoſis, & induratis, & æquè retractis neruis. Taurinus æquidiſtat à Leonino & porcino, vt enim hunc caliditate ſuperat, ita viciſſim ab illo ſuperatur. Et ob id medicamẽtis veterũ abſceſſuũ indi non aliter quã leoninus poteſt: itidẽ in medicamẽtis tetrapharmacõ, qui fiũt è cera, reſina, pice, & adipe, nihil refert, vtrũ taurinũ, vitellinũ, hircinũ, caprinũ, an porcinũ imponas: at porcinus magis cõueniet infantibus, fœminis, & ijs qui molli ſũt carne: taurinus ruſticis, & quibus dura eſt caro, aut quod ita nati ſint, aut quod è viuendi ratione id ſibi cõquiſierint. Omnis adeps quo vetuſtior, eò calidior, tenuior, & plus deſiccat. Hic ſummoperè aduertẽdum, cũ dicit Dioſcorides caprinũ adipẽ magis aſtringere porcino, nõ de aſtrictione pari qua Rhœ, intelligendũ, ſed fortiorẽ & acutiorẽ porcino. Vocat aliàs & ſaporẽ aſtrictoriũ, Piperis Pyrethri, Emphorbij, Cepe, Alij cũ acre dicere debuerit, & aſtrictorius propriè ſit in Gallis, Balauſtijs, Rhoe, & Hypociſthe. Effectum viperini adipis quẽ noſter actor profert, in obliterãdis radicibus ſubalariũ pilorũ, & curãda ſuffuſione, improbat Galenus, experiẽtia affirmans nõ ita eſſe. Porcinus adeps omnibus alijs humidius, itidẽ plus mollit & maturat, & ea cauſa eſt cur inſeratur flegmonũ emplaſtris: in ijs vero qui erodentẽ & mordacẽ dolorem ſentiãt in inteſtino ſedis, aut colo, caprino in clyſteribus potius quã porcino vtemur: non quod magis repercutiat, & valentius mordacitatem reſtinguat porcino (è ſui enim natura porcinũ) ſed ideò quòd cum ſpiſſũ ſit caprinũ, ſtatim cõgelatur, & adglutinatur patiẽti loco: at porcinũ, nempè liquidum, foras prodit, vt oleũ: idq; appliquatur in dyſenteria & teneſmo. Atenim quæpiã tenuis ſubſtantiæ ratione, plus repercutiũt quã ſpiſſa, & vbi malũ altius eſt infixũ in profundo corporis: liquidũ duro plus penetrat, aptiusq; corrodẽti humori miſcetur. Ea de re in eroſionibus, quæ erunt in alto corporis, plus repercutiet adeps anſerinus quãuis calidior porcino, quos intermediat adeps gallinaceus Marium adeps ſemper fœminino calidior eſt: caſtratorum minus calidus & ſiccus quod caſtrati fœminarum naturam referant. Adeps animalium in cibo ſumptus, languidum reddit ſtomachum, oppilat, augmentat flegma,

paruum nutrit, deprauatum ſanguinem generat, infirmat vim retentricem ſtomachi, dyſentericos & quoſuis alios fluxus in corpore excitat, ſatiat non ſumpto legitimo cibo, ſenſus & intellectum obtundit, ſomnolentiam prouocat, & calidum ſtomachum in bilem & vapores conuertit.

Medulla. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυελός. *Lat. Medula. It. Midolla.* Gal. Moelle. Ger. Marck.

LAudatiſsima eſt Ceruina, mox Vitulina, poſt hanc Taurina, dein Caprina, & Ouilla. Colliguntur æſtatis exitu, cum appetit autumnus: quippe cum alijs anni temporibus concrementum ſanguinis, & ueluti caro friabilis, in oſsibus inueniatur, nec facilè cognoſci poteſt, ni quis eam oſsibus extrahat & recondat. Omnes medullæ molliunt, calfaciunt, rarefaciunt, ulcera explent: Ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curantur recetes, adipis modo, aquæ reſperſu ſubactæ, ſelectisq; oſsibus tantiſper elotæ, & in linteum expreſſæ, donec aqua ſyncera emanet: & deterſa ſorde penna, ſi qua innatet, liquatæ in duplicato uaſe in pilam exprimuntur, & ubi coiere, omni fece, quæ ad ima ſidit, deraſa, fictili nouo reponuntur. Quòd ſi libet incuratas reponere, facito omnia, quæ de Anſerum & Gallinarum adipe demonſtrauimus.

MEdulla animalium duritiem omnino emollit, in muſculis, tendinibus, fibris, & interioribus. Præſtantiſsima eſt ceruina, ab hac boũ iuuenum, & vitulina. Hircina, taurina, robuſtior eſt, mordacior, & ſiccior, Qui fit vt duritias nodoſas non emolliat. E ceruina & vitellina peſsi fiunt ad emolliendas matricis duritias, vngũtur & muliebres loci ad eundem effectum. Medulla è ſpina itidem vt ex oſsibus animaliũ extrahitur, quamuis quæ è ſpina educitur, durior ſit & ſiccior. Galenus quo è muco & ſitu integras Medullas aſſeruaret, ſub veris initiũ inter Lauri frondes ſiccis in ædibus reponebat: Inſtãte æſtate æditis locis, frigidiuſculis, & quo Aquilo non peruaderet, feneſtellis in diurnum & nocturnum euri ſpiramentum apertis. Calidis enim locis putreſcit, &

ſitum

ſitum contrahit: in humidis verò & terræ propinquis, mucum. Quæ editur è ſpina medulla, flegma generat & ſpiſſos humores, difficulter digerit, nocet ſtomacho, nauſeam prouocat, ſi tamẽ valentem digeſtioni ſtomachum repererit, non improbatè nutriet. Quæ ex oßibus educitur, licet & ipſa in cibo nauſeam proritet, & flegma generet, attamen ſi digeratur probè, nutrit & guſtui gratior, quàm ſpinalis eſt.

Fel. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. χολή. *Lat. Fel. Ita. Fiele.*
Gal. Fiel. caſt hiel

FEl omne curatur hoc modo: Recens præligato ore folliculi lino tandiu demiſſum in feruentem aquam, dum quis ſpacium trium ſtadiorum percurſaret, mox exemptum ſiccatur umbroſo loco, aſperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci ſolet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur, circunuoluto ad os uaſis lini principio, & operto uaſe reconditur. Eſt enim uis omnium acris & excalfaciens. Intenſis tamen & remißis uiribus differunt. Siquidem præſtantius in effectu eſſe uidetur Fel marini Scorpionis, & piſcis qui Callionymus appellatur, marinæ Teſtudinis, Hyænæq́ʒ, item Perdicis, Aquilæ, gallinæ candidæ & ſylueſtris Capræ, quod priuatim prodeſt contra ſuffuſiones incipientes, & oculorum caligines, argemas, & genarũ ſcabritias. Ouillo, Suillo, Hircino, atque Vrſino, Taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, præſertim infantibus, deiectionem quis molietur, ſi intinctũ eo tomẽtũ aut fimbriã ſedi ſubijciat. Priuatim Taurino anginæ cũ melle perungũtur: ſedis ulcera ſanat, & ad cicatricẽ vſq́ʒ perducit. Idẽ auribus fractis & purulẽtis cũ muliebri lacte aut Caprino inſtillatum medetur, & ſibilo earundem ex porri ſucco. Admiſceri inſueuit, uulnerarijs emplaſtris & circun-

linitionibus, quæ contra uenenata parantur, phagedænicis ulceribus, colis & ſcroti doloribus, ex melle prodeſt: lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat. Ouillum & Vrſinum contra eadem pollent, uerùm inefficacius hæc præſtant. Vrſinum eclegmate comitiales adiuuat. Fel teſtudinũ anginis, & in ore infantium nomis, prodeſt: naribus inditum comitiales erigit. Syluestrium Caprarum felle peculiariter perunčti luſcioſi ſanantur. Hircinum idem obit munus: thymia abolet & luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autem contra aurium ulcera, reliquaq́ omnia, magno uſu aſſumitur.

FEl ipſiſſima animalium eſt bilis, & humorum quos in ſe continent calidiſſimum. Cuiuſuis animalis natura, ſel plus minúſue calidum efficit. Fel quò liquidius, & magis in pallorem deuergẽs, eò minus calidum, illo qui ſpiſſus eſt, & coloratus. Habet taurus in felle lapidẽ, qui potus veſicæ lapidẽ frãgit. Is tritus & naribus afflatus, viſum expedit, & aquæ in oculos deſcenſum inhibet, cum dilatantur tunicæ. In puluerem lentis pondere reductus, & naribus attractus cum ſucco Betæ, prodeſt malo caduco. Fel Auratæ piſcis, Lucij, Perdicis, & Galli mire in Venere fœminas oblectant.

Sanguis. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἷμα. Lat. Sanguis. Ita. Il Sangue. Gal. Le ſang. cast Sangre

SAnguis Anſeris, Anatis & Hœdi, utiliſſimè in antidota miſcentur. Palumbi autẽ, Turturis & Columbæ, necnon Perdicis, oculis cruore ſuffuſis, & recẽtibus eorum uulneribus, luſcioſisq́ illinuntur: peculiariter Columbæ ſanguis, cruorẽ membranis cerebri erumpentẽ inhibet. Hirci, Capræ, Cerui & Leporis ſanguis inaſſatus ſartagine, dyſenterias & cœliacorũ profluuia ſiſtit: in uino potus cõtra toxica efficax eſt. Leporinus ſanguis ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentiginesq́ emaculat. Canin

ninus commodè ab his bibitur; quos efferata in rabiem beſtia momorderit: contra epotum toxicum auxilio eſt. Teſtudinis terreſtris ſanguinem epotum tradunt prodeſſe comitialibus: marinæ autem Teſtudinis cum uino & Leporis coagulo Cuminoq́ contra ſerpentium morſus, & hauſta rubetæ uenena, conuenieter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duritias diſcutit, emollitq́. Sanguis equarum quæ admiſſuram expertæ ſunt, in medicaměta additur quæ erodunt, ſeptica uocant. Sanguine Chamæleonis genarum palpebras euelli creditum eſt. Hoc enim uiridiũ Ranarum ſanguine præſtatur. Menſtrua ſanguis fœminarum, circunlitu conceptum inhibere exiſtimatur: aut ſi omnino mulier menſtrua ſupergrediatur. Leuat podagræ dolores, & ignẽ ſacrum illitus.

IMprobat Galenus totũ hoc caput de ſanguine, & ne multis morer, dicit ſe experta nunquã remedia reliquiſſe, vt eis vteretur, quibus nullus vtetur qui ſe circunuentum non ſentiat. Ipſa nos docet experientia recentem columbæ ſanguinẽ caligini oculorum prodeſſe, & Tauri ſanguine multos in hiſtorijs legimus ſuffocatos. Matthiolus è Galeno Dioſcoridis caput hoc emendat, & vbi habetur, Ranarum ſanguine genarum palpebras euelli, legendum putat, Vnctis ranarum ſanguine genis, quæ deciderint palpebras non renaſci. Itidem, vbi legitur, equarum ſanguis, legendum, emiſſariorum ſanguis.

Fimum. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Απόπατ@. *lat. Fimum. Ita. Lo Sterco.*

Gal. La Fiante. *caſt eſtiercol*

ARmentariæ Bouis fimum ſi recens admoueatur, uulnerũ inflammationes mitigat, folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti ſuperponitur: coxendicis cruciatus fotu cõpeſcit. Illitum ex aceto duritias, panos & ſtrumas diſcutit. Priuatim ſuffitu fimi, quod à maſculo Boue redditum eſt, prociden tes uuluæ reprimuntur, accenſi nidore culices abiguntur. Fimum

Caprarum, præſertim in montibus degentium, potum in uino, regium morbum emendat: menſes cit cum odoramentis hauſtũ & partus euocat. Tritum in farinam, & impoſitum lanis cum Thure, fœminarum profluuia ſiſtit: cæteroſq́; ſanguinis impetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exuſtum, & cum aceto aut oximelite illitum: cum axungia uerò impoſitum, his qui podagra tentantur, auxilio eſt. Caprillum in aceto decoctum imponitur ſerpentium morſibus, ulceribus quæ ſerpunt, igni ſacro, & parotidibus. Vtilem iſchiadici uſtionem hunc in modum accipiunt: in eo interſtitio ubi pollex brachiali committitur, caua ueluti lacuna ſubſidet, in qua lana oleo imbuta ſubſternitur, deinde ſigillatim feruentes ſtercoris Caprini pillulæ imponuntur, dũ uapor per brachium ad coxam ſentiatur peruenire, & coxendicis dolorem mitigare: aduſtio id genus Arabica appellatur. Ouillum illitum ſanat epinyctidas, clauos, penſiles uerrucas, thymos & ambuſta igni, roſaceo cerato exceptum. Fimum ſuis ſylueſtris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones ſanguinis ſiſtit: uetuſtum lateris dolorem mulcet: ad rupta & conuulſa ex aceto bibitur: luxatis cũ cerato roſaceo medetur. Tam Aſinorũ quã Equorum fimũ ſiue crudum ſiue crematũ, addito aceto, ſanguinis eruptiones cohibet. Armentarij, qui herba paſcitur, ſiccum fimum liquatum in uino, mox potum, contra ſcorpionum ictus magnoperè auxiliatur. Columbinum uehemẽtius & excalfacit & urit: cum hordeacea farina mixtum ſtrumas ex aceto diſcutit carbunculos emarginat, tritũ cum melle, lini ſemine & oleo, ambuſtis igni medetur. Gallinaceum uerò omnia eadem, ſed efficacius præſtat: priuatim tamen contra uenena fungorũ, & coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Ciconiæ fimum, ſi ex aqua hauriatur, comitialibus prodeſſe credunt. Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur: cum Thure

&

& mulſo calculos expellit: ſubditæ infantibus muſcerdæ, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrantiſsimo canis ſydere fuerit exceptum, cum uino aut aqua potum, ſiſtit aluum. Humanum ſtercus illitum, uulnera ab inflammatione uindicat, & obiter intumeſcere non patitur, ſed ea ſtatim glutinat: ſicco ex Melle anginæ perungi cōmodiſsimè traduntur. Terreſtris Crocodilli fimum, Crocodileā uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq́ ſeruat. Optima eſt candidiſsima & friabilis, Amyli modo, minimè ponderoſa, in humore ſtatim eliqueſcens, quæ cùm teritur, fermenti acorem quadantenus refert. Adulterant eam Sturnorum fimo, quos captos Oriza paſcunt, ipſumq́ non diſsimile uendunt. Alij Amylum aut Cymoliam miſcent, & adſcito Anchuſæ colore per rarum cribrū paulatim exprimunt, ut ſe contrahat in uermiculorum ſpeciem: qui ſiccati pro Crocodilea ueneunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum ſtercus caninumq́ gutturi impoſitum, anginis auxiliari. de stercore animalium.

INter animantium ſtercora laudat Galenus bouinum, caprinum, crocodilinum, caninū, & huius mirabilē effectum recitat, ſi arte & modo educetur. Aqua è ſtercore humano per alembicum extracta, valet ad fiſtulas, ad erodentia vlcera, & quæ difficulter coagmētātur, ad vlcera capitis manantia, ad albuginem oculorum, ad cancros, extra applicatū. Oleum quod, ab aqua, aucto circa alembicum igni, diſtillat, valentior eſt ad iam dicta.

Vrina. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. οὖρον. *Lat. Vrina. Ita. Orina.*
Gal. l'Vrine. cast Orina

HVmanam urinā ſuam cuique bibere, contra Viperæ morſus, ac uenena, incipientemq́ aquam intercutē proderit.

Scor-

Scorpionis, Viperæ marinorum, Draconiſq; morſus ea conuenientiſſimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morſus idonea eſt, pruritus & lepras nitro addito expurgat: ſed uetus, ulcera capitis manantia, furfures, pſoras, & feruidas eruptiones, multò magis abſtergit: nomas, & præcipuè genitalium, cohibet: auribus infuſa manãs pus ſupprimit: decoctaq; in calyce mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis reſorpta urina, orthopnoicis auxiliatur: decocta in æreo uaſe cũ melle emendat cicatrices, & argema, caligineſq;: ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Quod in urina ſubſidit, illitu ignem ſacrum mitigat: ferueſactum cum Cyprino, inditumq; uuluæ dolores mulcet, ſtrangulatus leuat, genas deterget, oculorum cicatrices expurgat. Taurina, ſi cum Myrrha inſtilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eiſdem prædita eſt: priuatim comminuit ueſicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquã quæ cutem ſubijt, cum Nardi ſpica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur: urinamq; per aluum extrahit, aurium doloribus inſtillata medetur. Aſinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinã, quã Lyncuriun appellant, ſimulac excernitur, glaciari coireue in calculi duritiam, uulgò creditum eſt: quare quod de ea proditum eſt, uanum eſſe conuincitur. Eſt enim quod à nonnullis uocatur Succinum Pterygophoron, ideo dictum quòd pennas ad ſe alliciat. Id potum ex aqua, ſtomacho aluòq; fluxione laboranti couenit.

ANimaliũ vrina, vt eorũ natura, plus minus ve calida eſt. Omniũ debilior, & minus calida, eſt humana, huic proxima porcina. Apri acris eſt. Ex hac Thuſci mixta cum oleo, ac in ſua veſica relicta, cũ ad fumum appenderint, quouſq; ſpiſſitudinem mellis contrahat, ad vermes infantium vtuntur, perungentes ea nares & carpum, ac inde mirabilis ſequitur effectus. Galenus Dioſcoridis ſententiæ non aſtipulatur, Vrinã infantiũ iuuare aſtmaticos, & quibus ſtrictum eſt pectus. Verũ Lyncuriũ ſpecies eſt Succini quæ paleas attrahit & plumas, nõ ex vrina Lyncis in terra condenſata, concretus lapis. Lapis Lyncis quam offici

nis

nis impoſtores vẽdunt, nec eſt Lyncurium Succini, nec vlla vi ad prouocandam vrinam, nec ad lapides in renibus aut veſica comminuẽdos, vt ſtolidè quidam opinantur.

Mel. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μέλι. *Lat. Mel. Ita. Mela.*
Gal. Miel. Ger. Harrig. cast miel

PRincipem locum obtinet Mel, quod Atticæ regionis eſt, præcipuè ex Hymetto, mox Cycladibus inſulis, & è Sicilia, cognomine Hybleum. Magis probatur dulcius & acre, odoratius, ſubflauum, nec humectum, graue, & minimè fluxum. quod ob ſequacẽ lentitiam non facilè abrumpitur tractumq́ ; reſilit in digitos. Mel abſtergendi uim habet, ora uenarum aperit, humores euocat, qua ratione in ſordida ulcera ſinusq́ ; commodiſsimè infunditur. Decoctum atque impoſitũ, abſcedentẽ carnem glutinat. Medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum: item aurium ſonitui & dolori, cum foſsili ſale trito, tepidum inſtillatur: lendes & fœda capitis animalia illitũ necat: nudã glandem recutitis operit, præſertim quæ circunſione aperta nõ eſt, ſi Melle præputiũ à balineo triginta diebus emolliatur: oculorum caliginẽ diſcutit, faucibus, tonſillis, anginæ collutum gargarizatúmue medetur, urinam ciet, auxiliatur tuſsi, & à ſerpente percuſsis: contra hauſtum Meconium, cum Roſaceo calidum aſſumitur: aduerſus uenena Fungorum, & rabioſi canis morſus linctum aut potum proficit: crudum tamen aluũ inflat, tuſsim laceſsit, & ea de re deſpumati uſus aptior eſt. Primatum tenet in mellis genere uernum, deinde æſtiuum, hybernum uerò, ut potè quod craſsius conſtet, deterrimum reputatur, ceraginis halitum expirat. Quod in Sardinia gignitur. Mel, amarum eſt, quoniam apes inibi abſinthio ueſcantur: quo uitia

Mel. Aticum laudato

tia cutis in facie & maculæ aptiſsimè perunguntur. Heracliæ in Ponto quibuſdam anni temporibus, propria quorundam florum dote, mel cõflatur, quod qui edere, mente abalienantur, ac ſudore diffluunt. Remedio ſunt, eſitata Ruta, & ſalſamenta, aut epotum mulſum, reſumpta. quoties uomitione reijciũtur, acre autem eſt, & olfactu ſternutamenta mouet. Quod cum coſto illitum, fœminarum cutem emendat, & cum ſale ſugillationes rapit. Eſt aliud concreti Mellis genus, quod Saccharon nominatur. In India uerò & felici Arabia in arundinibus inuenitur: ſalis modo coactũ eſt, dentibus, ut ſal, fragile, aluo idoneũ, & ſtomacho utile, ſi aqua dilutũ bibatur: uexatæ ueſicæ renibusq; auxiliatĩ, illitũ ea diſcutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundũt.

MEl liquior eximius, dulcoris & noticia euulgatiſsimæ, ſatiſſuperque expreſſum à Dioſcoride. Duo præcipue nocentioris Mellis genera veteres recenſuere. Vnum Sardoũ, quod in ibi ex Abſinthio & quapiam Ranunculi ſpecie apes paſcantur. Alterum Ponticum, primo nocentius, quod Aconito & Nerij floribus eo loci nutriãtur. Ingens inter recentes medicos eſt controuerſia, Sit ne id Saccarum quod ſub mellis ſpecie Dioſcorides & Galenus deſcribunt naſci in India, & Arabia fœlice, idem cum noſtro Sacchato, & ab eadem ne planta prodeunt, è qua noſtro ſæculo è Medera, fortunatis inſulis, & alijs multis locis in fruſta cõdenſatur. Et ſanè antiquorum Saccharum eſt ipſarummet plantarum liquor extra cannam, vt gummi ex arboribus, erumpens, ac per poros reſudans, & poſtea è ſole ſupra condenſatus. Nec enim Dioſcorides aut Galenus id mel in ramos vel frondes deciduum è cœlo faciunt, ſed cannis inſidens. Accedit ad hæc q̃d cũ Dioſcorides, Galenus & Plinius id Saccharum album ſalis in morẽ, clarum, friabile deſcribant, ſatis declarãt non eſſe ex rore concretum, ſed quod (vt potè viſcoſum) adhereret cannis, vbi poſtea à ſole coagmentaretur, eo artificio quo à nobis igne decoquitur, vt iſtud ſit Saccharum factum à natura, noſtrum arte & igne præparatum. Et quod ad Paulum Aeginetam & Auincennam attinet, qui ſal Indum laudant ad ſcabrã & ſiccã linguam in acutiſsimis febribus, poſtquam ſpes lucri quotannis plantas haſce incidere docuit, impedita eſt ab operatione ſua natura, & ſicq; deperijt antiquorũ Saccharum, in cuius locum recentibus medicis ſucceſsit quod Candicũ vocamus, arte cõfectũ. Scabræ enim è ſiccitate linguæ multũ prodeſt, & aſper-

tudini pectoris, maximè ſi æſtate in vaſis iulebi violati conficiatur: Aqua ſiquidem, & violarum infuſio, vim humectādi leniendiq; augēt.

Cera. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κηρός. *Lat. Cera. Ita. La Cera.*
Gal. Cire. Ger. Wachs. *cast Cera*

CEra optima eſt ſubfulua, ſubpinguis, pura, odorata, & halitū quadā tenus melleū referens, natione Pontica, aut Cretica: ſecundū locū obtinet candicans, & ſuapte natura pinguis, Candida fit hoc modo: Ex ea radunt albū ſyncerūq;, atq; transfundūt in uas, quod ſatis habeat marinæ ex alto petitæ, inſperſoq; nitri momento decoquunt: cūq; iterū tertióue inferbuit, ſeparatū uas refrigerant, ac Ceræ paſtillū eximunt, deterſa ſorde, ſi qua fortè adhæſit: tum denuò indita noua maris aqua feruet, uti retulimus: & uaſe dempto ex igne, fundum ollulæ nouæ aqua frigida madafactum, in Cerā ſummā ſuſpenſa manu intingunt, quò celerius concreſcat, & quàm minima portio extrahatur. Suſcepto primo Ceræ orbiculo, iterū uaſiſſimū aqua refrigeratū, tantiſper in cerā immitti debet, dum tota excipiatur. Orbiculi lino cōſuti, interuacante, ſpacio, ſuſpendūtur, & interdiu, cōtinuo ſub ſole, noctu ſub luna aſpergūtur, uſq; dū perfectè albeſcāt: uerū ſi eximius ille candor deſideretur, eadē factitari, & idē tidē recoqui operæ pretiū eſt. Nec deſunt qui pro marina, in muria quā acerrima ſemel aut iterū excoquāt, dein lagūcula tenui, rotūda, anſam habēte, extrahūt poſtea orbiculos, ſub ſtrato affatim ceſpite herboſo, inſolāt, donec candorē ſummū cōtraxerit. Præcipiūt hoc obeundū munus uere, cū ſol remiſſa uehemētia humorē pariat, ut nō facilè liquetur. Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corpora. Datur in ſorbitione dyſentericis: ac Milij magnitudine, decem grana Ceræ hauſta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

CEra Galeno mediat inter calida, frigida, humida, & ſica. Subſtãtiæ eſt ſpiſſæ, & quadãtenus viſcoſæ. Et ob id non deſiccat tantũ ſed etiam fortuita quapiam operatione humectat corpora, pororũ trãſpirationem inhibens. Attamen Cera magis vtimur medicamentis calidis & frigidis inſerta, quàm ipſa ſola, quod modice digerat: intus ſumpta, pauxillum habet virtutis calidæ digeſtoriæ, quæ ei à Melle, quod illa abundat, ſupereſt.

Propolis. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. πρόπολις. Lat. Propolis. Ita. Propoli.
Gal. & Off. nomine latino vtuntur. Ger. Vorſtoſʒ.

Cast. el betun de las colmenas

PRopolis eligi debet flaua, odorata, Styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & Maſtiches more ductilis. Magnoperè calfacit & euocat: aculeos & omnia infixa corpori extrahit: in: uetere tuſsi ſuffita proficit, impetigines admota tollit: ea in aluearriorum foribus ceroſæ naturæ inuenitur.

PRopolis Dioſcoridi & M. Varroni præ foribus aluearriorum reperitur, ſeu vt planius dicam, præ ſpiraculis è queis intrant & exeunt apes. Plinius cruſtam craſsioris iam materiæ additis floribus, nondũ tamen Ceræ, ſed fauorum ſtabilimentum, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus obſtruuntur, odore etiamnum graui, vt qua plærīq; pro Galbano vtantur. Populi ferunt in folijs guttam, ex qua apes Propolim faciunt. Atenim Metys quam cruſtam facit ſaporis amari, primum eidẽ eſt, in apibus, operis fundamentũ. Secundũ. Piſſoceros, quæ ſupra eã veniat, picantium modo, ceu dilutior. Tertium Propolis. Valentius aſtergit Propolis, quam attrahat. Subſtantia conſtat tenui, & ob id excalfacit in fine ſecundi gradus, aut tertij principio.

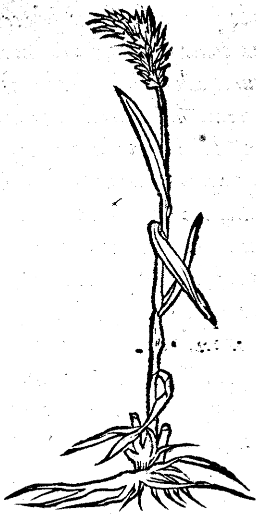
Triticum. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

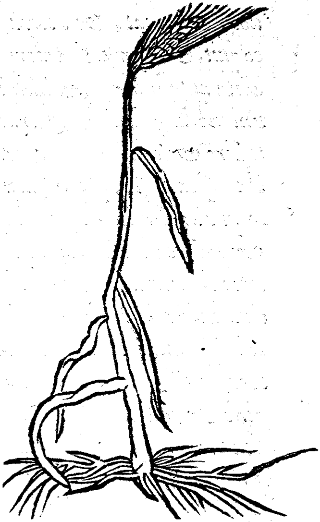
Græ. πυρὸς. Lat. Triticum. Ita. Grano.
Gal. Froment. Ger. Weyſſen.

Castellano trigo

Opti

Trimeſtre.

Triticum.

*Optima è Tritici generibus ad ſecũdæ ualetudinis uſus ha
bentur, quæ recentia & iam perfectè adulta, colorem lu
teum referunt: dein ſequuntur trimeſtria, quæ nonnullis Sitania
nominãtur. Itaque cruda in cibis teretes tineas gignunt, canum
morſibus proſunt, manſa & impoſita. Confectus eorum ſimila
gine panis, plus alit quàm cibarius. E trimeſtrium farina panis
leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur.
Farina eorum cum Hyoſcyami ſucco illinitur aduerſus neruorũ
fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant. Item contra intera
neorum inflationes, lentigines ex aceto mulſo tollit. Furfures au
tem in acri aceto decocti, turgentes mammas ſedant: Viperarum
ictibus auxiliãtur, & torminoſis proſunt. Farinaceũ fermentũ
calfaciendi extrahendiq; uim habet: priuatim callos pedum, cla*

o uoſq;

uoſq; extenuat, & cætera tubercula ſurunculoſq; ex ſale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cũ aceto aut uino commodiſsimè illinitur. Eadem ſi decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationibus, proderit: cōtra tuſsim & exaſperatas arterias, cum Mentha & butyro decocta, efficax eſt. Tritici pollen, ſi ex aqua mulſa, aut hydrelæo decoquatur, omnem diſcutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulſa inflammationes omneis illitu mulcet: cùm emolliat, & quadantenus refringeret: ſed herbis ſuccisue huic rei accommodatis admiſceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet: recens, muria maceratus, illitu uetuſtas impetigines ſanat. Glutinum ex ſimilagine & polline, quo chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus prodeſt, ſi liquidum ac tepidum cochlearis menſura detur ſorbendum.

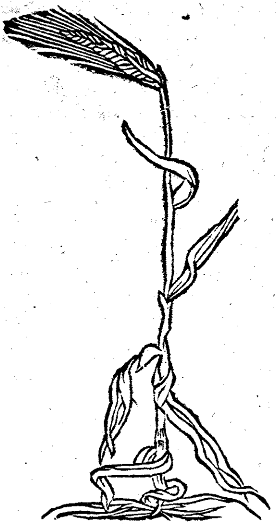
Triticum, quod granum ob excellentiam vocamus & frumentum, omnibus notum eſt: Id in Lolium pluuia & admodum frigidam anni tempeſtate degenerat. fit è Tritico inter duas laminas modice ignitas ſtricto oleum, quod fiſtulis conuenit, cutiaſperæ, & fiſſuris quæ ex frigore proueniunt. Triticum extrinſecus applicatum excalfacit primo gradu, & quamuis nec deſiccet nec infrigidet, quadantenus tamen viſcoſum eſt, & opillatorium. Idem ſi coctum manducetur, grauat ſtomachum, caput vento & vapore complet.

Hordeum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κριθὴ, Lat. Hordeum, Ita. Orzo.
Gal. Orge. Ger. Groſʒ gerſt.
Caſt cevada

Hordeum optimum eſt candidum purumq; : id minus quã triticum alit. Ptiſana tamen ob cremorem in decoctione redditum,

Hordeum.

redditum, plus alimenti præ-
bet, quàm polēta ex Hordeo
facta. Contra acrimonias at-
que gutturis ſcabritias, exul-
cerationesq́; pollet: quibus e-
tiam triticea ptiſana præſidio
eſt, ſed plus alit, magisq́; uri-
nam mouet: lac abunde ſup-
peditat, ſi cum Fœniculi ſemi-
ne decocta ſorbeatur. Hor-
deum abſtergit, urinam ciet,
inflationem parit, ſtomacho
aduerſatur, tumores conco-
quit. Farina hordeaca deco-
quitur in mulſa aqua cum fi-
co, ut inflammationes colle-
ctionesq́; diſcutiat: duritias cũ
reſina & fimo columbarum concoquit: cũ Meliloto autẽ & Pa
paueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. Aduerſus in-
teſtinorum inflationes cum Lini ſemine, Fœnograco, & Ruta
illini iuuat, ſtrumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pue
ri urina, ad concoctionem perducit: & cum Myrto aut uino,
aut Malicorio, aut ſylueſtribus Pyris, aut rubo, alui proflu-
uia ſiſtit: podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut a-
ceto prodeſt. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum
cataplaſma, & calida impoſita, lepris medetur. Cremor uerò
farinæ ex aqua, atque cũ pice & oleo decoctus, puri mouendo
eſt: cum aceto ſubactus itidem, & cum pice: contra articulo-
rum fluxiones prodeſt. Farina ex his aluum cohibet, inflãmatio
nesq́; mitigat.

Multæ Hordei ſunt ſpecies, vt è granis patet & ſpicis. Grana quibuſdam rotunda, parua, & in ſe contracta, in alijs longa & maiora. Spicarum aliæ granorum ordines duos habent, aliæ tres, aliæ quatuor, & poſtremum aliæ quinque, & ſex. Ad hæc ſpicarum quæpiam longæ ſunt & raræ, quædam breues & granis refertæ: quædam altius à folijs protenſæ, aliæ humiliores & folijs propinquæ. Eſt & granis ſuũ diſcrimen, ſiquidem alba & rubra ſunt, ex quibus maior farinæ copia, quàm ex albis colligitur. In Francia habetur Hordeũ mundum, quod cribro excuſſum mundum exeat. Vertitur in Lolium ijſdem de cauſis, quibus Triticum. Hordeum frigidum & ſiccum in primo ordine, & aliquantum abſterſorium. Paratum quouis pacto Hordeum nihilum magis excalfacit: deſiccat amplius, ſi primum torreatur ex eoque polenta fiat. humectat cum eo fit Ptiſana. Recentes medici cum Ptiſanæ è Galeni & antiquorum præſcripto rationem inire non poſſent, Hordeum optimè decoquere docuere, & deindè in vaſe lapideo contritum, ſetaceo (vt dicunt) panno traducere, ſtrobiloſque ſaccharum, ac amygdalarum lac, aut papaueris ſemen adiungere. Panis Hordeaceus ſtomachum onerat, frigidos & craſſos humores gignit, modicè nutrit, ventum procreat, ſunt tamen qui dicant podagræ prodeſſe.

Zitum. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ζῦθος. Lat. Zytum Ita. Zitho.
Gal. Biere. Ger. Byer.

Ex Hordeo potus fit, cui Zytho nomen eſt: is urinam cit, renes & neruos tentat: membranis, præſertim cerebrium ueſtientibus, officit, inflationem parit, uitioſum ſuccum creat, elephantiaſin gignit. Perfuſum Zytho ebur, obſequioſum & operi tractabile redditur.

Curmi. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

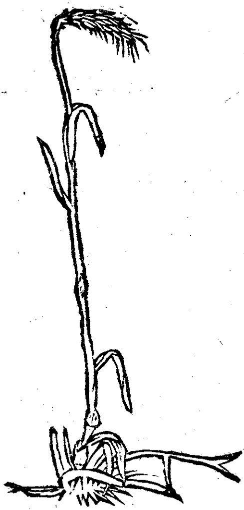
Græ. κοῦρμι *Lat. Curmi.*

Gal. Ceruoiſe.

F*It & ex hordeo potus, quem Curmi nominant, eòque ſæpè potu pro uino utũtur. uerùm dolo rem capitis mouet, malum ſuccum gignit, neruis nocet. Conſimilia etiam potus genera ex Tritico fieri ſolent, in Iberia, quæ occidentem ſpectat, & Britannia.*

Z*Y tum & Curmi apud veteres vſitata quibuſdã regionibus pocula fuere, quæ tamen differũt à ceruiſia & Biera noſtratibus.*

Zea, ſeu ſemen. CAP. LXXXI.

Curmi.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ζειά. *Lat. Zea, ſeu ſemen. Ita. Spelta.*

Gal. Eſpeautre. Ger. Spitzen.

Z*Ea duorum generum eſt: una ſimplex, altera in geminis putaminibus grana bina iũcta gerit, ob id Dicoccos appellatur: plus quàm hordeum alit: ori grata, digiritur in panificia, minus quam triticum alens.*

ZEa ipſiſſima eſt Spelta; & ex ea in ligneo mortario contuſa & trita fiebat antiquis halica. Zea, Galeno, medium tenet locum inter Triticum & Hordeum.

Craſsior farina.

CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κριμνον. Lat. Crimnon. It. Crimno.
Gal. Res non ſatis nota. Ger. Krieſz.

CRimnon craſsior eſt ex zea triticoq́ farina, ex qua pultē faciunt. Abundè alit, facilè conficitur: aluum uehementius aſtringit, ſi zea, ex qua fit, prius torreatur.

CRimnus craſsior zea, aut Tritici craſsior farina eſt, qua ad pultē conficiendam antiquitus vtebatur, & diu locum panis tenuit.

Siligo. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὄλυρα. Lat, Olyra. Ita. Olira
Gal. Eſpece d'Eſpeautre.
Cast trigo Candial

EIdem generi Siligo adſcribitur, ſed minus aliquanto nutrit: in panes, ut zea, cogitur. Fit quoq́ è Siligine craſsior farina, quam Græci Crimnon uocitant.

OLyra zeæ ſpecies medij temperamenti inter Triticum & Hordeū, non eſt noſtrum Secale, ſiquidem ex Olyra dulciſſimus fit panis, è Secali amarus & inſipidus, & famelicis tantum vtilis: Nec itidem antiquorum ſiligo, è qua antiquitus fieret candidiſsimus & leuiſſimus panis, & ex Olyra, dulcis. Quin & ipſi Galeno, vox hæc, Σιλίγνις, quæ Latinis ſiligo dicitur, græca non eſt dictio, nec vllam Græci habent, qua

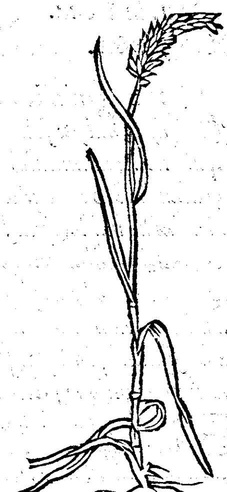
Latinum nomen exprimant. Quod profectò dicturus non fuerat, ſi Olyra Siliginem reddidiſſet. Ex his apparet Olyram, Siliginem, Secale, frumenti ſpecies eſſe diuerſiſſimas.

Athera.

CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀθήρα. *Lat. & Ita. Athera.* Gal. res ignota. Ger. Kinderbapp. castellano no es conocido

Tragus.

Athera ex zea fit tenuiſſimè molita. Eſt autem ſorbitio, quaſi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplaſmatis efficax.

Athera ſorbitiuncula ſecundum diuerſos authores, ex Tritico, Hordeo & Amydo fieri poteſt. Id pultis genus germani edendum panis vice, non lactantibus tãtum apponunt, ſed in ipſas etiam menſas euocant. Id eis fit è farina, lacte & butyro.

Tragos. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τράγος. *Lat. Tragus cerealis.* *Ita. Trago.* Gal. Ble Turguet. Ger. Hamelkorn.

Cast no es conocido

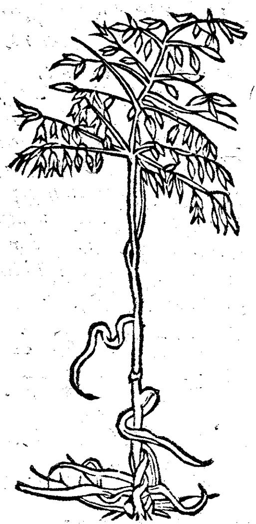
TRagos quandam Halicæ frugis figuram gerit: multò minus quàm zea nutrit, quod multũ aceris habeat: quare ægrius conficitur, aluumq́ magis emollit.

TRagus peregrinum & Orientale frumentum, nobis edacitate tẽporum deperijt, itidem vt alia multa plantarum genera quæ veteribus Romano florente imperio ex Oriente afferebantur, quæ poſtliminio quopiam in terras indigenas rediere.

Auena. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βρῶμος. *Lat. Auena. Ital. la Vena.*
Gal. Auoine. Ger. Wderſʒ Haber. *Caſt auen*

Auena.

AVena genicula quædam habet: folio & ſtipula triticum imitatur & in cacuminibus dependentes paruulas ue luti locuſtas bipedes gerit, in quibus ſemen cõtinetur, utile ad cataplaſmata uti hordeum. Pulte huius lauus ſiſtitur, prodeſt tuſsientibus in ſorbitione ſuccus.

ESt Auena frumenti ſpecies: eſt Auena ſterilis. Vim eandem cum hordeo habet, indita emplaſtris digerit, aliquantum aſtrictoria, vt laxum corpus reſtingat. Galeno cõmodo tempore Auena editur cum vino dulci ſapa aut vino melato. Næuos tollit farina Auenacea illita cum aceto. Panis Auenaceus cum oleo roſarum & aqua illitus, emollit abſceſſus, & cum aqua mellata duritias.

Oriza

Oryza. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὄρυζα. *Lat.* *Oriza.* *Ital.* *Riſo.* Gal. du Ris.

ORyza *frugũ generis eſt, in paluſtribus riguisq; naſcens. Mediocriter alit, ſed aluum ſuprimit.*

ORyza *cui temperatum barbaries* Rizi *nomine indidit modice corpus aſtringit maximè ſi vt* Halica *coquatur, difficilius tamen digeritur, & minus nutrit, atque adeò ipſo guſtu inſuauior eſt.*

Halica. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. χόνδρος. *Lat. & Ital. Halica.* Gal. & Off. res nõ perinde nota.

HAlica *fit ex zea quam Dicoccon appellauimus: plus alit quàm Oryza, aluum magis cohibet, ſtomacho longè utilior.* Decocta *in aceto illitaq; lepras tollit, unguium ſcabritias extricat, incipientibus ægilopijs medetur. Decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor: infuſum, idoneum eſt.*

PLinius *quo pacto antiquitus* Alica *fieret, docuit.* Tundebatur *in pila lignea donec granum à tunicis ſecerneretur: tundebatur rurſus, ſic tuſa cribro ſecernebatur, pars ſubtilis à media, media à craſsiori, atque ad eum modum tres* Alicæ *ſpecies fiebant, atque huic poſtremum creta alba miſcebatur, quæ teneriuſcula & candidiuſcula è* Puteolis *afferebatur, addebatur & gypſum.* Nec *tamen putandum eſt non expurgurtã prius à creta & gypſo* Alicã, *aut manducaſſe veteres aut in vſus medicinæ ſumſiſſe.* Siquidẽ *manducatũ gypſum, vias ſpirituum opilat & ſuffocat.* Proinde *veteres* Alicam *lauabãt, vt hodie fit in gigimbere, quod è terra rubra, qua illitum vt duret, eluitur.* Alica Galeno *frumẽti ſpecies eſt validiſsima, viſcoſi natura humoris, vt aqua cum vino mellato incoquatur, aut cũ vino dulci, aut auſtero, aut oleo, aut ſale.* Hæc *vt decet concocta, colata, & condita, eis prodeſt qui punctiones*

ſentiunt in inteſtinis, aut ob humores bilioſos, aut quauis alia de cauſa. Hæc ſcripſi non inſcius Alicam diuerſis apud antiquos frumenti ſpeciebus fieri, ſed hæc enumerare, cum ea vti deſierimus, ſuperuacaneum fuerit, ratus ſatis ipſam apertius deliniaſſe, quando apud authores eius frequens ſit mentio.

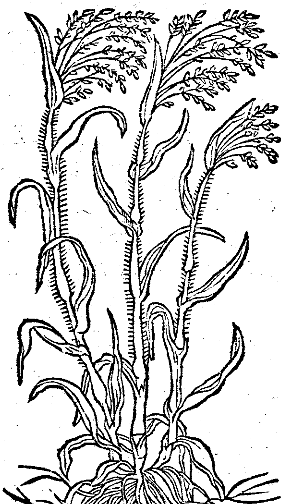
Milium. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κέγχρος. *Lat. Milium. Ita. Miglio.* Gal. Millet. *Offi. nomine Latino utuntur.* Ger. Hyrſen. cast miso

Sorgi.

Milium.

M*ilium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit, ſiſtit pulte ſua aluum. Vrinam cit. Torretur Milium, feruensq; in ſacco ponitur, ut torminibus, reliquisq; doloribus, ſi foueatur,*

co filo en la querta de aca pues

ueatur, auxilio ſit.

Milium Harundineis folijs & iuba, frigidum eſt primo ordine, & ſiccum tertio, aut in fine ſecundi. Minus nutrit quouis alio frumenti genere, deſiccat & aſtringit corpus, calidum extrinſecus in ſacculis applicatum, morbos diſcutit, qui mordacibus medicamentis non egeant. Deſiccat illitum emplaſtri modo: atenim adeò detrita & ſicca farina, vt difficulter liquoribus miſceatur. E Milio panis aridus eſt & friabilis, arenæ & cineri ſimilis, ſiquidem craſſum eſt Milium, & aliquantū viſcoſum. Ruſtici antiquitus edebant Milij farinam lacti permixtam. Et noſtro hoc ſæculo carbonarij in valle Anania tantum ſe (vt faciunt) laborem ferre non poſſe Matthiolo nullo alio cibo aſſirmarunt, quàm eo qui è Milij farina & lacte conficitur.

Panicum. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Panicum.

Græ. Ελυμος. *Lat. Panicum. Ita. Panico.* Gal. Paniz. Ger. Pfemch.

caſt panico

Panicum frumētaceis ſeminibus annumeratur, Milio ſimile. Eodemq́ modo in panes ſubigitur, eoſdem habet uſus, minus tamen & nutrit & ſtringit.

Non ignotum eſt Panicum Milio ſimile, & quod ad eius facultatem attinet, modicè nutrit & deſiccat. Fluxus corporis ſiſtit, vt Milium, et extrinſecus applicatum, refrigerat et deſiccat.

Græ.

Seſama. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σήσαμον. *Lat. & Offi. Seſamum. Ita. Siſamo.* Gal. de la Iugliome. Ger. Leindotter. cast alegria frumente

SEſama ſtomacho inutilis cibus: halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit, neruorum craßitiem illitu diſcutit: medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus: capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit: eadē efficit herba decocta in uino: præſertim inflammationibus oculorum doloribusq́ prodeſt. Ex ea fit oleum, quo Aegyptij utuntur.

SEſami ſemen notum eſt officinis, & non perinde ipſa planta, nec in Italia ſeritur, quod terras admodum macilentiores reddat: è Græcia affertur & Peloponneſo. Quidam frumenti, quidam leguminum generi adnumerant, culmo eſt farulaceo, folijs ſanguineis, ſemine candido, quod vaſculis vt papauer continetur, radice ſimplici & alba. Aeſtiua Seſama quadraginta diebus maturatur à flore. Seſami ſemen præpingue, ideoq; conditium oleoſam contrahit naturam, quapropter veſcentes conſeſtim implet, & redundantiam parit, ſtomachūque in vomitiones effundit, tardè conquoquitur, pingue miniſtrās alimentum: nec ventrem firmat, nec roborat, & cum craſſo conſtet ſucco, nec deſcendit facile, nec permeat rarus ſolius vſus. Melli tamen crudo permiſcetur, vt in placentas concreſcat, quæ Græcis Seſamides appellantur. Calida præditum eſt natura, quam ob cauſam ſiti mandentes excruciat. Epiphoris oculorum & doloribus illinitur decocta in vino herba.

Lolium. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἶρα. *Lat. Lolium. Ita. Gioglio.* Gal. yuroye.

cast vallico

Lolium

LOlium quod inter ſegetes naſcitur, molitum, illitu nomas, putreſcentia ulcera, gangrænaſq; emarginat. Sanat cũ Raphanis, ſale & aceto feros lichenas: & ex aceto & ſulphure uino, lepras: ſtrumas quoque diſcutit, cum fimo columbino & Lini ſemine decoctum in uino rumpit quæ ægrius ad coctionem perducuntur. Decoctum ex aqua mulſa utiliſsimè iſchiadicis illinitur: ſi cum polenta, Thure, Myrrha, aut Croco ſuffiatur, conceptionem adiuuat.

LOlium, Latinis *degenerans frumentum,* Dioſcoridi *inter hordeacea & triticea ſata naſcitur, terra humidiore, aut vere pluuio & frigido.* Pſeudomelanthium, Lolium *non eſſe ex capite de* Phœnice *quarto libro apparet.* Ibi dicit Dioſcorides, Phœnicem *ſpicam proferre* Lolio *ſimilem, quo claret* Lolium *ſpicam, non caput, aut calycem proferre, vt* Pſeudomelanthium, Papauer, *& ſimilia.* Lolium *ebrietatem & ſomnolentiam inducit.* Calidum *eſt tertij ordinis initio, & ſiccum in fine ſecundi.*

Amylum. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄμυλον. *Lat. Amydum. Ita. Amydo.*
Gal. Amydum.
cast almidon

AMylum ex eo appellatum eſt, quòd ſine mola fiat. Optimum ex trimeſtri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciundi Amyli hæc eſt: Purgatum trimeſtre triticum madeſcit quinquies die, & ſi fieri poteſt, nocte: cùm emollitum fuerit, effunditur ſenſim, ſine agitatione, aqua, quò minus cremor utilis unà excludatur: ubi molliſsimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rurſus infuſa, teri: tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi, reliquumq; quallo

ſportiſq;

ſportisq́ ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſſimo in ſole: namque ſi paulisper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq́ ulcera efficax eſt: ſanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit, lacti atque obſonijs admiſcetur. Fit etiam Amylum ex Zea, quæ maceratur ac eluitur uno aut altero die, & ſubactæ farinæ modo manibus ſubigitur, preſſaq́ feruentiſſimo in ſole, ut antè retulimus, exiccatur: nullius in medicina uſus, ad alia tamen conueniens.

SElectum Amylum (quod Amydum officinæ vocant) probatur leuitate, læuore, atque vt recens ſit. Plinius eius inuentionem Chio inſulæ tribuit. Fit ex omni tritico & ſiligine, & maximè trimeſtri. Amylum Galenus ex tritico confici tradit, viribus partes exaſperatas læuigandi pollere, quod ab arida conſtringente acrique proficiſcitur corpulētia, ad quod obeundum opus, diluta quædam facultas quæritur omnis qualitatis expers. Amylum ſimilem elotis panibus naturam ſibi vendicat, in alendo maiori tenuitate præditum: nec tamē apertè calfacit, ſicut nec elotus panis, quod tamen alijs eſt donatum panificijs. Amylum & ex Zea fit, macerata aqua die vel biduo, & axungiæ inſtar manibus impreſſo, nec non acerrimo in ſole reſiccato. Eſt & placentæ genus Amylum, ſed hoc nihil ad Dioſcoridem. Amylum membrorum aſpretudines læuigat, ſiſtit aluum, & ſangninolentam excretionem. Datur in doloribus veſicæ aliquantum calidum, dimidiatæ vnciæ pondere, cum ouo & vua paſſa.

Fœnumgræcū. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τῆλις. *Lat. & Offi. Fœnumgræcum. It. Fœnogræco.* Gal. Senegré. Ger. Fenigrec. *cast alholvas*

FOenigræci farina uim habet emolliendi diſcutiendiq́: in aqua mulſa decocta aduerſus tam internas, quàm externas inflammationes efficaciter illinitur: lienem cum aceto & nitro extenuat. Succus decocti eius fœminarum malis ſubuenit: &

ſiue

Fœnumgræcum.

ſiue tumor, ſiue præcluſio ſit uuluæ, fouentur, & inſidēt. Fœnigræci in aqua decocti cremor expreſſus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat: locos dilatat & emollit, ſi cum anſerino adipe peſſi uice ſubijciatur. Viride cum aceto utiliſſimum imbecillibus locis, et ulcera ſentientibus. Decoctū eius prodeſt aduerſus teneſmos fœtidamq́ dyſentericorum proluuiē. Oleū quod ex eo exprimitur, & Myrto, capillos & genitalium cicatrices abſtergit.

VVlgare & notum officinis Fœnigræci ſemen. Fœnungræcum calidum eſt ſecundo ordine, & ſiccum primò, ideóque abſceſſibus calidis illitum, amplius incendit. Eò fit vt minus calidis & durioribus conueniat.

Linum. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. λίνον. *Lat. Linum. Ita. Lino.*
Gal. Lin. Ger. Lein.
caſt lino

LInum uulgo notum eſt, cuius ſemē eaſdē quas Fœnumgræcum uires habet. Diſcutit et emollit omnem intus foriſq́ inflamationē, cū Melle, oleo, exiguaq́ aqua decoctū, aut Melle

cocto

Linum.

coćto exceptũ: uitia cutis in facie uaroſq́ crudũ tollit. Illitũ cum Nitro & ficulneo cinere, parotidas duritiasq́ diſcutit: ulcera quæ ſerpunt, fauosq́, cum uino decoćtum expurgat: ungues ſcabros eximit, cum pari modo Naſturtij & mellis: uitia pećtoris extrahit, ſi ex melle in eclegmatis uicem ſubſtituatur: tußim lenit, uenerem ſtimulat, ſi farina Piperis & Melle exceptum, pro placẽta largius adſumatur. Huius decoćtum interaneorum uuluæq́ eroſionibus immittitur, alui excremẽta euocat: ad uuluæ inflammationes in deſſeßionibus perquàm utile.

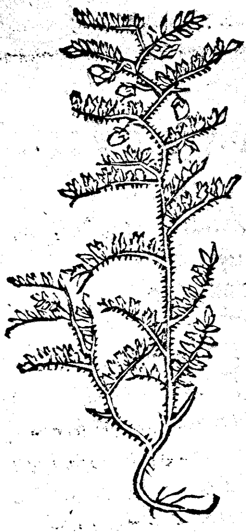
O*Leum ſeminis* Lini *mirabilis eſt effećtus in ſpaſmum.* Valet *ad emolliendas neruorum & iunćturarum duritias, confert omnibus ſedis malis, & duros fœminarum locos mollit.* Elotum *cum aqua* Roſarum *aut* Nenupharis, *admodum prodeſt ambuſtis, & ad cauterij cruſtas emarginandas. Sunt qui in lateris dolore bibendum præbeant, triũ aut quattuor dragmarum pondere, mirabili effećtu, præcipuè cum recens detur, & ineunte morbo. Semen* Lini *calidũ eſt ferè primo ordine, & medium inter ſiccum & humidum.*

Cicer. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐρέβινθος. *Lat. Cicer. Ita. Ceci.*
Gal. Ciche. Ger. Kichern.
cast garvanço

Cicer

Cicer.

Cicer ſatiuum aluo idoneum eſt, urinam ciet, inſtationem parit, colorem commendat, menſes ac partus expellit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes teſtium, uerrucoſas informicationes, ad ſcabiem, ulcera capitis manãtia, impetiginesq́. Contra carcinomata, & ulcera quæ cacoethe uocantur, cũ melle & hordeo prodeſt. Alterum genus Arietinum nominatur: utrũque cit urinas, dato, cum Rore marino, hydropicis aut regio morbo laborantibus, eorum decocto. Lædunt ea exulceratam ueſicam, & renes: in uerrucarum formicantium penſiliumq́ genere, prima luna ſingulis granis ſingulas tangũt, eaq́ grana linteolo deligata abijci poſt ſe præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur. Sylueſtre Cicer folijs ſatiuo ſimile eſt, odore acri, ſed ſemine diſcrepat: idem quod ſatiuum præſtat.

Est Cicer candidum, cui etiam Columbino nomen eſt. Eſt rufum, quod Venereum dicitur, & ideo excitandæ veneri quibuſdã aptũ videtur. Eſt nigrum & paruum, quod ab Arietini capitis ſimilitudine Arietinum dicitur. Id genus abſterſoriæ facultatis ſunt, & fabis potentiores, renales lapillos rumpunt & comminuunt. Sylueſtre Cicer manducatum luxat ventrem, ſed ventum procreat, & inteſtinorum dolorem. Cicer legumen ventoſum ſatis nutrit, & commodat corpori, vrinam euocat & menſtrua, lac & ſperma copioſe generat. Orobini attrabunt, diſcutiunt, incidunt, & abſtergũt. Eapropter iecur, ſplenem, re-

nes, ſcabiem, & impetiginem emundant. Diſcutiunt qui ſub auribus enaſcuntur abſceſſus, in duritias teſtium atque adeo in vlcera maligna potentes ſunt.

Faba. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κύαμος. *Lat. Faba. Ita. La Faua.*

Gal. Feues.

Ger. Bon.

cast haua

Faba.

FAba inflationem excitat, ægrè concoquitur, tumultuoſa ſomnia facit tuſſi confert, carnem gignit, media calidi frigidiq́ natura. Decocta in poſca, & cum ſuo cortice eſitata, dyſenterias & cœliacorum profluuia ſiſtit: contra uomitiones conuenienter manditur. Inflatio leuior contrahitur, ſi aqua prior inter coquendum abijciatur, uiridis plus negotij ſtomacho exhibet, maioremq́ flatum parit. Lomentum eius & per ſe, & cum polenta illitum, inflammationes quas uulnus excitauit, mitigat, cicatrices cõcolores facit, turgentes grumoſo lacte mãmas, etiã ſi inflammatione tententur, adiuuat, lac reſtinguit, furunculos, ſugillata, parotidasq́ cum Fœnigræci farina & melle

diſc

diſcutit: cum Roſa autem Thure & oui candido, procidentes oculos, tumores, uuasq́ reprimit. ſubactum uino, ſuffuſiones & ictus oculorum recreat. Manducata ſine cortice Faba, ad auertendas fluxiones fronti illinitur, Decocta in uino teſtium collectiones ſanat, quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur, uitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui poſt euulſionem renaſcuntur, graciteſcunt, & minus alimenti capeſſunt: cũ polenta, ſciſſo Alumine, & uetere oleo impoſiti cortices, ſtrumas diſcutiunt: decocto earum lanæ inficiuntur. Faba dempto cortice in illas parteis diuiſa, in quas ſuaptè natura ſcinditur, imponi ſolet ſanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanque eas ſupprimit, ſi ſemiſecta apprimatur.

Fabæ non multum abſunt à temperamento deſiccatorio & infrigidante. Pulpa abſterſoriæ quadantenus eſt facultatis, tunicæ aliquantum aſtrictoriæ ſunt participes. Quantumuis Fabæ coquantur, flatuoſam tamẽ (vt ptiſana) qualitatem non exuunt. Fabarum ſubſtantia nec denſa eſt nec grauis, at fungoſa & leuis, & ideò abſterſoriam aliquantum vt ptiſana, vim habent, ſordibusque cutis eluendis, poliendis & mundandis corporibus, ſeu virorum, ſeu fœminarum, parem vſum & gradum obtinet, quem Nitrum, ſpuma Nitri, & abſterſoria quæuis alia res. Illitæ faciei itidem vt ptiſana, lentigines, maculas è ſole contractas, & omne genus puſtulas tollunt. Tali facultate Fabæ præditæ, tamen vbi nutriendi ratio habetur, nõ tardè tranſeunt, quod in viſcoſis & denſis contingit, in queis nihil abſterſoriæ virtutis ineſt, cuiuſmodi ſunt Tragum, Alica, Amylum, & ſimilia. Frixæ Fabæ vt flatum amittunt, non perindè facilè digeruntur. Tarde è ſtomacho exeũt, & toto corpori groſſum nutrimentum gignunt. Quæ recentes & immaturæ eduntur, multum humidi nutrimenti procreant, & ob id maiorem ſuperfluitatum copiam, non in vijs tantum alimentarium & interiorum membrorum, ſed in toto generatim corpore. Eò fit vt minus nutriant, & celerius pertranſeant. Porro non ignorandum flatuoſos omnes cibos cum his corrigendos rebus quæ excalfactoriæ & deſiccatoriæ ſunt facultatis.

Faba Aegyptia. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἰγύπτιος κύαμος. *Lat. Faba Aegyptia.* *Ital. Faua d'Egitto.* Gal. res non ſatis nota.

Aegyptia faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plerunque prouenit, in Aſiæ etiam Ciliciæq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiam ſi ad arborum frondes comparentur: caulem cubitalem, digiti craßitudine: florem roſeum, dupla Papaueris amplitudine, & ubi flore exuitur, fert folliculos ueſparum fauis ſimiles, in quibus Faba ſupra operculum, bullantis ampullæ modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id eſt, arculam, quoniam ſeratur ipſa, humenti glebæ man data, & ita in aquam demiſſa. Radice firmatur harundine craßiore, quæ cruda coctáue eſtur, ei Colocaſiæ nomen eſt. Faba uirens manditur, & exiccata nigreſcit, uulgarem magnitudine ſuperat. Adſtringendi facultatem obtinet, & ſtomacho utilem. Dyſentericis, cœliacisq; prodeſt, inſperſo, polentæ uice, lomento: datur quoque in pulte. Cortices in uino mulſo decocti, ſi terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride ſpectatur, guſtu amarum, ſi tritum & cum Roſaceo coctum inſtilletur.

Faba Aegyptia nihil noſtratis Fabæ præter nomen referens, Colocaſia Aegyptijs vbi ab inundatione Nili naſcitur, & Dioſcoridi in Aſiæ & Ciliciæ lacubus, prouenit referente Matthiolo in quibuſdam apud Venetias, & Neapolitanis hortis, quo loci viuere videtur etiam aquæ nõ implãtata. Fabæ Aegyptiæ, Galeno, vt noſtratibus maiores itidem & humidiores, & magis ſuperfluis humoribus replent corpus.

Lens. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. φακός. *Lat. Lens. Ital. Lenticchie.* Gal. Lentilles. Ger. Linſen.

caſt lenteſas

Lens

Lens

LEns frequenti cibo aciem oculorum obtundit, ægrè concoquitur, ſtomachum malè habet, eumq́ & inteſtina inflat, ſed aluum cum cortice cocta ſiſtit. Præſtat in cibo quæ facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens: uim habet adſtringēdi, qua ex cauſſa aluum cohibet, ſi detracto antea cortice diſcoquatur acuratè, primaq́ aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem reſoluit) ſomnia tumultuoſa excitat: capiti, neruis, ac pulmoni inutilis: melius ſuo fungetur munere cōtra alui fluxiones, addito cū aceto Intybo, aut Portulaca, aut Beta nigra, aut baccis Myrti, aut putamine Punici, aut aridis Roſis, aut Meſpilis, Sorbiſue, Pyris Thebanis, aut malis Cotoneis, aut Cichorio, aut Plantagine, au t Gallis integris, quæ poſt decoctionē abijciuntur, uel uuarum Rhois, quæ obſonijs inſpargūtur: uerum acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluū conturbat. Cōtra ſubuerſionem ſtomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, ſinus cum Melle glutinat, cruſtas rūpit, ulcera purgat. Decocta in aceto duritias & ſtrumas diſcutit. Cum Cotoneo aut Meliloto medetur inflammationibus oculorum, ſedisq́, addito Roſaceo: ſed in amplo ſinu aut inflammationibus ſedis, quæ maius remediū exigunt, cū putamine punici, ac ſiccis Roſis,

adiecto Melle, decoquitur: nomis quæ in gangrænam euaſerũt, adiuncta maris aqua, puſtulis, & his quæ ſerpunt, igni ſacro pernionibusq́;, ut antea dictum eſt: contra mammas in quibus lac in grumos coijt, & præ nimia ſui copia profunditur, cocta in aqua maris, & illita auxiliatur.

LEntes temperamẽto ſunt frigidum inter & calidum, & deſiccant ſecundo ordine. Hic Dioſcoridi Galenus non concinit. Cum enim ea Dioſcoridis verba ſint, Vim habet aſtringendi: qua ex cauſa aluum cohibet, ſi detracto antea cortice diſcoquatur accuratè primáq; aqua inter coquendum effundatur, quippè primum illud decoctum ventrem reſoluit. At Galenus. Cortex (inquit) Lentiũ vehemẽter aſtringit, carnea tenuiter ſubſtãtia, quæ & craſſi ſucci & terreſtris eſt. Succus porro Lẽtis aſtringenti eſt contrarius. Quocirca ſi elixæ in aqua iuſculum ſale, garo, oleoq; conditum bibatur, aluum deijciet. At quod ex his decocta Lente ferculum apparatur, cõtrariam ſucco vim obtinet. Nam, quæ ventri obueniunt fluxiones, deſiccat, os ventriculi, inteſtina, & totum deniq; ventrem corroborãs. Quãobrem cœliacis & dyſentericis accõmodatus eſt cibus. Lens vero decorticata, vt illam aſtringendi vehementiam, cumq; hac, alia videlicet omnia quæ conſequũtur amittit: ita alibilior quam integra illa efficitur, craſſum prauumq; ſuccum gignens, tardè cõmeans alui tamen fluores haud deſiccat, vti ea quæ cortice nõ eſt ſpoliata. Hæc ſibi ex diametro cum pugnent, tamen ex Galeni ſententia ſtandum eſt, quem & doctrina clarum, & experientia eximium reddit. Porro quod ad Lentis cibum attinet, ipſa tantum Galeni verba deſcribam. Solis quibus vicioſa eſt habitudo, ob aquam in carne diffuſam, Lens cibo vtiliter prebetur, ceu aridis & ſquallentibus admodum damnoſè. Eãdem ob cauſam viſum integrũ & inculpatum hebetat, immoderatè exiccãs. Ei vero qui contrario modo ſe habet, humidiori videlicet, opitulatur. Hæc cum ſcribat Galenus, qui Lentis edulium temerè ſumpſerit, quis nõ Lenticulæ vnguentum credere dixerit? His enim nemo ſanæ mentis vtetur, niſi cui è mala habitudine competet.

Phaſioli. CAP. C.

NOMENCLATVRA.

Gr. φασίολος. *Lat.* Phaſioli. *Ital.* Fagiuoli. Gal. Phaſeoles.

PHaſioli inflãt, ſpiritus cient, ægrè coquuntur, uirides cibo aluum emolliũt, ad uomitiones idonei.

Phaſioli.

SVnt Phaſioli in Italia vulgares, & diuerſarum ſpecierum. Sunt enim candidi, rubeſcẽtes, fului, & è diuerſis coloribus variegati. Candidi quibus granum reliquis puſillius eſt, ſeminantur leguminũ more. At rubeſcentes, flaui, & variegati ſeruntur in hortis, alijs ve locis vbi vmbra æſtiua aucupanda eſt. Nam præter id quod peculiarem ſuum fructum reddunt, ſuis etiã inuolucris, ac ſequaci capreolorũ reptatu, cameras, domunculas, pergulas opacant, ac radios ſolares inhibent, non aliter quam vites, Lupuli, Bryoniæ, Periclymeni, plantæque aliæ, quæ arboribus & ſepibus ſeſe contorquent & inuoluunt. Id Phaſeolorum genus cenſent. Matthiolus Smilacem eſſe hortenſem, Smilaceque eundem hortenſem, Dolichos eſſe ſcriptos à Theophraſto, iiij. Cap. viij. Lib. de Plantarum hiſtoria, & à Galeno primo de facultate alimentorum, libro, & primo itidem Pauli libro. Non ſunt enim Dolichi id Piſellorum, vt ita loquar, genus, quod in Mediolanẽſi territorio Rouiglione, & alibi, Arabeia, quã ſub Ocri nomine deſcribit Galenus, vt claret eo quem modo citauimus loco. Porro hoc capite Dioſcorides de candidis Phaſelis aut Phaſeolis loquitur, qui verè Phaſeli ſunt. Siquidem alijs diſtincti coloribus, Dolichi & Smilaces leues ſiue ſatiuæ dicti habentur, & eorum ſiliquæ Lobi.

Eruum. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄροβος. *Lat. Eruum. Ita. Orobo.* Gal. Ers.

Eruum.

ERuum paruus frutex omnibus cognitus, anguſto folio, tenuis, ſemina in ualuulis habens, è quibus farina fit, nomine Eruina, ad medendi uſus conueniens. Eruum capiti oneroſum eſt, aluum eſu turbat, ſanguinem per urinam extrahit: elixo boues ſaginantur. Parandæ farinæ ratio hæc eſt: Vberiora grana candidaq́ deliguntur, permiſcendóque aqua reſpergũtur, donec ſufficienter combibant: poſtea torrentur, uſque dum hians cortex diſrumpatur: molitaq́ farinario cribro incernuntur: poſtremò farina recõditur. Hæc aluo utilis eſt, urinam ciet, meliorem colorem efficit, ſanguinem per ueſicam aut aluum cum torminibus elicit, ſi largius in cibo aut potu aſſumatur, ulcera cum melle purgat: lentigines & uitia cutis in facie, & maculas, totumq́ corpus emendat: nomas, gangrænas, duritiasq́ ſerpere non patitur: mammarum duritias emollit: atra ulcera quæ Theriomata uocant, fauosq́ emarginat: carbunculos rumpit: cum uino ſubacta illitu morſibus uiperarum, canum, hominũq́ medetur: urinæ difficultates, teneſmosq́ ex aceto mitigat. Eruũ tabidis, qui alimentum non ſentiunt, toſtum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, ſumptumq́, conuenit. Eius cremor

per

pernîones, & pruritus in toto corpore, ſanat fouendo.

EX Alexandria Venetias adfertur Orobi ſemen Viciæ ſimile, ſed id proculdubio nõ eſt verũ Orobi ſemen. Eruum non illa eſt, quæ Italis (vt diximus) Rouiglione dicitur, quã Galenus, Theophraſtus, & Paulus Ocrum vocant, nulla nempè in ea ſentitur amaritudo, nec quã tumuis manducata, ſanguinem per vrinã extrahit, quæ in Orobo verò requirunt Dioſcorides & Galenus. Orobus inter frumenta naſcitur, ſed à paucis noſcitur. Dioſcorides farinam ex Erui candidis granis eligit, at Galenus candidos in medicina, ruffis & pallidis inferiores facit. Orobus primo ordine excalfacit, & deſiccat in fine ſecundi, & è ſua amaritudine abſtergit, incidit, & aperit. Sumptus cum melle à flegmate & groſsis humoribus pectus & pulmonem emundat.

Lupini. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Græ. θέρμο. *Lat. Ita. & Off. Lupini.*
Gal. Lupins. Chiocho al tramus

SAtiuus lupinus notus eſt. Cuius farina cũ Melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit: ipſi quoque macerati, & cum ſua amaritudine eſitati, eadem efficiũt. Decoctum eorum idem munus præſtat, cum Ruta & Pipere potum: quare lienoſis prodeſt. Eodem ulcera tetra, quæ Theriomata uocant, gangrænas, incipientem ſcabiem, eruptiones puſtularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq; fouere utiliſsimum: menſes & partus extrahit, cum Myrrha & Melle ſubditum in uellere. Eorum farina cutem liuoresq; corrigit: inflammationes cum polenta & aqua mitigat: tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit: Strumas in aceto cocta illitaq; diſsipat, carbunculos rumpit. Decocti cœleſti aqua, donec in cremorem lenteſcant, faciem abſtergunt: medentur pecorum ſcabiei, cum radice nigri Chamæleontis, ita ut tepente decocto abluantur.

Lupini.

Cit urinam radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulceſcere cœperint, cũ aceto poti, faſtidium detrahunt, & cibi auiditatem faciunt. Gignuntur & ſylueſtres Lupini, ſatiuis ſimiles, ſed omnino minores, qui eadem quæ ſatiui poſſunt.

Lupini notum legumẽ aptè à Dioſcoride deſcriptum, nihil amplioris annotationis requirit, præterquam quod eorum farina omnes decoctionis effectus reddit.

Rapum.
CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γογγύλη. *Lat. Rapum. Ita. Le Rape.*
Gal. Naueaux.
Ger. Rueben.

Decocta Rapi radix alit, inflationem parit, humentem ac fluxam carnem creat, uenerem ſtimulat: decocto podagræ, pernioneſq; fouentur: contritoq; Rapo atque impoſito iuuantur: ſi excauatæ radici Roſaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliqueſcat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manduntur, & urinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præſertim quæ ſenſum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum eſt: potum contra uenena ſalutare eſt. Venerem concitat. Rapum muria conditum, minus alimenti ſuffi-

cit,

Rapum ſatiuum.

Rapum ſylueſtris.

cit, ſed multò magis apetentiam recreat. Sylueſtre Rapum in aruis naſcitur, fruticoſum, in cubiti altitudinem aſſurgens, ramoſum, læue: in cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in ſiliquis calyculatis: cumq; eorum inuolucra aperiuntur, alia intus ſiliqua ſpectatur, quæ quandam capitis ſpeciem præbet, in qua ſemina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta quibus ad detergendam cutē in facie, totoq; corpore utimur, præſertim quæ ex Lupini aut Erui, Tritici aut Lolij farina, fieri ſolent.

RApa domeſticæ triū ſunt generū, praſſa lōga, rotūda. Quæ æſtate ſeruntur immunia redduntur à bruchorū & erodentiū animalculorū iniuria, cōmixta ſationis tēpore ſemini fuligine, aut macerato per noctē in ſucco Aizoi ſemine. Columella id vt rē expertā aſſerit: hic obſeruādū Rapū ſylueſtre fructicoſius eſſe Raphano ſylueſtri, & multas alas

ramu

ramuloſque ad latera ſpargere, in queis lutei flores, naſci in aruis pinguibus, radice pollicem craſſa: At Raphanum ſylueſtrem pallidioribus conſtare, & parua radice.

Napum. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βουνιάς. *Lat.* *Napus.* *Ita.* *Nagoni.* Gal. Raues.

Napum. *Radix*

COcta Napi radix inflat, modicùm alit. Semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiſcetur. Conditur ſale radix.

Napo

NAporum Theophraſtus & Plinius plura faciũt genera, cùm noſtro tempore candidi tantum & crocei reperiãtur. Crocei craſſiores licet, & oculis magis adblandiantur, inſuauiores tamen guſtu ſunt candidis. Aegyptij è Naporum ſemine oleum conficiunt.

Radix. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥάφανος. *La. & Off. Radix, Rhaphanus.*
Ita. Radice. Gal. Refort. rabano
Ger. Raetich.

Rhaphanus.

Rhaphanus ſylueſtris.

RAdix, quæ Græcis Rhaphanus dicitur, excalfacit, flatus gignit, ori ſuauis eſt, ſed ſtomacho aduerſatur, ructus ciet, urinam pellit aluo aptior, ſummo tamen cibo ſumi debet, quò magis eius diſtributionem adiuuet: cum autem præſumitur, cibum ſuſpendit, quare uomituris commodiſſimè datur ante ci-

bum

bum. Senſuum aciem excitat: decocta contra ueterem tuſsim, & pituitæ craſsitiem in pectore, efficax eſt. Cortex ex aceto mulſo, celerius uomitiones mouet: hydropicis commodiſsime illinitur, lienoſis utilis ſugillata cum Melle rapit, & nomas amolitur: contra uiperarum ictus auxiliatur, alopecias ad pilum reducit: lentigines cum Loliacea farina emendat: his qui fungis ſtrangulantur, tam cibo quàm potu ſalutaris eſt. Semen uomitiones facit, urinam mouet, menſes cit, lienẽ extenuat, cum aceto illitum gangrænas ualidiſsimè emarginat, coctum cum aceto mulſo, anginis per quã utiliter gargarizatur. Contra Ceraſtis morſus, potũ ex uino, auxilio eſt. Sylueſtris Rhaphani, quã Romani Amoraciã uocãt, folia ſatiuo ſimilia, ſed magis Lampſanam imitantur: radix gracilis, tenera, ſubacris. Tam folium quàm radix in olera recipitur. Sed hæc excalfacit, urinam concitat, æſtuoſa eſt.

RHaphanus qui & radix, & Radicula Latinis, diſtinguendus ab herba lanaria radicula, quæ etiam Radicula ſimpliciter dicitur, Græcis ſtruthion, à Rhaphano diuerſiſsima. Eſt Rhaphanus ſatiuus, eſt ſylueſtris, qui Armoracia Latinis nuncupatur. Rhaphanus ſatiuus calidus eſt tertio ordine, ſiccus ſecundo: Armoracia in his duabus qualitatibus ſupereminet. Semen tota planta potentius eſt. Digerit, ob idq; liuidis & cõtuſis conuenit. Acres ne ſint Radiculæ è folijs agnoſcitur, nã earũ læuor etiam nõ guſtata radice, minorem eius acrimoniam denotat.

Siſer. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίσαρον. Lat. Siſer. Ita. Siſaro.
Gal. Cheruy. *chirivia*

SIſer uulgo cognitum, cuius radix decocta ori grata eſt, & ſtomacho utilis, urinam ciet, & appetentiam inuitat.

Siſer ſatiuum.

Siſer ſylueſtre.

Siſer omnium radicum quæ edẽdo ſunt ſaluberrima. Hanc Tyberius princeps flagitabat omnibus annis à Germania: nonnihil amaritudinis cum aſtrictione pauca reſipit. Radix grata ſtomacho. Vrinã proritat. Galeno ſecundi eſt excalfacientium ordinis. Paulus in tertium aſſerit. Sentit & ſemen tenuium eſſe partium, & diſcutiendi naturæ conſtare, ac ideo ſingultientibus & torminoſis ex vino dari.

Lapathum, ſiue rumex.

CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λάπαθον. *Lat. Lapathum. Ita. Rombice.*
Gal. Ozeille. Ger. Meugel. Vomaça

Ex generibus rumicis, Oxylapathũ uocant, quod in acutũ tendit, prædura habẽs extrema, nõ niſi paluſtribus naſcẽs.

Ali

Lapatum acutum.

Alius eſt ſatiuus, illi diſsimilis. Tertium genus ſylueſtre, paruum, Plantagini proximum, humile & tenerum. Quartũ eſt, quod alij Oxalida, alij Anaxyrida, aut Lapathon uocant. Folia eius ſylueſtri ac exiguo Rumici ſimilia, caule non magno, ſemine ſubacuto, rubẽte, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur: crudi illitu melicerides, Roſaceo aut Croco adiecto, diſcutiuntur. Syluestris & Oxylapathy, & eius quam Oxalida nominant, ſemen ex aqua aut uino utiliter bibitur cõtra dyſenterias, & cœliacorum affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionum ictus: quod ſi quis in potu præſumat, nihil moleſti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & ſcabroſos ungues perſanant: ſed antea locus aceto & Nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus corporis decoctum earum ſedat, ſi foueatur, aut in ſolijs balnearum confricetur. Coctæ in uino & inſtillatæ, aurium dentiumq́ dolorem mulcent, ſtrumas parotidasq́ diſcutiunt: lienem cum aceto extenuant: Aliqui amoliendis ſtrumis radicum geſtamine utuntur, eas collo appendentes: tritæ & admotæ fœminarum profluuia ſiſtunt: cum uino autem potæ, regio morbo medentur, calculos ueſicæ comminuunt, menſes cient, ſcorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon

olus

Lapati duo genera

olus eſt magnum, in paludibus naſcens: eaſdem habet uires, quas ſupradicta rumicis genera.

RVmicis ſeu Lapati multa produntur genera. Oxylapathum in pa luſtris naſcens, in cacumine acutiora duràque folia habet, ob id no ſtrates officinæ Lapatiũ acutũ nuncupant. Alterũ genus hortenſis, illi diſ ſimile. Tertium ſylueſtre, paruum, Plantaginis figuræ, molle, humiliter fructicans, Acidula aut minuta Oxalis vulgo dictũ. Quartũ genus alij Oxalidẽ, alij Anaxaridẽ, alij Rumicẽ ſyluaticũ appellãt. Huius folia ſyl ueſtri & exiguo ſimila ſunt, caulis teres, ſeſquicubitũ altus, ſemine rubro in mucronem acuminato, quod foliaceo veſtitur inuolucro, ſapore acri, è ſcapo adnaſcentibus cauliculis erumpente. Id partim ſeritur, partim ſponte in incultis prouenit. Omnibus exploratum, quod plærunque iuribus incoctum valet, & in acetarijs crudum ſingularem habeat gratiam. Quintum, carnibus intingendis ſucci viridis acrementum ſubminiſtrat, nec aliud in obſonijs maiorem ſibi vendicauit authoritatem. Omnes ferè, quòd gratum acorem palato repreſentet, Acetoſam cœperunt appellare. Gallicũ vulgus oxalim adhuc imitatione græca nuncupat, aliqui oxellam, alij vinetam. Huius ſemen rubrum in mucronem emiſſum deſinit, cæteraque Dioſcoridis picturæ ſuffragantur, quare nemo Rumicem acetoſum id eſſe genus, ibit inficias. Eſt & Hypolapathum olus magnum, officinæ grandem oxillam, vulgus parellam vocant, paludibus familiare. Lapathum diſcuſſoria facultate præditum eſt. Oxilapathum mixtas ſibi vires vendicauit. Nanque diſcutiendi & repellendi natura donatum eſt. Sed omnium ſemen, tum maximè Oxilapathi manifeſte conſtringit, ita vt dyſenteriæ & alui profluuio medeatur.

Lampſana. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λαμψάνη. La. Lampſana. Ita. Laſana.

Gal. Sanues blanches. Ger. Weiſſ. Koel.

LAmpſana ſylueſtre olus eſt: plus alit quàm Rumex, & ſtomacho utilius. Cuius folia caulesq́ coquuntur in cibo.

LAmpſana, Plinio, olus ſylueſtre eſt, pedalis altitudinis, trium foliorum Napi ſimillimorũ, niſi candidiore eſſent flore. hac ſe apud Dyrrachium vixiſſe milites Iulio Cæſari, in triumpho, iocis militaribus exprobauerunt. Rura hanc ſauuas albas vocant, quaſi ſylueſtres napos.

Vulgares Lampſanæ flores amiciſſimos apibus creant, & fauorum cetas exuberant. In cibo noxium humorem creant. Illita detergendi diſcutiendique naturant habent.

Bunium. CAP. CIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. βούνιον. *Lat. Bunium. It. Bunio.*

Gel. Herbe à charpentier. Ger.

Bartzren.

B*Vnium caulem emittit quadrangulum, & in eo folioſos ramulos, tenues, prætenuibus foliolis & floſculis ſcatentes, longitudine digitali: folia propter radicem, Apio ſimilia, ſed multò tenuiora, & quæ modo quodam folia Tribuli imitentur. flores Anethi ſemen odoratū, minus Hyoſcyamo. Excalfacit bunium, urinam ciet, ſecundas detrahit, lieni, renibus & ueſicæ utile. Eo humenti aridóue utuntur, exempto radice & caulibus ſucco, ex aqua mulſa.*

B*Vnium vulneraria herba eſt, & vulgò carpentaria dicitur, quod vulneribus è ſecuri & dolabra acceptis ſubitò medeatur.*

Blitum. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Græ. βλῆττόν. *Lat. Blitum. It. Biedoni.*

Gal. Porree rouge. Off. idem cum beta faciunt.

Ger. Mayer. bleþ

B*Litum eſtur oleris modo, aluo utile eſt: nullius in medicina uſus.*

B*Litum rubēs eſt & album, vtrunque notum, iners olus, ac ſine ſapore & acrimonia vlla, nullo in medicina momento, leuiuſculam quidem alui deiectionem moliri poteſt, nullum tamen acrementum ni-* troſum

Blitum.

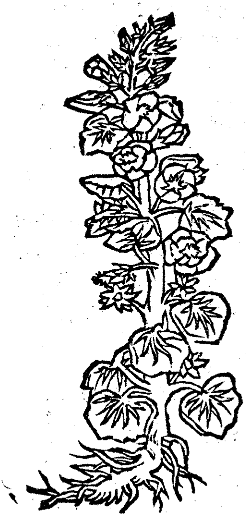
nitroſum ve poßidet ingenium, quo valeat inteſtina ad iuſtam excretionem laceſſere.

Malua. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. μαλάχη. *Lat.* & *It. Malua.* Gal. Malue. Ger. Roennſch bappel. malva

M*Alua ſatiua eſui longè aptior ſylueſtri, ſtomacho aduerſatur, aluum iuuat: ſed multò magis cau-les, interaneis & ueſicæ utilis. Cruda folia cum ſalis exiguo manducata, ægilopas ex melle ſonant: nerùm cùm cicatricem trahere cœperint, ea demum citra ſalem utendum eſt. Contra aculeatos apium ueſparùmque ictus, illita efficax eſt: eadem cruda cum oleo trita peruncti, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfurèſque cum urina ſanat: ſacris ignibus & ambuſtis decocta folia, tritàque, utilißimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas inſeßione mollit: prodeſt eroſionibus ueſicæ, & inteſtinorum, uuluæ, ſedisq́ clyſtere infuſum. Ius decoctæ cum radice ſua, contra omnia uenena auxiliatur, ſi continuò à bibentibus reuomatur. Contra Phalangiorum morſus remedio eſt, lac euocat. Semen in uino*

Malua vulgaris,

Malua ſatiua.

potum, addito Loti ſylueſtris ſemine, ueſicæ cruciatus lenit.

MAlua hortenſis eſt & ſylueſtris. Eſt etiam Roſam referens Malua, noſtro tempore in hortis frequentiſsima. Malua, quam veteres hortenſẽ vocarunt, penè nullibi noſtra incuria colitur. Galeno Maluæ hortenſes ſylueſtribus humidiores, proindé viſcoſum quippiam in ſe continent Maluæ hortenſes. Eædem manifeſtæ non infrigidant, nimirũ tepida caliditate præditæ. Conditæ cum oleo & ſale citius deſcendunt, cum aliàs tamen non tardent.

Atriplex. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀτράφαξις. *Lat. Atriplex. Ita. Atriplice.*
Gal. Arrouches. Ger.
Scherß malter.

Atriplicem

Satiuus.

Syluestris

A Triplicem aliqui Chriſolachanon uocant, cognitum olus eſt. Duo eius genera; ſylueſtre & ſatiuum. Coctum eſtur ut olus. Aluum mollit, panos diſcutit, ſiue crudum, ſiue coctum illinatur. Semen cum aqua mulſa potum, regium morbum ſanat.

A Triplex vulgatum olus humidũ in ſecundi ordinis medio, & frigidum in primo, & quod fluidum corpus faciat, permeat celeritur. Abſterſorium eſt Atriplicis ſemen, ac ideò regio morbo conueniet, quem flegmatis oppillatio, procrearit, Vomitum euocat, & ſoluit corpus.

Braſsica. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κράμβη. Lat. Braſsica. It. Cauolo.

Gal. Choux. Ger. Brey-
ter. Koel. *Col.*

Braßicæ primum genus.

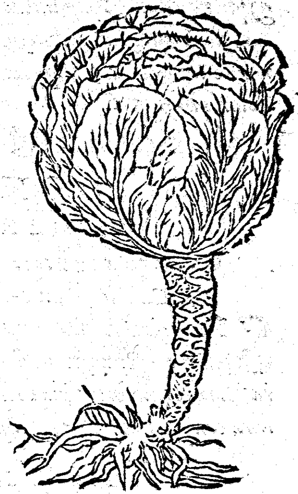
Secundum.

BRaſsica ſatiua aluo eſt idonea, ſi modò leuiter feruefacta edatur (nam percocta aluum ſiſtit: ſed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur) ſtomachum autem malè habet: acrior eſt æſtiua. In Aegypto propter amaritudinem non eſtur. Cæcutientibus & tremulis eſſe prodeſt: ſummo cibo ſumpta crapulam diſcutit, & uini noxam reſtinguit. Melior ſtomacho cyma: ſed acrior, & ad ciendam urinam ualidior. Ea condita ſtomacho inimica eſt, aluũ conturbat. Crudus ſuccus cum Nitro & Iri deuoratus, aluum emollit: cũ uino quoque epotus

uiperarum

Tertium

Quartum

uiperarum morſibus auxiliatur, cum Fœnigræci farina, podagris & articulorum uitijs illinitur. Prodeſt & ſordidis ulceribus, & netuſtis, illitus, caput purgat naribus infuſus, menſes extrahit, cum Loliacea farina inditus. Folia per ſeſe illita, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus: tumoribusque: Epinyctidas, ignẽ ſacrum, leprásque ſanant: carbunculos ex ſale rumpunt, fluentes capillos retinent, cocta. addito melle, aduerſus depaſcentia ulcera, gangrænasq́; ualent: lienoſisq́; ex aceto cruda proſunt. Manſa, deuorato ſucco, retuſam uocem inſtaurant. Decoctum eius potu, aluum & menſes ciet. Flos poſt conceptionem in peſſo ſubditus, partum abortu uitiat. Semen eius, præſertim quæ in Ae-

gypto naſcitur, potum tineas repellit: in antidota theriaca additur, faciei cutem lentiginesq́ expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci uetuſto excepti, diuturnos laterũ dolores mitigant.

Braſsica ſylueſtris. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κράμβη ἀγρία. *Lat. Braſsica ſylueſtris. Ital. Cauolo ſaluatico.* Gal. Choux ſauuages.

SYlueſtris Braſsica, maritimis præruptisq́ locis magna ex parte gignitur, ſatiuæ ſimilis, ſed candidior, hirſutiorq́, amara. Cuius cyma in lixiuia cocta, ori non inſuauis. Folia illitu uulnera conglutinant, & inflammationes tumoresq́ diſcutiunt.

Braſsica marina. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κράμβη θαλασσία. *Lat. Braſsica marina. Ita. Cauolo marino.* Gal. & Off. Soldanella. Ger. Meer Koel. Al. marina

MArina Braſsica à ſatiua prorſus abhorret, quòd folia ferat rotundæ Ariſtolochiæ, prælõga, tenuia: ſingula à ramulis rubentibus exeunt, ſingulari, ut Hedera, pediculo: albo ſucco prædita eſt, ſed pauco, ſalſo guſtu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum ſtomacho inimica, acris: uehementiſsimè aluum ciet, in cibo cocta. Coquitur propter acrimoniam cum pingui carne.

BRaſsica quæ & Caulis, Crambe græcis, multorũ eſt generũ. Eſt uulgaris, eſt criſpa, quæ Appiana Catoni dicitur, eſt capitata & ſeſsilis. Eſt cuius caulis inter folia Rapi in morẽ ſubinde craſseſcat, & mũdatus edẽdo eſt ut rapũ. Crãbe Plinio ſpeciali nomine coma eſt læui parua, rotũda, ra

da, ramis folijsq; permultis cōdita, ſatiua cādidior, ſucco aſpero & inſtar medicamēti amaro. Braſsica *cibo vel exterius applicata quantūuis nō ad modū acris, deſiccat, ac quiddā abſterſoriæ facultatis continet.* Succus *ſuæ quapiā vi expurgat nec aliā ratiōe tota eius ſubſtātia è ſiccitate ſua reſtringit, & ob id cū laxādū braſsica corpus, aquæ pauxillū immergēda tum modice incocta, probè cū oleo & ſale cōdita, edēda: cū verò fluēs aluus reſtringēdus, coctæ ad ſecundā ebullitionē, proiecta priore aqua, calidam oportet ſuperinijcere, & ad eum decoquere modum vſque dum tenereſcat.* Braſsica *marina ea eſt, quam* Soldanellam *officinæ vocant.*

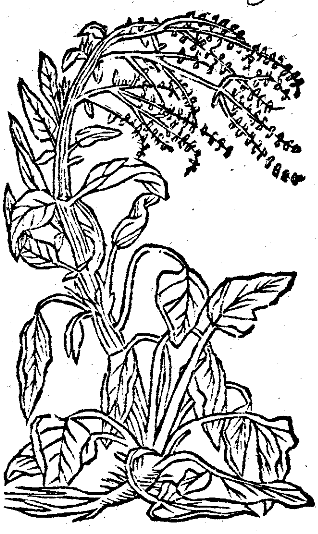
Beta. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. τεῦτλον. *Lat. Beta. Ital. Bietola.*
Gal. Porree. Ger. Rotter mangolt. acelga

Beta.

Beta nigra.

B*Eta duorum generum eſt, è quibus nigra coquitur cum Lenticula, ut uentrem ſiſtat, quod magis radice eius præ-*

ſtatur. Candida aluo utilis eſt. Vtraque tamen propter nitroſum humorem, quem habet in ſe, noxij ſucci eſt. Vnde ſuccus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lendesq́; deterget, perniones fotu mitigat. Crudis folijs uitiligines, nitro antè perfrictas: alopeciarum inanitates, ſcalpello prius exaſperatas, atque depaſcentia ulcera, illini prodeſt. Eruptionibus papularũ, igni ſacro, ambuſtisq́; cocta medetur.

EST Beta *nigricantibus è* Purpura *folijs.* Hæc *nigra vocatur* Latinis. *eius radices* Rapis *magnitudine & forma ſimiles ſunt.* Candida *præterquam colore, quem folia eius in candido viridem habent, nigræ ſimilis.* Eſt *& quædam ruſſa radice,* Paſtinacæ *non abſimilis.* Nitroſæ *qualitatis eſt* Beta, *& ideo diſcutit & abſtergit, candida magis quã nigra, ſed eo cocta priuatur, ſiquidem nigra aſtringit, maximè radice.* E *Liene malè affectis, medicina potius eſt, quàm cibus.*

Portulaca. CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

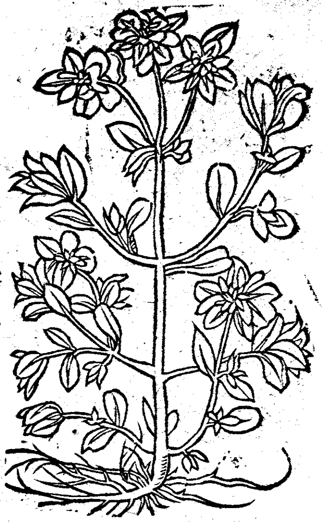
Græ. Ανδράκνη. *Lat. Portulaca. Ita. Procacchia.*
Gal. Pourpier. Ger. Burtzelen.

Verdolaga

Portulacæ uis aſtringit: capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisq́; cum polenta imponitur: ardoribus ſtomachi, ſacro igni, ueſicæ doloribus, auxilio eſt. Commanducata, dentium ſtupores ſedat: ſtomachi & inteſtinorum æſtuationem, fluxionesq́; mulcet: renes & ueſicam adiuuat, etiam ſi eroſionem ſentiant: ueneris impetus exoluit. Succus epotus ſimili effectu prodeſt, in febribus ualens. Contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dyſenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia ſanguinis, percocta efficax eſt. Item contra ſepis morſus. Ocularibus medicamentis utiliſsimè commiſcetur: interaneis flu

xione

Portulaca ſylueſtris. *Portulaca ſatiua.*

xione laborantibus, atque uuluarum eroſionibus infunditur. Contra dolores, quos æſtus excitauit, caput ex Roſaceo & oleo fouetur: eruptiones papularum in capite, cum uino emendat: uulneribus quæ ad ſyderationem ſpectant ex polenta illinitur.

Portulacæ, notæ herbæ, temperamentum, frigidum & aqueum eſt, pauxillum de auſtero participans. Fluxus reſtringit & præcipuè bilioſos & calidos, ſiquidem tertij eſt infrigidantium ordinis, & humectantium ſecundi. Parum nutrit in cibis, vt potè humida, frigida, & viſcoſa. Stuporem dentium ſedat, quòd viſcoſa, non pungat.

Aſparagi. CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασπαραγος, *Lat.* *Aſparagus.* *Ita.*

Aſparago *Aſpa-*

Aſparago. Gal. Aſparge.

Aſparagi.

Corruda ſiue ſylueſtris Aſparagus uulgaris eſt notitiæ. Huius cauliculi in cibo cocti uentrem emolliũt, urinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renũ uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit: cum uino autem, phalangiorum morſibus auxiliatur. Si decocti ſuccus ſuper dente contineatur, eius dolori medetur. Semen potum ad eadem ualet. Canes, ut aiunt, ſi decoctum bibant, emoriuntur. Aſparagum etiam naſci prodiderunt, arietis cornibus cõtuſis, atque defoßis: quod, quantum equidem ſentio, planè à ueritate abhorret. Altilis autem Aſparagus multis ramis fruticat, folijs Fœniculi, longis, numeroſis: radice rotunda, grandi, ſpongiam habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores ſedant. Aſſus autem coctusue, urinæ ſtillicidium, difficultatemq́; ac dyſenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Decocta cum ficis aut ciceribus, ſumpta, regium morbum ſanat: coxendicis cruciatus ſtranguriamq́; leuat. Alligata radix, aut hauſtum eius decoctum, conceptum adimit, & ſterilitatem adfert.

Aſparagus hortẽſis, Galeno, Regius dicitur: paluſtris & ſylueſtris, Helius. Abſtergunt Aſparagi non protenſa tamen manifeſta ca-

lidita

liditate aut frigiditate. Grati ſunt ſtommacho, vrinam proritant, & quãuis paruum preſtent alimentum, plus tamen nutriunt, quàm quæuis aliæ herbarum cymæ.

Plantago. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρνόγλωσσον. *Lat. Plantago. Ita. Piantagine.* Gal. Plantain. Llanten

Maior.

Minor.

DVo Plantaginis genera: minor folia habet anguſtiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora: caule anguloſo, in terra ſeſsili: floribus pallidis: ſemine ſummis caulibus emicante. Altera maior, lætior, uirentiorq́, latis conſtans folijs, olera-

cei

Aquatica.

Media.

cei generis: cuius caulis cubiti altitudinem petit, anguloſus, ſubruber, à medio ad uerticem tenui ſemine circundatus, radicibus nititur teneris, hirſutis, candidis, digitum craßitudine æquantibus. Naſcitur in lacunoſis, ſepibus & locis humidis. Multò utilior magna eſt. Vim habent folia exiccatoriam, cōſtringentem: quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis atq; elephanticis, ſordidisq́; illita proſunt: profluuia ſanguinis, ulcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasq́; cohibent: uetera ulcera & inæqualia cicatrice obducunt, chironia ſanant, ſinus conglutinant: morſibus canis, ambuſtis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, ſtrumis, ægilopijs, illita cum ſale proſunt. Coctum cum aceto & ſale olus, dyſentericis, cœliacisq́; ſumptum ſubuenit. Datur & in locum Betæ cum Lenticula coctum, Et

ad

ad aquam intercutem, cui leucophlegmatiæ nomen eſt, datur et herba decocta poſt aridas epulas, ſic ut media antecedat: comitialibus & ſuſpirioſis data proficit. Foliorum ſuccus, colluta ſubinde oris ulcera, purgat: cum Cimolia aut Ceruſa igni ſacro medetur: fiſtulis infuſus prodeſt, lippitudinibus & aurium doloribus idem ſuccus inſtillatur. Additur quoque in oculorum collyria. Gingiuis cruore ſuffuſis, & ſanguinis reiectionibus, potu confert: clyſtere dyſentericis infunditur, contra tabem datur in potu: aduerſus ſtrangulationes uuluæ, in uellere ſubijcitur, etiam ſi uulua fluxione laboret. Semen ex uino potum alui fluxiones & ſanguinis excreationes ſiſtit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores ſedat: eadem cum folijs, ulceribus renum & ueſicæ in paſſo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis geſtamine, diſcutiendis ſtrumis utantur.

Est Plantago latifolia, quam vulgus herbariorũ maiorem vocat. Eſt anguſtifolia, quæ minor. Tertia Latifoliæ ſimilis, præterquam quod folijs conſtat longe minoribus & leuiter hirſutis. Plantago mixto conflata eſt temperamento: aqueum enim quiddam, et frigidum, atque adeò auſterum obtinet. Quandoquidem terreſtri eſt, frigida, & ſicca ſubſtantia, ob idque infrigidantis & deſiccantis naturæ ordinem tertium vſurpat. Porrò quæ vna infrigidant & aſtringunt, vlceribus malignis, dyſenteriæ, & omnigenis vlceribus & fiſtulis proſunt. Et in eo principem locum tenet Plantago. Nam è ſui temperamenti proportione, deſiccans, non mordicat: infrigidans, non ſtupefacit.

Lauer, ſeu Sium. berra.

CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σιον. Lat. Lauer. Ita. Sio.

Gal. Berle.

Sion

Sion in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, Olu ſatro ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq́ꝫ, eſu calculos rumpunt, atque excernũt: urinas cient, menſes & partus extrahunt: dyſentericis in cibo auxiliatur. De Sio Crateuas tradit, herbam eſſe fruticis ſpecie, pauca folia ferentem rotunda, maiora quã Menthæ, nigra, & ad Erucã accedentia.

NAſcitur Sium fontibus æſtate frigidis, hyeme calidis: Plinio, Sium Apij eſt ſimilitudine, glareoſis & perennibus riuis prouenit, coquiturque vt Olus atrum magna veſicæ vtilitate. Creſſionis herbæ (ita vulgo vocatæ) folium, cum primum emicat rotundum, & ſimul atque adoleuit in Erucæ folium laciniatum, quod ab Apij folio diſsidet, ſatis indicat, Sium Creſsionem non eſſe. Sium Galeno quatenus nonnihil aromatis guſtui reſipit, eatenus excalfaciendi naturam ſortitur. Diſcutit autem, vrinam ciet, renum calculos terit, remoratos menſes pellit.

Sium.

Syſimbrium.

CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σισύμβριον. Lat. Siſymbrion. Ita. Menta Romana. Gal. Mente aquatique. Offi. Menta rubea.

SIſymbrium, alij Serpyllũ ſylueſtre uocant, in ſolo inculto naſcitur, Menthæ hortenſis ſimilitudine, odoratius, latiore

* Siſymbrium

tiore folio. Inſeritur coronis: calfaciendi uim habet. Contra ſtillicidia urinæ, calculosq́ ſemen ex uino bibitur: tormina & ſingultus ſedat. Folia in capitis dolore, fronti aut tēporibus illinuntur. Item contra ueſparum apiumq́ ictus: uomitiones potu cohibet. Alterum Siſymbrij genus, quòd aliqui Cardaminam, alij Sion appellāt: ea herba riguis gaudet, & eiſdem in locis, quibus Sion, prouenit. quæ ideo nonnullis Cardamina nominatur, quod guſtu Cardamū, id eſt, Naſturtium, repræſentet. Folia primùm rotunda prodeunt, adulta Erucæ modo finduntur. Id excalfacit, urinas mouet, crudum eſtur, purgat lentigines, cutisq́ uitiat in facie, noctibus impoſitum, matutinisque detractum.

SIſymbrium hortenſe Matthiolo, Balſamita eſt officinarum, & ea quam Mentham Romanam vocant, tum quòd delineationes reſpondeant, tum quòd facillimè non artificio exculta in Mentham degeneret: Atque adeò Dioſcoridis Siſymbriū quod in incultis naſci prodidit, & hortenſe Siſymbrium vnam & eandem eſſe, plantam. Et perindè Dioſcoridis Siſymbrium, non eum eſſe quem pingit Theophraſtus. Nam ſi vna res eſſent: degenerante, non exculto Siſymbrio, in campeſtribus, non aliter quàm in Mentham permutatum, repperiretur, cum eo loci nullus ſit qui colat. Siſymbriunq; aquaticū non aliud eſſe à Creſſione vulgari, acri ſapore, qui ſimul cum Sio in aquis naſcatur, folijs primum rotundis, & deindè in Erucæ formam laciniatis, parúmque & ſapore & odore à naſturtio diſſentiat. Id à Plinij opinione non diſcrepat.

Siſymbrium

Siſymbrium tertij eſt inter deſiccantia & excalſacientia ordinis, idque in ſingultu & torminibus bibendum præbetur cum vino. Naſturcinum, *nempe quod* Naſturcium *referat, calidum eſt & ſiccum tertio ordine, & viride etiam ſecundum non excedit.*

Crithmum. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κρίθμον. *Lat. Crithmum. Ita. Finocchio marino.* Gal. Fenoil marin. *Off. Creta marina.*

Crithmum, ſeu potius, ut aliqui, Crithamon, fruticoſa & undique folioſa herbula eſt, cubiti altitudinẽ ferè petens. Naſcitur in maritimis, & petroſis: folijs pinguibus, numeroſis, albicantibus, ueluti Portulacæ, latioribus & longioribus, ſalſo guſtu: flores candidi ſunt, & ſemen, ceu Roriſmarini, odoratum, molle, rotundum, quod ſiccatũ rumpitur, habet intus tritici modo nucleum: radices digiti craßitudine, tres aut quatuor: grati odoris & iucundi. Radix, ſemen & folia incocta uino, potu urinæ difficultati & regio morbo auxiliantur: menſes cient. Eſtur crudum coctúmue in olere, ſeruatur etiam in muria.

C*Rythmon &* Latinis Batis, *duplex eſt.* V*na marina, quæ fruticoſa eſt herbula, cubitum vnum alta.* Naſcitur in maritimis, & petroſis. H*æc cretha marina vulgo dicitur.* Altera Batis *hortenſiana quam* Plinius A*ſparagum* Gallicum *quibuſdam dici tradit. hæc ab olitoribus ad quotidianos vſus conſita nonnuſquam ſpectatur comprehẽo diſſe.* V*ulgus bacillas quaſi baticulas ab* Italis *vocari didicit.* Matthiolo *apud* Italos Finocchio *marino nuncupatur.* In *hortos traducta,* Herba *di ſan* Pietro. Batis *empetron non eſt, bilem enim aut flegma non diſcutit, ſed nec hydropinorum aquam, quod in* Empetro *requirit* Dioſcorides. Batis *herba ſalſo guſtu, & quadantenus amaro, quandoquidem deſiccatoriæ & abſterſoriæ eſt facultatis.* Hanc *tamen depreßiorem habet, quàm aliæ quæ in amararum genus tranſeunt.*

Coron

Coronopus. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κορωνόπος. *Lat.* Coronopus. *Ita.* Serpentina. Gal. Corne de Cerf. cuerno de cieruo Ger. Craynnen.

Coronopus.

Coronopus oblonga herbula eſt, per terram repens, fiſsis folijs: coquitur in olere: radicem habet tenuem, adſtringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & ſecus uias.

Coronopus, patrum noſtrorum memoria, Ranunculi ſpecies habita eſt. Nunc verò cognoſci in acetarium olus, & ſeri cœpit. Herba ſtella ab Italis nuncupatur. Foliorum figura apud quoſdam Cornu ceruini nomen dedit.

Sonchus CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

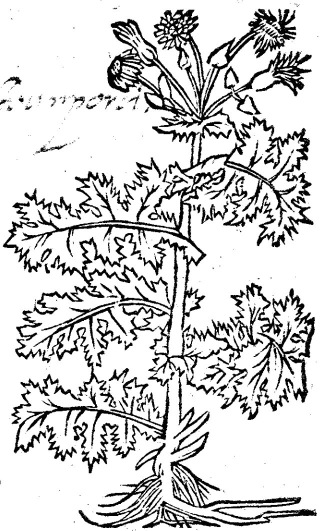
Gr. σόγχος. *Lat.* Sonchus. *Ita* Cicerbita. Gal. Laceron. Ger. Meußdıſtel. cerraja

Sonchi duo genera: ſylueſtrior quidam eſt, & magis ſpinis horret: alter teneritate quadam molleſcit, cibis expetitus, anguloſo caule, inani, interdum rubente: folijs in ambitu per interualla diſſectis. Vtriuſque uis refrigerat, modicè adſtrin-

 git,

Sonchus aſpera.

Sonchus non aſpera.

git, unde æſtuanti ſtomacho & inflammationibus illiti proſunt. Succus eorum ſtomachi roſiones ſorbitione mitigat, lac elicit: in uellere appoſitus, ſedis ac uuluæ collectionibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita uibratis à ſcorpione ictibus ſubuenit. Alter Sonchus tenerior, arboris inſtar, latis conſtans folijs: caulem in ramos exeuntem folia diſtinguunt: ſed ad eadem pollet.

SOnchus, Italis acetarium è folijs & radicibus olus, ſiquidem teneritudo & dulcor gratum guſtui præbet.

Seris, ſiue Intybus. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. σέρις. Lat. Seris. Ita. Endiuia.
Gal. Endiuie. Ger. haenſzoel.

Seris

Seris ſylueſtris.

Seris ſatiua.

SEris duum generum eſt: altera ſylueſtris, quæ Picris & Cichorion uocatur: altera ſatiua, latioribus folijs conſtat, ſtomacho quàm hortenſis utilior. Quæ iterum in duas ſpecies digeritur, una folio latiore prodit, Lactucarum ſimillima, altera anguſtiore eſt folio, & guſtu amara. Vtraque refrigerat, & aſtringit, ſtomacho utiliſsima: aluum ſiſtit cocta, ſi cum aceto adſumatur. Sylueſtres ſtomacho meliores, quandoquidem æſtuantem ipſum &, quem imbecillitas uexet, cibo leniunt: cardiacis per ſe, aut cum polenta, utiliter illinuntur: podagris, & oculorum inflammationibus auxilio ſunt. Herba cum radice illita, percuſsis à ſcorpione ſubuenit: igni ſacro cum polenta medetur. Succus cum Ceruſa & aceto, ualet ad illitus eorum, quæ refrigerationem deſiderant.

Eſt Intybus ſatiuus, eſt ſylueſtris. Satiuus noſtro etiã tẽpore Endiui adicitur Italis, ſylueſtri præter folia quæ teneriora & latiora ſunt ſimilis. Sylueſtris qui Cichoreum, Picris, Amarago Gaſe nuncupatur, Cichorea pharmacopolis, floribus eſt cæruleis, quæ ſeſe in ſolis ſydus circum agunt, qua è re Heliotropij apud quoſdam nomen accepit, cum Heliotropium diuerſum ſit herbæ genus.

Condrilla. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. κονδρίλλη. Lat. & Ita. Condrilla.
Gal. Eſpece de Cichoree. chicoria

Condrilla, quam aliqui Cichorion, alij Serin appellant, caulem, flores & folia habet Cichorio ſimilia: qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris Intubi ſpeciem eſſe pronunciarunt, uerùm tenuior tota eſt: in cuius ramulis, gummi Maſtiches ſimillimum, tuberculo Fabæ inueniri ſolet: quod cum Myrrha tritum, & linteo appoſitum, inſtar oliuæ, fœminarum menſes trahit. Tuſa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in paſtillos, qui Nitro admiſti uitiligines emaculant. Gummi inordinatos pilos replicat: quod item tenera radix efficit, ſi intincta ſucco acus, pilis admoueatur. Contra uiperas in uino potu proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per ſeſe potus, aluum ſiſtit. Aliud habetur Cõdrillæ genus, folium ferens oblongum, circum roſum, humi ſparſum, caulem ſucco madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui, uegera, flaueſcente, ſuccoſa, Cuius & caulis & folia concoquẽdi uim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Naſcitur in lætis & cultis.

Condrilla Intybacei generis in ſolido & gypſoſo ſolo naſcens, Cichoreo tenerior & minor, flore in aliquibus cæruleo, in alijs candido. Altera Condrillæ ſpecies luteo flore, pinguem & lutoſum agrum, & præcipuè hordeaceum campum amat.

Cucurbita.

Cucurbita. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κολόκυνθα. *Lat.* Cucurbita. *Ita.* *zucca.* Gal. Courge. *Off. Latinum nomen habent.* Calabaça

Rotunda. *Longa.*

CVcurbita eſui apta: cruda, trita illitu tumores, & abſceſſu mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam ſyriaſin uocant, in ſincipite illinuntur: oculorum inflammationes: podagraſq; refrigerant. Succus è ramentis tuſis per ſe, aut cum Roſaceo infuſus, aurium doloribus auxiliatur: aduſtiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat: totius ferueſactæ & expreſſæ ſuccus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter reſoluit. Vinum in Cucurbitam recentem excauatam infuſum, ſi miſtum ſub diuo teneatur, potu aluum leuigabit.

CVcurbitæ ſemen medicinale eſt, fructus quāuis multorum ſint ſpecierum, tamen vt plurimùm aut longi ſunt, aut lati & ſeſsiles. Naſcũtur ſine ſemine, quæ perendiè quàm terræ mãdentur, oleo ſeſamino immaduerint.

Cucumer ſatiuus. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίκυς ἥμερος. *Lat. Cucumer ſatiuus. Ital. Cocomero domeſtico.* Gal. Concombre. Cohombro

Citrullus.

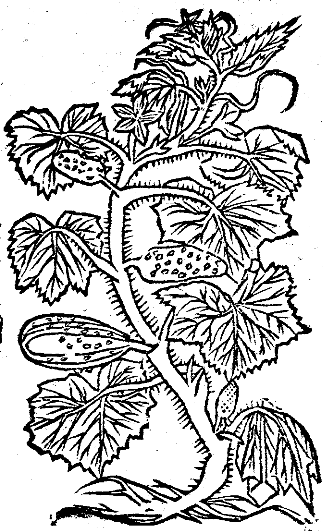
Cucumis marinus.

SAtiuus Cucumis aluo & ſtomacho perquàm utilis habetur, refrigerat, corruptionem non ſentit, ueſicæ prodeſt, olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modicè urinam mouet: cum lacte aut paſſo, ueſicæ exulcerationibus ſubuenit. Illita

cum

Cucumis ſatiuus.

Pepo.

cum uino folia, morſus canum ſanant, & epinyctidas, cum melle. Peponis caro in cibis, urinam cit, Inflammationes oculorum illita ſedat. Ramenta eius contra aduſtionem infantium, quam ſyriaſin uocant, ſincipiti imponuntur: fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum ſemine, adiecta farina, ſiccatus in ſole cogitur in ſmegmata, quæ faciem repurgant, & nitorem afferunt. Radix ſicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet. Si quiſquam moderatè ſecundum cœnã uomere cupiat, geminis obolis ſit contentus. Sanat quoque illita cum melle ulcera concreta in modum ſaui, quæ ceria uocant.

PEponis nomine Græci & Cucumeres & Mellones & Citrios intelligunt. Eſt Italis Auguria Cucumeris genus, antiquis Græcis (vt Matthiolus putat) incognitum.

Lactucæ. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. θρίδαξ ἥμερος. *Lat. Lactuca ſatiua. Off. Itidem. Ita. Lattuga domeſtica.* Gal. Laictue. lechuga

Criſpa.

Capitata.

LActucæ ſatiuæ, quibus natura refrigeratrix ineſt, ſtomacho gratæ habentur, ſomnum conciliant, aluum emolliũt, lac euocant: uerùm decoctæ magis alunt, ſtomachicis illotas eſſe prodeſt. Epotum ſemen, aſsiduas libidinum imaginationes in ſomno compeſcit, & ueneri refragatur. Ipſæ uerò frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt: inflammationibus & igni bus ſacris opitulantur, muria condiuntur. Cùm in caulem exierunt

runt, uim quandam nanciſcuntur, ſucco aut lacti ſylueſtris Lactucæ ſimilem.

Lactuca ſylueſtris. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. θρίδαξ ἀγρία. *Lat.* *Lactuca ſylueſtris.* *Ita. Lattuga ſaluatica.* Gal. Laictue ſauuage. *Off. Endiuia.*

Syluestris.

SYlueſtris Lactuca ſatiuæ ſimilis eſt, ſed lõgior caulis, & candidiora folia, graciliora, & aſperiora: amaro guſtu eſt, & uiribus aliquantum Papaueri ſimilis, unde lacteum eius ſuccum aliqui Meconio permiſcuerunt. Aquam per aluum elicit, potus in aceto mulſo ſuccus ad duos obolos argema caliginemq́ repurgat. Cõtra aduſtiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. In ſumma ſomnum allicit, doloris leuamentũ præſtat, menſes trahit, contra ſcorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen, non aliter quam ſatiuæ, libidinum imaginationes in ſomno amolitur, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, ſed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris eſt, inſolatum.

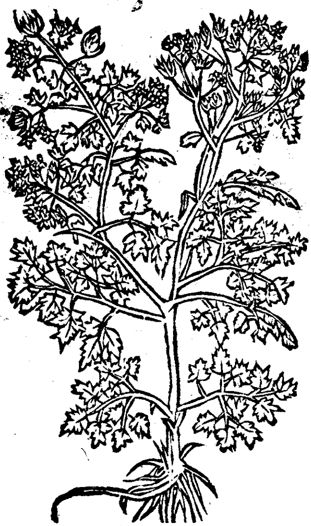
Eſt

Eſt ſatiua, eſt ſylueſtris Lactuca, quæ Serriola ſiue Scariola Italis, quod folij pars exterior, ſerræ in morem, aſpera ſit. In totum, ſola teneritudine, læuore, & candore diſtant.

Gingidium. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. γιγγίδιον. *Lat.* *Gingidium.* *Ita.* *Gingidio.* Gal. & Off. Cerefolium, ſed falſo.

* *Gingidium.*

Gingidium, aliqui Lepidion, in Syria & Cilicia plerunque naſcitur: herbula ſylueſtri Paſtinacæ ſimilis, tenuior, & amarior: radice parua, candicante, ſub amara. Olus hoc crudum, coctum, conditúmue eſtur magna ſtomachi utilitate, urinã cit. Decoctum ex uino potũ ueſicæ prodeſt.

Cerefolium in Italiæ hortis naſcens, non eſt Gingidium, non enim guſtatum amaritudinem guſtui repræſentat, at acrimoniam potius, & aromaticum odorem. Ciciliæ & Syriæ peculiaris hæc herba eſt, nec ita pridem ijs è locis cœpit adferri. Hoc quibuſdam Carui de Syria dicitur.

Scan

Scandix. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκάνδιξ. *Lat. Scandix. Ita. Scandice.* Gal. non perinde nota. Off. Dauci genus, ſed falſo. Ger. Wiſch moron.

* *Scandix.*

Scandix, ſylueſtre olus eſt amarum, ſubacre, quod crudum coctúmue mãditur, ſtomacho & uentri utile. Decoctum in potu, ueſicæ, renibus, & iecinori confert.

Scandix Galeno, ſapore eſt amaro, & aliquantum acris, vt in fine ſit ſecundi excalfacientium & deſiccantium ordinis, aut in tertij principio. At cum talis non ſit, quæ pro Scandice profertur, ſequitur Scandicem non eſſe geminam.

Caucalis. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. καυκαλίς. *Lat. Caucalis. Ita. Petroſello ſaluatico. Off. Pimpinella hirſuta.* Gal. Perſil ſauuage.

peregil salvaje [illegible] genero de apio

Cauca

Caucalis.

CAucalis, quã alij ſylueſtre Daucum uocãt, cauliculo eſt dodrantali, aut maiore, ſubhirſuto: folijs Apio ſimilibus, Fœniculi modo per extrema multifidis, hiſpidiſq́; , candida in cacumine umbella, ſuauiter olẽte. Crudum coctúmue olus eſtur, urinam mouet.

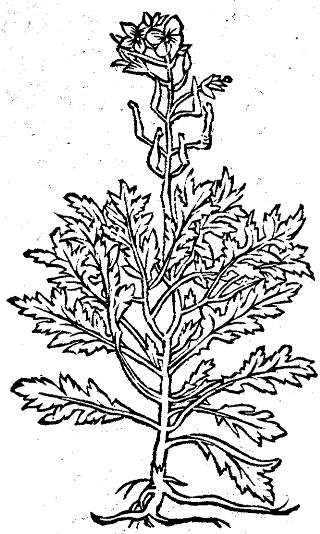
FRequens apud Thuſcos Caucalis, nihilum abſimilis ab ea quàm pingit Dioſcorides. Hanc vernacula dictione, Petroſello ſaluatico nominant, quod adiacentia terræ folia multum ad Apium hortenſe, Petroſelinum, accedãt, æditioribus cunctis fœniculi modo inciſis. Flos albus & odoratus non alius, quàm Dauco.

Eruca. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Εὔζωμον. *Lat. Eruca. Ita. Ruchetta.* Gal. Roquette. Oruga

CRuda Eruca uenerem largiore cibo concitat. Semen eodẽ effectu prodeſt: urinam cit, concoctioni prodeſt, aluo perquàm commodata. Semine ad condimenta utuntur, quod, ut in longum tempus aſſeruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in paſtillos. Gignitur etiamnum ſylueſtris Eruca, maximè in Iberia,

Satiua.

Sylueſtris.

Iberia, quæ occidentem ſpectat, cuius ſemine pro Sinapi incolæ utuntur. Vrinam uehementius pellit, multò ſatiua acrior.

E*Ruca acetarijs* Italicis, *& ſatiua & ſylueſtris omnibus notiſſima. Medicinalem eius vſum abundè docet* Dioſcorides.

Ocimum. CAP. CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὤκιμον. *Lat. Ocimum. Ita. Baſilico.*
Gal. Baſilic. albahaca

O*Cimum uulgo cognitum. Id copioſiore cibo oculorum aciem hebetat, aluum mollit, ſpiritũ mouet, urinã pellit, lac euocat, ægrè tamen conficitur. Illitũ cũ polline polentæ, ace-*

to

Ocimum mediocre.

Ocimum maius.

to & Roſaceo, pulmonum inflammationibus auxilio eſt. Draconis marini & ſcorpionis ictibus per ſe prodeſt: & cum uino Chio oculorum doloribus. Succus uiſus caliginem abſtergit. Deſtillationes exiccat. Semen potum conuenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq́; : naribus hauſtum, ſubinde mouet ſternutamenta: quod idem herba efficit: ſed oculos premi neceſſum eſt, cùm ſternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum cenſeant, quandoquidem manducatum, & in ſole poſitum, uermiculos creat. Aphri autem adijciunt, ſi feriantur à ſcorpione, qui Ocimum ederint, nullo conflictari dolore.

ESt Ocimũ, ſiue Ozimũ, pro ratione foliorũ, maius & minus, et ſub Baſilici nomine, ſatis cognitũ. Herba ſtomacho inimica, ideò in cibis dãnatur, cõuenientius quo maturet, & diſcutiat, exterius applicabitur. Siqui-

Siquidem in ſecundo eſt excalfacientium ordine, & ſuperfluam, in ſe continet humiditatem.

Orobanche. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὀροβάγχη. *Lat. & Ita.* Orobanche.
Gal. Tigne.

* Orobanche.

Orobanche cauliculus eſt ſeſquipedalis, & interdum maior, ſubruber, hirſutus, tener, ſine folio, pinguis: flore ſubalbido, & in luteum uergente: radice digiti craßitudine, & cùm ariditate flacceſcit caulis, fiſtuloſa. Hanc inter quædam legumina naſci conſtat, & ea ſtrangulare, unde Orobanche ſibi cognomentum uſurpauit. Eſtur, ut olus, cruda, & in patinis, aſparagi modo, decocta. Legumentis addita, coctionem accelerare creditur.

Orobanche, quam quòd Eruum *ſtrangulet,* Theodorus *in* Theophraſto, *Eruergam nominauit, caulem profert ſine folijs, & cymam paulo craßiorem, vt non iniuria* Plinio, *Cynomorion, quaſi ſimile quiddam genitali canis nominetur.*

Barbula hirci. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ

Græ. τραγοπώγον. *Lat. Barbula hyrci.*
Ita. Barba di becco. Gal. Barbe de Bouc.
Ger. Bocks bart. Barba de cabró

B*Arbula hirci, quæ ab alijs Come uocatur, breui eſt caule: folijs Croci: radice longa, dulci, ſupina magno ſuper cdu-caulem calyce, è cuius ſummo ſemen nigrum dependet, unde nomen inditum eſt. Herba eſui apta eſt.*

Ornithogalum. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὀρνιθόγαλον. *Lat. Ornithogalum.*
Ita. Ornithogalo.
Gal. Churles.

O*Rnithogalum cauliculus eſt tener, candicans, tenuis, ſeſquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus adnatis: à quibus, flores prodeunt, foris herbacei, & cùm hiantes ſe pandunt, lactei uiſuntur: inter quos diſſectum, cachryos modo, capitulum emicat. Coquitur cum pane, ut Melanthium. Radix bulboſa, cruda & cocta manditur.*

R*Adix Barbæ Hirci acetarijs, quod dulcis ſit & guſtu grata, inditur. Ipſa herba folia habet, Croci largiora tamen & longiora, florem luteum. Aqua per alembicum ex ea educta, recentes in carne plagas mirabiliter adglutinat. Ornithogalum pueris etiam cognitum, quod Churles vocant, nam huius radicem vomere eruptam colligunt, multo caſtaneis ſuauiorem in cibis: cruda & cineribus incocta ruſticis edendo eſt, vt quæ Tuberibus nihil cedat.*

Tubera. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὕδνα. *Lat. Tubera. Ita. Tartuffi.* turma
Gal. Trufles. Off. Cerui boleti.

T*Vbera rotundæ radices ſunt, ſine folijs, flaueſcentes: uere fodiuntur, cruda & cocta eduntur.*

TVbera ſecreta quapiam vi terræ agglomerantur in cibum: Gale*no, humores generant craſſos & melãcholicos omni plus alio cibo, atq; adeò paralyſim apoplexiam, ægre digeruntur, & grauant ſtomachum.* Nã *de terreſtri magis, quã de aquea ſubſtantia participant.*

Smilax hortenſis. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σμιλαξ κηπαῖα. *Lat. Smilax hortenſis.*
Ita. Smilace de gli horti. Gal. Faſeoles. Off. Faſeoli.

HOrtenſis Smilax, frutex, cuius ſemen à nonnullis Lobia uocatur: folia habet Hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fructibus circumuolutos, qui tantũ adoleſcunt, ut topiorias ſcenas repreſentare uideantur: ſiliquas Fœnigræci profert, longiores & toroſiores. in quibus ſemina renum ſimilia, ſed inæquali colore recluduntur: quæ quadam ex parte fulueſcunt. Siliqua cocta cũ ſemine in oleribus, Aſparagi modo, eſtur. Vrinam ciet, & tumultuoſa ſomnia facit.

SMilacem hortenſem iam ſuperius diximus eſſe Dolichum, *eum* Ita*lia vocat* Fagiuolo Turcheſcho, *nempè qui etiam* Phaſiolus *dicitur, vt differat à* Phaſeolo.

Medica. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μηδικη. *Lat. & Ita. Medica.*
Gal. Foin de bourgoine.
Gal. Mediſch kraut. alfalfa

MEdica cùm recenter prodijt, folijs & caule Trifolio pratenſi ſimilis eſt: procedens uerò folia contrahit, caules ædens Trifolij, & ſiliquas corniculorum modo intortas, in quibus ſemen Lentis magnitudine dependet. Id ſiccatum, iucundi ſaporis gratia, conditaneo ſali admiſcetur. Viride, quibus refrigeratione opus eſt, illitu ſuffragatur.

Herba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

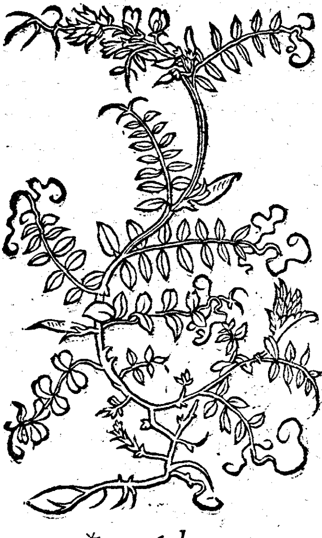
M*Edica, Perſarum bello in è Media in Græciã, & poſt è Græcia in Italiam tranſlata, in iumentorum olim pabulum ſerebatur, nunc rara eſt in Italia: in Gallia, per Ruellium frequens, & à ruſticis Trifolium maius appellatur.*

Aphaca. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αφάκη. *Lat. Aphaca. Ita. l'Aphaca.*

Gal. Veſſe. arvejas silvestres.

* *Aphaca.*

A*Phaca in aruis naſcitur, altior Lente, tenuibus folijs ſiliquas Lenticula maiores fert, in quibus terna quaternaue ſemina nigra, Lente minora, continentur: quæ adſtringendi uim habent: quare torrefacta, ſtomachi aluiq́ fluxiones ſiſtunt, ſi freſa lentis more decoquantur.*

A*Phace Matthiolo non eſt vitia, verùm legumen folijs Vitiæ ſimilibus, maioribus tamẽ & craßioribus. Hanc ruſtici Vitiam ſylueſtrem vocant. Theophraſtus inter intybacea genera Aphacen reponit, quæ nihil ad noſtram Aphacen.*

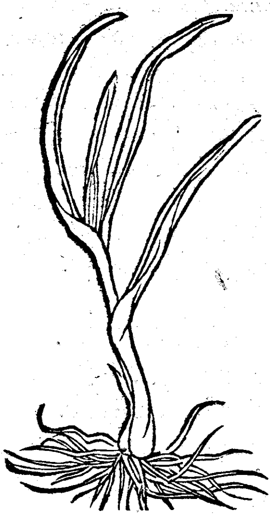
Porrum capitatum.

CAP. CXLIII.

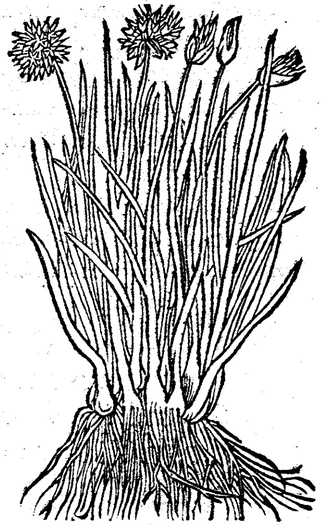
NOMENCLATVRA.

Græ

Græ. πράσου κεφαλωτου. *Lat. Porrum capitatum.*
Ita. Porro capitato.
Gal. Porreau. puerro

Porrum capitatum.

Porrum ſectiuum.

Capitatum Porrum inflationem facit, noxium ſuccum creat tumultuoſum ſomnum parit, urinam ciet, aluo accommodatur, extenuat, oculorum aciem hebetat, menſes pellit. ſed lædit exulceratam ueſicam, reneſq́ꝫ, cum ptiſana uerò coctum, eſu pectoris uitia extrahit: coma eius in aqua maris & aceto cocta, in deſeßionibus, ad præcluſiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulceſcit, & multò minus inflat. Semen acrius eſt,

& quandam adſtrictoriam uim habet. Quare ſuccus cum aceto, addito Thure aut Manna, ſanguinis profluuia ſiſtit, maximè ſi naribus erumpat: uenerem ſtimulat, contra omnia thoracis uitia tabemq́; pro delinctu efficax eſt, arteriam eſu purgat: ſed ſi aſſiduè eſtur, uiſus obſcuritatem inducit, ſtomacho aduerſatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra beſtiarũ morſus auxilio eſt. Ipſum quoque cũ aceto aut Thuris polline, lacte, aut Roſaceo, utiliter aurium doloribus, & ſonitui inſtillatur. Varos tollunt folia illita cum uua Rhois, qua ad obſonia utuntur: epinyctidi medẽtur, cruſtas ex ſale illita rumpunt, ueteres ſanguinis reiectiones cohibẽt, ſi binis drachmis, & æquali baccarum Myrti pondere bibantur. Ampeloprasum ſtomacho magis aduerſatur, & plus Porro excalfacit. Vrinam & menſes uehementius ciet. Id contra ſerpentium morſus eſſe conuenit.

Cepa. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κρόμμυον. Lat. Cepa. Ita. Le Cipolle.
Gal. Oignons. cebolla

CEpa longa acrior eſt quàm rotunda, item flaua quàm candida, & ſicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut ſale condita. Omnes tamen mordent, flatus gignunt, appetentiam inuitant, ſitim mouent, & extenuant, faſtidium pariunt, & expurgant, aluo utiles ſunt. Eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosq́; excreationum exitus reſerant, ſubditæ pro balanis. Succus cum Melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus ſuffuſionibus auxiliatur, anginæ eodem perunguntur, ſuppreſſos menſes pellit, caput purgat, naribus infuſus, canis morſibus cum aceto, Ruta, & Melle illinitur: cum aceto autem perunctas

in ſo

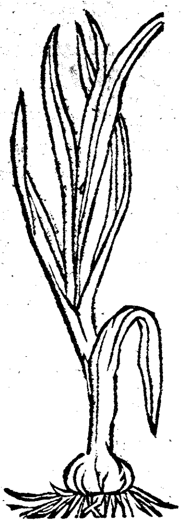
in ſole uitiligines ſanat, & cum pari Spodio, ſcabras lippitudines ſedat, uaros cum ſale reprimit: contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis eſt, citæ aluo prodeſt. In auribus ſonitum ac grauitatem emendat: ad purulentas aureis, & eliciendam earundem aquam, ualet: alopeciæ earum ſucco perfricantur, qui celerius quàm Alcionium pilos euocat. Largiore cibo Cepa capitis dolores ciet, coctaq; uehementius urinã pellit. Eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduerſis, ea etiam cocta, plus æquo ueſcantur, elixa, & cum paſsis uuis & Fico illita, tubercula concoquit, & celerrimè rumpit.

Allium. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόροδον. Lat. Allium. Ita. Aglio. Gal. Ail.

ALlium quoddam ſatiuum atque hortenſe habetur, quod in Aegypto, ſingulari, ut Porrum, capite conſtat, dulce, in purpureum uergens, paruum: reliqua uerò magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglitas, id eſt, ſpicas, Græci nominant. Aliud eſt ſylueſtre, quod Ophioſcorodon, id eſt, Anguinum, uocant. Vis Allij acris eſt, excalfacit, mordet, excernit, aluum turbat, inflationes facit, ſtomachum exiccat, ſitim gignit, flatum permouet, ſummam corporis cutem exulcerat, aciem oculorum eſu hebetat. Eoſdem effectus præbet Anguinum, quod & Elaphoboſcorodon dicitur, latas uentris tineas in cibo ſumptum abigit, urinas detrahit, contra uiperatum ictus, & priuatim hæmorrhoi, prodeſt, ita ut non aliud magis; ſi cum uino iugiter aſſumatur, aut tritũ in eodem ebibatur: cõtra rabioſorũ morſus & illitu & cibo ualet: magnæ &

Allium hortenſe.

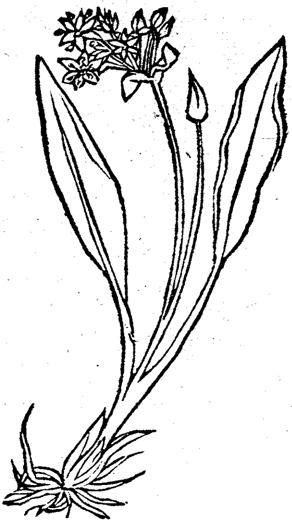
Syluestre.

Allio utilitates contra aquarum murationes, uocem clarificat, ueterem tuſsim crudum coctúmue lenit, potum autem cum Origani decocto, pediculos & lendes enecat. Cremati cinis illitus ſugillationibus cum melle, & alopecijs cum Nardino unguine, medetur: eruptiones papularum cum oleo & ſale ſanat, uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. Cum Thure & Teda decoctum, dentium dolorem leuat, ſi in ore contineatur. Contra uenenatos muris aranei morſus, cum ficulneis frondibus & Cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum deſeſsionibus additum, menſes & ſecundas partus extrahit. Alliũ eiuſdem gratia ſuffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Myt-

toto

Syluestre.

Vrſinum.

toton uocant, eſu cit urinam, ora uenarum patefacit, hydropicis utile. Scorodopraſum magnitudine Porrum æquat, qualitatum Porri & Allij particeps: unde promiſcuas ſibi uires ex utroque uendicauit, effectus Allij & Porri præbens, inefficacius tamen. Coctum, porri modo, dulceſcit, & in olerum uicem tranſit.

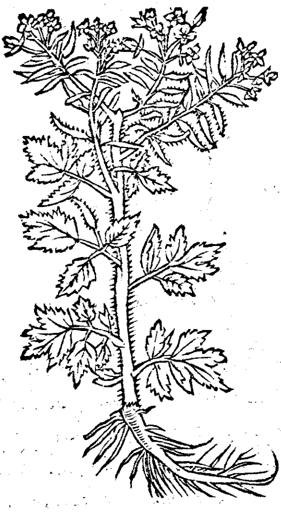
PORRUM & eius ſpecies omnibus notæ, nam ſub eodem genere continētur, Vlpicum, Scorodopraſum, Ampelopraſum, Alliū, Ophioſcorodon, Porrum, Gæthyum, & ſimilia, Ampelopraſum copioſè in vineis prouenit, vnde & nomen accepit. Cepa nota eſt. Non ignotum eſt Allium domeſticum. Syluestre ſpicā non habet, minor eſt domeſtico, cæterū ſapore & odore ſimili, aſtrictus folijs, caule ſubtili, è cuius cyma flos rubens, vnde nigrum ſemen proſilit. Scorodopraſon nō eſt Scordium (nam

id ſui generis herba eſt) at illud ex Allio & Porro latifolio, ſic arte & cultura prodijt: Siquidem figura & temperamento inter vtrũque medium eſt.

Sinapi. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίνηπι. *Lat. Sinapi. Ita. Senape.*
Gal. Seneue. mostaca

Sinapi.

Sinapi hortenſe, aliqui Napi uocant. Eligi debet adultum, ualde rufum, non magnopere ſiccum, ſed quod fractum interne uireſcat, & ueluti quodam ſucco madeat, cæſium colore: ſiquidẽ recens id genus, tempeſtiuũ habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum, efficax eſt: ad eliciendam capitis pituitam manditur. Contra præduros tonſillarum tumores, ac ueterem calloſamq; arteriæ ſcabritiem, ſuccus ex aqua & Melle conuenienter gargarizatur: ſternutamẽta ciet, tritum & naribus admotum: comitialibus quoque auxiliatur: fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas excitat. Lethargicis, deraſo capite, illinitur, cum ficis admiſtum, donec rubeſcat locus: & ad coxendicum cruciatus impoſitum, ad lienes, & omne

genus,

genus dolores confert, cùm permutandæ ualetudinis cauſa, ex alto uitia extrahenda ſunt. Alopecijs illitum medetur, faciem purgat, ſugillata cum Melle, adipe aut cerato rapit: feræ impetigines & lepræ, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circuitus aridum bibitur, aut potui, polentæ modo, inſpargitur: extrahentibus emplaſtris, ſcabiemq́ extenuantibus, utiliter admiſceri ſolet. Tritum, grauitati aurium & ſonitui, cum fico impoſitum prodeſt. Succus ad hebetudines oculorum, & genarũ ſcabritias magna utilitate illinitur. Expreſſus recenti ſemine ſuccus, in ſole ſiccatur.

SInapi Plinio, trium eſt generum. Vnum gracile, alterum Rapitiam formam exprimit, tertium in Erucæ folium laciniatur. Eſt Gallis Sanella vel Senella: eſt Muſtarda blancha & nigra. Quod Erucæ folium refert, muſto quod nondum ebullierit inditum, dulcedinem in longum tempus prorogat.

Naſturtium. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

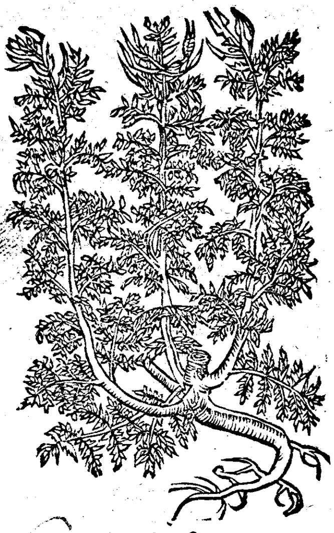
Græ. Κάρδαμον. *Lat. Naſturtium. Ita. Agretto.* Gal. Creſſon de iardin. Off. Latino nomine vtuntur. Mastuerço

NAſturtium optimum conſtat eſſe Babylonicum. Omniũ ſemen eſt acre, excalfacit, ſtomacho aduerſatur, aluum turbat, tineas excutit, lienem imminuit, partus exanimat, menſes cit, uenerem ſtimulat, Sinapis & Erucæ ſimile intelligitur. Lepras & impetigines abſterget. Illitum cum melle, lienẽ extenuat, fauos expurgat, pulmonum uitia extrahit, ſorbitionibus incoctum. Serpentium uenenis potum reſiſtit, atque eas ſuffitu fugat: capillorum defluuia cohibet: carbunculos ad ſuppurationem perducit, & rumpit: coxendicibus cum polenta

com

Naſturtium hortenſe.

Sylueſtre.

cõmodè ex aceto illinitur, tumores collectionesq; diſcutit, emittit furunculos, illitum cum muria. Herbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

NAſturtium Creſſio hortenſianus ſeu mauis Alenoyſſus ſatis cognitus, medicinæ patent è Dioſcoride, Galeno, & Plinio.

Thlaſpi. CAP. CXLVIII.

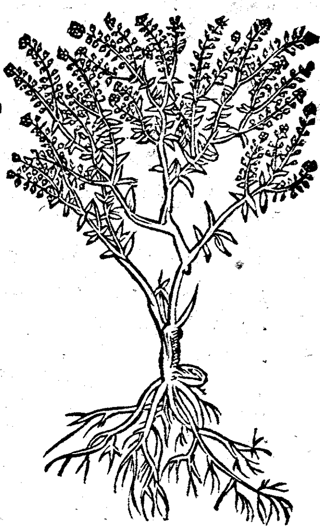
NOMENCLATVRA.

Græ. Θλάσπι. Lat. Thlaſpi. Ita. Haud aliter.
Gal. Rafle. Off. incognita.

THlaſpi, herbula anguſtis folijs, digitali longitudine, in terram uerſis, ſubpinguibus, in cacumine diuiſis: binum dodran

* *Latifolium.*

Auguſtifolium.

drantum cauliculo,tenui,non ſine adnaſcentiibus ramis:fructu circa ipſum totum,ab extremo in latius ſe pendāte:ſemine Naſturtij incluſo,lenticulæ uaſis effigie,niſi quòd infringitur unde nomen accepit:flos albicat.Naſcitur in ſemitis,& ſepibus,foſſiſq;.Semen aſperi guſtus,excalfaciēs:bilem utrinque extrahit: potum acetabuli menſura:prodeſt iſchiadicis,infuſum, ſanguinem potu educit:internas ſuppurationes rumpit:menſes ciet:ſed partus enecat.Alterum Thlaſpi tradit Crateuas, quod aliqui Perſicon Sinapi uocāt,latis folijs,radicibus magnis,utile iſchiadicorum infuſioni.

QVi Thlaſpi Burſam paſtoris exiſtimant perperam iudicaſſe conuincuntur, tum foliorum habitu, tum guſtato ſemine, & eius animaduerſa figura. Hanc herbarij Naſturtium tectorum, & vulgus, Sinapi ruſticum vocant.

Dra

Draba. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δράβη. *Lat. Draba. Ita. Draba.*
Gal. Draue. Off. & Ger. incognita.

DRaba herba ad cubiti altitudinem aſſurgit, tenues ſpargens ramos, & ex utroque latere folia ceu Lepidij, ſed molliora, & candidiora: in cacumine uerò Sambuci umbellam gerit, candidos flores habentem. Herba hæc cùm ptiſana coquitur, in Cappadocia maximè. Semen aridum pro Pipere obſonijs admiſcetur.

SErapium, Araba, Orientale facit Naſturtium, acris ſaporis ſemine, quod non reperiens in planta quam in valle Ananiæ legit Matthiolus ſimilem Araba, vt ipſe de illa dubitat, ſit necne vera Dioſcoridis Araba, ita incertos nos eſſe cogit, vtrum naſcatur in Gallijs, vt Ruellius exiſtimat.

Irio. CAP. CL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐρύσιμον. *Lat. Irio. Ita. Irione.*
Gal. Tortelle. Off. & Ger. proprium nomen non habet.

ERyſimon, Latini Irionem uocant, iuxta urbes, rudera, hortoſq; naſcitur, folijs Erucæ ſyluestris: cauliculis in lori modum lentis & obſequioſis: floribus luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus, ut Fœnogreco, corniculatis: ſemine Naſturtij, exiguo, urentis guſtus. Contra thoracis fluxiones efficax eſt, & ſi purulenta extuſsiuntur: regio morbo & coxendicibus prodeſt: cōtra uenena in delinctu cum melle datur. Illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis carcinomatis, parotidibus, durities mammarum, & teſtium inflammationibus: in totum extenuat, & calfacit. Mitius multò ad clyſteres fiet: ſi aqua madeſcat atq; torreatur, uel linteo illigatum pinſita farina oblitum peraſſetur.

IRio Theophraſto frumenti eſt genus, Seſamo ſimile. Plinius huic opinioni accedit 7. & 10. cap. lib. 28. Et 25. capite. 22. lib. ab hiſtoria Diſcoridis deſcribit. Nec aliter facit Galenus qui libro de facultatę ſimplicium 6. inter acres herbas vt Naſturtium & Sinapi connumerat. Et de alimentorum facultate primo, huic locum aſsignat inter frumenta. Attamē frumētarius, non ea eſt herba, quam Itali Formentone nuncunpant, non enim reſpondet Plinij in Eryſimo deſcriptioni, quod formentone, rubente ſit caule, non folijs: & cum eo non multum animalium genus paſcatur, clarum eſt nihilum Siſamum referre. Matthiolus Irionem herbam, ſiquidem apud Italos naſcatur, eam eſſe putat quæ in locis & vijs publicis naſcitur, Erucæ folijs, floribus paruis & luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus, duris, & corniculatis, in queis ſemen acris ſaporis.

Piper. CAP. CLI.

NOMENCLATVRA. pimienta

Gr. πέπερι. *Lat. Piper. Ital. Pepe.*
Gal. Poyure. *Off. Latinum nomen retentum eſt.*

PIper in India naſci, breui arbore traditur: quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti ſiliquam promit, quod longū Piper eſt: habet intus aliquid tenui Milio ſimile, quod tandem in perfectum Piper euadit: id autem ſuis temporibus dehiſcēs, pandensq́ ſeſe racemos emittit, grana ferentes qualia uidemus: Ea acerba, candidum Piper faciunt, aptum ocularibus remedijs antidotis & medicaminibus, quæ contra uenenata parantur: theriaca uocāt. Longum uerò uehementius mordet: & quoniam prius quàm ematureſcat decerptū eſt, ſubamarū relinquit antidotis & theriacis medicaminibus expetitū. Nigrū uerò, ut potè q̄d tēpeſtiua maturitate collectū ſit, odoratū eſſe cōſtat candido ſuauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidū, & adhuc in acerbū uergens, ante dictis infirmius

firmius eſt. Eligi oportet grauiſsimum, plenum, nigrum, ſine multis rugis, recens, minimè furfuroſum, Inueniuntur etiamnū in genere nigri ſemina nutrimento defecta, caſſa, inania, minimiq́ ponderis, quod uocant Braſma. Vis omnium excalfacit, urinam ciet; concoquit, extrahit, diſcutit. abſterget caliginem, quæ oculis obſeruatur. Piper febrium horroribus circuitu repentibus ſiue potu, ſiue illitu, ſubuenit, ſerpentium morſibus auxiliatur, partus extrahit, conceptum adimere creditur, ſtatim à concubitu ſuppoſitum: tuſsi, omnibusq́ pectoris uitijs: ſiue eclegmate, ſiue potu, ſuccurrit, anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. Potum cum recentibus Lauri folijs, tormina diſcutit: cū uua paſſa manducatum pituitam à capite elicit, ualetudinem tuetur, dolores finit, appetentiam mouet: concoctionem adiuuat, ad intinctus eſculentorum additum: ſtrumas cum pice diſcutit, uitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut Lenticula, motum torretur. Non eſt huius arboris radix Gingiber, ut aliqui exiſtimauere, ſicuti paulò pòſt oſtendemus. Nanque Piperis radix Coſto ſimilis eſt, ora guſtantium accendit, ſaliuam ciet: hæc lienem reprimit, cum aceto illita, aut pota: caput etiam purgat, manducata cum ſemine Pedicularis herbæ, quàm Staphidem agriam uocant.

QVi mare Athlanticum, Oriētem, & Meridianum enauigarunt, planas nobis reddidere fruticū Piperis effigies. Vnum, albæ viti quæ ſepibus prorepit ſimilem, racemoſo fructu, primum viridi, & vt in liguſtro coaceruato. Hóc rotundum, quod nigrū. & album eſt Piper. colligūtur, expanſis ſub ſole palmeis tegetibus, baccæ, antequam plane nigreſcant, inibi relictæ donec ſolis æſtu corrugentur. Alterum. qui cōpactiles callos racematim coeuntes producat, pari cum nucis ponticæ iulo forma. Sunt Neapoli Piperis frutices, ſunt in alijs Italiæ locis. Eſt & in eadem regione frutex qui Piper racematim ferat, ſimilis plantæ quam vulgus Ribes putat, nempe Venetijs in horto Maphæi à Maphæo Medici clariſsimi, fructu Piperis & odorem & ſaporem exprimente.

Gin

Gingiberis CAP. CLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γιγγίβερις. *Lat.* Gingiber. *Ita.* Gengeuo. Gal. Gingenbre.

GIngiberis ſui generis planta eſt, in Troglodytica Arabia magna ex parte naſcens: qua uirente, ad multa, perinde atque nos Ruta, utuntur, & primis potibus & edulijs admiſcent. Huius radices, Cyperi modo, paruæ ſunt, candicantes, & odoratæ, atque Piper ſapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quòd celeriter cariem ſentiant. Fictilibus in Italiam aſportantur. Gingiberis cibo conueniens eſt, & cuius condimento aſſumitur. Excalfactoriam uim & excoquentem habet: aluum leniter emollit, ſtomacho utilis eſt: efficax aduerſus ea, quæ oculis caliginem offundunt. In antidota addi ſolet. In ſumma, Piperis uiribus reſpõdet.

GIngiber radix eſt gramini in totum adſimilis, geniculatis ſerpens internodijs, è quibus nouas ſubinde radices, & ex acumine diſpergit. Arundinacea folia bis tèr ve in anno progerminat, exilitate tamen & faſtigio breuiori. Ad nos ex Arabia & Aegypto adfertur ſiccum, & conditum viride. Conditur & ſiccum Venetijs, & alijs in Italià locis, pretij minoris.

Hydropiper. CAP. CLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑδροπέπερι. *Lat.* Hydropiper. *Ita.* *Pepe acquatico.* Gal. Poyure de riuiere.

HYdropiper apud aquas naſcitur, quæ ſtagnant, aut in pigro lapſu repunt: caulem ædit geniculatum, prædurum, multis alis concauum: folia Menthæ, maiora, molliora, cãdidio-

* *Hydropiper.*

raq́ gustu Piperis, acri, citra tamen ullã odoris gratiam: fructum acrem, in ſurculis paruis, prope folia racematim cohærentem. Folia cum ſemine illita, tumores ueteresq́ duritias diſcutiunt, ſugillata delent: quæ poſtquam inaruerunt, tuſa pro Pipere in obſonijs admiſcentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

H*Ydropiper Pſeudeupatorium non eſſe his apparet argumentis. Pſeudeupatorium folijs eſt cannabinis, duris, piloſis, guſtu amaris, & non ut Piperis acribus:* Odore *eſt non uulgari, nulla habet quæ appareant internodia, ſemen non profert racemoſum, ipsúmque amarum eſt, nõ acre.* Hydropiper *ſi uſpiam naſcatur, illa eſt* Perſicariæ *ſpecies, quæ in alterius diſcrimen, nigra nota inſignitur,* Nam *folijs eſt* Menthæ, *non diſparibus notis, quas* Hydropiperi *aſsignat* Dioſcorides.

Ptarmica CAP. CLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πταρμικη. Lat. Ptarmica. It. Oliuella. Gal. Herbe a eſternuer. Ger. Nieſzkraut.

P*Tarmica frutex eſt, ſurculos habens paruos, multos & rotundos, Abrotono non diſsimiles: & circa eos folia Oleæ, longa,*

longa, multa, & in cacumine capitulum, uti Anthemidis, paruum, rotundum, quod ſuo acri odore ſternutamentum excitat, unde nomen accepit. Folia cum floribus illita, ſugillationes rapiunt. Flores ſternutamenta efficaciſsimè monent. Naſcitur in montibus & petroſis.

E*Ptarmica, quã Oliuellam Itali vocant ſcopæ fiunt, nec huius apud eos alius eſt vſus. Temperamento eſt calido & ſicco. Viridis calida, ſecundo, & ſicca ordine tertiò.*

Radicula, ſeu lanaria herba.

CAP. CLV.

Struthium.

NOMENCLATVRA.

Græ. στρούθιον. *La. Struthium. Ita. Radicetta.*
Gal. Herbe a foulon.
Off. Saponaria. Ger.
Seyffenkraut.
Jabonera

S*Truthium herba uulgo nota, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluũt. Huius radix eſt acris, urinam ciet, prodeſt tuſsi, iocinoroſis, orthopnœæ ex melle ſumpta, cochlearis mẽſura, aluũ ſoluit. Eadẽ cũ panace et Capparis radice*

calculos frangit, & cum urina exturbat, duritiem lienis abſumit, menſes impoſita trahit, partus efficaciter enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit, tubercula diſcutit, cum farina hordeacea, & uino decocta. Miſcetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis cauſa. Sernutamenta mouet, per os purgat, trita cum Melle, & naribus infuſa.

HErba Lanaria ob frequentem eius in eluendis Lanis uſum antiquis cognitiſsima, hoc abolito, & una eius cognoſcendi iudicium deceſsit. Arabum ſœtarij Condiſi nominant. Matthiolus hanc in Italia naſci non audet affirmare, ſed nec è pharmacopolis promi, cum ſæpenumero in præſcriptiones medicas, quas receptas uocant, addatur. Quin etiam Saponariam non eſſe: nam hæc folia fert plantaginis læuia: Radicula, oleæ, caulem læuem internodijs diſtinctum, & non lanuginoſum, ſapore pene inſipido.

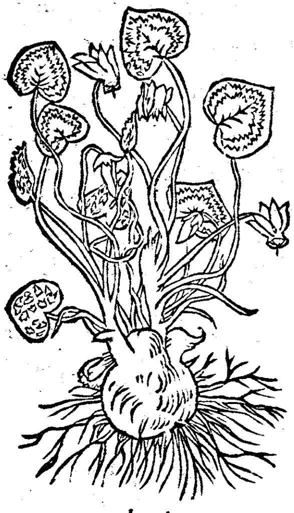
Cyclaminus. CAP. CLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυκλάμινος. *Lat. Cyclaminus. It. Pan. porcino.* Gal. Pain de porceau. Ger. Schweinbrot. pan porcino

CYclaminus folia habet Hederæ, purpurea, uaria, in quibus ſuprà infraq́ue albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, Roſarū effigie: radice nigra, & aliquantū lata, ut Rapum uideri poſsit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamq́ue detrahit: menſes potu appoſitiue ciet. Tradunt, ſi prægnas radicem tranſgrediatur, abortum fieri. Partum appenſa accelerat: contra uenena, præſertim leporis marini, ex uino bibitur. Illita contra ſerpentium ictus, remedio eſt: immiſta uino inebriat, regium morbum diſcutit, tribus drachmis pota, cum paſſo aut diluto mulſo. Sed oportet eum qui ebibit, multis ueſtibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet: eiecti autem ſudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput,

naribus

Cyclaminus.

naribus infunditur, ad deijciēda quoque alui excrementa, in uellere ſedi ſubijcitur: illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emollit, & abortum efficit: ſuffuſionibus, & retuſæ oculorum aciei, oblitus cum melle ſuccus prodeſt: medicamentis abortum inferentibus admiſcetur. Succus cum aceto illitus, prociduam ſedem reſtituit. Exprimitur tuſa radice ſuccus, & ad mellis craßitudinem decoquitur. Radix autem purgat, eruptiones papularum reprimit, uulneribus ex aceto per ſe aut cum Melle medetur: lienem abſumit, uitia cutis in facie, & alopecias emendat. Eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuſcula, pernionesq́ foueri congruum eſt: ipſaq́ in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento, ut ſtrigmenti craßitudinem unguentum contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix, Scillæ modo, conciſa reponitur. Narrant ad amatoria aſſumi contuſam, & in paſtillos diuiſam. Naſcitur in umbroſis, maximè ſub arboribus.

Altera Cyclaminus. CAP. CLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυκλάμινος ἑτέρα. *La. Cyclaminus altera.*
Ita. Pan porcino minore. Gal. Seau de noſtre dame. Off. Sigillum Mariȩ.

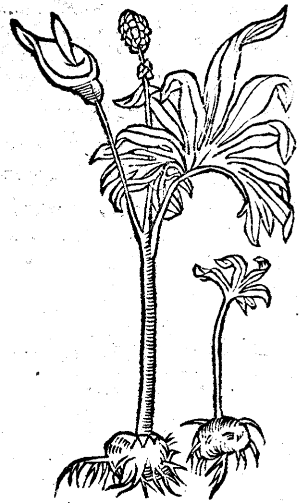
Eſt & altera Cyclaminus, quam Ciſſanthemon aut Ciſſophyllon uocant: folijs Hederæ, ſed minoribus: geniculatis caulibus, craßisq́, circa uicinas arbores, capreolorum modo, ſe uoluentibus: flore candido, odorato: acinis Hederæ mollibus, lenti guſtus, aliquantulum acris: radice ſuperuacua: naſcitur in aſperis. Huius acini, drachmæ unius pondere poti, cũ uini albi cyathis duobus, quadraginta diebus, linem per urinam & aluum abſumunt. Ad orthopnœam bibitur. Reliquias à partu purgat.

Cyclaminus quem Panẽ porcinũ vocant, nota & vulgaris eſt planta, Alterius Cyclamini, vſus, & cognoſci deſijt. Minorem, Meſue, Panem porcinum, vidit Matthiolus copioſum in valle Anania radice Auellanæ.

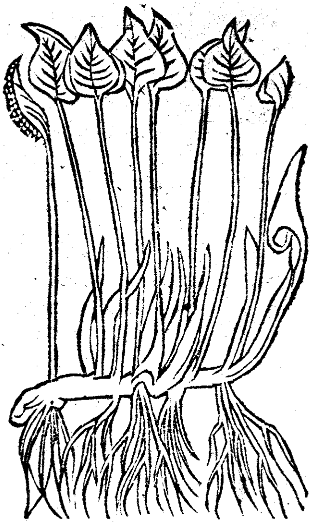
Dracunculus. CAP. CLVIII.

NOMENCLATVRA.
Græ. δρακόντιον. *Lat. Dracunculus.*
Ita. Dragontea. Gal. Serpentine.
Off. Serpentaria. Dragontina

Dracunculus folio conſtat Hederaceo, magno, candidis notis inſigni: caule recto, bicubitali, uerſicolore, maculis reſperſo purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi craſsitudine, fructus ſummo caule racematim cohæret, colore primum herbaceo, & cùm ematuruit, croceo, guſtu feruens, mordaxq́ radice aliquantulum rotunda, bulboſa, Aro non abſimili, tenui obducta cortice. Naſcitur in ſepibus umbroſis. Seminis ſuccus cum oleo inſtillatus, aurium dolorem mitigat, naribus etiam ex lana

Dracunculi. 1. ſpecies.

Dracunculi. 2. ſpecies.

ex lana impoſitus,polypum abſumit:carcinomata illitu ſiſtit:triginta eius grana,ſi in poſca bibantur,abortus inferunt. Odorem aiunt poſtea quàm flaccidi flores emarcuerunt,conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit, orthopnœis, ruptis, uulſis, tuſsi,deſtillationibus auxiliatur:humores pectoris excreatu faciles reddit,ſiue cocta toſtáq; cum melle,aut per ſeſe edatur, ſiue farina eius ex melle delingatur:urinam pellit, uenerem excitat, cum uino pota:phagedænas ulcerum, & quæ cacoëthe uocantur,trita cum melle & Bryonia alba expurgat,& ad cicatricem perducit. Collyria ex ipſa ad fiſtulas & eijciendos partus fieri ſolent. Qui radice ſuas manus perfruicuerunt, à uiperis feriri negantur. Illita ex aceto, uitiligines emaculat.

Folia recentibus uulneribus lignamentorum uice, conuenienter imponuntur. Decocta in uino pernionibus appoſuiſſe prodeſt. Caſeus folijs inuolutus, à putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines, conuenit. Radix cruda coctáue, ad ſanorum uſus pro olere recipitur. Id Gymneſiis inſulis, quæ Baleares uocantur, coctã radicem cum melle multo, in conuiuijs placentarum loco offerũt. Radix menſibus effoditur, lotaq́; fruſtatim cõciditur: ligno traiecta ſiccatur in umbra, & ita reconditur.

Maior & Minor Dracunculus ſedulis & peritis herbæ notæ ſunt, ambáſque ſpecies vidit Matthiolus. Enimuero Biſtorta, Dracunculus eſſe non poteſt, cum hæc frigido, illa calido conſtat temperamento.

Arum. CAP. CLIX.

NOMENCLATVRA.

Arum.

Gr. Ἄρον. *Lat. Arum. Ital. Gigaro.* Gal. Vidde Chiẽ. *Off. Pes Vituli. Ger.* Pfaffenpint. Jarrillo

ARon, apud Syros Lupha uocitatum, folia emittit Dracunculi, ſed longiora, & paucioribus diſtincta maculis: caulem ſubpurpureum, dodrantalem, piſtilli ſpecie, è quo croceum ſemẽ exit, radice Dracũculi alba, quæ decocta eſtur, ut potè cùm minus acris ſit. Folia ad eſum condiuntur, & arida per ſe decocta, manduntur

Radix

Radix, ſemen & folia, Dracũculi uires habẽt. Priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & Dracunculi more reponitur. In totum, ob mitiorem eius acrmoniam, in cibum expetitur.

Ariſarum. CAP. CLX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αρίσαρον. *Lat. Ariſarum. Ital. Ariſaro. Herba non perinde nota* Gal. *Offic. & Ger.*

ARiſarum exigua herbula eſt, cuius radix oleæ magnitudinem implet, longè maioris quàm Arõ acrimoniæ: unde illitu nomas ſiſtit. Fiunt collyria ex ea, ad fiſtulas efficacia. Illitu radicis, genitale animalis cuiuſcunq; in perniciem agitur.

FIt ex Aro nota planta mulieribus aqua & lexiuium magni æſtimanda, queis erugatam & candidam fecium reddant. Siquidem *mixtio quam* Italæ Gerſa *vocant, mirum in modum carni ſplendorem & candorẽ conciliat.* Ariſaron Matthiolo *oſtendit* Venetijs Franciſcus Pati *pharmacopola.* Et Aluigus Romanus *herbarius hoc in negotio peritiſſimus, huic ſæpius affirmauit ſe in confinibus* Romæ *copioſum* Ariſaron *reperiſſe.*

Haſtula regia. CAP. CLXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ασφόδελος. *Lat. Haſtula regia. Ital. Amphodillo.* Gal. Aphrodiles. *Officin. Aphrodili.* Jamones

HAſtula regia uulgaris notitiæ eſt, folijs maioris Porri: caule læui, ferente in cucumine florem, quem anthericon appellant: radices ſubiacẽt oblongæ, rotundæ, glandibus ſimiles, guſtu acres, quæ excalfaciunt. Vrinas & menſes epotæ ciunt, lateris doloribus, ruptis, conuulſis & tuſſibus, drachmæ pondere potæ ex uino, medentur. Ea uerò uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine commanducata: à ſerpente demorſis datur aptiſ-

ſimè, uerùm trium drachmarum pondere, folijs, floribus & radice ex uino, morſus illinire oportet. Item ulcera ſordida & depaſcentia, mammarum quoque & teſtium inflammationes, tubercula, furunculosq́ decoctis in fæce uini bulbis: recentibus inflamationibus ex polenta auxiliatur. Radicis ſuccus adiecto uetere uino dulci, Myrrha & Croco decoquitur, fitq́ perquàm utile oculis medicamentum: ad purulentas aureis per ſe, cum Thure, melle, uino & Myrrha tritus, prodeſt: in contrariam aurem infuſus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum illitu exulceratis, pernionibus, & ambuſtis igni, conducit: ſurditati, inſtillatum in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem, linteo antea præfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen floresq́ in uino poti, ſcolopendræ & ſcorpionum uenenis mirum in modum reſiſtunt: aluum purgant.

VVlgaris Italiæ Aſphodelus, & numeroſa radice, Lilium conuallium ſeu Græcorum Hemerocallis non eſt, cum Aſphodelus Pæoniæ ſit radicibus, & Hemerocallis Lilij, quæ nullam cum Pæonia aſſinitatē habent.

Bulbus eſculentus.

CAP. CLXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βολβὸς ἐδώδιμος. *Lat. Bulbus eſculentus.*
Ita. Bulbo che ſi mangia. Gal. Eſchalotte.

ESculentus Bulbus uulgo cognitus, à nobis eſtur, ſtomacho & aluo utilis, rufus, qui & ex Aphrica defertur: amarus uerò & Scillinus, ſtomacho aptior eſt, & concoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent, excalfaciunt, uenerem ſtimulant, linguam tonſillasq́ exaſperant, multum alimēti præbent,

Bulbus eſculentus.

bent, carnes creant, inflationem pariunt, luxatis, fractis, articulorum doloribus efficaciter illinuntur, ſpicula extrahunt, gangrænas & podagras ex melle aut per ſeſe, hydropicorum tumores, & canum morſus cum melle et piperis polline illiti cohibent, ſudores compeſcunt, ſtomachi dolores mitigant, furfures & ulcera, quæ in capite manãt, cum toſto Nitro abſtergũt: ſugillata uaroſq́ per ſe aut ex oui luteo, & lentigines cum melle uel aceto, emendant: fractis auriculis unguibusq́, ex polenta medentur. Iidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere è mænarum capitibus, impoſiti. Cremati uerò & cum Alcyonio miſti, uitia cutis in facie, atraſq́ cicatrices in ſole illiti, emaculant. Faciunt ad rupta, ſi cũ aceto cocti edantur. Sed copioſiore eorum cibo abſtinendum, quoniam neruos tentant.

Bulbus vomitorius.

CAP. CLXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βόλβος ἐμετικός. *Lat. Bulbus vomitorius.*
Ita. Bulbo che fa uomitare.

BVlbus quem uomitorium uocāt, folia habet lentiora multò & longiora, quàm Bulbus eſculentus: radicem ſimilem, cortice nigro. Ea radix manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur: uomitiones mouet.

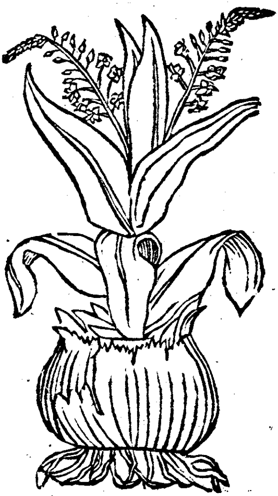
QVemadmodum qui edendo eſt Bulbus, & Vomitorius Dioſcoridi & veteribus fuere cognitiſsimi, æquè hodie recentibus medicis & quotquot rem herbariam tractant, ſunt ignotiſsimi.

Scilla. CAP. CLXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκιλλα. *Lat. Scilla. Ita. & Off. Squilla.*
Gal. Oignon marin.

illa albarrana

Scilla.

SCilla uim acrem atque feruentem habet, aſſatum ad multa utiliorem eſſe conſtat. Polline ad cruſtam ſubacto, aut luto oblita, in clibanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducens cruſta ſufficienter intoſta fuerit: qua exempta, ſi nō emolleſcat, altero polline ſimili, aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius, fiunt: nam quæ ita non aſſatur, interaneis maximè noxia eſt. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam ſolet, quod maximè eſt medium, direptis uiuotenus tunicis: quod fruſtatim conſectum coquitur, mutata ſæpius aqua, donec ipſa nec

amari

amaritudinem, nec acrimoniam habeat, traiectaq́; lino fruſta ſiccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem parte ſe contingant. His Scillæ ſegminibus ad oleum, uinum, aut acetum ſcillinum utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ Scillæ in oleo ferueſacta, aut cum reſina liqueſacta, imponitur. Decocta in aceto demorſis à uipera cataplaſma eſt: ad ſingulas aſſæ parteis, adiectis octonis toſti ſalis: cochlear unum aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam aluum. In potu autem & odoratis medicaminibus, & quibus urinam ciere uolumus, hydropicisq́; & ſtomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, torminibus, in tuſſi uetere, ſuſpirioſis, & ore reÿcientibus tres obolos, in delinctu ex Melle ſumpſiſſe ſatis eſt. Coquitur cum Melle, & eſtur eorundẽ gratia, maxime ut concoctionem adiuuet. Strigmenta per aluũ extrahit. Cocta et ſimili ſumpta modo, eoſdem præbet effectus. Sed cauẽdæ Scillæ uſus his, qui inteſtinũ ſentiũt ulcus. Ad pẽſiles uerrucas & perniones, toſta efficaciter illinitur. Tritum ſemen, & in Carica aut Melle deuoratum, aluum emollit. Scilla tota in limine ianuæ ſuſpenſa, mali medicamenti noxam arcet.

De Pancratio. CAP. CLXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. πανκράτιον. Lat. Pancratium. Ita. Squilla minore. Gal. Squille baſtarde.
Off. Scilla minor.

P*Ancratium, quod aliqui Scillam appellant, radice eſt magni Bulbi, ſubruſo colore aut ſubpurpureo, guſtu amaro ac feruente: folÿs Lilÿ, ſed longioribus. Scillæ uires & præparationem habet, eodemq́; pondere in morbis efficaciter aſſumitur: cui tamen mitior quàm Scillæ facultas ineſt. Radicis ſuccus cum Erui farina digeritur in paſtillos, qui hydropicis ſplenicisq́; cum hydro*

hydromelite, commodiſſimè dantur.

VTilis medicinis Scilla, nempè ſine qua bona & vera Theriaca confici non poſſit. Pancratio vti noſtro hoc tempore deſitum eſt, atque adeò quidnam ſit animaduerti, fieri enim poteſt vt in Appulia, vbi & Scilla naſcatur. Huius plantæ neglectum parit frequens illis in locis Scyllæ prouentus: vt pote quæ candida ſit & nigra, quas Pancratij loco ſubſtituunt. Noſtræ ætatis medici in cerebri & neruorum infirmitatibus frigidis, Scillam crudam, in minuta fruſta conciſam, in vas vitreum melle plenum inijciunt, ac tota æſtate vaſe ſoli expoſito, tum ſumma cum diligentia percolato, morbi caduci remedium faciunt excellentiſſimũ. Alia fuit Galeno operandi ratio.

Capparis. CAP. CLXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κάππαρις. *Lat.* Capparis. *Ita.* Capparo.
Gal. Cappres. al caparra

CApparis aculeatus frutex eſt, qui in terra ſtratus, magis in orbem euagatur: ſpinas, ut Rubus, habet, in hami modum aduncas: folia mali Cotoneæ rotunda: fructum Oleæ ſimilem, qui cùm dehiſcens panditur, florem candidum promit: quo excuſſo, nonnihil glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis Punicorum ſimilia oſtendit, parua, rubicunda: radices lignoſas ſpargit, grandes numeroſasq́ue. Tenui ſolo, aſperisq́ue locis, in inſulis & iuxta rudera naſcitur. Caulis & fructus, cibi gratia condiuntur: aluum turbat, ſtomacho aduerſatur, ſitim gignit: cocta tamen ſtomacho quàm cruda utilior eſt. Fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta diebus, lienem abſumit, & urinam cruentumq́ue excrementum emittit, bibitur utiliſſimè in coxarum doloribus, & neruorum reſolutione, item ruptis & conuulſis: menſes ciet, caput purgat. Dentium dolorem ſedat ſemen ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus

dius radicis cortex ad eadem proficit: ulcera omnia uetera, & ſordida: & quæ occalluerunt, expurgat: lienoſis cum farina hordei illinitur: dente demorſa, dolori eius auxiliatur: cum aceto trita, uitiligines albas abſterget. Radix foliaq; intrita, ſtrumas ac duritias diſcutiunt. Aurium uermiculos infuſus ſuccus enecat. Aphrica, & præſertim Marmarica Capparis, uehementer inflat. Apula uomitus facit, & quæ à Libyco, & quæ rubro mari deſertur, mirum in modum acris eſt: ſiquidem in ore puſtulas excitat, gingiuasq; oſſe tenus exeſt: quare in cibis non ab re damnatur.

Alexandrini Cappares, noſtratibus magis oculis adblandiuntur, & guſtu gratiores ſunt. Sale conditi ad nos adferuntur. Eloti ſic ut omnis ſalis ſapor abeat, cum pauciſſimo ſint nutrimento, fiunt corporibus cibus & medicina. Siquidem morantem appetitum reuocant, dūq; flegma lateribus ſtomachi impactum eijciunt, obſtructionibus hepatis & lienis proſunt, modo præponantur omni cibo acetariorum more, cum oleo et aceto, vel cum oxymelite.

Lepidium. CAP. CLXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λεπίδιον. *Lat. Lepidium. Ita. Lepidio.*
Gal. & Off. Piperitis.

Lepidium aliqui Gingidium uocant, herbula uulgo nota: muria cum lacte ſeruatur. Vis foliorum acris & exulcerans: quapropter iſchiadicis trita, præſentiſſimum eſt auxilium, ſi cum Helenij radice, quarta parte horæ, illinatur: lienoſis ſimili modo prodeſt: lepras eximit. Radix appenſa collo, dolore dentium liberare exiſtimatur.

Lepidium & Iberis vna & eadem planta ſunt, Matthiolo Dioſcoridis Lepidium Italiæ ignota: Plinij Lepidium, Piperitis, quam vocant, & Piperella.

Ranun

Ranunculũ. CAP. CLXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βάτραχιον. *Lat.* *Ranunculus*: *Ita.* *Pie Coruino.* Gal. Bacines. *Off.* *Pes corui.* Ger. Froſchpfeffer.

Primum genus Ranunculi.

Secundum genus.

Complura Ranunculi genera, uis tamẽ omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum Coriandri folijs conſtat, latioribus, ſubalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo: caule gracili, cubitum alto: radice alba, exigua, amaráque, multis capillamentis, Hellebori modo fibrata: naſcitur in limitibus humidis. Alterum lanuginoſius, longiori caule, pluribus

** Prima ſpecies.*

Secunda ſpecies.

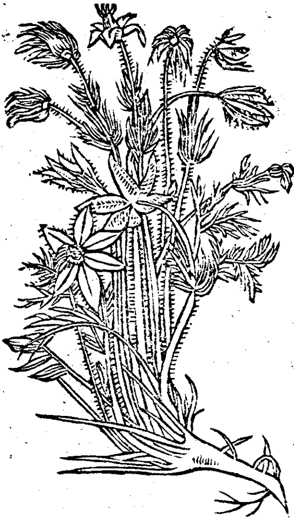
ribus foliorum inciſuris, plerunque in Sardinia prouenięns, quã acerrimum, quod ſylueſtre Apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic ſimile, flore lacteo. Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & cruſtas non ſine dolore gignunt: quare ungues ſcabros extricant, ſcabiem eximunt, ſtigmata delent, formicantes uerrucas, & penſiles aleopeciasq́ue, pauliſper illita, tollunt. Tepente decocto perniones fouentur. Sicca radix, tritaq́ue ſternutamenta ciet, naribus admota: dentium dolorem appenſa leuat, ipſos tamen frangit.

PLures Ranunculi ſunt ſpecies, quàm hoc capite deſcribat Dioſcorides. Omnes ſub flammulæ nomen cadunt. Nimirum id illis nomen indidit ignea, que eis ineſt, acrimonia.

Anemone. CAP. CLXIX.

Vna yerua aſsi llamada

Nomencla

*Anemone.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνεμώνη. *Lat. & Ita. Anemone* Gal. Coquelordes. Off. Herba venti.

DVo Anemones genera, vnũ ſylueſtre, alterum in cultis naſcens. Cuius multæ ſpecies, una phœniceũ florem profert, altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum: harum folia Coriandro ſimilia, tenuioribus prope terram diuiſuris: caules lanuginoſi, tenues, in quibus flores ut Papaueris, & in medio capitula nigra, aut cærulea: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandeſcit, fermeq́; geniculis quibuſdã cingitur. Sylueſtri amplitudo prorſus maior, latioraq́; folia, & duriora: oblõgius caput: flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior eſt quæ nigra habet folia. Vis utriuſque acris: ea de cauſa ſuccus naribus infuſus, purgat caput. Commanducata radix pituitam trahit: decocta in paſſo & illita, medetur oculorum inflammationibus: cicatrices eorundem & hebetudines emendat, ſordida ulcera abſtergit. Folia & caules ſi cum ptiſana decocti edantur, copiam lactis præbent, menſtrua ciunt, uellere appoſita. Illita quoque lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, Argemonem nominari Eupatorium putent: quoniam à ſylueſtri Anemone, Argemonen,

nen, &

nem, & Papauer, quod Rhœada appellant (de quo inter Papaueris genera referemus) propter colorum cognationem in floribus, diſtinguere non poſſunt. Verùm Papauer & Argemone colore minus ſaturato ſpectantur, & utraque tardius floret. Quinetiam Argemone croceum ſuccum, guſtu admodum acrem, reddit: Rhœas uerò candidorem & acrem. Inſuper Anemone & Rhœadi capitula ſylueſtris Papaueris ſimilia inſunt: ſed in Anemone supernè craſsiuſculum, in Rhœade ſubanguſtius. Anemones genera nec ſuccum remittunt, nec calyces habent, ſed quaſi Aſparagi cacumen. In aruis illa ſæpius enaſcuntur.

ANemone *Papaueris ſylueſtris formam quampiam refert, ſed non ideò eædem plantæ ſunt.* Diuerſis *enim capitibus de his à* Dioſco*ride tractatum eſt.*

Argemone. CAP. CLXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀργεμώνη. *Lat. Argemone. It. non aliter.* Gal. & Off. non bene nota.

A*Rgemone in totum ſylueſtri Papaueri ſimilis eſt: folia habet Anemones, diuiſa: florem puniceum: caput in cauliculo Papaueris Rhœadis, oblongius, & ſummis partibus latum: radicem rotundam, ſuccum croci colore, acrem, dimittit. Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compeſcunt.*

A*Rgemone nullo non loco in cãpeſtribus* Thuſciæ *naſcitur, cum his ipſis notis quas ei attribuit* Dioſcorides. *Quæ medicorum & ſpetiariorum ignorantia eſt, qui hactenus* Argemones *loco* Eupatorium *vſurparunt, quod* Agrimoniam *vocant.*

Anagallis. CLXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀναγαλλίς. *Lat. Anagallis. Ita. Anagallide.* Gal. Morgelline. Off. Morſus gallinę.

Anagallis mas. *Fœmina.*

DVo Anagallidis genera, quæ tantum flore diſtãt. Nam quæ cœruleo flore eſt, fœmina dicitur: mas quæ phœniceo Frutices ſunt parui, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule puſillis, ſubrotũdis, ad Helxinæ folia accedentibus: ſemine rotundo. Vtraque mitigandi uim habet, inflammationem arcet, adactos corpori aculeos extrahit, nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat, & naribus infuſus, dolorem dentium le-

nit, ſi in aduerſam narem inijciatur: argema cum melle Attico emendat, retuſæ oculorum aciei auxiliatur. Contra uiperarum morſus, iocinoris & renum uitia, ſi ex uino bibatur, prodeſt. Tradunt eam, quæ cœruleum ædit florem, prociduam ſedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

ANagallis qui & Morſus Gallinæ, mas & fœmina nota ſunt, ſub claſſem tamen auriculæ muris nō cadunt, nec cum ea confundēda.

Hedera. CAP. CLXXII.

NOMENCLATVRA.

Hedera nigra.

Helix.

Græ. Κίσσος. *Lat. Hedera. Itidem It.*
Gal. Lierre.

HEdera differentias multas in ſpecie ſortitur, ſummas autem genere treis. Nam quædam candida eſt, altera nigra, tertia helix. Candida, fructum fert candidum, Nigra, nigrum, aut Croci æmulum, quam uulgus Dioniſiam uocat. Helix fructum non gignit, ſed albas habet uiticulas, & folia parua, anguloſa, & concinniora. Hedera omnis acris eſt, & adſtringens, neruos tentat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dyſentericos, in uino bis die potus: ambuſtis cum cerato tritus illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes ſanant. Foliorum & corymborum ſuccus, cum Irino unguento, Melle aut Nitro, naribus infunditur: & contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & Roſaceo perfundi utile eſt: purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. Nigræ Hederæ ſuccus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbant largius ſumpti. Acini quinque triti, calfactique in Punici mali cortice cum Roſaceo, ſi inſtillentur à contraria aure, dolorem dentium mitigant: denigrant capillum, illiti corymbi. Folia in uino decocta, illinuntur omnium ulcerum generi, etiam ſi cacoëthe ſint: uitia cutis in facie & ambuſta ſanant, uti antea diximus, decocta: mouent menſes triti & ſubditi corymbi. Iidem poti, poſt purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi ſpem adimunt. Pediculus foliorum Melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menſtrua & partus extrahit. Inſtillatus ſuccus putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & ſanitati reſtituit. Lachryma Hederæ Pſilothrum eſt: illitu pediculos enecat. Succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodeſt.

Hederæ nota eſt, & eius vires abundè deſcribit Dioſcorides.

Chelidonium. CAP. CLXXIII.

Momencla

NOMENCLATVRA.

Græ. χελιδώνιον μέγα. *La. Chelidonium maius. Ita. Chelidonia. Id nomen etiam Off.* Gal. Eſclere.

Chelidonia

Chelidonium.

CHelidoniũ maius, caule eſt gracili, cubitali aut altiore, adnatis folioſis: folijs Ranunculi, multis, mollioribus tamen, & colore cæſijs: flore Violæ albæ, ſecundum ſingula folia prodeunte: in eo ſuccus Croci mordax, acris, & aliquantulum ſubamarus, grauiter olens: radix ſupernè ſingularis, infernè in multa crocea cappillamenta fibratur: ſiliqua, ceu corniculati Papaueris, tenuis, in metæ figuram longa: in qua ſemen Papauere maius recluditur. Succus in æreo uaſe, cum Melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folijs, caule, radice, ſuccus exprimitur ineunte æſtate, & ſiccatus in umbra digeritur in paſtillos. Radix cum Aniſo & uino albo pota, medetur regio morbo, ulceribus quæ ſerpunt: impoſita cum uino aut manducata, dentium dolorem ſedat. Hoc nomẽ ſibi uidetur uẽdicaſſe, quòd aduentu hirũdinũ exoriatur,

& diſceſſu emarceſcat. Sunt qui narrant, hirundines matres ex cæcatis pullis, admota herba uiſum reſtituere.

Chelidonium minus. CAP. CLXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. χελιδόνιον μικρόν. *Lat. Chelidonium minus. Ita. Faueſcelo.* Gal. La petite Eſclere. *Offic. Scrofularia minor.*

CHelidonium minus, quod Triticũ ſylueſtre aliqui uuncu parunt, herbula pediculis ab radice pendens, ſine caule: folijs Herderæ, multo rotundioribus & minoribus, teneris, & ſubpinguibus: radices habet ex eodem callo complures, puſillas, in granorum Tritici modum aceruatim congeſtas: quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus naſcitur. Vis ei acris, & Anemones modo, ſummã cutem exulcerat, pſoras & ſcabros ungues eximit. Succus radicibus expreſſus ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctum eius cũ melle gargarizatum, magnificè id præſtat, & omnia pectoris uitia extrahit.

CHelidonium quod ſub aduentum hirundinum erumpat, & quod ea hirundines deperditum pullis viſum reſtituant, nomen accepit. Maius Chelidonium vbique naſcitur, & notum eſt. Minus locis aquaticis prouenit. Mira huius in ſanandis ſcrofulis virtus, Scrofulariæ nomen impoſuit.

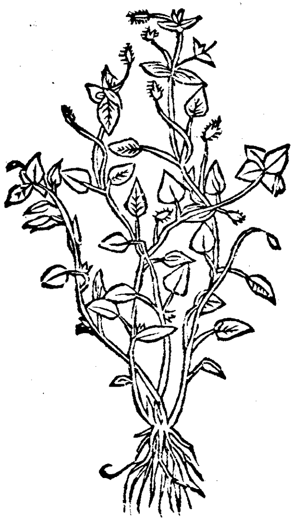
Othonna. CAP. CLXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὄθοννα. *Lat. & Ital. Othonna. Res nobis & Officinis non comperta.*

OThonnam aliqui maioris Chelidoniæ ſuccum eſſe aiunt: quidam Glaucij. Alij ſuccum floribus corniculati Papa

ueris expreſſum. Alij permiſtos cœruleæ Anagallidis, Hyoſcyami, & Papaueris ſuccos, eſſe contendunt. Alij Troglodyticæ cuiuſdam herbæ ſuccum, quæ Othonna uocatur, naſciq; eam in eo Arabiæ tractu, qui ad Aegyptum ſpectat. Othonna folijs Erucæ, perforatis cribri modo, & ueluti à tinea deroſis, ſqualore obſitis, paucis: flore Croci, latifolio, quare quidam Anemones ſpeciem eſſe putauerunt. Extractus ſuccus oculorum medicamentis adijcitur, ubi expurgare eſt opus. Mordet enim & abſtergit omnem caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, ſemotis calculis, in paſtillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmant, lapidem eſſe Aegyptium, in Thebaide naſcentem, exigua magnitudine, æreo colore, guſtu cum feruore quodã & adſtrictione mordaci.

Auricula muris.

OThonna non minus antiquis fuit incognita, quàm nunc eſt nobis.

Auricula muris. CAP. CLXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μυὸς ὦτα. *Lat. Auricula muris. Ital. Orecchia di topo.* Galice Mourron.

MVris auricula, quam Myoſotida uocant, herba eſt cauli bus pluribus, ab una radice, aliquatenus ab imo rubenti bus, & concauis: folijs anguſtis, oblongis, dorſo acuto, elato, nigricantibus, per interualla aſsiduè geminatis, atque in mucronem deſinentibus, & tenuibus cauliculis ex alarum ſinu prodeuntibus: flore, ut Anagallidis, cœruleo: radix digitali craſsitudi ne, multis capillamẽtis fibrata. Radix illita ægilopia ſanat. Sunt qui Alſinen, muris auriculam uocitent.

EXemplariorum varietas hic probè à doctis viris diſtincta eſt, & nullibi non naſcitur Auricula *muris, & perindè à peritis noſcitatur.*

Glaſtum. CAP. CLXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰσάτις. *Lat. Glaſtum. Ita. Guado.*
Gal. Gueſde. *Off. Indicum.*

SAtiuum Glaſtum, quo infectores lanarum utuntur, folium habet Plantagini ſimile, uerùm pinguius nigriusq́; cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis diſcutiunt, cruenta uulnera glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt, ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, ſanant. Syluestre Glaſtum ſatiuo ſimile eſt. Folia fert maiora, lactucaceis proxima, caules prætenues multifidos, quadantenus rubentes: in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus ſemen, flore tenui, luteo. Eadem quæ & ſuprà dicta præſtat: potu & illitu lienoſis auxiliatur.

Iſa

Sylueſtre Glaſtum.

Glaſtum.

I*Satis ſatiua Galliæ cognita* Narbonenſi, & *alijs* Galliarum *tractibus* (Nam *ſylueſtris ſola cultura ab alia differt*) *viuos in tingendis lanis colores omnes quibus miſcetur aſſeruat. Quid in medicina poſsit* Dioſcorides & Galenus *expediunt.*

Telephiũ. CAP. CLXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τηλεφιον. *Lat. Telephium. Ita. Faua graſſa.* Gal. La petite Ioubarbe. *Off. Illecebra minor.*

T*Elephium herba Portulacæ ſimilis & caule & folijs, habens gemina tubercula, à ſingulis radicum geniculis enaſcentia: à quibus rami ſeni ſeptenive fruticant, à radice referti*

cœru

**Telephium album.*

Purpuraſcens.

cæruleis folijs, craſſis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido. Naſcitur, & locis cultis uere inter uites. Folia ſenis horis illita albam uitiliginem ſanant: ſed poſtea hordeacea farina illini debet: perunctam ex aceto etiam in ſole uitiliginem tollunt: ſed ubi inaruerunt, abſterguntur.

TElephium quidam eſſe putant, quam fabam inuerſam ſeu fabã craſſam, herbarij vocant, cum tamen guſtui nullam repræſentet qualitatem, qua ſiccum & abſterſorium iudicari poſſit, quòd in Telephio requirit Galenus, & folia Portulaca longè maiora producat, his rationibus Fabariam non eſſe Telephium contendunt. Hoc, ſi ita eſt, nobis ignotum iſtud erit Telephium. Siquidem quod in Aizoi minoris capite lib. 4. recenſet, diuerſum ab iſto eſt.

Finis Libri Secundi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARbei de medicinali materia, Liber tertius, Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

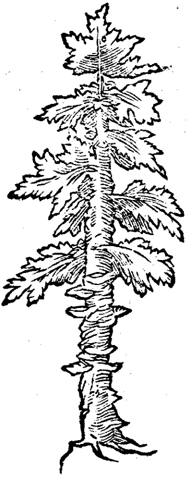
SVPERIORIBVS, *chariſsime Aree, commentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: itē de animalibus, cerealibus, oleraceis, & herbis acrimonia præditis. In hoc autem tertio radices, ſuccos, ſemina, herbas, & quæ uernacula & inter ſe cognata cenſentur, quæq́ pluribus ſcatent remedijs, proſequemur.*

Agaricum. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αγαρικον. *Lat. & Off. Agaricum. Ita. Agarico.* Gal. Agaric. agarico

A*Garicum radix fertur Laſerpitij ſimilis, ſed facie ſumma ſolutior, & rariore, fungoſoq́ tota contextu. Duo eius genera: fœmina, quæ præfertur, rectis intus uenarū diſcurſibus conſtat*

Agaricum.

conſtat. mas rotundus eſt, et undique compactior. Vtriq; guſtus in initio dulcis, mox in amaritudinẽ tranſit. Gignitur in Sarmatiæ regione, quæ Agaria dicitur. Sunt qui radicem eſſe plantæ affirment: alij ut fungos naſci in arborum caudicibus, quadã putredine: Gignitur in Galatia Aſiæ, & Cilicia, in Cedris, ſed friabile & infirmũ. Adſtringendi calfaciendiq; naturam habet. Efficax eſt contra tormina, cruditates, & rupta: prodeſt itidem cõtuſis, & ab alto deuolutis: datur duobus obolis in uino mulſo, febrim non ſentientibus: febriculoſis uerò, in aqua mulſa. Arquatis quoque, ſuſpirioſis, iocinoris renumq; uitio laborantibus, dyſentericis: item ſi urina ægrè reddatur, ſi uuluæ ſtrangulatus urgeat, ſi pallor membra decoloret, drachma una dari ſolet: ſi tabes infeſtat, ex paſſo: ſi lien negocium exhibet, ex aceto mulſo: ſi diſſolutio ſtomachi eſt, ita ut cibi tenax non ſit, manditur, & ſine ulla humoris ſorbitione deuoratur: ſimili modo acida ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones ſiſtit, tribus obolis ex aqua ſumptum. Facit ad coxendicum, & articulorũ dolores, & comitiales morbos, ſi cum aceto mulſo, pari pondere aſſumatur: menſes ciet, fœminis quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo datur: horrores ſoluit datum ante febrium ac-

ceſſio

ceßiones: aluum purgat drachma una aut altera, ſi cum aqua mulſa bibatur. Venenorum antidotum eſt denarij inſtar, cum diluta potione ſumptum: ſi ſerpentes ictum uibrarunt, morſumq́ ſubfixerunt, tribus obolis ex uino potum mirè auxiliatur. In ſumma, internis omnibus uitijs conuenit, pro uiribus & ætate datum, nunc ex aqua, nunc ex uino, ijs ex aceto mulſo, alijs ex aqua mulſa.

AGaricum Fungi genus, non in Larice tantum prouenit, ſed in omnibus etiam glandiferis arboribus. Aereæ & Terreæ ſubſtãtiæ eſt, quam caliditas exilem reddiderit.

Rhaponticum. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥᾶ. *Lat.* *Rhaponticum*. *Ita.* *Rhapontico.*
Off. & Gal. ignotum.

RHa, aliqui Rheum, latini Rhaponticum uocant, prouenit in ijs quæ ſupra Boſphorum ſunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno ſimilis, ſed minor & rufior, fungoſa, aliquãtum læuis, ſine odore. Optimum habetur, quod teredines non ſenſit, ſi guſtatu cum remiſſa adſtrictione lenteſcat, manducatumq́ colorem reddat pallidum, aut ad Crocum inclinantem. Id epotum facit ad inflationes, ſtomachi imbecillitatem, & omne genus dolores, ad conuulſa, lienoſos, hepaticos, tormina, ad renum, ueſicæ, & pectoris uitia: aduerſus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, ſanguinis excreationes, ſuſpiria, ſingultus, dyſenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus, & uenenatorum morſus. Datur in ſingulis ualetudinibus eodem quo Agaricum põdere, & cum eiſdem liquoribus: ſi febri careant, in mulſo: ſin aliter, ex aqua mulſa: ſi tabem experiuntur, ex paſſo: ſi lienis exercet, in aceto mulſo: ſi diſſolutio eſt ſtomachi, id eſt, cùm cibi

tenax

tenax non eſt, manditur, & ſine ſorbitione ulla deuoratur: liuentia lichenasq; tollit, cum aceto illitum: inflammationes omneis ueteres ex aqua oblitum diſsipat: ſumma eius uis adſtringens, cum aliquanto calore.

RHaponticum, quod Rheupoticum officinæ vocant, à Rha Ponti fluuio, cuius in ripis copioſè naſcitur, nomen ſortitum eſt. Paucis ab hinc annis cœpit verum aſportari, ſuperiori ſiquidem tempore Rhapontici loco, Centaureæ maioris radix vſurpata eſt, quod etiamnum hodie fit, à medicis & ſpetiarÿs quibus nondum veri Rhapontici noticia patuit. Alius itidem probatæ fidei & doctrinæ medicos error inceſſit, qui putarint (nempè ob non adhuc viſum ſuo tempore Rhaponticum) Rheubarbarum, Dioſcoridis eſſe Rhaponticum. Quo viſo à priſtina diſceſſere ſententia. E quorum numero eximius ille & ſingularis eruditionis medicus Manardus extitit, quemadmodum eius epiſtolæ 6. lib. ſecūda: & 5. vltima teſtantur. Matthiolus ipſe Venetÿs non rarò verum Rhaponticum coemit, nihil à Dioſcoridis deliniatione diſsidens. Atenim cum Galenus & veteres Græci nullam Rheubarbari noſtri (illis incogniti) rationem habuerint, Arabes confuſaneè Rheubarbarum, ipſo nomine & viribus cum Rhapontico confundunt. Eò fit vt in eis legendis adhibenda ſit cautio, nullibique non perpendendum, qua de re, & Græcis ne perſpecta, ſcribant. Rheubarbarum noſtrum Paulus agnouit, 7. lib. 22. cap. in compoſitionibus, Diacorallion, Antidoti Agapeti, & Antidoti Atactos: ſed per nebulam, ſiquidem id ſolutiuum facit, nec aliud à Rhapontico exiſtimat. Nam primi libri. 43. ca. cum dicit Terebinthinā Fabæ magnitudine dormituris exhibitam, corpus ſoluere, quod ſi amplius laxandum eſt, pauxillum adÿciendum è radice Pontica, per eam Rheubarbarum ſolutiuum intelligens. Atenim eorum opinionem qui præfractè idem eſſe Rheubarbarum & Rhaponticum contendunt, nec aliò diſtare, quàm Pontici cœli ratione, quod Aquilonare, odorem in Rhapontico aufert, qui in Rheubarbaro gratus percipitur, ita infringit Matthiolus. Si ita res habet, plantæ natura odoriferæ, quæ in Septentrione peræquè vt in Oriente & Meridie proueniunt, nullum Septentrionalibus ſpirarint odorem. Quod ſanè falſum eſt. Nam etſi eiuſmodi plantæ, quæ in Septentrione naſcuntur, ob climatis frigiditatem imbecillius & remiſsius aſpirent, & vigeant, non tamen intantum ſuis dotibus à frigore nudantur, vt in totum earum & noticia & vſus eua neſcant, alioqui regionum frigiditas vniuerſam earum qualitatem abſumeret, immutaret ſpecies, nec quæ eſſent agnoſcerentur. Spica Celtica

quæ

quæ è Germania adfertur: Acorus, quo hodie pro Calamo odorato vtuntur, & è Lituania, Tartaria, & Ponto exportatur, viuum quidem illum & manifeſtum odorem, quē Liguſtica vel Iſtrica Spica Celtica, aut Acorus Orientalis non aſpirant, ab illo tamen quodam ſuo & naturali odore non depereunt. Qui fit vt Rhaponticum non ob regionis frigus, ſed quod à Rheubarbaro diuerſa planta ſit, odore priuetur. Accidit ad hæc radicum iſtarum diſpar facultas. Soluit Rheubarbarũ, denſum eſt ſubſtantia, colore eſt admodum croceo, guſtu amaro & deſiccante, ponderoſum. At Rhaponticum nullo eſt odorè, corpus ſtringit, tantum abeſt vt ſoluat, nec amarum, nec aridum, at mucilaginoſum: graue non eſt, ſed leuiſſimum. Rhaponticum temperaturæ eſt mixtæ è frigido & terreſtri, cui quippiam caliditatis adiunctum eſt, & quæ de aerea & ſubtili ſubſtantia participet. Aſtrictorium eſſe oſtendit iuuamen præſtitum ſputo ſanguinis, fluxibus ſtomachalibus & dyſentericis. Rheubarbari nota & vires à Meſue petendæ, nã hic ea perſequi de quibus auctor non tractarit, in animo non eſt.

Gentiana. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Græ. γεντιανὴ. Lat. Ita. Off. Gentiana.
Gal. Gentianne. Ger. Creutzwurtz

INuentio Gentianæ ~~prima~~ aſſignatur Gentio Illyriorum regi, a quo cognomentum habuit. Folijs partim proximè radicem, iuglandi Plantagine ſimilibus, ſubrubris, partim à medio caule, & præſertim iuxta cacumen, paulum diſſectis: caule cauo, & læui, digiti craſſitudine, geniculato, & ex interuallis maioribus foliato, binum ſæpe cubitorum: ſemine in calycibus lato ſine pondere, acetoſo, ſatis ad Sphondylij ſemen accedente: radice longæ Ariſtolochiæ, craſſa, amara. Naſcitur in ſublimibus montium iugis, umbroſis locis, aquoſisq́. Vis radicis excalfactoria, & adſtringens: contra morſus ſerpentium, duabus drachmis, cum Pipere, Ruta & uino pota, auxiliatur. Extracti ſucci drachma, laterum doloribus, & ex ſublimi deturba-

Gentiana

Gentiana ſpecies

tis, ruptis & conuulſis, prodeſt: hepaticis & ſtomachicis, pota cum aqua ſubuenit. Radix collyrij modo ſubdita, partus eijcit: impoſita, ut Lycium, uulneraria eſt, & ulcerum cuniculatim depaſcentium medela. Succus præcipuè eodem effectu prodeſt, oculis inflammatione laborantibus illinitur: pro Meconio collyrijs acribus immiſcetur. Radix uitiliginem abſterget. Succi extrahendi ratio hæc eſt. Contuſa radix quinq; diebus aqua maceratur: poſtea in eadem tantiſper decoquitur, dum extent radices: & ubi refrixit aqua, linteo excolatur: mox diſcoquitur, dum mellis craſsitudo fiat, fictiliq; reconditur.

GEntiana planta vulgaris notitiæ. Hæc temperatioribus Galliæ locis naſcitur, & altioribus iuxta Tridentum montibus, è queis valli Ananiæ adiacentibus radices extrahuntur, hominis brachio

craſſ

craſsiores. Ex his radicibus per balneum Mariæ (quod vocant) aqua elicitur, quæ miro quopiam genio febres ſanat, quæ ab oppilatione procedant, vermes in puerorum corporibus conficit, cunctáſque faciei maculas, ſi ea colluatur, abſtergit. Cruciata non ignota herbarijs, altera eſſe poteſt Gentianæ ſpecies. Valet in peſtem & venena, demorſus & punctiones venenatorũ animalium. Emplaſtri modo illita, puerorum corpori vermes occidit, & ſcrofulas ſanat ſuperpoſita.

Ariſtolochia. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀϱισολοχία, Lat. Ariſtolochia. Ita. & Offici. Ariſtologia. Gal. Ariſtologie. arys tologuia

ARiſtolochia nomẽ ex eo ſibi adoptauit, quòd exiſtimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotunda, quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præſtanti odore, cum acrimonia, mollibus, ſubrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq́ palmitibus, floribus candidis, pilei ſimilitudine, in quibus quod rubrum eſt, grauiter olet. Longa, maſcula appellatur, nonnullis Dactylis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marceſcens in Pyri ſimilitudinem turbinatur. Radix rotundæ, in orbem conglobata, Rapi modo. Longæ uerò radix digiti craßitudinem, & dodrantis longitudinem implet, nonnunquam paulò maiorem. Ambæ colore intus buxeo, guſtu amaro & graui. Eſt etiamnum tertia longa, quæ Clematitis uocatur, ramulos habẽs tenues, refertos folijs ſubrotũdis minori Semperuiuo ſimilibus: flores Rutæ: radices longiores, tenues, craſſo cortice odoratoq́ ueſtitas, priuatim unguentorum ſpiſſamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis reſiſtit.

Ariſtolochia longa. *Ariſtolochia rotunda uera.*

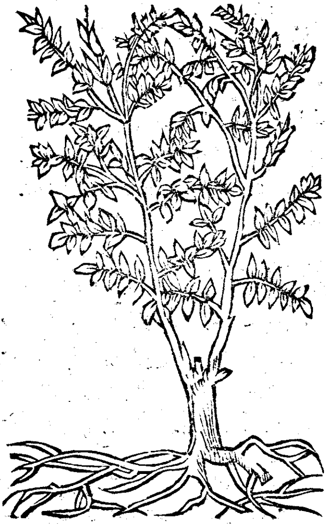
Longa uerò aduerſus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur, & illinitur. Pota cum Pipere & Myrrha, menſes, partus, & omnia uuluarum onera eijcit: eadem efficit ſubdita in peſſo. Rotunda ad eadem pollet: inſuper ſingultibus, ſuſpirijs, horroribus, lieni, conuulſis, laterum doloribus, pota cum aqua, ſingulariter auxiliatur: aculeos & ſpicula extrahit: oſsiū ſquamas illitu adimit: ulcera putrida exeſt, & ſordida expurgat, caua cum Iri & melle explet: gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior eſt.

Ariſt

ARiſtolochiæ, longa, & rotunda Matthiolo in Italia notiſſimæ, quantumuis copioſior in Goritiano comitatu rotunda reperiatur. Ibidem longa & rotūda à flore fructum emittunt cauli viridi incumbentem, nuci viridi immaturæ adſimilem, pari in ambabus forma, niſi quod longæ, longior eſt: & rotundæ, magis orbiculatus. Clematis Ariſtolochiæ folijs Semperuiui minoris, & Rutæ floribus, eidem apud recentes medicos non eſt vſitata, quandoquidem nullus eſt qui eam in Italia oſtendat. Hanc tamē valerius Cordus ſimpliciter lōgam, vocari ſcribit. nempè radice, ſarmenti vitis, more, longiſſima. Mirum ſi Cordo validum & in ſolidum pene ſententiam è germanicis nominibus aſſerenti, tres Ariſtolochiæ ſpecies patuerint, & vna (nempè Clematis) Matthiolum perſpicacem & ſedulum hominem, præter hæc & Italum, latuerit.

Dulcis radix. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Dulcis radix.

Græ. γλυκύῤῥιζα.
Lat. Dulcis radix.
Ita. Rogolitia.

Gal. Raygaliſſe.
Ger. Peckritz.

DVlcis radix plurima gignitur in Cappadocia & Ponto: fruticoſa eſt, ramis binum cubitorum altitudine aſſurgentibus: folijs Lentiſci, denſis, pinguibus, tactuq; gummoſis: flore

Hyacinthi: fructu pilularum Platani magnitudinis, aſperiore, qui ſiliquas Lentium modo habet rufas & paruas: radicibus longis, ut Gentianæ, coloris buxei, ſubacerbis & dulcibus, quæ denſantur in ſuccum, Lycij exemplo. Is in arteriæ ſcabritia efficax habetur: uerùm oportet ut linguæ ſubditus eliqueſcat. Aeſtuanti ſtomacho, thoraci, ac iocinori conuenit: ſanat ueſicæ ſcabiem, & renum dolores, cum paſſo potus. Idem eliquatus ſitim ſedat. Vulneribus illitus accommodatur: commanducatus ori prodeſt: recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. Eiuſdem farina pterygijs commodiſsimè inſpargitur.

D*Vlcis radicis uiua planta, quæ multis in locis hodie ſeritur, manifeſtus fit error* Plinij, *qui* Glycirrhizam, *echinatis, ſeu aculeatis folijs prodidit, falſus literarũ in corrupto* Dioſcoridis *codice metatheſi, mutato σ in ε. qui legerit* ἐχίνῳ, *pro* σχίνῳ, *quo* Lentiſcum *ſignauit* Dioſcorides, *cuius folijs ſimilia ſunt* Glycirrhizæ *folia.*

Centaurium magnum.

CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κενταύριον μέγα. *Lat.* Centaurium magnum. *Ita.* Centaurea maggiore. Gal. erronee, Reupontic. Off. perperam, Rheu ponticum. Centaura major

C*Entaurium magnum folia habet iuglandis, oblonga, uiridi Braßicarum colore, ſerrata in ambitu: caulem, ceu Rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita, ceu Papauerum, in rotunditate oblonga: flos cæruleus: ſemen Cnico ſimile, ceu laneis floccis quibuſdam inuolutũ: radix craſſa, grauis, ſolida, tripedalis, ſucco prægnans, cum adſtrictione aliqua & dulcedine acris, & rubeſcens. Amat ſolum pingue & apricum, ac ſyluas & colles. Copioſiſsima eſt in Lycia & Peloponneſo, in Archadia, Helide &*

Meſſe

Meſſenia, pluribusq́ locis circa Pholoen, Lyciã, & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulſis, pleuriticis, ſpirandi difficultati, ueteri tuſsi: ſanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur, ſi febris ſit, in aqua: cæteris, in uino. Item ad tormina, & uuluæ dolores. Ramenta eius in collyrij formam uuluæ ſubdita, menſes atque partus extrahunt: ſuccus eadem præſtat: uulneribus prodeſt: nam recens tuſa, aut arida antè madefacta, ea glutinat & coniungit. Carnes coaleſcunt, ſi tuſa ſimul decoquatur. In Lycia ſuccum exprimunt, quo pro Lycio utuntur.

CEntaurium maius, nihil plane aliud eſt, quã illuſtris illa radix, quam antiqui erroris ſectarij, Rheuponticum vocant. Naſcitur Centaurium maius in monte Apuliæ Gargano (S. Angeli vocitant) cum notis omnibus quas ei attribuit Dioſcorides. Prouenit & in monte Baldo, ſuprà Lacum quem vulgo Garda vocant, verum non æquè vt in Apulia matureſcit. Cauendum tamen eſt, ne huius loco accipiatur, planta caule cubitum alto, è quo bina per ordinem folia procedunt, ſuprà viridia, ſubter candicantia, ſalicinis ſimilia, flore viuido & rubro, quod totum à Dioſcoridis Centaurio maiore alienum eſt, & Lyſimachiæ conuenientibus. Confundunt maius & minus Centaurium Meſue & Auicenna, ideò cum iudicio legendi. Et peræquè Serapium, qui minoris virtutes maiori attribuit. Plinius vtraſque plantas dulces ſimul & amaras facit, cum amaritudo ſolius ſit Centaurij minoris.

Centaurium minus. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κενταύριον μίκρον. *Lat.* Centaurium minus. *Ita.* Biondella. Gal. Fiel de terre. Off. Latinum nomen ſeruatur. Ger. Aurin. centaura menor

CEntaurium, Limneſion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca: herba Origani aut Hyperici ſimilis, caule anguloſo, palmum excedente: flore Lichnidis, è puniceo in purpuram uergente: folijs Rutæ, prælongis & paruis: fructu tritico ſimili: radice puſilla, leui, & ſuperuacua, quæ guſtanti amaritudinem adfert. Herba recens tuſa, ſuo illitu

Centaurium minus.

uulnera conglutinat: uetera ulcera purgat, & cicatrice obducit, bilem craſſosq́ humores per aluum exigit, ſi decocta deuoretur: Ius decocti iſchiadicis conuenientiſsime infunditur: trahit enim ſanguinem & dolorem leuat. Succus oculorum medicamentis perquàm utilis: ſiquidem cum melle caliginem oculorum expurgat: in uellere appoſitus, menſes & partus extrahit: epotus peculiariter neruorum uitijs ſuccurrit. Succi extrahendi ratio: Legitur herba ſemine prægnans, & diebus quinque madefacta, decoquitur donec ſupereminеat aquæ: mox ubi refrixit, linteolo exprimitur, & eiecta herba, iterum decoquitur, uſque dum mellis craſsitudinem habeat. Nonnulli eam recentem grauidamq́ contundūt, atque ſuccum fictili non picato exprimunt, & in ſole, lignea rude aſsiduè mouentes, inſpiſſant: quòd ſi quid concretum faucibus uaſis adhæreſcat, deradunt, reliquoq́ humori permiſcent: noctu diligenter operiunt, namq́ ros nocturnus liquores coaleſcere non ſinit. Quæ autē ſiccis radicibus aut herbis liquamēta exprimuntur, decocta, ut in Gentianæ mentione retulimus, præparantur, ſed quæ ex corticibus humidis, aut contuſis herbis factitantur, in ſole, uti ante dictum eſt, coguntur: ſic è Thapſia: ſic è Mandragora, reliquisq́ ſimilibus ſuccus: ſic ex acerbis uuis melligo elicitur. Lycium tamen, &

& Abſynthium, Hypociſtis & conſimilia, decocta, eo quo dimus modo, coguntur.

CEntaurium minus, Biondella Italis dicitur, quòd eius decoctio fœminarum flaueſcentes reddat capillos. De hac Papiæ peculiarẽ tractatum ſcripſit Galenus. hoc corpus laxat, non maius, vt Arabum ſectarij ſomniant.

Chamæleon albus. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαιλέων λευκὸς. *Lat. & Off. Chamæleon albus. Ita. Carlina.*

Gal. Carline. angelica carlina

CHamæleon albus Ixia ideo aliquibus uocatur, quòd quibuſdã in locis uiſcum circa radicem eius inueniatur, quo pro Maſtiche utuntur mulieres. Folia habet Silybo aut Carduo ſimilia, aſperiora, acutiora, nigroq́ Chamæleone ualidiora: caulem non promit, uerùm ex medio ſpinas, echini marini, aut Cinaræ modo, erigit: flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit: ſemẽ Cnici ſimile: radicem in lætis collibus craſſam, in montoſis uerò graciliorem, in profundo albam aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quæ pota acetabuli menſura, latas interaneorum tineas pellit, Bibitur autem in uino auſtero, cum Origani feruefacti ſucco: hydropicis commodiſſimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum propinatur. Hauſta in uino, ſerpentium uenenis reſiſtit: occidit canes & ſues: mures item necat, ſubacta cũ polenta aut aqua, & oleo madefacta.

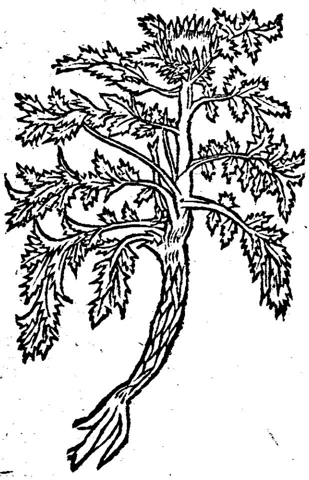
CHamæleonem album Carlinam Itali vocant, quòd Carolo magno (vt aiunt) in peſtis remedium oſtenſa ſit, quæ cauſa eſt, vt quibuſdam in id pernitiei ſummoperè valere credatur. Quidã Marianum Carduum autumnant, ſed falsò. Siquidẽ deſtituitur Chamæleon

albus, hic ſua procreritate hominem non raró ſuperat; præterea nullo ſenſili odore, qui in Chamæleone grauis eſt.

Chamæleon niger.
CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαιλέων μέλας. *Lat. Chamæleon niger. Ita. Chameleone nero.*
Gal. Chardonnette. Off. Cardopatium.

Chamæleon niger.

CHamæleon niger, folijs Scolymo ſimilis eſſet, niſi minora, tenuioraq́; ac rubro diſtincta uiderentur: caulem emittit dodrantalem, craßitudine digitali, ſubrubrum: & in umbella flores ſpinoſos, tenues, Hyacinthi æmulos, uerſicolores, radice craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ deſecta flaueſcit, commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus, ſiccis: & cliuoſis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti ſutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, ſcabiem abigit. Eadem, cùm ſibi ſulphur &

bitum

bitumen aſciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines abſterget. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cera oblita radix, dolenti denti auxiliatur: radice conciſa, & in aceto decocta, dentes fouentur: eos quoque frangit, ſi ſcriptorio ſtylo feruens admoueatur. Vitia cutis in facie, uitiliginesq́ cum ſulphure emendat: erondentibus medicamentis admiſcetur: phagedænas, tetraq́ ulcera illitu ſanat. Quare Chamæleo uocetur, à uarietate foliorum euenit: mutant enim cũ terra colorẽ: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cærulea, nonnuſquam rubra inueniuntur.

CHamæleon niger per totam Italiam reperitur & in montibus & collibus vallis Ananiæ, cum notis omnibus quas ei aßignat Dioſcorides. Si Galeno credimus, Chamæleon hic niger eſui, potuive in medicina offerri non debet, ſiquidem mortiferum quippiam eius radicem habere exiſtimat. Probè miſcetur medicinis quæ digerunt & emolliunt. Calidus eſt ſecundo ordine, ſiccus tertio. Arabum ſectarij Chamæleon cum Chamælea (hæc Mezzereon eſt) confundũt. Ixia nõ in Chamæleonte tantum albo, ſed etiam in nigro reperitur, quod in Candia clareſcit, vbi plurima in vtroque ad arcuum vſus colligitur, cæterum mortiferum eſui venenum.

Crocodilium. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κροκοδείλιον. *Lat. Crocodilion.*
Ita. Crocodilio.
Gal. Falſo, Carline.

CRocodilion Chamæleonis nigri figurã habet. Naſcitur in ſyluoſis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore, ut Naſturtij, acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, ſanguinẽ copioſum per nareis pellit. Datˉ lienoſis, eos euidẽter adiuuãs. Semẽ ei rotundũ ineſt, duplex uti ſcutum, quod ſuapte ui urinam ciet.

CRocodiliũ licet aliqui cũ Chamæleone cõfundant, doctorũ tamen hominum iudicio planta eſt nobis adhuc ignota.

Dipſa

Dipſacum, ſiue Labrum Veneris.

CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δίψακος. *Lat. Dipſacus. Ita. Labro di venere.* Gal. Chardon à carder. Cardencha

Dipſacũ ſiue labrũ veneris.

Dipſacum aculeatarum generis eſt: caulem habet altum, ſpinis horridum, folijs Lactucæ, ſpinoſis, binis genicula ſingula complectentibus, prælongis, ceu quaſdam bullas intus & extra aculeatas, in dorſi medio habentibus, concauo alarum ſinu, in quo imber aut ros aſſeruetur: unde Dipſaci, quaſi ſitientis, nomen traxit. In cacumine caulis, ſingula ſurculis capitula inſunt, oblonga, echinata ſpinis, quæ areſacta, candida ſpectantur, diſſectaq; medullatenus, uermiculos oſtendunt. Sanat rimas ſedis, fiſtulasq;, ſi tuſa & decocta in uino radix, uſque dum ſit craſſitudo ceræ, immittatur. Medicamentum ærea pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq; penſilibus remedio eſſe. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appenſi, produntur quartanis febribus remedio eſſe.

Not

NOtum eſt Labrum Veneris, ſeu ſatiuum, quo in vellicandis pannis Fullonum ars vtitur, & ſylueſtre quod paßim prouenit. At enim quamuis ſeplaſijs vocetur, Virga paſtoris maior, Serapion tamen & Auincenna pro Polygonio accipiunt, & ob id non ex Arabibus, ſed à ſe id nuncupationis cõmenti ſunt. Dipſaci radix deſiccat ſecundo ordine, & aliquantum abſterſoria eſt.

Spina alba. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ακάνθα λευκή. *Lat.* *Spina alba.* *It.* *Spina bianca.* Gal. Eine blanche. Off. Bedegnar.

Spina alba.

Spina alba naſcitur in montibus & ſyluoſis: folia fert albi Chamaleonis anguſtiora, & candidiora, aliquãtum hiſpida, & aculeata: caulem ſuprà bina cubita altum, pollicari aut ampliore craßitudine, albicantem, intus cauum: in cacumine capitulũ ineſt ſpinoſum, echini marini æmulum, ſed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus ſemen ceu Cnicum, ſed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, ſtomachicis, & ijs qui cruenta extußiunt, efficax eſt: urinam cit: tumoribus illinitur. Decoctio eius dentes in

bedeguar ab arabibus vocatur
alii carduus mariae.

in dolore collui prodeſt. Epotum ſemen conuulſis infantibus, & a ſerpente demorſis auxiliatur: geſtatum pro amuleto, ſerpentes abigere traditur.

SPinam albam quam Bedegar Arabes vocant, quidam Carduum Benedictum, alij Carlinam, alij Carduum illum quo ad coagulum lactis vtuntur Tuſci, alij aliam Cardui ſyluestris ſpeciem putant, quorum nullus eſt, qui impingens nõ aberret à ianua. Sunt qui certius eſſe putent Carduum illum ſyluestrem, quem vulgus, Carduum Mariæ, & Itali, herba del latte, quod crebræ maculæ ſuperiori foliorum parte aſperſæ decidui lactis notas preferant. Enimuero hic Carduus in planis & campeſtribus, vt aduertenti videre licet: & ſpina alba, Dioſcoridi in montibus & ſyluoſis naſcitur. Adde his quod folia producit duplo maiora, nedum minora Chamæleone albo. Huic cẽſuræ præeſt Matthio li iudicium, qui in altioribus vallis Ananiæ montibus vidit & legit Spinam albam omnibus inſignitam notis, quæ ab ea hoc ex capite requiruntur. Nunc ſeplaſiorum muneris erit, iam non in planis, ſed in montibus Spinam albã ſtudioſè perquirere, nempè pari futuro ſucceſſu. Quod autem Spina alba, Italorum Carduus quem Preſuram vacant, non ſit, hinc patet: Preſura ſeritur in hortis, folia habet albo Chamæleoni maiora huiuſque capitula Echino longe ampliora ſunt. Spinæ albæ radix deſiccat, & aliquantum aſtringit. Semen ſubtili eſt ſubſtantia, & facultate calidum. Potu conuulſis conuenit.

Spina Arabica. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ακανθα Αραβικη. *Lat. Spina Arabica.*
Ital. eodem nomine. Gal. Off. & Ger. ignota.

ARabicam ſpinam natura albæ ſpinæ ſimilem eſſe conſtat: ipſa ſiquidem ſtringit. Ad ſanguinis reiectiones: menſium abundantiam, cæteraſq; fluxiones radix etiamnum ualet. Prouenit in aſperis.

ID moris habet Dioſcorides vt rẽ eandem non ſæpius repetat, nec herbis arbores immiſceat: eò manifeſtũ per Spinã Aegyptiã Acaciã hoc capite non deſignatã, quæ (nimirũ arbor) nihil ad ſpinã albæ, quæ herba eſt ſimilitudinẽ accedit, præcipue cũ iſmet diuerſa de vtriſq; tradat. Galeno Arabica hæc ſpina aſtringit & deſicat, cũ eadẽ, ſed valẽtiori quã

ſpina

ſpina alba facultate. Enimuerò quando hanc ex Orientalibus noſtro ſæculo non habemus, huius vice ſpina alba ſubſtituenda.

Carduus. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόλιμος. *Lat.* Carduus.
Ita. Cardo.
Gal. Artichault.
Offic. Articocalus.

CArduus, Græci Scolymon uocant, folia Chamæleonis habet, aut albæ ſpinæ, nigriora, craßiora: caulem longum ædit foliosum, capite ſpinoſo: radice nigra & craſſa, quæ illita, graueolentiam alarum totiusq; corporis emendat: item ſi decocta in uino bibatur: copioſam autem urinam fœtidamq; expellit. Herba cùm recens tenereſcit, in olera, Aſparagi modo, tranſit.

Carduus.

Cardui

CArdui ſylueſtris plures & diuerſæ ſunt ſpecies; quamuis Plinius duas tantum enumeret. At domeſticorum & hortenſium, qui magna hodie diligentia excoluntur, quos Carduos peculiari nomine, & Itali Cardoni vocant, primariũ locũ tenent. Hi ſingulari artificio albi & nigri fiũt, & magna ex parte bellarij loco cũ Pipere & ſale in poſtremũ cœnarũ ferculum offeruntur. Carduus quem Græci Cactõn vocãt, hodie ad Thuſcos è Neapoli & Sicilia deportatur. Succedunt quos Articocos vocamus, & Itali Carcioffie horũ quidam aculeati compreſſi, & aperti: alij non aculeati, rotundi, longi, aperti, & clauſi, ſunt inter hos qui pineas nuces referant. Naſcuntur ſine pinis Scolymi, ſi ſeminum acumina priuſquam terræ mandentur, lapidis attritu retundantur. Idem fiet, ſi delibrata radice Lactucæ, & in tenues particulas diſſecta, ſingula ſemina ſingulis indita ſegminibus obruãtur. Semine per triduũ roſarũ ſucco, aut alio quopiã ſuauiter olẽte madefacto eundẽ odorẽ adulta plãtæ referet, quẽ liquor à ſemine abſorbtus. Ficulneus cinis, ſuillũ ſtercus, lana radicibus obuoluta, mures à radicum eroſione, quas ſummopere appetunt, expediet. Scolymi ſub ſecundum deſinentem ordinem, aut tertij initio excalfaciunt, & ſecundo deſiccant. Alimentum præbent non probum, nempe melancholicum.

Poterium. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ποτήριον. *Lat.* *Poterium.* *Ital.* *Poterio.* Gal. & Off. Ignotum.

POterium, Iones Neurada uocant, largè fruticat, cortice obductum tenui, ſpinis horridum, lanugine ſpiſſa, ramulis lõgis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris: ſemine nullius uſus, ſed guſtu acuto & odorato. Naſcitur in aquoſis, & collibus. Radices demittit binum ternúmue cubitorum, neruoſas & firmas: quæ proxime terram reciſæ, dant ſuccum gummi ſimilem: tuſæ, præciſis neruis & uulneribus glutinandis illinuntur, decoctum quoque eius neruorum affectibus prodeſt.

Poterium.

POterium nullus eſt qui in medium producat, ne in Italia quidem, nec niſi æquo iure inter ignotas plantas reponetur, cùm in plana Dioſcoridis hiſtoria, nullus ſit qui non mire implicatus, ſcitè ſe ab hoc extricet.

Acanthiũ. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀκάνθιον. *La. Acanthium. Ita. Acanthio.* Gal. Chardon beniſt. Off. Carduus benedictus.

ACanthium albæ ſpinæ ſimile, folijs aculeatis per extremitates, & lanugine araneoſa obductis, ex qua collecta & neta ueſtes bombycinis ſimiles texunt. Folia uel radices ad remedia opiſthotoni bibuntur.

EX Cardui quem Benedictum vocant, lanugine collecta & neta, veſtes bombicinis ſimiles vt texi non poſſe clarum eſt, & peræquè Acanthium, Carduum Benedictum non eſſe. Nec ſecus, cum noſtro hoc ſæculo, planta fertili intantum Lanugine nulla obducatur, fateri cogimur ignotum nobis Acanthium.

Acanthus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄκανθα. *Lat. Acanthium. Ita.*

y *Acantho.*

* *Acanthus hortenſis.* *Sylueſtris.*

Acantho. Gal. Branche vrſine. *Offic. Brancha urſina.* Ger. Berempoot.

ACanthus, Romani Pæderotam uocant, naſcitur in hortis petroſis, & riguis: folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ diuiſura, nigricantia, pinguia, læuia: caulem binum cubitorum, digitali craſsitudine, læuem, prope uerticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referẽtibus, ſpinoſis, è quibus flos prodit albus: ſemen oblongum, luteum: caput thyrſi ſpecie. Radicibus nititur longis, mucoſis, rubris, & glutinoſis: quæ uſtis igni & luxatis artubus

illi

illitæ ſubueniunt. Potæ urinam ciunt, ſed aluum cohibent. Ruptis, conuulſis, tabem ſentientibus, mirè proſunt. Naſcitur & ſylueſtris Acanthus, Scolymo ſimilis, aculeatus, breuior quàm ſatiuus, & is qui in hortis prouenit: cuius radix ad eadem ad quæ ſuperior efficax.

ACanthum eſſe Brancam vrſinam cum ex alijs notis apparet: tum quòd quæ humi procũbunt ampliſſima folia, arearum puluillos inueſtiant, atque adeò ei inſit facultas omnis quam Acantho attribuit Dioſcorides. Porro de Branca vrſina intelligendum, quæ Romana dicitur, non de vmbellifera herba, quam Nicander & Plinius Bupleuron, veteres Græci Bupreſtim appellarunt. Agreſtis Acanthus non perindè cognitus. Folia modicè digerunt, radix deſiccatoria & inciſoria eſt, è tenuibus partibus compoſita.

Anonis CAP. XVIII.

Anonis.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀνωνίς. Lat. *Anonis. Ita. Bonaga.* Gal. Bugraues. Off. Acutella.

ANonis, quam aliqui Ononida apellant, ramos habet fruticoſos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs Lenticulæ puſillis, ad

Rutæ aut pratenſis ſpoti folia accendentibus, ſubhirſutis, odoratis non iniucũdè olentibus. Muria conditur antè quàm ſpinoſa fiat, cibis gratiſſima. Rami acutioribus ſpinis, & ueluti ſpiculis firmioribus horrent. Radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. Huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. Radix cùm decoquitur in poſca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas ſanare creditur.

NAſcitur Onotis in cultis & incultis, eque ramis & radice ſeſe aratro implicantibus, aculeatisq; ſpinis, queis boues pungit, Resta bouis dicitur. florem Ononis profert croceum, vt plurimum verò purpureum & candicantem, piſellis ſimilem, licet minorem. huius radix arenulas renum per vrinam potenter attrahit, atque adeo comminuit quæ illius vias obſtruant. Puluis cum vino epotus par remedium in pleriſque conficit. Nec defuit qui ab hernia carnoſa magnitudinis non mediocris, deſperantibus medicis niſi ferro poſſe curari, huius ope ſanatus ſit. Ononidis radix excalfacit tertio ordine, abſtergit, incidit, vrinam proritat, renum lapillos effringit. Decoctum colluto inde ore, dolorem dentium ſedat.

Leucacantha. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. λευκάκανθα. *Lat. Leucacantha. Ita. Bianca ſpina.* Gal. Off.
Ger. ignota.

LEucacantha prædita eſt radice Cyperi, ualida & amara; quæ manducata dolorem dentium ſedat: ueteri laterũ dolori, atque iſchiadicis prodeſt, decocto cyathis tribus ex uino poto. Eadem ruptis conuulſis medetur. Radicis epotus ſuccus eoſdem præbet effectus.

Leucachanta

LEucacantha & Spina alba de qua ſuperius tractatum, non eadem ſunt planta. Nempè præter id quòd ſeparatim eas Dioſcorides & Galenus deſcribunt, ſecretas etiam ab inuicem facultates aßignant. Atenim non deliniatis nec à Dioſcoride nec à Plinio, folijs, caule, flore, ſemine Leucacanthæ, haud facilè ſit iudicare quæ hodie planta ſit Leucacantha, Matthiolus licet hæſitãs, hanc Carduum Mariæ dici poſſe exiſtimat, vt cui inſidentes prægrandibus folijs lacteæ maculæ Leucacanthæ nomen indere potuerunt, & quòd valida ſit & amara radice. Leucacanthæ radix amara eſt & inciſoria. In deſiccantium eſt ordine tertio, & excalfacientium ſecundo.

Tragacantha. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. τραγάκανθα. *Lat. Tragacantha. Ita.*
Gomma draganti. Gal. & Off.
Dragantum gummi. alquitira

TRagacanthæ radix lata & lignoſa, ſummo ceſpite nititur, unde ſurculos humiles, robuſtos, latiſsimé fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas & firmas occulunt. Eſt etiamnũ Tragacantha lachryma, quæ uulnerata radice manans concreuit. Præſtat pellucens, gracilis, læuis, ſyncera & ſubdulcis. Cutis ſpiracula, ut gummi, obſtruit. Huius increbuit uſus ad oculorum medicamenta, ad tuſsim, exaſperatas fauces, retuſas uoces, cæteraſq; deſtillationes, cũ melle in delinctu: ſubdita quoque linguæ liqueſcit: & in paſſo madefacta, drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & ueſicæ roſiones, mixto cornu cerui uſto & eloto, aut ſciſſi aluminis momento.

PLanta Hirci ſpinæ, è qua ferro inciſa gummi diſtillat, quod Gũmi Dragãti vocant, copioſè in Candia, Achaia, Morea, & quibuſdam Aſiæ partibus naſcitur. Quã habemus, è Candia ad nos exportatur & Græcia. Tragacantha ſimilem gummi vim habet, & pari modo deſiccat, licet non eadem acrimonia.

Eryngium. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἠρύγγιον. *Lat.* *Eryngium.* *Ita.* *Tringo.*
Gal. Panicault. cardo corredor

* *Eryngium.*

ERyngion aculeatarum generis eſt. Cuius folia in principio, ſale condita, in cibos recipiuntur: lata autem ſunt, & extremo ambitu aſpera, guſtu aromatica. Eryngio, cum adoleuerit complures ramulorum ſtriæ rubent, in quorum ſummitatibus globoſa capitula, durarum acutiſsimarumq; ſpinarum ambitu ſtellatim circũuallantur, quorũ color aliàs uiridis aliàs albus, interdũ cæruleus inuenitur: radix oblõga, lata, foris nigra, internè cãdidã, pollicis craſsitudine, odorata. Naſcitur in aſperis & campeſtibus. Vim habet calfactoriam. Pota menſes & urinas pellit, tormina inflationesq; diſcutit: contra iocinorum uitia, ſerpentium morſus, & hauſta uenena: cum uino prodeſt. Bibitur aduerſus plurima, cum ſeminis Paſtinacæ drachma una. Appenſa illitáue, tubercula diſcutere proditur.

proditur. Pota cum hydromelite radix, opiſthotonicis & comitialibus.

ERyngium ſpectanda foliorum forma, & capitulorum ſitu, candida, pallida, & cærulea conſpiciuntur, carduorum omnium belliſsimum, radices habet quæ ſiccatæ ſaccharo condiuntur. Adnaſcitur vna Eyrngij ſpecies marinis littoribus, folijs montano maioribus, huius radices teneriores & longiores, ad condiendum magis idoneæ ſunt. Hæc idem dico quod maritimi iſtius Eringij nullam Dioſcorides mentionem faciat. Hic ſubmonendi Arabum ſectarij, ne Serapionis aliorumue Mauritanorum Secacul (plantã Græcis incognitam) Eryngium eſſe putent. Nuſquam enim Serapio è Dioſcoride & Galeno mutuatur, vbi non illorum pariter nomen apponat, nec paribus viribus deſcribantur. Proinde non probè agunt qui Eryngij radices cum Sacharo melle conditas, ad vehementius incitandam venerẽ offerunt, quod Serapio Secacul, ſuo nobis ignoto, attribuit. Eringium paululum caliditate à temperatura ſecedit, ſubtilis tamen eius ſubſtantia, non paruam ſiccitatem habet.

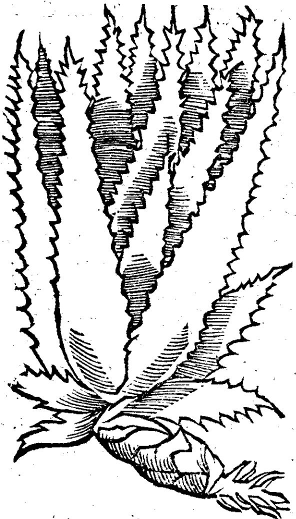
Aloë. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλοη. *Lat. & Ita.* Aloe.
Gal. Aloes. Perroquet.
Off. Ale hepaticulum Succotrinum.

alibar

ALoes folium Scillæ ſimilitudinem habet, craſſum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorſus pandum: folia utrinque gerit ex obliquo ſpinoſa, rariuſculè ſtriata, breuia & curta: caulis emittitur non diſsimilis Antherico: flos albus: fructus haſtulæ regiæ cognatus:

Aloë.

grauì tota eſt odore: & guſtu amariſsima: radice una, ceu palo, in terram depacta. Plurima præpinguisq́; in India gignitur: ex qua coactus ſuccus affertur. Naſcitur etiã in Aſia & Arabia, in locis quibuſdam maritimis: & in inſulis (ut in Andro) non ual de ſucco extrahendo idonea, ſed ad glutinanda ulnera ſanè quàm utilis, ſi detrita illinatur. Duo ſucci gñera: quod dam arenoſum, quod ſedimẽtum puriſsimè eſſe uidetur. Alterum ad iocinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris, ſyncera, quæ nihil doli ſenſit, nitida, calculorum expers, rufi coloris, friabilis ac iecinoris modo cocta, facilè liqueſcẽs eximiæ amaritudinis: improbatur nigra, & fractu contumax. Gummi eam adulterant: quod deprehenditur guſtu, amaritudine, & ualido odore: eoq́; argumento, quòd digitis friata non ad minima uſque fruſta reſoluitur. Noc deſunt qui Acaciam immiſceant, Natura eius eſt ſpiſſare, exiccare, ſomnũ allicere & corpora denſare, aluum reſoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium menſura, in aqua frigida aut egelida pota. Sanguinis reiectiones ſiſtit: regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua uel melle cocto ſumpta, aluum ſoluit. Purgationis perfectæ cauſa, tribus drachmis ſumitur, alijs purgatorijs medicaminibus admiſta, præſtat ut minus ſtomachum infeſtent. Sicca glu

ca glutinandis ulneribus inſpargitur: uulcera ad cicatricem perducit, cohibétque: eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur: diſrupta puerorum præputia iungit: condylomata, rimásque ſedis ex paſſo ſanat: hæmorrhoidum abundantiam & ſanguinis erumptiones ſiſtit: pterygia ad cicatricem ducit: liuores & inſignita, ex melle tollit: priuatim ſcabras lippitudines, pruriginéſque angulorum permulcet: dolorem capitis ſedat, temporibus & frõti illita ex aceto & Roſaceo: capillum fluentem continet, cum uino: tonſillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribur, cum melle & uino proficit, oculorum medicamentis torretus, in munda & candenti teſta, pennáque ſubinde uerſatur, ut poßit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod ſit arenoſißimum, tanquam inutile ſubſidat, & leue ac pinguißimum aſſumatur.

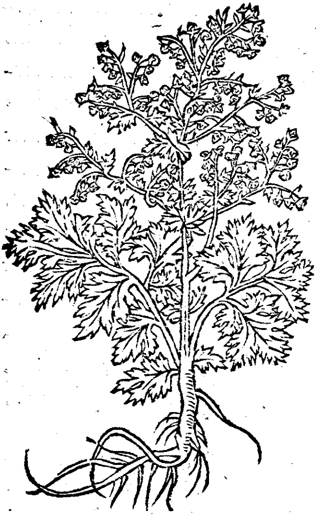
IN Aloe *diligenda adhibendus eſt delectus, ſiquidem magna ex parte adulterata reperitur.* Plãtæ Aloes *nomine, in* Italia *notißimæ ſunt.* Aloe *deſiccantium eſt ordinis tertij: & ſub deſinentem excalfaciẽtiũ primum, aut ſecundi initio.* Repercutit *ſimul & digerit.* Aliquántum *abſterſoria eſt: ſed modicè, vt vulneribus nihilum moleſta ſit.*

Abſinthium. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀψίνθιον. *Lat. Abſinthium.*
Ital. Aſſanzo. Gal. Aluyne
Abſince. Off. Latino
nomine.

aſſenſio Abſinthi

Abſinthium.

ABſinthium, aliqui Bathypicron, herba uulgò cognita. Præſtantius in Ponto & Cappadocia, in monte Tauro naſcitur. Vim habet calfaciendi & aſtringendi: bilem expurgat, quæ & ſtomacho & uentri inhæſit: urinam cit, & crapulam præſumptum arcet. Ad inflationes uentris, & ſtomachi dolores prodeſt, cum Seſeli et Nardo gallico potũ: faſtidia diſcutit, et arquatos ſanat madefacti dilutũ, aut decocti ius, quotidie tribus cyathis hauſtum: menſes cit potum, aut cum melle appoſitum. Contra fungorum ſtrangulationes conuenienter ex aceto bibitur. Aduerſatur Ixiæ uenenis cum uino, item Cicutæ, & muris aranei morſibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & Nitro perunguntur, & epinyctides ex aqua. Ad ſugillata & oculorũ caligines ex melle illinitur: item auribus, ſi manat ſanies. Dentium auriumq; dolores decoctum uaporis ſuffitu compeſcit. Decoctum in paſſo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs & iocinori, tritum cũ cerato Cyprino: ſtomacho quoque longa ualetudine laboranti, cum Roſaceo: cum ficis autem, aceto & loliacea farina, aquæ inter cutem lienoſiſq; ſubuenit. Vinum ex eo fit, quod Abſinthiten uocãt, præſertim in Propontide & Thracia quo ad antè dicta utuntur, cum febri carent: alioquin in æſtate propinãt, & acceptam huic uino incolumitatem referunt. Inſparſum arcis

Abſinthium,

Abſinthium, ueſtes ab erodentium iniuria uindicat: culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet: atramentum librarium diluto eius temperatum, literas à murium eroſione tuetur. Exiſtimatur liquamentum eoſdem præſtare effectus. Attamen potionibus improbatur, quoniam ſtomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

Marinum Abſinthium.

CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀψίνθιον θαλάσσιον. **Lat.** *Abſinthium marinum. Ita. Aſſenzo marino.* Gal. Barbotine. *Off. Barbotina. Mors uermium.* Ger. Syercruyt.

aſſen ſios marinos

ABſinthium marinum, quod aliqui Seriphum uocant, copioſiſſimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphoriſi Aegypti gignitur, quo Iſiaci pro oliuæ ramo utuntur. Herba eſt tenuis, Abrotoni parui ſimilitudine, referta minutulis ſeminibus, ſubamara, ſtomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adſtringit: per ſeſe aut cum Oryza cocta, interaneorum animalia, teretesq́; tineas, adiecto melle, enecat, aluum leuigat: cum edulio autem uel Lenticula decocta, eadem præſtare pōt. Pecora maximè pingueſcũt hoc pabulo. Tertium genus Abſinthio aßignatur, quo Gallia alpibus finitima ſcatet: id patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua

qua naſcitur cognomento, Abſinthio non diſsimile, uerùm ſubamarum eſt, non adeò ſeminis fœcundum. Eadem quæ Seriphium poteſt.

TRia Abſinthij genera facit Dioſcorides, Vulgare, Seriphium, & Santonicum, quod in Gallia ciſalpina naſcitur. Præcipuum eſt Ponticum, ſecundum Santonicum, tertium Seriphium. Abrotonum album, non eſt Ponticum Abſinthium: ſicut nec Cypreſſus herba, marinũ eſt Abſinthium. Seriphium ſiue marinum à Seripho inſula nomen accepit. Eius ſemen à ſpetiarijs Alexandrinum ſemen vocatur. Semen ſanctum, Italis Semenzina, & Seme ſanto, quòd conditum cum Zuccharo pueris vtendum datur ad conficiendos vermes, marini Abſinthij (nẽpe exilius) ſemen non eſt, ſed herbæ quæ in monte Gargano naſcitur, & Abſinthio noſtro vulgari ſimilis eſt. Marinum Abſinthium in Italiæ pluribus maritimis locis prouenit. Abſinthium ſimul amarum eſt, aſtrictorium, & acre, & peræquè excalfacit, abſtergit, roborat, & deſiccat. Calidum eſt primo ordine, ſiccum tertio: & ſuccus herba calidior.

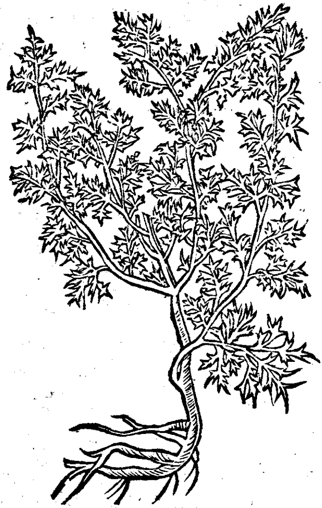
Abrotonum. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀβρότονον. *La.* Abrotonum. *Ita.* Abrotano.
Gal. Auronne. *Off. Latino nomine.*
Ger. Stabwurtz.
Yerua lombriguera

ABrotonum duorum eſt generum. Fœmina quadam arboris ſpecie fruticans, candicat, circum ramulos folijs, ſeriphi modo, minutim inciſis: floribus referta eſt, comantibus in ſummo, fulgore auri, corymbis: quod per æſtatem prodijt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro guſtu. Id genus Siculũ eſſe conſtat. Alterum mas uocatur, ſarmentoſum, gracilibus ramulis uti Abſinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Aſiatica, atque in Syriæ Hierapoli. Crudum ſemen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulſis, ruptis, coxẽdicibus, urinæ anguſtijs, menſibus ſuppreſ-

ſis

ſis, aut remorantibus. In uino potum exitialium ueneno rum antidotum eſt: horroribus ex oleo illinitur: ſerpentes & ſubſtratu & nidore fugat: contra ictus eorum cũ uino potum prodeſt, priuatim efficax contra ſcorpionũ & phalangiorum uenena: oculorum inflammationibus commodè illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane: tritum cum farina hordeacea, decoctumq́; tubercula diſcutit: irini compoſitionibus admiſcetur.

Abrotonum.

ABrotonum mas vulgaris eſt noticiæ, & itidẽ Abrotonum fœmina, id Itali vt nos, Cipreſſo, & Santolina vocant. Abrotonum tertij eſt deſiccantium & excalfacientium ordinis. Terrenæ eſt ſubſtantiæ, quæ è multo calore ſubtilis euaſit. Digerit & incidit plus Abſinthio, ob minorem nimirum acerbitatem, quæ guſtu deprehenditur: & quòd ſtomacho inimicum eſt, vt Seriphium: cum è diuerſo Abſinthiũ gratum, amicum, & nihil noceat ſtomacho. Amarus etenim ſapor ſolus ſtomacho in totum incommodat: Contra amiciſſimus auſterus, acerbus, & aſtrictorius, Porrò in diuerſæ qualitatis plantæ, ea vincet quæ potentior fuerit.

Hyſſopum. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Υσσωπος. *Lat. Hyſſopum. Ita. Hiſſopo.* Gal. Hiſſope. *Off. Latino nomine.*

Hiſſopo

Hyſſopum.

HYſſopum, herba nulli non cognita, duū generum eſt: montanum & hortenſe. Optimum eſt Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctū cum ficis, aqua, Melle, et Ruta, potumq́ʒ, peripneumonicis, diuturnæ tuſsi, ſuſpirioſis, deſtillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. Idem facit, ſi cum melle delingatur. Craſſum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulſo epotum: & ad ſubducendam aluum, cum ficis uiridibus detritis manditur: uehementius, addita Iri, Cardamomo, aut Irione, deijcit: colorem in corpore fouet: lieni, & aquæ inter cutem, cum Fico Nitroq́ʒ, inflammationibus quoque ex uino illinitur: cum feruente aqua impoſitum, ſugillata diſcutit: cum decocto ficorum, optimè anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione ſedat: inflationes auricularum uaporis ſuffitu diſcutit.

NEquicquam dubitandum Hyſſopum noſtrum vulgarem, Dioſcoridis eſſe Hyſſopum, vt non in Hyſſopum montanum ea ducēda eſt, quem herbarij Gratia dei, & Itali, Stanca cauallo nominant. Humidis & paludoſis naſcitur, palmo pauxillum altior, latis vt in Hyſſopo folijs, flore albo aut purpuraſcente, qui inter folia per totum penè caulem

emi

emicat. Summæ in guſtando amaritudinis, quæ cum ſtipticum quippiã ſentitur. Manducata aut pota choleram & flegma ſoluit innocuè. Redacta in puluerem, plagas (inſperſa) breui tempore coagmentat. Hyſſopus tertio ordine excalfacit & deſiccat, & tenuium eſt partium.

Stœchas. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Stœchas.

Græ. Στίχας. *Lat. Stœchas. Ita. Stecha.* Gal. & Off. Sticha-dos. Cantuess

S*Tœchas, iuxta Galliam in inſulis eiuſdem nominis è regione Maßiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. Herba tenuibus ſurculis, coma Thymi, longiore folio, ſubamara guſtu, & aliquantum acris. Cuius decoctum, Hyſſopi modo, ad pectoris uitia efficax eſt. Antidotis miſcetur*

* *Spica.*

Lauendula.

ſcetur. Viſcera omnia, & uniuerſum animantis habitum extenuat, ab obſtructionibus & farctu liberat.

STichas in Narbonenſi prouincia, & Stichadibus inſulis quæ ex aduerſo Maſſiliæ ſitæ ſunt, & in Arabia naſcitur, vnde maxima ex parte cum Alexandrinis mercibus Venetijs importatur. Naſcitur & in Gargano Apuliæ monte, Narbonenſi tamen & Arabica inferior. Stichas guſtu amara eſt, & modicè aſtringit. Terrena ſubſtantia, frigida, aſtrictoriam: alia terrena, ſubtilis redditá, & denſior, amaram efficit.

Origanum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὀρίγανος. ὀνῖτις. ἀγριορίγανος. *Lat. Origanum. Onitis. Origanum ſylueſtre. Ita. Origano.*

oregano *Onite*

Onite. Origano ſaluatico. Gal. Origan. Off, nomine Latino.

Origanum.

ORiganum Heracleoticum, quod & Cunilam uocant, folium habet Hyſſopo non diſsimile, umbellamq́ non in rotæ ſpeciem orbiculatam, ſed ueluti multifidam, ſemine in ſummis uirgis haudquaquam denſo. Excalfacit: unde decoctum cum uino potum, demorſis à ſerpente conuenit. Si Cicutam aut Meconion hauſerunt, ex paſſo: ſi Gypſum aut Ephemerum, ex aceto mulſo propinatur. Ruptis, conuulſis, hydropicis, cum fico eſui datur. Aridum acetabuli menſura potum in aqua mulſa, atros humores per aluum extrahit: menſes ciet, & tuſsi cum melle linctum medetur: ad pruriginem, pſoras, regiumq́ morbum, decocti ius in balneis prodeſt. Succus uirentis tonſillas, uuam, & oris ulcera ſanat: & per nares, ex oleo Irino infuſum, trahit: aurium dolores cum lacte mulcet. Conficitur ex eo, & Cepis, & Rhois frutice, quo ad obſonia utuntur, uomitorium medicamentum, & his omnibus in cupreo uaſe per dies bis uicenos inſolatis, dum caniculæ ſydus flagrat. Herbæ autem

ſubſtratu ſerpentes fugantur. Quæ Onitis appellatur, candidiore eſt folio, & Hyſſopo ſimilior. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, ſed multò inefficacior. Sylueſtre Origanum, aliqui Panaces Heraclion, alij Cunilam uocant, ex quibus eſt Nicander Colophonius: Folijs eſt Origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ Anethi inſunt, flores candidi: radix tenuis, ſuperuacua. Peculiariter percuſſis à ſerpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

Tragoriganum. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

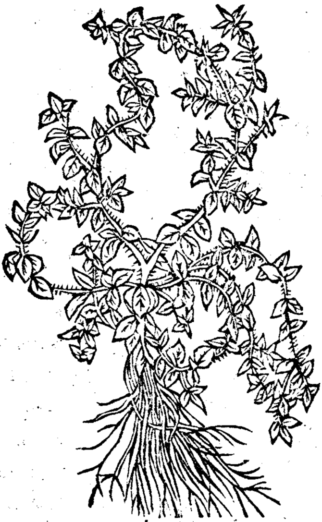
Græ. τραγορίγανος. *Lat. Tragoriganum. It. Tragorigano.* Gal. Maſtic. Off. herba Maſticina. Ger. ignota.

T*Ragoriganum tenuis frutex eſt, ſylueſtri Serpyllo aut Origano ſimilis, folio & ramulis. Quibuſdam in locis lætius uirentiusq́ inuenitur, & latioribus folijs, ſatis glutinoſum. Alterum exilibus ſurculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui Praſium uocauere. Optimum eſt Cilicium, & Cretenſe, & & Smyrneum, & in Chio Chooq́ proueniens. Omnia excalfacient, urinam cient, aluo accomodantur, decocto poto bilem deijciunt, lienoſis ex aceto bibere prodeſt, contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur, menſes trahunt: peripneumonicis, tuſſietibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorum potio eſt: quare cibum faſtidientibus & ſtomacho acida ructanti, imbecilloq́ traditur. Item ſi à marina iactatione nauſea, & æſtus præ*

æſtus præcordiorum exc[i]tetur: tumores uerò cum polenta illita diſcutiunt.

O*Riganum Heracleoticum & Onite in Italia non naſcitur, forſitan nec in alijs Europæ locis. Quod autem vulgo Origanum dicitur, ſylueſtre eſt Origanum, nempe quòd in ſyluis, non ſatum, proueniat. E Candia ſiccum Origanum aſſertur, flore albo, acerrimi & odorati guſtus. Id Tragoriganum duci poteſt, quantumuis pro vero Origano in ſeplaſijs venundetur. Siquidem ſcribit Dioſcorides Tragoriganum in Cilicia, Choo, Chio, Candia, & Smyrna naſci. Quod non perindè de Heracleotico dicit. Origani deſiccant, incidunt, & excalfaciunt tertio ordine. Præterea Tragoriganum adſtrictorium eſt. Italico Origano, in aliorum omnium vicem, è Matthiolo vti poſſumus.*

Pulegium. CAP. XXX.

Pulegium.

NOMENCLATVRA.

Græ. γλήχων. *Lat. Pulegium. Ita. Pulegio.* Gal. Pouliot. Off. Latino nomine. Ger. Poley.

P*Vlegium herba uulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit: menſtrua, ſecundas ac partus eijcit, pulmonis uitia ex melle & Aloe potum extrahit, & conuulſis auxiliatur, nauſeas ſtomachique*

inter

interciſiones,ex poſca permulcet:atram bilem per aluum exigit. Bibitur in uino utiliſsimè contra ſerpentium morſus. Defectos animo recreat,cum aceto naribus obiectum: gingiuas arefacti cinere corroborat:illitum cum polenta inflammationes omneis ſedat: podagris per ſe ſubuenit,impoſitum uſque dum rubeſcat locus: cum cærato uaros extinguit:lienoſis cum ſale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat,conuerſas uuluas corrigit, contra inflationes duritiasq́ uuluæ, in deſeſsiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui Blechona, quoniam dum floret guſtatum à pecoribus,balatum concitat.

Eſt Pulegium mas flore albo,fœmina rubeo. Naſcitur in Italia, & Gallijs,ſed præcipua laus ei qui in Prouincia Romana prouenit. Eſt vbi mas tantũ repperiatur. In valle Anania, & propinquis Germaniæ locis in hortis ſeritur,cum acribus alijs herbis. Folia habet Nepetæ ſimilia:acri guſtu eſt & amariuſculo. Ad hæc potiſsimè excalfacit & deſiccat.

Dictamnum. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. δίκταμος. Lat. Dictamnũm. Ita. Dittamo. Gal. Gimgembre de iardin. Off. Diptamum.

Dictamnum,aliquibus ſylueſtre Pulegium uocatur. Cretenſis herba eſt,acris,læuis, Pulegio ſimilis, ſed maioribus folijs,quæ tomento quodam ſpiſſaq́ lanugine pubeſcunt. Florem nullum aut ſemen profert. Præſtat omnia quæ ſatiuum Pulegium,ſed efficacius multò,non potum modò, ſed appoſitum quoque aut ſuffitum,defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras ſagittis percuſſas, huius herbæ paſtu eas excutere. Purgandi um habet ſuccus,illitus, aut cum polenta tritus. Herba impactos

impactos pedibus reliquóue corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur: ſiquidem ipſum imminuit. Metunt æſtate & autumno. Radix eius guſtu calfacit, partus accelerat. Succus cum uino potus, contra ſerpentium morſus præſidio eſt. Tanta herbæ facultas eſt, ut olfacta abigat beſtias, quæ uenenato ictu ſæuiant, appenſaq́; contactu exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis morſibus, infuſus ſuccus præſentaneo eſt remedio, ſi etiã ab inſtillatione ſtatim in potu aſſumatur. Quod Pſeudodictamnum uocant, multis in terris naſcitur, antè dicto ſimile, ſed minus quàm illud acre. Eoſdem effectus præbet, ſed inefficacius multò. Defertur à creta alterum Dictamni genus, folijs Siſymbrij, ramis maioribus: in quibus flores ſylueſtris Origani, nigri, molles: odor foliorum inter Siſymbriũ & Saluiam iucundiſſimus. Efficax ad eadem, ſed minus nares ferit. Miſcetur emplaſtris & medicaminibus, quæ aduerſus ſerpentium iniurias confinguntur, Theriaca uocant.

Saluia loco dictami

HAbet vera Dictamnus Pulegij folia, dẽſa vtrinque lanugine veſtita, quibus ſolis medicinam facit, lignoſas radices quarũ rarus eſt vſus. At quæ vulgo in ſeplaſijs Dictamnus habetur, fraxineis eſt folijs, glabris, ſolis radicibus medicatur. Quò apparet nos vera Dictamno carere. Cum tamen conſtet veram Dictamnum è Creta Venetias afferri, hic eniti ſummoperè debent pharmacopolæ, vt non ex aliorum ſermone, ſed ò proprijs notis deprehenſum & cœmant, & in ſuas officinas inuehant. Dictamnus Italica, quam albam vocant, & quidã à fraxini foliorum ſimilitudine, Fraſsinello, flores habet flagrantiſsimi odoris, leues & vagos: radicem amaram, & ideò inteſtinorum vermes conficit. Medetur hæc venenis & venenatis quorumuis animalium morſibus. Stomacho prodeſt, & queis ſtrictum eſt pectus. Aqua quæ è flore, in Mariæ balneo conficitur, abſque eo quòd odoris eſt eximij, naribus attracta, antiquæ capitis frigiditati admodum prodeſt. Dictamnus ſubtiliore quàm Pulegium eſt ſubſtantia, cætera ſimilis. Pſendodictamnus, & alia Cretenſis Dictamnus ad nos non afferuntur, licet ſint qui dicant hanc poſtremam, vulgarem noſtrum eſſe Dictamnum.

Saluia. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐλελίσφακος. *Lat. & Ita. Saluia.* Gal. Saulge. Off. Latino nomine. Ger. Salbey.

Saluia maior.

Saluia minor.

Saluia ſiue Eleliſphacon frutex eſt ramoſus: longus, uirgas habens quadrangulas, & canas: folia mali Cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſsiora, & quæ ſenſim attritarum quaſi ueſtium ſcabritiem referant, hirſuta, ſubalbida, perquàm iucundo odore, ſed graui: ſemen ſummis in caulibus ſylueſtri Ormino ſimile gerit. In aſperis naſcitur. Menſes cit &

urinas, decoctum foliorum ramorumq́ potum: partus extrahit: Paſtinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat, uulnerum ſanguinem cohibet, tetra ulcera purgat. Teſtium pruritus ſedant rami foliáque, ſi decocto eorum foueantur.

S*Aluia nota eſt planta, domeſtica quam francam vocant, & ſyluestris quæ candidior eſt, & in totum hiſpidior.* Nec *tamen illa eſt, ne quis fallatur, quam officinæ* Centrum *galli vocant.* In Candia *& aliquot regni* Neapolitani *locis, fructum* Saluia *producit colore cæſio, gallæ quercinæ ſimilitudine. Saluia manifeſtè excalfacit, & leniter adſtringit.*

Mentha. CAP. XXXIII.

Menta ſatiua.

Menta ſatiua altera.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἡδύοσμος. *Lat. Mentha. Ita. Menta.*
Gal. Mente. Off. Latino nomine.

Yerua buena

Mentha, cognita herba eſt: Calfaciendi, adſtringendi, atque exiccandi uim habet. Siſtit ſanguinem, poto ex aceto ſucco, tineas in uentre teretes enecat, uenerem ſtimulat, ſingultus, uomitiones, cholerasq; ſedant terni ramuli cum acidi granati ſucco poti. Suppurationes diſcutit, ſi cum polenta illinatur. Impoſita fronti, capitis dolores mulcet: mammas, ſi tendantur, aut lacte turgeant compeſcit: cum ſale canum morſibus illinitur: aurium doloribus cum aqua mulſa ſubuenit: uuluæ ante coitum admota, cõceptioni reſiſtit: linguæ ſcabritiem confricta leuigat: coire lac, denſariq; in caſeum non patitur, ſi folia potionibus lactis immergantur. In ſumma, ſtomacho utilis eſt, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Syluestris Mentha, Latini Mẽthaſtrũ uocãt, hirſutiore eſt folio, & prorſus maiore, quàm Siſymbrij, grauiori odore: quare minus ad ſanorũ uſus expetit.

Mentha & Mentaſtrum notæ ſunt plantæ, Galeno & Dioſcoridi ad accendẽdam Venerẽ validæ; Acres & calidæ tertio ordine, quãuis cultura humidiorem domeſticam reddat. Mentha amara, & aliquãtum acerba, & ſubtiliſsimis conſtat partibus.

Calamintha. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. καλαμίνθη. *Lat. Offic. & Ital. Calamintha.*

Gal. Calament. Ger. Fiſch mintz. calamenta

Ex Calaminthæ generibus quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens incana, ſurculos aridos, & caules anguloſos, purpureum florem. Altera Pulegio ſimilis eſt, ſed maior: quam ſylueſtre Pulegiũ ideo appellarunt, quòd odore ipſum æmuletur, Nepetam Latini uocitant. Tertia Menthaſtro cognata eſt, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus quàm ſuperioris, ſed uiribus inefficacior. Omniũ folia guſtu impenſe feruentia & acria: radix ſuperuacua. Naſcitur in campeſtribus aſpe

* Calamintha.

nepita.

aſperis & aquoſis. Potu aut illitu demorſis à ſerpente opitulatur. Decoctum potu menſes & urinas expellit: ruptis, conuulſis, orthopnœa, torminibus, choleris, horroribusq́; auxiliatur regiũ morbum expurgat: præſumpta in uino uenenis reſiſtit: tineas cæteraq́; interaneorum animalia, cum ſale & Melle pota, enecat: nec ſecus cocta crudáue, ſi teratur. Elephanticos eſitata adiuuat, ſi poſtea ſerum lactis ebibatur. Folia detrita ſi in uellere ſubijciantur, menſes extrahunt, & partus enecant. Accenſa aut ſubſtrata, ſerpentes fugant: nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta, & illita, ſugillata tollunt. Calamintha iſchiadicis imponitur, ut ex alto humores euocet, ſummã cutem exurens. Vermes necat ſuccus auribus inſtillatus.

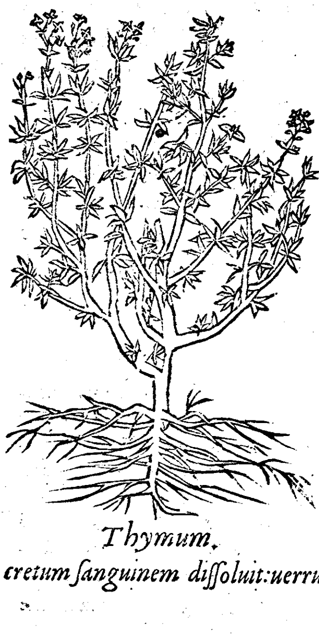
MAtthiolus in altiſſimis vallis Ananiæ montibus Nepetam montanam frequenter collegit, folijs Ocymo ſimilibus & incanis, ſurculis anguloſis, flore purpureo, & in ipſa valle, tertium genus Mentaſtro cognatum, ſed acrius, & magis incanum. Idem caltariam herbam, quæ Italis, Herba gatta, ſecundum ſed nec tertium. Nepetæ genus non eſſe contendit, quòd herba cattaria folijs cõſtet in totum Vrticæ & Meliſſophylli, & non, Pulegij ſylueſtris. Latina vox eſt Nepeta, Græca Calamintha. Videant Herbarij & pharmacopolæ vt has Nepetæ vel Cala

mẽthæ ſpécies, probè & è Dioſcoride diſcernãt. Nepeta *ſubtilis ſubſtãtiæ, ſicca & calida eſt tertio ordine, guſtu acri, & aliquantum amaro.* Mon*tana reliquis valentior.*

Thymum. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. θύμος. *Lat. & Off. Thymus. Ita. Thimo.*
Gal. Mariolaine d'Angleterre.
Thym. Ger. Thymim. tomillo

Thymum.

T*Hymum ab omnibus cognoſcitur, ſurculoſus frutex, exilibus folijs multis & anguſtis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili ſolo et petroſo prouenit. Vim habet hanc, ut cum ſale & aceto potum, pituitam per aluum detrahat. Decocti ius prodeſt orthopnoicis, & anhelatoribus: tineas uetris exigit: menſes, partus, & ſecundas pellit: urinas ciet: cum melle & eclegmate: faciles facit excreationes: recentes tumores diſcutit, cum aceto illitũ: concretum ſanguinem diſſoluit: uerrucas Thymi colorem redden-*

tes,

tes, penſilesq́; tollit, iſchiadicis cum uino & polenta impoſitum ſubuenit: hebetibus oculis in cibo prodeſt. Perquàm utile pro condimento, duntaxat ad uſus eorum qui rectè ualent.

THymum duarum eſt ſpecierum. Selectum, quod flore eſt purpureo, nec hoc viribus inferius, quod album florem profert. Itali Apulum ſummopere æſtimãt. Candianum ſpicatis eſt capitulis, & odore flagrantiſsimo. Thymum aromaticum ſeplaſiæ vocant. Thymum potenter calidum & inciſorium eſt.

Satureia. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. θύμβρα. *Lat.* Satureia. *Ita.* Coniella. Gal. Sarriete. Ger. Saturey.

Satureia.

SAtureia triuialis notitiæ eſt: gignitur in aſperis locis, & tenui ſolo, Thymo ſimilis, minor tamen & tenerior. Defert ſpicam florũm plenam, coloris herbacei. Eadem poteſt quæ Thymum, ſi modo conſimili ſumptitetur. Aptus ſanis uſus. Eſt etiamnum quædam ſatiua, ſylueſtri prorſus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam, commodius in cibos recepta eſt.

Quam

QVam Græci Thymbram, Latini Cunilam vocant. hæc domeſtica eſt, & ſylueſtris. Domeſtica tantum, Satureia dicitur. Sylueſtris odoratior eſt, guſtu acrior, Thymoq; proprio effectu validior: Satureia verò imbecillior, ſed cibis aptior.

Serpyllum. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἕρπυλλος. *Lat.* & *Offic.* *Serpillum.* *Ita.* *Serpillo.* Gal. Serpoullet. ſerpol

Serpyllum.

SErpyllum duorum generum eſt. Hortenſe odore Sampſuchum imitatur, atque in coronas addi ſolet, cui à ſerpendo nomen inditum eſt: quoniam ſi qua eius particula terram attingat, inibi radices demittet. Folia & ramulos Origani habet, ſed candidiores: in macerijs multò procerius aſſurgit. Sylueſtre, Zygis appellatum, non ſerpit, ſed in altitudinem increſcit, ramulos ædens tenues, ſurculoſos, folijs refertos longioribus quàm Rutæ, & duriori

rioribus, anguſtis: flores iucundè olent, guſtanti acres: radicis nullus uſus. Naſcitur in petris, ſatiuo efficacius, atque magis excalfaciens, & ad medendi uſum aptius. Menſes trahit, urinam potu ciet, torminibus ruptis, uulſis, & iocinoris inflammationibus auxiliatur, & aduerſus ſerpentes potu illitúue. Capitis dolores mulcet coctum, adiecto Roſaceo, & madefactum in aceto: maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit. Cruentos uomitus ſedat ſuccus, drachmis quatuor ex aceto potus.

IPſa experientia docet ſatiuum Serpillum non ſerpere, ſed è Plinio in palmi altitudinem ſeſe ſubrigere. Eſt ſylueſtre Serpillum nulli non notum, id ſerpit. Eò fit vt inuerſus Dioſcoridis textus eſſe videatur. Calidum eſt & acre Serpyllum. Satiui ingens eſt apud Thuſcos copia, & ea de cauſa errant, qui id Pulegium noſtrum eſſe putant.

Sampſuchũ. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ, σάμψυχον. *Lat*, *Sampſuchum. Ita. & Off. Maiorana.* Gal. Mariolaine. Ger. Meyeron.

Ger. maiorana   ...rana

SAmpſuchum in Cypro & Cyziceno laudatiſsimum: ſecundum ſibi locum uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Herba eſt ramoſa, per terrã repens, folijs eius Calaminthæ, quæ tenui folio conſtat, Leptophyllos appellatur, hirſutis & rotundis. Suauiſsimum odorem ſpirat, ideo coronis inſeritur. Vis eius excalfaciens. Succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, ſugillata tollunt: menſes ſubdita in peſſo trahunt: contra ſcorpionis ictũ ex aceto et ſale illinunt: luxatis tumoribusq; cerato excepta imponun

imponuntur: aduerſus oculorum inflammationes, tumoresq́ cũ polline polentæ illini prodeſt. Acopis malagmatisq́ calfaciendi gratia, commiſcetur.

S*Ampſuchus & Amaracus idem ſunt.* Nam *quod de his diuerſis capitibus à* Galeno *&* Paulo *tractatur, ea cauſa eſt quòd per* Amaracum, Marum *intelligunt, ſimile quidem* Sampſucho, *niſi quòd amarius eſt et odoratius: &* Cizici Marum, Amaracus *vocabatur.* Sampſuchus *tenuium eſt partium, tertia claſſe digerit, deſiccat, & excalfacit.* Porrò Amaracus, *Galeno &* Paulo, *non aliunde* Marum *eſt, quàm è codicum corruptela, (vt doctorum iudicium eſt) in queis aliquà* Amaracus *inſcriptus, vbi* Marum *eſſe debuerat.*

Melilotos, ſiue ſertula Campana.

CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

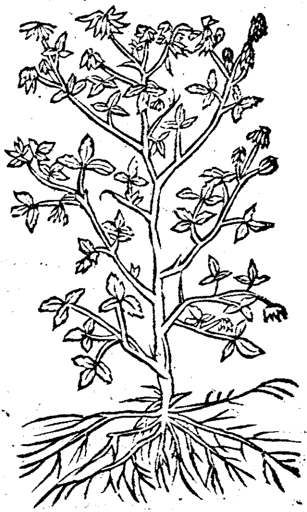
Græ. Μελιλωτος. *Lat. Sertula campana. Ita. Sertola campana.* Gal. Coronne de Roy. *Off. Melilotus.* Ger. Cleuten.

S*Ertula Campana laudatiſsima in Attica, & Cyzico, & Chalcedone nata: cuius odor uicinus eſt Croco, boni odoris. Naſcitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum langueſcente, odore infirmo. Vim habet adſtrictoriam. Inflammationem omnem emollit, præſertim quæ in oculis, uulua, ſede, aut teſtibus erumpat, ſi ex paſſo cocta illinatur: interdum autem addito oui luteo aſſato, aut Fœnigræci farina, Lini ſemine, aut polline, capitulis Papaueris, Intybóue. Recentes meliceridas per ſe cum aqua, & ulcera manantia in capite, illita cum creta Chia, uino aut Galla ſanat. Stomachi dolores & cruda & cocta cum aliquo ex antè dictis leuat: doloribus aurium mitigandis cruda*

ex

Melilotus.

Melilotus Italica.

ex paſſo inſtillatur: in aceto aut roſaceo madefacta, capitis dolorem lenit.

OFficinarum Melilotus, vera eſt (quam quarto libro deſcribit Dioſcorides) Lotus vrbana, Præcellens Melilotus in regni Neapolitani Campania multis in locis naſcitur, indeq; ſemen & flos in alias regiones cœperunt exportari. Mixtæ eſt facultatis, cum aliquanta aſtrictione, digerit tamen & maturat, ſiquidem calida in eo ſubſtantia, frigida valentior eſt. Huius ſemen Serapioni in vſum medicinæ cedit.

Marum. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. μάρον. *Lat. Marum. Ita. Maro.*

[illegible] Proprium & certum nomen non habet. *Off. Lat. nomine.*

Marum

MArum herba cognita uulgò, ſurculoſa, flore Origani, folijs multo longioribus, flore odoratiore. Vim habet Siſymbrio conſimilem. Subſtringit enim & modicè calfacit: qua de cauſa illitu ſerpentia ulcera ſiſtit, & in calidas illitiones additur. Iuxta Magneſiam & Tralleis copioſiſſima gignitur.

MArum Galeno & Plinio peregrina herba, huic Aegyptia, illi Aſiatica & Cizicina: hoc quidam Maioranam noſtram gentilem ſeu minutam putant, verum cum Plinius inter peregrina odoramenta recenſeat, vt hanc non in Europa naſci credamus, facit. Porrò, Marum, vt iam dixi, Amaraco amarius & odoratius eſt. Attamen Mari vicem, Amaracum noſtrum minutum, ſupplere ſine noxia poterit.

Acinos.

Acinos.

CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ακινος. *Lat. Acino. Ita. Acino.* Gal. Baſilic menu. *Off. ignota.* Ger. Klein Baſilien.

ACinos aut Aconos à Græcis dicitur, tenui ſiccoq́ ramulo herba, Ocimo ſimilis, odorata, ſed hirſutior, qua coronæ factitantur: à nõnullis olitoribus colitur. Menſes & aluum pota ſiſtit. Illita panos

panos ignemq́ ſacrum ſanat.

A*Cinos Ocymum Caryophillatum eſſet, ni Plinius diceret, Acinon nullum florem producere, at noſtrum hoc Ocymum floret ſub autumni initium. Adde his, Acinos, ramulis & folijs hirſutior, & odore Ocymo inferior eſt. Manardus & Matthiolus in illuſtranda medicina præſtantes viri, (Si quidem Acinos in Italia naſcatur) herbulam eſſe opinantur, quæ in agrorum limitibus & ſemitis naſcatur, hirſutam, & aliquantum odoratam, cui à quibuſdam Baſilici ſylueſtris nomen inditum eſt.*

Baccharis. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. βάκχαρις. *Lat. Baccharis. Ital. Bacchara.* Gal. Gant de noſtre Dame. *Off. ignota.*

B*Accharis herba fruticoſa, quæ in coronas additur: cuius folia aſpera ſunt, media Violæ & Verbaſci magnitudine: caulis anguloſus, cubiti altitudinem petẽs, aliquantulum aſper, non ſine appendicibus adnatis: flore purpureo, ſubalbicante, odorato: radicibus Veratro nigro ſimilibus, quibus odor ineſt Cinnamomo proximus. Aſperum ſqualidumq́ ſolum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulſis, ex alto præcipitatis, ſpirandi difficultati, ſalutaris. Item diuturnæ tuſsi, & urinæ difficili: menſes pellit: contra ſerpentium morſus utiliſsimè datur in uino. Recens radix appoſita, partum extrahit. Puerperis eius decoctum in deſeſsionibus prodeſt. In diapaſmata utiliter inſeritur, iucundi odoris gratia. Folia ut potè quæ adſtringant, capitis doloribus illitu proſunt: oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, ægilopijs incipiẽtibus, ignibusq́ ſacris auxiliatur. Odor ſomnum gignit.*

B*Accharis, viuida & potẽs, nõ eſt Aſarum, cuius hactenus vice Baccharis vſus increbruit.* Ruellius, *Diuæ Mariæ chirothecas (nam her-*

ba eſt hoc apud Gallos *nomine) eſſe putat.* Matthiolus *eorum opinionem improbat, qui* Baccharem Capriſolium *exiſtimant, herbam quæ* Officinis Matriſſylua, & Italis Scarleggia *domeſtica vocatur, nēpe radicibus non ea quam requirit* Dioſcorides *ſimilitudine ad* Veratrum *nigrum accedentibus: & odore nihilum* Cinnamomo *propinquo. Siquidem radicibus conſtat raris, candicantibus, gracilibus, & inodoris. Et eò conijci difficile eſſe, Baccharem in* Italia *reperiri. Quid de* Gallijs *ſperandum, quæ magis ad ſeptentrionem vergunt, eam ne herbam producere, quam* Galenus *dicat odore* Cinnamomo *ſimili, coronariam, & acrē? Conferant, qui limato ſunt iudicio, ac ſententiam ferant.*

Ruta. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πήγανον. *Lat. Ita. & Off. Ruta.* Gal. Rue.

Ruta.

RVta montana ſylueſtriſq; ſatiua & hortenſi acrior eſt, & in cibis damnata: ſatiua uerò quæ ſub Ficu arbore enaſcitur, magis in cibos admittitur. Vtraque urit, calfacit, exulcerat: urinam ciet, menſtrua pellit, aluū ſiſtit potu ciboúe: letalium medicamentorum antidotum eſt, ſi ſemen ex uino, acetabuli menſura, ebibatur. Folia per ſe præſumpta, aut cum nuce iuglande, aridiſq; ficis, inefficaces uenenorum uires reddunt: contra ſerpentes ſimili modo ſumere conuenit: geniturā cibo potúue extinguit: cum Anetho ſicco decocta, tormina ſedat. Facit ad pectoris laterūq; dolores: difficultatē ſpirādi, tuſſes, pul-

monis inflāmationē,coxēdicū articulorūq; cruciatus & horro-res febriū circuitu repetētes,pota ut antè dictū eſt. Itē ad inflationes coli,uuluæ,rectiq; inteſtini,cū oleo decocta & infuſa. Fœminas uuluæ ſtrangulatu liberat,ſi à genitali ſedetenus cū melle ſubijciatur. Feruefacta ex oleo, & pota,uentris tineas excutit: articularijs doloribus ex Melle,aquæ inter cutē cū ficis illinitur. Eiſdē in potu auxiliatur,decocta in uino ad dimidias partes, & oblita. Cruda cōditaq; cibo,uiſus aciē excitat:dolores oculorum illita cū polēta lenit,doloribus capitis cū Roſaceo & aceto illita auxiliatur:profluētē naribus ſanguinē ſiſtit,trita & indita:teſtiū inflāmationibus cū laureis folijs impoſita, & eruptionibus papularū cū Myrto & cerato prodeſt. Cū pipere autē,uino & Nitro affricta,albæ uitiligini medet̄. Cū eiſdē illita,formicationes tollit, & uerrucas quæ Thimi florē repræſentāt:cōtra impetigines cū alumine & Melle utiliſsimè imponit̄. Succus in mali Punici calyce calfactus,auriū dolori efficaciter infundit:hebetudinē oculi qui ſenſere,Ruta cū Fœniculi ſucco ac Melle perūcti iuuātur:ignē ſacrū,ulcera quæ ſerpūt,aut in capite manāt cū aceto Roſaceo & Ceruſa perſanat. Māſa alliorū ceparūq; acrimoniā domat. Mōtana ſi copioſius eſtur,interficit. Dū florē promit, & ad murias colligitur,cutē inflat: & rubore quodā inficit,cū pruritu ac uehemēti inflāmatione. Oportet itaq; eā unctis antea manibus & facie colligere. Tradūt ſuccū gallinaceis pullis inſparſum feles arcere. Adijciūt eā quæ in Macedonia circa Haliacmō amnē prodeat,comedētes interimere. Montoſus autē is locus,uiperis ſcatet. Semē eius potū,cōtra inteſtina uitia efficax eſt:in antidota cōmodè addit:cōtra incōtinētiā urinæ toſtū,ſemē ſeptenis diebus potui datur. Radix huius montanū Moly uocatur. Sylueſtris Ruta ſatiuæ ſimilis eſt. Prodeſt comitialibus & coxēdicū doloribus:mēſtrua mouet,partus enecat. Acrior eſt uiribus quā hortenſis, & ualidior. Sylueſtris,utpotè noxia,cibis abdicatur.

Syluestris ruta. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πήγανον ἄγριον. *Lat.* *Syluestris ruta*
Ita. Ruta ſaluatica. ruta silvestre
Gal. Rue ſauuage. Off. Harmela.

Vocant etiamnum ſyluestrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Aſiæ finitima Moly dicitur. Frutex eſt qui ab una radice multos emittit cauliculos: folijs multò quàm alterius Rutæ longioribus, tenerioribusq́, odore graui: flore candido: capitulis in cacumine paulò maioribus, quàm ſatiuæ Rutæ, quæ tribus maximè partibus conſtat: in quibus triangulum ſemen, ſubrufum, guſtu amarum recluditur, cuius eſt uſus. Semen autumno matureſcit: quod cum melle uino, Croco & Fœniculi ſucco, ac gallinaceo felle, teritur contra retuſam oculorum aciem. Sunt qui eam Harmalam uocent, Syri, Beſaſan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quandam cum Moly ſeruet ſimilitudinem: radice nigra, flore candido. In collibus, & læto ſolo prouenit.

Moli. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μῶλυ. *Lat. Moly.*
Ita. Moli.
Gal. Off. & Ger. ignota.

Moly folia habet Graminis latiora, humi ſparſa: florem albæ Violæ ſimilem, ſed minorem, lactei coloris: caulem

lem candidum, quaternum cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod Allij ſpeciem referat. Radix parua, bulboſa, quæ mirum in modum ualet ad aperiendas uuluas, ſi trita cum Irino unguento, in peſſo ſubijciatur.

R*Vta & hortenſis & ſylueſtris notæ cuiuis ſunt plantæ. Sylueſtris (non de hac loquor cui 44. Cap. peculiare fecit Dioſcorides) in campeſtribus naſcitur, & montibus iuxtà* Montem *Peſſulanum, & alijs calidioribus* Galliarũ *locis. Italiæ in montibus* Diui *Valentini, &* Gargano, & Goritiano *comitatu.* Domeſticæ *ſimilis eſt, niſi quod acrior & odoris grauioris.* Ruta *ſylueſtris in excalfacientium eſt ordine quarto, domeſtica tertio.* Herbæ *non acres tantum, ſed etiã amaræ.* Di*gerunt, & potenter deſiccant.* Rutæ *in venena virtutem nouere* Mu*ſtellæ, hac ſiquidem ſe præparant cum ſerpentibus dimicaturæ.* At Ruta *ſylueſtris qua de ſeparatim tractat* Dioſcorides*, cuiuſque natales peregrinos facit, differt à* Ruta *ſylueſtri, cuius præcedenti capite mentionẽ facit.* Galeno*, radice eſt nigra, flore lacteo.* Reperitur *in* Gallia Narbo*nenſi cum omnibus notis, quas ab ea* Dioſcorides *expoſtulat.* Præter *has tres* Rutæ *ſpecies, eſt etiam* Ruta *capraria, quem* Itali *Galega vocant, &* Thuſci, Lauaneſe. Naſcitur *in ipſis foſſarum ſummitatibus,* Fœno*græco ſimilis.* Huic *mirandam vim in peſtem attribuunt, in venena, & maximè ſerpentiũ, cibo ſumptæ, ſeu illitæ morſui.* Pota *ſemiũciæ pondere, pueros ſanat epilepticos,* Attamẽ *hæc* Ruta *capraria, nõ eſt* Polemo*nia.* Moly Homero*, ad excutiendas faſcinationes valentiſſimum, inuentori* Mercurio *tribuitur, radice rotũda nigraq;, magnitudine* Cepæ, Fo*lio* Scyllæ*, flore candido,* Græcis *alijs luteo.* Plinius Moly *ſibi allati meminit, in* Campania *ægrè inter difficultates ſaxeas effoſſi, radice triginta pedes longa, ac nec ſic quidem ſolida, ſed abrupta.* Moly *noſtro tempore ignotum. nec eſt, qui è locis vbi naſcitur, proferat.*

Panaces. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. παναχὲς ἡράκλειον. *Lat. Panaces heracleum.*
Ita. Panace heracleo.
Gal. Off. Ger. ignotum.

PAnaces nonnullis Heracleum dicitur, ex quo Opopanax colligi ſolet. Plurimũ in Bœotia & in Phocide Arcadiæ naſcitur: ibiq́ compendij & quæſtus, qui ex eo liquore factitatur, gratia ſtudioſè colitur. Folijs eſt aſperis: in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinque partitò diuiſis: caule, ut Ferulæ, altiſsimo, qui lanugine quadam incaneſcit, folijs etiam minutioribus obſitus, muſcarijs, ceu Anethi, in cacumine: flore luteo, & ſemine odorato ferventeq́: radices habet multas ab origine una, candidas, graueolentes, craſsi corticis, & ſubamari guſtus. Naſcitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur ſuccus inciſa radice, recenti caulium pullulatu: ea candidum ſuccum emittit, qui ſiccatus, in ſumma cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem ſuccum excipiunt, folijs excauato ſolo ſtratis, quæ ſiccata tolluntur. Simili modo caule meſsibus inciſo, profluentẽ ſuccum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, diſtentæq́, ſiccæ, quæ cariem non ſentiant, aromaticæ, ferventes guſtu. Fructus ex media ferula cibo idoneus eſt: ſed ex agnatis ſtolonibus, ab uſu cibario abhorret. Maximè in hoc ſucci genere probatur quàm amariſsimus, internè albus, aut ſubfuluus, foris ad Croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, tener, ſtatim in aqua eliqueſcens, graui odore. Niger improbatur, ac mollis. Adulteratur Ammoniaco aut cera. Sed ſynceri experimentum eſt, ſi digitis in aqua friatus reſoluatur, & lacteſcat. Excalfacit, mollit, extenuat: horroribus febrium circuitibusq́, uulſis, ruptis, laterum dolori, torminibus, ſtillicidio urinæ conuenit. Contra ueſicæ ſcabiem ex aqua mulſa aut uino bibitur: menſes trahit, fœtum enecat, inflationes quæ uuluam malè habent, duritiasq́, ex melle dilutus, diſcutit. Iſchiadicis illinitur, acopis & capitis medicaminibus admiſcetur, carbunculos rumpit, podagricis cum uua paſſa illitus ſubuenit, dolore dentium liberat, cauis inditus, oculorum

aciem

aciem illitu excitat. Ex eo & pice optimum ſit emplaſtrum, cõtra beſtiarũ morſus, quæ in rabiẽ efferantur. Radix in ramenta conſciſſa, uuluæ admota, partus extrahit: ad uetera ulcera efficax eſt, nudata oſſa, corpore operit, ſi trita cum melle illinatur. Semen cum Abſinthio ſumptum, menſes pellit: cum Ariſtolochia prodeſt aduerſus animalia, quæ uenenum eiaculantur. Et contra uuluæ ſtrangulatus in uino bibitur.

Panaces Aſclepij. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πάνακες ἀσκληπιοῦ. *Lat. Panaces Aſclepij.*
Ita. Panace d'Aſclepio.
Gal. Off. Ger. ignotum.

Panaces Aſclepij, caulẽ à ſolo emittit tenuẽ, cubitalẽ, geniculatũ, circa quem folia Fœniculi fundũtur, ſed maiora tamẽ hirſutioraq́ꝫ, odorata: in cacumine umbella, ubi flores emicãt aurei, odorati & acris guſtus: radix parua eſt & tenuis. Auxiliarẽ uim habẽt flores & ſemina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, ſi trita cũ Melle imponantur. Aduerſus ſerpentes ex uino bibuntur, & cũ oleo illinuntur. Aliqui Panaces ſylueſtre Origanum uocant: alij Cunilam: de qua in Origani mentione diximus.

Chironium Panaces. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πάνακες χειρώνιον. *Lat. Chironium Panaces.*
Ita. Panace Chironio.
Gal. Off. Ger. ignotum.

CHironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. Folium eius Amaraco ſimile: flos aureus: radix parua, quæ non altè demittitur, guſtu acris. Pota radix ſerpentium ueneno reſiſtit. Illita coma, eadem præſtat.

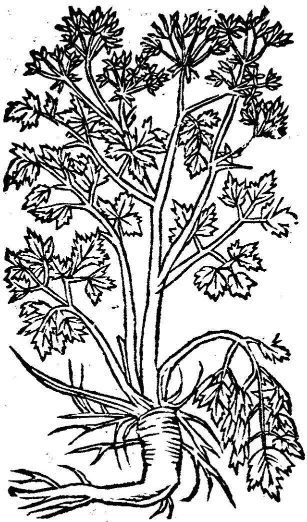
PAnaces ab inuentoribus agnomen ſortitum, nempè primum ab Hercule, ſecundum ab Aeſculapio, tertium à Chirone, ipſo ſuo nomine morborum omnium remedium pollicetur. Panaces Herculeum ſpontè in Italia prouenit, maximè in Apulia, in Apennini iugis, & in monte quem ſibi proximum Senenſes, Argentao vocant. Seritur & pluribus in hortis, oſtentationis & publici ſpectaculi gratia. At enim in nullo Italiæ loco extrahitur is liquor, quem Opopanacem vocant. Hic Venetijs ex Alexandria affertur, magna ex parte adulteratus, reperitur tamen quandoq; ſingularis, nitidus, & ſincerus. Semen & radix Panacis ad nos hodiè non afferuntur, quantumuis hæc ſanè neceſſaria. Ideò diligentes Chirurgici ad inducenda quæ carne nudata ſunt oſſa, radicum fragmenta magna ſedulitate inter condenſatum gummi perquirunt, queis puluerem in id remedium efficiant. Opopanax qui inciſa ſit radice, vel caule Panacis Herculei, excalfacit, emollit, & digerit, tertioque excalfacientium eſt ordine, & deſiccatium ſecundo. Radicis cortex calida & ſicca eſt, minus tamen ſucco, vt quæ aliquantum abſterſoria ſit. Panaces Aſclepium & Chironium nemo eſt qui oſtendat, aut in Europam afferat.

Liguſticum. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λιγυστικόν. Lat. Liguſticum. Ita. Liguſtico. Gal. Liueſche. Off. Leuiſticum.

LIguſticum, quod alij Panaceam, alij Panaces uocant, plurimum in Liguria naſcitur, in monte Apennino, Alpibus contermino, unde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant, quoniam & radice & caule, Heracleotico Panaci ſimile ſit: & uiribus eiſdem præditum. Gignitur in altiſſimis aſperiſq́; montibus, ac umbroſis, maximè iuxta fluenta. Cauliculum fert Anethi, geniculatnm, tenuem, & in circuitu folia Sertulæ campanæ, molliora, odorata, prope uerticem graciliora

* *Liguſticum.*

liora, & longè magis diuiſa: in cacumine muſcariũ, in quo ſemen dependet nigrum, ſolidum & oblongum, fœniculo proximum, guſtanti acre, & aroma olens: radix candida, Heracleotici Panacis ſimilis, odorata. Radicis ſeminiſq́ uis excalfactoria, cõcoquẽs. Prodeſt ad inteſtinos dolores, tumores, concoctiones. Item ad inflationes, præſertim quibus ſtomachus turgeat: & cõtra ſerpentium ictus: urinas & menſes potu trahit. Eoſdem præſtat effectus appoſita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquentibus admiſcetur: ori perquàm utile: quare pro Pipere utuntur eo indigenæ ad obſonia. Adulteratur ſemine quodam ſimili, quod facilè guſtu diſcernitur: amarum enim eſt. Alij ſemen Fœniculi aut Seſelis admiſcentes Liguſticum dolo uitiant.

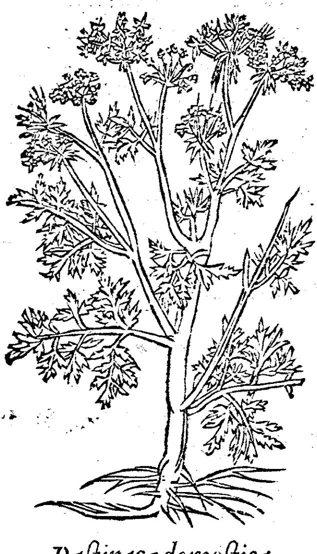
LIguſticum, à Liguria *vbi plurimum naſcitur,* Galeno Libyſticum, *non eſt* Leuiſticum *vulgare. Siquidem* Leuiſticum *non niſi in hortis prouenit.* Caulem *facit altiſsimum, concauum, & craſſum, & non tenuem, vt de ſuo narrat* Dioſcorides. Folia *nihil ad* Sertulam *campanam accedunt, at vt* Apij *inciſa, craſsiora tamen & maiuſcula.* Semen *licet* Fœniculo *proximun, tamen ſolidum non eſt, nec aroma olens, ſed friabile, & ſquamoſum.* Porro *cùm verum* Liguſticum *Genuæ & per totam* Liguriam *copioſè naſcatur, & inibi ſemen in ciborum condi-*

mentum veniat, publice tamen in alias Italiæ partes non exportatur. Eius etiam ſumma abundantia eſt in altiſsimis vallis Ananiæ & Goritiani comitatus montibus.

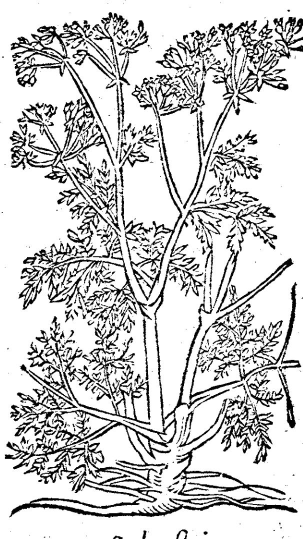
Paſtinaca. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σταφυλῖνος ἄγριος.
Lat. Paſtinaca ſylueſtris. çanahoria salvaje
Ita. Paſtinaca ſaluatica.
Gal. Carrotes ſauuages. Off. Latino nomine.
Ger. Wild Paſteney.

Paſtinaca domeſtica.

Sylueſtris.

Paſti

PAſtinaca ſylueſtris folia Gingidij habet, latiora, ſubamara caulem rectum, ſcabrũ: umbellam ſimilem Anethi, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ſeme croceum: radix digiti craßitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impoſitum, menſtrua mouet. Iis conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut ſi aqua cutem ſubijt. Serpentium morſibus ictibusq́ prodeſt. Præſumentes id nulla affici iniuria à ſerpentibus traduntur: conceptus adiuuat. Radix urinam pellit, uenerem ſtimulat, partus appoſita eijcit. Folia trita, & cum Melle impoſita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

PAſtinaca domeſtica & ſylueſtris, vtraque noſtro tempore in hortenſi re nota eſt. Nec tamen Paſtinaca domeſtica Carota eſt, nimirum quòd nullus vnquam ſcripſerit, Paſtinacam domeſticam, radice purpurea & ſanguinea. Eodem in errore verſantur, qui pro Dauco, ſylueſtris Paſtinacæ ſemen accipiunt, de illa loquor quæ in vmbellæ medio paruum florem & purpureum producit. Et quamuis Dauci & Paſtinacæ ſylueſtris ſic vires conueniant, vt vnum pro altero vſurpari queat, non ideò ſequitur idem eſſe Daucum & Paſtinacam ſylueſtrem. Hæc in totum domeſtica valẽtior, præcipuè ſemen & radix, & abſterſorium in ſe quiddam continet.

Seſeli. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σέσελι Μασσαλεώτικου. *Lat.* *Seſeli Maßilienſe.* *Ital.* *eodem nomine.* Gal. Ser mõtain. *Off.* *Siler montanũ.*

SEſeli Maßilienſe folia Fœniculi habet craßiora: caulem uegetiorem: umbellam Anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, deguſtanti ſtatim acre: radix longa eſt, iucundi odoris. Semẽ & radix excalfaciẽdi uim habẽt, potu ſtranguriæ & ortho

Maſſilienſe Seſeli.

orthopnœæ medentur: ſuffocationibus mulierum, comitialibusq́ profunt: menſes & partus trahunt: ad omnia interna mala pollent, tuſſim ueterem ſanant. Semen cum uino potum, concoquit, & tormina diſcutit: epialis febribus utile, & cõtra perfrictiones in itineribus, cũ Pipere & uino bibitur: capris, cæterisq́ pecudibus datur in potu, quò facilius ſuos fœtus enitantur. Aethiopicum Seſeli, folia habet Hederæ, minora, & ad Periclymeni modum oblonga: frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extenſis, ramis ſeſquipedalibus, capitulo Anethi, ſemine in tritici morem denſo, nigro, amaro, Maſſilienſi odoratiore, & acriore, multũ ſuaui. Peloponnenſe folia habet Cicutæ, latiora, & craſſiora: caulem ſupra Maſſilienſis magnitudinem, ferulaceum, & latam in cacumine umbellam, in qua ſemen latius, odoratum, & carnoſum pendet. Eiſdem uiribus præditum eſt. Naſcitur in aſperis, riguis & collibus, inuenitur etiamnum in inſulis.

Creticum ſeſeli. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τορδύλιον. *Lat.* Tordilium. *Ita.* Tordilio. Gal. Off. Ger. non ſatis cognitum.

Tor

* Creticum ſeſeli.

Tordyliū, quod aliqui Creticū Seſeli uocat, iuxta Ciliciā in Amano mō te naſcit̃, herbula ſurculoſa, ſemine duplici, rotūdo, ſcutulorū effigie, odorato, ſubacri. Cōtra urinæ difficultatē bibitur, potu cit mēſes. Succo ſeminis cauliſq; uirentis, ternis obolis ex paſſo decē diebus hauſto, renes ſanantur. Efficax eſt radix ad ciēdas pectoris excreationes, in delinctu cum melle.

Seſeli Maßilienſe tum in vicinis Maßiliæ locis, tum in omnibus Tridentinis montibus enaſcitur, & ſpeciariæ quãuis quãdoq; probatū, habēt tamen non rarò, quod delineationi Dioſcoridis nō reſpondeat, in quo nihil præter amaritudinē & cimicū odorē ſentiatur. Seſeli Aethiopicū, Peloponeſiacum, & Creticum ad nos non afferuntur, ac proinde eorum notitia deperijt. Ceruæ à partu Seſeli ſe purgant.

Siſon. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίσων. Lat. Siſon. Ita. Siſone.

Gal. nomen nō habet. Off. perperā ſemē Amomi.

Siſon exiguū ſemen eſt, in Syria natū, Apio ſimile, nigrū, feruēs, oblōgū. Cōtra lienis uitia bibitur, urinæ difficultatē potu emēdat, remoratos mēſes citat. Quo in cōdimētis cū cucurbita, & aceto, indigenæ utūtur. In cacumine granula multa gerit.

Quidā ſemen illud quod pro Amomi ſemine officinæ oſtēdūt, eadem qua petroſelini vulgaris forma, colore pullū, cū tunditur odora

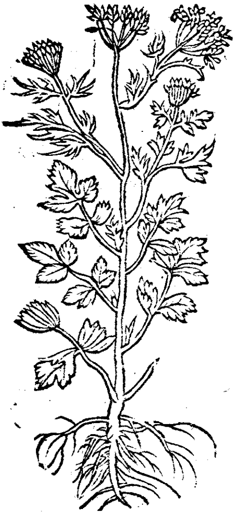
tum

tum,guſtu acri,linguamq; flagrantia vellicante,Siſonis eſſe ſemen putat. At ignota nobis planta,qui tandem de ſemine ſtatuere poſſumus? Nec enim expeditum hiſdē rebus iudicium,queiſde præcipuæ partes & notæ depictæ non ſunt.

Aniſum. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ανισον. *Lat. Aniſum. Ita. Aniſo.*
Gal. Anis. Off. Latino nomine. Ger. Aniß.

Aniſum.

ANiſum in ſumma excalfacit, exiccat: oris halitũ iucũdiorẽ facit,doloris leuamẽtũ præſtat,urinã ciet:aquã quæ ſubijt cutẽ,diſſipat. Potũ ſitim cohibet,animaliũ uenenis aduerſatur, ualet ad inflationes,aluũ & alba fœminarũ profluuia ſiſtit,lac ad mãmas elicit,uenerẽ ſtimulat:dolores capitis leuat,ſuffitũ naribus. Cũ roſaceo tritũ, inſtillatũq;, fractis auribus medetur. Melius ſemper recẽs,plenũ,non furfuroſum,odore præſtans. Inter prima laudatũ eſt Creticũ,ꝓximo loco Aegyptiũ.

ANiſi & plãta & ſemẽ vulgaris ſunt notitiæ.hoc vtile admodum eſt, acre, & amaruſculum,& natura ad exurentia accedens, tertiæ calidorum & ſiccorum claſſis.

Carum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κάρος. *Lat. Carum. Ita. Caro.*

Gal.

Gal.& Off. Carui. Ger. Wiſ Comiin.

CArum, ſemen eſt uulgaris notitiæ. Excalfacit, urinam concitat, ſtomacho utile, os commendat, cōcoctionē adiuuat, utiliter miſcetur antidotis & oxyporis, Aniſi uicem præbet. Radix cocta, Paſtinacæ modo manditur.

CArum pratenſis herba cum ſemine nota eſt. Id Germani panibus immittūt, eoq́; in ciborum condimentum vtuntur, vt nos Aniſo. Tertio fere ordine excalfacit, & deſiccat, & modicā acrimoniā reſipit.

Anethum. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ανεθον. *Lat. Anethum. Ita. Anetho.*
Gal. Anet. Off. Latino nomine.

Anethum.

ARidi Anethi comæ ſeminisq́; decoctum, potu lac euocat, inflationes, & tormina ſedat, aluū, uomitionesq́; ſiſtit, urinas ciet, ſingultus lenit, oculorū aciē hebetat, geniturā reſtinguit, aſsiduè potum. Fœminis uuluæ malo opportunis, ad deſeßiones utile. Condylomata illitus eius cinis tollit.

ANethi planta fœniculo adſimilis, latius tamen ſemē. Calidum eſt Anethum ſub finē ſecundi gradus, aut ineunte tertio. Vſtum calidum & ſiccum eſt tertio ordine.

Cuminum ſatiuum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κύμινον ἥμερον. *Lat. Cuminum ſatiuum.. Ita. Cimino domeſtico.* Gal. Cumin. Off. Cuminũ romanũ.

CVminũ ſatiuũ ori gratũ eſt: ſed multò magis Aethiopicũ quod Hippocrates regiũ appellauit. Secundum locũ tenet Aegytiũ, reliqua ſequuntur. Prouenit in Galatia, in Aſia, Cilicia, & Terẽtia, & pleriſq; alijs tractibus. Excalfacit, adſtringit, exiccat. Ad tormina inflationesq́; cõuenit, coctum & cum oleo inditũ, aut cũ hordeacea Farina illitũ. Orthopnoicis datur in poſca: demorſis à ſerpẽte, in uino. Teſtiũ collectionibus auxiliatur, impoſitũ cũ uua paſſa, aut Lolij farina ceratóue. Menſiũ abundantiã inhibet. Cõtritũ autẽ in aceto, & naribus obiectũ, ſanguinis profluuia ſiſtit. Colorem bibentium, aut perunctorũ, mutat in pallorem.

Sylueſtre Cuminum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κύμινον ἄγριον. *Lat. Syluestre* Cuminum. *Ita. Cimino ſaluatico.* Ga. Cornuete. off. Cõſolida regalis.

SYlueſtre Cuminũ, plurimũ efficaciusq́; in Lycia, & Galatiæ Aſia, atq; Carthagine Hiſpaniæ gignitur: frutice paruo dodrãtali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ue luti ſerratis, & Gingidij *diuiſura. In cacumine capitula quina, aut ſena habet, mollia, rotunda, in quibus eſt ſemen aceroſum, guſtu ſatiuo acriore. Naſcitur in collibus. Bibitur ſemẽ ex aqua aduerſus tormina inflationesq́;: itẽ cõtra uenenatas beſtias, ex uino: ſingultus ex aceto ſedat: ſtomacho utile, quẽ humor uexat, ſugillata tollit, ſi manducatũ cũ Melle & uua paſſa illinatur. Teſtiũ inflammationibus, adiectis eiſdẽ illitũ medetur. Eſt & aliud ſylueſtris Cumini genus, ſatiuo nõ diſsimile, quod à ſingu-*

lis

Ammi.

lis floribus penſilia promit cornicula, in quibus ſemẽ eſt Melanthio ſimile: quod potum omnium ſerpentiũ morſibus præſidio eſt. Calculoſis & ijs qui urinæ ſtillicidio uexantur, aut concretum ſanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur: ſed Apij ſemen ferueſactum poſtea bibendum eſt.

CVminum ſatiuum folijs eſt fœniculi, caule vnico, è quo plures ramuli prodeunt: floreſcit in vmbellã, & ex ea copioſiſsimum ſemen emittit. Radice eſt candida, ſubrotunda, quaſi bulboſa. Naſcitur in putribus & maximè calidis locis. Ruellius & Valerius Cordus vtrunque Cumini ſylueſtris genus in Conſolida regali, & Cornuta noſcitant. At Matthiolus neutrum in Italia reperiri ſcribit, quòd è Licia, Galatia, & Hiſpania vbi ſumma copia naſcuntur non afferantur. Cyminum excalfacientium ordinis eſt tertij.

Ammi. CAP. LIX.

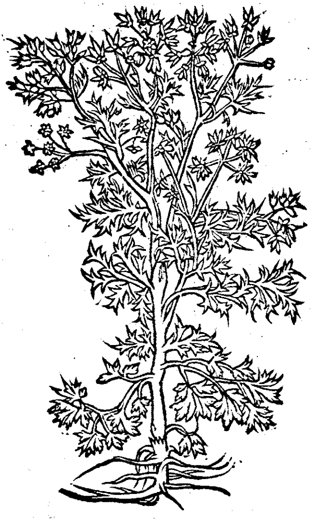
NOMENCLATVRA.

Græ. Αμμι. *Lat. & Ita. Ammi.* Gal. & Off. Ameos. Ger. Ammey ſamen.

AMmi Aethiopicum Cuminum appellant: plerique hoc natura diuerſum ab illo exiſtimant. Vulgo notum eſt ſe-

men exile, multò minus Cumino, Origanum reſipiens. Eligendum eſt purum, minimè furfuroſum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccans. Facit ad tormina, urinæ difficultatem, ſerpentium ictus, cum uino potum: menſtrua ciet: miſcetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ ecdoria uocant, ut indè exortis urinæ difficultatibus reſiſtat. Sugillata cum Melle tollit, colorem potu aut illitu mutat in pallorem. Suffitum cum uua paſſa aut reſina, uuluas purgat.

AMmi *Matthiolo ex authoritate* D. *Aluigij* Romani *herbarij, & Simpliciarij excellentiſsimi in* Italia *non naſcitur, è que tot diuerſis ſeminibus quæ* Ammi *nomine in ſeplaſijs væneunt, nullum eſt quod verum* Ammi *ſemen referat*. Id *natura calidum & ſiccum eſt, & cum ſubtilibus conſtet partibus ſubamarum & acre eſt.* Calidum *itaque & ſiccum in tertij ordinis fine.*

Coriandrum.

Coriandrum.

CAP. LX.

NOMENCLATURA.

Culantro

Græ. κόριον.

Lat. Coriandrum aut Corianum. Ita. Coriandro.
Gal. Coriandre. Off. latino nomine. Ger. Coriander.

Corian

Coriandrum aut Corianum, uulgaris eſt notitiæ, uim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane aut polenta, ignibus ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt, medetur: epinyctidas cum Melle uel uua paſſa, teſtium inflammationes, carbunculosq́ sanat: cum Faba freſa, ſtrumas & tubercula diſcutit: tineas interaneorum expellit ſemen, cum paſſo potum, & genituram adauget, largius tamen ſumptum, mentem non ſine periculo mouet: quare continuo, & copioſiore uſu abſtinendum. Succus cum Ceruſſa ſpumáue argenti, necnon aceto & Roſaceo illitus, ardentes ſummæ cutis inflammationes emendat.

Notũ eſt Coriãdrũ, & eius ſemen quod in cõdita cedit. Herba ipſa eſſentiæ amaræ habet plurimum, aquei humidi tepentis parum, aſtrictionis tantillum, vt ab ea refrigeret, quemadmodum ex amarore, excalfacit: deterget, digerit, & tenuium eſt partium.

Hieracium. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ιεράκιον μέγα. *Lat. Hieracium magnum. Ita. Hieracio maggiore.* Gal. Cichoree iaune. Off. Cichorea lutea.
chicoria amarilla

Hieracium magnũ, caulem emittit aſperum, ſubrubrũ, ſpinoſum, cauũ: folia ex interuallis rariuſculè diuiſa, ſimilia

Hieracium.

Soncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modicè ſubſtringendi. unde illitum, ſtomacho æſtuanti, inflammationibusq́ prodeſt. Succus eroſionem ſtomachi ſorbitione mitigat. Herba cum radice illita, uibratis à ſcorpione ictibus auxiliatur. Hieraciũ paruum, folia ex interuallis habet, diuiſa in ambitu: cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes, emicant. Vim ſuam ad eadem ad quæ ſuperior impendit.

H*Ieracium* Plinio *ex accipitribus nomen accepit, quòd eius ſucco vnguibus elicito, oculos à caliginè expediant.* Herbæ *in totum* Soncho *ſimiles, & ruſticis notæ: maius* Cichoræ *luteæ: minus* Intubi *ſylueſtris nomine.* Harum *nullam* Galenus *aut* Paulus *mentionem faciunt.*

Apium CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

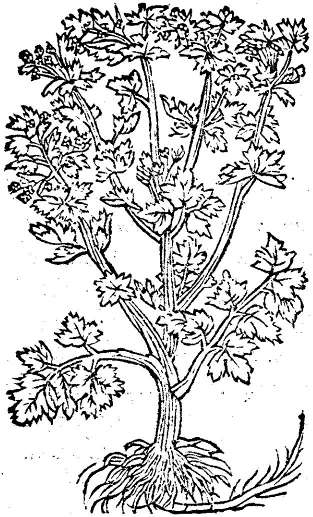
Perejil. o, apio

Græ. σέλινον. *Lat. Apium. Ita. Apio.*

Cal.

Gal. Perſil. Offic. Latino nomine. Ger, Epſſich.

HOrtenſis Apij herba ad eadem ad quæ Corianum conuenit: inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur: æſtuantem ſtomachum mulcet: mammarum duritiam ex lacte concreto contractam reprimit: urinam ciet, ſiue crudum, ſiue coctum edatur. Decoctum eius radicisq́ potum, uenenorum noxæ reſiſtit, quum uomitiones excitet: aluum cohibet. Semen uehementius urinam pellit: contra ſerpentium uenena, aut epotam argenti ſpumam auxiliatur: inflationes diſcutit. Admiſcetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præſtant, theriacis quoque, ac tuſsis remedijs. Eleoſelinum in humidis naſcitur, ſatiuo grandius, ad eadem efficax. Oreoſelinum, caule eſt dodrantem alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula Cicutæ, multò tamen tenuiora: ſemine Cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Naſcitur in petroſis & montibus. Vrinam ciet, ſemine ac radice in uino potis: menſes trahit. Antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalfactorijs inſeritur. Nec hallucinari nos oportet, exiſtimantes Oreoſelinum eſſe, quod in ſaxis prouenit: aliud enim eſt Petroſelinum. Petroſelinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis, ſemine Ammij, odoratiore, ſapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menſtrua. contra ſtomachi & coli inflationes, & tormina prodeſt: laterum, renum, & ueſicæ doloribus in potu ſubuenit. Admiſcetur antidotis urinam cientibus. Hipposelinum, Latini Oluſatrum appellant, aliqui Smyrnion, quamuis aliud ſit quod propriè Smyrnion dicitur,

Apium.

ti paulò pòſt referemus. Eſt autem maius & ſatiuo Apio candidius: caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas: folijs latioribus, in puniceum uergentibus: coma Roriſmarini, florum plena, dependentibus in cacumine corymbis, antè quàm defloreſcat. Ea ſemine turget nigro, oblongo, acri, ſolido, aromatico. Radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbroſis & paluſtribus enaſcitur. olerum generis, ut apium. Radix cruda coctáue eſtur. Folia cum caulibus decocta manduntur, & per ſe aut cum piſcibus præparantur, crudaq́ muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto ſemine ex mulſo uino, menſes cicat: algentes calfacit potu aut illitu: urinæ ſtillicidio auxiliatur. Radix eoſdem præſtat effectus.

M*Edicorum bona pars qui lapſam in barbariam medicinam reſtituere,* A*pium domeſticum antiquorum, vulgare noſtrum* Petro*ſelinum eſſe contendunt.* Porro A*pium quod officinæ pro* A*pio domeſtico obtrudunt,* A*pium eſt paluſtre, domeſtico maius.* A*ttamen non illud eſt quod* I*tali* M*acerone vocant, vt in ſequenti de* S*myrnio capite patebit.* N*am multum inter ſe differunt* M*acerone,* A*pium paluſtre, &* H*ippoſelinum.* M*ontanum* A*pium non ſemel* M*atthiolo oſtenſum eſt,*

cum no

cum notis omnibus quas ei aſsignant Theophraſtus & Plinius, nempè Cicutæ folijs, radice gracili, caule & vmbella Anethi. Quod ad Petroſelinum Macedonicum attinet, eo nos caremus. Et cum Petroſelini ſemen, Ammio candido & minimo ſemini comparetur, Officinarum ſemen illud grande, & nigrum Oreoſelini ſemen eſſe non poteſt. At enim quod ſub huius nomine ſatinũ in hortis viſitur, cultura manſueſactum, illius ſpeciem præ ſe fert. Hipposelinum Matthiolo Leuiſticum eſt vulgare, nec eſt Macerone, quòd Hippoſelinum radice ſit candida, & Macerone nigra. Quòd autem in hiſtoria Hippoſelini non ſibi cõueniant Theophraſtus & Dioſcorides videtur Theophraſtus de alio quàm Dioſcorides Hippoſelino intellexiſſe, nimirum de Smyrnio, maximè cum Galenus dicat, quibuſdam nihilum inter ſe differre Hippoſelinum & Smyrnium. Valerius Cordus ſemen quod pharmacopolia pro Petroſelino Macedonico venditant, Oluſatri eſſe contendit.

Smyrnium. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σμύρνιον. *Lat. Smyrnion. Ita. Macerone.* Gal. Leueche non probe. Off. Angelica.

Smyrnion, quod in Cilicia Petroſelinum uocant, paſsim in Amano monte gignitur. Caulem habet Apij, & ſtolones multos: folia latiora, ſubpinguia, ad terram infracta, robuſta, odore medicato, cum quadam acrimonia, iucunda, colore in luteum langueſcente: capitibus caulium orbiculatis, ut Anethi, ſemine Braſsicæ, rotundo, nigro, acri, Myrrhæ ſapore, ita ut alterum alterius loco cedat: radix quoque odorata, guſtu acri, fauces mordet, ſuccoſa, mollis: cortex eius foris niger, intus uiridis, aut ſubalbidus. Naſcitur in ſaxoſis, & collibus, atque

ſqualidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & ſeminis, excalfacere. Folijs muria maceratis ad obſonia utuntur: aluum ſiſtunt. Radicem contra ſerpentium ictus bibere conuenit, tuſſes & orthopnœas mitigat, urinæ difficultati medetur, recentes tumores, collectiones duritiasq́ diſcutit. Illita, uulnera ad cicatricem perducit, partus abortu uitiat, ſi feruefacta ſubijciatur. Semen, lienis, renum & ueſicæ uitijs prodeſt: menſes & ſecundas pellit, commodè datur iſchiadicis in uino: inflationes ſtomachi lenit. ſudores ciet, & ructus. Peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

SMyrnion Matthiolo *ea herba eſt, quam* Thuſci Macerone *vocant, ſiquidem caulem habet* Apio *ſimilem, ſtolones multos, folia lata, ſubpinguia, in terram infracta, quadantenus acria, pallida, odore medicato: caput caulium orbiculatum, vt* Anethi*: ſemen* Braßicæ. *Et reliquæ peræquè notæ, & vires* Dioſcoridis *delineationi reſpondet. Seri* Smyrniũ *cœpit iam ſeneſcente* Plinio*, hodieq; in* Italia *ſeritur. Errant qui* Hippo ſelinum, *ſylueſtre* Smyrnium *eſſe cõtendunt, nec minus hallucinantur, qui id eſſe autumant, plantam quæ vulgo* Imperatoria *vocatur.* Valerius Cordus Smyrnium, Angelicam *facit, nõ illam vulgarem, ſed quæ in* Pomerania *&* Briſgoia *naſcitur, nigra foris radice. Nam vulgaris,* Myrrhis *quibuſdam videtur, quod impugnat* Matthiolus.

Elaphoboſcum. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελαφοβοσκον. *Lat.* *Elaphoboſcum.*
Elaphoboſcho. Gal. & Off.
Gratia dei.

ELaphoboſco fœniculaceus caulis eſt, aut Rorimarino ſimilis, geniculatus: folijs duum digitorum latitudine, ut Terebinthi, prælongis, aliquantum aſperis, circunfractis: adnata multa habet, ferentia umbellas Anethi ſimiles, & ſemina eiuſdem

dem: florem ſubluteum: radice ternum digitorum longitudinis & craßitudinis unius, candida, dulci, eſui apta. Caulis tener pro olere manditur. Contra ſerpentium ictus, datur ſemen in uino. Fama autem eſt, hoc pabulo ceruas ſerpentium morſibus reſiſtere.

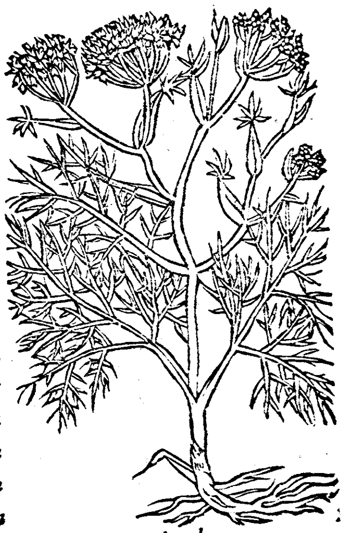
ELaphoboſcum hanc non eſſe herbam, quam herbarij Gratiam dei vocant, & è qua ſui nominis vnguentum conficitur, hoc cõijcitur, quod gratia dei, ſimilis Hyſſopo *ſit, & non fœniculo.* Vidit Matthio*lus in valle* Ananiæ *& in comitatu* Goritiano *plantam intantum* Ela*phoboſco ſimilem, vt ouum ouo nõ magis accedat.* Excalfacit Elaphobo*ſcũ vt potè è ſubtilibus partibus cõpoſitum, & deſiccat ſecundo ordine.*

Fœniculum. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Hinojo

Gr. Μάραθρον. *Lat.* Fœniculum. *Ital.* Finochio. Gal. Fenoil. *Off. nomine latino. Ger.* Fenchel.

Fœniculum.

FOeniculum ſi herba edatur, aut ſemen cum ptiſana bibatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum in renum doloribus ſubditum proficit, quippe quod urinam excitet. Contra ſerpentium ictus in uino conuenienter bi-

bitur, menſes ciet. In febribus nauſeam & ſtomachi feruorem, ex aqua frigida potum, ſedat. Contritæ radices & cum melle illitæ, morſibus canum medentur. Succus caule & folijs exprimitur, & in ſole ſiccatus, in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commodè temperantur. Extrahitur ſuccus ad eadem ualens, etiam ſemine uiridi, ramulisq́ & radicibus prima germinatione inciſis. In Iberia quæ ad occidentē ſpectat, ſuccum reddit gummi ſimilem. Caulem medium, dum herba floret, ruſtici demetunt, igniq́ admouent, quò facilius ui caloris exudans gummi remittat: quod efficacius ſucco eſt, ad medicamenta oculorum.

Fœniculum erraticum, ſiue Hippomarathrum. CAP. LXVI.

Græ. Ιππομαραθρον. *Lat. Hippomarathrum. Ita. Finocchio ſaluatico.* Gal. Fenoil ſauuage. *Off. ignotum.*

Eſt & ſylueſtre Fœniculum, magnum: fert autem ſemen Cachryi ſimile, cuius radix iucundè olet, potaq́ ſtranguriæ medetur, menſes impoſita ciet, uentrem ſiſtit: radice aut ſemine poto contra ſerpentium morſus auxiliatur, calculos comminuit, et regium morbum expurgat, lactis abundantiam facit. Decoctum foliorum hauſtū, fœminas à partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus, longo, exili, & anguſto folio, ſemine Coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus Fœniculo reſpondet, ſed ad omnia infirmius.

NVlli non notum fœniculum ſatiuum, & ſylueſtre. Seritur ſub veris initium aprico & modicè ſaxoſo loco, menſe februario, plantæ non minus condiendis cibis quàm medicinæ vtilis. Fœniculum nobilitauere ſerpentes, dum ab eius guſtu ſenectam exuunt, ac obtuſam oculorū

aciem

aciem eius ſucco reficiunt. Quo perſpectum caliginem in hominibus diſcuti. Potenter excalfacit Fœniculum, *nempè tertio ordine, & deſiccat primo.* Hippomarathrum *valentius quàm domeſticum deſiccat. Eſt & aliud* Hippomarathri *genus, ſemine acri & rotundo vt* Coriandri, *cum alio ſimile, ſed debilioris operæ.*

Daucum. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δαῦκος. *Lat. Daucus. Ita. Dauco.*

Gal. perperam, Carotes ſauuages. bisnaga

Off. Principij errore, Carota ſylueſtris. uasnciu/corall

Daucum aliqui Daucium uocant. Creticum folijs Fœniculo ſimile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbella Coriandri: flore albo: ſemine acri, candido, hirſuto, ſuauiſsimi odoris in mandendo: radix digitali craßitudine & dodrantis longitudine adoleſcit. In ſaxoſis naſcitur, & locis ſole illuſtratis. Aliud eius genus ſylueſtri Apio ſimile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis guſtus. Probatißimum Creticum. Tertium aßignatur genus folijs Coriandri, floribus albis, capite & ſemine Anethi, muſcario Paſtinacæ, ſemine oblongo, ceu Cumini, acri. Omnium ſemen excalfacit. Potum urinam, menſes, & partus extrahit, torminibus liberat, ueterem tußim mitigat. Phalangiorum morſibus potum in uino auxiliatur. Tumores illitu diſcutit. Seminis duntaxat in alijs generibus inualuit uſus: in Cretico, etiam radicis, quæ maximè contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur.

Etſi Daucum *pro* Paſtinaca *ſylueſtri, & veteres & ipſe* Dioſcorides *accipiant, atque adeo reuerà ipſum* Daucum Paſtinacæ *ſylueſtris ſit ſpecies, non ideò tamen ipſa eſt* Paſtinaca *ſylueſtris. Siquidem diuerſis de ijs capitibus tractauere* Dioſcorides *et* Galenus. Creticum *aſportatur è* Candia. *Quod verò ſimile eſt* Paſtinacæ *in* Senenſi *territorio & multis in* Thuſcia *locis naſcitur.* Tertiũ genus *Folijs* Coriãdri *et ſemine* Cumini

in

Rulius autem. carota

in multis Italiæ locis prouenit. Daucũ excalfacit et deſiccat. Radix vetoſum quid in ſe habet, & venerem proritãs. Semen ipſa herba valentius. Cordo, Germania omnes Dauci ſpecies, ſub Pimpinellæ nomine producit. Ruellio, Creticum Daucum ea eſt herba quam, Carotam ſylueſtram vocant. Secundum & tertium Dauci genera, Aſinini Dauci ab herbarijs nomine inſigniuntur.

Delphinium. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δελφίνιον Lat. Delphinium. Ita. Delphinio.

Gal. non probatè, Trompetiere.

Off. Buccinaria.

DElphinium ſurculos emittit à radice una ſeſquipedales, aut maiores, à quibus folia exeunt parua, tenuia, diuiſa, prælonga, quæ Delphinorum effigiem repræſentant: unde tractum nomen eſt. flos Violæ albæ non diſsimilis, purpureus: & ſemen in ſiliquis Milio proximum, quo non aliud utilius bibi poteſt ab ſcorpione percuſsis. Aiunt enim obiecta herba ſcorpiones reſolui, atque ignauos torpeſcere: ſemota uerò ea, ſeſe recolligere. Prouenit in aſperis & apricis. Alterum eſt Delphinium, quod Romani Buccinum uocant, ſuperiori ſimile, ſed folijs & ramis longè gracilius. Viribus eiſdem pollet, ſed non ita efficacibus.

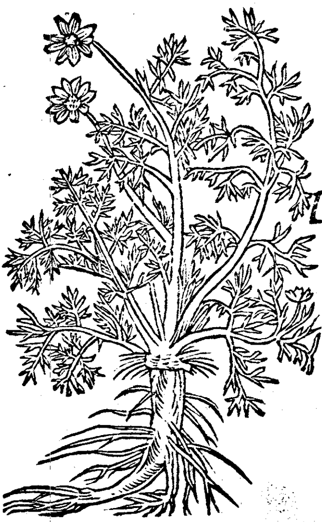
HOc de Delphinio caput, Matthiolo et Cordo adiecticium videtur, quòd Galenus & Paulus nullam huius in recenſione ſimplicium mentionem faciant, quos Dioſcoridem imitaſſe nulli non compertum eſt. Adde his quòd id antiqua exemplaria non habent: nec vllam Dioſcoridi fuiſſe cauſam, cur ſiliquiferam, vmbelliferis herbis immiſceret, inſtituto ſuo compugnans.

Pirethrum. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. πύρεθρον, Lat. & Off. Pyrethrum.

Gal. Pied d'Alexandre.

P Yrethrum ſaliuarem uocant, folia caulemq́ emittit ut Daucum ſylueſtre & Fœniculum: umbellamq́ Anethi, circinatæ rotunditatis. Radix longa eſt, pollicis craßitudine, guſtu feruidißimo. Pituitam elicit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto indè ore, auxiliatur. Manſa pituitam ex trahit. Sudores ciet, perunćto ex oleo corpore: diuturnis horroribus efficax, contra perfrićtiones membrorum, reſolutionesq́ eximiè conducit.

* *Pyrethrum.*

P Yrethrum radice tantum pharmacopolijs cognitum, quamuis in quibuſdam I*taliæ montibus naſcatur, non ea tamen eſt acrimonia, qua id quod* V*enetijs ex oriente affertur.* V*idit* M*atthiolus dum apud* G*ermanos ageret, in horto* D. B*iagij* S*baiger præcellentis medici, radicem & folia quæ* P*yrethri deſcriptioni reſponderēt, caule tamen in ſummo* A*nethi muſcario non ornato.* N*ec aliter de* G*allico* P*yrethro* R*uellius prodidit, quinetiam vtrunque flores camomillæ producit.* E*xcalfacit & deſiccat in tertio, & quibuſdam in quarto abſceſſu.*

Roſmarinus. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λιβανῶτις. *Lat. & Off. Roſmarinus.*
Gal. Eſpece de Roſmarin. *Off.*
Horum uſu carent.

Duo

DVo Roſmarini genera. Vnum fœcundum frugiferumq́ cuius ſemen Cachrys uocatur. Folia Fœniculi habet, craſſiora & latiora, in rotæ ſpeciem, humi ſparſa, iucundè olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine umbellam, in qua ſemen copioſum, candidum, Sphondylio ſimile, rotundum, anguloſum, reſinaceum, quod in mandendo linguam exurit. Radix Thus redolet, candida, prægrandis. Eſt & alterum omnino conſimile, ſemen ferens latum, nigrum uti Sphondylion: odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus ſi frangatur, alba. Verùm id quod ſterile dicitur, illorum planè ſimilitudinem refert: ſed neque caulem, neque florem, neque ſemen promit. Naſcitur in ſaxoſis & aſperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluuia ſiſtit, ſedis inflammationes & condylomata mitigat, cōcoquit ſtrumas & abſceſſus, qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices, cū Melle ulcera purgant: torminibus medentur cum uino potæ: & contra ſerpentium morſus conueniunt: menſes & urinas cient, ueteres tumores illitu diſcutiunt. Tam radicis quā herbæ ſuccus, adiecto Melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum ſemen ad eadem pollet: ſi comitiale malum ſentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio eſt: regio morbo loborantibus cum uino & pipere datur: ſudores mouet, cum oleo perunctum: ruptis & conuulſis prodeſt: podagris, cum loliacea farina & aceto tritū, illinitur: purgat uitiligines, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potionibus utendum, eius quidem quod Canchryn non ferat, quippe illud ſua acrimonia arteriam exaſperat. Roſmarinū cum Erica naſci, folijs Lactucæ ſylueſtris amaræ aſperioribus, candidioribusq́, radice breui, Theophraſtus autor eſt, potuq́ idipſum alterutra parte purgare. Canchrys uim habet excalfaciēdi, & uehementer exiccandi, quare abſtergentibus medicamētis inſeritur. Contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut

ter

tertio die ſoluatur.

Roſmarinum coronarium.
CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Romero.

Græ. Λιβανωτὶς στεφανωματική. *La. Roſmarinum coronariũ. Ita. Roſmarino coronario.* Gal. Roſmarin. *Off. Roſmarinus.*

ROſmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, denſa, longa, exilia, ſubter incana, ſupernè uirentia, graui odore. Excalfactoria ui præditum eſt. Regium ſanat morbum, ſi decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi ſe crediderit, in balnea deſcendat, & merum potet: acopis, glucinoq́; unguento admiſceri ſolet.

R*Oſmarini primùm genus* Venetijs *viſitur in horto* D. M*aphæi à* M*aphæo medici clariſſimi, omnem referens* Dioſcoridis *effigiem, vt è viſu refert* Matthiolus. Et *perindè ſe aliud genus in* Italia *non vidiſſe.* Ruellio *primùm id genus vulgaris incenſaria eſt.* Roſmarinus *ſeu* Libanotis *coronaria, vulgo iandiu hortenſi mangonio (nempè topiaria) percognita.* Naſcitur *ſpontè quibuſdam* Italiæ *locis, & in* Narbonenſi Gallia. Roſmarini *omnes vim habent abſterſoriam & inciſoriam.*

Spondylium. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σφονδύλιον. *Lat. Spondylium. Ita. Sphondilio.* Gal. l'Auſtruce. *Off. Oſtrutium.*

Spon

SPondylium folia quadantenus Platani & Panacis habet, caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius, aſſurgẽtes, in quorum cacumine ſemen duplex, Seſeli ſimile, ſed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris, flores eius albi, aut pallentes, radice Raphani, candida. Naſcitur in paluſtribus & aquoſis. Potum ſemen pituitam per aluum extrahit: medetur iocinoris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum ſtrangulationi. Veternoſos ſuffitu reuocat. Cum oleo commodè infunditur capitibus phreniticorum & lethargicorum, item capitis doloribus. Cum Ruta illitum, ſerpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iocinoris uitia: circumraſa eadem & iniecta, callos fiſtularum derodit. Recentis floris ſuccus exulceratis auribus, purulentisq́ accommodatur: qui cæterorum ſuccorum more exprimi, dein recondi ſolet.

SPondylium, Matthiolo frequẽs in pratis Ananiæ paludoſis, naſcitur & eis maximè quæ montibus proximiora quàm planitiei ſunt. Ruellio Gallis Panaia eſt ſylueſtris. Acre eſt Spondylium & inciſorium.

Ferula. CAP. LXXIII.

una hesa

NOMENCLATVRA.

Græ. νάρθηξ. *Lat. Ferula. Ita. Ferola.* Gal. Off. & Ger. ignota.

E Viridi Ferula medulla pota, utilis eſt ad cruentas excreationes, cœliacosq́: contra uiperarum morſus in uino datur, erumpentemq́ naribus ſanguinem indita ſiſtit. Semen potum torminoſis auxiliatur, ſudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, ſi edantur, capitis dolores faciunt: muria condiuntur. Ferula itaque caulem profert ternum ſæpe cubitorum: folia Fœniculi, longè aſperiora & latiora: quæ ab imo caule uulnerata Sagapenum efficitur.

Naſc

NAſcitur ferula copioſiſsimè in Apuliæ campeſtribus, & Romano patrimonio, regiones inter, quas vernacula lingua, Corneto & Thoſcanella nominant, & in territorio Senenſi. E ferulis cum primum naſcuntur, medullam quampiam paſtores eliciunt, vitello oui perſimilē quæ carta obuoluta, & cineribus incocta, gratiſsimus profectò eſt cibus, cum Pipere & ſale manducata, & in venerem mirè accendit. Ferulæ ſemen excalfacit & deſiccat: verum medulla aſtrictoriæ aliquantum virtutis eſt particeps.

Peucedanum. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πευκέδανος. Lat. & Off. Peucedanum.
Gal. natiuum nomen non habet. Eyuatur

PEucedanum caulem emittit tenuem, gracilentum, Fœniculo ſimilem: comam habet ſtatim à terra folioſam, ſpiſſamq; flore luteo: radice nigra, craſſa, plena, graui odore, ſucco ſa. Gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello cōciditur, profluensq; è plaga ſuccus umbræ mandatur: in ſole ſiquidem cō feſtim euaneſcit. Colligitur capite prius & naribus roſaceo perfuſis, ne capitis dolor premat, & uertigo ſentiatur. Aſſationi radix inutilis fit. Tam lac quàm ſuccus radice & caulibus extrahi ſolet, ſicuti è Mandragora: uerum inefficacior ſucco lacryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma, Thuris ſimilitudine, caulibus radicibusq; ad hærens. Præfertur ſuccus è Sardinia & Samothrace, colore rufo, odore graui, feruens guſtu. Ex oleo & Roſaceo illitum Peucedanum prodeſt lethargicis, phreniticis, uertiginoſis, comitialibus, & longis capitis doloribus, reſolutis, iſchiadicis, cōuulſis: omnibus in uniuerſum uitijs neruorum, ex oleo & aceto illitu, prodeſt. Eius olfactu reſpirant uuluæ ſtrangulatus, & ueternoſi reuocantur. Incenſum ſerpentes ambigit. Aurium dolori-

bus conuenienter ex Roſaceo inſtillatur, cauernis dentium inditum, mitigat dolorem: contra tuſsim efficaciſsimè ex ouo aſſumitur, ſuſpirijs, torminibus & inflationibus ſubuenit: uentrē leniter emollit, lienem abſumit, difficiles partus mirè adiuuat. Facit ad ueſicæ cruciatus, & renum diſtentiones potum, uuluā aperit. Radix ad eadem utilis eſt, ſed inefficacior: eius decoctum bibitur. Farina eius ſordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit: ſquamas oſsium extrahit. In cerata & calfacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem non ſenſerit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaris nucibus, aut Ruta aut pane calido aut anētho reſoluitur.

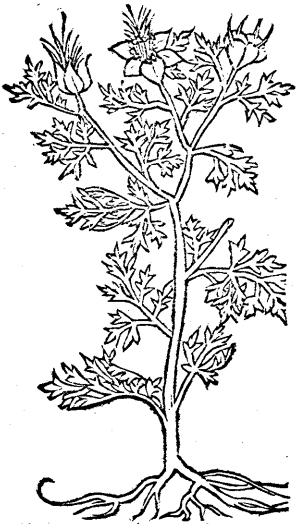
REperit Matthiolus in vallis Ananiæ montibus, quos ipſiſsimū pucherrimorum ſimplicium theatrum poſsis dicere, Peucedanum radice craſſa, grauis odoris, & ſuccoſa. At Peucedani pharmacopoliorū radices, præter id quòd nigræ extimo cortice non ſunt, odorem vt debuerant grauem non referunt. Adde his quòd radix illa ſicca, noſcitandi è ſe Peucedani rationem inire non queat. Qui diligentiores erunt è Sardinia petent, vbi copioſum, & Dioſcoridi probatum naſcitur, Valentior in Peucedano ſuccus, radice, & liquore, hicque excalfacit, concoquit, incidit, & deſiccat. Herba ipſa ſecundæ eſt excalfacientium claſsis, & ineuntis tertiæ.

Gith, ſeu Melanthiū. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. μελάνθιον. *Lat. Melanthium. Ita. Nigella.*
Gal. Poiurette. Nielle. Off. Nigella Romana.

GIth exilibus ſurculis fruticat, ſæpe binos dodrantes excedens: folijs ut Senetionis minutis, ſed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu Papaueris, oblongo, intercurſantibus intus membranis, quibus ſemē includitur nigrū, acre, odoratū, quod panibus inſpargitur. Capitis doloribus, illitū fronti, ſubuenit: diſcutit recentes oculorum ſuffuſiones, tritum ex Irino, & infuſum naribus: tollit lepras, lētigines, duritias, tumoresq́;

* *Melanthium ſatiuum.*

Syluestre.

moresq́; uetuſtos,cum aceto illitum:circumſcarificatos clauos excutit,cum uetere urina impoſitum:dentium doloribus,decoctum cum aceto & Teda,prodeſt:teretes uentris tineas expellit, perunсto ex aqua umbilico:deſtillatione laborantes adiuuat: tritũ in linteo & olfactum,urinam & menſtrua ciet,multis diebus ſumptum,& lac extrahit:difficultatem ſpirandi cum uino potũ leuat:phalangiorum morſibus ex aqua drachmæ pondere hauſtum auxiliatur:incenſo ſerpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

M*Elanthium domeſtica & hortenſis herba,ea non eſt quæ in ſegetibus hirſuto & longo folio,& purpureo flore prouenit. Melanthiũ tertio ordine calidum & deſiccatorium eſt, & è ſubtilibus partibus compoſitum eſſe videtur, poténſque remedium vbi incidere opus eſt,abſtergere,deſiccare,excalfacere.*

Laſerpitium, & Laſer. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. σίλφιον. Lat. Laſerpitium It. Laſerpitium.
Gal. & Off. Benioin. & Aſſa fœdida.

LAſerpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya naſcitur, caule ferulaceo (quẽ Maſpetum uocant) folijs Apio ſimilibus, lato ſemine. Radix excalfacit, in cibis ægre concoquitur, ueſicæ noxia. ſugillatis illita cum oleo, & ſtrumis, ac turberculis cum cerato, medetur: iſchiadicis conuenit cũ Irino aut Cyprino cerato: excreſcentibus circa ſedem tollendis illinitur, cum putamine mali Punici, & aceto decocta: uenenis pota reſiſtit: os commendat, cibis aut ſali permiſta. Laſer è radice atque caule ſcarificatis colligitur. Præfertur autem rufum, translucens, Myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, ſuaui guſtu, quod dilutum facilè albeſcit. Cyrenaicum ſi quis deguſtarit, humorem toto corpore ciet, blandiſſimo odore: adeò ut ne os quidem guſtanti niſi paululum ſpiret. Medicum & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uiroſum reddunt odorẽ. Laſer omne antequàm ſicceſcat adulteratur Sagapeno, aut Fabæ lomẽto, quod maleficium deprehenditur guſtu, odore, uiſu, & dilutione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Maſpeton uocauere. Efficaciſſimum Laſer, mox folia, poſtremò caulis. Acrem uim habet: inflationes facit: perunctas cum aceto, Pipere & uino alopecias ſanat, oculorũ aciem exacuit, & incipientes ſuffuſiones, illitum cum melle, diſſipat: cauernis dentium in dolore inditur, aut cum Thure in linteo circumligatur, aut cum Hyſſopo, ficis coctis in poſca, os colluitur. Ijs prodeſt, quos beſtia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immiſſum: ualet ad-

uerſu

uerſus uenena telorum, & animalia omnia quæ uirus eiaculātur, potum aut illitum. Scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. Gangrænis præcoërcitis immittitur: & cum Ruta, Nitro & Melle, uel per ſe, carbunculis: clauos callosq́ prius circūraſos uellit: cerato aut aridorum ficuum carne præmolitum, recentes lichenas ex aceto ſanat, & excreſcentia in carne, polyposq́, ſi aliquot diebus cum atramento ſutorio, aut ærugine illinatur: extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium ſcabritijs opitulatur, grauem, ſubitoq́ irrauceſcentem uocem, dilutum aqua, ſorbitione confeſtim expedit: uuam illitum cū melle reprimit: anginis ex aqua mulſa utiliſsimè gargarizatur: ueſcētes lætiore colore mangonizat: tuſsi commodè in ſorbili ouo datur, & pleuriticis, in ſorbitionibus: in fellis ſuffuſione, & aqua inter cutem, cum aridis ficis: horrores diſcutit cum uino, Pipere, & Thure potum: neruorum contractionibus, opiſthotonicisq́ datur oboli pondere deuorandum: hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit: ad lac intus coagulatum bibitur: comitialibus ex aceto mulſo proficit: menſes ciet, cum Pipere & Myrrha pòtum: cœliacos adiuuat, in acino uuæ ſumptum: cum lixiuio autem potui datum, repentè conuulſis ruptisq́ prodeſt. Ad potiones reſoluitur, nucibus amaris, aut Ruta, aut calido pane. Foliorum ſucco ad eadem proficitur, ſed multò in efficacius. Cum aceto mulſo manditur, ad expediendam arteriam, maximè cùm uox retunditur. Eo cum Lactucis utuntur, exitq́ in uicem Erucæ. Fertur & altera Magudaris in Libya naſci: radix Laſerpitio ſimilis, ſed minus craſſa, acris & fungoſa, ex qua nō profluit ſuccus: eiuſdem cum Laſere facultatis.

ARabum ſectarij Aſſam (*quæ eis eſt* Laſerpitium) *in fœtidam, & odoriferam diuidunt*. Id *ipſe etiam* Dioſcorides *indicat, cùm* Cyrenaicum *blandiſsimi odoris*, Medicum *vero &* Syriacum *viroſum odorem reddere teſtatur*. Ludouici Romani *patricij* Aethiopicæ, Aegyptiæ, Arabiæ *fœlicis & deſertæ*, Syriacæ, Indicæ *intra vel extra* Gangem *na-*

uigationis hiſtoria abundè oſtendit ſincerum & verum Belzuinam La*ſerem eſſe odoriferum, itidem vt* Aſſam *fœtidam, fœtidum* Laſerem. Is *ſexti libri capite nono,* Iudicæ *vrbis* (Tarnaſari) *mētionem faciens, qua ratione defunctorum corpora comburant,* Belzuini *his verbis mentionē facit: Cùm comburunt mortuorum corpora, omnifariam odores in rogū conijciunt,* Aloen *videlicet, & id genus arboris, cuius gummi elegantiſſimū illud vnguentū gignit, quod vulgo* Belzoi *nūcupatur,* Laſerpitiū *eruditiores ab arbore* Laſeris *dicūt.* Idē *decimo quarto eiuſdē libri cap. mercatores dicit* Chriſtianos *Sarnare* Indicæ *ciuitatis incolas, in vrbe* Bangella *reperiri, qui præter ea quæ velut in emporium eò conuehunt,* Laſerem *etiam, è quo gummi quod* Belzuinum *vocant efluit, importent.* Et *decimo nono eiuſdem libri capite, dum* Sumatra *inſulæ mentionem facit.* Illic *conſpicitur (inquit)* Laſer, *gummi producens quod* Laſer*pitium appellant, & vulgò* Belzuinum. *Eò fit vt ſelectiſſimum* Belzui*num* Matthiolo *liquor ſit* Cyrenaici Laſeris, & Aſſa *fœtida, liquor* La*ſeris* Medici & Cyriaci. Et *quò eis ſatisfiat qui* Silphium *ferulacei generis herbam & non arborem eſſe contendunt,* Ferula *ipſa arborum generi adſcribitur, quoniam teneritudo eius proceſſu tranſit in lignum.* Q*uod idem in* Silphio *contingere poteſt.* Vulgaris Angelica, *vel,* San*cti ſpiritus radix,* Ruellio, Laſerpitium *eſt* Gallicum.

Sagapenum. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σαγάπηνον. *Lat.* Sagapenum. *Ita.* *Serapino.* Gal. & Off. Serapinum.

S*Agapenum ferulaceæ herbæ ſuccus eſt, quæ in Media naſcitur. Optimum eſt, trāslucens, fuluo forinſecus colore, & intus albo, neſcio quid inter Laſer & Galbanum redolens, guſtu acri. Prodeſt laterum & pectoris doloribus, tuſsibus uetuſtis, conuulſis & ruptis. Craſſam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opiſthotonicis, lienoſis. Item contra neruorum reſolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus, in potu.* I*n unguenta probè admittitur: menſes pellit, ſed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. Prodeſt ex uino hauſtum, ſerpētium ictibus. Olfactum ex aceto uuluarum ſtrangulatus excitat,*

oculorum

oculorum cicatrices, offuſam caliginem, habetudines, ſuffuſioneſq́ detergit. Reſoluitur ut Laſer, Ruta, aqua, & amaris nucibus, aut Melle, aut calido pane.

PRoſtat Venetijs Sagapenum ſelectiſsimum, quantumuis inibi & vaneat ingens adulterati copia. Quæ Sagapenum producit ferula, in aliquot Italiæ locis, & præcipuè in Apulia prouenit, vnde iam Sagapenum cœpit exportari, ſed orientali in bonitate inferius. Sagapenum liquor calidus & tenuibus partibus conſtans, aliquantum abſterſori eſt. Ipſa tamen planta in totum eſt inutilis.

Euphorbium. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ευφόρβιον. Lat. Euphorbium. Ita. Euphorbio. Gal. & Off. Latino nomine.

EVphorbium Libyca arbor eſt, Ferulæ ſpeciem habens, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam, inuenitur. Ea acerrimo ſucco turget, cuius eximium feruorem expaueſcentes incolæ, ouillos uentres elutos arbori circumligant, & eminus caulem contis incidunt, confeſtimq́ è plaga, perinde atque uaſe quodam, in uentriculos copioſus lactis humor effluit, præter id quod humi ſparſum, uulnus eiaculatur. Duo ſucci genera. Vnũ Orobi magnitudine, Sarcocollæ modo emicat. Alterum in uẽtriculis concreſcit, atque uitreum ſpectatur. Eligendum eſt traſlucens, & acre. Euphorbiũ adulteratur Sarcocollæ & glutini miſtione, ſed difficile quidem experimentum: quippe cum leui guſtu, os ac ſenſum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè Euphorbium reſipiat. Eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu ſuffuſiones diſcutit: Potus tota die exurit: quare Melli colyrijsq́ pro acrimoniæ ratione admiſceri debet. Coxarũ doloribus prodeſt in odorifera potione hauſtus. Squamas oſsium eadem die eximit, uerùm eo utentes, ne-

ceſſe eſt linamentis aut ceratis communire corpus quo oſſa conueſtiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percuſſos à ſerpente nihil moleſti paſſuros, ſi inciſa oſſe tenus capitis cute, intritus ſuccus infundatur, uulnusq́ poſtea conſuatur.

E*Vphorbium ſeplaſiis notum, ſatisq́; perſpecta liquoris acrimonia, ab* Euphorbio Iubæ *regis* Lybiæ *medico, &* Muſæ Auguſti Cæſaris *medici, fratre, nomen accepit. Virtutem illius ſolutiuam ab* Aetio *&* Actuario *didicimus, qua flegma, & aquā maximè per inferiora purgat.* Cholicis *datur, & corporibus frigeſactis. Cū eo tamen, ſemen quoppiam aromaticum apponendum.* Doſis *tres (non amplius) oboli cum hydromelite.* Iuuat *& in catapotijs in melle coctum. Quarto abſceſſu calidum & ſiccum eſt.*

Galbanum. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. γαλβάνη. Lat. Galbanum. Ital. Galbano.
Gal. & Off. Galbanum.

G*Albanum ſuccus eſt naſcentis in Syria Ferulæ, quod nonnulli Metopium uocant. Maximè laudatur cartilaginoſum, merum, Thuris effigiem præbens, pingue, minimè lignoſum, retinens nonnihil adiecti ſeminis & Ferulæ, graui odore, neque ualde humidum, neque nimis aridum. Adulteratur Faba freſa, Reſina & Ammoniaco. Galbanū excalfacit, urit, extrahit, diſcutit: menſes ac partus trahit appoſitu uel ſuffitu: lentigines aceto & Nitro perunctas tollit. Deuoratur ad tuſsim ueterem, difficultatem ſpirandi, ſuſpiria, rupta, conuulſa. Aduerſatur toxicis, potum cum uino & Myrrha: ſimili modo ſumptum mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis. Comitiales & uuluæ ſtrangulatus, & uertiginoſos olfactu ſuſcitat. Si uratur, fugat nidore ſerpentes & perunctos feriri non patitur: ſerpentes cum oleo & Sphondylo circumpoſitum, necat. Dentium dolorem oblitum, aut*

cauer

cauernis inditum, mitigat, urinæ difficili prodeſſe, exiſtimatur. Reſoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut Ruta, aut calido pane, mulsáue: alias Meconio, ære uſto, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in feruentem aquam demittito, namque cum liqueſactum fuerit, eius ſordes fluitabunt: quas hoc modo facilè ſeparabis: mundo linteo raroq́ alligatum in fictili aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uaſis ne tangat: opertoq́ uaſe in feruidam aquam demittito: ſic enim ſyncerum, ueluti per colum eliqueſcet, & lignoſum in linteo remanebit.

VEnetijs verum & non adulteratum Galbanum Seplaſiæ magis in monile habent, quam vt væneat. Quod vulgo venditur parũ reſpondet bonitati, quam ex eo requirit Dioſcorides, nempè ſexcentis mixtionibus oppletum. Diligentis erit pharmacopolæ aut ſincerum cõparare, aut eo quo Dioſcorides docet modo expurgare. Siquidem eo pacto bona corruptionis pars eruetur. Excalfacientium tertiæ eſt claßis, aut ſecundæ deſinentis, & deſiccantium ineuntis ſecundæ.

Ammoniacum. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αμμονίακον. Ital. & Off. Armoniaco.

AMmoniacum ferulæ ſuccus eſt, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit, cuius fruticem cum radice Agaſyllim uocãt. Probatur bene, colaratũ, ligni & calculorũ expers, Thuris ſimilitudine, minutis glebis, denſum, ſyncerum, nulla ſorde ſpurcatum, caſtoreum odore imitans, guſtu amarũ. Hoc genus Thrauſma, id eſt, friaturam appellant: quod uerò terram & calculos collegit, Phyrama. Gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, ſuccum ſtillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit: tubercula duritiasq́ diſcutit. Potum aluum ſoluit: partus extrahit, lienem conſumit, drachmæ pondere cum aceto hauſtum. Articulorum coxendicumq́ doloribus liberat: auxi-

lio eſt anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Item quibus humor in pectore coit, ſi cum Melle delingatur, aut cum ptiſanæ ſucco ſorbeatur: cruentam urinam pellit, albugines oculorum abſterget, genarum ſcabritiam abſumit. Tritum autem cum aceto, & impoſitum, iocinoris lienisq́ duritias ſedat: diſcutit toſos, qui in artubus concalluerunt, cum Melle aut cum Pice illitum: laßitudines & coxendicum dolores eo perungi utile eſt, cum Nitro & Cyprino oleo, uice acopi.

IOuis Ammonis in Lybia delubrum, iuxta quòd ingens Metopij copia, vnde is colligitur liquor, Ammoniaco liquori nomen dedit. In hoc itidem ſeligendo iudicium apponendum. Quod habemus terra & lapillis immiſtum, Phyrama, non Trauſma eſſe videtur.

Sarcocolla. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαρκοκόλλα. *Lat. & Ita. Sarcocolla.*
Gal. & Off. eodem nomine.

SArcocolla, lachryma eſt arboris in Perſide naſcentis, polline Thuris ſimilis, rufa, guſtu amara. Vulnera glutinat, oculorum fluxiones inhibet: emplaſtris inſeritur. Adulteratur admiſto gummi.

NOn adulterata Sarcocolla noſtro tempore affertur, cum gummi Arabico & alijs gummi. Atenim non præſente guſtui amarore adulterium deprehendetur. Meſue ſolutiuam facit Sarcacollam, eaque virtutem augeri, Gingiberi, & Cardamome permiſtam. Vires habet è viſcoſa ſubſtantia & pauxillo amarore compoſitas, & ob id ſine mordicatione deſiccat.

Glaucium. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γλαύκιον. *Lat. Glaucium. Ita. & Off. Memithe.*

Glau

GLaucium, ſuccus eſt herbæ quæ ad Hierapolim Syriæ naſcitur, folijs ferè corniculati Papaueris, pinguioribus tamen, in terram ſparſis, odoris tetri, guſtus amari: tota croceo ſucco madet. Folia in olla fictili ſemifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, uſquedum flacceſcant, deinde contuſis ſuccum exprimunt: cuius eſt uſus ad oculorum medicamenta, utpotè cùm inter initia refrigeret.

QVod nunc in vſu eſt Glaucium, ſpecie licet diuerſum ſit, viribus tamen & notis ſatis reſpondet. Experientia ſiquidem compertũ, id oculis eſſe ſalutare. Cum vero ex terrea et aquea ſubſtantia, vtraque frigida, ſine exceſſu tamen, componatur, aquæ fontis conferri poteſt.

Glutinum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κόλλα. *Lat.* *Glutinum ſeu gluten. Ita. Colla.* Gal. Colle. *Off. nomine Latino.*

GLutinum, quod Xylocollan, alij Taurocollan uocant, præſtantiſſimum Rhodiacum, quod ex bubulis corijs conficitur, id candidum eſt & tranſlucens. Nigrum uerò minus probatur. Reſolutum in aceto, impetigines leprasq́; cutis delet, ambuſtis igni ex aqua calida dilutum illitumq́; puſtulas erumpere non patitur. Vulneribus prodeſt, Melle aut aceto madefactum.

Glutinũ piſcium. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἰχθυοκόλλα. *Lat. & Off. Ichthyocolla. Ita. Colla di peſce.* Gal. Colle de bouche.

ICHthyocolla, gluten piſcium, uenter eſt piſcis ceracei. Præſtat candicans, natione Ponticum, ſubaſperum, minimè ſcabrum, & quod celerrimè liqueſcit. Vtile emplaſtris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

Gluti

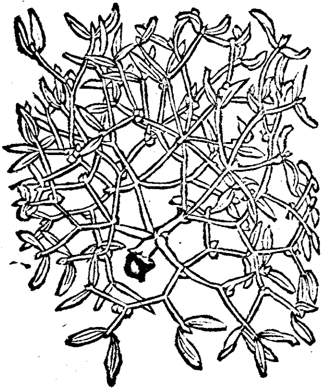
GLutinum notum eſt, itidem & Ichthyocolla, quàm collam Moruæ, & collam buccæ vocant. Enimvero aurum glutinat ſanteria, ferrum argilla, æris micas cadmia, Laminas alumen, æramenta ſtagnũ, argentum ſtagnum, marmor & plumbum reſina, plumbum nigrum id quod album eſt, plumbum album ſeipſum.

Viſcum. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰξός. *Lat. Viſcum. Ita. Viſchio.*
Gal. du Guy. *Off. Viſcum.*
quercinum.

VIſcum optimum eſt recens, intus porraceum, extrà fuluum, quod aſperi nihil, aut furfuroſi cõceperit. Fit acinis in Robore naſcentibus, buxeo fruticis folio. Contuſum acinum lauant, & poſtea in aqua decoquunt: ſunt qui commanducãdo ipſum efficiant. Gignitur quoque in Malo, Pyro, & plerisque alijs arboribus: quinetiam inueniuntur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cæterasq; collectiones ad maturationem perducit. Cum Reſina autem & Cera

Viſcum.

ra pari, epinyctidas in ſplenio ſanat. Vetera ulcera abſceſſusq; quos cacoëthes uocant, ex Thure mollit: lienẽ cum calce, Gagate, aut Aſio lapide coctum & impoſitum abſumit: cum Sandaracha, aut Auripigmento illitum, ungues extrahit. Miſtum cum calce & uini fæce, ſuam uim intendit.

VIſcum nunquàm in terra naſcens, ſemper in arbore proueniẽs, præſertim Quercu, Robore, Ilice, Pyro Maloque ſylueſtribus, Salice, Betula, Corylo, Abiete, Caſtanea, atque adeo vite. Fit viſcum præter alia & è cortice radicis plantæ quàm Itali Agrifolio, & ex arbuſcula quam iidem Lantana & Entiſde vocant, quæ Theophraſti Fluida eſt. Viſcum è ſubſtantia ærea & aquea & pauciſſima terrea componitur, diſcutit, mollit, extrahit, concoquit.

Aparine. CAP. LXXXVI.

Aparine.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀπαρίνη. Lat. Aparine. Ita. Speronella. Gal. Glatteron. Off. Aſpergula.

APparine ramis multis & paruis fruticat, aſperis, quadrangulis, per interualla orbiculato foliorum ambitu, ut in Rubia: flos albus: ſemen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura, aſperitate ueſtium tenaci. Ea paſtores coli uice utuntur, ad eximẽdos

dos è lacte pilos. Seminis, caulium, ac foliorum ſuccus, potu contra uiperarum phalangiorumq́ morſus auxiliatur: infuſu aurium dolori medetur. Herba cum Axungia trita ſtrumas diſcutit.

Aparine aſpretudine veſtibus tenaciſsimè adhærens, nota planta abſterſoria & deſiccatoria eſt, & tenuium aliquantum partium.

Alyſſum. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλυσσόν. *Lat. Aliſſum. Ita. Rubbia minore.*
Gal. Rubea minor. *Off. Mater ſylua.* madre selva

Alyſſon fruticoſa herbula eſt, unicaulis, ſubaſpera, rotundis folijs: fructu duplicium ſcutorum effigie, in quo eſt ſemen quadantenus latum: in montibus & aſperis locis emicat. Eius decoctum ſingultus ſine febri, potu diſcutit. Idem efficit ſi quis eam aut teneat, aut odoretur. Cum Melle trita, uitia cutis in facie, & lentigines emendat: contuſa in edulio, rabiei canis mederi putatur. Domibus appenſa ſalutaris eſſe creditur, & hominibus atque animalibus faſcini amuletum. Purpureo linteo circumligata, pecorum morbos abigit.

Aliſſon Plinio Rubia *eſt minor: A*ë*tio, Sideritis heraclea, quæ herba* Robertiana *eſt. Galenus* Marrubio *ſimilem facit, ſpinoſiore & aſperiore in ſummo caule.* Ruellius *herbariorum ruſticam cannabim, putat.* In *hac ſententiarum diuerſitate quid pro certo ſtatuendum ſit non video, niſi (quod certius eſt) à* Galeno *ſtandum eſſe dicamus.* Nam *deliniationis huius herba,* Matthiolo *teſte, per totam* Italiam *vulgaris.* A*lyſſon modicè deſiccat & concoquit, & aliquantum abſtergit.*

Aſclepias. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασκληπιάς. *Lat. Aſclepias. Ita. Aſclepiade.*
Gal. non probate, Le Lierre terreſtre.
Off. Hirundinaria.

Aſcle

**Aſclepias.*

Asclepias, ramos emittit longos: folia Hederæ, lōga: radices numeroſas, tenues, odoratas: floris uirus graue: ſemen Securidacæ. Naſcitur iu montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra ſerpentium ictus. Folia aduerſus uuluæ mammarumq́ ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

Falluntur qui pro Aſclepiade, Hederam terreſtrem accipiunt. Nam præter, id quòd Aſclepiadem non dixit per terram ſerpere: folijs Hedera longioribus, non rotūdioribus pinxit. Fuchſio Aſclepias Vincetoxicum eſt, at Matthiolus collatis notis nō ſatis reſpondere opinatur, quemadmodum & hauddum in valle Anania vidiſſet, ſæpe ſumma cura perquiſitum.

Atractylis. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ατρακτυλις ἑτέρα. *La. Atractylis alter. Ita. Atrattile.* Gal. non probate, Chardon beniſt. *Off. Carduus benedictus.*

ATractylis, ſpina eſt Cnico ſimilis, folia multò longiora ferens in ſummis uirgis, mágna parte nuda, aſperáque,

qua

Atractylis. 1.

Atractylis. 2.

qua fœminæ pro fuſis utuntur: capitula in cacumine ſpinis horrent: flos luteus: quibuſdam in locis purpureus inuenitur: radix tenuis, ſuperuacua. Coma, ſemen & folia cum Pipere & uino teruntur utiliſſimè contra ſcorpionum ictus: percuſſos tradunt quàmdiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ipſumq́; depoſita ſtatim recrudeſcere.

ATractylidem non eſſe Cartamũ ſylueſtrem è Theophraſti. 6. Lib. cap. 4. de plantarum hiſtoria claret, vbi ſeparatim & de Cartamis, & de Atractylide tractat, & ſingularem illi facultatem reſudandi è folijs ſanguinis, & non Cartamis attribuit.

Polycnemum. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Gr. πολύκνημον. *Lat. Polycnemon. It. Polycnemone.* Gal. Off. Ger. ignota.

POlycnemon, frutex eſt ſurculoſus, folijs Origani: caule, ut Pulegij, geniculis multis intercepto, ſine umbella: tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridũ cũ aqua, efficaciter illinitur: ſed quinto die ſolui debet: ad urinæ ſtillicidia ruptaq́; , cum uino bibitur.

POlycnemon vt duæ præcedentes inter noſtro æuo incognitas herbas reponetur, donec exactus quiſpiam plantarum cenſor huic perſpectæ lucem offeret.

Clinopodium. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κλινοπόδιον. *Lat.* Clinopodion, *Ita.* Clinopodio. Gal. Pouliot de montaigne. Off. Poliũ montanũ.

CLinopodion frutex eſt folijs Serpyllo ſimilis, ſurculoſus, duum dodrantum altitudine. Naſcitur in petroſis: flores, Marrubij modo, ex interuallis diſtincti ſpeciem lecti pedum præbent. Bibitur herba & ſucci eius decoctum, ad conuulſa, rupta, ſtrangurias, ſerpentium ictus: menſes & partus pellit, & penſiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit, aliquot diebus potum. Aluum ſiſtit decoctum ad tertias, potumq́; ſi febrim ſentiunt, ex aqua, alioquin ex uino.

CLinopodium in montibus vallis Ananiæ copioſe naſcitur, folijs non Serpillo tantũ ſimile, at etiam Calamento montano. E ſubtilibus partibus compoſitum excalfacit & deſiccat tertio abſceſſu.

Leontopetalon. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

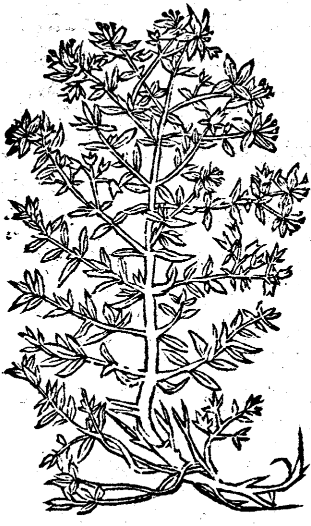
Græ. λεοντοπέταλον. *Lat. Leontopetalon.*
Ita. Rapeione.
Gal. Pate de Lyon. Off. Pata Leonis.

LEontopetalon caulem emittit dodrãtalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine ſemina parua duo aut tria, in ſiliquis, Ciceris modo: flores Anemonæ ſimiles, punicei coloris: folia Braßicæ, ſed Papaueris diuiſura: radicibus nigris, Rapæ ſimilibus, ſtrumoſis. Naſcitur in aruis & ſegetibus. Radix auxiliatur ſerpentium ictibus, ex uino pota, nec alia res celerius dolorem finit. Miſcetur iſchiadicorum clyſteribus.

DOmeſticũ Leontopodiũ viſitur in multis Italiæ hortis, & ſylueſtre Matthiolo multis in Thuſcia locis naſcitur. Radix cõcoquit, excalfacit, & deſiccat tertia claſſe.

Teucrium. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

* Teucrium. 1

Teucrium. 2

Græ. τεύκριον. Lat. Teucrium. Ita. Teucrio.

TEucrium, ſiue ut alijs placet, Teucris, herba eſt uirgæ referens effigiem, Triſſaginis ſimilitudine, tenui folio, non multum à Cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Ciſſademq́ ubertim prouenit. Recens cum poſca, aut aridæ ferueſactæ ius, potu lienem potenter abſumit: lienoſis cum aceto & ficis illinitur. Item ſerpentium morſibus ex aceto ſolo, ſine ficis.

OFficinarum Germanicarum Chamædrys, Cordo Teucrium eſſe putatur. Tragus Veronicam Teucrium facit. Verum Teucrium in valle Anania deprehendit Matthiolus. Errant qui id, Fabã inuerſam, exiſtimant. Incidit, & tertio ordine deſiccat, & calfacit ſecundo.

Trixago. CAP. XCIIII.

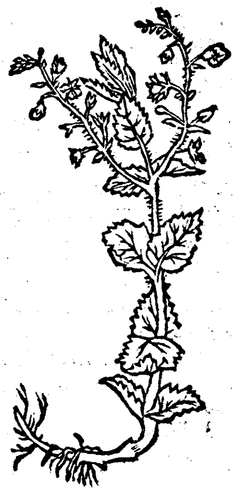
NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαίδρυς.
Lat. Triſſago.
Ita. Querciuola.
Gal. Petit Cheſne. Off. Chamædreos.

CHamædrys Græcis, alijs Chamædrops: Latinis Triſſago dicitur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quam cum Teucrio ſeruat ſimilitudinem. Naſcitur in petroſis & aſperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuiſura Quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur ſemine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tuſsibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur, cit menſes, partus extrahit. Lienem ex aceto pota conſumit. Aduerſus ſerpentium uenena ex uino, potu illitúque

* *Trixago.* 1

Trixago. 2

efficaciſsima. Trita digeritur in paſtillos ad ſupradicta. Purgat ulcera, cum Melle: cum oleo illita, caliginem oculorum diſcutit. Natura eius eſt calfacere.

TRiſſago Italis herba febrium dicitur, quòd continuis aliquot matutinis epota decoctio, à tertiana liberet. Thuſcis acetarij vice comeſta, à peſte ſecuros reddit. Amara qualitas (quantumuis aliquantum aſtringat) vincit in Triſſagine. Tertij eſt excalfacientium & deſiccantium ordinis.

Leucas. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λευκάς. *Lat. Leucas. Ita. Leuca.*
Gal. Off. Ger. ignota.

L*Eucas montana, latioribus quàm urbana folijs, ſemine acriore, amariore, ori ingrato, efficacior tamen quàm ſatiua habetur. utraque ex uno contra animalium uenena, præcipuè marinorum opitulatur.*

L*Eucas inter herbas noſtro ſeculo incognitas reponēda. Siquidē nihil habet commune cum Mercuriali vinacea.*

Lychnis. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. λυχνὶς ςεφανωματική. *Lat. Lychnis coronaria. Ita. Lychnide coronaria.* clauellina ſilueſtre Gal. Girofles ſauuages. Off. herba Tunica.

Lychnis ſatiua. *Sylueſtris.*

LYchnis coronaria, flore eſt albæ Violæ ſimili, quo corollæ factitantur. Contra ſcorpionum ictus ſemen in uino potum auxiliatur. Lychnis ſylueſtris, omnia urbanæ ſimilis. Bilem per aluum detrahit, ſemine duabus drachmis poto: ictis à ſcorpione ſubuenit. Aiunt huius herbæ appoſitu ſcorpiones torpeſcere, & inertes prorſus reddi.

DIfficilè ſanè ſit Lychnidem reperire, quamuis Matthiolus ſe in Italicis hortis herbam effigie Lychnidi perſimilem vidiſſe ſcribat, quæ etiam ſylueſtrem congenerem habeat. Calida & ſicca eſt ordine ſecundo deſinente, aut ineunte tertio.

Lilium. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κρίνον. *Lat. Lilium. Ita. Giglio*

Gal. Lis. Off. Latino nomine.

LIlia coronamentis ſe dedunt, Liria à quibuſdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Suſinum appellant, neruos & priuatim uuluæ duritias emolliens. Folia herbæ illita contra ſerpentium ictus auxiliantur: ferueſacta, ambuſtis proficiunt: aceto condita ulceribus opitulantur. Succus adiecto Melle aut aceto, in æreo uaſe coquitur, conuenienti medicamento uetuſtati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inaſſata radix & ex Roſaceo trita, igni ambuſta ſanat, uuluam emollit: menſes ciet, ulcera cicatrice obducit: cum Melle detrita neruis præciſis, luxatiſq; medetur: uitiligines, furfures & lepras emendat, ulceraq; in capite manãtia expurgat: abſtergit faciem & erugat. Teritur in aceto cum Hyoſcyami folijs, & farina tritici, mulcendis teſtium inflammationibus. Semen potum morſibus ſerpentium aduerſatur: ignibus ſacris ſemen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra eſſe Lilia. In Syria autẽ & Piſidia Pamphyliæ, efficaciſſima unguentis naſcuntur.

Lilia

Lilium.

Lilia nota ſunt, & vt purpurea prodeãt ratione͂ docuit Plinius, ſatis noſtro tempore perſpectam. Hoc *tamen in loco de albis* Dioſcorides *intelligit. Liliorum radix primæ detergẽtium eſt claßis, modicè emollit, & concoquit. flos ſubſtantia cõſtat miſta ex tenui, terrea, & aquea.* Co*ctus ex oleo mollit & citrà morſum digerit.*

Ballote.

CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βαλλωτη. *Lat. & Off. Marrubium nigrum.*
Ita. Marrobio nero. Marrubio negro
Gal. le Marrubium noir.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium uocant: caules adit quadrangulos, nigros, ſubhirſutos, complures ex una radice: folijs maioribus quam Marrubij, hiſpidis, intercedente ſpacio, ſubrotũdis, graueolentibus, Apiaſtro proximis: unde alij qui Apiaſtrum eam uocauerũt. Candidi flores uniuerſi uerticillato ambitu caulem coronant. Vis eius efficax aduerſus canis morſus, folijs ex ſale illitis. Feruenti cinere flacceſcunt folia, ut condylomata reprimant. Purgant & ſordida ulcera cum Melle.

BAllote adeò Apiaſtro ſimilem profert eſſigiem, vt niſi odor ingratus errorem proderet, attento etiam oculo imponeret. Ballote acris eſt, & abſterſoria. Cum ſale valet ad morſus canis rabidi.

Apiaſtrum. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μελισσόφυλλον. *La. meliſſophyllō. It.* Cedronilla. Gal. Meliſſe. Off. Meliſſa. *torongil.*

Apiaſtrum.

MEliſſophyllon ſiue Melittæna, id eſt, Apiaſtrum, id ſibi nomen uſurpauit, quoniam apes ipſa herba delectantur. cauliculi & folia Ballotæ, de qua paulò antè diximus, ſimilia eſſent, niſi maiora, tenuioraq́; nec ita hirſuta ſpectarentur. Citreum malum olent. Folia cum uino pota aut illita proſunt cōtra ictus phalangiorum, ſcorpionumq́;. Item aduerſus canis morſum. Decocto eorundem gratia, foueri prodeſt. deſeßionibus fœminarum adciundos menſes conuenit. Dentes eodem in odore colluuntur. Dyſentericis infunditur. Fungorum ſtrangulationibus folia, addito Nitro, potu auxiliātur: torminibus & orthopnoi-

cis

cis, delinctu illita cum ſale ſtrumas diſcutiunt, ulcera purgant, articularios dolores illita ſedant.

A Piaſtrum ad paßiones cordis multum efficax, Auicennæ calidum & ſiccum ſecundo ordine. Mirum in modum lætificat & roborat cor, òdor ſiquidem gratus, obſtipans facultas, & diſgregans deopilatio, vtilem in omnia etiamnum viſcera faciunt. hac vi ſoluit, ſed quatenus ſpectat ad exoluẽdos ab humoribus melancolicis ſpiritus, qui in ſanguine qui circa cor eſt, verſantur. Quod in alijs membris nec in toto corpore conficit. Hæ Meliſſophylli dotes, Galeno, & cæteris græcis fuerunt ignotæ.

Marrubium. CAP. C.

NOMENCLATVRA.

Græ. πράσιον. *Lat. Marrubium. Ita. Marrubio.*
Gal. du Marrubin. Off. Marrubium album.

MArrubium, frutex eſt ab radice ramoſus, candicans, ſubhirſutus, quadrangularibus ramis: folium pollicem æquat, ſubrotundum, hiſpidum, rugoſum, guſtu amaro: ſemen in caulibus, & ex interuallis: flores uerticillato ambitu, aſperi. Naſcitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Huius folia ſicca, cum ſemine decocta in aqua, aut uiridium ſuccus datur cũ Melle ſuſpirioſis, tußientibus, & ad tabitudinem redactis. Craſſam è pectore pituitam, cum ſicca Iri eijcit: mulieribus à partu nõ purgatis datur, ut menſtrua & ſecundas extrahat, item in difficili partu, & his qui uenena hauſerunt, aut à ſerpẽtibus demorſi ſunt. Veſicam reneſq; lædit. Folia cum Melle illinuntur ſordidis ulceribus purgandis, pterygia nomaſq; ſiſtunt, laterum dolores mitigant. Succus folijs cõtuſis expreſſus, & ſole coactus, ad eadem pollet. Cum uino & Melle illitus, oculorum claritatẽ adiuuat. Naribus regium morbum expurgat: aurium doloribus conuenienter inſtillatur, per ſe aut cum Roſaceo.

MArrubium notius, quàm vt manifeſtius quippiam à Dioſcoride, à quo virtutes eius patent, dicendum ſit. Calfacientium deſinentis eſt ſecundæ claſsis, & deſiccantium mediæ, aut deſinentis tertiæ.

Stachys. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σταχυς. *Lat. Stachys. Ita. Stachi.*

Gal. Sauge tendre. Off. nomen non habent.

STachys frutex eſt Marrubio ſimilis, ſed longior: folia ferens numeroſa, hirſuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, Marrubio candidiores. Naſcitur in montibus & aſperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum, potu pellit menſtrua & ſecundas.

STachys itidem non incognita, & nequicquam in ea cõtrouerſiæ eſt. Herba Marrubio ſimilis, guſtu acris & amara, tertio ordine excalfacit.

Phyllitis. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Φυλλιτις. *Lat. Phyllitis. Ita. Phyllitide.*

Gal. & Off. Lingua ceruina.

PHyllitis, folia promit Rumici ſimilia, longiora, & uiridiora, ſena aut ſeptena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem penſiles, quaſi uermiculos tenues oſtendunt. In umbroſis & opacis hortorum locis emicat, guſtu acerbo: neque caulem, neque florem, neque ſemen profert. Folia in uino pota ſerpentium morſibus aduerſantur: quadrupedibus per os infuſa auxilio ſunt: & ſi dyſenteria aut reſoluta aluus exercet, potui datur.

QVi ſedulò Dioſcoridis notis in deliniandа Phyllitide animum aduerterit, hanc vt proculdubiò eam, quæ vulgò, Lingua ceruina dicitur, eſſe cognoſcet: ita hactenus falsò, pro Scolopendrio, quod Arabum ſectarijs Ceterach nuncupatur, vſurpatam. Et quod ad folior

liorum numerum attinet, multas videre eſt plantas, contrà Dioſcoridis ſententiam cum quinquaginta folijs, queis ille ſex tantum aßignarit: ac extracto è terra Linguæ ceruinæ ceſpite, foliorum multitudinem è numeroſa radice prodire manifeſtum eſt.

Phalangium. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. φαλάγγιον. *Lat. Phalangium. Ita. Phalangio. Herba hodie ignota.*

Phyllitis.

Phalangium à quibuſdam Phalangites uocatur: ramuli ſunt ei duo, aut tres, pluréſue, in diuerſa tendentes: flos candidus, Lilio ſimilis, multas inciſuras habens ſemine nigro, lato, ad Lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris dum à terra eruitur. Prouenit in collibus. Huius folia, ſemen, flos cum uino pota, auxiliantur, contra ſcorpionum Phalangiorúmque ictus: tormina quoque diſcutiunt.

Phalangium è ſubtilibus & deſiccantibus partibus, non aliter à Plinio quàm à Dioſcoride deſcriptum, inter ignotas plantas refertur, ſicut nec in Italia reperitur.

Triſo

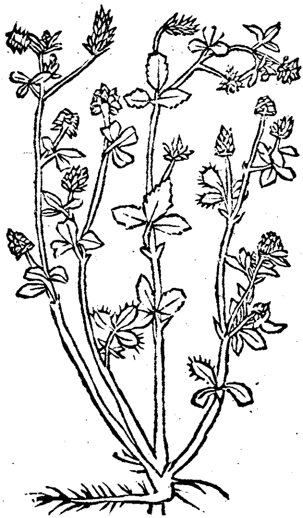
Trifolium. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τρίφυλλον. *Lat. Trifolium. Ita. Trifoglio.* Gal. Trefle. Off. inuſitatum.

Trifolium.

Trifolium. 2

TRifolium, Græci Triphyllon, alij oxytriphilon, alij menyanthes, alij aſphaltion uocant. Frutex ſupra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, unde ramulares enaſcuntur appendiculæ, in quibus terna ſingulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori ſimilia: ijs recenter enatis Rutæ odor ineſt: ubi autem adoleuerunt, Bitumen olent: florem ædit purpureum, ſemen quadantenus latum, ſub-

hirſu

hirſutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens: radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ intercutem principia ſentiunt, fœminis quoque uuluæ uitio opportunis, auxiliantur, menſes ciunt: ternæ drachmæ è ſemine dari debent, è folijs uerò quaternæ. Contra ſerpentium ictus trita folia, & ex aceto mulſo pota, præſidio ſunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumq́ decoctum fotu dolores eorum finire, quos ſerpentes percuſſerint. Qua autem aqua ſanatus quis fuerit, ſi ea quiſpiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à ſerpente demorſus. Quidam terna folia aut ſemina in tertianis, cum uino potui dedere: & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus diſcuterent. Radix antidotis inſeritur.

TRia ſunt Trifolij genera. Vnum Menyanthes vocant Græci, alij Aſphaltion, Archigenes Aſpaltitim, maiore folio, quo coronarij vtuntur. Alterum acuto, Oxytriphyllon cognomine. Tertium minutiſſimum ex omnibus. Tria hæc genera Gallica & Italica prata nouere, primum rotundis & magnis, ſecundum, longis: tertium, rotundis & minutis folijs. Hæc menſe Maio flore aliàs purpureo, aliàs albo viſuntur. Eſt etiam Trifolij ſpecies, quem Trifolium acetoſum, & panem cuculi vocant: ſeplaſiæ, Alleluya. Trifolium odoratum, quem Romani Tribolo nuncupant, Dioſcoridis eſt Cytiſus. Arabum Andacoca, è quo oleum fit ad dolorem & tremorē membrorum, Lotus eſt ſylueſtris, & Aegyptia, cuius in ſequenti libro meminit Dioſcorides. Errant qui è Trifolio vulgari id oleum conficiunt. Tertiò abſceſſu excalfacit & deſiccat.

Polium. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. πόλιον. *Lat. Polium. Ita. Polio.*
Gal. Poliot. Off. Latino nomine.

DVo genera polij. Montanum, cui Theutrio nomen eſt, & cuius eſt uſus. Tenuis frutex eſt, candidus, dodrantalis

taliſ, ſemine refertus: capitulo in cacumine quandam corymborum ſpeciem præ ſe ferente, paruo, canis hominis ſimili, grauiter olente, non ſine quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius, non uſqueadeò ualens odore, & uiribus infirmius. Potum ferueſacti ius auxiliatur ſerpentium ictibus: hydropicis, morbo regio, & lienoſis ex aceto: ſtomachum malè habet: caput doloribus afficit: aluum & menſes ciet: ſubſtratum ſuffitúmue ſerpentes abigit: uulnera conglutinat.

VErum Poliū in Thuſciæ & Galliæ Narbonenſis montibus enaſcitur: id guſtu acre & amarū eſt, atque in eo, minus, ſeu ſylueſtre, ualētius. Nēpè tertij deſiccantiū ordinis, & excalfacientiū in fine ſecūdi.

Scordium. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόρδιον. *Lat.* & *Off.* Scordiū. *Ita.* Scordio. Gal. Chamaraz. yerua aſera

* *Scordium.*

Alliaria.

SCordium in montibus & paluſtribus naſcitur, folijs Triſſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum Allia redolentibus, guſtu amaris & aſtringẽtibus: quadrãgulis caulibus: ſubrubro flore. Herba uim excalctoriam habet: urinam cit. Cocta recens, aridáue cum uino, aduerſus uenenatos ſerpentium morſus bibitur: ad ſtomachi quoque roſiones, dyſenteriã & urinæ difficultatẽ, binis drach. cum hydromelite: craſſamen purulentum pectore expellit. Facit aridæ farina ad ueterem tuſsim: rupta, conuulſa, ſi cum Naſturtio, melle & reſina miſceatur in eclegmate. Inflammata modicè præcordia, cerato excepta, recreat. Cum aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur: menſes impoſita mouet, uulnera conglutinat, uetera ulcera purgat, & ex melle cicatricem perducit. Sicca excreſcentias in carne cohibet. Succus ad eadem uitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq́.

SScordium non ita pridem cepit agnoſci, & perinde deſijt Allium ſylueſtre eius loco vſurpari. Scordium Chamædry ſimile, odore Allium referens, in paluſtribus prouenit, & ea de cauſa Romanis, Triſago paluſtris dicta eſt. Galeno optimum eſt Scordium Creticum. Amarum eſt Scordium, acerbum, & acrimonia ſatis ad Allium accedens.

Tuſsilago. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βηχιον. *Lat. Tuſsilago. Ita. Vnghia di cauallo.* Gal. Pas d'Aſne. Off. Vngula Caballina. Vña de caball

TVſsilagini folia ſũt maiuſcula quã Hederæ, ſex aut ſeptẽ à radice, ſubalbida à terra, ſupnè uirẽtia, in plures angu

los.

los exeuntia: caulis palmum altus, flos luteus: in uere, flore & caule confeſtim exuitur: inde nonnulli his uacare exiſtimauerunt. Radix tenuis eſt & ſuperuacua. Naſcitur in amœnis & riguis. Folia ex Melle trita, igni ſacro & omnibus inflammationibus illitu medentur. Aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus, hos ſanat qui ſicca tuſſi atque orthopnœa infeſtantur: pectoris uomicas rumpit. Eundem effectum præbet ſuffita radix. Decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

TVſsilago vulgaris & nota eſt planta, caule & flore fugaciſsimo vt enatis vigor & longiſsima mora, fit biduum. Namq; die vno locum vniuerſum caule & floribus pubeſcere, poſtride prorſus cõtabuiſſe, frondéque ſola vireſcere, videbis. Ea cauſa eſt vt ſine caule & floribus plerique qui tam citã caulis iacturã non inſpexerunt, exiſtiment. Acris herba, & aqueæ ſubſtantiæ, minus tamen, viridi etiamnum & tenera planta. Nã ſicca. Tuſsilaginis folia acriora ſunt, quàm requirant flegmones. E radice lana extrahitur, quæ parata accendẽdo igni idonea eſt.

Artemiſia. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀρτεμισία. *Lat. & Off. Latino nomine.*
Gal. Armoiſe. Ger. Reinfarn.

ARtemiſia magna ex parte in maritimis naſcitur, Abſinthij modo fruticoſa, maioribus & pinguioribus folijs, ramiſq́ꝫ: huius quidem genera duo: unum lætius habitiuſq́ꝫ folijs uirgiſq́ꝫ latioribus: alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente: æſtate floret. Sunt qui in mediterraneis unicaulis nomine appellẽt, tenuem herbulam, ſimplici caule & minuto, floribus ſcatentem tenuibus flauo colore: hæc iucũdiorem quã præcedẽs efflat odorẽ. Vtraqꝫ excalfacit, extenuat. Ferueſactæ conuenienter in muliebres deſeſſus adijciuntur, ad detrahendos menſes, partus, ſecundaſq́ꝫ: item ad præcluſiones uuluæ, & eiuſdem inflammationes: calculos comminuunt, remoratam urinam

Artemiſiæ maior.

Minor.

nam cient, menſes pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ inditus ex Myrrha, eadem quæ inſeſſio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

ARtemiſiæ tria genera facit Dioſcorides*, inter quæ prima duo non ignota, maioris & minoris* Artemiſiæ *nomine ſapore & calore nihilum diſsimili, tantum differunt ſurculorum & foliorum, floris, & ſeminis magnitudine.* Nec *cenſendum ſecundam* Artemiſiæ *ſpeciem eſſe matricariam, quæ verum eſt* Dioſcoridis Parthenium*: nec tertia, eadẽ cum* Athanaſia *ſeu* Tanaceto *ducenda: nam vnicaulis,* Dioſcoridi, Artemiſia*:* Tanacetum*, multis ex vna radice & validis conſtat frondibus.* Non *iniuria tenuifoliæ* Artemiſiæ *caput à doctioribus expunctum, tũ quòd huius anteà mentionem fecerit, tum quòd in antiquis codicibus græcis non reperiatur.* Matthiolo *tertia* Artemiſiæ *ſpecies* Italiæ *noſtro tempore ignota.*

Ambroſia. CAP. CIX.

E Nomencla

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀμβροσία. *Lat. Ambroſia. Ita. Latino nomine.* Gal. Rue de vigne. Off. Ruta vinacea.

A*Mbroſia tenuis frutex eſt, ramoſus, trium fere palmorū: folijs Rutæ, circa imum caulem exiguis: cauliculi ſeminibus, perinde quaſi racemulis grauidi, qui nunquam florem pariunt, odore uinoſo, ſuaui: radice tenui, ſeſquipedali. Coronatur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & illitu adſtringere humores, quin aliquam partem incumbunt.*

A*Mbroſia in aruis & vineis prouenit cum notis quas ei attribuit* Dioſcorides. Repercutit & reprimit. *Hæc ruſticis ad arcendum æſtum coronaria eſt. Quam officinæ oſtendunt non eſt* Ambroſia, *ſed* Polemonia.

Botrys.

Botrys. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βότρυς. *La. Botrys Ita. Botri.* Gal. Pymen. Off. ignota.

B*Otrys furticoſa herba eſt, lutea tota, & in multas alas ſparſa: ſemen circa totos ramulos prouenit: folia Cichorio ſimilia:*

tota

tota ſuauem odorem ſpirat: quare ueſtimentis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Pota orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces Ambroſiam uocant, alij Artemiſiam.

B*Otrys* Ruellio *ea eſt, quam ruſtici in corbibus portantes,* Pymen *magno clamore d nuntiant, probè adaptato nomine, nam ſi prægnans ſuo liquore premeretur, in gummi leteſceret, ex ſe pigmentarij inſtitoris vice vnguentū efficiens. In adſimiliū racemulorum hortenſi herba, quantumuis ſummatim racemuli dependeant, non tamen in ramulorum omnium ambitu, vt in* Botry, *innaſcuntur.*

Geranium. CAP. CXI.

Pico de cigueña.

NOMENCLATVRA.

Geranium. 1.

Geranium. 2.

Græ.γεράνιον.Lat.Geranium.Ita.Geranio.
Gal. Aguille de bergier. Off.
Acus paſtoris.

GEranion folijs Anemones, diuiſuris longioribus: radice ſubrotunda, cùm eſtur dulci: Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes diſcutit. Geranium alterum, caulibus minutis & piloſis, ſeſquipedalibus: folijs Maluæ: in ſummis alis ſurſum ſpectantia gruum capitula inſunt, cum ſuis roſtris, aut canini dentes. Nullius in medicina uſus.

TRes Geranij ſpecies, V*na latinorum, duæ* Græ*corum.* Plinij Lati*norum,* Geranium, *eſt quã* Herbariorũ *vulgus,* Roſtrũ *Gruis* Roſtrũ Ciconiæ, *&* Acum *muſcatã nominant.* Primam Græ*corum* Geranij *ſpeciem vidit non ſemel* Matthiolus, *in valle* Anania, *quæ tamen ea nõ ſit, quam* Acum *paſtoris dicunt, vt quæ radicem nullam rotundam faciat, nec folijs ſit* Anemones, *diuiſuris longioribus.* At *in totum ſimilis eſt,* Plinij, Latinorum Geranio. Q*uod tamen* Myrrhis *non eſt, nempe huius ſeparatim meminit* Plinius Libri *viceſimi quarti ſexto capite.* Secũ*da eſt,* Pes *columbinus vulgaris.*

Gnaphalium. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Gr.γναφάλιον.La.Gnaphalium.It.Gnaphalio.
Gal. Lin de pré. Off. Centumculum.

GNaphalij folijs mollibus minutisq́ pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino auſtero ad dyſenteriã.

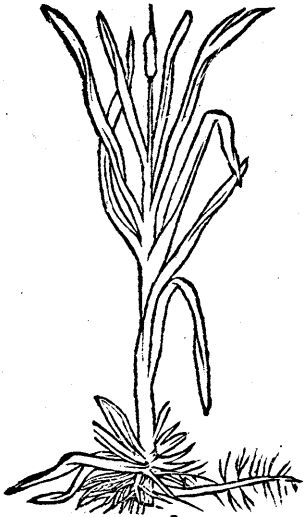
GNaphalium *pauperum olim fuit herba, è qua ob mollitiem &* Lanuginem *culcitras farciebant.*

Typha. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.τύφη. Lat.Typha.Ita.Mazza ſorda.
Gal. L'herbe à maſſe. Off. non perinde vſitata.

Typha

Typha.

TYpha folium ædit Cyperidi ſimile: caulem album, leuem, æquabilẽ: florem in acumine ambientem, denſum, qui in pappos ſoluitur, quod Paniculam aliqui nominãt. Huius herbæ flos, ſuillo adipe eloto exceptus, ambuſtis medetur. Gignitur in plauſtribus & aquis ſtagnantibus.

TYpha nota eſt planta, paludibus, ſtagnis, lacubus innaſcens, Mazza ſorda Italis dicitur, quòd ſurdos reddat quorum auribus indatur eius lanugo. Ex eius Lanugine poſtremæ ſortis homines apud Italos, Mattærazia (vt vocant) conficiunt: vaſa vinaria, nempe vulgares flaſcones, & muliebres cathedras, huius folijs contexunt & inueſtiunt.

Circæa. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κιρκαία. *Lat.* *Circæa.* *Ita.* *Circea.*
Gal. Off. Ger.
ignota.

CIrcæa, quam & Dircæam aliqui uocant, folijs eſt hortenſis Solani, agnatis crebris: flore nigro, puſillo, copioſo: ſemine Milij, naſcẽte in quibuſdam ueluti corniculis: dodrantali

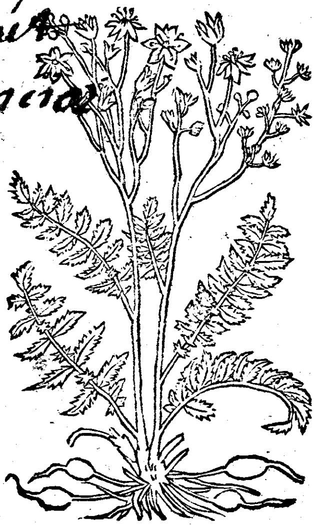
radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Naſcitur in apricis, ſaxis, & uento perflatis. Radicis tuſæ pondo quatuor, in ſextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem macerantur, potuq; triduo uuluas expurgant. Semen in ſorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

CIrcæa ignota noſtro ſæculo planta, à Circe nomen accepiſſe uidetur, quòd eius maleficijs inſeruiret.

Oenanthe. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἰνάνθη. *Lat. Oenanthe. Ita. Enanthe.* Gal. non probatè Saxifrage rouge. Off. pari. Filipendula.

Oenanthe.

OEnanthe folia habet Paſtinacæ: florem candidum: caulem craſſum, palmi altitudine: ſemen Atriplicis: radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem. Naſcitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulſo uino pota, ſecundas eijciunt. Radix è uino urinæ ſtillicidio conuenit.

OEnanthe nihilum amplius à nobis quam Circæa agnoſcitur.. Nec Filipendula in pratis naſcens, & non inter ſaxa: & quòd radicem magnam non producat, nec ſemen proferat Atriplici ſimile, quæ in Oenanthe requirunt Dioſcorides & Plinius, eadem cum Oenanthe planta eſſe non poteſt.

Conyza. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κονυζα. *Lat.* *Coniza. Ita.* & Off. Pulicaria. Gal. herbes aux pulces.

COnyzæ duo genera: quæ parua uocatur, odore præſtantior eſt: maior uerò frutice altior & folijs latioribus, graui odore. Vtriuſque folia Oliuæ ſimilia, hirſuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat Flos fragilis, lutei aut fului coloris, qui in pappum abit: radices ſuperuacuæ. Suffitu ſubſtratuq; frutex totus ſerpentes fugat, culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur ſerpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. Flores & folia cum uino ad menſes partusq; eijciẽdos bibuntur. Itẽ contra urinæ ſtillicidia, arquatum morbum, & tormina: comitiales pota ex aceto adiuuant. Decoctum in deſeſsionibus medetur uuluæ malis. Impoſitus ſuccus abortum facit. Ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita ſanat. Eſt tertium Conyzæ genus, caule craſsiore, ac molliore, folijs quàm paruæ maiuſculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & iniucundioris, ſed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

COnizæ eiuſque ſpecies non incognitæ, quas magnitudo, ſoli vbi naſcuntur natura, & odoris grauitas nullo negocio diſcriminãt. Conizæ maior & minor pari, facultate & temperamento, guſtu amarorem & acrimoniam præ ſe ferunt. In excalfaciendo & deſiccando

claſſem ſibi tertiam aſciſcunt. Tertia harum ſpecies, odoris grauioris, & virtutis ab alijs minoris eſt.

Hemerocallis, ſiue Lilium ſylueſtre.

CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἡμεροκαλλίς. *Lat. Hemerocallis. It. Giglio ſaluatico.* Gal. Lis ſauuage. *Off. Falſò Aſphodelus ſiue Hiacinthus.*

* *Hemerocallis.*

HEmerocallis folium & caulem habet Lilij, porraceo colore, flores in caule per ſingulos exortus, terni aut quaterni erumpũt, Lilij diuiſura, quoties dehiſcere cœperunt, colore perquã pallido: radix magna eſt atque bulboſa: quæ pota, aut cum Melle & lana in peſſo appoſita, aquam educit & ſanguinem. Folia trita mammarũ inflammationes à partu contractas, oculorúmque collectiones mitigant. Radix & folia igni ambuſtis utiliſsimè illinuntur.

HEmerocallis ſeu ſylueſtre Lilium nullibi nõ prouenit. Errãt qui ꝑ Hemerocalle, Liliũ vocatũ conualliũ accipiunt, nam notæ non cõ ſentiunt

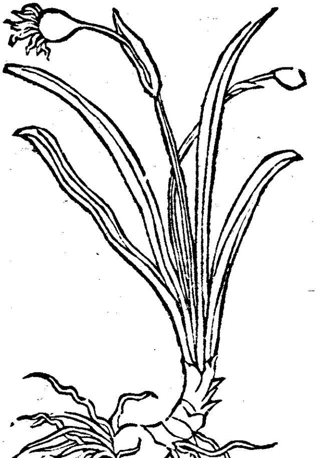
ſentiunt. *Nec ſanius ſentiunt, qui verum* Aſphodelum *exiſtimant, cum huius radix nec amara ſit nec acris*. Hemerocallis *non effigie tantum, ſed virtute etiam* Lilium *exprimit*.

Leucoium, ſiue Viola alba.

CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λευκόιον. *Lat*. *Leucoium*. *Ital*. *Viola bianca*. Gal. Giroflees. *Off*. *Keyri*. Ger. Weiſʒ Hornungs blum.

Leucoium luteum.

Leucoium purpureum.

L*Eucoion uulgaris eſt notitiæ, ſed in floribus differentia quædam: namque aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteum uerò præcipui in medicina uſus. Huius*

Leucoion Luteum.

Purpuraſcens.

aridi flores feruefacti in deſeſſionibus, ualent contra uuluæ inflammationes, & menſtrua expellunt: ſanant oris ulcera, cum Melle: cum cerato, rimas ſedis. Semen duum drachmarum pondere ex uino potum, aut cum Melle inditum, menſes, ſecundas et partus extrahit. Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

VVlgares iam eſſe cœperunt Leucoij ſpecies omnes à Dioſcoride enumeratæ, præter cæruleas, ſiquidem hæ nec in Italia naſcuntur. Luteæ magis ad medicinales vſus accedunt. Violæ omnes virtutis ſunt abſterſoriæ, & tenuibus è partibus componuntur. In his flores deſiccati, virides virtute præcellunt.

Cratæogonum. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. Κραταιόγονον. *Lat.* *Cratæogonon.* *Ita.* *Crate-ogono.* Gal. non probatè, Curaige.
Off. *Perſicaria.*

CRatæogonnm, ſiue, ut alijs placet, Cratæonon, folijs Melampyro ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq́ue geniculorum, ſemine Milij. Naſcitur in opacis & fruticoſis, ſummoperè acre. Traditum eſt quibuſdam, hoc ſi bibat ieiuno ore, ter die poſt menſes purgatos, tribus obolis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo conſimili, totidem diebus ante coitū hauriat, uirilis ſexus partum futurum.

CRatæogoni ignota eſt planta, nec ſecunda Perſicariæ ſpecies eſt, refragantibus notis. Eſt etiam hoc nomine arbor Theophraſto, quē Italia Aquifoliam vocat.

Phyllum. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. φύλλον. *Lat.* *Phyllum.* *Ita.* *Folio.*
Gal. Off. & Ger. ignota.

PHyllum, quod Elæophyllon uocatur, in ſaxoſis naſcitur, duum generum eſt, quod autem Thelygonum appellant, uuas habet floribus oleæ ſimiles, pallidiores tamen: folijs itidem oliuæ eſt: caule tenui, breui: radice exili: florem album profert: ſemen papaueris maiuſculum. Sed Arrhenogonom cætera huic ſimile, ſolo fructu diſtat: habet enim racemoſum quiddam defloretibus oleis non diſsimile. Arrhenogonon potu, maſculi ſexus facere partus, ut Thelygonon fœminei, proditur. Horum Crateuas author eſt. Sed huiuſmodi hiſtoria tenus mihi produxiſſe uiſum eſt.

Folium

Folium, nullius herbæ peculiare eſt nomen. Atenim ingenti nos moleſtia liberat, Theophraſti de plantarum hiſtoria libri noni cap. 19. Quo loci herbam ponit duarum ſpecierum. Vnam Arrhenogonon, quod maſculos: Alteram, Thelygonon, quod epota, fœminas concipi faciat. Porrò cum Dioſcoridis Phyllon in Arrhenogonon & Thelygonon & ſcriptione & viribus diſtribuatur, conſtat idem eſſe Dioſcoridi Phyllon, quod Theophraſto planta quæ in Arrhenogonon & Thelygonon diuidatur. Atenim cum Phyllon nullum habeat proprium genus, & tamen Arrhenogonō & Thelygonon vocetur, neceſſe eſt vt ſub alio nomine lateat. Quod clarum euadet, qui Mercurialis hiſtoriam & vires ab hocce auctore deſcriptas, cum Theophraſti Arrhenogono & Thelygono conſerat. Siquidem vna & eadem planta ſunt Arrhenogon, Thelygonon, Phyllon, & Mercurialis, cuius duæ ſunt ſpecies, vt poſtea ſuo patebit loco. Crateuas herbarius, eatenus Dioſcoridi (è cuius ſcripto nobis hæc prodidit) impoſuit, nec tamen ob id de tanti hominis fide dubitandum.

Teſticulus. CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄρχις. *Lat. Teſticulus canis. Ita. Teſticolo di cane.* Gal. Couillon de chien.

Off. Latino nomine.

Cojon de perro

Teſticulus, quem Græci Cynoſorchin uocant, folijs circa caulem mollis Oleæ ſimilibus, in terra ſtratis, longioribus anguſtioribus, læuibus: caule dodrantali: floribus purpureis: radice bulboſa, oblonga, Oliuæ modo anguſta, duplici ordine: ſuperiore, quæ plenior eſt: inferiore, quæ mollior ac rugoſior. Eduntur radices coctæ, ut Bulbi: ex quibus ſi maiorem edant uiri, mares generari dicuntur: ſi minorem fœminæ, alterum ſexū. Addunt, in Theſſalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitus: aridam uerò, ad inhibendos: & alterum alterius potu reſolui. Naſcitur in petroſis et ſabuletis. Teſticulus alio nomine

mine

Orchis.

Cynoſorchis.

mine Serapias, Andreà autore, uocatur, quoniam radix ad multa utilis ſit: folijs eſt Porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum ſinu inflexis: caule palmeo: floribus penè purpureis: radice teſticulis ſimili, quæ illita tumores diſcutit, ulcera purgat, & ſerpere eadem non patitur. Abolet fiſtulas, & illitu inflammationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent: ſanantq́; putredines, et oris ulcera, cacoëthe: aluum ſiſtũt è uino potæ. De hac, eadẽ quæ de Teſticulo canis, produntur.

Satyrium. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σατυρίον, *Lat. Satyrium. Ita. Satirio.*
Gal. du Satyrion. *Off. Lat. nomine.*

Satyrium Trifolium.

Baſilicum.

SAtyrium aliqui Trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, Rumici aut Lilio ſimilia, minora tamē, ac rubra: caulem cubitalem, nudum: florem Lilij effigie, candidum: radicem bulboſam, Mali magnitudine, fuluam, intus ut ouum candidam, guſtanti dulcem, & ori non ingratam: quam in uino nigro auſtero bibere conuenit, contra opiſthotonū. Vtendum ea dum concumbendi inceſsit cupiditas, ſiquidem ea pronio res ad uenerem fieri affirmant. Eſt & alterum Satyrium Erythronium ſiue Erythraicon, id eſt, rubrum, ſemine Lini, maiore, duro, leui, ſplendente, quod fertur non ſecus atque Scincus, libidinem excitare. Cortice radicis gracili, rufo: intus autem albū includitur, ſapore dulci, non ingrato ori. In montoſis & apricis enaſcitur. Venerem, ut prodūt, ſi omnino manu teneatur radix,

ſtimu

ſtimulat: eoq́ magis, ſi bibatur in uino.

ERrant qui Teſticulos canis & Satyriones pro eodem ducunt. Nam diſsimili effigie, licet non admodum imparibus ſint viribus. Veri Satyriones vix hodiè reperiuntur, ſed horũ loco Teſticulis canis vtimur, & in Italia non naſci Matthiolus teſtatur, idq; è radice cognoſci, quæ in Teſticulis canis bifida, cũ ſui nominis effigie, in Satyrione vnica, mali in rem rotunda, fulua, intus vt ouum candida. Quinque Teſticulus canis ſub ſe ſpecies cõtinet, præter eas quæ, quòd manui hoîs ſimiles, Palmæ Criſti vulgo dicuntur, & Auicennæ, Digiti citrini. Hæc planta duarũ eſt ſpecierum, maior & minor: vtraque Seplaſijs cognita. Minoris flores deſiccati præſentaneum dyſenteriæ remedium afferũt, idem efficiet aqua ex eis per alembicũ extracta. Radices Auincennæ calidæ & ſiccæ ſunt ſecundo abſceſſu. Semen maioris, matutinis nouem continuis, granatim tritum in vino, & epotum, medetur morbo caduco. Idem efficiet radicis decoctio, ſi quis ea miſcendo vino vtatur. Vtriuſque Teſticuli canis radices virtutẽ habẽt calidã & humidã, & guſtu dulcorẽ quẽpiã præferũt. Satyrio tẽperamẽto eſt calido et humido, et ob id manifeſtè dulcis eſt guſtu.

Horminum. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὁρμῖνον. Lat. Horminum. Ita. Hormino. gallo

HOrminum herba eſt, folijs Marrubio ſimilis, caule ſemicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant, in quibus diuerſum ſemen recluditur: ſiquidem in ſylueſtri rotundum, fulcumq́ inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius eſt uſus. Ad uenerẽ ſtimulandam, cum uino bibi uolunt. Purgat cum melle argemas albuginesq́. Illitum ex aqua tumores diſcutit: eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus eſt illitæ herbæ. Sylueſtre magis uiribus pollet: quare unguentis, præſertim Gleucino, permiſcetur.

HOrminum domeſticum vulgò ea ducitur eſſe planta, quæ admodum odorata Sclareæ aut Scarleggiæ nomẽ accepit: Sylueſtre verò ea quã Gallitricũ aut Centrũ galli nuncupant. At cũ videre ſit huiuſmodi

modi plãtas ſæpè in duũ cubitorũ altitudinẽ ſubrigi, folijs Marrubio *grãdioribus, ſiliquis in cymã, & non in radicẽ ſpectãtibus, eos proculdubiò errare, qui ita cẽſent nõ abs rè ſcribit* Matthiolus, *maximè cũ domeſtica & ſylueſtris* Sclarea *ſemẽ rotundũ proferãt, & nõ vt vult* Dioſcorides, *ſylueſtris ſit rotundũ, alterius oblongũ.* Adde *his quod veroſimile nõ eſt* Dioſcoridẽ *(ſiquidẽ ita ſenſiſſet) odoris flagrãtiã data opera prætermiſſe, nã aſpirat ſuauiſſimè* Sclarea. Qui *fit vt noſtro ſæculo depicti à* Dioſcoride Hormini, *nõ agnoſcatur.* Plinius *duarũ harũ vocum* Praſion, & Praſon, *proximitate deceptus, quarũ prima* Marrubiũ, *altera* Porrũ *deſignat,* Horminũ Porri, *& nõ vt debuerat,* Marrubij *folijs deliniauit.* Eſt *etiã* Theophraſto, Plinio, *et* Galeno Horminũ *inter frumẽti genera.*

Securidaca. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πελεκῖνος ἡδύσαρον. *Lat. Pelecinus hedyſaron. Ita. Hediſaro.* Gal. Febue de Loup.

HEdyſarõ, unguẽtarij Pelecinũ, ideſt, Securidacã uocãt: fruticoſa eſt, folijs Ciceris: ſemẽ rufum in ſiliquis fert, corniculorũ modo adũcis, qđ ancipitẽ ſecurim æmulat: unde nomẽ accepit, amarum guſtu. Stomacho utile in potu. Additur in antidota. Cum melle ante coitus ſubditum, concipiendi ſpem adimit. Naſcitur in ſegetibus & hordeis.

HEdyſaron *ſeu* Securidacã *ruſtici* Galli, Grauam *vocãt, quod tritico & hordeo cum quibus alitur, ſuo complexu moleſta ſit.* Lenti *inimica* Aparine, *non* Securidaca, *vt putat* Plinius: *licet & ipſa* Aphaca, *quæ* Viciæ *species eſt, mortem inferat.*

Onoſma. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ονοσμα. *Lat. Onoſma. Ita. eodem nomine.* Gal. Off. Ger. ignota.

ONoſma, oblonga folia habet, ad ſimilitudinem Anchuſæ, longitudine quatuor digitorum & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, ſine caule, ſine ſemine, ſine flore: radice

niti

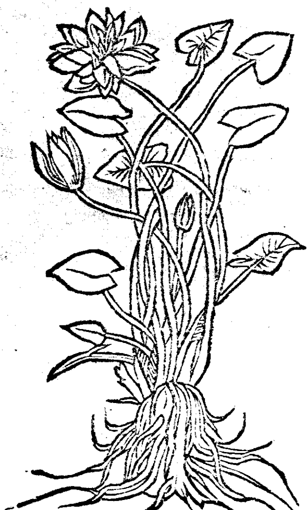
nititur longa, tenui, infirma, rubeſcente. Gignitur in aſperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans ſi eam ſupergrediatur, abortum facere dicitur.

NYmphæa paluſtris et lacuſtris herba vulgatiſsimæ, ſub Nenuphar *nomine noticiæ. Nymphææ ſemen & radix deſiccant ſine morſu. Valentior eſt quæ candidam radicem producit, vt in abſterſoria facultate potentior, quæ nigra radice conſtat.*

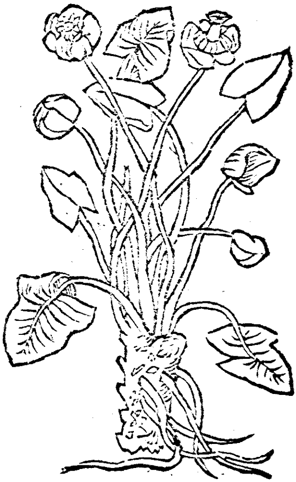
Nymphæa. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. νυμφαία. *Lat. Nymphæa. Ita. Off.* Gal. Nenuphar.

Nymphæa lutea.

Nymphæa alba.

NYmphæa naſcitur in paludibus & ſtagnantibus aquis, folijs Fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, alijs

in ſumma aqua, alijs demerſis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore Lilio ſimili, albo, & in medio crocos habente, cùm defloruerit, ut rotundum Malum, aut Papaueris caput, extuberat: nigro ſemine, denſo & lato, lenti guſtus. Caulis eſt læuis, niger, minimè craſſus, ciborio cognatus: radix nigra, ſcabra, clauæ ſimilis, quæ autumno ſecatur. Sicca cũ uino pota cœliacis, dyſentiricisq́ auxiliatur, lienem abſumit. Radix ſtomachi ac ueſicæ doloribus illinitur: uitiligines ex aqua emendat: impoſita cum pice, alopecijs medetur: eadem contra ueneris inſomnia bibitur, ſiquidem ea prorſus adimit. Pota aſsiduè aliquot diebus, genitale infirmat. Idem ſemen potum efficit. Nymphææ nomen ſibi uendicaſſe uidetur, quoniam aquoſa amet. Plurima inuenitur in Elide, in Anygro amnè, & in Bœotiæ Aliarto. Eſt & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, folijs antedictæ, radice alba, ſcabra, flore luteo, nitente, Roſæ ſimili. Huius ſemẽ & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Naſcitur in Theſſalia, amne Peneo.

Androſaces. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ανδροσάκες. *Lat.* *Androſaces. Ita.* *Androſace.* Gal. Off. Ger. ignota.

ANdroſaces herba eſt amara, tenues ſpargens iuncos, ſine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus ſemen continetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copioſam hydropicis urinam ciet. Idem effectus eſt ſemini poto, & herbæ decocto: podagris utiliter illinitur.

NOſtro tempore Androſaces è Syria non affertur, quare in incognitarum herbarum claſſem reponetur.

Aſple

Aſplenum. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀσπλήνου. *Lat.* *Aſplenum.* *Ita.* *Aſpleno.* Gal. & Off. Citerach.

Doradilla

ASplenum, aliqui Scolopendrion uocant, alij Splenion, alij Hemionium: folijs eſt multis, ſcolopendra animali ſimilibus, ab radice una prodeũtibus. Naſcitur in parietibus, ſaxiſq; ſiliceis, & opacis: nec caulem, nec florem, nec ſemen habet. Folia Filiculæ modo diuiduntur, ſubter flaueſcentia hirſutaq; ſupernè uiridia. Vim hanc habent folia in aceto ferueſacta, ut per dies quadraginta pota lienem abſumant: quibus etiam contritus lienẽ ex uino illini oportet: ſtranguriæ & regio morbo prodeſt, ſingultum ſedat, calculos in ueſica comminuit. Conceptum adimere creditur, per ſeſe, aut cum muli liene appenſa. Tradunt noctu, ſilente luna, huius rei gratia effodiendam.

OBtrita priſci ſæculi barbarie, iamiam agnoſci cœpit, Aſplenum, eſſe plantam quam Seplaſiæ Ceterach nominant, & non linguã ceruinam, quæ Dioſcoridis eſt Phyllitis, vt ſuprà oſtenſum eſt. Naſcitur in petris, parietibuſque opacis, humidis. Laudatiſsima in Creta, vbi repertum Vitruuius affirmat circà Potereum amnem, qui duas vrbes Gnoſon & Cortynã interlabitur, parte qua ad Cortynam ſpectat, pecoribus ſine liene inuentis, quia herbam hanc roderent, altera parte quæ ad Gnoſon eſt, lienem habentibus, quia ibi Herba illa non appareret. Scolopendria quantumuis ſubtilibus partibus conſtet, calida tamen nõ eſt: & ob id lapillos comminuit, & lienem abſumit.

Hemionitis. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἡμιονῖτις. *Lat.* *Hemionitis.* *Ita.* *Hemionite.* Gal. & Off. non probatè, Lingua Ceruina.

HEmionitis, quam aliqui Splenion uocant, folium emittit Dracunculi, lunatũ: radicibus cohæret multis, tenuibus: nunquam flores, neque ſemen, neque caulem gignit: in petroſis naſcens, auſtero ſapore. Ea ex aceto pota lienem abſumit.

PHyllitida linguã eſſe ceruinam, iam in capite de Phytitide patuit, & perinde Hemionitida non eſſe Linguam ceruinã. Hemionitis à lingua ceruina diuerſa, copioſa in territorio Romano naſcitur, quod fide digni ſimpliciarij Matthiolo conſtanter aſſeuerarunt, quam etiam poſtea inde tranſpoſitam, ſuis hortis implantarint. Plinius Teucrium & hemionitida, diuerſas plantas, confundit.

Anthyllis. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνθυλλὶς. *Lat.* Anthyllis. *Ita.* Anthillida.
Gal. & Off. prima ignota. Secunda, non probatę, Iua non muſcata.

ANthyllis duplex eſt. Quædam enim lenti ſimillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Naſcitur in ſalſis terris, & à ſole illuſtratis, non inſulſo guſtu. Altera eſt folijs ramulisq́ Aiugæ ſimilis, hirſutioribus tamen, breuioribus & aſperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis: radice Cichorij. Pota drachmis quatuor, urinæ difficultati, renibusq́ plurimũ prodeſt. tritæ uuluæ pituitas emolliunt, cum Roſaceo & lacte impoſitæ. Vulneribus medentur. Quæ autem Aiugæ ſimilitudinem refert, præter alia, potu cum aceto mulſo: comitiales ſanat.

NEutra Anthyllidis ſpecies quæ picturæ Dioſcoridis reſponderet, ſe hauddum in Italia vidiſſe, homo attentus, & in Italia & medicinæ natus, Matthiolus teſtatur, quãuis Ruellius dicat vulgo Salſola vocari, quod ex ea ſalẽ fieri memoriæ proditum ſit. Cordo, Anthyllis altera, Aiugæ ramulis ſimilis in apricis Herciniæ ſyluæ locis naſcitur, tam manifeſto ſalis ſapore, vt ex vſta & nõ vſta ſal excoqui poſsit. Hũc ſalẽ Arabes AlKabi vocant. Parum deſicat vtraque Anthyllis, attamẽ quæ

Aiugæ

Aiugæ ſimilis eſt magis tenuium eſt partium, ideòque in morbum caducum proficit, & potentius aſtergit.

Anthemis. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ανθεμίς. *Lat. Anthemis. Chamæmelon.*
Ita. Camamilla. Gal. Camomille. mança

Chamomilla ſatiua.

Chamomilla uulgaris.

A *Nthemidis genera tria, tantum flore diſtantia: rami dodrantales, fruticoſi, alis multis concaui: tenuibus foliolis, paruis numeroſis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, forinſecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum Rutæ. Naſcitur in aſperis, & iuxta ſemitas.*

Colligitur uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq́ue. Potu & inſeßione, pellunt menſtrua, partus, urinam, calculosq́ue: aduerſus inflationes, & ilei tormenta bibuntur, bilem ſuffuſam expurgant, iocinorum uitia ſanant. Decocto earum ueſicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficaciſsima eſt, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuſcula eſt. Hanc propriè Heranthemon uocant. Ea cui Leucathemo nomen eſt, item quæ Chryſanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. Aegilopijs illitæ medentur: commanducatæ ulcerum eruptiones in ore ſanant: nonnulli in clyſteribus ex oleo utuntur. Teruntur in farinam, ad abigendos febrium circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tuſa, in paſtillos digeri: radix quoque ſiccari, dumq́ue ingruit neceßitas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radicis pars una, modò cõtrà, floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus: bibere autem oportet in uinò mulſo, diluto.

INter Anthemidis genera tria, ad calculos efficaciſsimam facit Dioſcorides, eam quæ florem orbiculata purpureũ habet: at pharmacopolia id ſolùm nouere genus, cuius flores in medio aurei, per ambitũ candidi. Siquidem id genus frequens, alia rara, & inuentu difficilia. Anthemis deſiccantium & excalfacientium primæ eſt claſsis, tenuium partium con quoquit, emolit, rareſacit.

Parthenium. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. παρθένιον. *Lat. Parthenium. Ita. Amarella,*
Gal. Matricaire. Off. Matricaria. Yervaude santamaria

PArthenium, aliqui Amaracon uocant, folijs eſt Coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, ſapore amaro. Siccatum, cum aceto mulſo aut ſale potum, non ſecus atque Epithymum, & bilem & pituitam detrahit: ſuſpirioſis prodeſt & melãcholicis. Herba ſine flore à calculoſis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad

inſiden

Parthenium.

inſidendum in duritia uuluarum, & inflammationibus illinitur, ſacro igni, & collectionibus cum flore.

P*Artheniũ quod & Amaracum, Matricaria eſt, & ſecunda Artemiſiæ ſpecies, ingrati odoris. Errant pariter qui id Cotulam eſſe putant. Nam huic folium fœniculi, Parthenio Coriandri tribuitur. Sapor in Parthenio amarus eſt, in Cotula nõ item. Partheniȷ nuncupationem Plinius, Parietariæ attribuit.*

Buphthalmum. CA. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. βούφθαλμος. *Lat. Buphthalmon. Ita. Occhio di bue.* Gal. & Off. non ſatis probatè. Cotula non fœtida. Uso de Greci

B*Vphthalmon, quidã Cachlã uocant, tenues emittit cauliculos, molleſq́; folia Fœniculi: luteũ florẽ, Anthemide maiorẽ, oculi ſimilitudine, unde nomen traxit. Circa oppida naſcitur, & in campeſtribus. Flores cum cerato triti, tumores duritiaſq́; diſcutiunt. Aiunt epotam poſt exitum à balneis, regio morbo correptis, colorẽ tractu temporis reddere.*

D*Væ ſunt plantæ quibus* Buphthalmi *nomen ſed falſo tribuitur. Vna cubitalis in pratis naſcens, & circa ſata, modica foliorũ inciſura, flore intrinſecus croceo, forinſecus per ambitũ cãdido, longe quã Chamæmeli maiore. Altera Cotula eſt, nõ fœtida. Harũ vtraque licet croceo ſit flore, ambiẽs per circuitũ habet vallũ, velut cãdicãs. Quo ſi ſepiretur* Buphthalmõ, *qua eſt diligentia, nõ id prætermiſſurus erat* Dioſco.

Pæonia. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. παιονία. *Lat. Pæonia. Ital. Peonia.* Gal. Piuoeſne. Off. Latino nomine.

Pæonia.

Pæonia ſiue Glycyſide, Græcis aliquibus Pentoboron dicitur: ſunt qui idæos dactylos, radicem Pæoniam uocant. Caulis altitudine ſeſquipedis adoleſcit. comitantibus multis ſtolonibus. Huius duo genera: mas, folia iuglandis habet: in fœmina uerò, Smyrnij more diuiduntur. Summo caule ſiliquas emittit, ueluti græcas nuces: in quibus, quum dehiſcunt, multa granula rubra acinis Punicorum ſimilia inueniuntur, & in medio nigra, quinque aut ſex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali craſsitudine, & palmi longitudine, guſtu aſtringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter ſeptem aut octo inhærent, ut in Haſtula regia. Fœminis à partu non purgatis ſicca radix datur: ciet menſes nu

ſes nucis Græcæ magnitudine pota: ſic uentris doloribus cum uino auxiliatur. Valet contra regium morbum, & renum ac ueſicæ dolores. Decocta in uino aluum ſiſtit. Rubra grana rubenteis menſes ſiſtunt, decem uel duodecim pota in uino auſtero & nigro: ſtomachicis & eroſionibus ea eſſe prodeſt: à pueris pota initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur ſuppreſſionibus nocturnis, uuluæ ſtrangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulſa, aut uino. Naſcitur in altiſſimis montibus & præruptis.

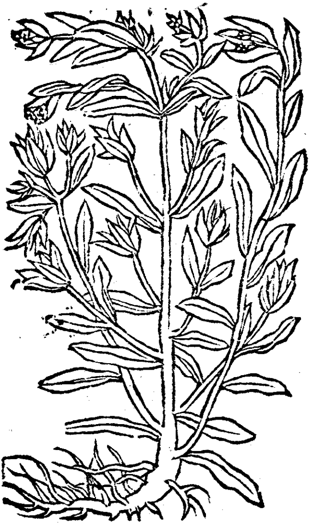
INuentu antiquiſſima Pæonia, retento Authoris nomine. Fœmina non infrequens. Mas non ita perſpectus, ſiquidem paucis inlocis reperitur. Muliebri folia Myrrham redolent, & denſiora ſunt. Radix ſex aut octo glandibus conſtans videtur. Mas glandoſam quoque habet radicem per interualla toroſam, palmi altitudine, digitum craſſam & candidam, fœminæ numeroſiorem. Pæoniæ radix leniter aſtringit cum quadam dulcedine, at ſi exactè commanducetur, acrem quãpiam amaritudinem proferet: deſiccatoria etiam eſt. Galeno pueri comitiali morbo correpti, hauſtu eius integrum conualeſcunt, modo radicẽt geſtem, à collo in pectus propendentem.

Lithoſpermum. CAP. CXXXV.

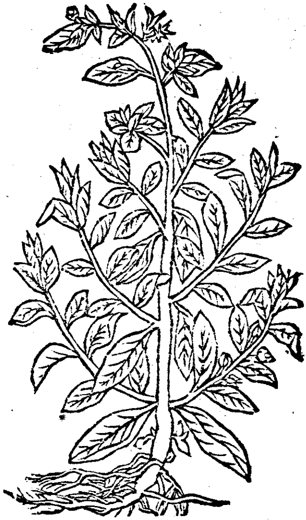
NOMENCLATVRA.

Gr. λιθόσπερμον. Lat. Lithoſpermum. Ital. Gal. Off. Milium ſolis. paſſim invenitur

LIthoſpermon à ſeminis duritia nomen accepit, folijs eſt Oleæ longioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quæ ab radice exiliunt: ramulis ſurculoſis, rectis, tenuibus firmis, craſſitudine acuti Iunci, in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum ſpeciem exhibent: folijs longis, inter quæ paruum ſemen, rotundum, Erui magnitudine, duritia lapidea. Naſcitur in aſperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut ſemine cum

Lithoſpermon maius.

Minus.

uino albo poto calculos frangat, pellatq; urinam.

Phalaris. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. φάλαρις. *Lat. Phalaris. Ita. Phalaride.*
Gal. Off. Ger. non vulgo nota.

Phalaris cauliculos emittit Zeæ culmis ſimiles, minutis, ac nullius uſus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: ſemen candidum, oblongũ, Milij magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino ſuccus ad ueſicæ cruciatus utiliſsimè bibitur. Semen cochlearis menſura potum, ad eadem efficax eſt.

Sepla

SEplaſiæ duo Lithoſpermi genera oſtendunt, maius & minus. Naſcitur macro ſolo locis eminentibus. Hanc inter omnes plantas admiratus eſt Plinius: Lithoſpermon maius Matthiolo prouenit in multis Thuſciæ locis, minus per totam paſsim Italiam. Lithoſpermon minus Phalaris eſſe poterat, ſi cauliculos culmis zeæ ſimiles emitteret.

Rubia. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐρυθρόδανον. *Lat.* *Erythrodanum.* *Ita.* *Robbia.* Gal. Garence. *Off.* *Rubea tinctorum.*

Rubia ſatiua.

Rubia ſylueſtris.

ERithrodanum radix rubra eſt, qua tinguntur lanæ. Vna ſponte prouenit, altera ſeritur, ut in Thebana Galliæ, &

Rauen

Rauenna Italiæ: in Caria inter oleas, ut in aruis, ſolo creditur. Hanc non ſine quæſtu ſerunt: namque maximum ex ea ſentiunt prouentum. Aſperi caules & quadranguli, longi, Aparinæ nõ diſsimiles, robuſtiores, et multò prorſus maiores: folijs per interualla certa circum articulos ſtellatim decuſſatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrũ, poſtea cùm ematuruit, nigrum: radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet: qua de cauſa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulſa: item iſchiadicis & reſolutis. Craſſam, copioſamq́ urinam pellit, nonnunquam & ſanguinem: bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam ſpectare. Aduerſus ſerpentium morſus, ramulos cum folijs uino bibere prodeſt. Semen ex aceto potum, lienem abſumit. Impoſita radix trahit partus, menſes, ſecundasq́. Albæ uitiligini illita ex aceto medetur.

RVbia tam domeſtica quàm ſylueſtris non ignota, in Gallijs & in Thuſcia naſcitur, in territorio maximè Senenſi, & patrimonio Romano. Italicæ fœminæ folijs & caulibus nempè aſperis & rudibus vaſa ſtagnea perpurgant & expoliunt. Amara eſt & acri radice Rubia. Reliquæ eius vires è Dioſcoride patent.

Lonchitis. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λογχῖτις. *Lat.* Lonchitis. *Ita.* Lonchite. Gal. & Off. non perinde nota.

LOnchitis folia habet Porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrã procumbentia, pauca in caule, in quo flores, ceu galericuli, hiantibus comicis perſonis ſimiles, nigri, & è rictu albam exerentes uelut linguã, quæ ad labrum inferius ſpectet: ſemen inuolucris clauſum lanceæ ſimile, triangulum, unde ſibi cognomentũ arrogauit. Radix Dauci.

ci. Naſcitur in ſitientibus & aſperis. Radix ex uino pota urinã ciet. Altera eſt Lonchitis, quam aliqui aſperam Lonchitin dicunt: folia ſcolopendrij emittit, ſed aſperiora maioraq́ue, ac multò magis diuiſa. Vulneribus mirum in modum prodeſt, in eisq́ue inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem abſumit.

PRima Lonchitis ſpecies Ruellio cognita, ea eſſe ducitur, quàm Gallici pueri, Nigros capetos vocant. Attamen eorum opinionem infirmat, qui ſecundam Lonchitis ſpeciem, Burſam paſtoriam autumant, cũ iſta Erucæ folijs, & non Scolopendrij viſatur. Secunda hæc ſpecies Cordo non ignota, effigie eſt media inter Scolopondrium & Polypodium. Verum enim uero Matthiolus nullam inire rationem potuit, qua hæ ſibi perſpectæ eſſent, atque adeò vtranque inter incognitas herbas enumerat.

Althæa.

Althæa. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀλθαία. *Lat. Althæa. Ita. Maluauiſco.* Gal. Guimauue. *Off. Maluauiſcus.* malva viſco

ALthæa, quam alij Ibiſcum uocant, in ſylueſtrium Maluarum genere eſt, cui folia ut Cyclamino, rotunda, lanugine caneſcũt: flore roſaceo: bicubitali caule:

le:radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quòd inter primas ſit utilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in uino aut aqua mulſa, & per ſe cùm imponitur tuſa, efficax eſt contra uulnera. Item ad ſtrumas, parotidas, abſceſſus, mammarum inflammationes, fracta ſedis, inflationes, neruorum rigores: ſiquidem diſcutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta ut dictum eſt, adiecto ſuillo adipe, aut anſerino, Terebinthináue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflammationes, præcluſionesq́, in peſſis ſubdita. Decoctum eodem fungitur munere: onera uuluæ: reliquiasq́ à partu extrahit. Decoctæ ſuccus ex uino potus, ſuccurrit urinæ difficultati, calculoſorum cruditatibus, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, ruptis: dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride ſemen ſiccumq́ tritum, uitiligines in ſole perunctas emendat. Eodem cũ oleo & aceto peruncti, à uenenatis non feriuntur. Valet contra dyſenteriam & ſanguinis reiectiones, aluiq́ profluuium. In poſca aut uino decoctum bibitur, contra omnes ueſparum, apum, ſimiliumq́ aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morſibus, & igni ambuſtis illinuntur. Conſtat aquam trita radice addita, ſub diuo addenſari.

Alcea. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀλκέα. *Lat. Alcea. It. Maluauiſchio ſaluatico.*
Gal. Guimauue ſauuage. *Off. Herba Simeonis.*
malva silvestre

ALcea ſyluestrium maluarum generi aſſignatur: folia habet diuiſa, Verbenacæ proxima: caules treis aut quatuor, cortice cannabino ueſtitos: florem Roſæ, paruum: radices albas, latas,

* Alcea.

latas, quinque aut ſex, cum plurimum cubitales: quæ cũ uino aut aqua potæ, dyſentericis ruptisq́ medentur.

A*Lthæa quæ Latinis Hibiſcum, græco nomine ſe medicam herbã eſſe profitetur, nimirum ob ingentem in medicina vſum. Digerit partibus ſuis omnibus, laxat, phlegmonem leuat, mitigat & excoquit abſceſſus coctu difficiles, adipibus incocta & ſubacta. Radice & ſemine tenuium eſt partium, & his amplius deſiccat & deterget. Alcea biſmalua eſt ſyluestris. Manardus eam eſſe putat, quæ Italis, herba Vngarica vocatur, à vulgari herbariorum, Alcea, diuerſa. Hæc Althææ locum ſupplet, vbi diſcutiendi facultas requiritur. Huius ſpeciatim non meminit Galenus. Paulus Aegineta pares ei cum Dioſcoride vires attribuit.*

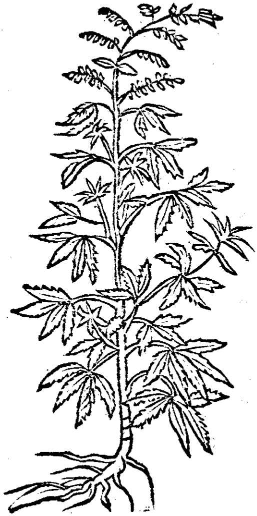
Cannabis. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κάνναβις. *Lat. Cannabis. Ita. Canape.* Gal. Chanure. *Off. Lat. nomine.*

C*Annabis ſatiua plãta magni in uita uſus ad robuſtiſſimos funes factitãdos: folijs Fraxini, graui odore: caulibus ꝓceris, inanibus: ſemine rotũdo, ꝙ largiore cibo genitarũ extinguit.*

Succus

Cannabis.

Succus ex ea recente, conueniẽter auriũ doloribus inſtillatur. Sylueſtris Cannabis uirgas fert Althææ ſimiles, minores, nigriores & aſperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio ſatiuæ, nigriore & aſperiore: flore Lychnitis, ſubrubro: ſemine & radice Althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet, tumores diſcutit, tofos articulorum diſsipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

CAnnabis ſatiuæ nulli non cognitæ ſemen, diuerſum quippiam in hominibus & gallinis operatur. Nam vt hominum geniturã extinguit, ita vere à gallinis manducatum, generandorum ouorum miram facultatem tribuit, cũ alias hyeme, iis producendis penè inertes ſint. Cãnabis decoctio in lumbricorum cauernas iniecta, foras exire compellit. Perperam agunt mulierculæ, quæ ſeminis Cannabis decoctionem pueris epilepticis offerunt. Nam id eis non parum incommodat. In eligenda ſylueſtri Cannabi iudicio & delectu opus eſt, ſiquidem paucis in locis vera prouenit.

Anagyris. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνάγυρις. *Lat. Anagyris. Ita. Eghelo.*
Gal. Boys puant. *Off. Malua terreſtris.*

ANagyris, frutex eſt arboris inſtar, grauis odore: folijs Agni, uirgisq́; flore Braſsicæ: ſemen in corniculis nõ bre-

uibus

nibus gignit, ſubrotundum, firmum, uerſicolori facie, ſimile renibus, quod dureſcit uua matureſcente. Tenera folia trita tumores illitu reprimunt: ſi partus hæreat, & ſecundæ menſesq́ morentur, drachmæ pondere bibuntur in paſſo: ſic & ſuſpirioſis dantur, & contra capitis dolores in uino. Difficulter parientibus adalligantur, ita ut à partu ſtatim auferatur. Radicis cortex concoquendis diſcutiendisq́ adhibetur. Semen commanducatū uomitiones uehementer ciet.

ANagyris in omnibus Tridentinæ iuriſdictionis ſyluis prouenit, iuſtæ proceritatis arbor, Hoc lignum intrinſecus propè medullam nigrum, forinſecus eſt luteum, in morem Guaiaci quod ex India affertur. Eo loci ruſtici vineaticos palos cōficiunt, nam ſolidiorem materiam ob neruorū robur non reperiunt. Anagyris facultatis eſt maturantis & calidæ, folia vt potè humida minus acria ſunt. Sicca incidunt & deſiccāt. Radicis cortices pari virtute prædita. Semen tenuium eſt partiū.

Cepæa. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κηπαια. *Lat.* Cepæa. *Ital.* Cepea. Gal. Off. Ger. non probè cognita.

CEpæa Portulacæ ſimilis eſt, ſed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ ſtillicidio, & ueſicæ ſcabie laborantibus opitulantur: maximè id præſtat, ſi cū decocto radicum Aſparagi eius, quem Myacanthon, hoc eſt, Corrudam uocant, bibatur.

CEpæa ab hortis nomine deſumpto, in littoribus tamen arenoſis naſcitur, & hortenſis non eſt, at potius littoralis Portulaca.

Aliſma. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλισμα. *Lat.* & *Ital.* Aliſma.
Gal. non probate, Plantain de riuiere.
Off. eodem errore, fiſtula paſtoris.

ALiſma, alij Damaſonion appellāt: folia ei Plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, lacinioſa, conuexaq́ in terram: caule ſimpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrſi: flore tenui, cādido, palleſcente: radicibus tenuibus ut Veratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus: aquoſos amat tractus. Radix, ſi drachma una aut altera, bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut à rubetis ranis demorſi ſunt, aut Opiū hauſerunt: torminibus atq; dyſenteriæ, per ſe, aut cum pari modo ſeminis Dauci, potui datur. Conuulſis, & contra uitia uuluæ prodeſt. Herba ſiſtit aluum, mēſtrua pellit, tumores illita mitigat.

DAmaſonium quidam fiſtulā paſtoriam exiſtimant, quidā Plantaginem aquatiquam. Atenim cū Plātagine aquatiqua, notæ Damaſonij non conueniūt. Siquidem folium fert Arnogloſſo anguſtius, terræ inſtratum, caulem vnicum & gracilē: An plantago aquatiqua folijs eſt Arnogloſſo grandioribus, quæ in lanceæ modum deſinentia, ſurſum verſus aſpectant: caule non conſtat vnico, at pluribus, vnāque è radice prodeūtibus. Eò fit vt in agnoſcendo Damaſonio inhibendum pauliſper iudicium ſit, donec certi quippiam ab homine ſingularis & experiētiæ & doctrinæ nobis obueniat. Plura Damaſonij genera ſe cognoſſe Cordus ſcribit, ſed ſcribit tantum, & rem acu non deliniat. Decoctionem Damaſonij lapillos renum comminuere, ipſa experientia Galenum docuit, & ideò abſterſorium eſt.

Onobrychis. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀνοβρυχίς. *Lat. Onobrichis. Ital. Onobrichi.* Gal. Off. & Ger. non nota.

ONobrychis, folia habet Lentis, longiora paulò, caulem dodrantalem: florem purpureum: radicem paruam. Naſcitur in uliginoſis & incultis. Herba ſuapte ui, ſi trita illinatur, tubercula diſsipat: cum uino pota, ſtrāgurias ſanat: illita ex oleo, ſudores mouet.

IGnotarum plantarum claſsi Onobrichis aſcribenda, quandoquidem ſollicitè à Matthiolo perquiſita, in Italia reperiri non potuit.

Hypericum. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. υπέρικον. *La. Hypericũ. It. & Off. Perforata.* Gal. Mille pertuis.

Herua de S. Ju.

HYpericum, alij Androſæmon, Alij Corion, alij Chamæpityn appellant quoniam ſemen odore Reſinam imitatur, ſurculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio Rutæ: flore albæ Violæ, luteo, qui digitis tritus, ſanguineũ ſuccum remittit, qua ex cauſa Androſæmon cognominatur: ſubhirſuta ſiliqua, & tereti, hordei magnitudine: ſemine intus nigro, reſinoſi odoris. Gignitur in cultis & aſperis. Vrinam cit: menſtrua pellit appoſitum: tertianis, quartanisq́ cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus hauſtum, iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita, ambuſta ſanant.

hec herba secta

Aſcyron. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασκυρον. *Lat. Aſcyron. Ita. Aſciro.*
Gal. Eſpece de mille pertuys.
Off. Hypericonis ſpecies.

aliud androsem

AScyrum ſiue Aſcyroides, Hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, maiores habens ramos, ſurculoſiores, rubentesq́: folia tenuia: flores luteos, & fructum reſinoſum, Hyperico non abſimilem: cuius attritu digiti ferè cruentantur, qua de cauſa Androſæmon uocauere. Vſus ſemine ad iſchiadicos, potum hydromelitis ſextario: nam biliosa recrementa ampliſſimè detrahit: ſed aſsiduè dare oportet, donec ſanitati reſtituantur. Illinitur & ambuſtis efficaciter.

Androſæmum. CAP. CXLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ανδρόσαιμον.
Lat. *Androſæmon.*
Ita. *Androſemo.*
Gal. Autre eſpece de Mille pertuis.
Off. Hypericonis ſpecies.

Androſæmon.

ANdroſæmon ab Hyperico, Aſcyroq́ differt, quòd fruticet ramulis ſurculoſis, ac tenuibus: rubentibus uirgis, & folijs rutæ, triplo aut quadruplo maioribus, quæ trita uinoſo ſucco manant: complureis alas habet in cacumine, utrinque expenſas, pinnatasq́: circa quas flores puſilli, lutei: & in calyculis ſemẽ Papaueris nigri, inſigne lineis. Huius comæ tritæ reſinoſum odorem reddunt. Semen tritum drachmis duabus potum, bilioſa alui excrementa pellit: iſchiadicis maximè medetur: ſed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambuſtis illita medetur: uulneribus ſanguinem cohibet.

Coris. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόρις. *Lat.* Coris. *Ita.* Cori.

Gal. Eſpece de Mille pertuis.

Off. Hypericonis ſpecies.

Coris, quod aliqui Hypericon uocant, frutex eſt folio Ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior dodrante, ſuauis, odoratus, acris. Potum ſemen menſes trahit & urinas: contra phalangiorum morſus, iſchiadicos & opiſthotonicos ex uino potum auxilio eſt: horroribus ex Pipere, ſed opiſthotonicis ex oleo, aptiſſimè illinitur. Radix uino decocta potaq́ʒ, defectis opem ferre creditur: ſed laborantem inter potadum quàmoptimè cooperiri licet: ſiquidem corpus totum deſudabit, ex qua re priſtinam agilitatem recuperabit.

Hypericum, Aſcyrum, & Androſæmum eiuſdem generis ſunt, ſola in caule & folijs eſt differentia, quatenus, aut caules & folia amplius de purpura & virore participant, & vt ea magnitudo & paruitas diſcriminet. At quod Cori vocatur, minus ad Hypericum accedit, quàm Aſcyrum & androſæmon. Cori id nominis habuit, quod odoris grauitate odores imitetur. Baccas profert iuniperi baccis non abſimiles, minores tamen, quæ vnà cum folijs attritæ, medium inter Iuniperum, Pinum, & cimices odorem remittunt, alioqui non ingratum. Hypericum non, vt Plinius vult, ſemine cum hordeo matureſcit, ſiquidem huius ſub finem Maij, illius ſub deſinentem Iulium maturitatem concipit. Hypericum excalfacit & deſiccat, & tenuium eſt partium.

Aiuga, ſiue Chamæpitys. CAP. CL.

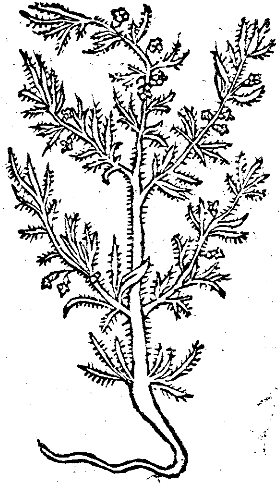
NOMENCLATVRA.

Græ. Χαμαιπίτυς. *Lat.* Aiuga. *Ita.* Chamepitio.

Gal. Iue Arthetique.

Offic. Iua Arthetica.

Chamæpitys. 1 *Chamæpitys.* 2

AIuga herba in terra repens,incuruæ ſimilis:folijs Semperuiui minoris,multis,multò tenuioribus, hirſutis & pinguioribus,circum ramos denſis,odore Pinus:flore tenui, luteo,uel candido:radicibus Cichorij. Folia ſeptem diebus in uino pota regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite,iſchiadicos ſanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs:torminoſis proſunt. Ea apud Heracleam Ponticam,perinde atque antidoto contra Aconitum utuntur,bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti ſubacta. Trita in farinam, & cum Fico in pilulis ſumpta,aluum emollit:excepta melle, cum æris ſquama & Reſina deijcit:appoſita ex melle:uuluæ uitia extrahit:mammarum duritias diſcutit,uulnera glutinat, ulcera quæ ſerpunt,

cum

cum Melle illita, cohibet. Alterum eſt genus Aiugæ cubitalibus ramis, in anchoræ ſpeciem incuruatis, prætenuibus, coma ſupradictæ: flore candido: ſemine nigro. Hæc etiã Pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula, folijs exilibus, albis, ſcabris: caule aſpero, candido: luteis floribus, ſemine iuxta alas. Reſipit & hæc Pinum. Hæ duæ uim ſuperioris obtinent, ſed non uſque adeò efficacem.

NOn diſpari in errore verſantur, qui Chamæpityn, quæ olim Latinis omnibus Aiuga, aut Abiga dicebatur, aut Chamæpeucem, aut primam ſideritis ſpeciem, aut Chamædryn eſſe contendunt. At reuerà Chamæpytis illa eſt herba, quam Iuã cognomine Muſcatam Seplaſiæ nominant, non illa, quæ illis eſt, Chamæpytis. Tria eius habentur diſcrimina. Vnũ ſeſquipedalibus ſurculis, flore Pinus & odore: Alterũ breuius, & incuruum: tertium, folijs ſcabris, digitali caulis craſsitudine. Mira ſimilitudo inter Iuam, & verum Polium. ſibi tamen non ſuccedanea.

Finis Libri Tertij.

multoties. has herbas legi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARbei De medicinali materia, Liber Quartus, Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

TRIBVS *antè libris, amantiſſime Aree, tradidimus odoramenta, olea, arbores, unguenta, animalia, frumenta, olera, radices, ſuccos, herbas, ſeminaq́;. In hoc autem Quarto diſſeremus de radicibus, & eis quæ reſtant herbis.*

Betonica. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κέςρον. *Lat. Ita. & Off. Betonica.*
Gal. Betoine. betonica

C*Eſtron Pſychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur, Latini Betonicam appellant: herba eſt caulē ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorem, quadratum: folia Quercus, mollia, longa, in ambitu diuiſa, odorata, prope radicē maiora: in ſummis caulibus ſemen ueluti Satureiæ ſpicatū ineſt. Decerpta huius folia ſiccant plurimos ad uſus: radicibus nititur, ut ueratri, tenuibus, quæ ex hydromelite in potu, pituitoſam uomiti*

Betonica. 1

Betonica. 2

mitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulſis, mulieribus uuluæ malo opportunis, & ad laxãdos uteri ſtrangulatus, denarij pondere cũ hydromelite. Tres in uini ſextario drachmæ, contra ſerpentium morſus ebibuntur. Herba magna utilitate illatis à ſerpente uulneribus illinitur: aduerſus etiã uenena drachma ex uino pota conuenit: præſumpta ea, ſi uenenum hauriatur, nihil nocebit. Vrinam ciet, aluum ſubducit, medetur comitialibus & inſanis, pota ex aqua: & iocinoris, lienisq́ uitijs, drachmæ pondere in aceto mulſo, concoctionem adiuuat, ſi quis eam Fabæ magnitudine ſecundum cœnã cum melle cocto deuorarit: modo conſimili acida ructantibus propinatur. Stomachicis eam manducare & ſuccum deuorare proderit, ſi poſtea dilutum uinum ſorbeatur. Datur ſanguinem excreantibus, tribus

obolis, cum diluti uini egelidi cyatho: iſchiádicis, renum & ueſicæ doloribus, ex aqua: aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite, ſi febricitant: ſin aliter, ex mulſo: regio morbo laborantes recreat, menſes pellit, drachmæ pondere cum uino pota: aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. Facit cum Melle ad tabem & purulentam excreationem. Folia ſicca tritaq́; fictili uaſe reconduntur.

ANtonius Muſa Augusti Cæſaris medicus, ſcripſit de Betonica peculiare volumen, in quo præcellentes illius virtutes explicat. Vetones, vt inquit Plinius, in hiſpania eam inuenere: quæ in Gallia, Betonica, dicitur, in Italia Serratula, ante cunctas laudatiſsima. Effectu non abſimili, ſpecie diuerſa eſt, quam Paulus Aegineta vnicaulē facit, Pulegij ramulis, ſed tenuioribus, guſtu fatuo, in petroſis fere naſcentem. Inciſoriæ virtutis eſt Betonica, amara, & modicè acris.

Britannica. CAP. II.

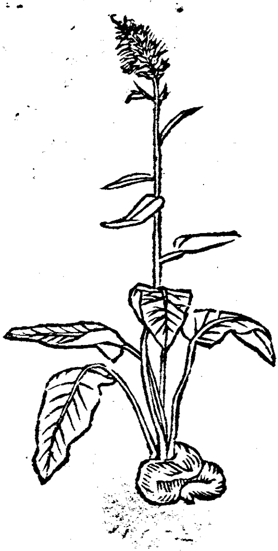
NOMENCLATVRA.

Græ. Βρεταννική. *Lat. Ital. Off. Britannica.*
Gal. Nattuum non habet.

B*Ritannica aut Vetonica, folia habet ſyluestris Lapathi, ſed nigriora, & denſiora, guſtu adſtringentia: radicem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur ſuccus, qui igni aut ſole cogitur. Vim habet adſtringentem, priuatim depaſcentibus oris & tonſillarum ulceribus accommodatum. Valet etiam ad reliqua, quibus adſtrictione eſt opus.*

GErmanica, herba eſt Britannica, quam friſij Romanis, cum illi Germanicus res ageret, oſtendere, in mali remediū, è fontis cuiuſpiam potu contractum, quo dentes intra biduum decidebant, compageſque in genibus ſoluebantur. Id morbi medici, Stomaccacen, & Sceletirben vocabāt. Ruellio Italis Pittamana dicitur, quæ Matthiolo Itali homini ſagaci & curioſo plantarum indagatori, hauddum oſtenſa ſit. Non ſecus errant, qui hanc, Biſtortam eſſe exiſtimant. Nam quamui

Biſt

* *Britannica.*

Biſtorta, folia producat Lapatho ſylueſtri ſimilia, attamē nec nigra, nec piloſa ſed læuia, & ſuperiori parte purpuraſcentia, inferiori cæſia. Radice Britannica conſtat tenui & breui: Biſtortæ groſſa eſt, rubens, & ſerpentis in modum contorta. Britannica, eiuſque ſuccus aſtringunt, cætera è Dioſcoride patent.

Lyſimachia.

CAP. III.

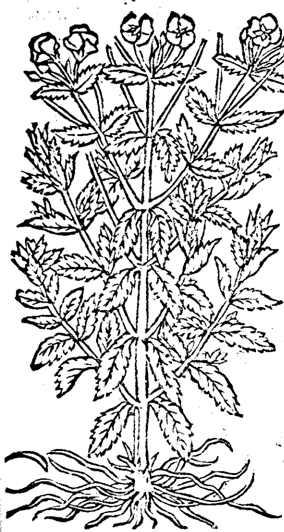
biſtorta

NOMENCLATVRA.

Græ. Λυσιμάχιον. *Lat. & Ital. Lyſimachia.*
Gal. Lyſimachie. Offic. Salicaria.

LYſimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioréſue, fruticoſos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, Salicis figura, guſtu adſtringentibus: flore rufo, aut aureo. Gignitur in aquoſis & paluſtribus Foliorū ſuccus adſtringente ſua ui ſanguinis reiectionē ſupprimit: dyſentericis potui datur, aut infunditur: menſiū abundantiā ſiſtit, in peſſo: ſanguinis ꝓfluuio ſubuenit, ſi nares ea herba obturē

tur

* *Lyſimachia.* 1

Lyſimachia. 2

tur:uulnerum cruorem cohibet:acerrimum nidorē ſuffita reddit:qua de cauſa ſerpentes fugat, & muſcas interficit.

LYſimachia ab inuentore Lyſimacho rege, celebri deſumpto nomine, corneola non eſt, qua inficiendis in colorem viridē pannis tinctores vtuntur, & quæ Thuſcis Cerreta, aut Braglia dicitur. Siquidem Corneola Matthiolo, caule & folijs eſt Lini, non Salicis, flore luteo, ſemine, vt in Geniſta, è folliculis enaſcente. In pratis prouenit, nec guſtu aſtringit. Lytron pro, Luteum, in Dioſcoride & Plinio deprauatum cenſet Ruellius, & hanc eſſe herbam quam, Vitrunio authore, cœruleo inficiendo, cum non poſsint Chryſocolla propter raritatem vti, tinctores vſurpant. At hæc Cordo ſui generis herba, quæ Græcis, Iſatis, dicitur, Glaſtum & Lutea Latinis. Verū Ruellij Lutea, eadem cum Glaſto eſſe nō poteſt, nempè Glaſto ſuperinducta, è cæruleo colore, quo Glaſtum tingit, viridis color inficitur. Qui fit vt Luteum, ſiue Lutea, nec

Gla

Glaſtum ſit, nec Lyſimachia. Planta etiamnum alia oſtenditur, quæ in quadrangularem caulem aſſurgit, folijs Salicis, flore ruſo. At quod com manducata, nullam guſtui aſtrictionem expromat, Lyſimachia eſſe non poteſt. His ductus rationibus Matthiolus Lyſimachiam veram, noſtro hoc tempore, in Italia non reperiri concludit, nec ſecus duco, in Gallijs. Ruellio, Pelliboſſa, vera eſt Lyſimachia.

Sanguinaria, ſiue Polygonum.

CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολύγονον. *Lat. Polygonum.*
Ita. & Off. Corrigiola.
Gal. Corrigiole.

Polygonum mas, ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos: qui per terrã, ut Gramen, repunt: folia Rutæ, ſed molliora longioraq́; ſemine ſub folijs turgeſcẽte: unde marem appellari uolunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vis epoti ſucci eſt ſpiſſare, ac refrigerare: prodeſt cruẽtæ excreationi, choleræ, alui fluxionibus, & urinæ ſtillicidio: urinã apertè ciet, cum uino potus, contra ſerpentium morſus auxiliatur. Datur in febribus per horã ante ſignificationes, Fœminarum profluuia impoſitu ſiſtit: idem ſuccus purulentis auribus inſtillatur: facit eximiè ad genitalium ulcera, cum uino, adiecto Melle, decoctus. Stomachi feruori, ſanguinis reiectionibus, ulceribus quæ ſerpunt, ignibus ſacris, collectionibus, tumoribus, & recẽtibus uulneribus folia illinũtur. Sanguinaria fœmina fruticat uno caule, arundini tenero ſimili, denſis geniculis, & in ſe tubarum modo farctis. Articulos in orbẽ cingũt apices, foliolis Piceæ ſimiles: radicis nullus uſus. Naſcitur in riguis. Huic quoque ſpiſſandi refrigerandique natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

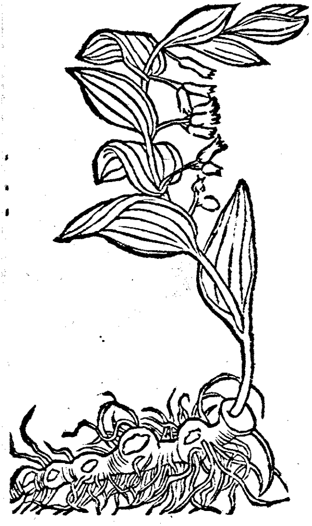
Polygonon mas, campeſtris & vulgaris plãta, Polygonon fœmina, non æquè paßim frequens & copioſa. Nomen vtrique à frequentia geniculorum, aut ſeminis multitudine. Mas vulgò Centinodia: Fœmina

Gallis, Aquatica pinus. Nãque ea in humidis fructicat, vno caule Arundini teneræ ſimili, denſis geniculis in ſe tubarum modo farctis, quorum torulos folia pinus in orbem cingũt, radice nullius vſus. Vis vtriq; ſpiſſandi refrigerandiq;. Sed imbecillior in fœmina.

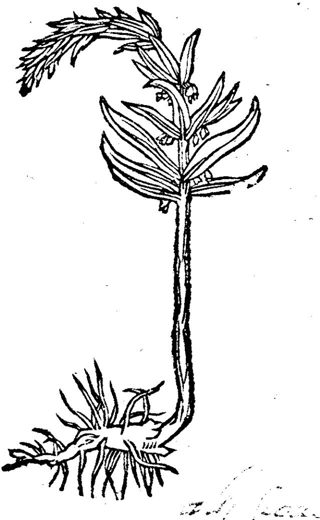
Polygonatum. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Gr. πολυγόνατον. *Lat. Palygonatũ. Ita. Fraſsinella.*
Gal. La Genouillee. Offic. Sigillum Salamoninis.

Polygonatum mas.

Fœmina.

P*olygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore: folijs Lauri, latioribus & læuioribus, ſapore mali Cotonei, aut Punici, cum quadam adſtrictione: flores per ſingulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incœpta à radice ſupputatione: radicem habet albam, mollem, longam, cre*

bro

brò geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craßitudine æquantem: quæ uulneribus efficaciter illinitur: quinetiam maculas in facie delet.

Polygonatum ſic dictũ, quòd radix frequẽtibus geniculorum nodis per interualla tumeat. Ex eius radice mulieres aquã, earũ lexiuijs peculiarem, efficiunt. At enim polygonatũ, non eſt Secacul. Nãque Serapio Secacul deſcribens, nullam Dioſcoridis mẽtionẽ facit, vt ei moris eſt, cum quippiam ex hoc authore mutuatur. Ad hæc Serapio ſuo Secacul, piſellorum, non Lauri folia attribuit. Porro ipſæ vires non conſonant. Siquidem polygonatum, græcis, maculas in facie delet: cum Arabum Secacul, ſemen, & venereas vires adaugeat. Polygonatũ facultatis eſt miſtæ, hinc è modica aſtrictione & acrimonia: inde è faſtidiendo guſtu, qui ne explicari quidem poßit. Eſt hac in planta mas & fœmina, è Valerij Cordi induſtria. Errant tamen qui hanc cum Dictamno & Helleboro albo confundunt.

Clematis. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κληματὶς δαφνοειδής.

Lat. Clematis Daphnoides. Ita. Prouenca.

Gal. Petit Liſeron. Vinca peruinca

Off. Vinca Peruinca.

Clematis humi ſerpit: læto, pinguiq́ ſolo prouenit, uiticulas ſpargens craßitudine iunci, exiguas: folio Lauri figura & colore, multò minora. Ea cũ caulibus in uino pota, alui profluuia & dyſenterias ſedant. Subdita in peſſo cum lacte & Roſaceo, aut Cyprino, cruciatibus uuluæ medentur. Dolores dentium commanducata finit: impoſita ſerpentium morſibus, iuuamentum præſtat: fertur etiam contra aſpidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis. Eſt & altera Clematis, quæ uiticuloſum emittit ramulum, rubeſcentem, lentum: folium guſtu admodum acre, ac exulcerans: repit per arbores, ut Smilax. Semen tritum, pituitam bilemq́ detrahit, in aqua aut hydromelite potum. Folia eius illita lepras purgant.

Cum

491 ce Releu

Cum Lepidio conditur ad cibos.

clematis - alii campomela -

cymbalaria a latinis effigium.

Clematis.

CLematis aſtrictoria, & ea quæ de primo loco ſcribit Dioſcorides, ea proculdubio eſt, quæ Vinca peruinca Officinis dicitur. Nec tamen Peruinca, Chamædaphne, Laureoláue erit, quantumuis hanc Clematida, Chamædaphnem Plinius nuncupet. Secunda Clematis, multum à prima differt, & quemadmodum è notis concipi poteſt, quam Galli Viornam vocant, & Itali, Vitalbe, & Vitezze, Clematis erit altera. Namque viticulis conſtat rubeſcentibus, lentis, & obſequioſis, Smilacis folijs, guſtu admodum acri, ac exulcerante, ſeſe ſepibus inuoluit, ac per arbores vt Smilax repit. Sic non erit genus illud Conuoluuli, cuius flos rudioris Lilij figuram habet, & vulgo Campanella, Latinis Cymbalaria, à Cymbalorum effigie dicitur. Non diſsimilis eorum prodetur error, qui Vitem nigram, quam Dioſcorides, ferè ſub huius libri finem, deſcribit, ſecūdam Clematida eſſe putant, cum ad illius caput deuenerimus. Quam Itali, Flammola vocant, folijs, flore, ſemine, & peracri ſapore, à Clematide non admodum diſsidet, vtut in arbores & dumeta non reptet, ſed caules cubitū altos producat foliaq; intolerandæ acrimoniæ. E queis in balneo mariæ, aquam limpidiſsimam, non diſcrepante acrimonia Matthiolus eduxit, qua in frigidos effectus vſus eſt, non improbato ſucceſſu. Flammula referente Plateario, quarto ordine excalfacit & deſiccat. Siccitas in Clematide cæteris qualitatibus præualet, id guſtus indicat, cui aſtrictionis quippiam modicæ, cum vehementi amarore expromit. Siccat tamen, idque citrà mordicationem. Poſtremam humi capitis partem, de Clematide ſolutiua, è Galeni ſcripto didicimus, cum ſolutiuis herbis in fine huius libri

rect

rectè vt erat ab authore, collocatam, ac proceſſu à curioſo quopiam, illi aſtrictoriæ Clematidi nullo iudicio coniunctam.

Polemonia. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολεμώνιον. *Lat.* Polemonia. *Ita eodem nomine.* Gal. Sauge ſauuage. Off. Behen album.

Polemoniam alij Philæteriam, Cappadoces Chiliodynamin appellant, ramis exilibus, utrinque pinatis: folijs paulo quàm Rutæ maioribus, ac longioribus, Calaminthæ Sanguinariæ proximis, quibus in ſummis uelut corymbi dependent, nigro ſemine: radice cubitali, albicante, radiculæ ſimili. Naſcitur in montoſis & aſperis. Bibitur in uino Radix contra ſerpentes & dyſenteriam: & ex aqua, aduerſus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmæ pondere lienoſis: eadem ſcorpionis plagæ alligatur. Tradunt, eum qui radicem geſtauerit, à ſcorpione non feriri: eumq́; ſi ictus ſit, nihil moleſti paſſurum: dentium dolorem manſa mitigat.

Vidit Polemoniam Matthiolus in altioribus & aſperioribus vallis Anoniæ montibus, gracili & quadrato caule, flore ferè Nepetæ, coma corymbacea, nigro refertā ſemine, radice longa & candida. Id tamen qua eſt modeſtia, non affirmat. Atenim Rutam caprariam, quæ Galega Italis, non eſſe conſtanter per aſſeuerat, vt quæ omni, ſua ſua effigie fœnungræ. referat, nec corymbos in cyma producat, ſed folliculos queis rubeſcens ſemen includitur, & natales non conueniunt. Boſciſaluia, quam Ruellius pro Polemonia profert, Cordo ad id extorta videtur, folijs & radice, oculata experientia diuerſis. Polemonia tenuibus partibus conſtat, & inciſoriæ virtutis eſt.

Symphytum, ſiue Alus. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. σύμφυτον πετραῖον. *La. Symphytum petræum.*

H *Off.*

Ita. *Symphito petreo.* Gal. Bugle & Sanicle.
Off. Prunella.

Symphiton. Petræon.

SYmphyton petræon, id eſt, Alus, naſcitur in petris: ramis tenuibus, paruis, Origano ſimilibus: capitulis Thymi: ſurculoſum totum, odoratum, guſtu dulce, ſaliuam ciens: longa radice, ſubrufa, digitali craſsitudine. Decoctum in aqua mulſa & potum, pulmonis uitia purgat: ſanguinem reijcientibus, & & renum malis, ex aqua datur: ad dyſenteriam, rubraq́ue fœminarum profluuia, in uino decoctum: ad conuulſa uerò & rupta, ex aceto mulſo bibitur. Quin & cõmanducatum ſitim ſedat, faucibus aſperis ſubuenit: uulnera recentia enteroceláſque conglutinat, & illitu cohibet: carnes autem cum Symphyto decoctæ coaleſcunt. Eſt & alterum Symphyton, quod alicui Pecton uocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, craſſum, leuem, an

uem, an

uem,anguloſum,ut Sonchi inanem,circa quèm breui interuacante ſpacio:folia exeunt anguſta,Bugloſſo proxima,oblonga, hirſuta:caule ſecundum angulos quoſdam ſtriato:folijs tenuibus ex alarū ſinu prodeuntibus,in quibus flores lutei & circa caulem uelut Verbaſci ſemina emicant. Tam caulis quàm folia, aſpera lanugine horrent,tactuq́ pruritum concitant:radices demittuntur foris nigræ,intus candidæ,uiſcoſæ: quarum eſt uſus. Tritæ, & potæ cruentis excreationibus,ruptisq́ proficiunt. Recentia uulnera illitæ conglutinant:carnes quoque ſi concoquantur,cogunt additæ:inflammationibus præſertim ſedis,cum Senecionis folijs utiliter illinuntur.

SYmphytum Petræum *in* Italia *noſtro tēpore non videri* Matthiolus, *neſcio ſi in* Galijs *quāuis ita eſſe* Ruellius *aſſeueret.* At *quod ſecundo loco ponitur Symphytum,nulli dubium eſt,quin illa ſit planta, quam* Conſolidam *maiorem vulgus herbariorum vocat. In pratis naſcitur, floribus non croceis tantùm,ſed rubeſcentibus etiam & candidis, vniformibus tamen.* Errant *qui* Conſolidam minorem *Symphytum* Petræū *eſſe contendunt,ſiquidem diuerſiſſima ſunt effigie.* Nec *ſaniori iudicio,erit* Cōſolida *media,quæ folia profert ſupramodum cærulea, &* Italis Laurentina:Senenſibus,Morandola *dicitur. Duæ hæ plantæ Græcis &* Arabibus *ignotæ, præſtantia modernis remedia proferunt,ſed quæ ſedulò prætereo,ne prolixior,& quod in manus omnium venerint, qui hæc ad vnguem prodiderint.* Germani *inter* Conſolidas Sanniculā *etiam reponunt,quæ duorum eſt generum.* Eſt *etiam* Conſolida *regalis,Italis,Sperone di caualiere.* Empiricis *hæ plantæ, earùmque perſpectæ vires. Symphyton excalfacientium,deſiccantium, & contrahentiū ordinis eſt ſecundi.*

Holoſtium. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὁλόστιον. *La. Holoſtium. Ita. Holeſtio.*
Gal.& Off. ignota.

Holoſtion quadrantalis herbula eſt, humi repens: folijs uiticulisq; Coronopo aut Gramini proximis: guſtu adſtringentibus: radice alba, prætenui, uſque in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum. Naſcitur in collibus terrenis. Vſus eius ad rupta, in uino pota: nam & carnes coguntur, decoctionibus addita.

Holoſtium herba non vulgò cognita, vt quam in Italia Matthio*lus non cognorit.* Licet Ruellio *Gallico ruri,* Denticulus *canis vocetur, attamen vulgaris* Pilloſella *non eſt.* Nam*que cum facie* Corono*pum non exprimat, vnico reptandi habitu conformis, folia habet per interualla geminatim copulata, obtuſiori quàm in* Gramine *mucrone.* In *ſumma, effigies, nihil cum* Holoſtio *conuenit.* Pilloſella *inimica pecori, ob aſtringendi vim, vt ab eius paſtu præ nimia aſtrictione commoriantur, & ideo arcendis fluxibus omnibus, & maximè capitis idonea.* Cæterum *deſiccat & aſtringit* Holoſtium.

Stœbe. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. Στοιβὴ. *Lat. Stœbe. Ita. Stebe.*
Gal. la Scabieuſe. Off. Scabioſa.

Stœbe uulgaris eſt noticiæ, cuius ſemen & folia ſtringunt, quapropter decoctum dyſentericis infunditur: auribus quoque purulentis inſtillatur. Illita folia oculis ab ictu cruentis proſunt, erumpentis ſanguinis impetus cohibent.

*S*Tœbe, *quæ &* Phleum Theophraſto *dicitur, frutex eſt caule, perinde vt folio, aculeatus, molli ſemine & rubido, radice pecoris pabulo gratiſsima, non alibi quàm in aquaticis naſcens.* Hæc *deliniatio, ſatis oſtendit aberrare eos, qui hanc, vulgarem* Scabioſam *eſſe contendant.* Nam Scabioſa, *folio eſt* Erucæ, *laciniato, ſubhirſuto, non tamen ſpinis horrēte, flore ſpecioſo, diuturno, cærulei coloris, & ex cæſio albicātis.* Hæc *decoctione, potu, & inſerto vnguentis ſucco, ſcabiei medetur.* Vallet *in pectoris, diaphrahmatis, & membrorū ſpititualium affectus, & inibi generatos aſceſſus infringit.* Antracibus *peſtiferis illinitur: ſiquidem à*

tribus

tribus horis, hac lue defungitur corpus. Stœbes folia & fructus, aſtringunt, & nihilum mordicant. Deſiccat ſub tertij ordinis initium.

Clymenum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κλύμενον. *Lat.* Clymenum. *Ita.* & Off. Saponaria. Gal. du Stego.

C*Lymenum caulem fert Fabæ, quadratum: folia Plantaginis, folliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis, ut in polyporum cirrhis. Probatiſſimum eſt è montibus. E frutice toto cum radice ſuccus exprimitur, qui ad ſanguinis reiectiones in potu efficax eſt. Cœliacos, rubraq́ſ fœminarum profluuia, refrigerando infrenat: ſanguinem naribus erumpentem ſupprimit. Trita folia, aut ſiliquæ recentibus uulneribus impoſitæ, ea ad cicatricem perducunt.* hec herba lecta Ame.

I*Gnotarum plantarum claſſem inibit Clymemum. Poterat quidem videri, Saponaria, ſi ea vt folijs Plantaginem, itidem caule, qui rotūdus eſt & nodoſus: & flore, qui diſpar eſt, Clymenum referret.*

Periclymenum. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Græ. περικλύμενον. *Lat. Periclymenum.* *Ita. Vinciboſco.* Gal. Vinciboſque. Off. Caprifolium.

P*Ericlymenon, ſimplex fruticat, ex interuallis parua folia habens ipſum amplectentia, ſubcandida, hederacea: inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, hederæ ſimiles: flos Fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quaſi in folium procumbens: ſemen durum, & quod difficile euellatur: radice rotunda, craſſa. Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuolens ſe adminiculis propter aſsidentibus. Semen eius poſtquam ematuruit collectū, & in umbra ſiccatum, ſi drachmæ pondere detur in uino quadragenis diebus, linem abſumit: laſſitudinem diſcutit, ſed urinam*

ciet ſtatim à ſexto die cruentam, orthopnϾ & ſingultui prodeſt: partum accelerat. Folia ſunt eiſdem uiribus prædita: quæ tricenis ſeptenis diebus epota, ſterilitatem facere produ͂tur. Perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

QVemadmodũ eruditorũ conſenſus, Periclymenõ & Matriſsyluã, in vnã & eãdem plantã copulauit, ita emũctiorũ examen, Caprifolium, à Matriſsylua ſegregauit. Siquidem Caprifolium, Dioſcoridis vera eſt Pixyacantha. Ianus a vigo Chirurgicus, è Galeni libro de ſimplicium facultate octauo, Matriſsyluam in tibiarum vlcera commendat, At id: vt ex hoc loco patet, non ſcripſit Galenus.

Tribulus. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τρίβολος. Lat. Tribulus. Ita. Tribolo.
Gal. Macres. Saligotz. Off.
Tribulus marinus.

TRibuli genus unum terreſtre, folijs ad effigiem Portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra ſtratis: ſpinis ſecundũ folia rigidis, præduris. Iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterum genus, aquis familiare, quod in fluminibus natum comã exerit, aculeos condens: folijs latis: & pediculo longo: caule parte ſumma quàm ima craſsiori: capillamenta quædam indidem exorta ſpicantur: ſemen durum, ab altero non abhorrẽs. Vterque refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ: ideo inflammationes omneis cataplaſmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillasq́ perſanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculoſis iuuamentum affert. Drachma terreſtris Tribuli pota, illitáue, ictos à uipera recreat. contra uenena cum uino aptiſsimè bibitur. Decoctum eius ſparſum pulices necat. Thraces qui ad

Strymona

Strymona amnem habitant, uirenti Tribulo equos ſaginãt, & è dulci ſemine & eſculento panem quo ueſcuntur faciunt.

TRibulus terreſtris Dioſcoridi, vnius, Theophraſto & Plinio duũ eſt generũ. Vni Cicerculæ folia, alteri aculeata. hic & ſerius floret magiſque ſepta obſidet villarũ, Semen ei rotundius, nigrum, in ſiliqua. Folium idem habet ſecundum ſpinam, alteri acanaceum, & Seſamæ figura. Aculeatum hoc tribuli genus noſtro ſæculo planta eſt incognita. At qui folijs Portulacam refert, Venetijs viſitur, propter diui Nicolai cathedram. Calcatreppa, quæ Italis Cacatrepola, viticulos nullos, ſed nec ſiliquam qua ſemen includatur, producens, cum Tribulo ſpinoſo non admodum facit. Aquaticus tribulus in lacis Mãtuano, & Ferrarienſi naſcitur, & Venetijs in lacunis, maritimis locis adiacentibus. Editur fructus, caſtaneæ ſimilis, cineri calido incoctus. Tribulus componitur partim ex eſſentia humida, pauxillum frigida, partim è ſicca, nõ modice frigida. In terreſtri eſſentia, frigidum terriſtri præualet, in aquatica, aqueum terreſtre.

Limonium.

Limonium. CA. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λειμώνιον. *Lat. Limonium. Ita. Limonio.* Gal. Reparee de pré. Off. Pyrola.

LImoniũ folia habet Betæ, tẽuiora & lõgiora

decem, ſæpe plura: caulem tenuem, rectum, Lilio æqualem, ſeminibus rubris ſcatentem, quæ guſtata adſtringunt. Semen tritũ, & ex uino acetabuli menſura epotum, dyſentericis cœliacisq́; prodeſt. rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Naſcitur in pratis & paluſtribus.

LImonium Plinio, Beta eſt ſylueſtris, quam Nomoidem à quibuſdã vocari ſcribit. At Galenus libro de facultate alimentorum ſecundo, nullam Betæ ſylueſtris ſpeciem agnoſcit: niſi fortè ex illa, Rumicem quis intelligat. Qui fit, vt ſui generis herba ſit Limonium, non infrequens à Matthiolo in vallis Ananiæ paludibus animaduerſa. Quæ, ſit necne Ruta pratenſis, aut Officinarum Pyrola, iudicium aliis relinquo. In remedia, Limonium acetabuli menſura offerendum.

Lagopus. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

* Lagopus.

Gr. Λαγόπους. Lat. Lagopus. Ital. Lagopo. Gal. Pie de lieure. Off. nõ nota. Ger. Katzenklee Haſenpfontlin.

pie de lievre

LAgopus herba ſiſtit aluum in uino pota: aut in febri, ex aqua. Eadẽ inguini alligatur, in inflãmatione. Naſcitur in ſegetibus.

Nullam

NVllam Lacopi effigiem Dioſcorides exhibet. Id nobis eius cognoſcendi certum tollit argumentum. Matthæus ſaluaticus, Caryophyllatam eſſe putat. Sed eius opinio à nullo penè recipitur, quod ea in montibus naſcatur, non in ſegetibus & aruis. Ruellio, ea ducitur, quã Trinitatem, vulgus vocat. Nempè humilis Trifolij genus, in ſegetibus & armis enati. Germani pro Lacopo herbam oſtendunt, caulibus rotundis & hirſutis, folijs Loti pratenſis, ſemine in paniculis muſcoſis lanuginoſisque, pedi leporino admodum ſimilibus. Hæc guſtu aſtringit, & exiccantis eſt facultatis.

Medium. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μέδιον. *Lat.* *Medium Ital. Medio.*
Gal. Off. Ger. ignota.

MEdion in ſaxis & opacis naſcitur. Folia habet Iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: ſemine Cnici, minuto: radicem dodrantalem, craſsitudine baculi, guſtu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex Melle decocta, rubros menſes fœminarum ſiſtit, eclegmate per aliquot dies ſumpto. Semen in uino potum, menſtrua pellit.

EXemplarium diuerſitas, in depinguendis Medij folijs, cum hæc Iridi ſimilia, alia Seridi faciunt, ſatis extricari non poteſt. Plinius qui Iridi ſatiuæ ſimilia depingit, Seridem intellixiſſe videtur. Nam Iris Theophraſto culturam non deſiderat. Sed hæc Delio natatore indigent. Medij radix, auſtera eſt, & refrenat fluxus, etiam muliebres. Contra ſemen, menſes elicit, nempè tenuium partium & inciſoriæ facultatis.

Epimedium. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Επιμέδιον.
Lat. *Epimedium.*
Ital. *Epimedio.*
Gal. Off. Ger. ignota.

EPimedium, caulis eſt non magnus, Hederæ folijs, denis atque duodenis, neque florem, neque fructum ferens: radice tenui, nigra, graui odore, guſtu fatuo. Naſcitur in humidis. folia cum oleo trita, impoſito cataplaſmate, mammas increſcere non ſinunt. Radix cõceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, poſt menſtruas purgationes quinque diebus in uino pota, præſtant mulieribus ne concipiant.

INcognita herba Epimediũ, ſed nec herba eſt, Trinitas vocata, vt vult Cordus. Nam Trinitas, caulem & florem producit: Epimedium, caule & flore deſtituitur. Præter hæc, notæ aliæ, & vires non conſentiunt.

Gladiolus. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Xiphion.

Græ. Ξίφιον. *Lat. Off. Xiphion. It. Gladiolo.* Gal. Glais. Eſpadaña

XIphion, alij Phaſganon, alij Machæronion, Romani Gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat ſpeciem. Iridi ſimile erat, niſi minus & anguſtius uideretur, & gladij modo mucronatum, neruoſumq́. In caulem exit cubitalẽ, in quo purpurei flores, in ordinem digeſti, inter ſe diſtant: rotundo

tundo ſemine: radicibus geminis, una, bulborum modo, ſuper alteram inſidente: quarum inferior gracilis eſt, ſuperna uberior. Naſcitur in aruis. Superior cum Thure illita, admiſto uino, ſpicula & aculeos è corpore extrahit, panos cum Lolij farina & hydromelite diſcutit: qua de re huiuſmodi emplaſtris inſeri ſolet. Menſes impoſita trahit. Superiori radice ex uino pota, uenerem ſtimulari, & inferiore ſumpta ſterileſcere tradunt. Superiorem quoque utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

ETſi veteres omnes herbas, queis gladiolis ſimile eſſet folium, Gladiolos vocauere, vt Iris, Sparganium, Acorus, Xiris, & aliæ. Eſt tamē ſui generis herba, Gladiolus, quem Græci Sphaganon, Xiphion, & Macheronion appellant. Hic in Thuſcia inter ſegetes naſcitur, nulla refragante nota. Flores Thuſcis, Monacuccie, dicuntur. Plinij Gladiolus in humidis naſcens, is Gladiolus eſſe videtur, quem pro Acoro, vulgus vſurpat. Rura Gallica verum Gladiolum, Spatham, aut, Segetalem Gladiū appellant. Radix Gladioli maximè ſuperior, attrahit, concoquit, & deſiccat.

Sparganium. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. σπαργάνιον. *Lat. Sparganium.*

Italis Spargonio.

SParganium, aliqui Xiphidion uocant. Folia habet Gladioli, ſed arctiora, & in terram magis procumbentia. In ſummo caule ueluti pilulæ prominent, in quibus ſemen. Contra ſerpentis uenena, radix cum uino datur.

SParganium non eſſe Cotulam foetidam, hinc probatur. Spatula fœtida folia habet latiora & longiora Gladiolo, quæ in terram nō procumbant. Ad hæc, Spatula fœtida pillulas in ſummo caule, indidē ſemine incluſo, non profert. Ex Spatulæ fœtidæ ſucco (vt id obiter dicam) ſcabies, & impetigo medicantur. Vidit Matthiolus Sparganium in territorio Romano, loco quem Tolpa, vocant, vbi rupeum Alumen conficitur ad radices mōtis, Rōcone, nuncupant, conſentiētibus notis omnibus. Deſiccatorium eſt Sparganion.

Xyris

Xyris. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ξίρις. Lat. Xyris. Ita. Xiride.
Off. Spatula fœtida.

Xyris.

XYris, folia habet Iridis, latiora, & in turbinem mucronata: quorum medio caulis erũpit craſſus, cubitalis, ex quo ſiliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos, in medio puniceus: ſemen in folliculis, ſimile Fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra capitis uulnera, fractaq́ efficax eſt: aculeos & ſpicula omnia citra moleſtiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis Centaurij ac mellis quinta. Tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex paſſo bibitur, ad conuulſa, rupta, coxendicum dolores, ſtrangurias et alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit: & cum aceto, lienem abſumit.

XYris in varijs Italiæ locis, in Thuſcia, & Gallijs prouenit. Cordo ea eſt, quã Itali Spatulam fœtidam vocant. Sed huius rei non meminit Matthiolus, proculdubio, ſi eo pacto ſe haberet, non præteriturus. Tanta hominis eſt ſedulitas. Xiris vim habet abſtergendi, digerendi, & deſiccandi, non radice tantum, ſed amplius etiam ſemine.

Anchu

Anchuſa. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄγχουσα. *Lat.* & *Ita. Anchuſa. Off. Bugloſſa rubea.* Gal. Orchanette. anchuſa

ANchuſa, quæ alio nomine Calyx, aut Onoclia appellatur, folia habet Lactucæ, in acumẽ faſtigiata, hirſuta, aſpera, nigra, multa, quoquouerſum humi ſparſa, ſpinis horrida: radici craßitudo digitalis, quæ æſtate prouenit, ac manus inficit ſanguineo colore. Læto ſolo naſcitur. Radix adſtringit, ad ambuſta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax eſt. Igni ſacro cum polenta medetur, lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto, partus extrahit, uuluæ indita. Eius decoctum renum uitijs, lieni, & bile ſuffuſis datur: & ſi febris ſit, ex aqua mulſa. Siſtunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum ſpiſſamenta. Eſt & altera, quàm aliqui Alcibiadion, aut Onochiles appellarunt. Hæc à priore diſtat, quòd minora habeat folia, ſed ſimili modo aſpera: ramulos exiles: florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras, oblongas, quæ meßibus ſanguineũ ſuccum fundunt. In ſabuloſis naſcitur. Vis ei folijsq́; ineſt, quæ contra uirus cùm reliquorum ſerpentium, tum maximè uiperarũ, auxilietur, ſiue cibo, ſiue potu, ſiue alligatu. Nam ſi quiſquam mandens, in ſerpentis os inſpuat, eum necabit. Eſt & alia huic haud diſsimilis, ſemine puniceo, minore. Cuius ſemen manducatum, ſi in ſerpentis fauces inſpuatur, eam interficiet. Radix acetabuli menſura cum Hyſſopo & Naſturtio pota, latas uentris tineas excutit.

ANchuſæ quartũ genus facit plinius, primò generi admodũ adſimile, quàm pſeudanchuſam vocat. At enim hac, prima hirſutior eſt, lanuginoſior, & minus ſpiſſa, folijſque conſtat gracilioribus & languidioribus. Ruellio *pſeudanchuſa aruis arenoſis innaſcitur, & meßibus ſanguineum humorẽ exudat.* Matthiolo, *pſeudanchuſa non viſa, cum*

Anchu

Anchuſæ genera tria à Dioſcoride deſcripta, in multis & varijs Italiæ locis, inſpexerit, ſuccũque ex earum radice, per æſtatẽ, rubentem extraxerit. Anchuſæ omnes, flores per totum caulem producunt, è cæſio purpuraſcentes penè forma vulgaris Buglosſi, ſed rubent, & explicantur magis. Anchuſarum radices aſtrictoriæ facultatis, & amaræ ſunt, infrigidant, & abſtergunt. Folia licet minus poſsint, deſiccandi tamen & aſtringendi virtute non priuantur. Lycopſis in aſtrictione, Onoclea valentior. Alcibiadion aut Onochile, plus in re medica poteſt, ſiquidem guſtata acrior eſt.

Licopſis. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λύκοψις. *Lat. Lycopſis. Ita. Licopſide.*
Gal. Langue de chien. *Off. Lingua canis.*

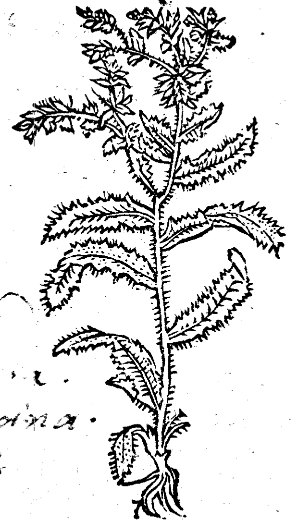
LYcopſis, quæ à nonnullis Anchuſa uocatur, folijs Lactucæ longioribus, aſperioribus, latioribusq́, craſsis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, ſcabro, hirſutis adnatis multis, cubitalibus: flore paruo, purpureo: radice rubra, & adſtringente. Naſcitur in campeſtribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus ſacris. Sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

Echium. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἔχιον. *Lat. Echium. Ita. Echio.*
Gal. Buglosſe ſauuage. *Off. Buglosſa uulgaris.*

EChion folia habet prælonga, hirſuta aliquantum tenuia, Anchuſæ proxima, minora tamen, ſubrubra, & pinguia, ſpinulis tenuibus horridula: cauliculos exiles, numeroſos: minutaq́ utroque latere folia, expanſa, pinnataq́, nigra, in ſummo caule

Echion domeſticum.

Syluestre.

caule minuſcula: flores ſecundum folia purpureos, in quibus ſemina capiti uiperarum ſimilia inſunt. Radix nigricat, digito tenuior, quæ non percuſsis modo à ſerpentibus ex uino prodeſt, ſed eos qui antea biberint, feriri non patitur. Folia & ſemen idem præſtant munus. Lumborum dolores ſedat. In uino aut ſorbitione ſumpta, lac extrahit.

Echium inde nomine accepto, quòd ſemine ſit viperarum capitibus non abſimili, & poſsit in earum morſus: ſiquidem, Echis, græcis Viperam ſonat. Alcibius, dormiens in genu à Vipera demorſus, hauſto Echij ſucco, applicataq; morſui herba quam expreſſerat, cum ex inſperatò conualuiſſet, quod plantæ huius eſſet remedium oſtẽdit. Plinio duũ eſt generum. Vnum Pulegio ſimile, coronatum folijs. Alterum, lanugine diſtinguitur ſpinoſa, cui capitula ſunt uiperæ. Hoc proculdubio, herba Hircina eſt, quam ſic vocant, quòd conſtet, eius pabulo hircos capellaſq; delectari. Naſcitur non in Italia tantum, ſed etiam in Gallijs.

Echio le vi de genda gera palacios a genrale
nel camino hento auna hermita que dicen
e san blas llamadas las señales que pone dioscorido
un q3 no vi la simiente por estar con flor—

Ocimaſtrum. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὠκυμοειδὲς. *Lat. Ocimoides. Ita. Baſilico ſaluatico.* Gal. Baſilic ſauuage.

OCimoides, Latini Ocimaſtrum uocant, folia fert Ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſemine, ut Gith, nigro prægnantes. Vim habet ſemen in uino potum, qua uiperarum cæterarumq́; ſerpẽtium morſibus medeatur. Datur iſchiadicis cum Melle, uino, Myrrha, & Pipere. Radice nititur tenui & ſuperuacua.

OCimaſtrum, ſeu Baſilicon *ſylueſtre, ea eſt herba, quam vulgo* Potu*lariam nominant, quod ſiliquæ, pocillorum quibus bibamus, imaginem quendam referant.* Namq; *Siliquæ* Hyoſciami *dehiſcunt capaci ventris ſinu, arctis vaſculi faucibus, & leuiter per ambitum denticulatis, in quibus* Gith *ſemen occulitur.* In Ocimaſtro *conſentionibus* Matthiolo *&* Ruellio, Cordus *notas diſcrepare contendit, at ſolis nititur verbis.*

Erinus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐρινος. *Lat. Erinus. Ita. Baſilico aquatico.* Gal. Baſilic d'eau.

ERinus naſcitur apud fontes & fluuios, folijs Ocimi, ſed minoribus, parte ſuperna diuiſis, quinis, ſeniſue, dodrãtalibus ſurculis: flore candido: ſemine nigro, & acerbo. Folia & caules lacteo ſucco turgẽt. Semen drachmis duabus in quatuor Mellis cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum ſulphure & Nitro inſtillatus, aurium dolores ſedat.

ERinum, Echinum *vocat* Galenus, *prout etiam in antiquioribus* Dioſcoridis *codicibus habebatur.* Herba *ſucco manat lactis, tum colore, tum dulcedine, vnde* Lactariæ *nomen apud vulgus inualuit.* Erini *ſemen tenuium partium, deſiccat ſine morſu.*

Gramen

Gramen. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αγρωστις. *Lat.* *Gramen.* *Ita.* *Gragmina.*
Gal. Dent de chien.

Gramen.

GRamen geniculatis ſerpit ramulis, à quibus crebrò radices ſpargit dulces, articulis præcinctas: folia dura, & ut Arundinis paruæ, lata, in exilitatē faſtigiantur, eáque iumenta & boues paſcunt. Tritá radix illitu uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculoſa etiam ueſicæ excrementa comminuit. Eſt & arundinaceū Gramen, priore multò maius, quod iumenta necare traditur, præſertim in Babylone: idq; iuxta uias naſcitur. Quod in Parnaſo monte gignitur, dēſius fruticat: folijs hederaceis: flore odorato, candido: ſemine paruo, nō inutili: radicibus quinis aut ſenis, digitali craſſitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Succus ſi in uino cum Melle pari, & Myrrhæ dimidio decoquatur, adijciaturq; Piperis & Thuris tertiæ portiones, probatiſſimum erit oculorum medicamentum. Id in ærea pyxide reconditur. Deco-

ctum

ctum radicis, idem quod herba præſtat. Semen uehementius urnam impellit, aluum uomitionesq́ſiſtit. Natum in Cilicia Gramen, quod incolæ Cinnam appellant, boues inflammat, ſi eo uirenti ſæpe paſcantur.

NOtum eſt primum Graminis genus à Dioſcoride deſcripti. Nam Babilonium & Parnaſſæum, noſtris regionibus non naſcuntur. Plinius tria facit aculeati Graminis genera. Dactylon vocant, cui in cacumine aculei ſunt, plurimum quini. Hæc Thuſci vocatur, Sanguinella, vel Capraria. Alterum Aizoo ſimile, quo ad paronychia vnguium, & cùm in eis caro excreuit, vtuntur: Ideo Dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Tertium genus Dactyli, ſed tenuius, naſcitur in parietinis & tegulis. Huic cauſtica vis ineſt. Siſtit vlcera quæ ſerpunt. Radix Graminis tenera mandendo eſt. Hæc modicè frigida & ſicca, parũ mordet, tenuibus partibus conſtat, quæ calculos potu comminuit.

Sideritis. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σιδηρῖτις. Lat. Sideritis. Ita. Siderite.

SIderitim alicui Heracleam uocant: folia habet Marrubij, ſed longiora, ſatis ad frondem Quercus aut Saluiæ accedentia, minora tamen, & aſpera. Caules ædit quadratos, palmum ſæpe excedentes, non iniucundi guſtus, aliquantumq́ ſubſtringentis, in quibus per interſtitia orbiculatæ uertebræ, uti

in Mar

Sideritis.

in Marrubio, ſpectantur, & ſemen in eis nigrum. Naſcitur in petroſis. Illita folia, ſuapte ui, ſine inflãmationis periculo iungunt. Altera Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus: folio Filicis, numeroſo, utrinque per oras diuiſo: pediculo longo: prodeuntibus è ſummo alarum ſinu ſurculis, longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, aſpero, in quo ſemen continetur, quam Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis, foliorumq́; ad uulnera præcipua eſt. Sideritin aliam eſſe tradunt, quam Crateuas Heracleam uocat, in maceriis & uineis naſcentem, foliis ab una radice multis, Coriandro ſimilibus, circa cauliculos dodrantales, teneros, læues, ſubcãdidos atque ſubrubicundos: flore puniceo, paruo, guſtanti amaro, & lento. Huius ea uis eſt, ut quamuis recenti uulneri impoſita, ſanguinem ſupprimat.

Sideritis genera tria. Matthiolus vir in inueſtigandis plantis miræ ſolertiæ, & ingenij penè diuini, primam & tertiam Sideritis ſpeciem in valle Anania, quæ ad Tridentum vergit, non ſemel vidit & collegit: ſecundam hauddum reperire in Italia potuit. Quod verò ad foliorum delineationem attinet, quam nunc Marrubij, nunc Quercus, nunc Saluiæ ſimilitudine Dioſcorides repræſentat, ita intelligendum: Quæ longa ſunt, ad Saluiæ, quæ supernè hirſuta & candida, ad Marrubij: quæque per ambitum inciſa, ad Quercus foliorum ſimilitudinem accedere.

dere. Eo explicato, non difficile erit, tria hæc genera ſecretim agnita ſeligere, eámque non in primum ducendam genus, quæ ſpicatos flores in ipſo caulium cacumine, & non in ipſo caule, vt Marrubium *producit.* Auicennæ *authoritas, qui per herbam* Iudaicam, Eruum *intelligit, ſatis eorum errorem coarguit, qui hanc* Sideritim *eſſe contendunt.* Quòd *ſi per* Herbam Iudaicam, *quam &* Paganam *vocant, ea planta intelligatur, cui vulgus,* Virgæ aureæ *nomen impoſuit, eſt* Virga aurea *caule rubenti, binum cubitorum alto, & non infrequenter ſublimiore, pellucido & læui, cui folia* Oliuæ *incumbunt, orbiculatim dēticulis minutiſſimis inciſa, & in ſuperiori parte læuia: flores profert in ſummo caule ſpicatos (diſsimiles tamē* Camomillæ*) aurei coloris, qui vt ematuruerint, in pappos & ventos abeunt.* At *hæc, primum* Sideritis *genus eſſe non poteſt.* Sideritis *facultatis eſt abſterſoriæ, maiori tamen ex parte humida, & modicè frigida eſt, ac aliquantum aſtringit.*

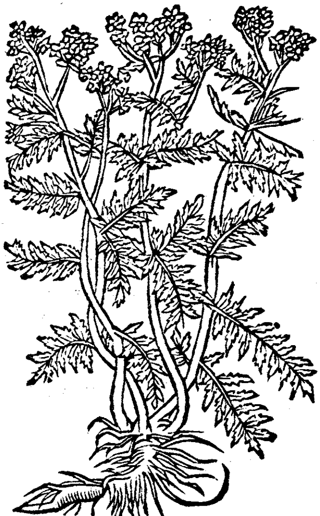
Achillea. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀχίλλειος. *Lat. Ita. Achillea. Off. Millefolium maius.* Gal. la grande Millefueille.

Mil ffas.

A*chillea, quibuſdam Achillea Sideritis, dodrantales aut maiores gerit ſcapos, fuſorum effigie, quaſi minutilis folijs circundatos, crebris in latere foliorum ſectionibus, Coriandri ſimilitudine, ſubfuluo colore, odore multo, non inſuaui, medicato & glutinoſo: umbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Prouenit læto ſolo. Trita coma, ſanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tue*

Achillea.

culo tuetur. Erumbentem ſanguinem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia, in uellere. Decocto, quoque inſident fœminæ, fluxione uuluæ laborantes. Ad dyſenteriam bibitur.

*A*Chilleain plantarũ incognitarum claſſem relegabitur. Nam ſi notas, quas hoc in capite Achilleæ attribuit Dioſcorides, cum eis quas Stratiote Millefolio (quod noſtrum eſt vulgare Millefolium) idẽ author huiuſce libri cap. 88. aſsignat, uel oſcitanter contuleris, nimirum eandem plantã non eſſe cognoſces. Errori anſam præbuit Plinius, qui 25. Libri, cap. 5. latinis Millefoliũ vocari ſcribit. Sed vt videtur, Achilleam eo loci non deſcripſit, at Dioſcoridis Myriophyllon. Quò apparet, quænam vera eſſet Achillea dubitaſſe Plinium, & ideò ſolidum ex eo argumentum auferri non poſſe. Serapio Achilleæ ſuccum, qui rubens ab ea exprimitur (& conſtat è vulgari Millefolio ſimilem non educi) Sanguinem draconis apellat, in cuius locum in ſeplaſijs omnibus adulteratus habetur, cũ reſina, hyrci ſanguine, Sorbis ſiccis, & ſexcentis alijs mixturis. Cordo Achilleia Millefolio cognata planta Germanis, Feldtgarbe. dicitur. hæc ſit necne, Officinarum Millefolium maius, planè affirmare non audeo.

Rubus. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βάτος. *Lat. Off. Rubus. It. Rouo.* Gal. Ronce. Carça

Rubus.

RVbus, notitiæ uulgaris. Vim habet ſiccandi & adſtringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum ſiſtit, & fœminarum profluuia: preſteris morſui accõmodatiſsimum: gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur: cohibent ulcera quæ ſerpunt, ulceribus in capite manantibus, oculiſq; procidentibus remedio ſunt: condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur: cardiacis, & ſtomachi doloribus, trita conuenienter imponũtur. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturq; ſuccus, mox ſole cogitur, ſingulari remedio contra omnia quæ modo dicta ſunt. Mori in Rubo naſcentis quàm optimè maturi ſuccus, ad oris medicamenta conuenit. Siſtitur aluus præmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

Rubi tres species.

Rubus Idæus. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. βάτος ἰδαία. *Lat. Rubus. Idæus. It. Ampomole.* Gal. Framboiſe.

Idæus

Legi Rubum ic

IDæus Rubus appellatus eſt, quoniã paſsima Id in proueniat. Eſt autem longè tenerior priore, ac minoribus ſpinis horrens, quanquam & ſine ſpinis inueniatur: inſuper eadem præſtat quæ ſupradictus. Cæterùm flos cum melle oculorum collectionibus commodiſsimè illinitur. Ignem ſacrum extinguit, ſtomachicisq́ꝫ ex aqua bibendus datur.

RVbi tres maximè ſunt ſpecies. Quidam, fructeta ſepes & arbores inſcendit. Alius humilis, cubitum vt plurimum altus, ſpinis horrente caule, non raro ſingulari eſt, fructu à Solſtitio maturo. Tertius per arua & humi ramulis ſeu viticulis aculeatis repit, ideóque Græcis Chamabatos, & Theodoro Gazæ, è Theophraſto, Humirubus interpretatur. Naſcuntur in omnibus Tridento adiacentibus montibus, Rubi qui mora ſine nucleis producant, quos ruſtici Ampomole vocant, Fragis ſimilia, guſtu, per æſtatem admodum grato. Hos puto noſtras eſſe framboſcias. Idæus Rubus patriam deſignat quidam framboſciam vulgarem exiſtimant, quæ liberè in dumetis & ſyluis ſub vmbra creſcẽs, Gallico nomine inde mutuato, ſiquidem Idæus erit hic Rubus, illò ab Idæo puero in coloniam deductus eſt. Rubi omnes vim habent aſtringẽdi. Folia tenera & recens nata, & gemmulæ, aqueum quiddam cum aſtrictione poſſident. Temperamento ſunt hinc è frigida & terrea eſſentia compoſito: indè ex eſſentia aquea tepida. Fructus cum maturuit, calidè temperatus, nempè dulcis: hócque liquore, & aſtrictione modica gratus eſt guſtui. Immaturus terreſtre quippiam continet, nempè acerbus & deſiccatorius. Flos eiuſdem eſt virtutis. Radix aſtringit, & tenuium eſt partium.

Helxine. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἑλξίνη. Lat. Helxine. It. Elſine.

Off. Volubilis. Campanilla

HElxine cognomento Ciſſampelos, folijs eſt Hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus amplectitur, quodcunque cõtigerit adminiculum. Naſcitur in ſepibus, uinetis, & ſegetibus:

Helxine minus.

tibus: foliorum ſuccus potu deijcit aluum.

HElxine Cyſſampelos, ſiue Vitis Hederacea, Conuol*uuli aut volubilis eſt ſpecies, ſed quæ, ſatis non ſtatui poteſt, niſi ea ſit, quæ æſtate candidas campanulas producit.* Hunc *florem* Seruius *in virgilium*, Liguſtrũ *perperam eſſe putauit. Eſt & & alia* Helxine, *quæ* Parietaria, Muralium, & Perditium *dicitur, in parietibus, muris, & ſub ſtillicidijs naſcẽs.* Alſines, *huius cõfinis quæ in ſyluis naſcitur caput, nõ probè in ſecundum librum à quibuſdam tranſpoſitũ ducitur.* Plinius *in* 21. *libri, cap.* 16. *Carduum quendam deſcribens, malè huic* Helxines *nomẽ indidit, quẽ è* Theophraſto, Ixi*nem reddere debuerat, háncque* Theodorus, *Carduum pineam interpretatur.* Helxine *digerendi vim habet.*

Elatine. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελατίνη. *Lat Elatine. Ital. Elatine.*
Gal. Lierre terreſtre. Off. Hedera

ELatine *folia habet Helxinæ minora, rotũdiora, piloſa: dodrantalibus ramulis, quinis ſeniſue, à radice folioſis, guſtu adſtringentibus. Naſcitur in ſegetibus & cultis.* Oculorum *fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis*

* *Elatine.*

tritis & impoſitis. Eadem cocta ſorbitionis uſu dyſenteriam ſiſtit.

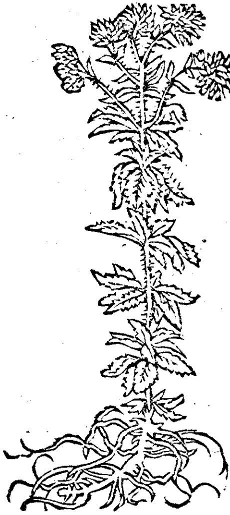
RVellius dum Elatinem cãpeſtre Rapiſtrum, ruſticis nominari ſcribit, non id tamen cum Rapo ſilueſtri confundit, ſed eo rura vt Rapo ſylueſtri in vernis acetarijs vti. Elatine modicè deſiccat & infrigidat.

Eupatorium. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Εὐπατόριον, *Lat. Eupatorium. Ital. Eupatorio.* Gal. Aigremoine. Off. Agrimonia. Ger. Agrimonien Odermenig. Leberkletten.

EVpatorium fruticoſa herba eſt, unicum efferens caulem, lignoſum, nigricantem, rectum, tenuem, hirſutum, cubitalẽ interdum ampliorem, folijs per interualla Quinquefolij aut Cãnabis magis ſimilibus quinquepartitò amplius diuiſis, nigricantibus, per ambitum ſerratis: ſemen medio caule erumpit, piloſum, deorſum ſpectans, quod ſiccatum ueſtibus inhæret. Contra huius folia, & cum ſuillo adipe impoſita, ulceribus quæ ægrè cicatricẽ trahũt, medẽtur. Herba aut ſemen in uino potũ dyſente-

Eupatorium.

ria, iocinoris uitijs, & ſerpẽtium ictibus liberat. Nec deſunt qui aberrantes, Argomonem hanc appellarint, cùm tamẽ longè alia ſit, uti expoſuimus.

NVnc tandem verum Eupatorium in Agrimonia, prioriſque ſæculi aberrans barbaries cepit agnoſci. Plãta qua olim pro Eupatorio vtebantur, ipſiſsimum eſt Auincennæ Eupatorium. Meſue Eupatorium, ab Agrimonia, & Auincennæ Eupatoria diuerſum. Enimvero ea eſt planta, quam herba Giulia, vocant. Hanc Italæ mulieres per noctem in vino albo infuſam, mane (ad occidendos vermes) infantibus bibendam offerunt. Menſura, cyathus dimidius cum mirando effectu. Naſcitur in campeſtribus. Hic ſubmonendi Arabum ſectarij, vt in compoſitionibus Meſue, pro Eupatorio, herba Giulia vtantur: in Auincennæ ſuo itidem Eupatorio: in Græcorum, Agrimonia. Eupatorium tenuiũ eſt partium, & extrinſica vi excalfactoria, incidit, et emundat.

Quinquefolium. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πεντάφυλλον. *Lat. Quinquefolium. Ita. Quinquefoglio.* Gal. Quintefueille. *Off. latino nomine.*

Quin

Quinquefolium.

Quinquefolium ramulos fert ſurculaceos, tenues, dodrantales, in quibus ſemen: folia Menthæ, quina ſingulis pediculis, rarò plura, in ambitu ſerrata: florem ex luteo palleſcentem, auri æmulum. Naſcitur in riguis, & aquarijs ductibus: ſubrubram habet radicem, oblongam, Veratro nigro craſsiorem. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, ſi in ore contineatur, dentium dolores ſedat. Putrida oris ulcera, collutione ſiſtit. Arteriæ ſcabritias, gargarizatu leuigat. Contra alui profluuia, & dyſenterias auxiliatur. Item articulorum coxendicumq́; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, ſerpentia ulcera cohibet: ſtrumas, tumores, duritias, abſceſſus & collectiones diſcutit, ignes ſacros, reduuias, condylomata, pſorasq́; ſanat. Teneræ radicis ſuccus, contra iocinoris pulmonumq́; uitia prodeſt. Item aduerſum uenena. Cum hydromelite autem uel diluto uino, & Piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternum ramulorũ: in tertiana uerò, ternum: in quotidiana, unius. Ea quoque folia, tricenis pota diebus, comitialibus proſunt. Foliorũ ſuccus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum Melle & ſale, tam uulneribus, quàm fiſtulis remedio ſunt, enterocelicis auxilium præſtant.

Quin-

Quinquefolium ſanguinis profluuia, & potu, et illitu ſiſtit. Ad expiationes, caſtimonias, & incantamenta inciditur.

VNam nec amplius, Dioſcorides Quinquefolij ſpeciem facit, cum tamen quattuor eius ſpecies, à ſe in Italia perſpectas, depingat Mathiolus. Harum maxima, ipſum eſt Dioſcoridis Quinquefolium. Secunda, primæ nihil abſimilis, præterquã quod folijs & flore candicat. Tertia, paruula, & vt plurimum per terram repit. Quarta, folijs eſt viteis, quinqueſariam inciſis, hãncque Itali ſua lingua, Diapenſia & Sannicolo nominant. Profert hoc Quinquefoliũ tum in cauliũ cacumine, tum in ramuſculis gemmulas, & fructus, qui è viridi candeſcunt, fragis naturà conſimiles. Primum radice conſtare ſubrubra (quod aliquibus nõ placet) ipſa experientia à ſe circum Goritiæ foſſam collectæ, multifidæ, & Helleboro maioris, Matthiolum docuit. Et peræquè verum Quinquefolium, Tormentillam non eſſe. Nam Tormentilla, rariſsimè minus, quàm ſeptenis ex vno pediculo folijs: Quinquefolium infrequenter quina excedere reperitur. Quinquefolium radice, licet craſsiori, refert Helleborum: Tormentillæ breuiſsima eſt, craſsiuſcula, & nodoſa. Naſcitur Tormentilla locis ſterilibus, & editiſsimis montibus: Quinquefolium in planis, & iuxta aquæductus. Germani Chirurgici, quartæ ſpeciei Quinquefoliũ, in plagas intrinſecas, fiſtulas, & vbicunque conſolidato eſt opus, potu miniſtrant. Verum id Quinquefolium, non illa eſt Sannicula, quæ mirando naturæ artificio, connexis eſt in nodum radicibus, & longè ab illa differt. Quinquefolij radix valenter deſiccat, nempè tertio ordine, ſine morſu tamen, tenuium eſt partium, calida ad ſenſum vſque.

Phœnix. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. φοῖνιξ. *Lat.* *Phœnix.* *Ita.* *Loglio ſaluatico.*
Gal. Yuraye ſauuage. avena gresca

PHœnix folia habet Hordei, ſed breuiora, & anguſtiora, ſpicam Lolio ſimilem: calamos digitorum ſenũ, radici aduolutos

anno legi herba.

uolutos: ſeptenas octonáſue ſpicas. In aruis tectisq́ recenter illitis naſcitur, harum uirium compos, ut in uino auſtero pota, alui profluuium, & emanantem uulua ſanguinem ſiſtat, urinæ impetus infrenet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere & ſuſpenſam, ſanguinem ſupprimere prodant.

PHœnix quæ herbarijs, Auena ſterilis, dicitur, cognitu non perindè difficilis, Plinio, Murum Hordeum vocatur.

Idæa radix. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰδαία ῥίζα. Lat. Idea radix. Ita. Radice Idea.

IDææ radici folia ſunt ea quæ Ruſco: adhærent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. Radix ſpiſſandi naturam habet, his conueniens quibus adſtrictione opus eſt. Pota, citam aluum, menſesq́, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit.

IDæa radix incognitarum plantarum cẽturiam ſubibit. Plinius Idæã herbam nominat: ei folia ſunt Oxymyrſinæ. Adhærent ijs veluti pampini, in quibus flos.

Rhodia radix. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥοδία ῥίζα. Lat. Rhodia radix. Ita. Radice Rhodia.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, Coſto ſimilis, læuior, inæquabilis, quæ contrita, roſas redolet. Vtiliſſima capitis doloribus, ſi madefacta fronti & temporibus cum Roſacei momento imponatur.

RHodia radix, quantum è ſobolis enaſcentia, quæ Goritiæ in horto ſuo proſilijt, è miſſo Petri Saliceti medici, deprehendit Matthiolus, his notis quæ, vt Dioſcorides, ità cæteri ſilentio præteriere, noſcitari poteſt. Radix Rhodia, caules producit rotundos, quadantenus cõcauos, palmum

Rhodia radix.

palmum aut cubitum altos, è queis folia prodeunt longiuſcula, acuminata, craſſa vt Portulacæ, *minutimq́; per ambitum inciſa: enaſcitur in caulium cacumine vmbella viridis, vt* Tithymali, *ſed hæc à flore rubeſcit.* Ra*dix eſt inæqualis, groſſa vt* Coſti, *læuis, & quæ recens, ſplendida eſt foris, intus candida, ſicca verò, leuis, intus rubẽs, & ſquamoſa foris. Cõmanducata aut trita,* Roſas *odoris ſuauitate prouocat, vnde ei* Rhodiæ *nomen.* Hæc *omnium radicum viuaciſsima.* Nam *è terra educta, ſi in locum non admodum ſiccũ reponatur, à multis menſibus denuò plantata, regerminat.* In *editiſsimis montibus naſcitur, ſaxoſis, & præruptis: præcipuè in* Alpibus *circà* Saltzburgũ, *terra intantum per ambitum exigua, vt vix affigendæ ſatis ſit.* Cerebrum *roborat odoris gratia, tenuium eſt partium: in digerendo & excalfaciendo ſecundi ordinis eſt deſinentis, aut tertij ineuntis.* Ruellius *ligni meminit, quod è nouo (quam vocant) orbe aſportatum, tritum vel in orbem deraſum, roſarum ſuaueolentiam exprimit, queis cum decertat, & iucunditate vincit.* Hoc *precarij orbiculi fiunt.*

Equiſetum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἱππουρις. *Lat. Equiſetum. Ita. Çoda di caualo.* Gal. Queue de cheual. *Off. Cauda equina.*

Cien nudillos cola de cauallo.

Equi

EQuiſetum in riguis & ſcrobibus naſcitur. Cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in ſe farcti, rubeſcentes, ſcabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In ſublime Equiſetum attollitur, uicinos arborum caudices ſcãdens, obuolutumq́ dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. Radix lignoſa, dura. Vis herbæ ſpiſſare: quare ſanguinem naribus erumpentem ſuccus ipſe ſiſtit. Prodeſt dyſentericis in uino potus. Vrinam ciet. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs, & illitis. Radix cũ ſua herba tuſſim, orthopnœam, ruptaq́ adiuuat. Folijs in aqua potis, diſſectiones ueſicæ & inteſtinorum, enterocelæq́ in unum coaleſcere, cogiq́ feruntur. Alterum Equiſetum caulis eſt rectus cubitalis, aut maior, inanis, comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, uulneribus remedio eſt, eademq́ fungitur facultate.

EQuiſeti genera duo à Dioſcoride *deſcripta, non incognita ſunt. Nã primò quod* Itali *Aſprella nominãt, eius regionis mulieres, ſtagno ſplendorem & nitorem conciliant, hacq́; materiarij fabri ligneam pectinum, & aliorum minutorum operum ſcabritiem eruderant & expoliunt.* Ex *altero quod cauda equina propriè dicitur, penè ſtatim vt emergit, germen enaſcitur groſſum & tenerum, à* Senenſibus *maritimis paltufrali nuncupatum.* Hoc *quadrageſima in cibos vtuntur, primum elixo, poſt farina inducto, ac demum patellæ infricto.* Equiſetum *vim habet cum amaritudine aſtrictoriam: hacq́; de cauſa valenter, & ſine morſu deſiccat.*

Coccum infectorium CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. κόκκος βαφική. *Lat. Coccus Baphica.*
Ita. La grana. Gal. Vermillon.
Off. Grana tinctorum. vermillon

COccum quo infectores utuntur, frutex eſt ſurculoſus, paruus, cui grana ceu Lentes adhærent, quæ electa

conge-

congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia, deinde Aſia & Cilicia, ultimum ex omnibus Hiſpanicum. Vis huic ſpiſſandi, uulneribus neruisq; præciſis, conuenienter ex aceto tritum illinitur. Naſcitur quoque in Cilicia, è Quercubus, cochlearum exilium ſimilitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coccum uocitant.

QVamuis Coccum tinctorium, res ſit non incognita, ipſe tamen frutex, qui id producit, non ſatis perſpectus. Nam quod habent ſeplaſiæ, rotundum profert granum, & intrinſecus vacuum. Videri poterit genus illud, quod Plinio in Aſia & Attica naſcens, celerrimè in vermiculum ſe mutans, quod ideò Scolecion vocabant, improbabántque, limaci paruæ ſimile. Ruſtici in Narbonenſi prouincia, vbi frequens eſt, Vermilonum vocant. Falluntur qui Chermes Arabum, grana eſſe putant, quæ Pimpinellæ vulgaris radicibus affixa naſcuntur. Siquidem Serapio per Chermes, grana quæ Græci Coccum vocant, intelligit, vt qui totũ huius caput ex hoc Dioſcoridis exſcripſerit. Et ſanè noſtri temporis Cremeſinum, ex eo etiam fit grano, quod in pimpinellæ radice prouenit, verum id non concludit, Chermes Coccum eſſe infectorium. Id facultatis eſt aſtrictoriæ, & amaræ, neutriusq; mordicantis.

Tragium. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. τράγιον. Lat. Tragium. Ita. Tragio.
Gal. Off. ignotum.

TRagium naſcitur in Creta tantùm inſula, Lentiſco ſemine, folio & ramis ſimile, ſingulis tamen minoribus: ſuccus ei lacteus, gummi non diſſimilis. Semen, folia, lachrymaq́; illitu ſpicula è corpore eijciunt, omnia quoque corpori impacta euocant, pota ſtranguriæ medentur, calculos ueſicæ frangunt, menſes trahũt. Modus in ſumptione eſt, drachma una. Fama eſt ſyluestres capras ſagittis confoſſas, eius herbæ pabulo ſpicula excutere. Eſt & alterum Tragium, quod Tragoceros aliqui uocant, folia Scolopendrij habet, & radicem ſylueſtris Raphani,

tenuem

tenuem, candidam, quam crudam uel coctam eſſe dyſentericis prodeſt, folia autumno hirci uirus olent: exinde ſibi Tragij, nomen adoptauit. Prouenit in montibus & præcipitijs.

CVm Tragium, quod hic primo loco à Dioſcoride pingitur, in ſola Creta naſcatur, nullaque planta, à ſecundi generis Tragio, Scolopendrij folia proferat, ambæ non iniuria inter incognitas plantas referentur.

Tragum. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. τράγος. La. Tragos. Of. Vermicularis. It. trago.

trago vulgari e

EſT etiam herba Tragos, quam aliqui Scorpion aut Traganon uocant, maximè in maritimis naſcens, palmũ alta, aut amplior, fruticoſa, humilis, oblonga, ſine folijs, puſillis circa ramos acinis, rufis multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, guſtu multum adſtringente. Racemorũ acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur à pleriſque, & in paſtillos digeſti aſſeruantur, quibus utũtur cùm opus eſt.

TRagos Plinio, quibuſdam Scorpion dicitur, ſemipede alta, fruticoſa, ſine folijs, puſillus racemis, rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, & ita in maritimis naſcens. Hæc indidem ab herbarijs eruitur iunco marino ſimilis, & ob id ab eis non aliter quàm Iuncus marinus appellatur. Cordo Italis, Pegnola dicitur, quod oblongi eius acini, quos pro folijs habet, Pineis nucleis ſimiles ſint. Huius vocabuli non meminit Matthiolus, attamen ſub Argentæi montis radices, in maritimis Senenſibus, naſci ſcribit iuncum puſillum, conſentientibus cum plinio & Dioſcoride omnibus notis.

Iuncus. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σχῖνος.

Lat. Iuncus. Ital. Giunco.

Gal. Ionc. Junco

IVnci duo genera. Vnũ læuis nominati, alterũ acuti, qui in mucronẽ faſtigiatur. Cuius etiã duo aſſignãtur genera, unũ ſterile, reliquum fert ſemen nigrum, rotundũ, & craſſiore conſtat calamo, carnoſioreq́. Tertius eſt Iuncus qui uocatur Oloſchœnos, prioribus carnoſior, aſperiorq́, is ſimilẽ ſupradicto fructum in cacumine parit. Semen utriuſque toſtum, ex diluto uino potum, ſiſtit aluum, & rubra fœminarũ profluuia, urinam cit, capitisq́ dolores facit. Quæ proxima ſunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduerſus Phalangiorum morſus. Aethiopici Iunci ſemine ſomnus allicitur: ſed modus in potione ſeruandus eſt, ne ſopor fiat.

TRiplex eſt iuncus. Eſt Iuncus molli acumine, in aquoſis naſcens, hunc Græci, Schinon Lian, vocant. Alius in maritimis naſcitur, faſtigiato, & infligẽdo vulneri aptato mucrone. Oxyſchænos, dicitur. Tertius grandior, in lacubus & ſtagnis prouenit. Græci: Oloſchœnon: Latini, Mariſcum nominant. Iunci temperamento conſtant, partim ex eſſentia terrena, modicè frigida, & partim ex aquea, leuiter calida. Oxyſchæni ſecundæ ſpeciei ſemen ſomnum prouocat, minori tamen efficacia quàm Oligoſchœni, nam id etiam mentem alienat.

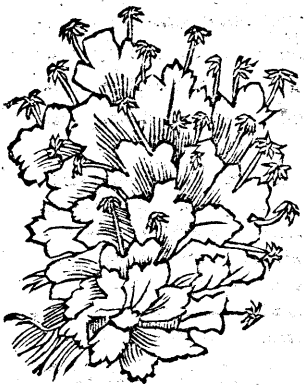
Lichen. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λειχην. *Lat.* Lichen. *Ita.* Pulmonaria.
Gal. Hepatique. Off. Hepatica.

LIchen qui ſaxis eſt familiaris, aliquibus Bryon appellatur: aſperginoſis petris adhæret, ut muſcus. Is illitus ſanguinis profluuia ſiſtit, inflammationes arcet, impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum Melle illitus: oris & linguæ defluxiones inhibet.

LIchen inde nomine acepto, quòd Lichenas & impetitiginẽ ſanet, aſperginoſis hæret ſaxis, vt muſcus, folio ſingulari, ſemper petris familiariter incumbente. Matthiolo cauliculos è ſaxis profert, vnde puſilla quæpiam acetabula exeunt, & præcipuè menſe Iunio: huic non admodum diſſimilis quam Pulmonariam, & à ſimilitudine quam habet

Lichen.

Pulmonaria.

bet cũ humano pulmone, & è remedijs quæ huius vlceribus, & ſanguinem reiectionibus affert, nominauere. hæc admodũ ſicca et aſtrictoria eſt.

Paronychia. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. παρωνυχία. *Lat. Paronychia. Ita. Paronichia.*

PAronychia exiguus frutex, in petris naſcens, Peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita paronychijs atque duritijs, remedio eſt.

PAronychiã vidit Matthiolus, in ingenti illa ſylua. quæ è Lubiana Goritiã itur, ſaxis imminentẽ, & ſiccis arborũ truncis, Paronychiæ virtus. tenuium eſt partium deſiccatque ſine morſu.

Chryſocome. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χρυσοκόμη. *Lat. Chryſocome. Ita. Chriſocome.*

CHryſocome palmi altitudine fruticat, coma ſpecie corymborum, Hyſſopo ſimili: radice hirſuta, Veratri nigri modo, tenui, Cyperum æquante: guſtu non iniucundo, ex auſtere dulci. In petroſis opacisq́ue naſcitur. Radix excalfacit, & adſtringit; his conueniens, quos iecur aut pulmonis inflammatio male habet. Contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite aſſumitur.

CHryſocome in Naturæ hortum releganda, ne ſi nos opum ſuarum dominos effecerit, nihil ſibi peculiare poſsideat. Cordus tamē Saracenicam Mentham, quam Græci recentiores, Coſtum herbam vocant, vt Chryſocome cognatam expromit, ob aureos, qui ſummis caulibus inſident, corymbos, & accedentes ad veratrum nigrum radices, & odoratam cum planta radicem. Ruellio ad eam accedit Pulegium, quod herbarij montanum vocant. Sed è neutra, vera nobis Chryſocome patet.

Chryſogonum. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κρυσογονου. *Lat.* Chryſogonū. *Ita.* Chriſogono.
Offic. Caryophyllata.

CHryſogonum densè fruticat, quernis folijs: flore coronarij Verbaſci: radix ut Rapū extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atque impoſita, muris aranei morſibus auxiliatur.

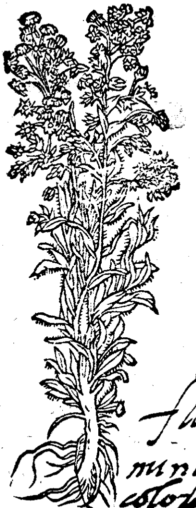
HAec etiam planta, in ſecretiſsimo Naturæ horto, noſtro ſæculo delitescit, non ſecus ac aliæ complurimæ.

Elichryſum. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ελίχρυσου. *Lat.* Elichryſon. *Ita.* Elichriſo.
Gal. Stichados citrin. Off. Stichas citrina.

ELichryſon quidam Chryſanthemon, nōnulli & id Amaranton uocant, quo deorum ſimulachra coronant. ramulum habet candidū, uirentem, rectum, firmum: folia intercedentibus ſpacijs anguſta, Abrotano ſimilia: comā aureæ lucis, in orbem,

flos amoris. nunquam amittit colorem

Elichryſum. 1

Elichryſum. 2

bem, umbella rotunda ueluti ſiccis corymbis dependentibus: radice tenui. Naſcitur in aſperis, & torrentium alueis. Contra ſerpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ ſtillicidia, ruptaq́; coma è uino pota opitulatur. Ciet menſes. Sanguinē concretū uentris ac ueſicæ abſumit, pota cū mulſo, ieiunis, trium obolorū pondere, ſiſtit deſtillationes, dato in uino albo diluto: ueſtibus inſeritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

HElichryſon Matthiolo in Thuſcia naſcitur, notis omnibus quas ei aſsignat Dioſcorides, nihilū euariantibus. Flos in longū tempus aſſeruatur, & ideò vere cū flores deficiūt, flore Helichryſi ſicco vtimur, vt Amaranthi, quem Fioreuelluto, Itali vocant, Porro Helichryſon, Stechas eſt citrinum officinarum, & Paulo Amaranthus vocatur. Ruellio ruſticis Gallis, Chameſum maius vocatur.

Chryſanthemum. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χρυσανθεμον. Lat. Chryſanthemum.
Ital. Chriſanthemo.

* Chryſanthemum.

Chryſanthemon aut Caltha (nõnullis Buphthalmos) herba eſt tenera, fruticoſa, leues proferens caules, & multifida folia: flores ſupra modũ ſplẽdẽtes: luteos (orbẽ oculi imitantes, unde Buphthalmi nomẽ traxit) Propter oppida naſcitur. Cuius caules oleris uice mandũtur. Flores cũ cerato triti, ſteatomata diſcutere prodũtur (Regio morbo correptis, colorem breui reddunt, ſi ſequente longo balnei uſu, poſt exitum ebibantur.)

Valerius Cordus Chryſanthemon cũ Buphthalmo confundit. Sed Matthiolo ambas eandẽ eſſe plantã nõ placet, his rationibus. Dioſcorides diuerſis capitibus de Buphthalmo & Chryſanthemo nõ fuerat tractaturus, niſi diuerſas cenſuiſſet eſſe plantas. Siquidem Buphthalmon, folia fert ſimilia Fœniculo, quæ capillacea ſunt: Chryſanthemon, multifida. Chryſanthemi caules, oleris vice mandũtur, quod de Buphthalmo tacuit. Buphthalmon flores habet Anthemidis, nõ ideò tamen Chryſanthemo ſimiles. Chryſanthemon herba eſt tenera & fruticoſa, & id in Bupthalmi deſcriptione præterit. Quãtũ verò ad virtutes & effectus attinet, flores dicit Buphthalmi, tumores & abſceſſus diſcutere (in genus & certũ loquẽs) cũ cera tumores & abſceſſus diſcutere: de Chryſanthemo verò, cũ cerato tritos, ſteatomata diſcutere, particulatim & dubiè perſcribẽs. Id cauſæ fuit vt veteres quidã Græci, qui Buphthalmon & Chryſanthemon vnã & eandẽ plantã exiſtimarẽt, quicquid de Buphthalmo tertio libro ſcripſit Dioſcorides in hoc caput

tranſf

tranſportarint. Quod factũ eodẽ eſt pacto, in Ruta ſylueſtri, & Hyperico: nec ſecus, in Aſaro, & Bacchare. Ea de re id caput obelo diſtinxi. Matthioli cenſurã ſequẽs, Chryſanthemon copioſum idẽ vidit, in Montis nigri territorio, quod Illuſtriſſimæ Senenſiũ eſt ditionis, in totũ ſimile picturæ huius emẽdati capitis. hæc ab indigenis editur, vt Betæ, Spinacia, Braſsicæ, cùm Buphthalmon in Italia non viderit. At enim ex eo patet errare eos, qui Chryſanthemon eam Ranunculi ſpeciem faciãt, quæ in pratis naſcens, folia profert Apij, & luteos flores.

Ageratum. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀγήρατον. *Lat.* *Ageraton.* *Ita.* *Agerato.*

AGeraton fruticoſa herba eſt, palmari longitudine aſſurgens, ſimplex, humilis, Origano maximè ſimilis: umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, Elichryſo minor. Nomen ei inditũ eſt, quoniã diutiſsimè flos in ſua coloris ſpecie conſeruetur. Vis decocti feruens. Huius uſtæ nidor urinam cit, & uuluæ duritias emollit.

AGeratum per totam Thuſciam naſcitur, caule & floribus Origani, vmbella tamen minutis & aureis floribus referta. Inflammationes leniter concoquit & digerit.

Verbenaca. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Græ. Περιστερεὼν ὕπτιος. Vervena

Lat. *Verbenaca recta.* *Ita.* *Verminacola.*

PEriſtereon, ſiue Verbenaca, naſcitur in aquoſis. Nomẽ ex eo duxiſſe uidetur, quòd colũbæ circa hãc perquàm libenter uerſari ſoleant: dodrantis altitudine, & interdum amplius adoleſcit: folia è caule prodeũt inciſa & ſubalbida: ea ſingulari ramo, radiceq́ ſola cõſtare ſæpius inuenitur. Folia cũ ſuillo adipe recẽti, aut Roſaceo impoſita, uuluarũ dolores finire putãtur. Ignẽ ſacrũ illita ex aceto reprimit putrida ulcera cohibet, uulnera glutinat, ueteraq́ ex Melle, ad cicatricem perducit.

Sacra herba. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἱεροβοτάνη. *Lat. Verbenaca ſupina. It. Berbena femina.* Gal. Conſole. Off. Conſolida media.

Sacra herba.

Sacra herba, quæ & Periſtereon nominatur ramulos emittit cubitales, aut maiuſculos, anguloſos, in quibus ex interuallis folia Quercus, ſed minora anguſtioraq́; eiſdē diuiſuris in ambitu, colore aliquatenus cæſio: radix longa, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cū radice in uino pota, illitáue, aduerſus ſerpentes pollēt. Eadē drachmæ pondere cū Thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regiū morbū bibuntur. Veteres tumores & inflāmationes mitigant, ſordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonſillarū cruſtas abrūpit, oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt ſi aqua ſpargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandū in tertianis febribus, tertium à terra geniculum cum folijs circundantibus: quartanis, quartum. Sacram uocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesq́; commendetur.

INter Verbenacam rectam & ſpinam, nil aliud differentiæ eſt, niſi quòd illa recto eſt caule, & rarioribus folijs: hæc reſupinatis eſt cauli

bus

bus, & folioſa: nec aliud foliorũ aut florũ eſt, diſcrimen quãuis quibuſdam Verbenaca recta, florem croceũ producat, quod nec Dioſcorides dicit nec Plinius. Quin & hic in cõmuni vtriq; pictura, glauci floris meminit.

Aſtragalus. CAP. LII.

NOMECLATVRA.

Græ. Αϛράγαλος. *Lat. Aſtragalus. Ita. Aſtragalo.*

Gal. Cices ſauuages.

A*Stragalus, paruus à terra frutex, folijs & ramis Ciceri ſimilis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, Raphani modo, grãdi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, prædura, ueluti cornua inter ſe implicatas guſtu adſtringẽtes. Naſcitur in uentoſis, opacis, & in niualibus, eo Memphis Arcadiæ ſcatet. Aluum ſiſtit radix in uino pota, urinam mouet, uetuſtis ulceribus, ſicca efficaciter inſpargitur, ſanguinẽ ſupprimit, egrè, propter duritiam, tunditur.*

A*Stragalus in vallis Ananiæ montibus naſcitur, & in comitatu Goritiano, quo loci radicibus vtuntur ad prouocandam vrinam. Aſtragali radices aſtringunt, & valenter deſiccant, Gallis è Ruellio, Ruſticum eſt Cicer: quibuſdam, ſylueſtris Cerra.*

Hyacinthus. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑάκινθος. *Lat. Hyacinthus.*

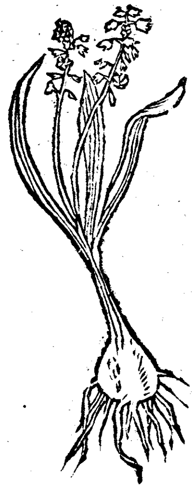
Ital. Cipolle canine.

Gal. Vacier. Off. ignotus.

H*Yacinthus folia habet Bulbi: dodrantalẽ, minimo digito tenuiorẽ, herbacei coloris: comã procumbentẽ, florum purpureorũ plenã, incuruã: radicẽ bulbaceam quæ, ut creditur, pueris cũ uino albo illita, pubertatẽ coercet, & non patitur erũpere: ſiſtit aluum pota & urinam impellit. phalangiorúmque morſibus auxiliatur. Semen adſtringentius eſt, theriacis expetitum. Regium morbum emendat, cum uino potum.*

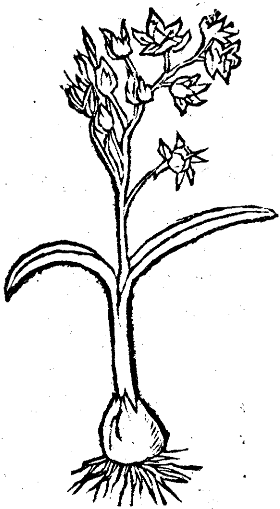

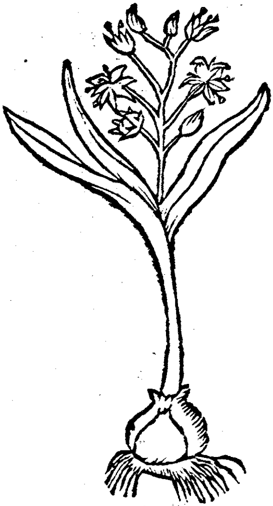
Hyacinthus. 1

Hyacinthus. 2

HYacinthus flore & radice bulbacea, in campeſtribus, inter ſegetes, & in nemoribus enaſcitur, & ea cauſa fuit Gallis nemoralē aut agreſtem cepam nuncupādi. Floret cum violis ſub finem Martij, & Aprilis initium. Longiuſculè perdurant flores, antequam emarceſcant. Thuſcis, Cipolle canine, aut, ſaluatiche dicuntur. Hic tamen Hyacinthus, non ille eſt poetarum, qui è ſanguine Aiacis editus, literis etiamnum huius nomen refert. Namq́; (vt eorum habent fabulæ) rubente eſt flore, Lilio adſimili. Hyacinthi radix primo deſiccantium eſt ordine, & infrigidantium ſecundo deſinente, aut inchoante tertio. Fructus leuiter abſtergit & aſtringit, deſiccatq́; tertio ordine inter caliditatem & frigiditatem fere medius.

Hyacinthus. 3 *Hyacinthus.* 4

Papauer erraticum.

CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μήκον ἡ ῥοιάς. *Lat. Papauer erraticum.*
Ita. Papauero ſaluatico.
Gal. Coquelourdes. Off. Papauer rubrum.

P*Apauer erraticum, quod Rhœada uocant, uere quidem in aruis cum hordeo naſcitur, flore protinus deciduo, unde & nomē apud Græcos accepit. Folia Erucæ, aut Origano, aut Cichorio, aut Thymo ſimilia ſpectantur, ſed longiora, diuiſa, ſcabra: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, aſper: flos ſylueſtris Anemones, puniceus, interdum albus: oblongum* cap

Papauer erraticum.

caput, ſed quam Anemones minus: ſemen rufum: radix longa, ſubalbida, minoris digiti craßitudine, guſtu amara. Huius capita quinq; aut ſex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis quibus ſomnus exercendus eſt. Semina acetabuli menſura ex aqua mulſa pota, aluum leniter emolliunt. Ad idem præſtandum mellitis placentulis, & dulciarijs libis admiſcentur. Folia cum calycibus illita, inflammationes ſanant. Eorundem fotu & perfuſione, ſomnus allicitur.

Papauer ſatiuum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μήκων ἥμερος.
Lat. *Papauer ſatiuum.*
Ital. *Papauere domeſtico.*
Gal. Pauot. Off. Papauer.

E *Satiui Papaueris genere, quod hortenſe eſt, ſemen in panem denſatur, qui ſanis in uſu ſit. Eo etiam ex Melle pro Seſama utuntur, Thylacitin uocant: capitulum habet longum, & ſemen candidum. Syluestre uerò, caput inſidẽs demiſſumq́;, &*

Papauer ſatiuum.

& nigrum ſemen, quod Pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipſum, Rhœas dicitur, quoniam eius ſcapo lacteus ſuccus emanat. Tertium magis ſylueſtre, & ad medicinas ualentius, multò his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. Quare ſi capita ipſa & folia decoquantur in aqua, ſomnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplaſmatis admiſti, ignibus ſacris, & inflammationibus proſunt. Tunduntur quoque uirides, & digeruntur in paſtillos, qui ſiccati ad uſum reconduntur. Capita quoque per ſe in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq́ adiecto Melle, dum humor coeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tuſsi, arteriæ fluxionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamentum præbet: efficacius tamen redditur, addito Hypociſtidis ſucco & Acacia. Papaueris nigri ſemen tritum cum uino bibitur contra citam aluum, & fœminarum profluuia. In peruigilijs fronti temporibusq́ illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inſpiſſat, ſiccatq́. Sumptū Erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & ſomnum allicit, tuſsi atque cœliacorum ualetudini auxiliatur. Verùm ſi copioſius hauriatur, nocet, cùm lethargicos efficiens interimat. Ad

dolores capitis cum Roſaceo perfuſum efficax eſt. Aurium dolori, cum Amygdalino, Myrrha, & Croco inſtillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto oui luteo proficit: igni ſacro & uulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris & Croco. Somnum accerſit, ſubditum ſedi pro balano. Optimum habetur graue, & denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferum, quod facilè aqua diluitur, læue, candidum, neque aſperum, neque grumoſum, quod inter colandum non ut cera coeat, & in ſole diffundatur: dein admotum lucernis, non atra luceat flamma: extinctum denique odoris uim conſeruet. Sed Opion Glaucio, gummi, aut ſylueſtris Lactucæ ſucco, adulterant. Verum Glaucio fucatum, in dilutione Croci colorem reddit: Lactucaceo ſucco fictum, exiliter ſpirat, & aſperius ſpectatur: gummi uitiatum, ſplendeſcit, & infirmum eſt. Nec deſunt qui eò dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiſcerent. Fictili nouo torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius atque rufius appareat. Diagoras, ut Eraſiſtratus autor eſt, uſum eius damnauit, oculorum lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans. quoniam uiſus aciem hebetaret, & ſoporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo protinus excæcari, ſi non adulteraretur. Mneſidemus uſum duntaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum ſomnum conueniret, alioqui nobis ut noxio interdicit. Quæ commentitia eſſe, experimento deprehenduntur: ſiquidem effectus, uirium huiuſce medicamenti fidem faciunt: quare non alienum fuerit ſcriptis mandare, quonam modo is excipiatur ſuccus. Aliqui capita ipſa folia tundunt, & prælo exprimunt, terenteſq́; in mortario, digerunt in paſtillos. Id Meconium uocatur, multum Opio ignauius. Porrò Opij faciundi ratio hæc eſt: Cùm ros in eo exaruerit, cultro decuſſatim in ſtellas, penitus adigatur, ex obliquo in rectum ſummam cutem

tem incidere oportet, lachrymam exeuntem digito in concha aſtergere, nec, multò pòſt redire, ut concreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut poſtero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in paſtillos cogi. Cum tamen inciditur, retrocedendum eſt, ne ueſtibus ſuccus deradatur.

NOn ignotum eſt Papauer erraticum, in campis & ſegetibus innaſcens. huius flores ſicci in puluerem redacti, pectoris dolores ſedant quos Pontia, Itali vocant. Probè ſuccedens experientia, medicos Syrupi ex eo conficiendi rationem docuit, ex horum nempè nunc ſucco, nunc infuſione, quod belliſsimè ægris ceſsit. Tridentinæ ruſticæ herba Papaueris erratici in cibum abutuntur. Quod vſitatum fuit Theophraſti tempore. Enimvero hoc in capite deprauatus eſt locus, qui de foliorum pictura agit. Nam Rhœadis folia, perperam Origani & Thymi conferuntur. Habet enim Rhœas, Erucæ ſiue Chicorij modo inciſa, à quibus longiſsimè abſunt Thymi & Origani folia. Error eorum, qui id Papauer Papauer cornutum, & Glaucion exiſtimant, ſatis, non reſpondentibus notis, apertus eſt. Papauer ſatiuum, in hortẽſe & ſylueſtre, cuius duas facit ſpecies, à Dioſcoride diuiduntur. Tres tamen hæ ſpecies, domeſticæ ſunt. Siquidem & olim Plinij tempore ſerendo erant, & nunc album, quod ipſum eſt Papauer ſatiuum ingenti copia in Tuſcia naſcitur: duæq; nigri ſpecies, quas ille ſylueſtres vocat, in Lombardia & Tridentinis montibus, ſpacioſis aruis, fabis inſertæ ſeminãtur. Ex eorum ſemine pulmẽtaria ab incolis fiunt, quæ Pa erete, nominant. Hæc cũ ad ſaturitatem ederint, nihilum ſomnolentiores euadunt. Quod Matthiolo, vt lacte, quod eis inciſis manat, cum aqua hordei in ardentiſsimis febribus queis permoleſtæ vigiliæ, vteretur, pauore defunctus, qui ei à medicis ingerebatur. Id lac, liquor eſt Papaueris, & Opium vocatur: ſuccus vero, Meconium. Opium quamtumuis quarto ordine frigidum ſtatuatur, ſi tamen è ſapore temperamentum, & effectus agnoſcuntur, Opium (quantum deprehendere potuit Matthiolus) guſtu amarũ eſt, & ore retentum, linguam exulcerat. Quod manifeſtè oſtendit, non mediocrem illi caliditatem ineſſe, & id ipſum coarguit, qui ex eo prodit acris & grauiſsimus odor. Hac tamen in re quiſque & ſuam alienam, tum eruditionem, tum iudicium conſulat. Siquidem ea facultas

magna

magna ex parte adulteratur cū Gaulcio, Opium, poterit accidere, quod è dilutione naſcitur, nam tum in aqua croceum refert. Papauera omnia refrigerandi naturam habent.

Corniculatum papauer.

CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μήκων κερατῖτις.
Lat. *Papauer corniculatum.*
Ital. *Papauere cornuto.*
Off. Papauer cornutum.
Ger. Geel Magſamen Geel olmagen oder Moen.

Corniculatum papauer.

PApauer Ceratites, id eſt, corniculatum, folia habet cādida, hirſuta, uerbaſco ſimilia, in ambitu ſylueſtris Papaueris more ſerrata caule non diſsimili, flore pallido: calyculo Fœnigræci, in corniculorum modum inflexo, unde nomen mutuatur: ſemine Papaueris, puſillo, nigroq́; radice per ſumma ceſpitum nigra, craſſa. Naſcitur in maritimis & aſperis. Radici ea uis ineſt, ut in aqua decocta ad dimidias, coxendicum & iocinoris affectus potu ſanet. Prodeſt his qui craſſa quædam, aſpera, aut arenoſa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat ſemen, acetabulo in aqua mulſa poto. Cruſtas

emargi

emarginant, illita ex oleo folia: floresq́. Argema ac nubeculas iumentorum perunctas abſtergunt. Sunt qui Glaucium, hoc Papaueris genere factitari exiſtimarunt, falſi quadam foliorum cognatione.

Spumeum papauer. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μήκων ῥοιάς. Lat. Papauer ſpumeum.

Ita. Papauero ſpumeo.

ALiud papaueris genus Aphrodes, id eſt, ſpumeum uocatur, ab alijs Heracleum, caule dodrantali: folijs admodum paruis, Radiculæ ſimilibus: fructu inter ea candido. Nam herbula alba eſt, & ſpumea tota: radice in ſummo ceſpite. Legitur æſtate ſemen, cùm integrè adoleuit, decidităq́ exiccatum. Datum acetabuli menſura in aqua mulſa, uomitione expurgat: priuatim huiuſmodi purgatio comitialibus prodeſt.

PApauer Cornutum magna copia in maritino Senarum tractu naſcitur, nempè in territorio Groſſeti, Orbetelli, & Herculis portu, & præcipuè in pluribus montis Argentæi locis, & ſub Trieſtinam vrbē, quæ non admodum à littore maris diſtat, vere magna abundantia ſaxis implantata cernitur. Seruntur in alijs Italiæ locis ad publicum ſpectaculum, vt in raris & non admodum vulgaribus ſimplicibus factitari conſueuit. Papauer Cornutum, virtutis eſt inciſoriæ & abſterſoriæ. Papauer ſpumeum noſtro æuo incompertum, incognitarum plantarum centuriæ adſcribetur. Plinius dum in Papauere ſpumeo Theophraſtum reddit, è libri noni cap. 13. perperam Papaueris folia, ſpeciē paſſerum repræſentare deſcribit, ac de ſuo addidit, quo ampliorē fidem faceret: Si procul intuearis: Nam Papauer id, Struthij herbæ folijs comparandum: liniſque per æſtatem ſplendorem non addit, quod Struthij, ſeu Lanariæ proprium eſt. Error hinc fluxit, quod pro Struthio, quod Radiculam ſonat, Struthon, qui paſſer eſt, intellexerit.

Hypecoum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. υπήκοον. *Lat. Hypecoon. Ita. Hipecoo.*

HYpecoon, alicui Hypopheon uocant. Naſcitur in ſegetibus aruiſq́; folijs Rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ Papaueris ſucco.

HYpecoon Matthiolo oſtenſum, ſub Rutæ ſylueſtris centuriam (nam non vni plantæ id nominis herbarij indidere) palmum alta panta, folijs ferè Rutæ, caulæ tenero & læui, croceis & puſillis floribus. Infrigidantium ordinis eſt tertij, pauxillùm à Papauere diſtans.

Apollinaris, ſiue Hyoſcyamus.

CAP LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. υοσκύαμος. *Lat. Hyoſcyamos. It. Iuſquiame.* Gal. Hanebane. Off. Iuſquiamum. belleño

HYoſcyamus, frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, diuiſa, nigra, hirſuta: flores è latere caulis ordine prodeunt, tanquam Punicorum cytini, ſcutulis ſepti ſeminũ plenis, ut Papaueris. Tres eius differentiæ: una ſemine nigro, floribus penè purpureis, Smilacis folijs, cytinis præduris & ſpinoſis: alterius ſemen ſubflauũ, ut Irionis, flores lutei, folia & ſiliquæ ſimpliciores. Ambo inſaniam gignunt & ſoporem, ideo in communi uſu damnantur. Tertium genus, ut quod mitiſsimũ eſſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſq́;, in maritimis ruderibusq́; naſcens. Cuius occaſio ſi non adſit, rufum uſurpari oportet. Niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti ſemine, caulibus folijsq́; tuſis, ſuccus in ſole exprimitur, & exiccato humore, uſus ad annum uſque prorogatur: nã facilè corruptionem ſentit. Extrahitur etiam ex ſicco ſemine ſeparatim

Hyoſcyamus.

paratim in aqua calida tuſo, & expreſſo. Liquamentũ autẽ, ſucco lacteo præſtãtius eſt, & magis dolores finit. Contuſa herba recens, addita trimeſtri farina, digeritur in paſtillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod à ſicco ſemine exemptum eſt, collyrijs quæ doloris ſenſum auferunt, commodiſsimè inſeri ſolent. Contra acutas calidasq́ fluxiones, dolores auriũ, atque uuluæ mala, proſunt: cum farina autem aut polenta, oculorum, pedum, cæterarũq́ partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. Tuſsi, deſtillatiotionibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. Contra menſium abundantiam, & erumpentem aliunde ſanguinem, oboli pondere cum Papaueris ſemine, & aqua mulſa, bibitur. Podagris ſubuenit. Teſtibus inflatis, mammisq́ tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur: alijs quoque cataplaſmatis, quæ doloris leuamentum præſtant, admiſceri ſolet. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſeſe, & ex polenta, utiliſsimè imponuntur. Recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur Cum uino terna, quaternáue pota, ſanant algidas febres quas Epialos uocant. Cocta olerum modo folia, ſi acetabuli menſura manduntur, mediocrem inſaniam gignunt. Idem efficere tradunt, ſi, colo

ulcus ſentiente, infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

R Vellius ſic Hoſcyamum diſtinguit, vt qui in Dioſcoride primi eſt generis, Iuſquiamum nigrum vocetur herbarijs. Qui ſecundi eſt generis, Iuſquiamum flauum. Qui tertij, album. Is Cordo in ruderibus, foſsis, & circa oppida pagoſque naſcitur. Matthiolus in Italia, id ſolum genus repperit, quod ſecundo loco, à Dioſcoride, ſubflauo ſemine, & floribus luteis deſcribitur, duo quæ reſtant, quamtumuis ſollerter indagarit, qui oſtenderet, neminem inuenit. Id in eo homine mirum, qui eruditus & diligens, nil veritus herbariorum impudentem & indoctam imperitiam, qui tria hæc genera ſine delectu, ignaris & credulis oſtentant.

Pſyllium. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Gr. ψύλλιον. Lat. Pſyllium. Ita. Pſilio.
Gal. Herbe a pulces.
Off. Pulicaris. Cargatura

P Syllion folijs Coronopo non diſsimilibus, hirſutis, longioribus: ſarmentoſa fœni modo, in totum heburla: ramis dodrantalibus: coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis: in his ſemine duro, nigro, pulicum ſimili: unde & nomen. In aruis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. Articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulſis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum Roſaceo, aqua, aut aceto. Enterocelis infantium, &

promi

Pſyllium.

prominenti umbilico, illitũ ex aceto medetur. Teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur: ſiquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit. Contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi uirẽs domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Cum adipe tuſum, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculoſis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodeſt.

PSyllium ſeu Pulicaris, vbique prouenit, & nota eſt planta, nomine à Latinis indito, è ſeminè, cuius color & quantitas pulici ſimilia ſint. Pſyllium, ea lege ſumptum, quam ei tribuit Meſue, proculdubio venenum erit, nimirum quarto ordine calidum & ſiccum. Galeno, ſummè proficuum eſt ſemen, ſecundi infrigidantium gradus, in humectando & deſiccando temperatum.

Hortenſe Solanum. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. στρύχνος κήπαιος. *Lat. Hortenſe ſolanum. Ita.* *Ita. Solatro Hortolano.* Gal. Morelle. Off. Solatrum.

HOrtenſe Solanum, frutex cibis idoneus, exilis, puſillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quàm Ocimi, & latiore: fructu rotundo, uiridi, qui poſt maturitatem nigri-

Solanum Veſicaria.

cat, aut fulueſcit. Herba innocentis guſtus. Natura ei refrigerandi. Quare folia ulceribus quæ ſerpũt, & ignibus ſacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. Aegilopia, capitiſq; dolores, trita & impoſita per ſe ſanant, æſtuanti ſtomacho auxiliantur, parotidas, cum ſale detrita, illitu diſcutiunt. Valet ſuccus eius aduerſus ignem ſacrum atque ulcera quæ ſerpunt: cum ceruſſa, roſaceo & argenti ſpuma, ad ægilopas: cum pane, infantium aduſtioni, quam ſyriaſin uocant cum Roſaceo perfuſus proficit. In collyrijs, aquæ uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus. Aurium dolori inſtillatus prodeſt. Menſium abundantiam ſiſtit, in uellere ſubditus. Succus fuluo gallinarum cortalium fimo ſubactus, & linteo appoſitus, ægilopijs præſentaneo eſt remedio. Eſt & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabon, id eſt, Veſicariam, aut Phyſalida uocant, folijs antedicto latioribus: cuius caules, poſteaquàm adoleuerunt, prona terram ſpectant, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, ueſiculis ſimili, rotundo, læui, quo coronarij utuntur, corollis intorquentes. Vim uſumq; hortenſis Solani habet, uerùm cibis nequaquam expetitur. Regium morbum purgat, ſemine poto, & urinam pellit. Ex utraque herba ſuccus extrahitur, qui ſiccatus in umbra, reconditur, ad eadem ualens.

Solanum

Solanum ſomniferum. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. στρύχνου ὑπνοτικοῦ. *La. & Off. Salanum ſomniferum. Ita. Solatro ſonnifero.*

Solanum ſomnifarum, aliqui etiam Halicacabon appellant, fruticat multis ramis, denſis, caudicoſis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, Cotoneæq; mali ſimilium plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice longua, ſubrubro cortice ueſtita. Naſcitur in ſaxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, ſomnificam uim habet, Opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: ſi quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio eſt aqua copioſa mulſa, potui data. Succus paſtillis inſeritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctu in uino, ſi in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur: radicis ſuccus cum Melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

Manicum Solanum. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. στρύχνου μανικοῦ. *Lat. Solanum furioſum. Ita. Solato furioſo.*

Solanum manicon, aliqui Perſion, alij Thryon appellauere. Huic folium Erucæ ſimile, maius aliquanto, ſatis Acātho, quē Pæderota uocāt, accedens. Caules à radice proceros emittit

decem aut duodecim, ulnæ altitudine adoleſcentes: caput in cacumine oliuæ figura, ſed ut Platani pilulæ, hirſutius, uerùm maius latiusq; florem nigrum. Poſtquàm eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis conſtans, ſimilibus Hederæ corymbis, ut uuæ mollibus. Radice firmatur cãdida, craſſa, caua, cubitali. Gignitur in montibus, uento perflatis, & Platanetis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit ſpeciuanas, imaginesq; non iniucundas obſeruari: ſed duplicatus hic modus: ad treis uſque dies mentis alienationem affert: quadruplicatus, interimit. Remedio eſt aqua mulſa copioſius pota, & uomitione reiecta.

Ex his quatuor Solani generibus, duo prima tantum nempè hortenſe, & quod Halicacabon, ſeu Phyſalida vocant, nota ſunt. Somnificũ & furioſũ incognita, nec magnoperè præſtiterit illa cognoſſe, detrimẽti magis, quã vtilitatis allatura. Herba Bella Dõna ob foliorum ſimilitudinem, Solatri genus, antiquis incogniti. Eſt aliud itidem genus in territorio Tridentino repperit Matthiolus, fruticoſum, longum, fructu contumax, candidum, flexile, quod Periclymeni in morem proximè ſe quibuſlibet inuoluit, folijs eſt Solatri, minoribus tamen, contractioribus, læuioribus, & plus in mucronẽ deſinentibus: flos eſt purpureus, ex his racemi generãtur, longiuſculi, rubentes, acetoſo guſtu, ciceris magnitudine: horum ſuccus valenter infrigidat & deſiccat, (quod expertus eſt Matthiolus) maligna vlcera, & plagarum inflammationes. Aliud eſt Halicacabi genus, quod hortorum cameras, & ædium aprica conueſtit, folijs longis & inciſis, flore candido, veſicis Halicacabi, in queis ſemen candidum & rotundum includitur, quod vna ex parte cordis effigiem exprimit, coloris nigri. Hæc in cordis affectus valentem eſſe herbã cõmonſtrat, vt Echion, in viperas, ob ſemen viperinis capitibus ſimile. Vulgata itidẽ hortis Stomonia, Solanum refert, fructu viridi, rotundo, circa medium aliquantum cõcauo & ſpinoſo, folijs Solatri, odore Opij, floribus cymbalorum forma, ſuaui odore lilium referentibus.

Dorycnium. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δορύκνιον. Lat. Dorycnium. Ital. Dorycnio.

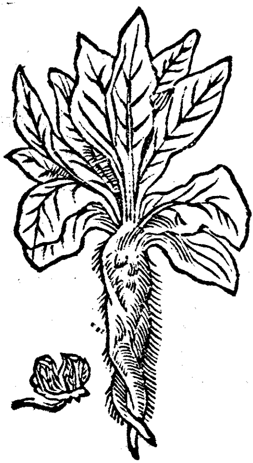
Dory

DOrycnion Creteuas Halicacabon, aut Caleã uo tex Oleæ prodeunti ſimilis. Naſcitur in petris, n. à mari, ramis cubito minoribus, folijs Oleæ ſimilibus colo. nuſculis, firmioribus, præter modum ſcabris, flore candido: j. quis in cacumine, ceu Ciceris, denſis, rotundis, quinis intus au. ſenis ſeminibus, exigui Erui magnitudine, læuibus, firmis, uerſicoloribus. Radix ad digiti craßitudinem & cubiti longitudinẽ adoleſcit, id ſomniferum eſſe conſtat. Copioſius hauſtum mortẽ adfert. Nec defuere qui dicerẽt, ſemen in amatoria expeti.

DOrycnion Cordo, illa eſt halicacabi ſpecies, quẽ ſuperius, in ſemine cordis effigiem repræſentare diximus. Id tamen non nouit Matthiolus, non præteriturus, ſi ita putaſſet.

Mandragoras. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Mandragoras.

Gr. Μανδραγόρας. *La. Mãdragoras. Off. Ital. Mandragora.* Gal. Mandegloyre. mandragora

MAndragorã aliqui Antimalũ: alij Circæã uocãt, quoniã uideatur radix ad amatoria cõducere: Duo eius genera: niger, quæ fœmina exiſtimat Thridacias appellatus, anguſtioribus folijs, ac minoribus quã Lactucæ, graueolentibus, in terra ſparſis. Mala gerit Sorbis ſimilia, pallida, odorata, in quibus ſemen ueluti Pyrorum. Radicibus inhæret be-

L 5 *ne ma*

mu liberij viri ...

ſis, binis, terniſue, inter ſe conuolutis, nigris foris, intus aſſo cortice ueſtitis: uerum is Mandragoras caule uiduus alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Morion uocita-. Huius folia magna, alba, lata, læuia ut Betæ: mala quàm alterius duplo maiora, colore in Crocum inclinante, iucūdè cum grauitate quadam olentia. Horum pomorum cibo, aliquantum opiliones ſoporantur. Radix, alterius ſimilis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuſo, & prælis ſubiecto: qui inſolatus ubi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoque ſuccus depromitur, ſed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad uſum ſuſpenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius ſeruant: cyathoq́ uno utuntur in peruigilijs, & doloribus, & ante ſectiones uſtionesq́, ne ſentiantur. Succus duobus obolis ex mulſo potus, ut Veratrum, per uomitiones bilem atram pituitāq́ extrahit, uerùm potu largiore, uita adimitur. Medicamētis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, peſſis quoque emollientibus, admiſcetur. Semioboli pondere inditus, per ſe menſes & partus expellit. Subditus ſedi pro balano, ſomnificus eſt. Radix Ebur emollire fertur, quæ ſenis horis cum eo decocta ſit: & ad accipiendam, quam effingere optaueris, formam, ipſum facilè præſtat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duritias omneis, ſuppurationes, ſtrumas & tubercula diſcutiūt, ſtigmata ſine exulceratione delent, ſi quinis ſeniſue diebus ſenſim perfricentur. Folia ſeruantur in murijs eoſdem ad uſus. Trita radix ignibus ſacris ex aceto, & ſerpentium ictibus ex Melle aut oleo, medetur: ſtrumas atque tubercula, cum aqua diſsipat: articulorum cruciatus, cum polenta ſedat. Fit citra coctionem uinum è cortice radicis, ad hunc modum: Ternæ minæ in uini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui ſecari

cari

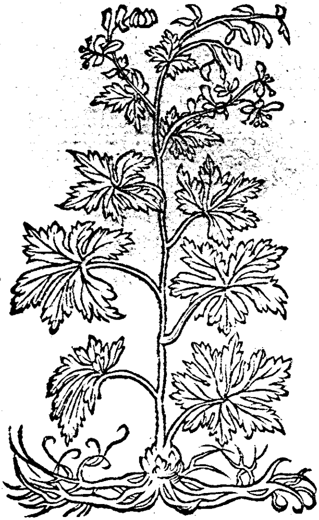
cari aut amburi debent, ut antè dictum eſt: ſiquidem nullo tunc afficiuntur dolore, ſed ueterno quodam preßi, torpeſcunt. Mala ſoporē afferunt olfactu, & etiam ſi mandantur: itē expreſſus ex eis ſuccus: nimio tamē odore percußi, obmuteſcunt. Semen Malorum potum, uuluas purgat: appoſitumq́; cum ſulphure, ignem nō experto, rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Scarificata punctisq́; multifariā aperta radice, erumpens lachryma cauo uaſe recipitur. Liquamentum aūt ſucco lacteo præſtantius eſt: ſed non ubique, ut experientia docet, radices lacteū ſuccum delachrymant. Alium tradunt eſſe Mandragoram, nomine Morion, in opacis iuxta ſpecus enatū, folijs albi Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicē ambientibus: quæ mollis eſt & candida, paulò maior palmo, pollicemq́; craßitudine æquat. Trandunt eam in pane, offa obſonióue, drachmæ pondere deuoratā, uſum rationis intercipere. Obdormiſcit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, ſenſus impos, ternis quaterniſue, ex quo data eſt, horis. Hac medici utuntur, cùm ſcindendi, urendiq́; neceßitas adeſt. Antidotum eſſe uolunt radicem, cum manico Solano potam.

Mandragoræ prima & ſecunda, ſponte multis in locis Italicorū montiū naſcuntur, & maximè in Apulia & monte Gargano, quod S. Angeli vocāt, & inde herbarij cortices & poma in alias Italiæ regiones exportāt. Viſitur & in hortis Neapolitanis, Romanis, Venetis, & nunc etiam in Gallicis. Mandragoræ tertia ſpecies in vmbroſis naſcens, Morion vocant, noſtrum ſæculum non agnoſcit. Tertio ordine infrigidat Mandragora, caliditatis tamen & humiditatis particeps. Radicis cortex valentißima, non infrigidat tantum, ſed etiam deſiccat.

Aconitum. CAP. LXVI.

Græ. Ακόνιτον. *Lat. Aconitum. Off. Vua verſa.*

Aconitum, aliqui Pardalianches, alij Cammoron, alij Thelyphonon, alij Myoctonon, alij Theriophonon uocāt. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & ſubhirſuta. Caulē palmo altū, radix Scorpij caudā æmulatur,

* *Aconitum.*

tur, & Alabaſtri modo ſplendet. Torpeſcunt, ut fama eſt, ſcorpiones admota radice, ſtupentq́ue: qui rurſum Hellebori contactu excitantur. Oculorum medicamentis leuādi doloris gratia adijcitur. Enecat pantheras, ſues, lupos & feras omneis in carnibus obiectum. Eſt et alterum Aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant. Huius genera ſunt tria: Vnum quo utuntur uenatores, alia duo in uſum ſuum uertere medici. E quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimum in Italia, montibus Iuſtinis exilit, à priore diſtans, quoniam folia faciat effigie Platani, crebriore diuiſura, longiora, & multò nigriora: caulem Filicis, leuem ſtylum, cubitali altitudine, aut ampliorem: ſemen in ſiliquis oblongis recondit. Radices in modum Squillæ marinæ cirrhorum nigreſcunt, quibus ad uenationem luporum utuntur. Inſertæ ſiquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

ACONITUM *Pardalianches, quòd Leopardos & Pantheras perimat, vidit & collegit Matthiolus, in prominentibus Tridento locis, hocq́; vtuntur qui Romæ & Neapoli conficiendis lupis ſingularem operam nauāt, & in S. Angeli ponte non infrequenter radices venales offerunt, quòd hæ radices lupos confeſtim perimant. Non tamen hæ radices, Lupariæ ſunt, quæ tertia Aconiti eſt ſpecies, nempe Pontici, quæ & Triden*

dentinis,herba della Volpe,quod vulpes,qui hanc carnibus intritã guſtarint, perimat. Hæc folia habet pluribus quàm Platanus inciſuris diuiſa,caulem Filicis,luteum florem,Ranunculi figura, radices nigras. At quæ proſtant radices,è candido flaueſcunt. Verum enim uerò tertia Aconiti ſpecies,non ea eſt planta, quam vulgò, herba Paris, vocitant, quod ex huius herbæ notis liquet,maximè cum hæc radice conſtet ca pil lari,è candido flaueſcens,nullaq; caudæ ſcorpionis forma, aut Alabaſtri ſplendor in ea viſatur. Nam id in Aconito requirit Dioſcorides. Ad hæc Aconiti folia,è Theophraſto,Cucumeri,& Pani porcino ſimilia, non in medio caule euaſcuntur,quod in herba Paris accidit,ſed hirſutæ ſtatim à radice prodeunt. Semen tritico adſimile,nec ſpicis incluſum, plurimum ab herba Paris diſtat. Auincennæ itidem Napellus, Aconitum non eſt. Siquidem is author ſecundo libro de duobus Aconitis tractat,& horum vnum,ſtrangulatorem Adip,alterum ſtrangulatorem nominant Leopardi,eodem illi ſignificato,quo Græcis,Lycoctonos & Pardaliãches,& poſteà proprium caput Napello attribuit,ab illis diuerſum. Et quod ad Napelli confectionem attinet,id adeò correctum eſſe potuit,vt extrà detrimẽtum fuerit. Vel Napelli nomine murem intelligit, qui è radice Napelli veſcitur,in altis Ananiæ montibus non ſemel à Matthiolo perſpectum, quiq; verum eſt antidotum non Napelli tantum,ſed totius etiã veneni.

Cicuta. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κώνειον. *Lat. Off. & Ita. Cicuta.*
Gal. Cigue.

CIcuta caulem ædit geniculatum,ut Fœniculi, grandem,in cacumine ramoſum:folia Ferulæ,anguſtiora,graui odoratu:rami,mox umbella:in ſummo prodeunt:flores quoque albicantes, & ſemen Aniſo candidius:radice non alta,concaua. Cicutæ letale uenenum eſt,ſuaq; ui refrigeratoria necat. Remedio eſt uini meraculi potus. Succus exprimitur contuſis cacuminibus,priuſquam ſemina & comæ ſicceſcant:qui ſole denſatur in paſtillos. Multus ad medendi rationem uſus eſt aridi. Commodè miſcetur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperãtur. Ignes ſacros,

Cicuta.

ſacros, & ulcera quæ ſerpunt, illitu reſtinguit. Herba cum coma trita, & teſtibus circumlita, libidinum imaginationes in ſomno compeſcit: ſed genitale reſoluit. Lac puerperarum mammis appoſita extinguit: in uirginitate mammas coërcet, & increſcere non patitur. Pueris præſtat, ut eorum teſticuli cibũ nõ ſentiẽtes, intabeſcãt. Efficaciſſima uis Creticæ, et Magarenſi, mox Atticæ, et in Chio et Cilicia naſcenti.

C*icuta non ignota planta, tetro ſe prodit odore adulta, pubeſcens* Apium *mentitur, mortifero edentium eſu.* Calidioribus *& regionibus & locis nocentior, vt de* Parthia, *Aſia, &* Europæ *quibuſdam tractibus,* Candia, Athenis, *&* Megaris *prodidit* Plinius. *Hæc aſinis manducata, torporis intantum conciliat in* Thuſcia, *vt mortuis ſimiles, à ſe pellẽ detrahi, non ſentiant, ac non raro excitentur, iam medij pelle erugati: frigidiſſima Cicutæ temperaturæ, id genus alienationis mentis inducit, quod* Conion *Græci vocant, vel ipſis radicibus ab inſcientibus, Paſtinacæ loco, in cibum aſſumptis.*

Taxus. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σμίλαξ. Lat. Taxus. Ita. Naſſo.
Gal. Yf.

teſo

Smilax

SMilax à Græcis, Taxus à Latinis appellatur, arbor Abietis magnitudine, & foliorum eiuſdem figura, in Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ contermina naſcens. Auiculæ quæ Italicæ Taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui ederint eaſdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præſentis eſt ueneni, ut ſi qui dormiant ſub ea, aut in eius umbra ſubſideant, lædantur, & ſæpenumerò moriãtur. Quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

TAxus mortifera arbor, multum differt à Smilace aſpera, & læui, de quibus ſuperius diximus, hancq; ideò in venenatas plantas Dioſcorides ablegauit, quo quæ eiuſdem naturæ, ſuo more, etiã vnà permiſceret. Ex hac arbore materia fit in quotidianos vſus elegantiſſima. Frondium fumus mures enecat.

Apocynon. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀπόκυνον. *Lat. Apocynon.*
Ita. Apocino.

APocynon, ſiue Cynocrambe, Braſſica canina, frutex eſt uiticulis conſtans, malè olentibus, lentis, uitiliumq́ modo obſequioſis, fractu ferè inuictis: folio Hederæ, molliore tamẽ, & per extremum acutiore, lento, graui odore: id luteo ſucco turget. Siliquæ, ceu Fabarum, folliculari ſpecie, digiti longitudine protenduntur: ſemine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices reſoluunt.

APocynon, Cynocrambe, aut Braſſica canina, venenata, & iuxta incognita planta, Galeno, non canes tantum, ſed etiam lupos, & homines tollit. Grauiſſimum odorem ſpirat, & ob id admodum calida, attamen non peræquè ſicca, quò fit vt ſummè maturet.

Nerium,

Nerium, ſeu Rhododendrum.

CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Νήριον. *Lat. Nerium. Ita*. Oleandro. Gal. Roſagine. *Off. Oleander.* adelfa

Nerion.

NErion aliqui Rhododaphnen, alij Rhododendron uocant, frutex eſt uulgaris notitiæ, longioribus, quàm Amygdala folijs, craßioribusq́; flore in Roſam conformato: fructu nuci Græcæ ſimili, corniculato, qui patefactus quandam lanoſam naturam oſtendit, ſpinarum pappos repræſentantem: radice longa, acuta, lignoſa, guſtanti ſalſa. Naſcitur in amœnis, maritimis, et ſecus amnes. Flores & folia mulis, canibus, aſinis, & quadrupedum plurimis uenena ſunt: hominibus uerò contra ſerpentium morſus præſidia, è uino pota: eo magis Ruta addita. Imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, ſi aquam bibant in qua folia ea maduerint, moriuntur.

NErion, Matthiolo in Laci Benaci ripis, inter Myrteta & Laureta naſcitur, & in monte Argẽteo circà maritimam Senenſium orã. Planta viſu admodum grata, tum maximè, ſuis onuſta roſis. Nerion Galeno,

Galeno, extrà illita, vim habet digerendi, per os ſumpta, venenũ eſt, nõ homini tantum, ſed etiam brutis. Id quod Dioſcoridi & Plinio non concinit, niſi dicamus Nerion, ſerpentium morſibus medicari, haud ſecus ac Cantharides, canis rabioſi morſibus proſunt, Euphorbium ſcorpionis ictibus, quin & pleraque venena, diuerſi generis venenis medicandis inſeruiunt, vt in ſexto libro patebit.

Fungi. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μυκητες. *Lat.* & *Off.* *Fungus.* *It.* *Fongho.* Gal. Champignon. *fungos*

FVngorum differentia duplex: aut enim manduntur, aut perniciales ſunt. Multis de cauſis uenenoſi gignuntur, ubi uidelicet clauis ferreus, in quo ſit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut ſi iuxta ſerpentis cauernam, arboréſue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continet qui tales ſunt, neſcio quod ſtrigmentum, ocacretamq; pituitam, terraq; eruti, quã celerrimè computreſcunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non ſunt, ſuauem in iuribus gratiam habent: largius tamen ſumpti nocent, & ægrius concocti ſtrangulant, aut choleram morbum citant. Remedio eſt Nitri potus, aut lixiuiũ cum acidamuria, aut feruefactæ Saturiæ, aut Origani iuſculum. debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiuſdem de linctu cum Melle multo. Corpus alunt, ſed ægrè diſſoluuntur, cum magna ex parte integri ipſi, cùm recrementis alui reijciantur.

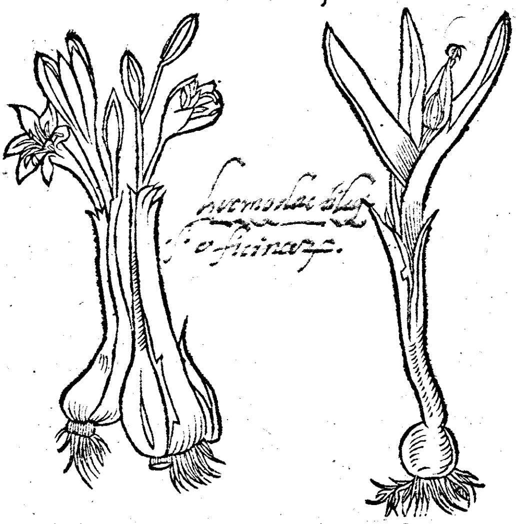
FVngorum non malus eſt cibus, ſed ſi temerè mandantur, in diſcrimẽ adducunt: nã & nocentiũ, & probatorũ multæ, & diuerſæ ſunt ſpecies. H*orum plus præ tota* I*talia ferax eſt* T*huſcia. Siquidem annis ſingulis à primo* A*prilis imbre emergunt, odore eximio, guſtui gratiſſimi, & innocui.* H*os* P*rignoli incolæ vocant.* S*uilli primò incoquũtur aquæ, poſt friguntur.* V*enenati eo agnoſcuntur, cum dilutus in eis rubor apparet, rancidus aſpectus, liuidus intus color, rimoſa ſtria, pallidum per ambitum labrum.* T*utiſſimi qui rubent callo, minus diluto quàm*

Boletis rubore, & qui è rubis & carduis vere nati, rotunditate cluſili. Eos Spinulos, Prunulos, & Cardeolos appellant, Merulos, Fuſios, Campeſtres, Crepitus lupi. Fungi innocẽtiores arborum ramis innaſcuntur. Inuenti Neapoli lapides, qui defoſsi, & terra aliquantum operti, tum ſuperiecta aqua tepida, intra quatriduum fungos producerent. Ij eam ob cauſam ſumma diligentia aſſeruantur. Fungus vt potè frigidus & humidus, iunctam habet facultatem venenatam & mortiferam, præcipuè qui carioſus eſt.

Colchicum. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κόλχικον. *Lat.* Colchicon. *Ita.* *Colchico.* Gal. Tuechien. Off. Hermodactylum.

* *Colchicum. 1.* *Colchicum. 2.*

Colch

Colchicon, aliqui Ephemeron, ſunt qui agreſtem Bulbum uocant, autumni exitu florem ædit Croci, candicantem: ab eo tempore folia Bulbi, ſed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum ſemen: radicem foris è nigra ruſeſcentem, quæ delibrata, candida & mollis ſpectatur, lacteo ſucco madet, atque guſtatu dulcis inuenitur. Bulbus eius mediam habet rimam, fiſſuramq́; qua flos erumpit. Plurimum in Meſſenia, & Colchis enaſcitur. Ea comeſa, Fungorum more, ſtrangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro Bulbo deuoretur: mirum enim in modum ſaporis uoluptate imperitos allicit. Remedio ſunt eadem quæ Fungis, bubulum etiam lac potum auxiliatur. Itaque cùm adfuerit, non aliud deſideratur auxilium.

Ephemerum. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐφήμερον. *Lat. Ephemeron. Ita. Iride ſaluatico.* Gal. Lis ſauuage.

Ephemeron, alicui ſylueſtrem Irim appellant, folia habet Lilij, ſed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: ſemen molle: radicem unam, digitali craſsitudine, longã, aſtringentem, odoratam. Naſcitur in ſyluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, ſi decocto colluantur. Folia in uino cocta, diſcutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

Ephemerum Colchiocum, è Colchide, Ephemeri inde nomen ſumpſit, quòd præſentaneo adeò ſit veneno, vt infra vnius diei ſpacium hominem enecet. Porrò Ephemerum Colchicum, ipſum eſt Officinarum Hermodactylum. Officinarum dixi, quoniam verum non ſit Hermodactylum: quodque verum Colchicum, à vero Hermodactylo lõgiſsimè deſsideat. Errori fundamẽtũ præbuit Serapio, qui cõfuſanè de

Ephemerum.

Ephemero & hermodactylo eodem capite pertractat, huicque titulum indit, de Hermodacty*lo.* Contra Græci, *è queis extracta* Ephemeri *&* Hermodactili *nomina, diuerſis de eis capitibus tractauere.*

Helxine, id eſt, Muralis herba. CA. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἑλξίνη. *Lat. Helxine. It. Vetriola.* Gal. Paritoire. Off. Parietaria.

Cara colera

HElxine naſcitur in parietinis, ſepibus & macerijs. Folia ei Mercurialis inſunt, hirſuta: cauliculi ſubrubentes, & circa eos ueluti ſemina aſpera, adhærentia ueſtibus. Folia refrigerandi ſpiſſandiq́ naturam habent, qua ex cauſa ſanant illitu ſacros ignes, aduſta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq́. Succus eius cum Ceruſſa, ignibus ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt, commodè illinitur, imponiturq́ podagris cum hircino adipe, aut cerato Cyprino. Veterem tuſsim emendat inſtar cyathi hauſtus. Tonſillis inflammationem ſentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur: aurium dolorem cum Roſaceo inſtillatus leuat.

Alſine.

Alſine. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλσίνη. *Lat.* & *Off.* *Alſine. Ita.* *Centone.* Gal. Mouron. Orelha de rat

parietaria.

Alſine. *Alſine minor.*

ALſinem, aliqui Anthyllion, nonnulli Myoſota uocant, quoniam muſculorum aures folia imitantur. Lucis opacisq́; gaudet, unde Alſine dicta eſt. Hæc erat eadem quæ Helxine, niſi humilior eſſet, & folijs longioribus, nec hirſuta: cũ teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adſtringendiq́; obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emẽdat omnia quæ

Helxine, id eſt, muralis herba.

DIffert hæc Helxine, quæ Muralis & Parietaria, ab Helxine, Cyſſampelo, atque ipſarum nomen differentiam produnt. Namque ambæ notæ ſunt. Helxine Vitreolaria abſtergendi aſtringendique virtutem habet, humiditati infrigidanti coniunctam. Alſine plures ſunt ſpecies, licet vnius tantùm mentionem faciat Dioſcorides. Eiuſdem eſt cum helxine facultatis.

Lens paluſtris. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων. *Lat. Off. Lens. paluſtris. Ita. Lenticularia.* Gal. Lentille de mer.

LEns paluſtris inuenitur in aqua non fluente, muſcus Lenticulæ ſimilis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, igni ſacro, & podagris illinitur per ſe, & polenta. Glutinat & procidentia puerorum interanea.

LEns paluſtris aquis ſtagnantibus & reſedibus innatat ceu muſcus puſillis & aſtrictis folijs, ſemine lentem referens, infrigidantium ſecundi eſt ordinis.

Semperuiuum, ſeu Sedum. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀείζωον μέγα. *Lat. Off. Semperuiuum maius. Ita. Sempreuiuo maggiore.* Gal. Ioubarbe.

SEmperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuò folia uireant: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craſsitudine pollicari, uirentes, Characiæ Tithymali modo inſecti: folia pinguia, carnoſa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ ſimilia, alia in terram cōuexa,

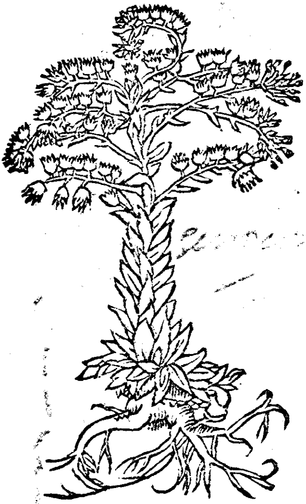

Semperuiuum. Paruum.

uexa, alia in capite ſtantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Naſcitur in montibus, & teſtaceis. Supra domicilia etiam ſeritur, Eius uis refrigare, & aſtringere: medentur igni ſacro, nomis, ulceribus quæ ſerpunt, oculorum inflammationibus, ambuſtis igni, podagris per ſe, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum polenta aut Roſaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dyſenteriam, aluiq; profluuia. Teretes tineas potus in uino excutit. Subditus in uellere, mulierum abundantiam ſiſtit. Succus oculorum lippitudinibus, ſanguinis uitio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, parietinis, & macerijs, necnon ſcrobibus opacis naſcitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebrò foliatis: exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidoſq; flores &

M 4 *tenues*

Aizoon maius.

Minus.

tenues gerente. Folia eiſdem cum priore uiribus prædita ſunt. Tertium uidetur Sẽperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion uocauerunt, Romani Illecebram: puſillis, craſsibusq́ folijs, hirſutis, Portulacæ proximis. Naſcitur in ſaxis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia, ſtrumas diſcutit.

SEmperuiuum maius & minus omnibus nota ſunt. Maius tamen, ſpeculariter Semperuiuum vocatur: minus, Vermicularis. Huius duæ ſunt ſpecies: Vna, quæ florem præſert luteum, folia puſilliora & duriora: hæc pro mare habetur. Altera, folijs conſtat longiuſculis, rariuſculis, & craſsiuſculis, flore candido, hæc fœmina ducetur. Tertia Semperuiui ſpecies non omnibus cognita. Hãc cognouiſſe videtur Cordus, quã & ſolã ex omnibus Aizoi generibus, calidum habere tẽperamentũ nec eſſe Vermicularẽ aſſeuerat. Matthiolo nondũ in Italia demõſtrata, quãuis Sẽperuiuũ maius & duas Vermicularis ſpecies nullibi nõ perſpexerit.

Vmbili

Vmbilicus Veneris. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κοτυληδὸν. *Lat. & Off. Vmbilicus Veneris. Ital. Ombilico di Venere.* Gal. la Rondellete. *ombligo*

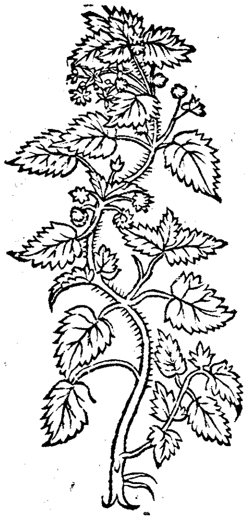
COtyledon, ſiue Vmbilicus Veneris, folio eſt in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo ſemen ineſt: radice Oliuæ modo rotunda. Succus cum uino circunlitus, inſtillatúſue, contecta genitalia nudat: inflammationibus, ſacris ignibus, ſtrumis, pernionibus, illitu auxiliatur. ſtomachi ardorem refrigerat. Folia cum radice comeſa, calculos frangunt, urinam cient, hydropicis ex Melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Eſt & alterum genus eiuſdē, Cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularū modo denſis, circa radicem medium oculi ambitum deſcribentibus, ut in maiore Semperuiuo, adſtringentis guſtus: cauliculo tenui, in quo flores & ſemina Hyperici: radice maiuſcula. Facit eadem quæ Semperuiuum.

VMbilicus Veneris copioſè per omnē Thuſciam muris vetuſtis & ſaxis innaſcitur, huius folia, qđ operculis vaſculorū ſimilia ſint incolæ Cupertiouole vocant. Hāc docti quipiā Cymbalariā putant, ſed falſo. Namq; hæc comæ modo è parietibus dependet, caule tenui, folio hederaceo, plurimum per ambitum mucronato. Cotyledonis alterum genus, Cordus Craſſulam maiorem putat, craſſis & carnoſis eſt folijs, Aizoo maioribus, quæ per hyemem ſimul cum caule exareſcunt. Vmbilicus Veneris infrigidat, repercutit, abſtergit, & diſcutit.

Vrtica. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀκαλήφη. *Rat. Vrtica. Ital. Ortica.* Gal. Ortie grieſche. *ortiga*

Vrtica. 1.

Vrtica. 2.

DVo Vrticæ genera: ſylueſtris, aſperior, latioribus, nigrioribusq́ folijs: ſemine Lini, ſed minore: altera non æquè aſpera, minuto ſemine. Folia utriuſque illita, canis morſibus, addito ſale, medentur. Gangrænas, carcinomata, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, ſuppurationesq́ ſanant. Lienoſis cum cerato imponũtur. Faciunt ad profluuia narium, cum ſucco trita, & naribus indita. Menſes ciunt eadem, detrita cum myrrha, & impoſita, procidentes uuluas, recentia contactu reſilire cogunt. Semen potum ex paſſo, uenerem ſtimulat, uuluæ ora patefacit. Cum Melle delinctum, orthopnϾ, lateris & pulmonum inflammationibus prodeſt, thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis admiſcetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt, urinas mo-

uent

uent, inflammationes diſcutiunt, decocta cum ptiſana, uitia pectoris extrahunt, Mulierum menſes euocant, cum Myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarizatus ſuccus exprimit.

VRticæ genera duo facit Dioſcorides, quæ ſatis nota ſunt. Præter hæc in Italia naſcitur & tertium genus, folijs puſillis, & caule breui. Hæc, quam aliæ duæ, vehementius adurit. Eſt etiam inter Vrticæ genera, quam Cardiacam vocant. Vrticæ ſemen excalfacit, & tenuiũ eſt partium, concoquit, & expurgat.

Galiopſis. CAP. LXXX.

Galiopſis.

NOMENCLATVRA.

Græ. γαλίοψις. Lat. Galiopſis. Ita. Ortica fetida. Gal. Orties mortes. Of. Vrtica mortua. Ortiga muerta

GAliopſis frutex in totum caulem & folia habet Vrticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. Naſcitur circa ſepes, ædificiorũ areas, ac ſemitas ubique. Folia, caules, ſemẽ, ſuccuſq; duritias et carcinomata diſsipãt: ſtrumas, panos, et parotidas diſcutiũt. Oportet bis die

die tepidũ ex aceto cataplaſma imponere, & eius decocto foue re. Ad putreſcentia, gangrænas, & nomas, cum ſale efficaciter illinuntur.

Galiopſim Itali *Vrticam fœtidam vocant, ſiquidem attrectata pu tet mirum in modum, folijs & caule* V*rticis ſimilis, non adurenti bus tamen.* Errant *qui* Galiopſim, Scrofulariam, *aut* Millemorbiam *exi ſtimant, quod florem habeat, hianti muſtellæ perſimilem.* Siquidem *fo lia non admodum ad* V*rticam accedunt, nec odore eſt ingrato.* Nodoſa *radix, qua maximè medicinam facit, præterita à* Dioſcoride, *ſubindicat eum non de* Scrofularia *intellexiſſe.* Natales *etiam non conuen:ũt.* Nam Scrofularia *circa aquarum foſſas, & riuulorum ripas naſcitur, non cir ca ſepes, ædificiorum areas, ac ſemitas.* Ruellio, Galiopſis, Agripalma *eſt, vteri ſuffocationis ſingulare remedium.*

Gallion.

Gallion. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. γάλλιον. *Lat.* Gal *lion. Ita. Gallio.* Gal. Petit muguet.

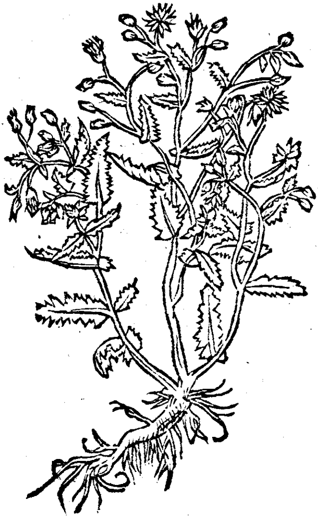
Gallion nomen ex eo traxit, quòd in con trahendo lacte, coaguli uicẽ impleat: ramulum foliumq́ habet Aparinæ ſimillimũ, rectum: florem in cacumine luteum,

luteum, tenuem, denſum, copioſum, odoratum. Flos igni ambuſtis illinitur. Sanguinis profluuia ſiſtit. Cerato Roſaceo Gallion admiſcetur, inſolatum uſque dum albeſcat, laſsitudines reficit. Radix uenerem concitat. Naſcitur in paluſtribus.

G*Allion, Aparine, aut Rubiæ minoris ſimilis, vbique circà publicũ iter naſcitur, flore nunc candido, nunc luteo. Lacti additum, pro coagulo eſt. Hoc in locum herbæ, quam, Preſura, Itali vocãt, vti poſſunt qui caſeum dulce conficiunt. Vim habet deſiccandi, cum aliquanta à acrimonia.*

Senecio. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Senecio.

Græ. Ἠριγέρων. *Lat. Senecio. It. Cardoncello.* Gal. Senecon. *Off. Scutũ cæli.*

S*Enecio cauliculo eſt cubitali, ſubrubro: folijs continuis, diuiſura Erucæ, ſed minoribus multò: luteis floribus, qui celeriter diſſecti uaneſcunt in pappos. Nomen uerò ſibi uendicauit, quoniam flores capillorum ritu, uere caneſcãt: radice ſuperuacua. Naſcitur maximè in macerijs, & circum oppida. Folia cũ floribus refrigerant. Quare illita cum uini modico, uel per ſeſe, teſtium & ſedis inflam*

flammationes ſanant. Quin & ex manna Thuris medentur cũ reliquis uulneribus, tum iis quæ nerui acceperunt. Illiti per ſe cũ aceto pappi, idem munus præſtant: uerùm recentes epoti ſtrangulant. Totus caulis, ſi coctus in paſſo potui detur, ſtomachi dolores à bili contractos perſanat.

SEnecio, vbique etiam in veteribus muris naſcitur, nec cognitu difficilis. Nomen ei Græci indidere, quod vere caneſcat. facultatis eſt mixtæ, refrigerantis, & peræquè quadantenus digerentis.

Thalietrum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. θαλίκτρον. *Lat.* Thalictrum. *It.* Argentina. Gal. Argentine. *Off.* Cotula fetida.

THalictron folia Coriãdri habet, pinguiora paulò, caulem Rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Naſcitur maximè in campeſtribus.

THalictron Argentina ne ſit, nec aſſeuerare, nec impugnare audet Matthiolus, at Cordus herbam Germanis dictam, Heyleblat, aſſeueranter pronuntiat. Hac ruſtici in Saxonia maxima curant vulnera, nullo adiutore medico. Naſcitur in campeſtribus & pratis non ita humentibus. Trium eius generis differentiæ, deprehenſu faciles. Deſiccat Thalictrum ſine morſu.

Marinus muſcus. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βρύον θαλάσσιον. *Lat.* Muſcus marinus. *Ita.* Corallina. Gal. Coralline.

MArinus muſcus naſcitur in ſcopulis, teſtaceisq́; haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei ſpiſſandi uis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus ſit.

Coralli

Corallina, quæ ad conficiendos in infantibus vermes vtuntur, verus eſt Muſcus marinus. Nam rupibus & teſtis adhærens, & circumplicitus corallo, haud aliter quam muſcus cortici, & arborum ramis innexus, reperitur. E terrea & aquea ſubſtantia componitur, vtraque frigida, quod guſtum in eo aſtrictorium parit.

Fucus marinus. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. φύκος θαλάσσιον. *Lat. Phycus marinus. Ita. Phuco marino.* Gal. Fueillet de mer.

E Phuci marini generibus, quoddam latum, & alterum ſub longius, & rubens: tertium candidum, naſcens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modò, ſed etiam inflammationibus, in cataplaſmatis efficaciter utilem. Verùm iis uti humidis conuenit, priuſquam exareſcant. Nicander, puniceũ aduerſus ſerpẽtes dedit. Hoc fuco quidam putant mulieres ſuum colorem mentiri, cùm tamen ſit radicula eiuſdem nominis, qua ſeſe fucant.

PHucus marinus, Algæ nobis incognitæ genus. Nempe *non illa eſt Alga, quæ* Venet*iis, vitris, ne rumpantur, interſeritur.* Phucus *ita vt humidus eſt, è mari extractus, ſecundo ordine deſiccat & infrigidat, & acerbi aliquantum in ſe continet.*

Potamogeton. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ποταμογείτων. *Lat. Fontalis.*

Ita. Potamogeto.

POtamogeton, folium Betæ ſimile, hirſutum, paululum ſupereminens extra aquam. Refrigerat & inſpiſſat: prurigi nibus utile, & contra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum eſt, quòd paluſtribus & àquoſis enaſcatur.

* Potamogeton.

POtamogeton lacis & paludibus innatans, folio Betæ viſitur. Id in Ananiæ vallis lacubus, & vidit, & legit ſuis manibus Matthiolus. Reſtringit & infrigidat Polygoni modo, eſſentiæ tamen, quam polygonum, craßioris.

Stratiotes. CA. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. στρατιώτης. Lat. Stratiotes. Ita. Stratiote.

STratiotes in aquis naſcens, iiſdem ſupernatat, & ſine radice uiuit: unde cognomentum traxit, Herba Semperuiuo ſimilis, ni maiora haberet folia, quæ refrigerant: ſanguinē qui defluit à renibus, pota ſiſtunt: uulnera quæ inflammationem minantur, intumeſcere non ſinunt: ignibus ſacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

STratiotem aquaticum qui referente plinio Libri 24. cap. 18. in Aegypto tantum inundatione Nili naſcitur, his in locis perquirere ſuperuacaneum fuerit. Aizoo ſimilis planta, folijs licet maioribus.

Stratiotes millefolium. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. Στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος.

Lat. *Stratiotes Milleſoliũ.* **Ita.** *Stratiote Milleſoglio.*

Gal. Milleſueille. Off. Milleſolium.

STratiotes Milleſolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius aſſurgit, folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum diſſectoq́; foliorum exortu. Folia ſylueſtre Cuminum ſimulant, præſertim breuitate atque ſcabritia, breuiora paulò, denſiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum Anethi: flores paruos, candidos. Naſcitur in aſperis agris, præcipuè circa ſemitas. Eximij uſus ad ulcera uetera, recentiaq́; profluentem ſanguinem, & fiſtulas.

STratiotes Milleſolium, incultis innaſcens, dubiò procul ea planta, quam nullibi non Milleſolium vocant, nimirum nulla eſt quæ refragetur nota. Nam Aſininum Daucum, Ferulacea & vmbellifera herba, nihilum ad Stratiotem Milleſolium accedit. Aquaticus Stratiotes, frigidus eſt & humidus, terreſtris leuiter aſtringit.

Verbaſcum. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA. gordolobo

Græ. φλόμος. **Lat.** *Verbaſcum.* **Ital.** *Taſſo barbato.*

Gal. Bouillon. Offic. Taſſus barbatus.

VErbaſcum differentias ſummas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia ſunt Braſsicæ, piloſiora multò, & latiora, candida: caulis albus, cubicalis, aut amplior, ſubhirſutus: flores albi, aut ex luteo palleſcentes: ſemen nigrum: radix longa, guſtu acerba, craſsitudine digiti. Naſcitur in campeſtribus. Verbaſcũ, qui mas appellatur, oblongius, albis folijs, & anguſtioribus, tenui caule. Sed nigrum prorſus albo ſimile eſſet, niſi nigriore latioreq́; cõſtaret folio. Sylueſtre folia fert Saluiæ, altas uirgas & lignoſas, & circa eas ramulos quales Marrubiũ: flores luteos,

Verbaſcum. 1

Verbaſcum. 2

auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ, hirſutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab alijs autem Thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulò pluribus, aſperis, craſsis, pinguibusq́, apta ad lucernarum lumina. Radix priorum duarum adſtringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conuenienter ex uino datur. Decoctum ruptis, conuulſis, fractis, antiquæ tuſsi, auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum cui flos aureus, capillos tingit, & quocunque abijciatur, blattas in ſe contrahit. Cocta in aqua folia, aduerſus tumores, inflammationes oculorum, ſyderata ulcera, ex uino & Melle illinuntur, cum aceto quoque uulneribus medentur. Contra ſcorpionum ictus ſunt auxilio. Sylueſtris folia ambuſtis igni ſunt cataplaſmata. Aiunt in fo-

lijs

Verbaſcum. 3

Verbaſcum. 4

lijs eius,quam fœminam dicimus,aridos ficus omnino non putreſcere.

VErbaſci genera tria:duo domeſtica, & vnum ſylueſtre, quod folijs conſtat Saluiæ,floribus aureis,omnibus nota ſunt. Phlomides *duas, &* Lychnitis *in* Italia *hauddum à* Matthiolo *perſpectæ.* Is Ruellij *opinionem infirmat,cenſentis* Phlomides,*duas illas eſſe plantas, quæ* Brachæ *cuculi, &* Primulæ *veris dicuntur.* Nam *folijs,quæ rotunda vni,alteri longa ſunt,* Verbaſcum *non exprimunt: eorũdem læuor, cum hirſuta eſſe debuerint,* Dioſcoridis *delineationi cõpugnat.* Porrò *de flore illo,herbæ* Paralyſis,*aureo,veriſque ineuntis nuntio,nulla à veteribus mẽtio facta eſt,nõ præterituri ſi cognoſſent.* Verbaſci *aſtringunt, deſiccant, & abſtergunt.* Tryallis Cordo *hortulana eſt planta.*

Aethiopis. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἰθιοπὶς. *Lat. Aethiopis. Ital. Aethiopide.*

AEthiopis folia habet Verbaſco ſimilia, perquàm hirſuta, denſaq́ue, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, ſcabrum, ſimilem Apiaſtro, aut Arctio, multis concauum alis: ſemen Erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices ab eodem ceſpite numeroſas, longas, glutinoſas guſtu, quæ ſiccæ nigreſcunt duranturq́ue, ut cornua poſſint uideri. Plurima naſcitur in Ida monte Troadis, & in Meſſenia. Auxiliatur purulentis excreationibus, iſchiadicis, pleuriticis, arteriæ ſcabritijs, decocta radix & pota: quin & cum Melle, eclegmatis uicem præbet.

AEthiopis nec apud nos enaſcitur, nec ex Aethiopia *adfertur, nec ex* Ida *Troadis aut* Meſſenia, *ideoq; ignotarũ plantarum claſſem ſubitura.*

Arction. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αρκτειον. *Lat. Arction. Ita. Arctio.*
Gal. Bardane. Offi. Lappa. Lapa

ARction, aliqui potius Arcturon uocant, ſimilis eſt Verbaſco folijs, niſi quòd hirſutiora & rotundiora ſunt: caule longo, molli: ſemine Cumini, paruo: radice tenera, alba, dulciq́ue. Decocta cum ſemine radix in uino, dentium dolorem mulcet, ſi contineatur ore decoctum. Ambuſta pernionesq́ue fouentur eodem. Bibitur aduerſus coxendicum dolores, & ſtranguriam, è uino.

ERrant qui Lappam *minorem (quæ verum* Dioſcoridis *eſt* Xanthion*) pro* Arctio *accipiunt. Quò fit vt ignota ſit planta,* Arction. Arctij *ſemen tenuium eſt partium, modicè deſiccat & abſtergit.*

Perſo

Perſonata, ſiue Lappa. CAP. XCII.

NOMECLATVRA.

Græ. Ἄρκειον. *Lat.* *Perſonata.* *Ita.* *Lappa maggiore.* Gal. Gloteron. Off. Bardana maior.

Perſonata, ſiue Lappa.

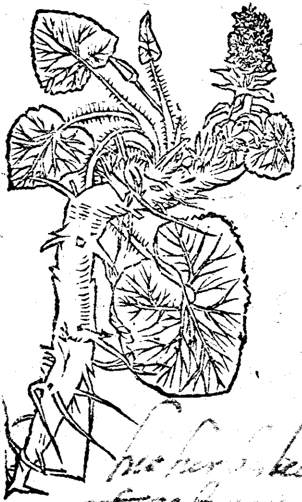
PErſonata folia habet Cucurbitæ, maiora & hirſutiora, & craßiora: caulem albicantẽ, quanquàm & interdum uidua caule reperiatur: radice intus cãdida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extußientibus auxiliatur: trita dolores à cõtorſionibus artuum contractos, illitu ſedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

ARction, Perſonata, & Bardana idẽ eſſe, ipſe Dioſcoridis cõtextus indicat: hæc tamen alia maior eſt, qua ruſtici Itali, cum ſub ardente canicula fruges aut demetunt, aut triturant, pileos quo æſtum fallant, mentiuntur. Aparinem herbam, Rubiæ (quam vocant) ſimilẽ, & quæ Speronella vulgo Italico dicitur, ac inter lentes naſcitur, Lappã non eſſe, ſatis liquet. Arcion digerit & deſiccat, & modicè aſtringit.

Petaſites. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πετασίτης. *Lat.* *Petaſites.* *Ita.* *Petaſite.*

*P*Etaſites pediculus cubito maior, craßitudine pollicis, à quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra Phagedænas, & ulcera quæ cacoethe uocant efficaciter illinitur.

*P*Etaſites, non eſt ea Lappæ maioris ſpecies, quæ in foſſarum ripis naſcitur, ſicut nec in Italia à Matthiolo reperta, cũ Ruellius dicat ſibi in Gallia notam, & ruſticis, Bardanam maiorem nominari.

* *Petaſites.*

Epipactis. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Επιπακτίς.
Lat. *Epipactis.*
Ital. *Epipactide.*

*E*Pipactis, ab alijs Helleborine, parua herba, fruticoſa, exiguis folijs. Iocinoris uitijs utilis, & contra uenena pota.

Hiſto

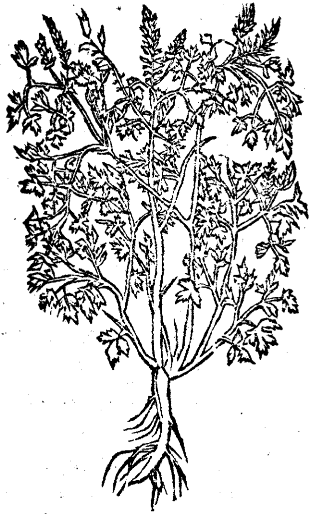
HIſtoriæ Epipactidis, in Dioſcoride, breuitas, ignotam penè hanc herbam facit. Atenim nō dubitat Matthiolus, quin in Goritiano comitatu copioſe naſcatur, quòd inibi puſilla quæpiam herba naſcatur, quæ omni ſua effigiè, Epipactidis hiſtoriam repreſentet. Cæterum Plinio, Elleborina, quod Elleborum nigrum referat, dicitur.

Capnos, ſeu Fumaria.

CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καπνός. *Lat. Fumaria. Ita. Capno.*
Gal. Fumeterre. palomilla
Off. Fumus terre.

Capnos, ſeu Fumaria.

FVmaria fruticoſa herbula eſt, prætenera, Coriandri ſimilis: folis candidioribus, undiq; numeroſis, ciner acei coloris: flore purpureo. Huius ſuccus claritatem facit oculis, delachrymationemq; : unde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulſas palpebras renaſci prohibet. Commanducata herba bilioſam urinam trahit.

CApnos, Fumariæ nomen accepit, quod huius ſuccus claritatem oculis faciat. Ver opportunum legendæ Fumariæ tempus, & eliciendo ſucco. Ad calidū temperamentū inclinat,

quod tamen frigiditas infrenet, dominetur licet in exterioribus partibus frigiditas: verum in ſicco, ſecundam claſſem ſubintrat. Laxat, confortat, & præparat. Qualitatis eſt amara, & pauxillum acris, & nullatenus acerba.

Lotus vrbana. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λωτὸς ἥμερος.
Lat. *Lotus urbana.*
Ital. *Loto domeſtico.*
Gal. Trefle odoriferant.
Offic. Trifolium odoratum.

Lotum urbanam, alij Trifolium uocant. Naſcitur in hortis. Extractus ſuccus, addito Melle, oculorum argema, nubeculas, cæteraſq; caligines diſcutit.

Sylueſtris Lotus. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λωτὸς ἄγριος.
Lat. *Sylueſtris Lotus.*
Ital. *Loto. ſaluatico.*

Sylueſtris Lotus, quam Trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & ſæpe maiore, alis multis: folijs Trifolij pratenſis: ſemine Fœnigræci, multò minore, guſtu medicato. Vim calfaciendi & leniter aſtringendi obtinet. Vitia cutis in facie, maculaſq;, cum Melle peruncta expurgat. Trita per ſeſe aut cum Maluæ ſemine, in uino aut paſſo, bibitur aptiſsimè contra dolores, qui ueſicam malè habent.

E Loti ſatiuæ floribus, præſtantiſsimum & iuxta expertiſsimum fit oleum in totius corporis & præcipuè iuncturarum dolores, & callos veteres, quod Andacoca ſicut & herbam, Arabes vocant. Sylueſtre huius genus, hactenus incognitum, ſiquidem exoticum eſt: nempè

in

* *Sylueſtris Lotus.*

in Lylia naſcens. Lotus ſatiua modicè digerit, & deſiccat, temperatè calida & frigida. Lybicæ ſemen, calidum eſt ſecũdo gradu, & aliquantum abſterſoriũ. Hæc Lotus, Officinarum eſt Melilotus.

Cytiſus. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κύτισσος.
Lat. Cytiſus.
Ital. Trifoglio cauallino.

CYtiſus, frutex eſt albus in totum, ut Rhamnus, ramos ſpargens cubito longiores, in quibus folia Fœnigræci, aut Loti trifoliæ, minora, dorſo medio prominente. Ea digitis trita Erucam olet, guſtataq́ Cicer ſapiunt. Folia refrigerant. Tumores inter initia diſcutiunt, ſi cum pane trita illinantur. Decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia ſerunt.

CYtiſus copioſiſsimè in Italia naſcitur, effigiem referens picturæ Dioſcoridis & Plinij. Italorum quidam, Trifoglio cauallino: alij, Tribolo nominant. Surculos profert frutex cubitales aut maiores, queis folia ſupereminent, veri Trifolij ſimilitudine, dorſulo in medijs prominente. Iis color candidus, & tritis Erucæ odor ſubolet: & commandu-

catis, ſapor proſilit cicerum recentium. Flores incani & muſcoſi propendent racemorum forma, quibuſdam lutei, alijs candicantes. Is in Gallijs etiã prouenit, in ſegetibus præcipuè hordaceis. Satio autumno vel vere fieri poteſt, ſemine ſubacto ſolo, & in areas digeſto. Si deſit, cacumina diſponuntur, ita vt quoquouerſus quatuor pedum ſpacia diſtent. Terram ſtercoratam deſiderat. Si pluuia non inceſſerit, rigandum erit.

Lotus Aegyptia. CAP. XCXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. λωτὸς αἰγύπτιος.

Lat. Lotus Aegyptia. *Ita.* Loto d'Egytto.

EST & in Aegypto Lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule Fabæ: flore paruo, candido, Lilio ſimili, quem tradunt occidente ſole comprimi, occludiq́ue, ad ortum autem aperiri: adduntq́ue caput ipſum ueſpera aquis condi, & ad exortum ſolis emergere. Caput quale Papaueris, maximum: & intus grana ceu Milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotus hæc habet mali Cotonei ſimilitudine, quæ cruda coctaq́ue manditur: decoctaq́ue lutei oui qualitatem exhibet.

LOtus Aegyptia peregrina & noſtro cœlo incognita planta, à Serapione cum duobus ſuprà deſcriptis Lotis, Andacoca nominatur. Ex huius ſemine tuſo oleum exprimitur, quo Arabum ſectarij in dolores iuncturarũ vtuntur. Id tamen eius qui è floribus ſeu ſemine Loti vrbanæ elicitur, virtutem non extenuat, probato hactenus ſucceſſu.

Millefolium. CAP. C.

NOMENCLATVRA.

Græ. μυριόφυλλον

Lat. Millefolium. *Ital.* Millefoglio.

Gal. Millefueille.

MYriophyllum, ſiue Millefolium, caulis eſt tener, ſingularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, Fœniculo

culo ſimilibus: unde nomen accepit. Caulis flaueſcit uarius, ac ueluti ex induſtria deliniatus. Naſcitur in paluſtribus. Vulnera recentia ab inflammatione uindicat, ſiue uel uiride, uel ſiccum ex aceto oblinatur. Præcipitatis in potu, cũ aqua & ſale datur.

MIlleſolium hoc, admodum à Stratiote Milleſolio diſsidet. Nam Milleſolium vulgare in aſperis agris, & circà ſemitas naſcitur, non in paluſtribus, vt Myriophyllon. Adde his, quod illius folia nihil ad fœniculum accedunt.

Myrrhis. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυῤῥὶς. *Lat. Myrrhis. Ita. & Offic. Cicutaria.* Gal. Perſil d'Aſne.

MYrrhis ſimillima eſt Cicutæ, caule, folijsq́. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non inſuauis. Quæ pota in uino, Phalangiorum morſibus auxiliatur. Cit menſtrua, & partus ſecundos, purgatq́ à puerperio fœminas. Subuenit & phthiſicis cocta in ſorbitione. Aiunt quoque eandem bis die térue potam, ex uino, in peſtilentia ſalutarem eſſe, & ne morbi contagia ſentiantur, obſtare.

MYrrhis Cicutariæ apud herbarios nomen ſumpſit, quod figura proximè ad cicutam accendat. Naſcitur inter arbuſta, ideoq; ſummoperè cauendũ, ne eius loco, paluſtris Cicuta, quæ mortifera eſt, accipiatur. Atenim falluntur qui Angelicam vulgò dictã, plantam pro Myrrhide accipiunt. Siquidẽ Angelica, folia fert Paſtinacæ domeſticæ ſimilia: Myrrhis, Cicutæ. Nec vero ſimile eſt, ſi Dioſcoridi Myrrhis Angelica fuiſſet, eximium illũ & Aromaticum, quem Angelicæ radix exhalat, odorem ſilentio præteriturum. Ceterum cum Chærephyllon ſupra demonſtrauerimus eſſe Gingidion, falluntur qui illud Myrrhidem exiſtiment.

Myagrum. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μύαγρον. *Lat. Myagrum. Ita. Miagro.* Gal. Carmeline.

Myag

MYagron,aliqui Melampyron uocant,herba eſt ſurculacea,folijs Rubiæ,pallidis,tripedanea. Semen oleoſum, Fœnogræco ſimile. Quod contuſum igni torrent,perunctisq; uirgis ad lucernarum lumina utuntur. Hoc pingui,ſcabritias corporis leuigari,atque expoliri conſtat.

QVamuis Camelia aut Camamina Gallica quadantenus Myagrũ referat,ſatius eſt tamen de hoc dubitare,quàm præcipitato iudicio ſententiam proferre. Sitque oleo Camelia parando,non medicinæ,donec compertius quid obueniat.

Onagra. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ονάγρα. Lat. & Ital. Onagra.

ONagra,ſiue Onothera, aut Onuris, frutex eſt arboris inſtar,prægrandis, Amygdalino folio,ſed latiore,Lilio non diſsimili:flore Roſaceo,magno:radice candida,longa:cùm ſiccata eſt,uinum olente. Naſcitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit,in potu data,feras mitigat,& cicures facit. Illitu quoque tetra ulcera mulcet.

ONagra quantumuis ad mitigandas & cicurandas feras ſummã vtilitatem allatura fuerit,nullus eſt tamen qui commonſtret.

Cirſium. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Hræ. κίρσιον. Lat. Cirſium. Ital. Cirſio.
Gal. La Bugloſſe.
Offic. Bugloſſa.

CIrſium,caulis eſt tener,duorum cubitorum,triangulo ſimilis:ab imo foliola,Roſæ ſpeciem referentia: anguli ſpinoſi,per interualla molles:folia Bugloſſo ſimilia, maiora, ſubcandida,modicè hirſuta,partibus extremis aculeata. Cacumen caulis orbiculatum, hiſpidum,in quo capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines. Radicem huius,loco laboranti adalligatam

gatam

gatam, dolores uaricum ſedare Andreas ſcripſit.

*C*YRſion, ſimpliciariorum bona pars, vulgarem Bugloſſam exiſtimant, ſed obſtat, caulis rotundus, qui in Cirſio quadrangularis eſt: Sicut nec foliola ab imo, Roſarum ſpecie, ſpinoſis angulis producit, verum longa & continua: nec flores in lanuginem ſoluũtur, ſed integri ferè decidunt, ſuccidaneo in folliculis ſemine. Præſtabit igitur hãc aut ignotam, aut Seplaſiam Bugloſſam ducere.

* *Cirſium.*

Aſter Atticus, ſeu Inguinalis.

CAP. CV.

Inguinaria

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀςὴρ ἀττικός.

Lat, Aſter Atticus. Ital. Aſter Áttico.

Gal. La petite Aſpergoutte.

*A*ster *Atticus cauliculus lignoſus, florem in cacumine habens purpureum, luteúmue, & in ambitu diuiſum, Anthemidis modo, capitulum: ſed ea quæ caulem ambiunt folia, ſtellæ modo radiata, oblonga, hirſuta. Feruẽti ſtomacho, oculo-*

rum

optima herba

Aſter Atticus Iuguinalis.

rum inflãmationibus, procidua ſedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florem, ſi ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum ſentientibus, opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos ſiniſtra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat.

*A*Sterem A*ſticum iam ſuperius, in capite de* Eryn*gio, oſtendimus non eandem cũ illo eſſe plantam.* Aſter *autem dicitur, quòd in ipſa capituli diuiſura, folijs ſit per ambitum ſtellæ more radiatis.* Notiſsima eſt *planta, naſciturque in aſperis excultis.* Porro Inguinalis dictus, *quòd non ſi illinatur tantũ, ſed etiam ſi geſtetur, inguinũ affectibus proſit.* Mixtæ eſt, vti Roſa *facultatis, Siquidem refrigerat, non tamen vehementer, digerit, & exiccat. nempè quod ei ſit amara qualitas. Cordus in contextu capitis legit, florem purpureum & luteum, quòd pro locorum diuerſitate, nequaquam flores nunc purpureos, nunc luteos proferant, ſed quòd vtrunque colorem ſimul ijdem flores oſtendant: medijs, luteis, radios exprimentibus, purpureis.* Viſa *planta id diſcriminis auferet.*

Iſopyrum. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἰσόπυρον.

Lat. Iſopyrum. Ital. Iſopyro.

Iſopy

ISopyron aliqui Phaſiolon ob ſimilitudinem uocant, quoniā folium quod eſt Aniſo ſimile in pampinos torquetur. Capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis, Melanthij guſtum imitantis. Contra tuſſim, & cætera pectoris uitia ſemē ex aqua mulſa bibitur: hepaticis, & ſanguinem excreantibus utile.

ISopyrum hodie incognitum, natura ſui horti ſepibus incluſit, hicque niſi ea prodente, actutum deliteſcet.

Viola purpurea. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Viola purpurea.

Græ. Ἴον. *Lat. Viola.* *Ital. Mammola.* Gal. Violletes.

VIola alba pupurea foliū habet Hederæ minusnuius acnigriustenecmultò diſsimile. Cauliculus à radice medius ꝓdit, in quo floſculus ſuauiter olēs purpureus Opacis & aſperis naſcit̃. Refrigi

ſrigerandi naturam habet. Folia per ſe & ex polenta illinuntur aptiſsimè ſtomacho æſtuanti, & oculorum inflammationibusq́ʒ, ſediisq́ʒ procidenti.

E Violarum purpurearum ſunt genere vt in totum perſimiles, candidæ, quæ inodoræ, frigidis in locis proueniunt: & ſub æſtatem, Maio & Iulio menſibus, flores, ſupernè purpurei, in medio candidi, infernè lutei, plurimum ad Violas purpureas accedẽtes, nullo licet odore. folijs hæc planta conſtat, rotundis, & per ambitũ ſerratis, longitudine tamen ab incremento contracta, caulibus triangularibus, quadantenus ſtriatis, & intus concauis, quibus paribus ſpacijs nodi ſuperimminẽt, è quorũ concauo cauliculi exeunt, qui flores producant. Hæc Iaccea vocatur. Nec tamen ideò compertum, ea ne ſit Iaccea, qua recentiores in inteſtinaliũ rupturas vtuntur. Violæ facultatis ſunt, aqueæ & infrigiditantis. Ex harum infuſione ſæpius repetita, terreſtri in eo ſeparata ſubſtantia, laudatiſsimus fit ſyrupus, ad ſoluendam aluum. Doſis in pleureſi, & alijs pectoris affectibus, quatuor vnciæ.

Cacalia. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κακαλία. *Lat Cacalia. Off. Lilium conuallium.* Gal. Muguet.

CAcalia, quæ Leontice uocatur, folia fert magna, albaq́ʒ, è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens Robori aut Oleæ ſimilem. Naſcitur in montibus. Radix in uino madefacta, aut Tragacantha, delinctu, aut manducatu, per ſe, tuſsibus, ſcabritijs arteriæ, medetur. Grana quæ poſt excuſſum florem innaſcuntur trita, & cum cerato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

CAcaliam, vt apparet, eruditiorum nullus agnouit. Huic recentiores perperam, Agreſtis Carui, nomen indidere.

Bunium. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βούνιον. *Lat. Bunium. Ital. Nauone ſaluatico.* Gal. Herbe au charpentier.

Bunion

Bunion caulem ædit quadrangulum, procerum, digiti craſſitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus ſcatent: folia proximè radicem, Apio ſimilia, longè tenuiora, Coriandrinis proxima: flores Anethi: ſemen odoratum, Hyoſcyamo minus. Vrinam ciet, excalfacit, ſecundas euocat, lieni, ueſicæ, renibus utile. Tam humidi quàm ſicci, expreſſiq́ſucci caulibus, folijs, radicibusq́, uſus inualuit ex aqua mulſa. Pſeudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia ramulosq́ Napi ferens, acri guſtu. Tormina, atque ſtranguriam, laterumq́ dolores, ſanant quaterni rami eius poti in aqua: illiti quoque cum ſale & uino, tepentes, ſtrumas diſcutiunt.

B*Vnium in aruis incultis naſcitur, præciquéque in locis frigidis. Pſeudobunium Cretæ peculiaris planta, nihil mirum ſi nobis ignota eſt.*

Chamæciſſus. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαίκισσος. *La. Chamæciſſus. Ita. Chameciſſo.* Gal. Lierre terreſtre. Off. Hedera terreſtris.

CHamæciſſos folio eſt Hederæ, tenuiore, longiuſculo, ramulis à radice quinis ſeniſue, dodrantalibus, folioſis: flore Violæ albæ ſimili, candidiore, ac tenuiore, guſtu ſupra modum amaro: radice tenui, candida, inutili. Naſcitur in cultis. Bibunt conuenientiſſimè iſchiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadrageniſue diebus. Eodem pota modo, ſenis aut ſeptenis diebus, regium morbum purgant.

C*Hamæciſſos aut humilis* Hedera, *nō ea eſt planta, quæ Seplaſiæ eodem nomine,* Hedera t*erreſtris, appellatur, maximè cum de ſpica tacuerit* Dioſcorides, *& notæ ſibi inuicem non reſpondeant.*

Chamæleuce. CAP. CXI.

O *Nomencla*

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαιπεύκη. *La.* Chamæpeuce.
Ita. Chamapeuca.

C*Hamæpeuce lumborum doloribus propitia eſt, herba uirens, incuruis folijs, ſurculiſq́; flore Roſaceo.*

CHamæpeuce (*nam ita, & doctè è Plinio legendum*) *& non* Chamæleuce, *folio conſtat* Piceæ *ſimili, puſillo, inflexo, inflexis & ramulis, flore roſeo, non temerè à quouis cognita, licet* Cordus Germanicè Scenutamnen, *nominet.* Proindè *ſuſtinendum parumper de ea pronuntiandi iudicium.*

Bugloſſum, ſeu Lingua bubula.

CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. βουγλώσσου. *Lat.* Bugloſſum. *Ita.* Borragine. Gal. Borrache.

Bugloſſum.

B*Vgloſſum naſcitur in campeſtribus, & ſabuloſis. Iulio menſe colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrſos emittit: cum ſemine & radice tritam, potamq́; cõtra tertianos horrores prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanos. Ea in uino decoquitur. Herbam abſceſsibus utilem eſſe uolunt. Verbaſco ſimile eſt, folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.*

BVgloſſum per Apuleium Lucanis, Corrago dicebatur, B, in, C, metatheſi. Et id verum eſt, Borraginem vulgarem ipſiſsimum eſſe Bugloſſum. Huius Borraginis ſpecies eſt, quam Officinæ Bugloſſam vocāt. Seritur noſtro hoc tempore in hortis Italicis, Bugloſsi genus allatum ex Hiſpania, quod Bugloſſum domeſticum vocant, magis ad Diſcoridis deſcriptionem accedens, quam Borrago hortulana. Bulgoſſum temperamento eſt calido & humido, & vino iniectum, animo lætitiam & voluptatem parit.

Cynogloſſum. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ, κυνόγλωσσον. *Lat*. *Cynogloſſum.*
Ita. *Cynogloſſo*. Gal. Langue de chien
Off. Lingua canina. Hiʒniella

Cynogloſſon folia latifoliæ Plantaginis habet, arctiora, minora, languinoſa: caule uacat, & humi ſternitur. Prouenit in ſabuletis. Folia Cum ſuillo adipe ueteri, medentur morſibus canum, alopeciis, & ambuſtis. Emollit aluum, decoctum herbæ ex uino potum.

CYnogloſſam videre eſt in macris per Gallias, & arenoſis locis, multum à Seplaſia diſsidentem, ramuſculis bicubitalibus, flore purpurea, ſemine in lappaceis vmbilicis ruſo & exili. Errant qui Lycopſin & Cynogloſſam, pro eadem planta accipiant.

Phyteuma. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. φύτευμα. *La*. & *Ita*. *Phyteuma.*

PHyteuma folia habet Radiculæ, minora: copioſum ſemen, perforatum: radicem paruam, tenuem, per ſumma terræ nitentem: quam ad amatoria conuenire, nonnulli ſcriptum reliquerunt.

PHyteuma amatorijs apta lenocinijs, à nobis ignorabitur, niſi hanc Venus quæpiam, vel Cupido promouerint.

Leontopodium. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. λεοντοπόδιον. *Lat.* *Leontopodio.* *Ita.* *Leontopodo.* Gal. & Off. Cruciata.

LEontopodium duûm digitorum herbula eſt, folia ferens anguſta, longitudine ternum quaternúmue digitorum, hirſuta, quæ iuxta radicem lanoſiore flocco caneſcunt, capitula in ſummo caule quaſi perforata: flores nigri: ſemen uſque adeò ſpiſſa lanugine inuolutum eſt, ut ſæpe fallat: radice parua cohæret, quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe, & tubercula diſcutere.

LEontopodium, ſuis artibus ſufficiens Cupido, ab hominis notione ſuſtulit. Siquidem cogi Cupidines nolunt, ducere aſſueti.

Hippogloſſum. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἱππόγλωσσον. *La.* *Hippogloſſon.* *Biſlingua.* *Off.* *Vnularia.* Gal. Langue de villain.

HIppogloſſon frutex eſt folia habens Ruſci tenuis figura, & ſpinoſam comam, & in ſummo, ſeu linguas e folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis impoſita minuit. Malagmatis radix ſuccusq́; admiſcetur.

SAtis id conuenit Hippogloſſon, & Italorum Bonifaciam *eandem eſſe plantam.* At Bonifaciam & Alexandrinam Laurum *diuerſas eſſe plautas, in capitis de* Lauro Alexandrina *annotationibus commoſtrabitur.* Hippogloſſon *valentiſſima in matricis affectus planta.* Foliorum *radiciſve puluis coclearis menſura præbitus, matricis ſuffocationi præ-*

ſenta

* *Hippogloſſon.*

ſentaneum eſt remedium. Hæc herniæ, inteſtino in ſcrotum deeidente, eximiè ſubuenit, hauſto ſub orientem ſolem, huius cum carnium iure puluere, verum inteſtinum primis diebus ex hernia erupturum videtur, ſed poſtea conſolidatur, & in priſtinum ſtatum redit, ideoq; braccis hæc exterior eruptio coercenda. Blæſis etiam auxiliatur.

Antirrhinum. CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἀντίῤῥινον. *Lat. Antirrhinũ. It. Antirrhino* Gal. L'Oeil de char.

A*Ntirrhinon, alij Anarrhinon uocant, herbam caule & folijs Anagallidi ſimilem: flore albæ Violæ, purpureo: ideoq; ſylueſtris Anagallis nominata eſt: ſemine uituli narium ſimili. Tradunt perunctos ea, cum oleo Lilino, uenuſtiores fieri: nec ullo medicamento lædi poſſe, ſi quis appenſum geſtet.*

A*Ntirrhinon maioribus eſt quàm* Anagallis *folijs, cætera ſimile, in campeſtribus & aſperis naſcitur.* Facultate Aſteri Attico, *licet inefficatiori, propinquum.*

Catanance. CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κατανάγκη. *Lat.* & *Ita.* *Catanance.*

Ex eo genere una, folia Coronopi habet, longa, radicem, Iunci modo, prætenuem: capitula ſena, ſeptenaue, in quibus Erui ſemen ineſt. Areſcens in terram flectitur, & ſe contrahit ad ſpeciem unguium milui exanimati. Altera Mali paruæ magnitudinem explet, radice exiguæ Oliuæ magnitudine: folijs quoque Oliuæ colore, & figura, mollibus, diuiſis, humi inclinatis: ſemen, ut Cicer, minutum, in uirgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertuſum. Vtramque narrant in amatoria expeti. Theſſalicæ mulieres his uti traduntur.

THeſſalicis, in amore, veneficijs vſurpata Catanance vtraque ſpecies, nihil refert ſi à nobis non cognoſcatur. Nam id iuris in homines Cupido exercet, vt herbaceis nihil neceſſum habeat auxilijs vti.

Tripolium. CAP. LCXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. τριπόλιον. *Lat.* *Tripolion.* *Ita.* *Tripolio.*
Gal. & Off. Turbith.

TRipolion in marinis naſcitur locis, quæ allidit unda, recedensq́ dimittit, neque in mari, neque in ſicco: folio Glaſti craſſiore: palmeo caule, in mucrone diuiſo. Eius, ut tradūt, flores colorem ter die mutant, manè candidi, meridie purpurei, ſerò punicei conſpiciūtur: radice alba, odorata, calidi guſtus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinamq́ per aluum extrahit. In medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

Serapio

Tripolium est turbit Auicenne.

SErapionis & Auicennæ Turbith: (quod ipſum eſt Tripolium) non eſt Turbith Officinarum. Nam licet hoc candidum ſit & ſolutiuum, nullam tamen odori flagrantiam, nec guſtui acrimoniam reddit. Meſue Turbith, ex Actuario, Alypi eſt radix, atque adeò ipſum Turbith, quo hodie Seplaſiæ vtuntur. Quod verò ex S. Angeli monte Turbith aſſeritur, Thapſiæ, & per actuarium, Pityuſæ eſt radix. Proinde verum Dioſcoridis Tripolium & perinde Serapionis & Auincenæ Tribith, nobis erunt incognita. Attamen Tripolij radix, temperamento eſt tertio ordine acri & calido.

Adiantum. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀδίαντον. *Lat.* *Adiantum.* *Ita.* *Adianto.*
Off. *Capillus Veneris.*

Culantrillo de poço

Adiantum

Politrychon.

ADianton, Polytrichon, puſilla gerit folia: ſimilia Coriã-dri, in ſummo inciſuris diuiſa: cauliculi, quibus exoriũtur nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice ſuperuacua, neq; caulem, neque fructum, neque florem profert. Decoctũ herbæ potum, prodeſt ſpirandi difficultati, ſuſpirioſis, lieni, & felle ſuffuſis, & urinæ difficili, calculos frangit, aluum ſiſtit, ſerpentium morſibus auxilio eſt. Contra ſtomachi fluxiones in uino bibitur. Secundas ciet, & menſtrua. Sãguinis reiectiones inhibet. Contra ſerpentium morſus cruda herba illinitur, alopecias denſat, ſtrumas diſcutit, furfures, & manantia capitis ulcera, ex lixiuio emendat. Defluentes capillos continet, cũ Ladano & Myrtino, & Suſino, aut Hyſſopo, uinoq;. Decoctum eius cũ lixiuio, & uino infuſum, idem præſtat. Coturnices & gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum: circa ouilia. Vmbroſis, & paluſtribus, circa parietum aſpergines, & fontium ſpecus enaſcitur.

Filicula, ſeu Trichomanes.

CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. τριχόμανες. *Lat.* Trichomanes. *Ital.* *Trichomane.* Off. Polytrichon.

TRichomanes naſcitur eiſdem in locis, quibus Andianton Filici ſimile, ſed exilius: folijs Lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinque digeſtis, aduerſis in ſe, in ramulis tenuibus, acerbis, fuſco colore ſplendentibus. Eadem quæ & Adiãton præſtare poſſe conſtat.

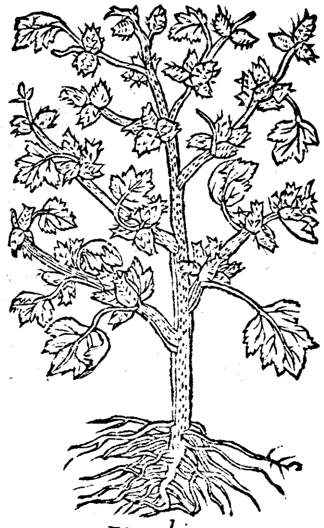
QVi Theophraſti caput decimũ tertiũ, libri de hiſtoria plantarũ ſeptimi legerit: Plinij, in libri viceſimi ſecũdi capite viceſimo primo, errorẽ deprehẽdet, qui Adiãti, qđ in eodẽ auctore eſt ſecundũ genus, Trichomanẽ, ſeu Filiculã faciat, quæ ſeplaſijs eſt Polytrichõ. Atenim Adiãtũ nigrũ Theophraſti, illa eſt planta, quã ſeplaſia pro Capillo Veneris,

& uſu

& vſu & nomine pducunt. Nigrũ *autẽ, quod nigro colore cauliculi ſplẽ deſcãt, dicitur.* Albũ *vero, quod cũ* Trichomane, *& vulgari officinarũ* Polytricho, *veteribus muris, & fluuiorũ cauernulis & humẽtibus tumulis innaſcitur, folijs in viridi obſcuris, minutim inciſis, & per luteas in inferiori parte maculas diſtinctis, caule gracili, in viridi cãdicãte, firmo & frexili.* Id *quidã* Rutã *murariã, alij* Saxifragiã *vocãt.* Neç *ob id tamẽ ea erit* Saxifragia, *quæ inter ſaxa erũpit.* Siquidẽ Epithymo *ſimilis, capillacea in totũ eſt frõde, qđ multũ à cãdido* Adiãto *diſtat.* Adiãtũ *medio eſt inter frigidũ & calidũ tẽperamẽto, deſiccat tamẽ diſcutit & digerit.* Filicula, *guſtu eſt, ex acri, dulci, & amaro permixto, & in radice acerbo.*

Xanthium, ſiue Lappa. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Xanthium.

Gr. Ξάνθιον. *Lat.* Xanthion. *Ital.* Lappola minore.
Gal. Glouteron. Off. Lappa inuerſa.

X*Anthium naſcitur læto & pingui ſolo, & lacubus exiccatis, caule cubitali anguloſo, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet, inſecta, Naſturtium odore imitantia: fructum grandis Oliuæ modo, rotundum, & ut Platani pilula, ſpinoſum, qui*

contactu veſtibus adhæreſcit. Is antè collectus quàm perfectè ſicceſcat, tunditur, & fictili vaſe reconditur. Flauos autem facit capillos, ſi acetabuli inſtar tepida aqua madeſcat, mox caput, Nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in vino tundunt, & ita aſſeruant. Semen aptiſſimè tumoribus imponitur.

XAnthion publicis vbique itineribus & lacubus exiccatis naſcitur. Phaſganion Galenus vocat, & eius ſemini vim digerendi tribuit.

Aegilops, ſiue Feſtuca. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἰγίλωψ. *Lat. Aigilops.*

Ita. Egilopa.

AEgilops herbula folia tritici habens, ſed molliora, in ſummo capite ſemina bina ternáue rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceæ exeunt. Illita cum farina herba, ægilopijs medetur: duritias diſcutit. Succus farinæ admixtus ſiccatur, & eorundẽ gratia reponitur. Bromus herba Aegilopi ſimilis, exiccatoriã vim habens, decoquitur cum ſua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus Mellis adijcitur: rurſus incoquitur, dum liquidi Mellis craſſitudo fiat. Linteum eo humore imbutum, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax eſt. Aliqui tritam Aloën addunt, & eo modo utuntur. Cum ſiccis Roſis co cta in vino, grauem oris halitum emendat.

AEgilops hordeaceis & ſpeltaceis campis innaſcitur. At enim inter hanc, & Auenam, quãuis longè ſpectantibus nihilum diſtare videantur, grandis eſt differentia. quod facile cuiuis, qui caput hoc, cum ſecundi libri cap. octogeſimoſexto contulerit, manifeſtum erit. Aegilops vim habet maturandi, quod è guſtu, qui leuiter acris eſt noſcitatur.

Glaux. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. γλαυξ. Lat. Glaux. Ita. Glauco.
Gallicum nomen non
habet.

GLaux Cytiſo & Lenticulæ folijs ſimilis, quæ ſupernè uirent, auerſaq́ candidiora ſpectantur: ramuli à terra exiliunt quini ſeniue, tenues ab radice, dodrantem alti: flores ceu Violæ albæ, purpurei exeunt, minores tamẽ. Naſcitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, ſale & oleo in ſorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

GLaux, Ruellio, vt apparet, & Cordo cognita, huicque non in maritimis tantum naſci, ſed in ſiccis etiam, & apricis montibus, & abruptis vijs inuenitur. Sed cum neuter vernaculum nomen proferat, è Ruellio conijcit Matthiolus, illum de herba quam Itali, Galegam, & Rutam caprariam vocant, intelligere. At flores obſtant & ramuli, qui non raro bicubitales ſunt: & natales differunt: Glaux in maritimis naſcitur, Galega abundè vbique prouenit.

Polygala. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολυγαλον. Lat. & Ita. Polygala.

POlygala palmi altitudinem petit: folijs Lenticulæ, guſtu adſtricto. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

POlygala, niſi aliquo prodente Mercurio, incognita in Latieo orbe deliteſcet. Nã Dioſcoridis & Plinij in ea deſcribenda breuitas, omne iudicium ſuſtulit.

Oſyris. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. οσυρις. Lat. Oſyris. Ita. &
Off. Linaria.

OSyris frutex eſt niger, ramulos ferens tenues, lentos, fructuq́ cõtumaces: et in his folia, quaterna, quina, ſenáue, ceu Lini, nigra in initio, dein colore mutato rubeſcentia. Decoctũ eius potum, iuuat arquatos.

Oſyris,

OSyris, quod caule & folijs Linum exprimat, Linaria vocatur, & quãuis floris nihil meminerit Dioſcorides, is tamen aureus eſt. Oſyris amara eſt, aperit, & laxat.

Aſpera Smilax. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σμίλαξ τραχεῖα. Lat. Smilax aſpera.
Ita. Rouo ceruino. Çarça parrilla

* *Smilax aſpera.*

SMilax aſpera, folia habet Periclymeni: ſarmẽta tenuia, multa, Rubi modo aut Paliuri aculeata; arbores ſcandit, ab imo ad ſumma perreptans, ſe conuoluens eis. Fert racemos exiles, qui maturi rubeſcunt, guſtumq́ leniter mordent. Naſcitur in paluſtribus & aſperis: radice dura, craſſaq́. Folia & acini, & antè & pòſt epoti, uenenorum antidota ſunt. Tradunt, ſi infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla poſtmodum uenena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id eſt, ad ea medicamenta, quibus uenena arcentur.

Læuis

Læuis Smilax. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σμιλαξ λεια. *Lat. Læuis Smilax. Ita. Viluc-chio maggiore.* Gal. Pommes de merueilles.

Smilax læuis.

Læuis Smilacis folia Hederæ ſimilitudinẽ habent, molliora, læuiora, te nuiora. Huius ſarmenta nullis horrent ſpinis. Conuoluuntur arboribus, ut prior: fructum parit Lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace, quadam topiariorum arte, tentoria contra æſtus moleſtiam factitantur. Folia per autumnum decidua. Semine cum Dorycnio poto, ternis ſingulorum obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obuerſari traduntur.

Smilax aſpera, Hederæ genus eſt, Cilicia cognomine, importata ex ea terra in Græciam. Abundè in Thuſcia naſcitur, & in ſyluis frequens arboribus circumplicita cernitur. Nec minori abundantia Smilax læuis in Thuſcia prouenit. Hæc officinarum eſt Volubilis. Hic admonendi lectores, ne Dioſcoridem & ex eo Galenum erroris inſimulent, quod duas has diuerſas cum vna ſint, plantas faciant. Nec de temperamenti æqualitate contendant, aut Galenum in eo cœcutiiſſe exiſtiment. Vt vero

longius

longius rem repetam. Phaſioli, Itali fagiuoli vocant, candidi ſunt, rubentes, lutei, & diuerſis variegati coloribus. Candidi, puſilliore quam cæteri grano, aliorum leguminum more per campos ſeruntur. Rubentes, lutei, & variegati, ſeruntur in hortis, & ad fructum, & ad vmbracula. Hortenſes hi Phaſioli, qui diuerſis coloribus conſtant, & ab Italis, fagiuoli Turcheſchi, nominantur, vera ſunt, Smilax hortenſis, quæ à Dioſcoride ſub ſecundi libri finem deſcripta, nec aliud à Dolichis Theophraſti & Galeni. Porro diuerſa ab ea eſt, Smilax aſpera, quæ Italis, Hedera ſpinoſa, & Rouo ceruino. Et læuis, Viluchio maggiori. Hæc fructum ferēs Lupini modo nigrum, flores candidos & orbiculatos, nō admodum ad Smilacem hortenſem accedit, quæ ſiliquas profert fœnigræci, ſemine inæqualis coloris, magna tamen ex parte flaueſcentis. Cæterum medicinæ ſymmiſtis Dioſcoridi & Galeno obloqui, num in ipſum Iouem tonantem cum Socrate oppedere eſt? Nec pudentioris modeſtiæ rem ſibi non cognitam, alijs incompertam facere.

Ruſcus. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. μυρσίνη ἀγρία. *Lat.* *Sylueſtris Myrtus. Ita. Pongi topi.* Gal. Houx. *Off. Bruſcus.*

Rusco vulgari est

Sylueſtris Myrtus, aliquibus Oxymyrſine, aut Myrtacantha, Latinis Ruſcum appellatur. Folium fert Myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. Baccæ per maturitatem rubeſcūt, rotundæ, à medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. Cubitales ramuli ab radice exeunt, uitilium modo lenti, fractu contumaces, folioſi: radice Graminis ſimili, acerba, & ſubamara. Folia & baccæ in uino potæ urinam cient, menſes pellunt, ueſicæ calculos frangunt, ſtillicidio urinæ medentur, dolores capitis ſanāt, et regium morbum. In aſperis & præcipitibus locis enaſcitur. Decoctum radicis in uino potum, eoſdem præbet effectus. Cauliculi recentes, Aſparagorum uice, in cibo ſumuntur: amari aūt ſunt, ſed urinam mouent.

Ruſcum

RVſcum ſpinoſam plantam, Itali ab effectu, Pongi topi vocant, quòd fibulis carni ſalſæ circumpanſilis, foliorum aculeato mucrone ab ea mures inhibeat. hæc planta ſimilem ſui arborem habet, & Græcis ſylueſtris Myrtus, à foliorum ſimilitudine dicitur. Iampridem is exploſus error, qui Cubebas, Oxymyrſinæ fructus putaret.

Laurus Alexandrina. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. δάφνη ἀλεξανδρεία. Lat. Laurus Alexandrina. Ita. Lauro Alexandrina. Gal. Laurier d'Alexandrie.

LAurus Alexandrina folio eſt Ruſci, maiore, molliore, et candidiore: ſemine inter folia rubro, Ciceris magnitudine: ramos ſpargit in terra, dodrantales, interdum longiores: radice ſylueſtri Myrto ſimili, maiore, molliore, odorata. Inuenitur in montoſis. Difficiles partus accelerat, radice pota ſex drachmarum pondere in uino dulci, & ſtillicidio urinæ auxiliatur: ſed ſanguinem extrahit.

SIquidem Laurus Alexandrina & Hippoglosſum, vnam & eandē plantam duxiſſet Dioſcorides, nihil neceſſe fuerat ſecretis & adeò propinquis capitibus tractaſſe. Adde his quod quamuis vtriuſque folia Ruſco maiora deſcribat, Hippogloſſum tamen pingit ſpinoſa coma, & in ſummo ceu ligulas è folijs emergentes. At in Lauro Alexandrina nullam ligularum è folijs prodeuntium mentionem facit, cum eam dicat folijs eſſe Ruſco maioribus, mollioribus, & candidioribus, & ramos p terram ſpargere dodrantales, interdum maiores. Porro priuatim Lauro Alexandrinæ, radicē tribuit Ruſco maiorē, teneriorē, & odoratā, partui accelerādo propitiā, quod diuerſas eſſe plantas, Hippogloſſum & Laurum Alexandrinam, oſtendit. Matthiolus qui Hippogloſſum in comitatus Goritiæ montibus viderit, Laurū Alexandrinam veram commonſtrantem non inuenit. Hæc calida, guſtu acris, & amara eſt.

Daphnoides. CAP. CXXXI.

Græ. δαφνοειδὲς. La. Daphnoides. Ita. Laureola.

Daphnoi

DAphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus obſequioſisq́, multis, inde ſurſum uerſus folioſis: cortex ſupra modum uiſcoſus ramos ueſtit: folia Lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum guſtatu os, & fauces incenduntur: flores cādidi: bacca, cùm ematuruit, nigra. Radix inutilis. Naſcitur in montoſis. Pituitas extrahit folium recens uel aridum in potu, menſes ciet, & uomitus: caput inanit commanducatum, ſternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ, aluum reſoluunt.

Chamædaphne. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμαιδάφνη. Lat: Chamedaphne. Ita. Laureola maſchio. Off. Laureola mas.

CHamædaphne uirgas emittit cubitales, ſingulari ramulo conſtantes, rectas, tenues, leues: folia Lauri ſimilitudine, leuiora multò, ac uiridiora: ſemen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus: trita folia, ſtomachi ardores mulcent: ad ſedanda tormina, cum uino bibuntur. Potus cum uino ſuccus, menſes & urinam ciet. Idem facit peſſo appoſitus.

LAureola notiſſima Italiæ planta, in vallis Ananiæ montibus magna abundantia naſcitur. Errant tamen qui Laureolam, Mezereo eſſe putant. Nam Mezereon Chamelæa eſt, qua de hoc in libro ſcribit Dioſcorides. Chamædaphne, Laureolæ eſt non abſimilis, præterquā quod illa ſingulari ramulo conſtat, cui folia per ambitum inſident, & in cyma rotundam vmbellam efficiunt, quæ deinceps ſemen, Laureolæ ſimile, depromat. Et ob id eam nonnulli Laureola maſchio nominant. Clematidem, primò libro à Dioſcoride deſcriptam, quæ & Prouenca eſt, Chamædaphnē exiſtimauit Plinius, quod pleroſque induxit vt crederen[illegible]rouencam, veram eſſe Dioſcoridis Chamædaphnem. At virtut[illegible]uas

V[illegible]ca

Vincaperuinca tribuit Plinius libri 21. cap. 11. cum eis collatæ, quas idem, Dioſcoridi concinens, libri 24. cap. 15. veræ Chamædaphnæ aſſignat, diuerſè de iis ſenſiſſe reperiat, nec foliorum Lauri ſimilitudinem, nihilum de differentia detrahere.

Veratrum album. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐλλέβορος. *Lat. Veratrum album. Ita. Elleboro bianco.* Gal. Veratre. *Off. Elleborum album,* yerua de ballestero 6 ca.

Helleborum album.

HElleborum album, Latini Veratrum album uocant, fert folia Plantaginis, aut Betæ ſylueſtris ſimilia, ſed breuiora, & nigriora, rubeſcentia: caulem cauum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum areſcere cœpit: radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo & exiguo capite exeuntibus, Ceparum modo fibratis. Naſcitur in montibus et aſperis. Radices meſſibus colligendæ. Optimum habetur candidum, friabile, carnoſum, modicè ex-

tentum, nec tamen Iunci modo mucronatum, quod frangendo puluerem emittit, & tenuem habet medullam, guſtu non ad modum feruens, neque ſaliuam ſubinde ciens, huiuſcemodi autem ſtrangulat. Primatum Cyranaicum tenet. Galaticum autem & Cappadocicũ, candidiora, & puluere quodam obſita, celerius ſtrangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores: collyrijs admiſcetur, quæ caliginem oculorum diſcutiunt: partus impoſitum necat, menſes pellit, ſternutamenta excitat: mures interficit, cum Melle & pollenta ſubactum: abſumit carnes, ſi coquatur unà. Datur per ſe ieiunis, & cum Seſama, aut Ptiſanæ ſucco, aut Halicæ, aut Lentis cremore, cum aqua mulſa, aut pulte, aut quauis alia ſorbitione. Cogitur cum pane, & ita inaſſatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio, diligenter tradita eſt, cùm ab his qui de medica eius potione ſcriptitarunt, tum maximè à Philonide Siculo Ennenſi, cui nũc aſſentimur. Quippe longum nimis eſſet, in hac præſertim æditione de materia, ſimul medicam curandi rationem exponere. Dant nonnulli in pultis ſorbitione, aut copioſo Halicæ cremòre: aut paucum antea cibum dari præcipientes, ſtatim Veratrum offerunt, ijs præſertim, quibus ſtrangulationis ſuſpicio imminet, aut ualetudo corpus infirmat. Hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur, quòd cibo munitis, non intempeſtiuè medicamentum corporibus offeratur. Vomitiones concitant ſubditæ ex eo balani, cum aceto.

Veratrum nigrum. CAP. CXXXIIII.

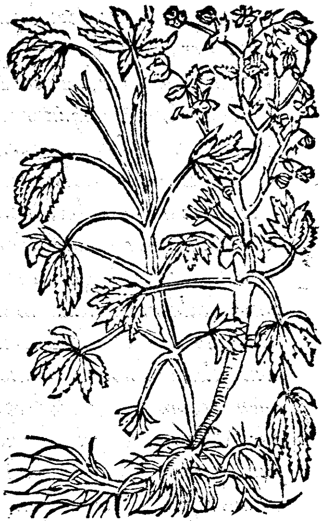
NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐλλέβορος μέλας. *Lat. Veratrum nigrum.*

Yerva del vallestero negra *Ita.*

Veratrum nigrum.

Album.

Ita. Elleboro nero. Off. Elleborus niger.

HElleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam caprarum paſtor, nomine Melampus, furentes in ſe Prœtidas, primus purgaſſe, & ſanaſſe fertur. Folia ei uirida, Platani ſimilia, minora, folijs Sphondylij proxima, ſubaſpera, nigriora, pluribus diuiſuris inciſa: caulis aſper: flores purpurei, candidi, racematim cohærentes: ſemen Cnici, quod in Anticyra Seſamoides uocãt, quo deiectiones moliuntur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo Cepæ ſimili confibratis, quarum eſt uſus. In collibus, aſperis, & ſitientibus locis enaſcitur. Optimum eſt quod ex huiuſmodi petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatiſſimũ gignitur. Eligi debet corpulentũ & plenũ, in quo tenuis ſit medulla, acre guſtu, feruẽsq́, cuiuſmodi eſt in Heli-

cone, Parnaſo, & Aetolia natum, attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem, detrahit bilem pituitasq́ꝫ, datum per ſe, aut cum Scammonia, & tribus obolis, ſiue drachma ſalis. Decoquitur cum Lente & iuſculis, quæ purgationis cauſa ſumptitantur. Prodeſt morbis comitialibus, melancholicis, inſanientibus, articularijs doloribus, & reſolutis. Menſes inditum trahit, partus necat, purgat fiſtulas impoſitum, & tertia die detractum. Item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́ꝫ in alterum aut etiam tertium diem eſſe ſinitur. Scabiem ſanat, illitum cum Thure, aut cera, & pice, & Cedrino oleo: uitigilinibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur: dentiũ dolorem collutione mitigat, erodientibus medicamentis commiſcetur. Hydropicorum uentri utiliſsimè imponitur, factum ex eo, farina hordeacea, & uino, cataplaſma. Conſitum proximè radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius reſparſu domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum ſtantes, Apollinem, Aeſculapiumq́ꝫ precantur, ac uitant aquilæ uolatus, aduolare enim non ſine periculo tradũt. Namq́ꝫ ſi auis effoſsionem Hellebori conſpexerit, moriturum qui ſuccidit, augurium eſt. Celeriter effodiatur oportet, quoniam halitu caput aggrauat. Quapropter, ad id arcendum, foſſuri Allium præſumere, & uinum bibere conſueuerunt. nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

V*Eratrum album & nigrum, Italiæ notiſsimæ plantæ. Attamen albi Veratri vnica, cum nigri três diuerſæ ſint ſpecies. Vna quæ (vt ſcribit* Dioſcorides*) flore conſtat purpureo. Secunda, quæ candido. Tertia in viridi luteo. Tres hæ ſpecies, vt flore, itidẽ & virtute & operatione diuerſæ ſunt. Nã poſteriorũ duarũ nullus penè repperitur ſucciſus. Quod ipſe deprehẽdit* Matthiolus*, cũ ijs vbi purpureus deerat, vteretur. At purpureo poſt longã quartana laborantiũ per ſyrupos præparationem, medio & frigidiſsimo vere, perfectam ſanitatẽ induxit. Sed nec vnquam indè falſus eſt quin pro ſuo more præparans (nempe in in-*

fuſio

fuſione) quemuis quaternarium, ſi non primum, at ſecundariè ſanaret. Nec aliter in melancholicis, per albi infuſionem ſucceſsit, nullo tamen emergẽte incommodo. Quod Tridentini fortaſsis vt frigidi, cœli cauſa cõtigit, & quod probè correctum. florent tres hæ nigri ſpecies menſe Martio, purpureus maximè, in ſylua, qua è Goritia in Carniolæ Lubianã itur. Huius radices, nigriores, carnoſiores, & ſolidiores, alijs quæ cæruleæ, & ſubalbidæ ſunt. Veratrum nigrum quadrupedes conficit, albo eis innocuo. Veratrum ſtatim è terra erutum, purgandum eſt primum, & quicquid eſt caulium eradendum, tum in vmbra ſiccandum & ſeponendum. Puluis valentior infuſione, ſed non niſi robuſtis offerendum. Doſis, Actuario, tres oboli, plus aut minus, pro ægrotantium habitu. Veratrum album & nigrum excalfacientium & deſiccantium tertij ſunt ordinis, cùm nigrum, guſtu caliditatem ampliorem, album amarorem maiorem præſerat.

Seſamoides magnum.

CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σησαμοειδὲς. *Lat. Seſamoides. magnum. Ita. Siſamoide maggiore.*

SEſamoides magnum, in Anticyra Helleborũ uocant, quoniam albo Veratro in purgationibus miſceatur. ſimile eſt Senecioni aut Rutæ: longo folio: flore candido: radice gracili, ignaua: ſemen guſtu amaro, cætera Seſamæ ſimile. Ventrem detrahit datur tritum ad bilis pituitæq́ deiectiones, quantum tribus digitis capitur, addito Veratri albi ſequiobolo, ex aqua mulſa. Seſamoidi paruo cauliculi ſunt dodrantales: folia Coronopi, minora, hirſutiora: & in cauliculorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: ſemen Seſamæ, fuluum, amarum: radix tenuis. Detrahit bilem pituitasq́ ſemen ex aqua mulſa potum dimidio acetabulo. illitum ex aqua, tumores ac tubercula diſcutit. Naſcitur in aſperis.

CVm Seſamoidis vtrũque genus in ſola Autycira naſcatur, nihil mirum ſi hoc careamus, ac ideo incognitorum ſimplicium ordine

cenſebitur. Quanuis Cordo, Seſamoides minoris, vires, & radicum delineationem referre putet, quam ſeplaſijs Agyrthæ, pro Veratro nigro venditant. At natales obſtant.

Syluestris cucumer. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίκυς ἄγριος. *Lat.* *Cucumis ſylueſtris.* *Ita* *Cocomero ſaluatico.* Gal. Cocombre. ſauuage. Off. Cucumis Anguinus. Cocombre Siluest

Cucumer ſylueſtris.

CVcumis ſylueſtris fructu ſolo diſtat à ſatiuo Cucumere, quem longè minorem parit, oblongis glandibus non diſsimilem. Folia atque ſarmenta ſatiui refert: radice candida, magna. Naſcitur in ſabuletis, & ruderibus, frutice in totum amaro. Inſtillatus foliorum ſuccus, aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix, ueterem omnem tumorem diſcutit: impoſita cum reſina Terebintina, tubercula rumpit: iſchiadicis infunditur, podagras diſcutit, decocta ex aceto, & illita. Eius decocto dentes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginē, lepras & uitiligines abſterget, nigris cicatricibus colorē reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis ſuccus ſeſ-

quiob

quioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bilem pituitamq́; deijciunt, præſertim in hypropicis: (deiectiones autem citra ſtomachi iniuriam mouet) radicis ſelibra, in uini præſertim Libyci hemina conteritur, danturq́; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. E fructu huiuſce Cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hūc modum: Decerpti Cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, ſeruatur nocte una: poſtridie impoſito ſupra craterem rariore cribro, utriſque manibus prehēſi, ſigillatim ſupino cultro, ſurſum uerſus aciem habente, finduntur: atque per cribrum humor in ſubiectum uas exprimitur: ſimulq́; carnoſum quod hæſit cribro, quò facilius excidat, eliditur: quod ita preſſum eſt, reſidere ſinitur, atque in uicinam peluim dimittitur: coaceruata autem in cribro ſegmina, dulci aqua perfunduntur, & denuò preſſa abijciuntur: humor in pelui agitatur, & linteo opertus, ſoli exponitur, dumq́; ſteterit, tota ſupernatans aqua cum humore concreto, effunditur: hoc uerò identidem fieri ſolet, donec exiſtens aqua liqueſcat: qua ſtillatim exhauſta, ſedimentum mortario ſuſcipitur, & conterendo cogitur in paſtillos. Sunt qui ad hauriendam protinus ſucci abundantiam, cribratos cineres humi inſpargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendant, per quod elaterium cum ſua humilitate diffundunt, ſiccatumq́;, in pila, ut dictum eſt, conterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eruunt. Alij in nouiſſima lotione mulſam aquam reſpergunt. Elaterium optimum eſſe conſtat, leue, non ponderoſum, cum candore leniter humectum, guſtu amariſſimū, quòdque lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret. Porraceum tamen ſcabrumq́;, ſi turbidum ſpectetur, atque Erui cinerisq́; plenum ſit, graue & uitioſum eſſe ſolet. Nec deſunt qui Cucumis ſucco Amylum immiſceant, ut candorem ipſum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile eſt.

Integer modus, obolus eſt: minimus, ſemiobolus: pueris, chalci duo: ſiquidem copioſius, periculum adfert. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit. Optima ſuſpirioſis eſt purgatio. Quod ſi in animo ſit deiectionem moliri, adiecto ſalis duplo, & Stibij quod colorare ſufficiat, ex aqua Erui magnitudine catapotia, dato, poſtea cyathus unus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas tamen uomitiões aqua diluens Elaterium, ſubiectas linguæ partes penitiſſimè pinna oblinito. Quòd ſi quiſquam difficilius euomat, oleo aut unguento Irino reſoluito, ſomnum inhibeto. Porrò his qui eximie uacuantur, continuè uinum & oleum dari cõuenit, etenim uomendo reſtituuntur. Quòd ſi uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomachum denſando corroborant, offerenda ſunt. Cict Elaterium menſes: partus enecat, in peſſo ſubditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infuſum, & diuturnis capitis doloribus liberat. Efficaciſſimè anginis illinitur, cũ uetere oleo, Melle, aut felle taurino.

CVcumer Anginus Aſininúſue ſatis cognitus. Elaterium verò Cucumeris ſylueſtris eſt ſuccus exiccatus, & in paſtillos redactus. Porrò in textu, vbi in præſtantioris Elaterij delectu legitur, Quòdq; Lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret: legẽdũ, facilè extinguat, idque è Theophraſti authoritate, Qui Elaterio tantum humoris ineſſe deſcribit vt quinquaginta annorum lucernam cui admoueatur, extinguat. Quod ipſum & Plinius teſtatur. Elaterium tenuium cum caliditate eſt partiũ, valentis amaroris, caloris imbecilli, eáque de cauſa digeſtoriũ. Radicis & foliorum Cucumeris agreſtis ſuccus, quæ Elaterium, ſed inualidius poteſt. Attamen radix proximius accedit, nempè abſterſoria, digeſtoria, & emolliens. Cortex magis deſiccat.

Staphis agria. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σταφὶς ἀγρία. *Lat. Staphis agria. Ital. Vua ſaluatica.* Gal. l'Herbe au poulx. Off. Pituitaria.

Yerua pio genen

Sta

Staphis agria.

Staphis agria, ſiue herba pedicularis, folia habet Labruſcæ diuiſa: & cauliculos rectos, molles nigroſque. Fert florẽ Glaſti: & folliculos uirides, ſimiles Ciceri, & in his nucleum triangulum, ſcabrum: ex nigro ſubfulueſcentem, intus album, guſtu acrem. Grana quindecim, ſi tritu in aqua mulſa dentur, craſſum humorem per uomitum purgant, ſed qui hauſerunt, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulſam continuò potui quoniam pericula ſtrangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriaſi prodeſt: item prurigini & pſoris. Cit plurimam pituitam commanducata: cocta in aceto, dentium dolori colluto ore, ſubuenit, rheumatiſmum gingiuarum ſiſtit. Vlcera oris manantia, cum Melle ſanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

Staphis agria, quæ & Pedicularis, & Pituitaria, in Apuleia Calabria, Iſtria, & Sclauonia, naſcitur. Hoc in apophlegmatiſmos & vnguenta pedicularia, vtuntur ſeplaſia. Staphis agriæ è ſumma acrimonia conſtat, & abſterſoria eſt, verum exulcerat.

Thapſia. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. θάψια. Lat. Off. Ita. thapſia.

Thapſia nomen ideo accepit, quòd in Thapſo, eiuſdem nominis inſula, primùm inuenta ſit. Tota uerò natura Ferulæ ſimilis eſt: graciliore caule: folijs Fœniculi: umbella Anethi in cacumine, à ſingulis ſurculis erumpente: flore luteo: ſemen quale Ferulæ, latum, ſed aliquanto minus. Radix foris nigra, intus candida, longa, acris, craſſiore libro ueſtita. Lactis extrahendi ratio hæc eſt: Facto in ambitu ſcrobe, cortices inciduntur: aut radix in fornicis ſpeciem in ſe excauata cooperitur, quò merus ſuccus confluat. Oportet illuc ſequenti die ſe conferre, & congeſtum ſuccum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & ſuccus organo per quallum expreſſus, fictili craſſo inſolatur. Aliqui foliũ unà terunt: ſed inualidior huiuſcemodi ſuccus. Hoc autem intereſt, quoniam qui ab radice manauit, grauius olet, & humidus permanet: è folijs autem extractus exiccatur, atque teredinum iniuriam ſentit. Qui ſuccum colligit, ſtare debet non obuerſus uento: aut potius, cùm dies apricus eſt, & à flatu ſilet: quoniam ob halitus acrimoniam facies uehementer intumeſcit, nudaq́ corpora inuadunt puſtulæ: ob id prius liquido cerato & adſtringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, quàm ſuccus, purgandi uim habent. Lacteus ſuccus in aqua mulſa potus, utrinque bilem extrahit. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus ſeminis Anethi drachmis: ſucci, terni oboli, lactis, obolus unus. quod eo amplius aſſumitur, periculoſum eſt. Huiuſmodi purgatio conuenit ſuſpirioſis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq́; datur in cibis aut obſonio, quibus difficile ſit uomere. Tam radix quàm ſuccus omnium maximè, quæ pares cum eis uires adepta ſunt, uim habent extractoriã ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum eſt, aut meatuum laxitas aliò transferenda eſt: unde ſuccus illitione, aut radix recens affrictu, alopecias explent. Radix ſuccusq́ cum æquis ceræ Thurisq́ portionibus, ſugillata liuoresq́ tollunt: ſed non plus binis horis dimit

Aliorum. Actuarij & uere. audit...

dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus ſuccus, lepras tollit, tubercula diſcutit, perunctus cum ſulphure, in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq́ ualetudinibus utiliter illinitur: ualet ad integendam colis glandem, iis qui natura, non circumciſione, curti ſunt tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, præputij iacturam reſarcit.

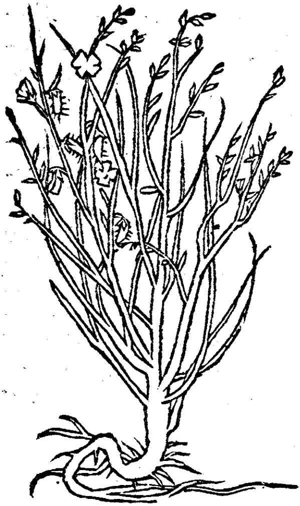
THapſiæ herbæ nomen indidit Thapſus inſula, vbi primum reperta eſt. Hæc noſtro tempore Italiæ non ignota, non in Apulia tantum, quo loci ferulaceæ plantæ naſcũtur, prouenit, ſed in maritimis etiã Senenſibus. Paduæ & Venetijs in hortis viſitur, Ferulæ adſimilis. Qui quotannis ex Apulia veniunt herbarij, Thapſiæ radices elibrant, ac poſteà Turbith vice hos cortices euendunt. Ii ad eadem quæ Turbith valent. Thapſia acris & potenter calida, & perinde humida eſt, ſiquidem citò corrumpitur.

Spartium. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. σπάρτιον. *Lat. Spartion. Ita. Geneſtra.* Gal. Geneſt. Sparto

SPartion frutex eſt longus, ferens uirgas, ſine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur: ſemẽ Lenticulæ, in folliculis Phaſiolorum modo naſcens: florem, ut albæ Violæ, luteum. Purgant per ſuperna uehementer, Hellebori uice, citra periculũ flores & ſemina, quinis obolis in aqua mulſa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tuſis, extractus ſuccus, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur, ſi cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere iſchiadicis clyſtere: ſtrigmenta autem elicit cruenta.

Sparton.

SParton ſeu Geniſta notiſſima planta, duum eſt generũ. Nam vna in funes torquetur, & hac corbes texuntur, Vuis paſſis & ficubus aſſeruandis. Altera validioribus conſtat virgulis, quàm vt ex his ſimile quiddam factitetur. Seminis & virgularum Geniſtæ ſuccus, attractoriæ virtutis eſt.

Silybũ. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græ. σίλυβον. *Lat. Silybon. Ita. Silibo.*

SIlybon lata ſpina eſt, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cum ſale oleoq́ cocta eſtur. Radicis ſuccus drachmæ pondere potus, uomitiones ciet.

INcompertum Silybum in Naturæ hortum, cum ſui ſimilibus plantis ablegabitur, cum illa voluerit, noſcitandum.

Glans unguentaria. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. βάλανος μυρεψική. *Lat. Glans vnguentaria. Ita. Ghianda unguentaria.*

Glans

GLans unguentaria, fructus eſt arboris Myricæ ſimilis, magnitudine Auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad precioſa unguenta pro oleo utuntur. Naſcitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido ſecus Iudæam. Præfertur plena, recens, candida, quæ facilè delibretur. Ea drachmæ pondere pota, lienem abſumit. Cum Lolij farina & aqua mulſa, podagricis illinitur. Pſoras leprasq́ decocta in aceto: uitiligines & nigras cicatrices cum Nitro, emendat: & cum lotio, lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. Vomitiones mouet, aluum cum hydromelite reſoluit: ſtomacho aduerſatur. Oleum quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adſtringit, uerum tuſæ & expreſſæ ſuccus abſtergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduerſus prurigines & ſcabritias idonea ſunt.

NVx vnguentaria, quam Græci Myrobalanon, & Balanon Myrepſicon vocāt, noſtro tempore copioſè in Hiſpania naſcitur, apudq; vnguentarios viſitur, Ben nomine. Fructus in totum Piſtacijs ſimilis, fragilior tamen, cortice candida, farcto admodum nucleo, craſſo, & oleoſo, è quo oleum, quod Ben vocitant extrahitur, nulli ſenio aut mucori ſubditum. Id maximò ducitur ab vnguentarijs, ad diſtemperandos odores. Oſtenduntur noſtro ſæculo radices, Been rubentis, & candidi cognomine, quas ſeplaſiæ in medicinas cordiales vſurpant. Sed neutra, vera Been eſt radix. Nam Serapioni Been radices, Paſtinacæ minoris ſimiles, contortæ, odoratæ, & commanducatu viſcidæ, ex Armenia aſſeruntur. Noſtræ & cœlo & vi diſtant.

Narciſſus. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ναρκισσος. *Lat.* Narciſſus.

Ita. Narciſſo. narciso

NArciſſum ſunt qui ut Lilium, Lirium appellarint, folia Porro ſimilia, tenuia, multo minora, & anguſtiora: caulis uacuus, & ſine folijs, ſupra dodrantem attollitur: flos albus, intus

intus croceus, in quibuſdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulboſa: ſemen uelut in tunica, nigrum, longum. Probatiſſimus naſcitur in montibus, ſuaui odore. Cæteri Porrum imitantur, atque herbaceum uirus olent. Radix cocta, ſiue eſtur, ſiue bibitur, uomitoria eſt. Ambuſtis igni prodeſt, cum exiguo Melle trita. Præciſos neruos illitu glutinat. Luxatis malleolis, diuturnisq́ articulorum doloribus trita ex Melle & impoſita, ſubuenit. Vitia cutis in facie, uitiliginesq́, cum ſemine Vrticæ & aceto emaculat. Cum Eruo & Melle, ulcerum ſordes expurgat. Abſceſſus rumpit concoctioni repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum Lolij farina & Melle.

THeſpienſium in Bœotia commentum eſt, adoleſcentem Narciſſum ſuimet amore captum, in ſui nominis florem conuerſum. A narce, id eſt, torpore, dictum cenſet Plinius, quoniam caput grauet, non à fabuloſo puero, floreq́; conſtare vel purpureo, vel herbaceo. Faciem alij aliter referunt. Et reuera Narciſſi diuerſa ſunt ſpecie, & coloribus in flore varijs. Albi Roſis muſcatis ſimiles, Venetijs ſpectandi in horto præcellentiſſimi medici D. Maphæi à Maphæo. Narciſſi radix, deſiccat abſtergit, & attrahit.

Hippophaës. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ιππόφαες. *Lat. Hippophaes.*
Ita. Hippophae.

HIppophaës, quo fullones ueſtes interpolant, in ſabuloſis maritimisq́ naſcitur, ſurculaceo frutice, undique denſo et largo: folijs Oleæ, longioribus, mollioribusq́: inter quæ candicantes ſpinæ emicant, ſiccæ, anguloſæ, interſtitio quodam diſtantes: flores Hederæ corymbis ſimiles, racematim cohærent, minuſculi tamen, & molles, candidi, ex parte rubeſcentes. Radix lacteo ſucco madet, craſſa, mollis, amara guſtanti. Ex qua, perinde ac Thapſia,

Thapſia-ſuccus eximitur, qui per ſe, & cũ Erui farina ſubactus, ſiccatur, & ad uſum reconditur. Syncerus pituitas, bilẽ, aquaſq; detrahit, oboli pondere: Erui uerò farina ſubactus, quatuor obolis, cum aquæ mulſæ dimidia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentum depromitur, uti in Thapſia. Huius in purgationibus modus eſt drachma.

DVæ hæ plantæ nobis incognitæ, ad Chironis centauri palingeneſiam, remanebunt. Nam ipſum nomen, equorum naturæ accõmodatas oſtendit.

Hippophæſtũ. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἱππόφαιςον. La. Hippophæſtõ. It. Hippopheſto.

HIppophæſton, id quod aliqui Hippophaës appellant, naſcitur eiſdem locis quibus Hippophaës, eſtq; ſpinæ fullonię genus, humilis herba, ſine cauliculo, ſine flore: inanibus tantùm capitulis: folijs paruis, ſpinoſis: radiculas habens molles, craſſas. Succus radice, folijs & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cui uoles, tribus obolis, in aqua mulſa, aquam pituitaſq; detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnœæ conuenit huiuſcemodi purgatio.

Ricinus. CAP. CXLV.

Græ. κρότων. Lat. Ricinus. Ita. Fagiuolo Turcheſco.
Gal. & Off. Palma Chriſti. higuera del in

CIci, aut Croton, nomen accepit à Ricini animalis ſimilitudine. Arbor prouenit paruæ Ficus altitudine, folio Platani, maiore, læuiore, & nigriore: ramis, caudicibuſq; cauis, in Arundinis morem: ſemine in uuis aſperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræſentat: ex quo oleum, nomine Cicinum, exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplaſtriſq; utile. Grana triginta numero purgata, trita potu, pituitas, bilem, aquàm

que

Ricinus

que per aluum extrahunt, uomitiones mouent, ſed iniucunda admodum eſt, & moleſta purgatio: ſiquidem ſtomachum uehemẽter ſubuertit. Tuſa & impoſita, uitia cutis in facie, uaróſque expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum, tumoreſq́ leniunt, rigentes mammas cohibent: eadem ex aceto illita, ignes ſacros reſtinguunt.

Ricinus inde dictus, quod ſemen habeat Ricino inſecto ſimile. Id animalculi, canum, boum, caprarum, equorum & cæterorum animalium dorſo inhærens, non prius à ſuctu ſecedit, quàm rumpatur. E ſemine oleum fit ad lucernarum lumina. Id purgat, mundat, & digerit. Quod ex eo exprimitur oleum, communi calidius & humilius eſt, eaq́; de cauſa valenter digerit.

Tithymali. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. τιθυμαλλος. *Lat.* *Tithymallus.*
Ita. & *Off.* *Eſula.* Gal.
Herbe à laict.

Tithymalus. 1 *Tithymalus. 2*

TIthymalli genera ſeptem, quorū maſculus, Characias appellatur, ab aliquibus Amygdaloides: alter, Myrtites, qui fœmina exiſtimatur, eumq́; Myrſinitem aut Caryitem uocant: tertius, Paralius, quem Tithymalida appellarunt: alius, Helioſcopius: quintus, Cypariſſias: ſextus, Dendroides: ſeptimus, Platyphyllos dicitur. Characiæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo ſucco atque acri madentes: folijs Oleæ circum ramos, anguſtioribus, & longioribus: radice craſſa, lignoſa: pendet in cacuminibus caulium, coma iunci, ſub qua caueolæ ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen continetur. Naſcitur in aſperis & montibus. Succus aluum purgat: trahit pituitam bilemq́;, binis obolis in poſca ſumptis: & cum aqua mulſa, uomitiones mouet. Appetente uindemiarum tem-

Q pore,

Tithymalus. 3

pore, ſuccus congeſtis ramulis, mox diſſectis, & uaſe concluſis, excipitur. Aliqui adijciunt farinam Erui, & in paſtillos digerunt, qui Erui magnitudinẽ impleãt. Alij in aridas ficos, ternas quaternáſue guttas inſtillant, ut cum his inareſcant: quas ad uſus recondunt. Per ſe etiam tuſus in pila, & in paſtillos coactus reponitur. Porrò cùm extrahitur lac, neque quo uentus aſpiret, ſtare quenquam, neque manus oculis admouere conuenit: ſed antequàm colligas, corpus, præſertim faciem, collum, ſcrotumq́ genitalis, adipe aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat: quapropter catapotia cera aut decocto Melle oblini par eſt, & hoc modo dari: binas tamen ternáſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe, ſatis eſt. Recens lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, renaſcentesq́ flauos & exiles efficit: denique omnes perimit. Dentium cauernis incluſum, leuat dolores: ſed cera dentes oblinendi, ne ſuo delapſu, fauces & linguam uitiet: tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, penſiles, & quæ Thymi florem repræſentant. Valet aduerſus pterygia, carbunculos phagedænas ulcerum, gangrænas, fiſtulasq́. Legitur ſemen autumno, & ſiccatum ſole leuiter tunditur, ferueſactumq́ loco mundo reponitur. Folia

Ea item ſiccantur. Semen & folia lactei ſucci effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inueterant, admiſto cum lacte Lepidio, caſeo contuſo. Radix dragmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam Myrſyniten, aut Caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura Daphnoidi: folijs Myrti, ſed maioribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales: fructum fert alternis annis, Nuci ſimilem, mordaci guſtu. Naſcitur in aſperis. Succus, radix, ſemen, folia, conſimilem antedicto ſortiuntur facultatem: ſed ad citandas uomitiones inualidior hæc eſt. Aliud Tithymali genus dicitur Paralios, quem Tithymalida, aut Mecona aliqui appellauere. Naſcitur in maritimis, ramis ſubrubentibus, palmum altis, quinis ſeniſue à radice exeuntibus: folijs Lini, anguſtis, paruis, oblongis, in uerſus quoſdam digeſtis: capite in cacumine orbiculato, in quo ſemen ut Eruum, uario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cum radice lacteo ſucco turget. Similes ad uſus reconditur. Helioſcopius dicitur, folijs Portulacæ, tenuioribus, rotundioribusq́; ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis: capite Anethi, ſemine uelut in capitulis incluſo. Helioſcopij nomen accepit, quoniam comas cum ſole circumagat. Circa oppida naſcitur, potiſsimum in ruderibus. Colligitur ſuccus ſemenq́; ut aliorum. Eædem quæ ſuperioribus uires, non tamen uſque adeò ualidæ. Cypariſsias in caulem exit dodrantalem, uel moiorem, ſubrubrum: ex quo folia Piceæ ſimilitudinè exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. & in totum naſcentem Piceam æmulatur, unde nomen traxit. candido ſucco madet, cui eadem uis quæ ſuperioribus. In petris naſcens, Dendroides cognomina-

tur ampliter opacat: in cacumine frondoſam ſpargens comam, ſucco lacteo pragans, cauliculis rubentibus. Folijs Myrti tenuioris: fructu Characiæ. Eiuſdem effectus, cuius ſuperiores, ſimiliq; modo reconditur Platyphyllos, Verbaſco ſimilis eſt. Radix, ſuccus, & folia, per inferna trahant aquas. Piſces necat, tuſus, & aquæ inſparſus. Reliqua Tithymalorum genera quæ ſuprà ſcribuntur, idem efficiunt.

PErpulchre ordine de Tithymalis ſcribit Dioſcorides. Quod itidem Arabes non faciunt, nempè Meſue & Auicenna in nomine Alſebram. At enim ſatius fuerit, dum ſuis oculis tenebras inuicem offundunt, ex illorum controuerſijs emergere, quam erroris aſpergine, ſeſe mutuum commaculare. Porro Tithymalus Characias, ſiue Vallaris, noſtro ſæculo non reperitur. Myrſinites item fœmina, pungentibus & Myrto ſimilibus folijs, fructu nucis figura, nequiquam agnoſcitur. Paralius ſeu maritimus (non ille tamen quo vulgò Seplaſia vtuntur, nam hic eſt Cypariſsias) in Senæ maritimis copioſe naſcitur. Thuſci Herba mora, nominãt. Huius radice recẽti & ſaccis immiſſa ad conficiendos piſces vtuntur. Palthyphyllos à foliorũ latitudine, in eundem vſum à Thuſcis piſcatoribus vſurpatur, huncque Tortumaglio vocant, ijſdem quibus Paralius locis prodeuntem. Helioſcopius, quod ſolem ſuo rotatu conſequatur, vbique naſcitur. Cypariſsias, planta eſt quam Eſulam minorem officinæ vocant. Dendroidem, extra Terracinam vidit Matthiolus, intra ſaxa antiqui ſpelæi, marino littori incumbentis, arboreſcẽti effigie, emergentem. Tithymali omnes acres ſunt, calidi, & amari. In eis plus pollet liquor: fructus & flores, ſecundo ſunt loco. huius facultatis eſt radix, ſed non æquabiliter. Quarti excalfacientium ſunt ordinis.

Pityuſa. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πιτυῦσα. Lat. Pityuſa. Ital. & off. Eſula maggiore.

PItyuſam ſpecie à Cypariſsias differre conſtat, & ſi Tithymalorum generi aſsignetur. Caulis ſupra cubiti altitudinẽ aſſurgit geniculatus: folijs Piceæ, acutis exilibus: flore paruo uelut

uelut purpuro: ſemine inſtar Lenticulæ, lato: radice craſſa, candida, ſucco referta. Quibuſdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulſa: item ſeminis drachma. Succi cum farina ſubacti, cochleariū in catapotio datur. Modus foliorum drachmæ tres.

PIthyuſa nihil aliud eſt, quàm Officinarum Eſula maior. Huius radices herbarij qui è monte Gargano prodeunt, pro Turbith venditant, nō aliter quàm de Thapſia ſuperius diximus. Ea cauſa fuit Actuario ſcribendi, Turbith album, Alypi: nigrum vero, radicē eſſe Pityuſæ. Quo intelligit interiorem omnē ſubſtantiam, & non tenuem & exteriorem illam pelliculam, quæ rufa, nigrorem ſiccando contrahit. Porro manifeſtum præbet argumentum Serapio, Pityuſam, Eſulam eſſe maiorem quæ Alſebram & Sebram Meſue & Auicennæ dicitur, vt qui integrum de Pityuſa Dioſcoridis, in Scebram caput tranſpoſuerit. Quare Alſebram maior Arabum, Tithymalus latifolius eſſe non poteſt. Naſcitur in Italia Pityuſa, Eſulæ minori (hæc Cypariſſias eſt Tithymalus) in totum ſimilis, niſi quod longè maiorem profert caulem, ramos, folia vmbellam, ſemen, & radicem. Multis in locis, vt in Apulia, arboreſcit. Viſitur ingenti copia in planitie Veronenſi, in qua tamen quod macrum & aridum ſit ſolum, non admodum excreſcit. Pityuſa vulgò vocatur, Turbith de monte S. Angeli, & à medicis vſu repudiatur, niſi in corpora vel ruſtica vel robuſta. Ea ob ſuccum cum Tithymalis parem, eorum generis ducitur. Et ſanè purgat, & iiſdem virtutibus eſt prædita.

Lathyris. CAP. CXLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λαθυρίς. Lat. Lathyris. Ita. Cataputia minore.

Gal. Expurge. Off. Cataputia minor. Tarta

LAthyris, quā aliqui Tithymalū appellant, eamq; Tithymalorū numero adſcribunt, caulē emittit cubiti altitudine, & digitali craßitudine, inanē. Gignūtur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. Quæ autē in ſummis ramulis exierunt, minora conſpiciuntur, Ariſtolochiæ, aut oblongæ Hederæ figura. In cacumine fructum ſummis ſurculis gerit, triplici loculamēto inſignem,

Lathyris.

rotundum, ceu Capparin, in quo grana tria intercurſantibus membranis inter ſe diſtincta cõtinentur, Eruis maiora, rotunda: quæ dum corticibus exeuntur, candida ſunt, & guſtu dulcia. Nullus radicis uſus. Totus frutex lacteo ſucco turget, uti Tithymalus. Grana ſex aut ſeptẽ in catapotio, aut cũ ficis aut palmulis deuorata, aluũ purgant: ſed aqua frigida poſtea ſorbenda: trahunt autem bilẽ, pituitã, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundẽ effectum præbet. Cum gallinaceo aut oleribus folia decoquuntur ad eoſdem effectus.

Peplus. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. πέπλος. *Lat. Peplus. Ital. & Off. Eſula rotũda.*

Gal. Reueille matin de vigne.

P*Eplos frutex eſt lactei ſucci plenus, folijs paruis, ut Rutæ, paulò latioribus: rotunda coma, ferè dodrãtali, humi reſperſa: ſemine folijs rotundo, minore quã candidi Papaueris. pluribus ſcatet auxilijs: unicã radicẽ habet, ſuperuacuã, ex qua fruticat. Naſcit̃ inter uites, & in hortis, colligitur meſſibus. Siccatur in umbra, & cõtinuè uerſatur. Fructus tuſus & feruefactus recõditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. Obſonijs inſperſa cõturbat aluũ: muria cõditur.*

Peplis.

Peplis. CAP. CL.

NOMENCLATVRA.

Græ: πεπλις. *Lat.* Peplis. *Ital.* Peplio. *Ignota.*

PEplis, quam aliqui ſylueſtrem Portulaca uocant, Hippocrates Peplion, in maritimis maximè naſcitur, late opaco frutice, candidi ſucci pleno: folijs ſatiuæ Portulacæ, rotũdis, infernè rubentibus: ſemine ſub folijs rotũdo, uti in Peplo, feruẽte guſtu: radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Colligi, & reponi ac dari, uti Peplos, & ſale condiri ſolet. Eaſdem habet uires.

Chamæſice. CAP. CLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. χαμαισυκη. *la.* chamæſyce. *It.* chameſyce. *ignota.*

CHamæſicẽ aliqui Sycẽ nominãt. Ramos emittit quaternũ digitorũ, teretes, ſuccoſos, in terrã deiectos: folia Lẽtis, parua, Peplũ planè referẽtia, tenuia, quæ à terra nõ attollũtur: ſemine ſub folijs rotundo, ut in Peplo: neq; caulẽ, neq; florem promit, radice firmatur tenui, ſuperuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores ſedant, in peſſo appoſiti. Tollunt tumores ac uerrucas omniũ generũ illiti. Decoctorum cibo aluus reſoluitur. Succus ſimili effectu prodeſt. Illitus cõtra ſcorpionis ictũ auxiliatur, aduerſus caligines oculorũ utilis, & hebetudines, incipiẽtes ſuffuſiones, nubeculas, cicatrices, cũ Melle inunctus. In ſqualidis petroſisq; naſcitur.

Scammonia. CAP. CLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκαμμονια. *Lat.* & *Ital.* Scammonia.

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues & qui nonnihil craßitudinis præ ſe ferãt: folijs Helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, hirſutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo,

graueolente: radice prælonga, craſsitudine cubitali, candida, graui odore, ſucco grauida. Legitur ad hunc modum ſuccus: Capite exempto, radix in teſtudinis ſpeciem cultro excauatur, quo fit ut in cauum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſcrobes in terra concamerato ſinu fodiunt, in quos, ſubiectis iuglandium folijs, profundunt ſuccum, ſiccatumq́ extrahunt. Laudatur autem Scammonium leue, nitidum, rarum, & colore quàm ſimillimum taurino glutini, fungoſum, tenuibus fiſtulis, quale ex Myſia regione Aſiæ deportatur. Nec attendere ſolùm par eſt: ſi linguæ tactu albeſcat (hoc enim euenit adulterato, quod admiſto fit Tithymali lacte) ſed longè magis antea narratis. Item ſi non uehementer linguã exurat, id quod miſti Tithymali argumentũ eſt. Natione autẽ Syriacum & Iudaicũ dedeterrima habentur, grauia, denſa, Erui farina & Tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius aut quaternum obolorum pondere hauſtus, ex aqua pura uel mulſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. Ad reſoluendam aluum binos obolos cum Seſama, alióue ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. Dantur efficacioris purgationis cauſa, ſucci tres oboli, cum duobus Veratri nigri, & Aloes drachma una. Fiunt purgatorij ſales, drachmis uiginti ſucci Scãmoniæ, in ſenos ſalis cyathos adiectis: Horum proportione uirium: integer quidem, tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, captaplaſmate iſchiadicis utili. Partus enecat ſuccus, uuluæ in lana ſubditus, tubercula diſcutit, cum Melle aut oleo illitus. Decocto in aceto, perunctæ lepræ abigũtur: diuturni capitis dolores ex aceto & roſaceo perfunduntur.

Scammoniæ, quæ ex Alexãdria, Venetijs & indè per omnes Europæ regiones exportatur, ſeligenda magna adhibẽda diligẽtia: nã electæ & approbatæ ingẽs penuria: adulteratæ, vel ſexcentorũ (vt ita dicam)

camelorum onus. Nec mirum, cum hæc quæ à mercatoribus emitur, Syriaca, & Iudaica ſit, grauis, denſa, Eruifarina, & Tithymalo vitiata, quam deterrimam Dioſcorides aſſerit. Id parum animaduertentes pharmacopolæ, Scammoniam probatam exiſtimant, quæ ſaliua temperata, confeſtim lacteſcit, Dioſcoridi non concordes, qui id genus è Tithymali lacte adulteratum exiſtimat. eò deprehenſum, quod vehementer linguā exurat. Eapropter Medici ſi probè & ſanctè ſua functione vti velit, pro viribus, ſuum quiſque pharmacopolā perurgebit, vt ſelectiorem, & è Dioſcoridis figura (quo planius dicam) qualificatam apud ſe habeat. Nam cum Scammonia ſolutiuorum electuariorum baſis ſit & fundamentum, qui hanc perperam & adulteratam immittunt, multis exitij cauſa ſunt. Porro Scammoniam adulteratam & Tithymalo immixtam hinc patet. Decem, aut ad maius quindecim grana, aluum ſoluunt quàm ſæpiſſimè: cum ſynceræ, eo operi, vix vna dragma ſufficeret. quinetiam ſi, per Dioſcoridem, ad vnicam purgationem, Veratri albi duæ, & Aloes vna adderentur. Scammoniæ plantam Neapoli pharmacopola quiſpiam, ſibi ex Apuliæ Gargano allatam, Matthiolo commonſtrauit. Huius nullam mentionem facit Gallenus. Meſue ſolutiuam medicinam furioſam nominant, ac quinque eius nocumēta recenſet, cuius medicinæ candidato non ignota. Porro cum Dioſcorides, Scammoniam, Helxines folijs depingat, non Parietariæ, ſed Cyſſampeli, aut Conuolvuli folijs collatam, exiſtimandum.

Chamelæa. CAP. CLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαμελαία. *Lat.* Chamelæa. *Ita.* Chamelea.

Gal. Boys gentil. Off. Oliuella.

Chamelæa ſurculoſa fruticat, ramis dodrantalibus. Folia Oleæ ſimilitudinem habent, tenuiora & amara, quæ guſtata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemq́ꝫ, folijs præſertim in catapotia deuoratis: namque duæ Abſinthij partes, adiecta Chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur: ea autem in uentre non liqueſcunt: ſiquidem quotquot fuere deuorata, reguruntur. Folijs cum Melle tritis, ſordida ulcera & cruſtoſa repurgantur.

Thymelæa. CAP. CLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. θυμελαία. *Lat.* *Thymelæa.* *Ital.* *Pepe montano.* Gal. & herbarijs Lin ſauuage. Off. Mezereon.

torobiſco

THymelæa eſt, qua granum Gnidium, quod eſt ſemen ipſius, colligitur. Hoc Eubœi Aetolium uocant, alij uero Linum, quoniam ſatiui Lini frutex ſuapte natura ſimilitudinem referat: uirgas ædit perpulchras, multas tenuès, tripedaneas: folijs Chamelææ, anguſtioribus, & pinguioribus, uiſcoſis, gummoſisq́; ſi mordeantur: flore candido: fructu Myrti in modũ rotundo, qui inter initia uiret, & tandem rubeſcit: inuolucrum fructus durum, foris nigrum, intus album. Hoc per inferna bilem, putuitam, aquasq́; detrahit, ſi uiginti granorum pars interna bibatur: uerùm fauces adurit. Itaque cum farina aut polenta, aut in uuæ acino dari debet, aut Melle cocto obductũ deuorari. Qui ægrè deſudant, trito ſemine cum Nitro & aceto, iniunguntur. Folia quæ peculiariter Cneorum appellantur, per meſſes colligi debent, & ſiccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere cõuenit. Illitũ acetabuli modo cum diluta uini potione, aquam extrahit. Mediocrius purgat, addita Lente cocta, aut contritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ ſucco excipitur, & in paſtillos diuiditur. Herba ſtomacho infeſta. Partus impoſita necat. Naſcitur in montibus & aſperis. Hallucinantur qui Coccon Gnidiũ fructũ eſſe Chamelææ exiſtimãt, decepti quadã foliorum ſimilitudine.

CHamelæam & Thymelæam, Arabes confuſaneè Mezereon vocant, duum generum. Horum vnam. Mezereon albũ: alterũ, Mezereon nigrũ. Ambabus Laureolã immiſcẽt, diſtinctione intantũ intrincata, vt niſi à Delio natatore extricari nõ poſſit. Ambæ hæ plantæ validã in euacuando atque adeò maniacã operã exercent, ſic vt ab eis ſumptis, præ nimia imbecillitate vtentẽ cõficiãt, excuſſis viſcerũ mẽbranulis

aper

apertiſque venarum oribus. Quod ad natales attinet, vtraque magna abundatia, in vallis Ananiæ quæ Tridentinæ ſunt iuriſdictionis montibus enaſcitur, ambæque (id licet in Chamelæa præterierit Dioſcorides) fructum Myrtino ſimilem producunt, quamuis Thymelææ fructus, aliquantum longior, & magis ad Oliuæ figuram accedat. Fructus hi primo exortu virides, rubentes dum matureſcũt, poſtremum nigri ſunt. Indigenæ ruſtici, Piper montanum, vocant, quo ſumpto dum medicis & ſpeciarijs negotium (vt putant) faceſſunt, è ſua ſibi, non illis, medicinæ pereunt. Eò factum vt non abs re, Mezereon, venenis propinquum Meſue iudicet, quod præcipuis & vitalibus membris noceat. Quare ab huius vſu abſtinendum, non infrenata, quæ ſuperfluit acrimonia, & caliditate, frigidiorum mixtione ſimplicium, quemadmodum optimè tradit Meſue.

Sambucus. CAP. CLV.

NOMENCLATVRA.

Sambucus.

Gr. Ἀκτὴ. Lat. Sambucus. Ital. Sambuco. Gal. Suſeau. ſabucꝯ

Sambuci duo genera. Vnum in aborem aſſurgit, ſurculos ſpargens arundinaceos, teretes, cauos, candicãtes, proceros folia iuglandis terna quaternáue, ex interuallis circa ramos exeunt grauia odore, minutim in ambitu ſecta: & in ramulorũ cacuminibus cauliſculiſq́; circinatæ umbellæ, quæ florem

florem candidum pariunt, mox acinum Terebintho ſimilem, in nigredine ſubpurpureum, racemoſum, ſucco madentem, uinoſumq́. Alterum genus, Chamæacte uocatur, Romanis Ebulũ, longè humilius eſt, magisq́ herbaceo generi aſsignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs Amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim expenſis, pinnatisq́, graueolentibus, in ambitu ſerratis: muſcario Sambuci, flore & acino eiuſdem: radice nititur longa, craſsitudine digitali. Eadẽ utriuſque uis, & uſus exiccans, aluo detrahens aquam, ſtomacho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam bilemq́ detrahendã. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta & in cibis data, hydropicos adiuuat. Prodeſt uiperarum morſibus, eodem pota modo. Vuluas emollit inſidentiũ decocto: patefacit earum ſpiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere: denigrant capillos illiti. Folia, ſi prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigãt: ambuſtis & canis morſibus illitu proſunt. Vlcera quæ dehiſcũt in fiſtulã, agglutinant: ijs qui podagra tentantur, cum ſeuo taurino aut hircino proſunt illita folia.

S*Ambucus tum arbor, tum herba nulli non nota ſunt. Aqua florum Sambuci, fronti applicata, dolorem capitis ſedat, è caliditate prodeuntem. Succus è corticis radice elicitus, magna vi vomitum prouocat, & hydropicorum aquam expurgat. Idem præſtat radicis Ebuli ſuccus, qui & craſſos humores iuncturis eliciat. Ebuli ſeminis à nigro illo ſucco, eloti delibrati puluis, dragmæ põdere, ſi in Iuæ decoctione offeratur, podagræ iuncturarũ: & Gallici morbi dolores mitigat. Exprimitur & ex Ebuli radicibus ſuccus, qui ſiccatus digeritur in paſtillos. Clyſteribus inditur ad dolores frigidos, & iſchiadicos. pedes ob febris diuturnitatem inflati, decocti radicis fotu iuuantur, hocq; iecur additis conſentaneis roboratur. Sambucus & arbor & herba, deſiccant, agglutinant, & aliquantum digerunt.*

Picnocomum. CAP. CLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ

Græ, πυκνόκομον.
Lat.Pycnocomon. Ital.Picnocomo. Ignota

PIcnocomon cõſtat erucæ folijs, acrioribus, ſcabris & craſſis: caule quadrãgulo: flore Ocimi: ſemine Marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui mali figura, terram redolente. Inueniatur in ſaxoſis locis. Semen grauia ſomnia & tumultuoſa facit, drachmæ inſtar potũ. Tumores diſcutit, illitum cum polenta ſpicula, adactoſq; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panoſq; diſcutiunt. Radix eius in aqua mulſa duum drachmarum pondere, aluum ſoluit & bilem extrahit.

PIcnomum ignota planta, Naturæ horto colenda, & dignoſcenda relinquetur, quando & is eas cohibet quas perſpectas arbitramur.

Apios.

Apios. CAP. CLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄπιος.
La. Apios. Ita. Apio.
Gal. nomine ignota.

APios iuncos duos ſiue tres ſpargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolluntur: folijs Rutæ, oblongioribus tamen, & an-

guſti

guſtioribus, herbaceis: ſemine paruo, radice Hauſtulæ regiæ in formam Pyri turbinata, rotundiore tamen, ſucci fœcunda, intus habet corpus candidũ, extrà cortices nigros, Superior pars eius uomitione bilem pituitasq́; extrahit: inferior per aluum. Tota utrinque purgationes mouet. Succũ ſi libet eximere, tuſa radix in fictili mergitur, & agitata aqua, quod ſupernatat pinna ſelectum, exiccatur. Purgat utraque parte is ſuccus, ſeſquiobolo potus.

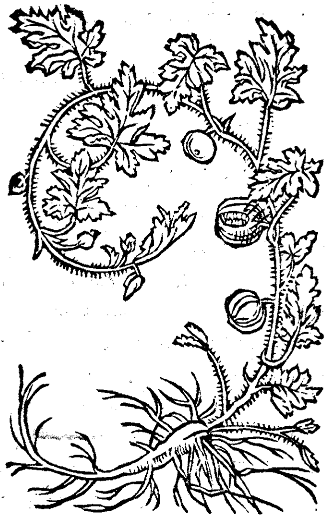
NAſcitur in Italia Apios, minutis folijs, Hyperici proximis, cum primo vere prodeunt, proceſſu verò temporis è linea candida fiſsilibus: caule rubente, iunceo, & lacte candido turgẽti. Porro radix tota, & vomitione ſtomachum, & purgatione aluum inaniens, profectò haud benè cum eis ageret, qui ea pro cibo vterentur.

Colocynthis. CAP. CLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κολοκυνθὶς. *Lat.* *Colocynthis.* *It.* *Coloquintida.* Gal. Coloquinte. Off. Coloquintida. hiera

COlocynthis ſarmenta foliaq́; ſatiui cucumeris emittit, per terram repentia, diuiſa, fructum in ſpeciem mediocris pilæ conglomeratum, uehementer amarum: quem legere oportet, cùm cœperit in pallidum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam uim habet, ſi quatuor oboli cum aqua mulſa, Melle cocto, Myrrha & Nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Areſactæ pilæ teruntur, & infuſæ clyſteribus proſunt neruorum reſolutioni, coxẽdicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & ſtrigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dentium dolorem tollit, ſi unà repurgetur, & luto oblita cũ aceto & nitro inferueſcat, hocq́; iure decocti dentes colluantur. Si aqua mulſa aut paſſum in eadẽ incoquatur, & ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmenta alui detrahet. Stomacho ſupra modum

dum aduerſatur. Subdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis ſucco utiliſsimè iſchiadici perfricantur.

Colocynthis, vulgaris noticiæ plāta quantūuis in diuerſos morbos polleat, cordi tamē, iocinori, & ſtomacho aduerſatur. Et ſane guſtu amara eſt, at epota, amarorem illum manifeſtò prodere non poteſt, ob purgatoriæ virtutis robur, qua è corpore ante humores ſecedit, Viridis ſuccus iſchiadicos iuuat.

Colocynthis. amplissime de hac plan agit serapio.

Epithymum. CAP. CLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Επιθυμον. Lat. Epithymum. Ital. Epithimo. Gal. Teigne de Thyn.

EPithymon, flos eſt è Thymo duriore Satureiæ ſimili, capitula habet tenuia: & leuia, & in eis caudiculas, quaſi capillamenta. Potum cum Melle detrahit pituitā, bilemq́ atrā, per inferna. Priuatim prodeſt melancholicis, & inflatis, acetabuli menſura, ad quatuor drachmas, cum Melle, ſale, & aceti exiguo. Plurimum in Capadocia & Pamphilia gignitur.

Epithy

EPithymum, non Thymi flos, ſiquidem is iampridem detectus error, ſed Cuſcuta Thymo innaſcens. Quæ Thymbræ adnaſcitur, Epithymbrum vocatur, Epithymum eiuſdem cum Thymo virtutis, tertia claſſe deſiccat & excalfacit.

Alypum. CAP. CLX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἄλυπον. Lat. Alypum. Ita. Alypo.

ALypon ſurculoſa herba eſt, ſubrubra, gracilibus ramulis tenuibus folijs: flore molli, leui, & copioſo: radice Betæ, tenui, referta, acri ſucco, ſemine Epithymi, Gignitur in maritimis, maximè Lybiæ, quam largiſsima: quanquam alibi quoque plurima prouenit. Semen, atram bilem deijcit, ſi menſura Epithymo pari cum ſale & aceto ſumatur: uerùm interanea leuiter exulcerat.

ALypi ex Actuario radix, Turbith eſt albũ, quod ex oriente affertur, quoq; vulgò vtũtur officinæ. Iam ſuperius deſcripſimus radicum cortices, quæ pro Turbith venduntur.

Empetrum, ſeu Calcifraga.

CAP. CLXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἔμπετρον.

Lat. Empetron. Ital. Calcifraga.

EMpetron aliqui Phacoides uocant. Naſcitur in montibus & maritimis, ſalſo guſtu: ſed quo propius terreno fuerit, amarius ſentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, ſi bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

EMpetron herbæ effigiem non deſcribens, Oedipi ſciſcitandi materiam præbuit. Hac ſe moleſtia exoluunt, qui Empetron eam plantam arbritantur, quam herbarij fœniculum marinum: & Itali, herba di S. Pietro nominãt. Porro hæc verũ eſt Dioſcoridis Crithamon, ſiquidẽ præter notas quæ concinunt, quantumuis copioſè edatur, pituitam tamen & aquam non educet.

Vitis

Vitis ſylueſtris. CAP. CLXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἄμπελος ἀγρία. *La.* *vitis ſylueſtris.* *Ita.* *Vite ſaluatica.* Gal. Vigne ſauuage.

Vitis ſylueſtris.

VItis ſylueſtris ſarmẽta uitis modo prælonga emittit, aſpera, lignoſa, rimoſo cortice: folijs hortenſis Solani, longioribus ac latioribus muſcoſo flore, & capillaceo: fructu exiguis uuis ſimili, poſt maturitatem rubẽte: rotunda eſt acinorum facies. Feruefacta radix in aqua & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota humorem alui ciet, ideò hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enaſcentes uiticulæ, cibi gratia, ſale condiuntur.

COmptulis mulieribus non ignota Vitis *ſylueſtris, vt cuius vuis, quo coloratæ appareant, faciei cutem confricent, nempè mordax & acris, ſtatim vt attigerit, adurit.* Hanc *in annum incorruptam aſſeruant, nã etſi aliquantũ flacceſcat, tamẽ nec humor, nec color depereunt.* Vitis *ſylueſtris vuæ, virtutis ſunt abſterſoriæ, ſiquidem cutem emaculant,* V*iticulæ incipientes aliquantum aſtringunt, ac ideò muria in cibos antiquitus ſeruabantur.*

Vitis alba. CAP. CLXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἄμπελος λευκὴ. *Lat.* *Vitis alba.* *It.* *Vite bianca.* Gal. Couleuree. Off. Bryonia.

nueça blanca

Vitis alba.

VItem albam aliqui Bryoniam uocant. Folijs uiticulis, pāpinisq́, ſatiuā uitem imitatur, ſed hirſutiora ſunt omnia: ea quos prope ſe nacta ſit frutices, ſuis clauiculis complectitur: fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis ſpoliatur. Ex ea Aſparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim ſortiuntur. Itaque ulcerum phagedænas, gangrænis, chironijs, putrētium tibiarum tædio, efficaciter ex ſale illinuntur. Radix corpus abſtergit, & cutem erugat. Vitia cutis in facie, uarosq́, lentigines & cicatrices nigras emendat, cum Eruo, creta Chia, & Fœnogræco. Eodem effectu prodeſt decocta in oleo, uſquedum liqueſcat: ſugillata tollit, reduuias committit: inflammationes diſcutit, illita ex uino: ſuppurationes

rationes

rationes rumpit, medicamento aptè immiſcetur, quod carnem èxeſt: infracta oſſa extrahit, trita & impoſita. Datur comitialibus in potu drachmæ pondere, quotidie, anno toto. Prodeſt attonitis, & uertigine laborantibus, conſimiliter aſſumpta. Contra uiperarum ictus pota drach. duabus, auxiliatur, partus necat, mentem interdum ſubturbat. fœminarum locis appoſita, partus ſecundasq; morantes trahit: cit urinam pota: eclegma ex ea fit cum Melle, difficile ſpirantibus, ſtrangulatu oppreſſis, tuſsiẽtibus, uulſis, ruptis, & laterum doloribus: lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus, conſumit. illinitur ad eadem cum Ficco. Ad muliebres inſeſſus decoquitur: ſiquidem uuluas purgat, ſed abortum facit. Succus è radice uere exprimitur, qui trahit pituitam, cum aqua mulſa potusr. Ad pſoras & lepras ſemẽ efficaciter illinitur. Lactis abundantiam facit ſuccus eius, ſi cum tritico decocto ſorbeatur.

VItis alba, cognita ſatis planta, præter vires quas illi Dioſcorides attribuit, præfocationi matricis diuinũ quoddã remediũ eſt. Vitis albæ viticulæ amaroris aliquantũ & acrimoniæ cum vi aſtrictoria cõtinent. Radix virtutis eſt abſterſoriæ, deſiccatoriæ, & modicè calidæ. Candida radix, albæ Viti nomen indidit.

Vitis nigra. CAP. CLXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἄμπελος μέλαινα. La. Vitis nigra. Ita. Tamaro. nues negr.

NIgra uitis, quam alij nigram Bryoniam uocant, folia fert Hederæ, ſed maiora, Smilaceis proxima: caules etiam cognatos, capreolis ſuis arbores, quaſi adminicula, comprehendit: fructus racematim cohærent, qui inter principia uirent, & poſt maturitatem nigreſcunt. Radix foris nigra, intus buxeo colore nitet. Viticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, Menſes pellunt, urinas cient lienem abſumũt, uertiginoſis, comitialibus, neruorum reſolutione tentatis, proſunt. Radix eadem, quæ Vitis

alba præſtat, ſed inefficacius. Folia cumuino exulceratis iumentorũceruicibus cõmodiſsime illinũtur: luxatis itidẽ imponuntur.

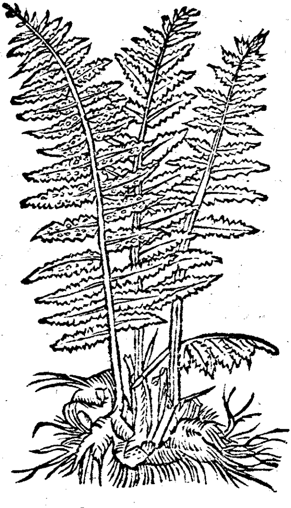
VItis nigra, à baccarũ inſigni nigrore, non à radice nomine deſumpto, vua taminia Romanis dicitur. Viticulæ ſtatim vt è terra prodeant, Aſparagis ſimiles, eorum more in acetaria veniunt, quanuis non pari qua Aſparagi, in guſtu gratia. Quam Vitalbam Thuſci vocant, Clematidis ſecundum eſt genus, à Dioſcoride in huius initio libri deſcriptum, planta ſummè acris, & exulcerans, & non vitis nigra.

Filix. CAP. CLXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. πτέρις. Lat. Filix. Ita. Felce.
Gal. Feuchiere. Holecho.

FIlici folia ſine caule, ſine fructu, ſine flore, ex uno pediculo, cubitali longitudine, multifida, & lateribus pinnata, ſubgraui odore: radice per ſumma ceſpitum nigra, oblonga, filices multas fundente, ſubaſtringente guſtu. Naſcitur in mõtibus & ſaxoſis. Radix latas tineas excutit, ſumpta drachmis quatuor ex aqua mulſa, melius ſi cum Scammoniæ aut Veratri nigri totidem obolis detur: ſed qui ſumunt, Allia prægustare debent: laborantes lienis incremento recreat. Radix & potu & illitu cum axungia uulneribus ſagitta arundinea factis, eſt auxilio. Cuius rei probatio talis fertur: Peribit Filix, quam per ambitũ ſata copioſior Arundo coronet: & contrà, euaneſcens abibit Arundo, quam obſepiens multa Filix in orbem cinxerit. Filix fœmina folijs eſt Filicis, ſurculoſis, altioribusq́ue, & quæ non ſingulari, ut illa, pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flaueſcunt. Aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Pellũt lata interaneorum animalia, cum Melle eclegmate ſumpto. Potæ cum uino drachmis tribus, teretes tineas eijciunt. Datæ fœminis, ſterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, ſi ſupergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cica

Filix Mas.

Fœminæ.

& cicatrici repugnantibus, inſpargitur. Iumentorum ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

FIlix mas & fœmina è Dioſcoridis *deſcriptione, & ipſa facie noſcitandæ,* Mas *ex vnico pediculo multa folia educit, nullo caule. Fœmina longos habet caules, folia plurima, maſculæ, latiora & breuiora. Filix guſtu amara eſt aliquantum aſtringit.*

Filicula, ſiue Polypodium CAP. CLXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολυπόδιον. *Lat. Polypodium. It. Filicola.* Gal. Polypode.

FIlicula naſcitur in montoſis petris, & uetuſtis arborū caudicibus, præſertim Quercuum, palmi altitudine, Filici ſimi-

lis,ſubhirſuta,nõ tenui perinde diuiſura:radix piloſa,in qua cõtinentur cirrhi,ceu polyporum,craſsitudine digiti minimi,coloris intus herbacei, auſtera aliquantũ,& guſtu ſubdulcis. Purgandi uim habet. coquitur cum gallina,aut piſcibus, aut beta, aut malua, ad aluum ſoluendam. Arida farina aquæ mulſæ inſparſa, detrahit bilem & pituitam: trita luxatis efficaciter illinitur, & aduerſus rimas quæ inter digitos fiunt.

POlypodiũ ſiue filicula duplex eſt. Vnũ perſpicuũ ſeplaſijs & vulgo, alterum non cuiuis cognitum: nec omnibus locis innaſcitur. hoc folijs conſtat Aſpleni, longioribus tamen, viridioribus, & magis inciſis. Radix figura, guſtu, colore primæ nihilum diſsimilis. Copioſè hoc ſecundum, in quibuſdam montibus prouenit, nempè his quà è Goritia Carniolam itur. Dulce & auſterum, deſiccat ſine morſu.

Dryopteris. CAP. CLXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. δρυοπτερις. *Lat. Dryopteris. It. Felce di quercia.*

DRyopteris naſcitur in ueterum Roborũ muſco, Filici ſimilis, multò minore foliorum inciſura, radicibus inuicẽ implexis, hirſutis, guſtu acerbis, in dulcedinẽ uergentibus. Pſilothrum eſt cum radicibus trita: illinitur enim primum uſquedum ſudorem euocet, mox ſudor abluitur, & recens imponitur.

DRyopteris, inde nomine accepto, naſcitur in annoſarum Quercuum muſco, Filici ſimilis, tenui foliorum ſubdulcium inciſura: radice hirſuta. Qualitatis eſt mixtæ, è dulci, acri, & in radice acerba, inciſoriamque vim obtinet.

Cnicus. CAP. CLXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κνίκος. *La. Cnicus. Ita. Zaffarano. Saracineſco.* Gal. Saffran baſtard. Off. Carthamus. alacoy

CNicus folijs conſtat oblongis, per ambitum diuiſis, aſperis, ſpinoſis, caule ſeſqui pedali: capitulo magnitudine grandis Oli

Cnicus.

dis Oliuæ: flore Croci: ſemine candido, alioqui rufo, longo, anguloſo. Huius flore in obſonijs utuntur. Seminis tuſi & expreſsi ſuccus, cum aqua mulſa, uel iure gallinacei, aluum purgat: ſed ſtomacho aduerſatur. Ex eo autẽ fiunt offulæ, quas placentulas uocant, adiectis ſucco Amygdalis, Nitro, Aniſo, & Melle decocto. quæ aluum emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleant: è quibus ante cœnam duas uel tres ſumpſiſſe ſatis eſt. Ratio temperandi hæc eſt: Cnici candidi ſextarius, Amygdalorum teſtorum & delibratorum cyathi tres, Aniſi ſextarius unus, Aphronitri drachma una cum carnibus triginta caricatum. Seminis ſuccus lac cogit, & magis ipſum reſoluendæ alui facultate donat.

CNici flore quidam in cibis vtuntur, Croci vice. Solius ſeminis vſus eſt in medicina. Theophraſtus duo Cnici facit genera. Vnum recto caule, fructu nigro, grandi, amaro, capite acanaceo, oliuaris craſſamenti, luteis crinibus capillato. Hunc officinæ, ſylueſtrem Cartamum, dicunt. Alterum hirſutius toroſiori caule, foliorúmque mollitia humi penè ſerpens, radice fulua, tenui, ſuperuacua, tubere acanaceo, in quo lutea ſtamina prominent, molli intus lanugine ſemen operiente. Hunc Carduum benedictum Officinæ appellãt. Cnici ſemen expurgat, ſed foris applicitum, tertij eſt excalfacientium ordinis.

Mercurialis. CAP. CLXIX.

mal corage

Græ. Λινόζωσις. *Lat. Mercurialis. Ital. Mercorella.* Gal. Mercuriale.

Mas. *Fœmina.*

L*Ynozoſtis, aliqui Parthenion, alij Hermu Botanion appellant, folijs conſtat Ocimi, minoribus, Helxinæ cognatis ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu fœminæ, copioſo, quandam racemorum ſpeciem præbente: mari, è foliorum ſinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis teſticulis unà cohærentibus: frutice dodrantali aut maiore. Vtraque in oleribus manditur, ad aluum ciendã. Cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamq; detrahit. Conſtat ut mares gignantur, hunc facere: ut fœminæ, illam: ſi à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.*

Mer

MErcurialis genere ſexúve diſtinguitur. Nam quæ duplicia,& teſticulorum effigie connexa habet ſemina,maſcula vocatur, fœmina conſtat copioſo ſemine,quod vuarum modo acinis dependeat. Iam ſuperius oſtendimus, Phyllon Herbam,& Mercurialem idem eſſe,& proinde Theophraſti Arrhegonon & Thelygonon,ipſum eſſe Phyllon & Mercurialem.

Cynocrambe. CAP. CLXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυνοκράμβη. *Lat. Cynocrambe. Ital. Marcorella baſtarda.* Gal. Mercuriale baſtarde.

Cynocrambe.

CYnia aut Cynocrambe, cauliculum binũ dodrantum altitudine emittit,mollem,ſubalbidum: folia Mercuriali aut hæderæ ſimilia, certis interſtitijs ſubalbida: ſemẽ folijs adhæret paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota, aluum cient: oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam:& bilem, aquamq́; detrahit.

CYnocrambe, herba, niſi quod maiora profert ſemina, Mercuriali maſculæ cetera ſimilis campeſtribus,vijs publicis, & vineis prouenit,longè

ab A*triplice ſylueſtri herbariorum diſſidens, nam hæc non in binum dodrantum, ſed in binum non rarò cubitorum altitudinem exurgit*, H*unc errorem agnouit* R*uellius, & prodidit, non ipſe impegit.*

Heliotropium. CAP. CLXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ἡλιοτρόπιον. *Lat. Heliotropium. Ita. Heliotropio.* Gal. l'Herbe au Chancre.

H*Eliotropio magno flos eſt effigie ſcorpionis caudæ, unde Scorpiuro ei nomen, & quoniam folia cum ſole circum agat, Heliotropion dicitur. Folia Ocimi habet, hirſutiora, candidiora, et maiora. Ramuli à radice terni, quaterni, aut ſæpe quini exiliunt, multis alis cõcaui: flos in cacumine candidus, aut ſubfuluus, incuruatur ut ſcorpionis cauda. Radix tenuis eſt, & inutilis. Naſcitur in aſperis. Decoctum herbæ ex aqua, faſciculo manus plenæ, potu pituitam bilemq́ per aluum extrahit. Contra ſcorpionum ictus ex uino potum & illitum prodeſt. Adalligatur ad conceptus arcendos. Aiunt per horam unam ante acceſſiones, ſeminis grana quatuor cum uino, quartanas finire: tria uerò, tertianas. Illitum ſemen formicantes uerrucas penſilesq́, et thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantium deſtillationibus, quas ſyriaſeis uocant, podagris, luxatisq́ utiliſſimè illinuntur, menſes cient, partus trita & impoſita pellunt. Heliotropion paruum naſcitur in paluſtribus, iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus: ſemine, acrochordonum uerrucarum modo, penſili, rotundo. Herba cum ſuo ſemine pota, adiecto Nitro, Hyſſopo, Naſturtio, & aqua, latas tineas terretesq́ excutit. Penſiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum ſale illita tollit. Scorpioides herbula eſt, folijs paucis, ſemine caudæ ſcorpionis effigie. Illita ſcorpionum ictibus præſentaneo eſt auxilio.*

Helio

Heliotropium maius, ea eſt planta quam Verrucariam ſeplaſiæ nominant, quod verrucas & myrmecias affricta potenter tollat. Proinde errant qui Calendulam vulgo vocatam, Heliotropium maius exiſtimāt. Siquidē Dioſcoridi, flos, non ſemen Heliotropij, caudæ ſcorpionis ſimilitudinē refert. Vulgatū huius nomē, herba cancri, indè potius prodijt, quòd carcinomata & phagedænas mirādo ſucceſſu percuret, quàm è caudæ gammarorum ſimilitudine. Heliotropium minus, non ſemel à Matthiolo deprehenſum, & medicis & ſpetiarijs oſtenſum, lacubus et paludibus adnaſcens, quæ Tridentinis anguſtijs imminent. Enimuero Calendula, Scorpioides erat, ſi folio exiguo eſſet & breui, cum Calendula longo ſit & arcto, ſemine non ſcorpionis caudæ, ſed ſcorpioni toto conſimili. Cæterum ipſum Heliotropij nomen latè apud Græcos patet, nempè in omnes plantas, quæ ſuo circunactu ſolem aſſectentur, cuiuſmodi ſunt, Malua, Cichorium, Scorpiuron, Lotos, Lupinus, attamen Verrucaria, peculiarem aufert Heliotropij nuncupationem.

Scorpiuron

Verrucaria Finis Quarti Libri.

minus

heliotropium .i. uerrucaria

officinarum · alli autem calendu

apellant.

Vulgo la yerua berruguera

vel maius · dicitur uulgo tornas

in A A.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARbei, De medicinali materia, Liber Quintus. Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

SVPERIORIBVS *Quatuor libris, amiciſsime Aree, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, & eorundẽ lachrymis ac fructibus: item Animalibus, Melle, Lacte, Adipe, Cerealibus, Oleribus, necnõ de omni Radicum, Herbarum, Succorum, Seminumq́; ratione. In hoc aũt totius operis Quinto, diſſeremus de Vinis & metallicis, à Vite noſtram commentationem auſpicati.*

Vitis uinifera. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αμπελος οινόφορος. *Lat. Vitis vinifera.*
Ita. Vite uinifera. Gal. Vigne. parra

F*olia Vitium & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigãt: & inflammationem ſtomachi ardoremq́; cũ polenta: Folia etiã per ſe, ut quæ refrigerent & adſtringant, imponi ſolent.*

Potus

Vitis vinifera.

Potus eorũ ſuccus dyſentericis, ſanguinem excreãtibus, ſtomachicis, & grauidarũ malaciæ medetur. Eadẽ efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma uitium, quæ ueluti gummi in caudicibus cõcreſcit, ex uino pota calculos pellit. Illita lichenas et pſoras lepraſq; Nitro prius perfrictas ſanat: eadem cũ oleo ſæpius pilis illitis, Pſilothri effectũ habet: maximeq; ſanies, quã accenſa ſarmenta Vitium uiridia exudarunt: qua & perũctæ uerrucarum informicationes extrahuntur. Cinis ſarmentorum & uinaceorum, detractis in ſede cõdylomatis, & thymijs, illitus ex aceto medetur. Prodeſt luxatis, & uiperarum morſibus: contra lienis inflammationẽ illinitur, cum Roſaceo & Ruta & aceto. Labruſca duorum generum eſt. Alterius uua non matureſcit, ſed flore tenus Oenanthen nominatam perducit. Altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adſtringens. Folia, caules, & clauiculæ quibus repunt, uim habent cultæ Viti ſimilem.

Vua. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σταφυλη. *Lat. & Ita. Vua.*
Gal. Raiſin.

VVæ recentes aluum turbant, & ſtomachum inflant: innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, ideo quod in eis copia humoris exiccatur, utileſq; fiunt ſtomacho ægriſq;, atque cibi auiditatem excitant. In uinaceis & ollis ſeruatæ, ori & ſtomacho gratæ ſunt. Aluum ſiſtunt, ſed ueſicam & caput tentant, & ſanguinem excreantibus conueniunt. Simileſq;, quæ in muſto fuere. Sapa aut paſſo conditæ, ſtomachum magis infeſtãt. At quæ ſolem prius paſſæ in aqua cœleſti condiur, minus uinoſæ ſunt, ſiticuloſis, ardentibus & longis febribus ſalubres. Reconditi Vinacei inflammatis mammis, rigentibus ac præduris, cum ſale illinuntur. decoctura eorum dyſentericos, cœliacos, & fœminas fluxione uuluæ laborantes iuuat infuſa, ad deſſeſsiones, ac fotus aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringendi uim obtinẽt, ſtomacho utiles ſunt, inſpargitur farina toſtorum, polentæ modo, dyſentericis, & cœliacis, & ſolutis ſtomacho. Vua paſſa, alba, adſtringentior eſt. Prodeſt eſitata caro earum tuſsi, faucibus, renibus, ac ueſicæ. Eſtur in dyſenteria per ſe cum nucleis, & decocta in patinis cũ Melle, admiſta Milij ac Hordei farina & ouo. Valet ad purgandũ caput, eiuſdem gratia cum Pipere commanducatur. Teſtium inflammationes ſedat, illita cum lomento Fabarum, aut Cumini farina. Fauos, epinyctidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, ſine nucleis trita, & cum Ruta impoſita ſanat. Podagræ conuenienter cum Panacis ſucco illinuntur. Mobiles ungues illita, celerius extrahit.

Oenanthe. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Gr. Οἰνάνθη. *Lat. Labruſca. Ita. Lambruſca.*

Gal. Grappe de vigne ſauuage.

OEnanthe uocatur Vitis ſylueſtris fructus, cum floret. Recondi debet fictili non picato, collectaq; ſubſtrato linteo,

in umbra ſiccatur. Laudatiſsima in Syria & Cilicia & Phœnice. Vis ei adſtrictoria, quare pota ſtomacho ac ciundæ urinæ utilis. Aluum ſiſtit, ac ſanguinis excreationes. Contra faſtidia & acorem ſtomachi, ſicca & illita efficax eſt. Capitis doloribus tam uiridis quàm ſicca, ex aceto & Roſacco perfunditur. Sanguinolenta uulnera cataplaſmate, & incipientes ægilopas, oris ulcera, & genitalium nomas, trita cum Melle, Croco, Myrrha, & Roſacco, ab inflãmatione uindicat: peſsis miſcetur, ad ſiſtendum ſanguinem. Contra oculorum delachrymationem, & ſtomachi ardores, cum polline polentæ & uino illinitur. Cinis crematæ in teſta, cãdẽtibus prunis, facit ad oculorũ medicamẽta, recidiuias et pterygia: abſcedẽtes gingiuas, cruẽtasq́; cũ Melle ſanat.

Omphacium. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀμφάκιον. Lat. *Omphacium.* Ita, *Agreſto.* Gal. Veriuſt. *Off. Agreſta.* agras

OMphacion ſuccus eſt acerbæ uuæ, nondum matureſcẽtis, è Thaſia uite aut Aminæa. Oportet aũt ante canis ortũ, expreſſam melliginem in rubro ære, linteo cooperto, inſolare, uſquedũ cogatur, ſemperq́; quod ceruicι uaſis cõcretũ hæſit, reliquo humori permiſcere: noctu à ſubdialibus locis in lectũ referre quando quidẽ nocturni rores ipſum cõcreſcere nõ ſinũt. Eligendum eſt flauũ, friabile, uehemẽter aſtringẽs, & linguã mordẽs. Sunt qui coquẽdo melliginẽ cogãt. Prodeſt cõtra tonſillas, uuã, ulcera oris, humida gingiuarũ uitia, purulẽtas aureis, cũ Melle aut paſſo. Itẽ ad fiſtulas, uetera ulcera, nomasq́; ex aceto: dyſentericis, et mulieribus fluxione uuluæ laborẽtibus clyſtere infundit. Oculorũ claritati, et ſcabritiæ, et eroſionibus angulorũ cõuenit. Bibit ad recẽtẽ ſanguinis excreationẽ, etiã ſi rupta parte aliqua cõtingat: ſed pauco, et aquatiore eſt utẽdũ: ualde ſiquidẽ exurit.

Vini natura. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνος. *Lat.* *Vinum.* *Ita.* *Vino.*
Gal. Vin. Vino

Vino uetere nerui læduntur & reliqui ſenſus, quod tamẽ guſtu ſuauius eſt. Quare cauendum iis qui inteſtinæ alicuius partis imbecillitatem ſentiunt: attamen in ſecunda ualetudine paucum, aqua dilutum, innoxiè ſumitur. Nouum inflat, ægrè coquitur, inſomnia parit grauia, & urinam ciet. Aetate medium, utraque uitia fugit: quare ad uictus ſanorum ægrorumq́; uſurpatur. Album, tenue, ſtomacho utile eſt, ac facilè in mẽbra diſtribuitur. Nigrum uerò, craſſum eſt, & concoctu difficile: carnem alit, & ebrietatem creat. Giluum, utpote quod mediũ eſt, medias inter utrunque uires habet. In ſecunda tamẽ & ſiniſtra ualetudine, cum primis laudatur album. Quin & uina ſapore diſtant. Siquidem dulce craſsis partibus conſtat, & difficilius à corpore expirat: ſtomachum inflat, aluum & interanea, ut muſtum, turbat: ſed minus inebriat, renibus, & ueſicæ aptiſsimum. Auſterum, per urinam celerius tranſit: ſed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbum, ad ciborum per membra digeſtionem accommodatiſsimum, aluum, & cæteras fluxiones cohibet, minusq́; urinam expellit. Nouum neruos minus tentat. Vinum aqua marina factum, ſtomacho aduerſatur, ſitim ſtimulat, neruos infeſtat: aluo aptum, à ualetudine ſe recolligentibus inutile. Paſſum, quod uuis ſole ſiccatis in area, aut in ſarmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine, aut Pramnion, aut Protropon: & Sapa, quæ fit muſto igni decocto, Græci Sirion aut Hepſema appellant: nigra quidem, & quæ dicuntur Melampſithia, craſſa ſunt, & corpora multùm alunt: candidũ, tenuius: & Heluola inter hæc media, medias ſortiuntur uires.

Omnia

Omnia tamen adſtringunt, & pulſus reuocant. Faciunt aduerſus uenena quæ exulcerando necant, ex oleo pota, & uomitionibus reddita. Contra cicutas, Meconium, Pharicon, Toxica, & concretum in grumos lac: Item contra renum, ac ueſicæ pruritus, roſiones, exulcerationesq́; inflant tamē, & ſtomacho aduerſantur. Priuatim prodeſt Melampſinthiũ: ſi uenter rheumatiſmum ſentiat: album, magis cæteris emollit aluum. Gypſo cõditũ, neruis officit, caput aggrauat, & incendit, ac ueſicæ aduerſatur: contra uenena cæteris aptius. Picata, aut reſinata, excalfaciunt, concoquunt, ſanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò Aparachyta uocant, ut quæ admiſtam Sapam recipiunt, caput implent, temulentiam gignunt, ægrius in halitum expirant, ſtomachum malè habent. Inter Italica uina Falernum principem locum obtinet, quod inueteratum perquàm facilè coquitur: pulſus excuſcitat, aluum adſtringit, ſtomacho utile, ſed ueſicæ nocet, atque ijs qui uiſus hebetudinem ſentiunt: & ad potus crebros minimè idoneum. Albana craſsioribus conſtant partibus, dulcia, ſtomachum inflant, uentrem emolliunt (ſed concoctionem non æquè adiuuant) & neruoſa minus infeſtant: uetuſtate, eadem auſterum ſaporem concipiunt. Cecubum, cùm ſit dulce, eſt & Albano craſsius. Corpus & colorem alit: ægrè tamen coquitur. Surrentinum, ualde auſterum eſt: quare inteſtinorum & ſtomachi fluxiones cohibet, & cùm tenue ſit, caput minus tētat: inueteratum ſuauius redditur, & ſtomacho utile. Adrianum & Mamertinum in Sicilia æquè craſsis partibus gignuntur. Modicè adſtringunt, & ocyſsimè inueterantur, minusq́; ob ſuam tenuitatem, neruos tentant. Paratypianum, quod ex Adriatico ſinu defertur, odoratum ac tenuius eſt: quare liberaliter epotum fallit: diu ſeruat ebrietatem & ſoporem adfert. Iſtricum Paratypiano ſimile eſt, ſed urinam uehementius pellit. Chium tamen antedictis mollius, & aptum potui eſt:

Bene alit, & minus inebriat fluxiones cohibet oculorum medicamentis utile. Lesbium facilè membra ſubit, Chio leuius, & aluo idoneum. Epheſium eandem uim habet, quod Phygelites nominatur. Verùm Aſianum è Tmolo monte, Meſogites appellatum, capitis dolores ciet, & neruos lædit. Coum uerò & Clazomenium, quoniam multam ſibi maris aquam uendicant, facilè corrumpuntur: flatus mouent, aluum turbant, neruis officiunt. Vinum omne (ut reliqua in commune dicantur) merum ac ſyncerum, & ſua natura auſterum, excalfacit, facilè in mēbra diſtribuitur: ſtomachum adiuuat, appetentiam ciborum inuitat, uires alit, ac robur auget, ſomnum conciliat, & commēdat colorem. Potum liberalius auxilio eſt contra aſſumptam Cicutam, Coriandrum, Pharicum, Ixiam, Meconiam, Argenti ſpumam, Taxum, Aconita, Fungóſue: contra ſerpentium morſus, & omnium ictus quæ refrigerando necant, aut ſtomachū in uomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, roſionesq́ præcordiorum, ac diſtentiones, ſtomachi reſolutionem, & ſi uenter aut interanea rheumatiſmum ſentiant. Conueniunt ſudatoribus, & quibus corpus immodico ſudore digeritur, maximè alba, uetera, & odorata. Quæ tamen uetuſtate dulceſcunt, renibus ac ueſicæ accommodatiora redduntur. Vulneribus, inflammationibusq́ in ſuccida lana imponuntur. Tetra ulcera & phagedænica, & fluxionibus obnoxia, commodè perfunduntur. Quæ marinam non receperunt, auſtera & alba, ad ſanorum uictus uſurpantur. In his, præſtant Italica, Falernum, Surrentinum, Cecubum, Signinum, & permulta Campaniæ, & Paraetypianum ab Adriatico ſinu, & Siculum quod Mamertinum appellatur. Ex Græcis Chium, Lesbium, & Phygelites ex Epheſo. Craſſa uerò & nigra, ſtomacho negocium exhibent, inflationem pariunt, corpus augent. Tenuia tamen & auſtera ſtomacho proſunt, & minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia,

& can

& candida uehementius urinam ciunt, & dolores capitis mouent, neruosq́; largius pota tentant. In media ætate, ut à ſeptimo anno, potui ſaluberrima ſunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & conſuetudine, & qualitate uini definiatur. Non ſitire, & modicè cibos prolui, optimum eſt præceptum. Nocet ebrietas omnis, & maximè aſsidua, ſiquidem obſeſſos neruos quotidie remittit: largiorq́; potus, acutorum morborum adfert initia. Mediocris tamen uinolentia, aliquot diebus, maximè poſt aquæ potus, utilis: namque modo quodam ex alto euocat, ſenſilesq́; expurgat excretus, & per cæca corporis ducit ſpiracula: ſed aquam poſt uinolentiam bibere oportet: ſiquidem ualetudinis alicuius gratia factæ temulentiæ, remedium affert frigida. Omphacites nomine peculiariter fit in Lesbo, ſiccata ſole acri Vua, paulò ante maturitatem decerpta, triduo aut quatriduo, donec racemi in rugas contrahantur, expreſſumq́; Vinum cadis inſolatur. Vim adſtringendi habet. Prodeſt diſſolutis ſtomacho, & ilei dolore laborantibus. Item prægnantium malaciæ, & crudis. In peſtilentia quoque ſorptum auxiliari dicitur. Huiuſmodi Vina non niſi poſt multos annos bibi poſſunt. Lora, quam Deuteriam, alij Potimon appellant, fieri ſolet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta Vini metretæ extractæ fuerint, calcatis uinaceis, expreſſoq́; decocto ad tertias parteis, additis in ſingulos congios modi eius qui remanſit, binis ſalis ſextarijs. poſt hyemem transfunditur in uaſa. Lora intra annum utendum: etenim celeriter exoleſcit. Conuenit ægris quibus timemus noxam Vini, coacti ſæpe deſiderijs eorum obtemperare. Itam à longa ualetudine ſe recolligentibus. Fit & uinum quod Adynamon uocant, Loræ uires habens hoc modo: Pares aquæ & muſti menſuræ coquuntur molli igne, donec abſumatur aqua: quod, ubi refrixerit, elutriatū, picato uaſe recōditur. Alij marinæ & cœleſtis aquæ, mellis & muſti pares miſcēt por-

tiones, decapulant, & quadraginta diebus inſolant, quo ad annum utuntur ad omnia eadem. Vinum è ſylueſtri Vua nigrum adſtringit. Prodeſt aluo & ſtomachi fluxionibus: & cæteris quibus conſtrictione & contractione opus eſt.

Vinum melitides. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μελιτίτης. *Lat. Melitites. Ita. Vino Melitide.* Gal. Vin faict du mouſt de gros vin, & de Miel.

M*Elitites datur in longis febribus, quæ ſtomachum infirmarunt. Nanque aluum leuiter emollit, urinam ciet, ſtomachum expurgat. Prodeſt articulario morbo, renum uitijs. imbecillo capiti, & mulieribus abſtemijs. Odoratum ſiquidem eſt, & corpus alit. Diſtat à Mulſo quod fit è Vino uetere, auſtero, & Melle exiguo. Melitites autem adiecto ad quinque congios auſteri Muſti, Mellis congio, & ſalis cyatho, cortinis magnis, quò magis ad efferueſcendum locus pateat, fieri oportet, ſenſim aſperſo ſale: cumq́ efferuere deſierit, in alia uaſa transfunditur.*

Mulſum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἰνόμελι. *Lat. Mulſum. Ita. Vino Mulſo.* Gal. Mixtion de gros vin vieulx & de Miel.

M*Vlſum è uetere Vino auſteroq́, & bono Melle factum, præfertur: minus enim inflat: ac celeriter id genus in uſum uenit. Vetus, corpus alit: media ætate, aluo prodeſt, urinam pellit, à ſummo cibo ſumptum nocet: & inter initia potum, implet, dein appetendi auiditatem reuocat. Fit Mulſum duabus Vini metretis, admixta una Mellis. Aliqui, quò celerius præberi poſ*

rı poſ

ſit, Mel cum Vino coquunt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad ſextarios ſex muſti feruentis, unum Mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uaſe recondunt: dulce autem permanet.

Aqua mulſa. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μελίκρατον. Lat. *Aqua mulſa.*
Gal. Mixtion deau & de Miel.

AQua mulſa eaſdem quas Mulſum uires poſſidet. Cruda utimur, cùm molliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauſerunt, ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elangueſcentis pulſus, quos illi dixere microſphyctos: tuſsientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico ſudore digeruntur. Iam paratum cõditiuumq́, quod aliqui Hydromeli propriè uocant, media ætate Adynamo Vino, aut Loræ in recreandis uiribus reſpondet, & ſimilem uim adipiſcitur. Quare inflammationibus alicuius membri plus quã Lora prodeſt. Inueterati tamen uſus damnatur inflammatis, aut conſtrictis, ſed laboranti ſtomacho, aut cibum faſtidienti, ſudatoribúſue conuenit. Fit duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unã Mellis partem additis, & inſolatis. Alij fontanam aquam adijciũt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec deſunt qui Hydromeli appellent, quòd à Melle elutis aqua fauis confici ac ſeruari ſoleat: ſed meracius confieri conuenit. Aliqui id coquunt Ægrotantibus noxium eſt, quoniam plurimum ceraginis ſibi uendicat.

Aqua. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὕδωρ. Lat. *Aqua.* Ita. *Acqua.*
Gal. Eau.

ad vnam partem me... duabus de aqu.

DE Aquis in uniuerſum decernere, propter locorum proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile eſt. Magna tamen ex parte optima eſt dulcis, ſyncera, nullius omnino qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra moleſtiam. nec inflationes creat, & minimè computreſcit. Aqua maris calida eſt, & acris. Stomacho aduerſatur, aluum enim conturbat. Pituitam expellit: ſi uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & diſcutit. Neruorum uitijs, & pernionibus, ante ulcera prodeſt. Miſcetur cataplaſmatis ex hordeacea farina, & emplaſtris, & diſcutientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur, ad tormina: calida, pſoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile eſt. Liuores fotu diſcutit. Ad uenenatos ictus, qui tremorem & refrigerationem adferunt, ſalutaris intelligitur, maximè ſcorpionum, phalangiorum, aſpidumq́. Etiam ſi quis in calidam deſcendat, auxiliatur: & malo habitu confectis iamdiu corporibus, neruisq́, balneæ ex ea utiles: hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates, feruentis uapor leuat. Syncera, & ſine potabilis aquæ miſtione repoſita, uitus depo- nit. Sunt qui etiam præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per ſeſe, aut ex poſca, aut cum Vino, aut Melle. uerùm poſt deiectionem, dant gallinæ aut piſcium iuſcula, ad domandam morſus acrimoniam.

Thalaſſomeli. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. θαλασσόμελι. *La.* Thalaſſomeli. *Ita.* Thalaſſomele. Gal. Mixtion deau de mer & de Miel.

QVod Thalaſſomeli uocatur, uehementer purgare conſtat. Temperatur autem æquis portionibus, maris, Mellis, &

lis, & imbris ex alto, defæcatis, & picato uaſe per canis æſtus inſolatis. Alij ad binas marinæ coctæ ſingulas Mellis adijciunt, uaſe cōdūt. Huiuſmodi moderatius eſt aqua marina, & mitius.

Acetum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄξος. *Lat. Acetum. Ita. Aceto.*
Gal. Vinaigre.

A*Cetum refrigerat, & adſtringit. Stomacho utile, appetentiam excitat. Erumpentem undecunque ſanguinem, potu inſeſſiue ſiſtit. Prodeſt alui fluxionibus coctum cum cibis. Cruentis uulneribus inditur. Inflammationes arcet, in ſuccidis lana aut ſpongia impoſitum. Reprimit procidentia ſedis, uuluæq́; item abſcendentes gingiuas, & ſanguine manantes. Ad nomas, & ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax eſt. Phagedænas ulcerum, nomasq́; fotu continuo cohibet. Podagricis calido fotu, cū ſulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum Melle illitum. Contra capitis ardores cum Roſaceo in ſuccidis uelleribus, aut ſpongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium, & ſonitus, ſibilosq́; feruentis uapor proficit. Inſtillatum quoque aurium uermes necat. Panos coërcet tepidi fotus, aut ſi imbuta aceto ſpongia admoueatur. Pruritus permulcet. Contra uenenatos ſerpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum commode fouetur: & frigidum, ijs quæ exurens uirus eiaculantur. Calidum potum atque uomitionibus redditum, aduerſus omnia uenena efficax eſt, præſertim contra Meconium, & hauſtam Cicutā, cōglobatū in uetre ſanguinē, lac coagulatū, Fūgos, Ixiā, Taxūq́; cū ſale hauſtu uoratas Hirudines, ſi ſorbeatur, eijcit, tuſsim ueterē mitigat, & recētē laceſsit. In ortopnœa calidū cōmode ſorbetur. Gutturis fluxiones gargarizatum inhibet. Anginis &*

nuæ procidenti conuenit. Contra dentium dolorem, calidum colluitur.

Acetum mulſum. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀξύμελι. *Lat Acetum mulſum.*

Ital. Aceto melato.

ACetum mulſum: quod Oxymel uocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinque ſalis marini pondo, mellis minas decem, aquæ ſextarios quinque pariter coquito, decies efferueſcente cortina: atque ubi refrixerit, diffundito. Sumptum craſſos homores extrahere, & iſchiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodeſſe creditur. Contra morſum eius Viperæ, quam Sepa uocant, hauſtum meconium, ixiámue, auxilio eſt. Anginis utiliter gargarizatur.

Acida muria. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀξάλμη. *Lat. Acida muria.*

Ital. Salamonia acetoſa.

ACida muria, quam Græci Oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morſus, & uenenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluxiones poſt exciſos calculos ſiſtit, ſi ſtatim calida in uulnus inijciatur. Prociduam ſedem reprimit. Dyſentericis, ſi nomas ſentiant, infunditur. Oportet autem ex lacte inſtillare. Hirudines ſorbitione aut gargarizatu necat. Furfures & manantia capitis ulcera exterget.

Thymoxalme. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. θυμοξάλμη. *Lat. Thymoxalme.*

Ital. Thimoxalme.

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq́ laborantibus imbecillitate ſtamachi, ternos quateruóſue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Craſſos humores, atrosq́ trahit. Hoc modo factitatur: Thymi triti acetabulum, ſalis idem modus, Rutæ, pulegij, polentæ, ſingulorũ exiguæ portiones in uas conijciũtur, aquæ terni ſextarij, & aceti terni fundũtur, & circumpoſito linteo ſub dio madeſcunt.

Scillinum acetum. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκιλλη̃τικου ὄξ̈ος. *Lat. Acetum ſcillinum.*
Ital. Aceto Scillino.

SCillicum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectaq́ lino ſegmẽta modicis interuallis ne ſe contingant, ſiccantur in umbra quadraginta diebus. Mina eorum in aceti boni ſextarios duodecim immergitur, & uaſe diligenter operto ſeptenis diebus in ſole madeſcit. Poſt eum numerum dierum, Scilla eximitur, & expreſſa abijcitur. Defæcatum acetum trãsfunditur, & reponitur. Aliqui Scillæ minã, quinque aceti ſextarijs miſcent. Alij citra exiccationem repurgantes, parem menſuram adijciunt, & ſenis menſibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentitias digerit, gingiuas humore prægnãtes collutione ſtringit firmatq́, & motos dentes ſtabilit, putredines oris, & graues halitus tollit, durat fauces ſorbitione, & calloſas facit, uocem expedit, & lympidam canoramq́ reddit. Datur ſtomachicis, ægrè cibum concoquentibus, melancholicis, comitialibus uertiginoſis, mente captis: item uuluarum ſtrangulationibus, lienis incremento laborantibus, iſchiadicisq́. Imbecillos admodum recreat, cor-

pus ſanum reddit, & bonum colorem præſtat. Oculorum aciem exacuit, tarditatem quoque aurium infuſione purgat. In ſumma, ad omnia efficax. Cauendum tamen inteſtinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorum uitijs. Datur quotidie ieiunis ſorbendum, inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum uſque. Nonnulli binos dant, cyathos, aut largius.

Scillinum. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκιλλητικὸς οἶνος. *Lat. Vinum Scillinum. Ita. Vino Scillino.*

SCillinum uinum fit hoc modo: Diſſectam, uti dictum eſt, Scillam, & ſole ſiccatam contundito, minam eius tenui cribro incernito, & linteo raro illigatam, in uicenos ſextarios muſti recentis ac boni demergito. Vbi trimeſtri ſpacio maduerit, elutriatum uinum, obſtructo diligenter uaſe, recondito. Licet quoq; ſic humida Scilla uti: In orbiculos, Rapi modo, diſſectam duplicato pondere, quadraginta diebus inſolari oportet, & ualde inueteraſcere. Alia parandi ratio. Scillæ diſſectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretam muſti demittito, & ſenos menſes in uaſe obſtructo macerari ſinito: poſt id tempus defæcatum & excolatum uinum recondito. Vtile eſt contra cruditates, & ciborum corruptiones: item ijs qui reuomunt cibum, & ſi pituita in uentre, aut ſtomacho coierit. Prodeſt lienoſis, malè habitis corporibus, aquæ intercutem, regio morbo, difficili urinæ, torminoſis, inflationibus, reſolutioni neruorum, horroribus longis, uertiginoſis, & uulſis, menſes pellit, minimè neruos infeſtat. Hoc uinũ uetuſtate fit melius. Cauendus in febre uſus, aut ſi interanea ulcus ſentiant.

Marina. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Gr. θαλαττίτιο οἶνοι. La. Vina marina. It. Vini miſturati con acqua marina.

Marina uariè factitantur. Aliqui enim ſtatim quũ decerptæ ſunt uuæ, aquam maris admiſcent. Alij in area uuas ſole ſiccant: quibus calcatis, marinam adijciunt. Alij paſſas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. Id magis paſſi generibus adſcribitur. Quæ tamen auſteriore guſtu temperantur, contra febrium aduentantium indicia ualent, ſi modò meliora non adſint. Aluum ſubducunt, proſunt purulenta extuſsientibus, aut ſi dura aluus exerceat. Quæ ex Aminæis uuis fiunt, caput tentãt, ſtomacho aduerſantur, flatus creant. Verùm quo plenior habeatur hiſtoria, ijs qui huius ſtudio tenerentur, non inutile exiſtimamus uarias uinorum compoſitiones adferre, non quòd frequens eorum aut neceſſarius exiſtat uſus, ſed ne quid omiſiſſe uideremur, quod ad eorum rationẽ attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia, minoris curæ ac impendij, quæ cadunt in uſus: uti quæ ex Cotoneis malis, Pyris, Siliquis, item Myrti baccis componuntur.

Cydonites. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυδωνίτης. Lat. Cydonites. Ita. Vino delle Mella Cotogne.

Cydonites, nomine alio Melites appellatur, & ita fieri conſueuit: Mala Cotonea exemptis ſeminibus, fruſtatim Rapi modo ſcinduntur, & duodecim minarum pondo, in muſti metretam, triginta diebus macerantur, poſtea defæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: Oportet ad ſingulos Mellis ſextarios, denos ſucci Cotoneorum tuſorum preſſorũmque adijcere,

&

& ita recondere. Vinum hoc adſtringit, prodeſt ſtomacho, dyſenteriæ, hepaticis, renum uitijs. & urinæ difficultati. Melomeli, quod & Cydonomeli nominant, ſic fit: Cotonea mala ſeminibus ſuis caſtrata, in quāplurimum Mellis, quo penitus demerſa contegantur, conijciuntur. Id poſt annum miteſcit, mulſo non diſsimile. Præſtat eadem quæ ſuperior compoſitio.

Hydromelum. CAP XIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὑδρόμηλον. *Lat.* *Hydromelum.*

Ita. Hydromelo.

FIt Hydromelon duabus menſuris aquæ coctæ, & ſub caniculæ ſydus inſolatæ, additis ad unam Melomelitis, facti ex Cotoneis. Vis huius eadem eſt.

Omphacomelites. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Gr. *Omphacomeli.* *Lat.* *Omphacomelites.*

Ita. Omphacomole.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc eſt: Acerbæ uuæ adhuc immaturæ, & tribus diebus inſolatæ exprimuntur, & ad ternas ſucci partes, Mellis optimi deſpumati ſingulæ partes adijciuntur: & inſolatur in uaſe transfuſum. Vim reprimendi ac refrigerandi habet. Stomachicis cœliacisq; conuenit. Vſus poſt annum eſt.

Apijtes. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἀπίτης. *Lat.* *Apijtes.*

Ita. Apijte.

Fit

Fit & è Pyris, perinde atque Cotoneis, uinum, Apiites nomine, ſed ita ut Pyra non magnoperè matureſcant. Ex Siliquis etiam, Meſpilis, Sorbis, ſimili modo tẽperatur. Omnia hæc genera acerba ſunt, & adſtringunt. Stomacho utilia ſunt, atq; inteſtinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. οἰνανθίνος. *La. Oenanthiuum. It. Enanthino.*

Fit è feraci uite ſylueſtri, quod uocatur Oenanthinum: Sicci flores minis duabus muſti cado macerati, poſt triginta dies mutantur, mox colatum uinum reconditur. Facit aduerſus ſtomachi imbecillitatem, cibi faſtidia, cœliacos & dyſentericos.

Rhoites. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥοΐτης. *Lat. Rhoites. Ita. Vino de Melagrani.*

Fit è Puniceis malis maturis, quod Rhoiten nominant, ſucco expreſſo ab acinis eorum, quibus lignoſus nucleus abeſt, Apyrena uocant, ac decocto ad tertias, & ita repoſito. Efficax eſt contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. Stomacho utile. Adſtringit aluum, & urinam mouet.

Rhodites. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥοδίτης. *Lat. Rhodites. Ita. Vino Roſado.*

Rhodites ſic fit: Roſarum ſiccarum tuſarumq; minam linteolo deligatam, in ſextarios octo muſti demergito, & poſt tres menſes, defæcatum uinum transfundens recondito. Vtile ijs qui febricarent, & ad ſtomachi coctiones, & dolores à cibo

bo potum, & contra humidas aluos, & dyſenterias. Fit quoq; ex ſucco Roſarum, addito Melle, quod Rhodomeli uocant, quod arteriæ ſcabritijs conuenit.

Myrtites. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. μυρτίτης. *Lat. Myrtites. Ita. Vino delle bacche del Mirto.*

MYrtites fit, baccis nigris, quæ maturitatem exceſſerint, tuſis, & organo expreßis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius ſole torrent, & quaternis ſextarijs contuſarum, ternas aquæ heminas adijciunt, & uini ueteris parem modum poſtea exprimunt, & ſeruant. Magnoperè aſtringit: ſtomacho utile: fluxionibus uentris ac ſtomachi prodeſt: & contra inteſtinas ulcerationes, & profluuia. Denigrat capillos.

Myrſinites. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. μυρσινίτης. *Lat. Myrſinites. Ita. Vino Mirteo.*

MYrſinites ſic tēperatur: Rami nigræ Myrti cum ſuis Baccis & folijs tuſi, decem minarum pondo, in tribus muſti congijs ferueſcunt, donec duo ſuperſint, aut certè dimidium. Id uinum colatum ad uſus reconditur. Contra furfures, ulcera in capite manantia, eruptiones papularum, gingiuas, tonſillas, & purulentas aureis efficax eſt. Sudores ſiſtit.

Lentiſcinum & terebinthinum. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σχίνινος καὶ ὁ τερμίνθινος. *Lat. Lentiſcinum & Terebinthinum. It. Vino del Lentiſco, & del Terebintho.*

Lentiſcinum ſimiliter ut Myrſinites temperatur, nec ſecus Terebinthinum. Nanque bacciferi eorum rami ſumi debent. Similes inſunt uires. Adſtringunt, ſtomacho accommodãtur, & defluxionibus inteſtinorum, ueſicæ, & ſtomachi, et ſanguinis profluuio. Vlcera omnia fluxionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. Fluxiones uuluæ ac ſedis, inſeßione cohibẽt.

Palmeum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. φοινικίτης. *Lat. Palmeum. It. Vino de i Dattoli.*

Palmulas maturas, quas uocant Chydæas, in urceolũ imo pertuſum, & obſtructum picata arundine, demittito: lino foramen ſit obturatum, & quadragenis ſextarijs ternos aquæ congios infundito. Quod ſi ipſum ita dulce eſſe non libeat, quinque congios infudiſſe ſatis eſt. Poſt decem dies detracto ab arundine linteo, aſſumito uinum craſſum & dulce, & reponito. Suaue illud quidem, ſed capiti noxiũ. Contra fluxiones, propter adſtrictoriam uim, efficax. Stomachicis, cœliacis, ſanguinẽ expuẽtibus cõuenit. Aliqui idẽ addita aqua iterum capiũt, & tertio, quarto, quinto, ſextóue faciunt, quod tandem acore uitiatur.

Catorchítes. CAP. XXIX.

Græ. κατορχίτης. *Lat. Catorchites. Ita. Vino de Ficchi ſecchi.*

Catorchites, aliquibus Sycites uocatur, in Cypro fit: ita ut Palmeum. Sed hoc intereſt, quoniam pro aqua tantundẽ humoris adijciunt, in quo recenter preſſa uinacea maduerint. Caricæ quæ Chelidoniæ aut Phœniceæ appellantur, præſertim nigræ macerantur, uti diximus, & poſt decem dies humor excipitur: atque iterum aut tertio, idem modus aquæ in qua uinacea maduerint infunditur. Simili modo intercedente ſpacio, quarto aut quinto aſſumitur. Demaceratarum liquor, non ſecus

aco

acorem contrahit, & aceti uſum præbet. Id tenue eſt. Flatus gignit, ſtomacho aduerſatur, faſtidium parit, aluo tamen prodeſt, urinam ciet, menſes trahit, lactis ubertatem facit, uitioſum ſanguinem creat, & elephantiaſin adfert, ut potio quem Xython appellamus. Aliqui ſex amphoris, decē ſalis ſextarios adijciūt. Alij muriæ amphoram, quod non facilè uitiatur, & aluo idoneum fore cenſent. Alij Thymum et Fœniculum imo ſubijciūt, & Caricas ſuperponūt: & ita uiciſſim, donec uas expleuerint. Fit & è Sycomoris eodem modo uinum, ſed in acetum acre degenerat, quoniam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere poſſit.

Reſinatum. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥητινίτης. *Lat. Reſinatum. It. Vino reſinato.*

Reſinatum uinum populatim factitari ſolet. Copioſum in Galatia: quoniam uinum illic coaceſcat, uua non matureſcente, ob cœli algorem, niſi Picea reſina temperetur. Reſina autem cum cortice tunditur, & amphoræ dimidiata hemina permiſcetur. Aliqui ubi efferbuit, excolant, ſeparātes reſinam: alij relinquunt. Hæc uina uetuſtate dulceſcunt. Omnia capitis dolorem, & uertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant, urinam cient, tuſſientibus, ac deſtillatione uexatis conueniunt. Item cœliacis, dyſentericis, & hydropicis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus. Altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans, magis albo conſtringit.

Strobilites. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Στροβιλίτης. *Lat. Strobilites.*

Ita. Vino delle Pine.

Strobili

STrobilites fit maceratis in muſto nucibus pineis, recentibus, fractis, præbetq́ reſinati effectus. Si quis madefactas nuces pini muſto decoquat, potum affatim conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

Cedrinum. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ, Κεδρῖνος. Lat. Cedrinum. Ita. Vino del Cedro.

CEdrinum, Iuniperinum, Cupreſſinum, Laurinum, Pineũ aut, Abiegnum, ſimili ratione fiunt. Diuiſos recenter ramos, cùm fructum ædunt, aut ſoli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti conſudent, congioq́ uini minam unam permiſcere, & poſt duos menſes transfundere, & antequàm recondantur, inſolare. Factitiorũ uinorum uaſa impleri debent: namque non plenis uaſis, uina in acorem corrumpuntur. Medicata autem uina, rectè ualentibus inſalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient, & ſubſtringunt. Laurinum tamen uehemẽtius excalfacit. Fit quoque è fructu Cedri maioris uinum, congio muſti adiecta tuſarum baccarum ſelibra, diebus quadraginta inſolari debet, & defæcatum in uaſa transferri. Fit etiam uinum è baccis Iuniperi, non aliter quàm Cedrites, & ad eadem ualẽs. Cedrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & ſingulas amphoras ſingulis cyathis diluunt, & ita muſto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. Tuſſi antiquæ utile ſine febre, pectoris laterumq́ doloribus, torminibus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluæ cauſarijs, hydropicisq́. Facit aduerſus uentris tineas & horrores. Contra uenenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Auriũ doloribus inſtillatum medetur.

Picatum. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πισσίτης. *Lat. Picatum. Ital. Vino impeciato.*

PIcatum ex liquida pice & muſto temperatur. Picem autem primum marina aut muria tantiſper eluere oportet, dum inalbuerit, & ſyncera maris aqua defluat, mox aqua dulci proluenda. Congijs octo muſti, uncia picis una aut altera adijcitur. Vbi efferbuerit & conſtiterit, in uaſa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abſtergit. Vtile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, ſi ſine febre ſint, ueteri rheumatiſmo, exulcerationibus in altum recedẽtibus, tuſsi, ſuſpirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præſertim in ſuccida lana impoſitum.

Abſinthites. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀψινθίτης.

Lat. Abſinthites. Ita. Vino d'Aſſenzo.

ABſinthitæ faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta ſextarijs Italicarum amphorarũ, admiſtam Abſinthij Pontici libram decoquunt ad tertias: & ubi infuderint ſex aceti ſextarios, & Abſinthij ſelibram, ac diligenter permiſcuerint, diffundunt in uas: dumq; conquieuerit, defæcant. Alij Abſinthij minam in amphoram demittunt, tuſamq; & raro linteo deligatam, in cado muſti macerant, binis menſibus. Alij Abſinthij quadrantem, & Nardi Syriacæ, Cinnamomi, Caſiæ, floris Iunci odorati, Calami, Elatæ, Palmarum, ſingulos ſextantes inijciunt in metretam muſti, & tundentes prius pila, obſtructo uaſis ſpiraculo, binis terniſue menſibus dimittunt: poſtea defæcatum uinum transfundunt ad uſus. Alij addunt in muſti cadum, Celticæ Nardi drachmas quatuordecim, & Abſinthij drachmas quadraginta, linteo inuolutas, & poſt quadrageſimum diem elutriant, Alij in ſenos ſextarios

rios muſti, Abſinthij libram, & ſiccæ Pini reſinæ ſextantem immittunt, & poſt decem dies excolãt, & recõdunt. Vtile eſt ſtomacho. Vrinam cit, tardam concoctionem accelerat, hepaticis, regio morbo, & renum uitijs auxiliatur, faſtidia diſcutit. Ijs prodeſt quibus ſtomachus negotium exhibet. Valet contra longam præcordiorum diſtentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menſes. Contra hauſta Ixiæ uenena quamplurimum potum, & uomitionibus redditũ, auxiliatur.

Hyſſopites. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑσσωπίτης.

Lat. Hyſſopites. Ita. Vino d'Hiſſopo.

HYſſopites è Cilicio hyſſopo maximè laudatur: fitq; ſimiliter, foliorum Hyſſopi tuſorum libra in amphoram muſti coniecta, linteolo raro, cum quibuſdam lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus ponduſculo faſciculus ſidat. Vinum poſt quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tuſsim, & ſuſpiria prodeſt. Vrinã cit. Torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. Menſes mouet.

Ex diuerſis plãtis facta. Ca. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνοι ἐξ ποικίλων φυτῶν πεποιημένοι.

Lat. Vina ex diuerſis Plantis facta.

Ital. Vini fatti di diuerſe piante.

SImili modo Chamædryites fieri ſolet. Excalfacit, diſcutit. Conuulſis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, ſubuenit. Inueteraſcens melius redditur. Stœchadites non ſecus temperatur. Congijs ſex

Stœchadis minam addere oportet. Craſsitiem, inflationem, laterum, neruorumq́; cruciatus, & perfrictiones diſcutit. Comitialibus commodè datur, cum Pyrethro & Sagapeno. Fit ad eadē acetum è Stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macerato, quod eoſdem implet effectus. Fit uinum è Betonica, quā Ceſtron Pſychotrophon appellant. Herbam ſemine maturo prægnantem, cum ſuis ramulis minæ pondo, congijs duobus uini macerant, & poſt ſeptimū menſem transfundūt. Ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipſe, pollet. Et ut in uniuerſum dicatur, factitia uina ſibi miſturarum uires adſciſcunt. Quare non difficile fuerit, is qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam conſequi. Veruntamen uinorum uſus febricantibus abdicandus. Fit etiamnum è Betonica acetum ad eadē uitia utile. Tragoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis linteolo colligatis, in quaternos muſti ſextarios coniectis, & poſt tertium menſem transfuſis. Prodeſt torminibus, uulſis, ruptis, laterum doloribus, ſpirituum diſcurſationi, ægris concoctionibus. E Napis fit uinū, nomine Bunites, drachmis duabus tuſi Napi in ſextarios duos muſti additis, & cæteris eodem modo factis. Prodeſt ſtomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis, Dictāni drachmas quatuor, macerato, quaternis muſti ſextarijs. Facit aduerſus ſtomachi faſtidia: menſes, & purgamētū à partu ſubducit. Marrubij adulti folia tundito: & ſextarios octo in muſti metretam demittito, & reliqua conſimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitijs, & omnibus quibus Marrubium. Thymi tuſi & cribrati uncias centū linteo colligatas, in amphoram muſti adijcito. Valet contra ægras coctiones, faſtidia, dyſenteriam, neruorum & præcordiorū dolores, hybernos algores, & uenenata animalia, quorum morſus frigus inſequitur, aut putreſcit locus. Simili modo è Satureia uinū fit, quod eadem quæ Thymites præſtat. Sic quoq; Origanites ex

Her

Heracleotico Origano conficitur ſimiliter cum ſupradicto. Facit eadẽ quæ Thymites. E Calamintha, Pulegio, & Abrotono uina fiunt eodem quo Thymites modo. Proſunt ſtomachicis, cibũ faſtidientibus, & regio morbo, quòd urinam moueant. Fit itẽ è Conyza uinum, contra uenenata ante alia efficax.

Aromatites. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρωματίτης. *La. Aromatitis. Ita. Aromatite.*

AROmatites ita fit: Palmæ, Aſpalati, Calami, Nardi Gallici, ſingulorum quatuor ſextarios ſumito, poſtquam contriueris, paſſo ſubigito: coactis ingentibus offis, & in ſextarios duodecim auſteri muſti deiectis, operculato uaſe, quadraginta diebus quieſcere ſinito: deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio: Calami uncia, Phu drachmæ ſeptẽ, Coſti drachmæ duæ, Nardi Syriaci drachmæ ſex, Caſiæ uncia, Croci drachmæ quatuor, Amomi drachmæ quinque, Aſari drachmæ quatuor: omnia ſimul trita & linteo colligata in cadum muſti demerguntur, & poſtquam uinũ deferbuerit, tranſfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores. Difficili urinæ, horroribus, retardatis mẽſibus, atque ijs qui per frigora iter faciunt, potum cõuenit, pituitæ craſſitiem extenuat. Colorem alit, ſomnum conciliat, dolorem finit, renum & ueſicæ uitijs auxiliatur.

Ex diuerſis odoramentis facta.

CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνοι ἐξ ποικίλων ἀρωματίδων.
Lat. Vina ex diuerſis odoramentis.
Ital. Vini di diuerſi odoramenti.

FIt & uinum ad deſtillationes, cruditates, tuſsim, inflationes, & ſi humor in ſtomacho coijt. Myrrhæ duæ drachmæ Piperis candidi drachma una, Iridis drachmæ ſex, Aniſi drachmæ tres, omnia plenius tuſa & linteolo inuoluta in ſex uini ſextarios conijciuntur: uinum poſt triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur poſt deambulationem, meraculum, cyathi unius menſura. Fit quoque Nectarites ex Helenio herba, radice ſicca pondo quinque drachmarũ linteolo colligata, & in cõgios ſex muſti addita, & poſt tres menſes effuſa. Facit ad ſtomachi & pectoris uitia. Vrinam pellit. E Syriaca Nardo, & Celtica, Malabathroq; uinum factitatur, hac ratione: Singulorum ſelibram in binos muſti congios mittito, poſt menſes duos colato. Datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc uinũ efficax eſt contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. Prodeſt ſtomachicis, atq; ijs quos pallor decolorat. Alij unciã aut ſextantem Acori, & Celticæ Nardi quadrantem, in muſti amphoram adijciunt. Aſari quadrantem in ſenos muſti ſextarios itidem demittito. Id uini genus urinã ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, iſchiadicisq; conuenit. Radicis ſylueſtris Nardi recentis & tritæ cribrataeq; beſſem in congiũ muſti cõijcito, duos mẽſes quieſcere ſinito. Vtile eſt hepaticis, difficili urinæ, inflationibus ſtomachicis.

Ex diuerſis herbis facta. Ca. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνοι ἐξ ποικίλων βοτανῶν.

Lat. *Vina ex diuerſis herbis.*

Ita. *Vini di diuerſi ſorti d'herbe.*

RAdicis Dauci contuſæ drachmas ſex, in muſti amphorã imponito, & ſimiliter trãſfundito. Facit ad dolores thoracis præcordiorum, & uuluæ. Menſes pellit, ructus ciet, &

urin

urinã. Prodeſt tuſsi, ruptis, uulſisq́; Saluiæ unciã in muſti amphoram, quod idem cum ceramio eſt, mittito. Valet contra renum, ueſicæ, & laterum dolores, reiectiones ſanguinis, tuſsim, rupta, uulſa, & ſuppreſſos mẽſes. Panacis unciã in muſti congiũ mittito, & transfundito. Prodeſt ruptis, uulſis, cõtuſis, orthopnœæ, lienis craſsitiem extenuat. Cõtra tormina, coxendicũ dolores, efficax eſt tardas concoctiones accelerat. Mẽſes & partus extrahit. Aquæ inter cutẽ, & ſerpentiũ ictibus auxiliatur. Vina ex aceto & Dulci radice cõſimili modo fiũt. Oportet enim ſingulorũ uncias octo in ſenos cõgios mittere. tribus mẽſibus macerare, mox in uas trãſferre. Faciũt ad pectus, & latera, & urinã mouent. Seminis Apij recentis, maturi & cribrati unciæ nouẽ in linteo colligatæ in muſti amphorã demittãtur. Appetitum excitat. Stomachicis, & difficili urinæ auxiliatur. Faciles ſpiritus facit. Ex Fœniculo, Anetho & Petroſelino, uina eodẽ modo fiũt & ad eadẽ efficacia. Fit & è flore ſalis uinũ, multò ad purgandũ efficacius, quàm uinũ aqua marina tẽperatũ. Fauces ueſicam renes & ſtomachũ infeſtat: quarè neq; in ſecunda, neq; aduerſa ualetudine prodeſt. Fit etiã uinũ quod Phthoriũ uocãt, quoniã partus necat, & abortus facit, Veratro aut Scãmonia, aut ſylueſtri Cucumere, iuxta radices uitiũ ſato: ſiquidẽ uites ſibi illorum uires adſciſcunt. Id uinũ partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ antè uomuerũt, cyathorũ octo mẽſura dilutũ. Ramorũ Tymelææ cũ ſuis folijs & fructu triginta drachmas mittito in congios tres muſti, & leui igne coquito, donec cõgij duo ſuperſint, defæcatũq; recõdito. Aquoſa purgat excremẽta, & lienẽ abſumit. Chamelæa dũ floret, cũ folijs tuſa & cribrata decẽ drachmarũ põdere in muſti cõgiũ addit. Poſt duos mẽſes, uinũ in uas trãſfertur. Aquæ inter cutẽ hepaticis: & laſsitudine cõfractis: efficax eſt. Iterũ mulieribus: quæ à partu ægrè purgantur. Chamæpityinum ſimili modo fit, ad eadem conueniens: urinam

quoque ciet. Libram radicis Mandragoræ concidito, ſegmenta Lino traijcito, quod ſelibram æquat in muſti cadum dimittito, ibiq́; eſſe ſinito ad mẽſes treis, deinde transfundito. Media potio, heminæ dimidium. Bibitur, paſſo in duplum addito. Aiunt heminam uini congio miſtam, potu ſoporẽ adſerre. Cyathus unus cum ſextario uini potus, enecat: Mediocris uſus eius, doloris ſenſum adfert. Fluxiones incraſſat. Olfactu, potuq́;, & cum inditur, idem præſtat. In congium muſti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri Veratri triti in linteo mundo, mittito: dũq́; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim, ubi pleniuſcule fregeris, inijcito. Poſt aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unũ ex aqua balnei in potu, ad aluũ ſoluendam ijs qui euomuerunt à cœna. Alia ratio: Veratri drachmas uiginti, Iunci odorati uncias duodecim, ſpicæ Syriacæ uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas, in ſeptem uini Coi ſextarios, diebus quadraginta macerandas indito, poſtmodum colato. Dabis in potu ſeſquiheminam. Aliter: Decoctæ marinæ aquæ ex alto petitæ ſextarios duodecim, Veratri candidi libras ſex, in muſti amphora quadrageſimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio: Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in ſenis muſti ſextarijs, diebus quiniſdenis macerato, mox colato: & ſemeſtri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in ſole ſiccatas, imponito in muſti metretam (implet autẽ metreta congios duodecim) & gypſum, in uinum mittito, pondo drachmarum uiginti, & biduo reſidere ſinito, conijcito Veratri nigri drachmas triginta, Iunci odorati, Calami: ſingulorum drachmas triginta, baccarum Iuniperi ſextarios duos & trientem, Myrrhæ & Croci ſingulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito, poſtea colato. Dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat à partu & abortu fœminas. Fœtus extrahit.

Con

Contra ſtrangulatus uuluæ efficax. Scammonites ſic fit, Radicis Scãmoniæ per meſſes effoſſæ, tritæ, & linteo colligatæ drachmas quinque in muſti cõgium mittito: ad dies triginta. Aluum purgat, bilem & pituitam extrahit.

Diuerſæ pro cœli & ſoli ratione Vitis differentiæ. Has receſenre nõ admodum ad rem fecerit, & ex Plinio & Theophraſto poterit curioſus lector haurire, quo vel moroſæ cupiditati ſatisfiat. Labruſca eadem cum Vite eſt, niſi quod non colatur, ſolo hoc diſcerniculo ab illa diſſidens. Vuas paſſas, Galenus & veteres omnes, non puſillas has tantũ Vuas intelligit, quæ ex Oriente & græcia Venetijs afferuntur, ſed omnes puſillas aut grandes, quotquot inſolatæ, ſarina, ficuum more condiuntur. Siquidem ſolus eidem guſtus differentiam prodit. zibit Damaſcenum, Candiacum, Cyprium Vuæ paſſæ numerum ſubibit. Vua paſſa, eſta cum acino aſtringit: his priuata, lenit, zizib quæ nil penè præter corticem & acinum habet idonea tantum reſtringẽndo corpori & roborando ſtomacho. Quod ſi lenititudo ex his mollienda, ægris ſuadendum vt acinos expuãt, quin & huius Vuæ paſſæ præſcribẽdus vſus, quæ ſine acinis naſcitur. Hoc tamen in negotio cãuedum, ne Vua paſſa acerba aut auſtera, ſit, quòd eæ, & cum, & ſine acinis, frigidiores ſunt, corpus aſtringunt, ſtomachum roborant, & parum nutriunt. Oenanthe, ſecundi Labruſcæ generis, flos, pulchrè & abſolutè à Dioſcoride deſcribitur. Thaſiæ aut Amineæ loco, nunc vuis immaturis od Omphacium cõficiendũ vtimur. Vini natura, & vſus tũ cõmodus, tũ incõmodus ſatis ab hoc authore & alijs multis deſcriptus. Hoc tãtũ dixiſſe ſufficiat, Galenum Vini per æſtatẽ, arte profrigeſacti vſum reprobare. Nam quamuis in iuuenum corporibus læſio manifeſta non appareat, ætatis tamen proceſſu, ſub ineuntem ſenectutem ſe prodit malum, ac inde nerui, iuncturæ, & interiora læſionem ſentiunt, quæ aut nullatenus, aut ægrè ad modum curetur. Vinum Melitites, & Mulſum rarò & paucis in locis paratur. Melicraton, ſeu Aqua mulſa, ex tempore fit, ex melle & aqua mulſa, ex tempore fit, ex melle & aqua ſimpliciter. Hydromeli vltra aquam & mel, adduntur quæ diuturnitatem concilient. Aquarum natura cuiuis patet, è cœli, ſoli, fluxus, bonitate vel malitia concepta. Id etiam indigenarum vultus coarguit. Qui ſuperſunt capitum contextus, de Aceti & Vini varia confectiõe, clari ſunt, & ſanè magna pars noſtro tempore non paratur, quæ tamẽ ſi pararentur aut priuatis in domibus aut ſeplaſijs, id maximũ in modũ ægris proficeret. Quapropter ea Matthioli, opinio eſt, Vinum è ligno ſancto frigidis morbis magna fa-

cilitate ægros exoluere, perpello in compluribus ſanitati redditis ſucceſſus argumento.

Metallica omnia, & primùm cadmia.

CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. πας λίθος μεταλλικος, καὶ προτου καδμεια.

Lat. Matallica omnia, & primum Cadmia. Ital. Tutte le Pietre Metalliche & prima della Cadmia.

EX Cadmiæ generibus optima eſt Cypria, Botritis nomine denſa, modicè grauis, & in leuitatem magis declinans racemoſa facie, colore Spodij, quæ fracta cinerulenta eſt, & æruginoſa. Proxima habetur foris cærulea, intus candidior, internatis uenarum diſcurſibus, Onychitæ lapidi ſimilis, cuiuſmodi ſunt quæ è ueteribus metallis effodiuntur. Quædã etiam Placodes, id eſt, cruſtoſa, dicitur, ſegmentis quibuſdam perinde quaſi zonis cincta, ob quod eam zonitin appellauere. Alia Oſtracitis nominatur. gracilis, & magna ex parte nigra. Sed quæ teſtaceam faciem habet terram amplexa eſt. Improbatur candida. Oculorum medicamentis Botrytis nomine, & Onychitis, utilis: reliquæ ad emplaſtra, & farinas quæ cicatricibus inducẽdis inſparguntur. Ad eadem Cypria prodeſt. Ex Macedonia uerò, Thracia & Hiſpania delata, improbantur. Cadmiæ effectus aſtringere, caua explere, ſordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excreſcentia in carne coercere, cruſtas creare, & ulcera quæ cacoethe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur Cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egeſta flatu, & lateribus cameris fornacum inhærente. Prægrandes autem ac ferreæ ſunt rudes, ab officinis appellatæ Aceſtides, per ſumma faſtigia connexæ & concameratæ, ut quæ ab ære iactantur ſurſum corpuſcula cohæreant, & inibi detineantur.

Quæ

Quæ cùm ſpißius inſident, in corpus concreſcunt, & modo genus unũ eius: modo duo, modo omnia perficiũt. Extrahitur & Cadmia in Cypro è monte qui Solis incumbit, cremato lapide cui Pyritæ cognomen eſt, in quo etiam monte quædam quaſi uenæ Chalcitis, Miſyos, Soreos, Melanteriæ, Cærulei, Chryſocollæ, Atramenti ſutorij Diphrygisq́ inueniuntur. Nec deſunt qui Cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant, falſi quadã lapidum cognatione. Qualis inuenitur & apud Cumas lapis, nullam ſui uim oſtendens. Ii eo deprehendũtur, quòd ſunt Cadmia leuiores, nullumq́ alienum mãdentibus ſaporem exhibent. Cõmanducatus item lapis, dentes offendit. Cadmia, utpote cùm cedat, eſum non reſpuit. Alio autem diſcerni poſſunt argumẽto: Cadmia in farinã detrita, & aceto ſubacta, atque in ſole ſiccata, coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appoſitus lapis, proſilit, & fumum igni ſimilem eiaculatur: Cadmia uerò quieta manet, fuliginemq́ luteo colore aut æreo ſplendentem expuit, uario zonarum diſcurſu. Inſuper lapis ignem expertus, atque refrigeratus colorem mutabit, ac leuior multò fiet: ſed Cadmia nihil euariat, niſi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus candidior, ac minus ponderoſa: ſed uiribus nequaquam comparanda ærariæ. Vritur Cadmia ſuperior carbonibus obruta, donec translucida ſpectetur, & ferrei ſtercoris modo bullet. Mox extinguitur uino Aminæo, quæ ad emplaſtra præparatur: ſed quæ ad pſorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo exuſtam conterunt in uino, rurſumq́ fictili crudo torrent, donec pumicoſa uideatur: iterumq́ tritam ex uino, tertio urunt, donec prorſus in cinerẽ redigatur, nihil ſcabritiæ retinens. Hac Spodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effuſa ſubinde aqua, dum ſordidum nihil emergat. Dein coacta in paſtillos reponitur.

Cad

Cadmia duplex. Factitia, & natura fodinis innaſcens. Factitia, in fornacium, vbi æs eliquatur, ſummo, in maſſas nunc racemoſas, nunc cruſtaceas, alias lineares, aut teſtaceas, eo quo Dioſcorides perſcribit artificio & lapide, inſpiſſatur. Quo verò, hinc Cadmia, inde æs conficitur, nihil intereſt terram an lapidem voces. Fit & ex Argentifodinis, ſecretis materiarum partibus. Natiua ſine fornace, olim in Cypro reperiebatur, hæcque impunè vocari lapis poteſt. Id lapidis genus, à Galeno Cypri tum agente, in montibus & torrentibus inuentū, peritiorū tū temporis iudicio, præ cæteris Cadmijs palmā tulit. Crematæ Cadmiæ Vna Botrytis, quæ tenuioribus, Altera Placites, ponderoſioribus partibus conſtat. Tridentinæ fornaces in Perzene (ſic locum fuſorium vocāt) & in Sbozzo Germaniæ, vbi ingens æris copia, excolatur. Hæc eadē eſt cum Thutia Alexandrina, quæ falſo pro vera Thutia habita, ipſiſſima Dioſcoridis eſt Cadmia. Nec mirum ſi nomen illi ſuū deperijt, cùm Dioſcoridis ſæculo Spodij vicem ſuppleuerit, quod & ipſum Thutia eſt imperfecta, & præterea nihil.

Pompholyx. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. πωμφολυξ. *Lat.* Pompholix. *It.* Pompholige.

Pompholyx ſpecie ſola, non genere, à Spodio diſtat. Siquidem Spodos nigricat, & plerunque ponderoſior eſt, pilorumq́ plena, quaſi purgamentum quoddā, quod ab ærariarū officinarum pauimentis & fornacibus euerritur: Pompholyx uerò pinguis eſt, & candida, uſqueadeo leuis, ut in auras euolare poßit. Cuius duo fluxerunt genera: Vnum ad aeris colorem uergens: ſubpingue: Alterum magnoperè candidum, ſummāq́ leuitatem nactum. Candida fit Pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præſtantiorem facere uolentes, detritam Cadmiam cumulatius inſparſerint: nanque tenuißima fauilla, quæ effertur, in Pompholygē coit. Cæterùm Pompholyx non ex æris modo materia & fabrili induſtria factitatur, ſed ex Cadmia quoque, ad gignendam ipſam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc eſt: In domo, gemina contignatione operta, fornax extruitur, iuxta quam mediocris feneſtra ad tabulatum à ſupe

pernis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem uſque perforetur, ad excipiendam ſolis narem. Oſtium mediocre habeat pro exitu ingreſſuq; artificis fabricatum. Domumcula altera huic coniuncta ſit, in qua & folles & flator ſuo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino ſuccenſis, aßidens artifex Cadmiam particulatim fractam inſpargit, à locis ſupra infurnibulum extructis. Idem negocium obit infernè artificis miniſter, ſimulq; carbones adijcit, uſq; dum indita Cadmiæ copia prorſus abſumatur. Itaque egeſta ſuffitu, tenuis pars & leuis materiæ, in ſummam domum euolat, & parietibus, tectis, fornicique adhereſcit: conflatum autē inde corpus, inter initia erumpentibus aquarum bullis ſimile prodit, poſtea minus incrementum capeſſens, glomuſculis uellerum ſimile redditur, ponderoſius autem in ima loca ſe recipit. Sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento coheret: quod tenuiore deterius exiſtimandum eſt, ideo quod multum terræ collegerit, & ſpurcitia in aceruatione refercіatur. Sunt qui hoc modo tantùm fieri Spodium arbitrantur, de qua antedictum eſt. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præſtat. colore aliquantum piceo, ſapore cœni horrido, & ſi fraudem nō experta flagranti carbone inferueſcit, aereum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum eſt, Siquidem à nōnullis adulteratur, taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis großis, & quibuſdam cōſimilibus. Quod facilè cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta ſunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq; raro, aut ſiccam, aut aqua reſperſam, in labellum demittito, quod imbrem cōtineat, & huc atque illuc faciſculum deferens, immergito: ita enim limoſa pars eius ac utilis effluet, & omne ſedimentum in linteolo remanebit. Poſtea reſidere ſinens, aquam cum cinere colis incer-

nito,

nito, & nouam infundens, agitato: & effundito: mutata tantiſper aqua, & colata, dum arenoſi nihil ſidat. Demum aquã exprimito, & ſiccatum cinerem recondito. Alij quantum maximè fieri poteſt ſiccant, & manibus in aqua conterunt, dum Mellis craſſamentum imitetur. Deinde linteo faucibus excepturi uaſis obtẽto, aut laxius illigato, colant, & quo facilius tranſeat, infuſa per linteum largiore aqua, cinerẽ conturbant. Mox ſpumoſum, quod traiectum eſt: & ſupernatat uaſi, concha excipiunt: & fictili nouo ad uſus recondunt. Quod uerò reſedit, ſenſim cribratum, in aliud uas trãsfundũt, relicto arenoſo quod peſſum ierat. Rurſus lapidoſa ſidere patiuntur, & in uas aliud excolant. Hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua reſpergũt, arbitrati arenas lapiloſq; ſuo põduſculo degrauatos, peſſum ire, pilos autem & paleas leuitate ſua in ſublime attolli. Cæterùm cinerem medium ſeparãt, & in pilam coniectum, ut Cadmiã, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marina diluto, modis quos ſuprà diximus: & ita redditur adſtringentior, quàm aquis elota. Vis Põpholygis aſtringere, refrigerare, explere purgare, obſtruere, & aliquantũ exiccare: inter medicamẽta numeratur, quæ leniter cruſtas obducũt. Quòd ſi Spodiõ torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua colliges in paſtillos, fictiliq; nouo, ſubiectis leuibus prunis, orbiculos continuò uerſabis, dum aßiccati fulueſcant. Neque ignorandum, ex auro, argento, plumboq; fieri Spodion: uerùm poſt Cyprium plumbeum maximè commendatur. Quoniã Spodios ſæpenumero deſideratur: neceſſe eſt oſtendere, quæ ſimili uirtute polleant, ut in Spodij locum ſuffici poßint, Antiſpodia uocãt, quoq; modo ſumi debeat. Folia itaque Myrti cum floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo continua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. Iterum in fictile

fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi peraſſatum fuerit, exempta lauantur ad uſus. Idem quoque fit è termite ſyluestris Oliuæ, ſi habeatur: ſin ſecus ſatiuæ cum ſuis floribus, aut malis Cotoneis diſſectis, & detractis oßibus, aut Gallis, aut laceratis linteolis: item ex Moris immaturis, id eſt candidis, in ſole prius arefactis, aut Terebintho, aut Lentiſco, Oenanthe, aut mollibus Rubi folijs, uel è Buxi coma, uel Pſeudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in ſole antea ſiccatas, eodem modo parant. Alij taurinũ gluten. Alij ſuccidas lanas aſperas, pice aut Melle irrigatas, Quæ omnia in Spodij uicem uſurpantur.

THutia vulgaris, quæ eadem cum Cadmia eſt, Lapidis duritiem contrahit: pompholyx leuißima fauilla eſt. porrò in ipſis Aeris fuſionibus atque adeò Cadmia fornaci iniecta, bullæ emergẽtes tenuiſſimarum ac leuißimarũ fauillarum effigie, quæ ſummis fornacum caminis adhæret, pompholygem faciunt. Spodiũ verò, pompholygis extinctæ fauilla eſt, quæ pondere denuò decidit, & circa fornacẽ pauimentũque colligitur. Ceterum vera Thutia, Quod antiſpodium vocamus, vim parem cum Spodio obtinet, neutrum tamen intra corpus ſumitur, & peræque arabum Spodium, hepati non eſt confortando. Elota pompholyx valentißimum, inter ea quæ ſine morſu deſiccãt, remedium eſt, & ideò phagædænis & malignis vlceribus cõuenit. Collyrijs inditur, in oculorũ fluxus & puſtulas. Sedis & genitalium vlceribus ſummè prodeſt.

Aes uſtum. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κεκαυμένος χαλκός.

Lat. Aes uſtum. Ita. Rame abbruſciato.

AEs uſtũ probatur rubrũ, & quod cõtritu colore Cinnabarim imitetur. Nigrũ uerò pluſquã deceat exuſtũ eſt. Fit autẽ è clauis ſolutarũ nauiũ, fictili crudo cõpoſitis: ſubſperſo ſulphure cum ſale pari, omnibus uiciſſim inſparſis: fictile, circumlito figulari creta ſpiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro ſulphure & ſale Alumen

inſpa

inſpargunt. Alij ſine ſulphure ac ſale, fictili multos die urunt. Alij ſulphure ſolo utuntur. Fuliginem tamen excutiunt. Alij òblitos ſciſſili Alumine clauos, cũ ſulphure & aceto, fictili cru do cremãt. Alij in ænea olla aceto reſperſos urunt, & iterũ ac tertio idem efficiunt, poſtea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combuſtum: proximum, in Cypro. Adſtringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat, & ad cica tricem perducit, uitia oculorum emendat, excreſcentia in carne conſumit, nomas cohibet. uomitus ciet, Cũ hidromelite potũ, aut cũ Melle delinctũ, illitúmue. Lauatur ut Cadmia, mutata qua- ter die aqua, donec nulla prorſus ſordes emergat. Aeris recre- mentum, ſtercúsue, quam Scoriam uocant, eodem modo laua- tur, & eandem uim, ſed imbecilliorem, habet.

IMprobatum duci poterit Aes vſtũ officinarum, quod nigrore nimiã vſtionem repræſentet, ſitq; non rubens, vt poſtulat Dioſcorides. At id erroris emandabit diligentia, quæ Dioſcoridis præſcriptionem ſequetur. Et huic conficiendo, vetus quodlibet Aes, cuprumve ſufficerint. Nam no ſtro æuo nauium claui, quò longius perdurent, è ferro conficiuntur. Aes vſtum acre eſt, & aſtrictorium: at elotum, perpulchrè cicatrices inducit, quòd etiam ante lotionem maximè in carnibus duris efficiet: elotum ta men in carne molli præſtantius operabitur.

Flos. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄνθος χαλκοῦ. Lat. Flos æris. It. Fiore del Rame.

FLos æris, quem nonnulli clauorum ueterum pſegma, quaſi reſegmen aut ſegmentum, nominarunt, optimus eſt friabi lis, in atritu fulueſcens, Milij effigie, & numero, breuis, ponde- roſus, modicè ſplendens, atque conſtringens, qui delimatam æris ſcobem non recepit, qua ſæpe adulteratur. Sed id facilè deprehen ditur, cùm dentium illiſu, dilatantur ramenta. Fit autem, cùm æs fornacibus fuſum, in receptacula dilabitur: per cola fiſtula- rum ad ea pertinẽtium. Tum huic negocio addicti miniſtri: ſor- des ex

des expurgantes, aquam clariſsimam infundunt, refrigerandi propoſito. Itaque repentino concretu, ac addenſatione, uelut expuitur & erumpit antedictus flos. Adſtringit, & excreſcentia coërcet. Offuſam oculis caliginem emendat, ſed magnoperè mordet. Quaternum obolorum pondere datus, craſſum humorem extrahit. Carnoſa narium & ſedis uitia abſumit. eruptiones papularum cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fiſtulam flatu impellitur. Vuam, tonſillasq́; reprimit, farina eius cum melle admota.

FLoris Aeris à ſe collecti, hanc rationem tradit Matthiolus. Statim à percolato Aere, in receptacula illi excipiēdo præparata, priuſquam in ſe coaleſceret, lympidæ & gelidiſsimæ aquæ ſitulam ingentem superinijciebat, ac inde confeſtim ingenti cum fragore ex Aere prodeūti prædenſo fumo, tantiſper dum hic vapor & fumus perdurant, palam ſuper Aes, aqua affuſum, continebat. Hæc cum deſijſſent, palam supernè totam minutiſsimis & rubentibus granis, Aes colore cum quodam ſplēdore referentibus factum comperit. Id eò factum eſt, quòd per vaporem pertracta in ſublime tenuiore metalli parte, cum ob aeris frigiditatem in minutiſsima grana cōgelaſceret; in inferiora decidens, palæ ferreæ ſuperincumbebat. Hoc ſemper apud ſe retinuit: quòd ſeplaſijs eius vice Aerugo, & non flos Aeris veneant. Aeris flos ſubtilioris, quam Aes vſtum, aut Aeris ſquamma, eſſentiæ eſt.

Squamma æris. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λέπις. *La. Squamma æris. It. Squama del Rame.*

SQuamma æris, excuſſa ex Cyprijs Officinarum clauis, craſſa quidem ipſa, præſtantior, quæ Helitis, id eſt clauaris, nominatur: ſed ex uili promiſcuoq́; ære, aut candido, uitioſa intelligitur: quam, ut potè tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbantes craſſam, ruffam, præſertim ſi aceti reſperſu, æruginem contrahat. Vim habet adſtrictoriam, extenuantem, re-

primentem, & erodentem. Nomas coërcet. ulcera ad cicatricem perducit. Pota ex aqua mulſa, aquam trahit. Aliqui farina ſubactam, dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum ſcabritiam abſumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris ſquammæ expurgatæ ſelibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter cõturbatur, quouſque peſſum ierit. Abijcitur quod ſubſidit, & effuſa aqua, hemina cœleſtis imbris adijcitur, & diſtenta manu, ſquamma quaſi deſtringenda ſit, uehementer confricatur, dumq́ lentorem emittere cœperit, aqua ſenſim ad ſex heminas uſque ſuperinfunditur, terendo ualidè. Squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq́ apprimitur. Quo facto, expreſſus humor pyxide, ex ære rubro facta, excipitur. Hoc eſt enim uelut flos ſquammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax. Inutile imbecillumq́ quod ſupereſt, lauatur donec nullam prorſus lentitiam excernat, & linteo opertum biduo conquieſcere ſinitur, effuſaq́ extante aqua, ubi ſiccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut Cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ, ex acie, aut mucronibus decuſſæ, quam uocãt ſtomoma, eadem uis. Lauatur modo ſimili, & reconditur: ſed ad moliẽdam alui deiectionem, inefficacior eſt.

SQuãma Aeris, quæ ex tuſo & detrito Aere proſilit, medicina vtilis eſt. Repperitur & ferri ſquãma, & Stomomatis. Omnes potenter deſiccant, quanuis diuersè pro ſuo quæque modo. Squãma Aeris alijs potentius deſiccat, quòd eſſentiæ ſit tenuioris, ac in ſe aliquantum æruginis contineat. At enim ferri ſquãma magis aſtringit, & ab ea Stomomatis ſquãma. Eo fit vt duæ hæ poſteriores in vlcera medicatu contumacia plus polleant, quam Aeris ſquãma. Hæc carnem conſumit & eliquat, & maximè Helite. Squãmæ omnes, magna vehementia mordicant, Qui liquet qua conſtituuntur eſſentiam, non tenuem eſſe, ſed ponderoſam. Stomoma non ex Aere aut ferro prodit, ſed ex Chalybe, quem Acerem vocant, tum maximè cum malleo ſuper incude tunditur, conficiendis armis bellicis, & ruſticis inſtrumentis. Ex Aetio, & Actuario patet

Stomoma non ferrum, ſed Chalybem ſonare.

Aerugo raſilis. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἰοῦ ξυστοῦ. *Lat. Aerugo raſilis. Erugine raſile.*

AErugo raſa fit ijs modis: In cadum, aut aliud conſimile uas acetum quàm acerrimum infunditur. Superponitur inde inuerſum æneum uas, præſertim concameratum: ſin minus, planum: ſitq́ obſtructum, nullúmque habeat ſpiramentum, exempto, quo doliolum obturaueris operculo. Decimum poſt diem inſidens Aerugo deraditur. Aut æris lamina in cadis ſuper acetum ita ſuſpenditur, ne ipſum attingat, & totidem poſt dies raditur. Aut maſſula æris, aut lamina una pluréſue, uinaceis non recentibus, ſed iam aceſcentibus conduntur, & ſimili modo uerſantur. Quinetiam ex delimata æris ſcobe Aeruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri concluſæ malleo ducuntur, ſi quis eas aceto reſpargat, & ter aut quater uerſet, donec Aeruginem contrahant. Tradunt Aeruginem in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibuſdam nonnihil æris habentibus, quibus Aerugo effloreſcit: adduntq́ per caniculæ æſtus è quodam ſpecu manare: ſed illam paucam & optimam eſſe: hanc ſpeluncis effluentem, copioſam quidem, & boni coloris, ſed uitioſam, quod lapides multos collegerit. Pluribus autem modis adulterant aliqui Pumice admiſto, alij Marmore, alij Atramento ſutorio. Sed deprehendemus Pumicem aut Marmor, dum pollice ſiniſtræ manus madefacto, Aeruginis portiunculam altero atterimus: ſiquidem eam diffundi conſtat. Marmoris autem pumicisq́ partes coëunt nõ diſsipatæ, demumq́ tractatione crebra & humoris complexu dealbeſcunt, quin & dentium appreſſu: ſiquidem ſyncera cedit, lęuis, & ſine aſperitate. Atramentum uerò ſutorium igne coarguitur. Namque ſi fictile, aut lamina adulterata Aerugine illinatur, & ferue‍ti cinere aut carbonibus

incaleſcat alterutrum, mutabitur, rubeſcétque id quod Atramentum ſutorium acceperit, quòd id uſtum, ſuapte natura talem ſortitur colorem. Aeruginis quam uocant Scoleciam, duo ſunt genera. Quædam foßilis eſt, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij æris dimidiam heminam aceti albi acrisq́, piſtillo cupreo conterito, dònec ſtrigmenti craßitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cum ſalis foßit, translucentis, aut marini quàm albiſsimi, ſolidiq́, aut certè cum Nitri pari pondere, terito in ſole, æſtuoſißmis diebus, ſub ſydus caniculæ, donec colorem Aeruginis contrahat, & concretu ſtrigmentoſum fiat. Vbi autem ſe in uermiculorum Rhodiacis ſimilium ſpeciem coëgerit, recondito. Efficax, & ualde boni coloris redditur, ſi duas parteis urinæ ueteris, cum una aceti adiaceris, & alia quæ dicta ſunt, peregeris. Sunt qui Aeruginem raſilem, quæ in apparatu non reſpondit, gummi miſto digerant in formas, & ita uendant. Quod genus, ut uitioſum, improbatur. Fit & quædam Aerugo ab aurificibus, mortario & piſtillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta Aeruginum genera, uſto æri omnino reſpondent, ſed magis effectu ualent. Sciendum foßilem Scoleciam præſtantiſsimam eſſe: deraſam ſequi, poſtremo loco factitiam, mordaciſsima tamen eſt hæc, & magis adſtringens. Aurificum autem ærugo raſæ reſpondet. Aerugines omnes adſtringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorum cicatrices emendant, lachrymas cient, nomas ſiſtunt, uulnera ab inflammatione tuētur, ulcera ex oleo ceraq́ ad cicatricem perducunt, callos & ſordida ulcera purgant. Cum melle coctæ, callum fiſtularum erodunt, cum Ammoniaco, collyrij modo, in eas adactæ. Ad gingiuarum autem excreſcentias, & extuberationem utiles. Magnoperè extenuant genarum craſsitiem, cum Melle illitæ. Verùm poſt illitionem ſpongia ex aqua calida locus fouendus eſt.

Reſina

Reſina terebinthina excepta, cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur Aerugo, quacunque uelis minutiſsimè fracta, comminutaq́ in fictili patina, flagrantibus prunis ſuperpoſita: uerſaturq́ donec ſe mutet, & colorem cinereum concipiat. Poſtea refrigerata reponitur ad uſum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum eſt, ſed non prorſus eundem colorem cremata reddit.

Rubigo ferri. CAP. XLVI.

Græ. ἰὸς σιδήρου. *La. Rubigo ferri. It. Ruggine del Forro.*

RVbigo ferri reſtringit. Siſtit fœminarum profluuia admota: potuq́ præſtat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus ſacris, & papularum eruptionibus medetur. Perquàm utilis ad ſcabritias genarum, reduuias, & pterygia. Condylomatis prodeſt, gingiuas firmat, podagras illita lenit, alopecias replet. Vinum aquáue, in qua candens ferrum ſit reſtinctum, potu cœliacis, dyſentericis, lienoſis, cholera laborantibus, & diſſolutis ſtomacho auxiliatur. Stercus ferri, quam Scoriam uocant, eadem poteſt quæ Rubigo, ſed inefficacius. Aconito, ex aceto mulſo potum, opitulatur.

AErugo, quæ Aeris *rubigo eſt: vt in ferro, ferrugo, ſeplaſijs & recentibus medicis,* Viride Aeris, *magna abundantia in omnibus pharmacopolijs habetur, licet ſynceræ ſit parum, adulteratæ ingens copia.* Nam *cum* Aerugo, *aut foſsilis ſit, aut factitia: foſsilis quòd fodinis innaſcatur, & quòd non rarò* Vermilorum *ſpeciem contrahat,* Græcis, Ios *ſcolex nominatur.* Hæc *ex* Cypro *noſtro tempore in* Italiam *non affertur. factitiæ præparandæ multi ſunt modi.* Nam *& è* Laminis *æreis deraditur, & deraſa in maſſas formatur, ac inde* Græcis, Ion xiton *dicitur.* Hodiè *cum optimi copia non ſit, mediocri vtimur, quod cum aceto fit & vinaceis.* Nam Scollecia *noſtro æuo hauddum in vſus recepta, ſicut nec* Germanica *foſsilis* Aerugo. Errant *qui* Aerugine, *pro ſquama* Aeris *vtuntur, ſed iam detectus error, & in totum tollendus.* Ferrugo, *ſeu ferri rubigo, & ſtercus ferri, ſeu ſcoria res notiſsimæ ſunt, caueant tamē imperitiores, ne ſquammā ferri, quæ tuſione excuſſa, in maſſam vnde*

exiliјt rurſus indi poteſt, cum ſtercore ſeu recremento confundant, quæ ſpuma eſt, è ferro ignito exiliens.

Plumbum elotum. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πεπλυμένος μόλιβδος. *Lat. Plumbum elotum. Ita. Plombo lauato.*

LOtura Plumbi ſic fit: In mortarium plumbeum aquã inјiciens, piſtillo plumbeo terito, donec nigreſcat aqua, & li-mi modo craſſeſcat, aut lutulenta reddatur. Linteolo deinde co-lato, aquam ſuperinfundens, quo facilius quicquid eſt reſolutũ incerni poſsit. Hoc iterum facito, uſquedum ſatis tibi habuiſſe ui deatur. Vbi conſederit, priore aqua affuſa, nouam adјiciens, ut Cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia. Poſtea in paſtillos cogens, reponito. Quidam ſcobem mundi Plumbi lima quæſi-tam, mortario piſtilloq; lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigreſcat. mox ubi id peſſum ie-rit, effuſa aqua, colligunt in paſtillos. Nam tritum uehementer, Ceruſæ ſimile redditur. Aliј elimatæ ſcobi modicam Plumba-ginem adјiciunt, affirmantes ita ælotum Plumbum præſtan-tius eſſe. Poteſt refrigerare, adſtringere, inducere, mollire, ex-plere caua, ſiſtere oculorum fluxiones, & ulcerum excreſcen-tia. Sanguinem ſupprimit, prodeſt contra ſedis ulcera, condylo-mata, & hæmorrhoidas, ex roſaceo. Item, ad ea quæ ægrè cica tricem ducunt: & in totum Spodiј effectus præbet, niſi quod nõ obducit cruſtas. Syncerum Plumbum, aſtrictu, marini ſcorpio-nis draconisq; plagis auxiliatur.

Plumbum vſtum. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μόλιβδος κεκαυμένος. *La. Plumbum vſtum. Ita. Plombo abbruciato.*

Vritur

VRitur Plumbum ſic: Super quam tenuiſſimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, ſulphur inſpargito: additisq́ aliis rurſus laminis, interiecto ſemper ſulphure, uſque dum uas expleueris, ſuccendito. Flagrante autem Plumbo, ferrea rude uerſato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq́ è Plumbo non uſtum hæſerit: tum demum, obſtructis naribus, eximito: alioquin halitus plumbi noxius ſentitur. Aut elimatam plumbi ſcobem in olla ſulphure urito. Alij laminas in fictili crudo, ut dictum eſt, imponunt fornaci, aut foco, & circumlinentes operculum, dato exili ſpiramento, urunt. Alij pro ſulphure Ceruſam aut Hordeum inſpargunt. Alij integras laminas imponentes, acrigine utuntur, & rudicula ferrea continuè mouent, dum in cinerem ſoluantur. Sed difficillis huiuſmodi uſtio, & ſi uehementius uratur, contrahit ſpumæ argenti colorem, Magis tamē nobis placet prima urendi ratio. Plumbū uſtum lauatur ut Cadmia, & reconditur. Eoſdem effectus habet, quos Plumbum elotum, ſed multò acriores. Recrementum Plumbi, quod Scoriam uocāt, optimum eſt, denſum, fractu contumax, Ceruſam planè repræſentans, nihil plumboſi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri ſplendorem imitatur. Eadem quæ Plumbum exuſtum poteſt, ſed magis adſtringit. Lauatur in mortarijs infuſa aqua, & refuſa ſumma aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idq́ ſæpius, dum recrementum abſumatur. Dein ubi conſederit craſſamentum, aqua effuſa, digeritur in paſtillos. Molybdoites lapis á Plumbi ſimilitudine dictus, reſpondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

Stibium. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. στίμμι. Lat. Stibium. Ita. Stibio.

STimmi optimum, quod ſplendidiſsimum eſt, modoq; nitedu larum emicat, confractu cruſtoſum, nihil terræ aut ſordidi habens, friabile, quod Stibi appellarunt, alij Platyophthalmon. Vis eius aſtringere, meatus obſtruere, refrigerare, excreſcentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere: ſordes & ulcera oculorum expurgare. Siſtit & ſanguinem è cerebri mem brana profluentem. Et ut in uniuerſum dicatur, uis uſto plumbo ſimilis eſt priuatim, ambuſta igni, in puſtulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum, cruſtoſas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera & exigua Ceruſa. Torretur pinſita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur cruſta, exemptumq; reſtinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus ſuccenſis efflatum, quoad igni deflagret. Si enim paulò magis concremetur, Plumbum fit. Lauatur, ut Cadmia & æs. Sunt qui ut Plumbi recrementum eluant.

Molybdæne, ſeu Plumbago.

CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μολιβδαίνα. Lat. Plumbago.

Ital. Piombagine.

MOlybdæna optima eſt flaua, argenteæ ſpumæ æmula, modicè ſplendens: cùm teritur, rufa. Decocta cum oleo iocinoris colorem trahit. Vitioſa eſt, quæ aërem aut colorem Plumbeum refert. Gignitur ex Auro & Argento. Eſt etiam quædam foſsilis, ad Sebaſtiam & Corycũ inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidoſa non ſit, aut recrementoſa, ſed nitens & flaua. Vim habet ſpumæ Argenti, aut recremento Plumbi ſimilem. Vritur lauaturq; eodem modo. Miſcetur conuenientiſſime medicamẽtis quæ Liparas uocant, atque emplaſtris minimè

mor

mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. Glutinantibus tamen medicamentis, aut abſtergentibus non conuenit.

PLumbum nigrum eſt, & candidum. At elotum Plumbum, è nigro fit tantum. Porrò Plumbi retrimentum ſeu ſcoria, non id eſt quod cũ liqueſit plumbũ, imo vaſis inſidit cũ mihit aliud ſit quã Plumbũ, qđ (vt ita dicã) calcinari incipit, & facile in plumbi naturã rediret, vt miſto Lithargyrio fit: ſed ſpuma illa, quæ ſupernè expuitur, tum cum in fornace ingens foſsilis Plumbi maſſa percolatur. Hæc denſa eſt, dura, rubeſcens, vitri tranſparentia, viſiturque è Tridentinis & Germanicis fornacibus magnis aceruis à metallicis eiecta. Plumbarius lapis, ſi Marqueſita vulgaris nõ eſt lapis eſt profectò, vt bonæ ſimpliciariorum parti videtur, è quo Plumbum excoquitur. Eſt etiam argenti ſimul & plumbi ferax vena. Stibium, quod Arabum ſectarijs Antimonium in Germanicis maximè fodinis, in Italicis & Gallis etiam reperitur. Stibium cum quo lubuerit metallo in vaſculo fuſorio permixtum, etiamſi ferrum ſit aut chalibs, celerius eliquandi materiam præbet. Laudatur ſcintilans, fragille, quod in longas fiſſuras rumpitur, non in rotundas particulas. Id fœmina vocatur. Mas verò, aridius & magis eſt ſcabrum, minuſque ponderoſum & ſcintillãs, & arenoſius. Plumbago factitia eſt, & natiua. Factitia in fornacibus procreatur, in queis Aurũ & Argentum eliquantur, nempè cum fodinæ non tantum in ſe Plumbi contineant, quantum eis percolandis ſufficiat, vbi eis vena Plumbi, aut Plumbum purum adijcitur, nunquam non in fornacis fundo Plumbum calcinatum, ſimile Lythargyrio reperitur. Natiua, ea planè eſt vena, quæ Argentum ſimul & plumbum continet.

Argenti recrementum. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αργυρȣ σκόρια. *Lat. Argentum recrementum. Ital. Scoria d'argento.*

REcrementum Argenti, quod Scoriam uocant, aut Helcyſma, aut Encauma, Molybdænæ uim habet. Quare emplaſtris quas phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, ut potè cúm adſtringat, extrahátque.

ARgenti ſcoria ſeu recrementum, factitio, Eſmalto, è vitro (ſic dicũt) ſimile, ac diuerſorum eſt colorum. Quod euenit vbi argentiſodina adiacentes habeat aliorum metallorũ fodinas, maxima tamen ex parte nigra eſt, cæruleis & viridibus lineis diſtincta, quãuis & quædam in totum cæruleæ, quædam virides ſint, vt Eſmaltum, perlucidæ.

Spuma argenti. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λιθάργυρος. Lat. Spuma Argenti.
Ita. Lithargirio.

SPuma Argẽti quædam gignitur ex arena, quam Molybditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfectè igni incandeſcat. Altera ex argento, Tertia ex Plumbo. Probatiſsima eſt Attica. Secunda Hiſpanienſis. Has ſequitur quæ fit Dicæarchiæ, id eſt Puteolis, Bayſ, in Cãpania, & Sicilia: plurima enim hiſce locis è flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore ſplendet, Chryſitis appellatur, omnium optima: quæ in Sicilia, Argyritis: quæ ex argento, Calabritis. Vis autem adſtringere, mollire, explere caua, excreſcentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argẽti ſpuma, confractis partibus ad magnitudinẽ iuglandiũ, prunæ ſuperpoſitis: ita accenſa follibus, ut cõflagret, abſtergitur inſidẽs ſpurcitia, & reconditur. Aliqui ter aceto aut uino reſtinguentes, rurſus urunt, & eadem proſequuti, reponunt. Lauatur ut Cadmia. Vt Argyritidi nominatæ, aut, ſi deſideretur, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticæ menſura, fictili nouo ſuperfuſa aqua, addito cãdidi Tritici pari pondere, priuatimq́ pugillo Hordei, linteolo puro, raro, anſulis uaſis alligato, coquitur, donec Hordeum fractum diſsiliat: deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfundũtur. Triticum abijcitur. ſpuma Argenti uehementer manibus affricando infuſa aqua lauatur, aſsiccataq́ in Thebaico mortario te-

ritur

*ritur, affuſa feruēte aqua, donec ſoluta fatiſcat. Excolata aqua,
iterū tota die teritur, & ueſperi infuſa calida aqua ſinit̄. Manè
colis excernitur, alia infunditur, atque ter die excolatur. Id ſe-
ptē diebus fieri ſolet. Poſtea additis ad ſingulas minas ſpumæ
Argēti, quinis ſalis foßilis drachmis, infuſaq́; calida aqua, ter
die teritur, & addita aqua excolat̄: cumq́; inalbuerit, calida in-
fuſa, idē facito, dum nullā prorſus ſalſedinē reſipiat. Demū ardē
tißimo ſole ſiccata, eiecto prius humore, recondit̄. Sin minus, mi
na ſpumæ Argyritidis diligēter teritur, addito ſale foßili trito,
triplicato pondere, in fictile nouū conijcitur, aqua infunditur, ita
ut ſuperemineat. Mouetur quotidie manè & ueſperi, aquaq́; ſu
perfundit̄, priore nequaquā effuſa. Hoc fit triginta diebus: nãq;
niſi moueatur, craſſeſcit, uſque in duritiem teſtæ. Poſt hæc effuſa
leniter muria, in Thebaico mortario ſpuma Argēti teritur, con
iectaq́; in fictile aquā continens, manibus diligēter agitat̄, muta
ta ſubinde aqua, donec nullū ſalſuginis indiciū præbeat. Deinde
quod ex argēti ſpuma candidū apparet, in uas aliud transfert̄,
& redactū in paſtillos, plūbea pyxide condit̄. Alij ſpumā Ar-
genti in fabarū magnitudines cōfractā, in uentre ſuillo crudo ex
aqua coquūt, dum uiſcus eliqueſcēs cōtabeſcat. Exemptamq́; cū
ſale pari terūt, & ut ſuprà dictū eſt, lauāt. Sunt qui ſalis libram
unā, & ſpumæ Argēti tantundē, in ſole terāt, aqua cōtinuè mu
tata, dū cãdor ei detur. Alia ratio: Sumito quãtūuis Argēti ſpu
mā: ubi lana cãdida inuolueris, fictili nouo indita aqua, cū pugil
lo fabarū recētiū repurgatarūq́; decoquito. Cūq́; fabæ diſruptæ
dehiſcēt, lanaq́; nō denigret, exēptā Argēti ſpumā, et altera la-
na inuolutā, iterū coquito, cyathū aquæ & parē fabarū modū
adijciēs. Eadē tertio, q ſuprà, facito. In ſumma, tantiſper, dum la
na iam nō inficiatur. Inſuper trãſfundēs in mortariū, ad ſingulas
ſalis foßitij libras, adijcito octogenas ſpumæ Argenti drachmas
Atticas, et terito: intermittēsq́; Nitri quā albißimi cū aqua di-
luti*

luti drachmas quadraginta ſeptem indito: iterum terito, donec ſatis candoris contraxiſſe uideatur. Ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi cõſidere deſierit, colato. Tum nouam ſuperadÿciens aquam, manibus probè uerſatam, ſinito ut conſidat, ac rurſus per colum adÿcito. Alternis eadem proſequere, dum pura aqua dulciſq; effluat, & nullã ſalſedinem præ ſe ferat. Poſtremò in fictile nouum translatam, colato ſenſim omni humore, ſoli quadraginta diebus ſub caniculæ ſydus exponito, & ſiccata utitor. Elotam autem conſtat ad oculorum collyria prodeſſe, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugoſas facies, & cicatricoſas, laceratasq; & macularum plenas.

Argenti ſpuma aut Lithargyrium *fit in fornacibus vbi* Argẽtum *depuratur, è plumbo nigro, à coctionis diuturnitate, & metallorum aliorum exhalatione ea forma concepta.* Porrò *color quo obducitur aureus vel argenteus, non ex* Auri *vel* Argenti *ſpuma proſilit, vt ſeplaſiÿs viſum eſt, ſed vt plus, minusve* Aeris, *defæcando* Argento, *immittatur.* Nam *ſi maxima pars* Aes *ſit, aureo colore* Lithargyrium *imbuetur, ſin modicum, aut nihilum ſit* Aeris, *argenteo inducetur.* Et *reuerà* Lithargyrium, *nihil aliud eſt, quam* Plumbum Aeri, *aut aliquando* Argento, *depurantium indiligentia permixtum.*

Ceruſa. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ψιμμίθιον. *Lat. & Ita. Ceruſa.*

Ceruſa fit hoc modo: Infuſo in urceum oris lati, aut fictile labellum quàm acerrimo aceto, laminam plumbeam ſupra fictilis ſpiraculum, ſubiecta prius arundinea tegete, firmato: ſuperiectiſq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi reſoluta fuerit, defluenſq; deciderit, humorem purum ad ſumma delatum colato, craſſamentumq; transfundito. Debet quoque ſiccari in ſole, mox truſatili mola teri, aut aliàs tritum cibrari. Poſtea quod ſupereſt duri, in tenues partes redigendum cribrandumq;

Vicíſ

Viciſsim eadem tertio quartoq́ facienda. Melior, quæ primò cribrata eſt, & medicamentis oculorum aſſumenda. Secundum locum tenet ſequẽs, & reliquæ ſuo ordine. Nec deſunt qui ligneas rudes in medio uaſe appendant, & deraſo ceu ſitu impoſito, ita ut acetum non contingat, inditoq́ operculo circumlinentes dimittunt. Poſt dies decem, laxato obturamento uiſunt. Cumq́ reſoluta materia fuerit, reliqua, ut ſuprà diximus, exequuntur. Si aũt quis in paſtillos uelit digerere, aceto acri ſubacta, diuiditur in paſtillos, qui in ſole ſiccãtur. Aeſtate tamen ſupradictum opus obeundum eſt: ita enim candida atque efficax redditur. Quinetiã hyeme paratur, urceis ſupra furnos, balnea, aut fornaces impoſitis: aſcendens enim calor, idem quod ſol præſtat. Laudatiſsimam fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedæmone, proximam Puteolis. Torretur hoc modo: Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam Ceruſam imponito, & aſsiduè uerſato, cũq́ cinereum colorem traxit, eximens refrigerato, & utitor. Eſt & aliud urendi genus: Trita patinis nouis ſupra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec colore ſimilis Sandarachæ fiat: extractaq́ ad uſus miniſtratur. Quæ uerò ita parata eſt, Sandyx à quibuſdam dicitur. Lauatur Ceruſa Cadmiæ modo. Vis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareq́: inſuper excreſcentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. Miſcetur ceratis, & emplaſtris quæ Liparæ uocantur, paſtillisq́. Eſt autem letalis eius potus.

CEruſa, plumbum eſt acerrimi aceti halitu incraſſamentum, poſt in truſatili mola tritum, denuò cribratum, in pollinem reſolutũ. Ea exuſta, donec ruſum colorem imbuat, Scandicem facit. Officinarum Minium, & Scandix, vna & eadem res ſunt.

Chryſocolla. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χρυσοκόλλα. *Lat.* Chryſocolla. *Ita.* Borrace.

CHryſocolla laudatiſsima Armeniaca, colorem Porri quã ſimillimè reddens. Secundum locum ſibi uendicat Macedonica, & proximum Cypria, quo in genere præfertur pura: damnatur, quæ terram, aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc eſt: Tuſam infuſa aquà, mortario expaſſa manu ad pilam uehementer fricato, & ſtatim quàm conſederit, colato. Alteram infundens aquam, rurſum terito. Hæc uiciſsim proſequere, donec pura ſynceraq́ſ ſpectetur. Dein ſiccato in ſole, & ad uſus recondito. Quòd ſi urere uolueris, ex ea terens quod ſatis eſſe uidebitur, patinis ſupra carbones adponito, & alia facito quæ ſuprà diximus. Dos Chryſocollæ ad purgandas cicatrices. Excreſcentem carnem coërcet. Adſtringit, purgat, excalfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. Inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre poſſunt.

CRyſocolla in fodinarum cauernis inuenitur, foras per auri venas exudãs, limo per frigus hybernum, ad punicis duritiem condenſato. Laudatior quæ in Aeris fodinis: ſecundum ab ea locum obtinet, quæ in Argenti cauernis, reperitur. Quæ ex plumbi cauernis, improbatior illa eſt, quæ ex aurifodinis extillat. Factitia fit, aqua per totum veris tempus imbuta vena ad Iuniũ vſq;, ac poſtea Iunio & Iulio menſibus reſiccata, in Chryſocollam euadit, quæ profectò, nihil eſt aliud, quã vena putrefacta. Officinarum Borrax, nã ita Chryſocollam Officinæ vocant, magna ex parte ſyncera non eſt, colore in eo vt plurimũ nigricante, non in viridi obſcuro, vt par erat. Quinetiam magna copia eſt factitiæ, ex alumine rupeo, vi ignis, & armeniaco ſale coalita. Id Borracem refactũ vocant. Plus de virore concipit, quæ ex ærifodinis, nigrorẽ quæ è plumbi cauernis: albedinem, quæ ex Argentifodinis condenſatur. Auro ferruminando lutea, quæ aurifodinis præſtãtior: medicinæ, viridis ex ærifodinis.

Lapis Armenius. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀρμένιος λίθος. *Lat.* Lapis Armenius.

Ita. Pietra Armenia.

ARmenius lapis præfertur læuis, colore cæruleo, perquàm æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chryſocolla præſtat, ſed inefficacius. Quinetiam uſum habet ad pilos in palpebris alendos.

ARmenius Lapis colore Chryſocollã refert. Selectiſsimus eſt qui ſummè viret, & propè ad cæſium accedit. Qui in pluribus Germaniæ locis reperitur lapis, conficiendo colori quẽ propriè, è viridi cæſiũ vocant, Matthiolo verus eſſe ducitur, Armenius lapis. Nec obſtant natales. Siquidem manifeſtò videre eſt, ſeplaſijs Cadmiã, Thutiæ: Spodij, diuerſa Antiſpodia: & floris æris, viride æris vicẽ referre: cum tamẽ hæc ſingula in fodinis reperiantur. Porrò ſi is lapis in officinis non reperitur, non ſtatim ſequitur in metallicis fodinis non reperiri. Lapis armenius per Tralianũ humores melãcholicos expurgat, impunè, nec diſpari ab Elleboro albo virtute. Per Aetium pueris cõfert quibus ſtrictum eſt pectus, prouocandoq; vomitui peculiaris. In epilepſia ſine noxa ad tertiã vnciæ partẽ offertur, cum decocto Centaurij minoris. Galeno lapis armenius virtutis eſt abſterſoriæ cum leui quadam acrimonia, & leuiſsima vi aſtrictoria.

Cœruleus. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. κύανος. Lat. Cæruleus. Ita. Lapis Lazuli.

COerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro, copioſior ex arena littorali: ſecundum quoſdam ſub cauatos ſpecus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut Chalcitis. Lauatur ut Cadmia. Vim habet reprimentem, & modicè erodentem. Cruſtas gignit, & exulcerat.

CAeruleus, ſiue Lapis Lazuli, probatiſsimus qui ſcintillis aliquot aureis emicet. Arabum ſectarij Cæruleum, & armenium lapidẽ quod quadantenus cognati ſunt, viribus et ſpecie confundunt. Et ſanè in Germanicis fodinis inuicem & in vna ſæpenumerò maſſa adnati reperiuntur, ab eaq; coloris propinquitate, eandem & vim & pretium apud pleroſque obtinuere. Attamen Lapis Lazuli venenatus non eſt, ſed per Manardũ, diligenter elotus, purgat innoxiè, humorẽ præcipuè melãcholicũ, quãtum

quãtumuis Auicẽna putrefactorium dicat. Siquidem acrimonia putrefacit, quã lotio commoda emendat. Porrò Germanicæ fodinæ, auro notatũ non procreant, namq; ſic diſtinctum in aurifodinis tantum, & è quibus argentum ſimul & æs extrahuntur, & alibi naſcitur nuſquam. Quocirca bonitate & precio præcellentiſſimus Lapis Lazuli, qui ex aurifodina educitur, quoq; vltramarinum (ſic vocant) Azurum fit. Maritimis littoribus innaſcens, inſpiſſatæ arenæ non abſimilis, vix, aut nullatenus, noſtro æuo reperitur.

Indicum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰνδικὸς λίθος. *Lat.* Indicum. *It.* Indico.

Indici duo genera. Vnum ſua ſponte naſcitur, tanquam ſpuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ: & eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimum exiſtimatur, quod cærulei ſpeciem præbet, ſuccum ſuum ſorbet, & leue. Inter medicamenta eſt quæ leuiter adſtringunt, & inflammationes, tumoreſq; rumpunt. Purgat & reprimit ulcera.

Plinianum Indicum, quod in infectorijs officinis è Purpuræ ſpuma confieri ſcribit, aliud eſt à noſtro, quod ex Iſatide, ſeu Guado fit, quoq; pictores vtuntur inducendo (ſic loquuntur) cæleſti obſcuro, alijſq; coloribus, & quod Auripigmento permixtum, colorem viridem pulcherrimum facit: & perinde à Dioſcoridis Indico diſcrepans, quod ſpumam facit, ex Indicarum arundinum germinatione.

Ochra. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὤχρα. *Lat.* & *Ita.* Ochra.

Ochram leuiſſimam, & omnino luteam eligere oportet, ſaturatam, non lapidoſam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur Cadmiæ modo. Vis eius adſtringere, erodere, collectiones & tubercula diſſipare. Excreſcentia in carne repri

reprimit caua cum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

OChra lutei coloris terra in pictorum vſus cadens, è cauernoſo fodinarum plumbi vapore, eiuſmodi colorem imbuit. Nam *Athenienſis* Ochra *memoria perijt.*

Cinnabaris. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. κιννάβαρι. Lat. Cinnabaris.

Ita. Cinabro.

HAllucinantur qui Cinnabarin Minio eandem eſſe exiſtimant. Minium enim in Hiſpanijs ex lapide quodam argẽteæ arenæ permiſto, temperari ſolet, alioquin non dignoſcitur. Fornacibus autem in florentiſſimum flagrantiſſimumq́ colorem permutatur. In metallis uerò ſtrangulantem halitum eructat, Itaque facies incolæ ueſicis obuelant, ut per illas ſpectẽt, nec reſpirando noxium aërem attrahant. Eo pictores ad ſumptuoſa parietum ornamenta utuntur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno conſtat. Hactenus inuenitur, ut uix perſicoloribus pictorum lineis ſatisfaciat. Intento colore nec diluto præditum: quare quidam ſanguinem eſſe draconis exiſtimauerunt. Vim habet Cinnabaris Hæmatitæ lapillo eandem. Conuenit ad oculorum medicamenta, uerùm efficacius, magis enim adſtringit & ſanguinem cohibet. Ambuſtis igni, & papularum eruptionibus cerato excepta, medetur.

CInnabaris quo ſeplaſiæ & pictores vtuntur, longè diſtat à Dioſcoridis *Cinnabari.* Nam *noſter & factitius eſt, & foſſilis, venenatus, & exitioſus.* At Dioſcoridis *Cinnabaris ex* Africa *affertur, modica quãtitate, vi eadem qua lapis* Hæmatites, *non foris tantum applicitus, ſed etiam intra corpus ſumptus.* Quod *vulgari noſtro* Cinnabari *non conuenit, nempè erodenti, exulceranti, venenato, oculorum ac interiorum inimico.* Plinius *ſanguinem putat eſſe draconis in pugna cum elephante contuſi.* Sed *id falſum eſt.* Per Cadamoſtum *in affricanæ nauigationis*

hiſtoria cap. 4. Sanguis Draconis*, lachryma eſt gummoſa & liquida, quæ ex* Africana *arbore diſtillat, colore puriſsimi & ſummè naturalis ſanguinis.* (Hic hodie Italis *dicitur, Sangue di* Drago *in lagrime*) *Incolæ quo maior ſit copia, corticem ferro incidunt, & collecto liquore, ahenis igni incoquunt, & ſanguinem* Draconis *vocant*. Liquor *hic ex* Africa *allatus, pauca quantitate, in pictorum vſus inducendis vmbris, & deliniendo rubro claro, (vt vocitant) adde his quod experientia cognitus eſt* Hæmatiti *virtute conſimilis, & aſtrictorius, non dubiam fidem facit,* Dioſcoridis *Cinnabarin, idem eſſe cum hoc Africano liquore*. Cæterum *Cinnabaris foſsilis, rubens eſt lapis, non extrema duritie, at ponderoſiſsimus, & non raro argento viuo intantum farctus vt ſpõte extillet, haud aliter, quàm arte & vi ignis educitur.* Factitius *fit ex* Argento *viuo & ſulphure per viam ſublimitationis*. Minium *quod hoc capite ſcribit* Dioſcorides*, noſter eſt* Cinnabaris *foſsilis* . Minium *vulgare, nihil aliud eſt, quam* Sandix.

Argentum viuum. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑδράργυρος. *Lat.* *Argentum uiuum.*

Ita. Argento uiuo.

ARgentum uiuum fit ex Minio, quod abuſiuè Cinnabaris dicitur, patinis fictilibus, impoſita ferrea concha Cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla ſuperlita, carbonibus ſuccendunt. Siquidem deterſa fuligo, quæ calici inſidet, refrigerata in Argentum uiuum coit. Quin etiam inuenitur in argentifodinarum tectis, ſtillatim concretum. Alij per ſeſe in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut ſtagneis, aut argenteis uaſis: ſiquidem aliam materiam omnẽ exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet: ſuo enim pondere interna exeſt. Remedio eſt lac multum ſubinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum Abſinthio, aut Apij decoctum, aut ſemen Ormini, aut Origanum, uel Hyſſopum cum uino, Auri limati ſcobs, id eſt, ramentum quàm tenuiſsimum, epotum, mirabili eſt auxilio.

Argentis

ARgenti viui vena, & ſola, & cum marmore repperitur, Montes aliquot qui à Goritia vnius diei interuallo diſtant, caueas habẽt minerales, vbi abundantiſsima copia repperitur. Huius conficiendi facilis eſt ratio. Cinnabaris foſsilis, longè amplius Argentum viuum exudat. Id philoſophi alchimiſtæ metallorum omnium ſemen & originem fecere, eamque cauſam eſſe cur condenſari non poſsit. Attamen contra eorum opinionem, argento & auro, quàm omni alio metallo citius vnitur. Siquidem metalla omnia quæ Argento viuo immittuntur, innatãt, præter aurũ quod ilicò fundũ petit, quod ei cæteris citius implicetur.

Rubrica Sinopica. CAP. LXI.

Gr. μίλτος σινοπικὴ. La. & It. Rubrica Sinopica.

RVbrica Sinopis maximè probatur grauis, denſa, ad iocinoris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, cùm diluitur impendiò fuſilis. Effoditur in Cappadocia, ſpeluncis quibusdam, expurgataque defertur in Sinopem urbem, in qua uenditur: unde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriã, quaſi inducendo obſtruentem & adſtrictoriam. Quapropter uulnerarijs emplaſtris, & paſtillis exiccãtibus, & adſtrictorijs commiſceri ſolet. Aluum ſiſtit, in ouo ſumpta aut clyſtere infuſa. Datur iocinoris uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. CAP. LXII.

Gr. μίλτος τεκτονικὴ. Lat. Rubrica fabrilis. Ita. Rubrica fabrile.

RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior eſt. Optima Aegyptia & Carthaginenſis, lapidum expers, friabilis Gignitur etiam in Iberia, quæ ad occidentem ſpectat, Ochra exuſta, & degenerante in Rubricam.

RVbrica Sinopica, vt ex Dioſcoride apparet, olim è Cappadocia afferebatur, Nunc verò, eius vſus perijt. Rubrica fabrilis rufa eſt gleba, quam Bolum noſtro æuo nuncupant.

Lemnia terra. CAP. LXIII.

Græ. λημνια γῆ. La. & It. Terra lemnia.

LEmnia terra, cuniculoſo in ſpecu nata, è Lemno inſula, paluſtri loco defertur, inibi electa, & caprino ſanguini permiſta: quam incolæ cogunt in paſtillos, & imagine capræ ſignãt unde & Sphragida ægos, hoc eſt, Sigillum capræ, appellauere. Vim antidoti habet contra pernicioſa uenena ſingularem. Pota cum uino, & præſumpta, euomi uenena cogit. Contra ictus morſusq́ animalium, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodeſt. Antidotis familiaris. Sunt qui hac ad ſacrificia utantur. Eſt & dyſenteriæ utilis.

LEmnus *inſula, vnde terra* Lemnia *olim exportabatur, vulgo hodie* Stalimene *dicitur.* Q*uæ noſtro tempore ſigillo impreſſa* T*urcico,* T*erra ſigillata ad nos affertur, vera non eſt & impermixta terra* Lemnia, *cum hæc ſupramodum ſit rubens, terra vero ſigillata dilutius rubeat, quod cum alia terra miſtionem coarguit.* Porro *è doctorum hominum cenſura, quem* Bolum armenium Orientalem *vocant, infucata & inadulterata eſt,* Lẽnia *terra.* No*n enim ex armenia, vbi verus & ſincerus* Bolus *repperitur, is* Bolus *affertur, ſed ex* Lẽno *inſula. Siquidẽ* Bolus *armenius* Ochræ *in morẽ palleſcit, nõ rubet.* Id Lemnienſiũ *mercatorũ fit dolo, qui quo res diuerſas mentiantur, ex vna & eadem* Lẽnia *terra, cum pura eſt, in armenium* Bolum *quæſtum faciunt: hac vero miſta & adulterata, in terram* Lemniam *compendium faciunt.*

Atramentum ſutorium. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. χαλκανθον. *La. Chalcanthum. Ita. Vetriolo.*

ATramentum ſutorium genere quidem, unum & idem eſt mole & concretum: ſed in ſpecie differentias treis habet. Vnum namque humoribus ſtillatim in cuniculos quoſdam colatis, concreſcit: quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, ſtillatitium appellatur. Peteſius ipſum Pinarion uocat, alij Stalacticon, id eſt, ſtillatitium. Alterum ſimplici ratione fit in ſpeluncis: poſtea transfuſum in excauatos ſcrobes, concrementum capeſsit

ſit, quod Pecton, id eſt, concretitium, propriè nominatur. Tertiũ dicitur coctile, & in Hiſpania fieri ſolet: ſed inutile ac inualidiſſimum eſſe conſtat. Ratio parandi hæc eſt, Aqua madefactum decoquunt, mox in piſcinas transfundunt, & reſidere patiuntur. Hoc certis diebus coaleſcit, in complureis formulas digeſtũ, teſſerarum ſpeciem reddentes, quæ racematim inter ſe cohæreſcunt. Optimum eſſe creditur, cæruleum, graue, concretum, trãſlucens: cuiuſmodi ſtillatitium eſt, ab alijs Lonchoton nominatũ. Proximum, concretitium. Coctile uerò ad infectus & denigrationes, aptius cæteris eſſe compertum eſt. Sed ad medicinæ uſum inualidius eſſe, experimẽta docent. Valet adſtringere, calfacere, & cruſtas inducere Latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. Vomitus ciet: aduerſus hauſta fungorum uenena, ex aqua potum auxiliatur. Purgat caput, aqua dilutum, & in uellere naribus inſtillatum. Vritur ut paulò pòſt in mentione Chalcitis oſtendemus.

CAlcãthum, quod Atramentum ſutorium eſt, & vulgó Vitriolum, duum eſt in Italia ſpecierum. Vnum natiuum, quod Coppam roſſam vocant, id validius eſt. Alterum, factitium. Iſtud è fodinis, & natiui loci natura, plus minuſue robuſtius eſt. Romanum, quantumuis liuidius, factitiorum validiſſimum eſt. Secundum ab eo locum obtinet Cypriacum. Nam Germanicum, colore licet ſit pulcherrimo cæruleo, oculiſque magis adblandiatur, attamen cum ex eo, aut educenda aqua fortis, aut inficiendi panni, re ipſa inualidius proditur. Vitriolum eſſentia foſsili cum alumine conuenit. Mordet guſtu, aſperum eſt, pungit, & aſtringit: operatione, alumen: acrimonia. Salnitrum, ſiccitate ſal exprimens. Huius fodinæ non longè abſunt à Maſſa, maritimæ Senenſium, vrbe. Huius minera terram potius, quam lapidem refert, coloris in cæſio liueſcentis, & maculis aliquãdo æruginеis, aliquando viridibus, viridis æris in morem. Ex hac ſubtertanea, fœtidiſsimus & acerrimus odor exhalat, ſulphuri ſimilis, ob idq́; cauea aperta effoditur, alioqui breui perituris metallicis operarijs. Recens conficiendi Vitrioli ratio a Galenica differt. Iſta è Galeno patet, illa quotidiè viſitur. Id tamen ſciendum, Cyprium Galeni Calchanthum, materiam eſſe coalitam, eq́; ſubtilioribus Chal

bus Chalcitis, Miſi, Pſorici, & Aeris partibus compoſitam. Quod, vt cõuenit, intellectum, Galenum ſatisſuperque ab inaduertentia tuetur. Coppa roſa quam natiuum Chalcantum diximus, ſæpenumero ſupra mõtes fodinæ Vitrioli congelata repperitur, corticis criſtallinæ effigiem referens. Acerrimum, quod per alembicum à vitriolo, oleũ extrahitur, & pariter Coppa roſa, præparata aut diſſoluta in aqua roſata, colata, ter quatérue inſpiſamento repetito, valent in multos in medicina vſus, quos myſtæ norunt. Nam amyſtis ſacra prodere nefas.

Chalcitis. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαλκιτις. Lat. Chalcitis. Ita. Chalciti.

Chalcitis præfertur ſimilis æri, friabilis, nec lapidoſa, nec inueterata, intercurſantibus oblongis uenis, ſplendentibusq́. Huic abſterſoria uis ineſt, & excalfaciens, & cruſtas ulceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. In genere leuiter exedentium eſt. Ad ignem ſacrum, & ulcera quæ ſerpunt, efficax eſt. Sanguinem è uulua & naribus erumpentem, cum ſucco Porri ſiſtit. Gingiuarum uitia, depaſcentia ulcera, tonſillasq́, eius farina compeſcit. uſta, & cum melle trita, oculorum medicamentis longè utilior redditur. Callum genarum & ſcabritiam abſumit, abſtergetq́. Fiſtulas tollit, collyrij modo in eas adacta. Fit ex Chalcite medicamentum, quod Pſoricon uocant, duabus eius partibus cum una Cadmiæ additis & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta, per caniculæ ardores: ſic enim fit acrius. Idẽ quod Chalcitis poteſt. Alij pares utriuſque portiones in uino terunt, & eadem proſequuntur. Vritur Chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus ſuperpoſito. Modus autem uſtionis in humidioribus eſt, dum ipſa Chalcitis bullas excitare deſierit, & perfectè inaruerit: in reliquis uerò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & ſanguinem aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda eſt: inſidens autem ſpurcitia, flatu expellenda, mox reponenda.

nenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus, uſquedum luteo colore palleſcat: aut fictili ſubditis candentibus prunis, ſubinde uerſata, donec igni conflagret, & colorem mutet.

Miſy. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μισυ. *Lat. Miſy. Ita. Miſi.*

M*Iſy aſſumẽdum natione Cyprium, Auri ſimile, durum, quod friando Auri colorem imitatur, & ſtellæ modo ſplendet. Vim habet & uſtionem cum Chalcitide eandem, præterquàm quòd Pſoricum ex eo non conficitur, exceſſus defectusq́; ratione tantùm differens. Aegyptium autem cæteris præſtat, utpotè quod efficatius habeatur, ſed ad ocularia medicamenta multò ſupradicto inferius.*

Melanteria CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μελαντηρια. *Lat. & Ita. Melanteria.*

M*Elanteria geminæ eſt originis. Quædam in faucibus cuniculorum, quibus æs eruitur, ſalis modo concreſcit. Alia uerò in ſumma facie ſupradictorum locorum coit, quæ terrena eſt. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibuſdam regionibus, foſſilis quædam. Præſtat, quæ ſulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis, & quæ contactu aquæ confeſtim nigreſcit. Vim cauſticam eam obtinet, quam & Miſy.*

Sory. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σῶρι. *Lat. Sory. Ita. Sori.*

S*Ory exiſtimarunt aliqui Melanteriã eſſe, aberrantes. Siquidẽ ſui generis eſt Sory, ei nõ abſimile. uerũ Sorei uirus ineſt*

graue, & nauſeam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto, & alijs quibuſdam regionibus, ut in Libya, Hiſpania, & Cypro. Præſertur Aegyptium, quòdque frianti nigrius apparet, in multa foramina dehiſcens, ſubpingue, inſuper adſtringens, & olfactu deuoratione que magnum uirus olens, ita ut ſtomachus in uomitiones effundatur. Quod autem friatum ſcintillas Miſyos modo non emittit, & alterius generis eſſe, & inualidum cenſendum eſt. Vim & uſtionem ſupradictis ſimilem habet. Dolori dentium cauernis inditum medetur, eosq; labantes firmat. Iſchiadicis ex uino infuſum auxiliatur. Illitum cum aqua, uaros extinguit. Medicamentis admiſcetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ uſtionem experta non ſunt peruſtis ualidiora eſſe exiſtimantur, præter ſalem & uini fecem, Nitrum calcē, & conſimilia, quæ cruda remiſsiora ſunt. combuſta enim, uiribus efficaciora redduntur.

CHalcitis, Miſy, Sory, in Italiam, & proinde in Galliā nō afferūtur. Quin Matthiolus aſſerit, ſe in fodinis Germanicis vnde Aes effoditur, his repperiundis plurimum laboraſſe, ſed fruſtrata opera, non ſuccedente effectu, nulloque ſeſe promente veſtigio. Melanteriam verò in cuniculorum faucibus & cauernis ſæpè vidiſſe, quam tamen metallici operarij non adnimaduerterent. Porrò iam detectus eorum error, qui Miſy, Vitriolum Romanum putauere. Siquidem Vitriolum colore aureo non conſtat, nā friatum nam in aurum, ſed in vitrum ſcintillat. Porrò è Galeni teſtimonio, Miſy minerale eſt, quod à ſeſe ſpontè terræ viſceribus innaſcitur, nec factitium eſt. Idemq; de Chalciti & Miſy eſſe ex eiuſdem libri noni, De facultate ſimplicium, capite de Chalcanto, ſub finem, intelligitur. Item Chalcitim in Miſy transformari, non Miſy, in Chalcitim. Vitriolumque Romanum vetuſtate in Chalcitim tranſire, ob idque Miſy eſſe non poſſe, ſed potius ad Sory naturam accedere: quòd quēadmodum Chalcitis in Miſy transformatur, ita Sory in Chalcitim conuertitur. Tria hæc medicamenta Sory, Chalcitis, & Miſy, eiuſdem in genere facultatis & naturæ ſunt, eſſentiæ tamen tenuioris aut craſsioris differentiam ſortita. Sory omnium craſsiori eſt eſſentia, Miſy tenuiori, has inter mediat Chalcitis. Ad hæc Miſy in corporibus duris Chalciti (nempè ob ternuitatē partium) plus mordet, cumque ambæ in

decoctio

decoctionibus diſſoluātur, magis tamen Chalcitis, quam Miſy. Sori non eliquatur, vt quod compactius, plus ad ſaxi naturam accedat: Haud aliter quam Miſy, per natiuum calorem extenuatum, ob idq; Chalciti ſiccius non facilè liqueſit.

Diphryges. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Διφρυγές. *Lat.* Diphryges *Ital.* Diphrige.

Diphrigis tria genera eſſe creduntur. Quoddam enim metallicum eſt, quod in Cypro ſola gignitur. Lutoſum nanque extrahitur, ex luto cuiuſdam inibi ſpecus: extractum, ſole ſiccatur, mox circumpoſitis ſarmentis uritur. Diphryges ideo uocatum eſt, quòd & à ſole & à ſarmentis uratur, areſcat, et fermè torreatur. Alterum perfecti æris, quaſi ſubſidens fæx eſt. Siquidem poſt frigidæ aquæ offuſionē, ut ſuprà retulimus, cùm de flore æris diſſereremus, ſublato ære, fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur, & adſtrictionem & guſtum æris habens. Tertiū ſic fit: Lapidē Pyriten, ut calcem multos dies cremant in camino: cumq; colorem Rubricæ contraxerit, eximētes recondunt. Quidam tradunt hoc, ex ſola materia, quæ lapidem æris gignit fieri quando in dictis areis aſſata, & in ſcrobes trāſlata peruritur: tunc enim ambientem ſcrobis locum comprehendit, & exemptis lapidibus nihilominibus inuenitur. Præfertur quod ſaporem æris reddit, eruginisq; adſtringens, & uehemēter exiccans linguam. Quod ſibi exuſta Ochra non uendicat, quæ cremata Diphrygis uice uænit. Vis eius adſtringere, ſiccare excreſcentia: conſumere, ulcera ſerpentia, & quæ cacoethe uocant, ad cicatricem perducere. Suppurationes, Terebinthina aut cerato exceptum diſcutit.

METallicum & Cyprinū Diphryges, noſtro tēpore nec aſſertur, nec oſtēditur. At ſecundū genus, quod perfecti æris in fornacibus ab eo

percolato ſedimentum eſt, in Italia *in* Perzene *fodinis reperitur, & in pluribus per* Germaniam *locis. Quod ex lapide* Pyrite *fit, aut ex ſola materia quæ* Aeris *lapidem procreat, nobis eſt incognitum.* Goslariæ *per* Cordum, Exilit *è terræ cuniculis materia quæpiam luti æmula, figulinæ cretæ effigie, lentæ et glutinoſæ ſubſtantiæ, ſed licet paulatim expuatur, eo tamen emergit impetu, vt etiam lapillos prodiens ſurſum attollat, natura & facultate* Miſy *reſpondens.* Hanc *natiuum &* Cyprium *ille* Diphryges *exiſtimat.*

Auripigmentum. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀρσένικον. *Lat. Auripigmentum.*

Ita. Orpigmento.

A*Vripigmentum in eiſdem metallis, quibus Sandaracha, gignitur. Optimum exiſtimatur cruſtoſum, aureo colore micans, nulli materiæ permiſtum, in ſquammas fiſsile: quale in Myſia* Helleſponti *naſcitur. Huius duo genera fluxerũt. Vnum ſupradictum eſt: alterum glandis effigie, pallidũ & colore Sandaracham imitans, gleboſum, ex Ponto & Cappadocia defertur: quod etiam ſecundum locum tenet. Torretur in teſta noua uiuis carbonibus ſubiectis, aſsiduoq; uerſatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adſtrictoriam, & erodentem. Cruſtas cum uehementi uredine, & uiolento morſu excitat. Reprimit quæ excreſcunt, & capillos euellit.*

Sandaracha. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σανδάραχα. *Lat. & Ita. Sandaracha.*

S*Andaracha probatur rufa, & ſaturatior, & aliena materia uacans, friabilis, Cinnabaris colore, ſulphuris uirus redolens. Dos eadem & uſtio, quæ Auripigmento. Explet alopecias, reſina excepta. Scabros ungues cum pice eximit. Contra*

phthi

phthiriaſin ex oleo efficax eſt. Tubercula cum adipe diſcutit. Prodeſt ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum roſaceo: item condylomata. Datur ex mulſo, purulenta extuſsientibus. Suffitur quoq; cum reſina, aduerſus ueterem tuſſim, rapto per fiſtulam nidore. Vocem expedit, cum Melle delincta, ſuſpirioſis cum Reſina in catapotio optimè datur.

AVripigmentum & Sandaracha mineralia, eiuſdem virtutis et naturæ ſunt, nec aliò differunt, quã quod vnum magis excoctũ eſt, alterum minus, peræquè vt facultate vnum altero ſubtilius. Proindè Sandaracha, nihil aliud eſt quã Auripigmentũ, quod in terræ viſceribus ampliorem & coctionem & colorem contraxerit. Quod eò patet. Auripigmentum in teſtaceo vaſe ſuper carbones incoctum, ſummè rubens & flammeũ apparet, qualis reuerà eſt Sandaracha, eoq; magis, quò maiorẽ artificio colorem imbuit, quã naturà, Sandaracha. Venetijs inter Auripigmenti portiunculas, Sandaracha ſummè rubens inuenitur. Quã Vernicem ſcriptorum vocant, gummi eſt Iuniperi, non Sandaracha. Errorẽ fecit, dictio Sandarax, quæ Arabibus iſtud eſt gummi. Eapropter vbi apud Arabes Sandaracha legitur, Vernix ſcriptorum intelligenda, vt in Græcis authoribus, id, quo de agimus, minerale. Sandaracæ & Sandicis nomina, quidam pro Ceruſa vſta, quod admodum rubida ſit, accipiunt, & hæc nihilominus, ipſum eſt Serapionis Minium, & maxime eius pars, qua hodie ſeplaſiæ vtuntur. Cæterum Arſenicum cryſtallinum & album, non ex Auripigmento fit, per ſublimationem, vt aliqui opinantur, at eiſdem ex ſeſe queis Auripigmentum & Sandaracha caueis innaſcitur. Riſagallum per ſublimationem fit, æquatis ex Arſenico & Auripigmento partibus.

Alumen. CAP. LXXII.

Græ. στυπ]κερια. Lat. Alumen. Ita. Alume.

OMne Aluminis genus ferè in Aegypto, & in eiſdẽ metallis inuenitur. Etenim ſciſsile quoddã, quaſi flos gleboſi intelligit. Gignitur & in alijs quibuſdã locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, et plerisq; alijs regionibus, ſicut et Rubrica. Plurimæ eius ſpecies. Verũ ad medẽdi uſũ, ſciſsile, rotũdũ, et liquidũ expetunt.

Opti

Optimũ eſt ſcißile, præſertim recens, candidißimũ, guſtu per quã adſtringẽs, grauè olens, calculorũ expers, nec glebuloſè aut aſſu loſè cõpactũ, ſed ſigillatim in capillamẽta quædã caneſcẽtia dehiſcens, quale eſt quod Trichites, quaſi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic Alumini perſimilis, qui guſtus iudicio dignoſcitur, quòd non adſtringat. Damnatur in rotundi genere, quod manu confictum eſt: ſed ex figura deprehenditur. Aſſumendum autem ſuapte natura rotundum, bullis turgens, albo propius, atque ualidius adſtringens, præterea nonnihil palloris cum quadã pinguitudine præ ſe ferens, ſine arenis, friabile, natione Aegyptium, aut ex inſula Melo. Liquidi probatio, ut ſit lympidum, lacteum, æquale, & ſemper ſucco madens, ſine lapidibus, atque quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi, ſtringendi, & expurgãdi, quæ caliginem pupillis oculorum offundunt: genarum carnem, cæteraſq; excreſcentias extenuãt. Scißile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri Chalcitidis modo debent. Putreſcentia ulcera compeſcunt. Sanguinis fluxiones inhibent, gingiuas humore prægnãtes comprimunt, motus dentium cum aceto et melle firmant. Proſunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularũ, & fluxionibus aurium, cum Sanguinalis herbæ ſucco. Lepris cõueniunt cum Braßicæ folijs aut Melle cocta. Item prurituì, & unguium ſcabritijs, pterygijs, & pernionibus, aſperſa cũ aqua. Valent cum aceti fæce, & Galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerum, & cum ſalis duabus partibus, ad uitia quæ paſcunt. Furfures cum Eruo & pice illita abſtergunt. Ad lendes, pediculos, ambuſta, cum aqua illita auxilio ſunt. Contra tumores, & graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. Ex Melo autem aduectum, mulieribus præſtat ne concipiat, ante coitũ uuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis, ſi caro excreuit, uuæ ac tonſillis accommodantur. Ori, auribus & uerendis

dis cum Melle illinuntur.

TRia *tantum Aluminis genera recenſet Dioſcorides, noſtro verò tempore compluribus vtimur. Nempè alumine rupeo, alumine plumæ, alumine fæcis, alumine catino, alumine ſquamoſo, alumine Zuccherino. Horum omnium nullum ad Dioſcoridis deſcriptionē attingit, præter alumen plumæ, quod ipſum eſt Dioſcoridis, omnibus conſentienti bus notis, alumen ſciſſile, nā alumen rupeum, id non eſt, quod alumē rupeum vulgò dicitur. Id enim non è terra fit liquida, ſed præduro ex lapi de, quique quò magis rubeſcat, eo durior ſit. Quod ex eo fit alumen, plus alijs rubet, maiori acrimonia præditum. Fit etiam è lapide eximiè candido, primo friabiliori & teneriore, quoque alumen fit candidū, cry ſtalli in morem tranſparens, minori à priore acrimonia. Huius vſus ad intingenda ſerica, & ſubtiliſſimas lanas & pannos. Accedit ad hæc, alu men rupeum ſucco Mali Punici imbutum, nigrorem non contrahit: at lu cidior, clarior, & tranſparentior euadit, magisque cryſtallum refert. Alumen Zuccherinum, fit ex alumine rupeo crudo, albumine oui, & aqua roſacea. alumen Catinum, cuius in vitreis fornacibus eſt vſus, quò perſpicuum vitrum exeat, è cinere herbæ, quæ Thuſcis, Soda, dicitur, & in Senæ maritima naſcitur, & loco qui extrà Venetias, Lio vocatur. Ex hac etiam fit Sal alchali, nam iſtiuſmodi herbam Chali arabes vocant. alumen fæcis, è fæce fit vini peruſta, primum in globis, ad candorē vſque, inſolata, deſiccataque. alumen ſquamoſum, è ſquamoſo & tranſparente fit lapide, (Specchio D'aſino Thuſci nuncupant) ambuſto igni, aut ſupra ignitas ferri laminas.*

Sulphur. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Θεῖον. Lat. Sulphur. Ita. Solfo.

S*Vlphur optimum exiſtimatur uiuum, quod Apyron uocāt, nitedulæ modo ſplendidum, perlucens, minimè lapidoſum. Probatur in genere Sulphuris ignem experti, quod uiret, ac præ pingue ſpectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum Sulphur calfacit, diſcutit, & celeriter concoquit. Pro deſt tuſſibus, ſuſpirioſis, purulenta extuſſietibus, in ouo ſumptū, aut ſuffitum. Præterea partus, uſti nidore extrahit. Lepras, liche nas, ſcabros ungues, cum reſina Terebinthina miſtum, aufert.*

Cum

cum autem illitum, ad lepras efficax eſt. Vitiligines tollit: ſcorpionis ictibus, addita reſina, medetur. Cum aceto uerò, draconis marini ſcorpionisq́ plagas ſanat. Pruritus toto corpore erumpentes, cum Nitro deterſum, ſedat. Regium morbum emendat, inſparſum fronti cochlearis menſura, aut in ſorbili ouo ſumptum. Facit ad grauedinem, & deſtillationes. Sudores quoque conſperſum inhibet. Podagricis, cum aqua & Nitro illitum, conducit. Grauitatem auditus, ſuffiti nidore raptim per fiſtulam hauſto, ſanat. Lethargicos ſuffitu excitat. Erumpentem undecunque ſanguinē ſiſtit. Contuſis auribus, cum uino aut melle illitum, medetur.

SVlphur foſsile eſt notiſsimum, ex eſſentia procreatum terreſtri, vnctuoſa, validè calida, igni adprimè conſimili. Naturæ ſic in caliditate & ſiccitate præpotenti, vt tamen in miſtione alia humiditate nil ei ſit opus. Sulphur vim habet attractoriam. Temperamento eſt calido, & tenuium partium eſſentiæ.

Pumex. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. κίσσηρις. Lat. Pumex. Ita. Pumice.

PVmicis probatio, ut magnoperè leuis, ſpongioſus, ſciſsilis nec arenoſus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantiſsimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino reſtinguitur odorato: iterumq́ incenſus extinguitur: et tertia uſtione exemptus & per ſe refrigeratus, ad uſus conditur. Vis eius adſtringere, gingiuas abſtergere. Purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt: explet ulcera, & ad cicatricem perducit. Excreſcentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori cruſtam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophraſtus autor eſt, ſi quiſquam in bullientem urceum uini, Pumicem iniecerit, feruorem ſtatim ſedari.

PVmex, nulli non notus, ambuſtus eſt lapis, è vapore flammæ à monte Aethna, & Veſuuio Campaniæ proſiliens. Hic mons noſtro, non

aliter

aliter quam Plinij tempore, totus arſit, ingenti Puteolanorum incommodo. Pumex mari propter ſubſtantiæ raritatem innatat, & à præter nauigantibus, ſed falsò, ſpuma maris creditur.

Sal. CAP. LXXV.

Græ. ἅλς. *Lat. Sal. Ita. Sale.*

SAl foßilis efficacior eſt. Communiter, ſi eſt candidus, calculis uacans, & perſpicuus, denſus, æquali compage. Peculiariter Ammoniacus natione laudatur, ſi modò findi facile poßit, & in recta ſegmenta diduci. In marino Sale eligendus eſt candidus, æqualis, denſus. Probatißimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter dicta Salis genera lacuſtris præfertur: ſed multò ualidißimus eſt Phrygius, nomine Tapeus, aut Tritæus, aut Gantæus. Salis natura in cõmune perquàm utilis eſt. Adſtringit, abſterget, expurgat, diſſipat, reprimit, extenuat, & cruſtas inducit. Sed hoc intereſt, quòd alius alio ſit præſtantior. Quin & à putredine uindicat. Admiſcetur medicamentis pſoras abſtergentibus, excreſcentia in oculis reprimit, & pterygia conſumit, cæteraſq; carnis extuberationes tollit. Clyſteribus infunditur. Diſcutit laßitudines ex oleo illitus. Contra hydropicorum tumores auxiliatur. Dolores in ſaccis fotu mitigat, et pruritus ſedat, ex oleo et aceto infrictus ad ignẽ, donec ſudent. Itẽ lichenas, lepras, pſoraſq;. Anginã ex Melle, aceto, & oleo illitus leuat. Tonſillis uuæq;, cum Melle toſtus: ulceribus in ore manãtibus, gingiuis quas humor uexat, et phagadænis ulcerũ, cum polenta crematus illinit. Aduerſus ſcorpionũ ictus, cũ Lini ſemine: cõtra ſerpentiũ morſus, cũ Origano, Melle, Hyſſopo: aduerſus Ceraſten, cũ pice, aut Cedria, aut Melle auxiliatur: contra ſcolopendræ morſus, cum Melle & aceto: aduerſus ueſparũ ictus, & teredines, albidaſq; capitis puſtulas, thymos & tubercula, cum ſeuo uitulino: furunculos cum uua paſſa, aut ſuillo adipe, aut melle diſcutit. Teſtium tumores

res cum Origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorum morſibus auxiliatur, tritus, in linteolo, & intinctus aceto, ita ut uinculis loca conſtringantur. Prodeſt ad beſtiarum morſus, ſugillationes in facie, ex Melle. Contra hauſtum Opium & Fungos, cum aceto mulſo bibitur. Luxatis imponitur cum farina & Melle. Ambuſtis igni cum oleo impoſitus, puſtulas erumpere non patitur. Podagricis itidem imponitur, & aurium dolori bus cum aceto. Ignes ſacros, & ulcera quæ ſerpunt, cũ aceto aut Hyſſopo illitus ſiſtit. Vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, cõditusq́ prunis, uſquedum efferueſcat. Aliqui foßilem ſubacto polline obliniunt, & carbonibus ſubijciunt, uſquedum eius cruſta exuratur. Solet & Sal communis hoc modo uri: Aqua ſemel abluitur, & ſiccatus in ollam coopertam mittitur, ſubdito igne, mouetur q́, donec iam nõ exiliat. Spuma Salis, ſpumoſi maris lanugo ſiue ramentum eſt, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ Sali.

Muria. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλμη. *Lat. Muria. Ita. Salamuoia.*

MVria effectus Salis præbet, abſtergitq́. Dyſentericis infunditur, etiam ſi nome inteſtina corripit: & iſchiadicis ueteribus. Ad fotus, aquæ marinæ uſus præſtat.

Flos Salis. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλὸς ἄνθος. *Lat. Flos ſalis. Ita. Fior del Sale.*

FLos Salis flumine Nilo defluit. Lacubus tamen quibuſdam innatat. Aſſumendus qui crocei coloris eſt, odore ingrato, ceu gari. Interdum longè magis uirus olet, guſtuq́ mordacior,

&

& pinguiter lentus. Fucatus autẽ Rubrica, aut ſcrupuloſus, improbatur. Præterea ſyncerus non niſi oleo reſoluitur: adulteratus nonnulla ex parte, etiã aqua, diluente factitiũ colorem. Ad ulcera quæ cacoethe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, efficax eſt. Oculorum hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. Emplaſtris unguentisq; coloris cauſa, ut Roſaceo, miſcetur. Sudorẽ cit. Aluum turbat, in uino aut aqua ſumptus. Stomachum malè habet. Additur acopis & ſmegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in uniuerſum acris eſt, & feruentis naturæ, ut Sal.

Nitrum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. νίτρον. *Lat.* Nitrum. *Ital.* Nitro.

PRæfertur Nitrum leue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcẽs, perinde quaſi ſpongioſum quiddã, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, qui in alto cõcreuerunt. Spuma Nitri optima eſſe putatur leuiſsima, gleboſa, friabilis, colore penè purpureo, aut ſpumoſa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: ſecunda eſt Aegyptia. Quin & in Magneſia Cariæ gignitur. Vim & uſtionem Salis habet, tam Nitrum quàm ſpuma eius: præterea Nitrum tormina ſedat, ſi tritum cũ Cumino bibatur, in hydromelite, aut ſapa, aut aliquibus quæ inflationes diſcutere poſſunt, uti Ruta, uel Anetho. Febribus circuitu redeuntibus illinitur, ante ſuſpectã acceſsionem. Miſcetur emplaſtris, quæ extrahunt, & diſcutiunt, extenuãt, & lepras abſtergunt. Cum aqua autem calida, aut uino infuſum, inflationes, purulentas aureis, & ſonitus earundẽ ſanat. Sordes expurgat, cum aceto inſtillatũ, canum morſibus ex aſinino adipe aut ſuillo medetur. Reſinæ Terebinthinæ admiſtum furunculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatẽ ui-

ſus cum Melle ſuccurrit: & uenenis Fungorum, ex poſca potum: aut ſi Bupreſtis momorderit, ex aqua: ijs uerò qui taurinũ ſanguinem biberint, ex Laſerpitio: ijsq́ qui cibum non ſentiunt, utiliter obducitur: opiſthotonisq́ iam remiſsioribus, & luxatis, cum cerato. In reſolutione linguæ, pani commodè permiſcetur. Aliqui ſupradicta carbonibus urunt, ſubiecta prius teſta noua, donec incandeſcant.

NItrum & ſpuma Nitri, quorum apud veteres ampliſsimus fuit in medicamentis vſus, nec agnoſcuntur, nec afferuntur hodie. Salnitrum, quo in bombardarum pulueres, vtuntur, & conficiendam aquam fortem, ad diſgregandum ab auro argentum, Nitrum non eſt, quod Theophraſtus, Dioſcorides, Galenus, & Plinius deſcripſere, vt ei qui hos diligenter legerit, facilè clareſcet. At enim quòd ſuis quibuſdam partibus, Nitro ſit ſimile, eò tamen audaciæ non procedendum, vt veri Nitri in medicina ſuccedaneum faciamus.

Fæx. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τρυξ. *Lat. Fæx. Ital. Feccia.*

ELigenda Fæx maximè à uino uetere, Italico: ſin minus, ab alio conſimili. Fæx aceti uiribus longè acrior eſt. Crematur ut Alcyonium, antè diligenter ſiccata. Sunt qui noua teſta igni largo urant, uſquedum penitus incendatur. Alij uiuis carbonibus Fæcis glebam obruunt, & idẽ opus proſequuntur. Experimentum eſt legitimæ uſtionis, ut aerio nitore inalbeſcat, linguamq́ tactu urere uideatur. Eadem urendæ Fæcis aceti ratio. Vis ei ſupra modum urens, & abſtergens. Vlcera ad cicatricem perducit: adſtringit, uehementer exeſt: ſiccatq́. Sed recenti utendũ eſt: quoniã celeriter exanimatur. Proinde non niſi in reconditorio, & uaſe aliquo reponi debet. Lauatur, ut Pompholyx. Quæ uſtionem experta non eſt, tumores & per ſeſe, & cũ Myrto cohibet. Ventris ſtomachiq́ fluxiones illita ſiſtit. Muliebre profluuium, imo uentri aut genitalibus impoſita, mitigat.

tigat. Panos diſcutit nondum exulceratos, & tubercula. Rigentes mammas, ſuiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cremata uerò, ungues ſcabros cum Reſina aufert, addito Lentiſcino oleo, illita nocte tota, rufat capillum. Elota oculorũ medicamentis, ut Spodos, adijcitur. Cicatrices eorum & caligines eadem abſtergit.

FAex Vini, nulli non, cui Vinum, perſpecta. Fit ex ea, quemadmodũ ſuprà commonſtrauimus, Alumen Fæcis. Porro reſina hæc quæ vaſis vinarijs adglutinatur, quam Itali Greppola vocant, ſoluit aluum. Ea in puluerem redacta, cum modica quantitate Maſtiches, & Sacchari, iuri gallinæ inſumpta leuem ſubductionem molitur. Potentius operabitur Senæ infuſio, ſi in eam, Fæcis puluis indatur.

Calx viua. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄσβεσ©. *Lat. Calx uiua. Ital. Calcina uiua.*

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum Buccinorum teſtas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: poſtera die, ſi candidiſſimæ fuerint, extrahito: ſin aliter, iterum urito, uſquedum uehementer inalbuerint. Dein ubi in aquam frigidã immerſæ fuerint, in fictile nouũ conijcito, & exactè pannis operiens, noctẽ unà conquieſcere ſinito, manè eam extrahens. Vbi perfecto omni opere elaborata fuerit Calx, recõdito. Fit & è littorablibus calculis igne crematis, nec nõ è uili & fuſaneo marmore: quæ cæteris præfert̃. Vis omni Calci in cõmune ignea, mordẽs, adurẽs, & cruſtas inducẽs. Quibuſdã alijs immiſta, ut adipi oleo, concoquẽdi uim aſſumit, mollit & diſſipat. Vlcera ad cicatricem perducit. Efficacior exiſtimatur recẽs, nec aſperſa aquis.

CAlx vulgò agnita. Priuatim fit è Purpurarum, Buccinorum, Cochlearum, Oſtraceorum, & Ouorum teſtis, variante operationis modo. Publica & priuata ædificia, id genus Calce fiunt, in tota Germania maritima. Quæ vero ex albo lapide fit, ſeu marmore quopiam viliore, primũ extincta, poſt ſæpius aqua frigida elota, & poſtremũ cũ cum aqua Roſacea, mirum in modum prodeſt immiſſa vnguentis vlce-

rum malignorum, ſine morſu, deſiccatorijs. Proindè Vnguenti de Calce vſus erit, in vlcera genitalium, & maximè Gallica, alijſq; ad eum modum malignis.

Gypſum. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. γύψος. *Lat.* Gypſum. *Ital.* Geſſo.

GYpſum uim habet adſtringendi, obſtruendi. Sanguinis eruptiones ſudoresq́ cohibet. Sed potum, ſtrangulationis modo iugulat.

GYpſum & Italiæ & Gallijs notiſsimũ, trium eſt generũ. Vnum in laminas foſſile, quod non aliud plane eſt, quam Aphroſelinus, qui ipſe eſt, Specularis lapis. Alterũ, in pectines oblongos ſciſsile. Tertiũ, in ingentes coaleſcens glebas. Huius minera lapis eſt albus, ſquamoſus, conficiendique ſatis nota eſt ratio.

Sarmentitius cinis. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τέφρα κληματίνη.

Lat. Cinis Sarmentitius. *Ital.* Cenere de ſarmenti.

SArmentorum cinis urendi uim habet. Cum axungia autẽ uel oleo illitus, fractis neruis, articulorũ colliſionibus, & neruorum nodis prodeſt. Cum Nitro & aceto, excreſcentias carnis in ſcroto reprimit. Serpentium canumq́ morſibus illitus ex aceto medetur. Cruſtas obducentibus medicamentis admiſcetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & Fungorũ uenena, cum aceto, ſale & Melle.

SArmenta non ignota ſunt. Horum lexiuium & Cinis varij in medicina ſunt vſus. Cinis è contrarijs qualitatibus & ſubſtantijs conſtat. Nam quædam eius partes terreæ ſunt, quædã fuliginoſæ. Eæ tenui ſunt eſſentia, ſiquidem cinere aqua madefacto poſtea colato, cum aqua ſecedunt, & reſtat in cinere terreſtris eſſentia, cui facultas omnis calida, & ſubtilis deperijt. Cinis omnis, cætera inuicem ſimilis, naturam ſequitur materiæ è qua prodijt.

Alcyo

Alcyonium. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἀλκυόνιον. *Lat. Alcyonium. Ital. Alcionio.*

ALcyonij quinque eſſe genera compertum eſt. Vnum enim ſpiſſum, acerbi ſaporis, ſpongioſa facie. Item tetri odoris, ponderoſum, & picē olens, quod plurimum in littoribus inuenitur. Alterum pinnulæ oculorum aut ſpongiæ ſimile, fiſtuloſum, & leue, odorem algæ referens. Tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Mileſium quidā uocant. Quartum ſuccidis uelleribus non diſsimile, multis inanitatibus hians, leue. Quintum figura Fungi, ſine odore, aſperum. parte interna quodam modo pumicoſum, foris læue, acre, quod plurimum in Propontide iuxta inſulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine Halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum ſmegmata aſſumuntur. Contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium ijs qui difficili urina uexantur, aut arenulas in ueſica colligunt, idoneum eſt. Item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. Vſtū autem, & ex uino illitum alopecias replet. Poſtremum dealbādis dentibus aptum eſt. In alia ſmegmata, pſilotraq; aſſumitur, cum ſale miſtum. Si quiſquam Alcyonium cremare uelit, cum ſale in crudum fictile mittat, & oblinens uaſis ſpiraculum luto, ita fornaci mandet, & cùm figlinum percoctum fuerit, extrahens ad uſus recondat. Lauatur ut Cadmia.

ALcyonium ſpumæ marinæ genus, multiplex vt ex Dioſcoride patet. Huius primum, & poſtremum tantum genus in Europam aſportantur. Alcyonij omnes emundant & digerunt. Calidi ſunt & acres, plus minúſue, quatenus tenuioribus conſtant partibus.

Adarces. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἀδάρκης. *Lat. Adarces. Ital. Adarce.*

Fit in Cappadocia quod Adarces appellatur. Eſt autem tanquàm concreta ſalſilago, humidis & paluſtribus locis ſiccitate emergens: & arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Aſij ſimilis, & omni forma molli Alcyonio, & aliquantum cano proxima, ut uideri poßit lacuſtre Alcyonium. Ad euellēdas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & ſimilia, accommodatur. Et in ſumma, uis ei acris. Humorem euocat qui in alto concreuit, & iſchiadicis prodeſt.

ADarces ſalſilaginis cōcretæ genus, Cordo id eſſe ducitur, quod Itali *Pallam marinam vocant, cum hanc doctißimus vir* Matthiolus, *&* Italus, *nullum qui in* Italia Adarces *commonſtraret, repererit.*

Spongiæ. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σπόγγος.
Lat. *Spongia.*
Ital. *Spugna.*

E Spongijs alias mares appellauere, tenui fiſtula, ſpiſſas: quarum duriores Tragos nominarunt. Fœminas autem quæ contrarias dotes habent. Vruntur eæ ut Alcyonium. Recentes ſine pinguitudine, uulneraria ſunt, & tumores reprimunt. Recentia uulnera ex aqua poſcáue conglutinant. Veteres ſinus ex decocto Melle iungunt. Vetuſtæ autem inutiles. Aridæ ligatæ lino, ſi penicilli modo adigantur, occluſa ulcera, calloſq; laxant. Siccæ recentes & uacuæ ſenilia ulcera, quæ fluxione laborant, aut cuniculatim excedunt, impoſitu ſiccant. Sanguinis profluuium ſiſtunt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abſtergere, aut adſtringere opus eſt. Vtilius, in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem ſanguinem ſiſtit. Candidæ

cura

turæ fiunt, è molliſsimis recentes, per æſtus tinctæ ſalis ſpuma, quæ petris cohæret: inſolantur inuerſæ, hoc eſt, parte caua ſurſum ſpectante, & qua abſciſſæ fuerunt, deorſum. Si uerò æſtiua ſerenitate ad lunam ſternantur, perfuſæ ſalis ſpuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

SPongiæ aut raræ ſunt, aut denſæ & compactæ, aut quæ vocantur Achileæ. Lapis qui in Spongijs reperitur, renales lapillos cōminuit. Is diſſolutus, lacti ſimilem ſuccum emittit. Quo patet eum ſine calore manifeſtò extenuare.

Corallium. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κοράλλιον. *Lat. Corallium. Ita. Corallo.*

COrallium, quod aliqui Lithodrendron appellarunt, marinum eſſe fruticem conſtat, qui alto extractus, duratur ſtatim atque emergit, tanquam offuſo aere protinus concreſcat. Plurimū inuenitur ad Syracuſas, in promontorio cui Pachyno nomen eſt. Laudatiſsimum, rubens, colore Antherici aut Sandycis ſaturatæ, nec ſecus tereti facilè cedēs, æquabili uſquequaque concremēto, rurſus algæ aut fuci marini odore, quàm ramoſiſsimum, forma fruticis, Cinnamomi æmulū. Quod autē in lapidis duritiā coit, ſcrupuloſum, inane, & lacunoſum, uitioſum exiſtimatur. Adſtringit, & refrigerat mediocriter. Excreſcentia coercet, oculorū cicatrices abſtergit, ulcerū caua, & cicatrices explet. Cōtra ſanguinis reiectiones magnoperè efficax eſt. Vrinæ difficultati auxiliatur, quin & potū ex aqua lienē abſumit. Quod antipathes uocant, Coralliū eſſe arbitrantur, ſpecie tantùm diſtans. Eſt autē colore nigro, arboris figura, ramoſum magis. Vires ſupradicti habet.

COralliū marinus & lapideſcens frutex, piſcatur in quibuſdā maris thyrrani tractibus, nō rubri tātū, & nigri, ſed etiā cādiſsimi coloris

verumtamen quod tale eſt,rubro minus & ponderoſum,& intus conſtipatū,ſpongioſum magis & leue,quinetiā. Id cauſæ vt eo potius vtātur medici,cum infrigidandi ſeſe offert occaſio. Corallium cum ex aqua extrahitur muſcoſum eſt totum,nec rubrum cernitur,at artificum induſtria perpolitur & nitorem acquirit. Fragmenta innumera candidi & nigri Corallij Neapoli viſuntur. Occulta quapiam vi epilepſiæ medetur,medicina eſt cordialis,ſiquidē ingentem in animis letitiam parit.

Phrygius lapis. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λίθος φρύγιος.

Lat. Phrygius lapis. *Ital.* Pietra phrigia.

PHrygius lapis,quo infectores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit,naſcitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus,modicè grauis,non ſolida corporis compage,intercedētibus albis ſegmentis,ut in Cadmia. Vritur autem uino optimo perfuſus,uiuisq; carbonibus obrutus:perflatur aſsiduè follibus, donec mutato colore ruſeſcat. Rurſus extractus eodem uino reſtinguitur. Hoc iterum & trinis uicibus faciendum. Attendendum tamen,ne minutim confringatur,& in fuliginem euaneſcat. Vis crudo uſtoq; adſtrictoria,expurgans. Vlceribus cruſtas quadantenus inducit. Ambuſtis cum cerato medetur. Lauatur ut Cadmia.

LYcnis lapidis nomine ſeplaſijs duo lapides proſtant. Primus longus eſt & teres,in mucronem deſinens. Alter,effigie terræ glebam refert,mediæ inter lapidē & terrā eſſentiæ fuſci in pallido coloris,notis ac ſi ſitum contraxiſſet,candidis diſtinctus. Hunc Phrygium lapidē Cordus exiſtimat,Matthiolus vero,Italiæ teſtificatur incognitum.

Aſius lapis. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασιος λίθος.

Lat. Aſius Lapis.

Ital. Pietra Aſia.

Aſius

A*ſius lapis aſſumi debet Pumicis colore,leuis,fungoſus,itē friabilis,ſciſsiles uenas lutei coloris ad imū actas habens. Eius flos,ſalſugo ſubflaua eſt,ſummo lapide inſidens, compage tenui,colore in aliquibus albo,in alijs Pumici ſimili,ad luteū uergente. Admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adſtrictoriam, & modicè erodentem. Admiſtus liquidæ pici, aut terebinthinæ,tubercula diſcutit. Lōgè ualidior flos exiſtimatur. Decætero ſiccatus flos,uetera ulcera & cicatrici repugnantia ſanat. Excreſcētia cohibet,tetra ulcera & fungis ſimilia,cū Melle expurgat. Vlcerum caua explet, & expurgat cū Melle: depaſcentiaq; cum cerato ſiſtit. Fit cataplaſma ex eo podagris, miſto fabæ lomēto: & lienoſis,ex aceto & uiua calce. Prodeſt flos ex Melle phthiſicis linctu. Podagrici iuuantur, pedibus in folio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; pulueres,qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporum craſsitiē abſumunt,cum uice Nitri in balneo ſparguntur. Si lauare libet Cadmiæ modo lauatur.*

L*Apis Aſius in Naturæ minerā amandabitur,non prius agnoſcendus,quam per Plutonem prodetur.*

Pyrites. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græce. πυρίτης. *Lat. Pyritis. Ital. Pietra Pirite.* ma

P*Yrites lapidis genus eſt, à quo æs conflatur. Eligi debet æris ſimilitudine,facilè ſcintillas ædens. Vritur ſic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus, donec rufeſcat. Alij in multos carbones igni candentes,lapidem copioſo Melle perfuſum deijciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: efflatoq; cinere,rurſus madefactum cremant,donec æquabiliter aſsicatus, friabilis reddatur. Siquidem ſæpe facies ſumma ſolum uritur. Ita crematus,ſiccatusq;,reconditur. Si eloto opus ſit, lauari debet ut Cadmia. Tam crudi quàm uſti uis*

eſt, excalfacere, abſtergere, offuſam oculis caliginem expurgare, duritias concoquere, & concoctas diſcutere. Reſina exceptus excreſcentia in carne cohibet, ſed calorem quendã & adſtrictionem parit. Ita uſtum nonnulli Diphryges appellant.

PYrites lapis non alius eſt quam Marcheſita vulgaris. In metallorũ fodinis diuerſa effigie & colore repperitur. Raro tamẽ, quæ metalli magnam partem contineat, eaque cauſa eſt, vt è caueis fodinarum in Germania, res velut inutilis eijciatur, quãtunnis hæc æris, illa auri, iſta argenti quippiam in ſe contineat.

Hæmatites. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἱματίτης.

Lat. *Hæmatites.*

Ital. *Pietra Hematite.*

HÆmatites optimus habetur friabilis, ſaturato colore niger, durus & ſuopte ingenio æqualis, nulla ſorde admiſta, nulloq; zonarũ diſcurſu. Vim habet adſtringentem, & excalfactoriam aliquantum, extenuantemq;. Oculorum cicatrices & ſcabritiam cum Melle purgat: cum lacte autem muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore ſuffuſis conuenit. Bibitur cõtra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum in uino. Et ab ijs qui ſanguinem reiecerunt, cum ſucco punici mali. Fiunt ex eo coticulæ & collyria, oculorum uitijs apta. Vritur ut Phrygius, ſine uino duntaxat. Modus uſtionis eſt, ut modicè leuis fiat, & bullis quibuſdã intumeſcat. Sunt qui Hæmatiten ita adulterant. Denſam glebam rotũdamq; Schiſti lapidis, cuiuſmodi ſunt quæ eius radices uocantur, in urceum figlini operis, qui feruentem cinerem contineat, cõdunt, paucaq; interiecta mora eximunt, experiunturq; ſi trita ad cotem Hæmatitæ colorem reddat. Quòd ſi ita res ſe habet, reponunt: ſin minus, iterũ obruunt, & ſubinde conſpicientes, periculum faciunt. ſiquidẽ in cinere diu dimiſ-

ſus,

ſus, colore mutato diffunditur. Coarguitur malè confictus, primum ſciſsilibus uenis: quippe in rectos uenarum diſcurſus refringitur. At Hæmatites longè ſecus ſe in colore habet: namque hic floridum reddit: Hæmatites uerò ſaturatiorē, atque Cinnabarin imitantem. Inuenitur in Sinopica Rubrica. Fit & è Magnete lapide, uehementer ambuſto. In Aegypto ſponte naturæ cum metallis enaſcitur.

H*Aematites lapis in* Italia *maximè &* Germania, *vbi naſcitur agnitus. Siquidem* H*æmatitis ſpecies omnes à plinio deſcriptæ: præter vnā (per* Cordum*) in* Hercini*æ* Saxoni*æ montibus reperiuntur.*

Schiſtus lapis. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σχίςος. *Lat. Schiſtos. Ital. Pietra Sfeſſa.*

S*Chiſtos lapis in Iberia Hiſpaniæ gignitur. Probatur maximè qui Croci colorem æmulatur, friabilis, ſuapte natura fiſsilis, concremento & alterno cohærentium uenarum diſcurſu, pectinum modo. Ammoniaco ſali ſimilis. Vim exhibet Hæmatitæ, ſed ad omnia infirmiorem. Quin & caua replet muliebri lacte perfuſus. Ad procidentia, rupta, item genarū craſsitiem, & uuas oculorum, magnoperè efficax eſt.*

C*Vm Schiſtus hodie non habeatur: pariſque cum* Hematite *ſit virtutis: ſubſtitui eius loco ſine noxa* Hematites *poteſt.*

Gagates. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Græ, γαγάτης.

Lat. Gagates.

Ital. Pietra Gagate.

I*N Gagatarum lapidum genere, præferendus qui celeriter accenditur, & odorem Bituminis reddit. Niger eſt plerūq; & ſqualidus, cruſtoſus, perquā leuis. Vis ei molliendi, & diſcutiendi. Deprehendit ſonticum morbum ſuffitus, recreatq; uul-*

uæ,

uæ ſtrangulationes. Fugat ſerpentes nidore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia naſci ſolet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Alij plures lapides. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολλοὶ ἄλλοι λίθοι. *Lat. Plures alij Lapides. Ital. Molte altre pietre.*

LApis Thracias dictus, naſcitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen eſt. Vis ei Gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo reſtingui: quod in Bitumine accidit. Magnes lapis optimus eſt, qui ferrum facilè trahit, colore ad cœruleum uergente, denſus, nec admodum grauis. Datur cũ aqua mulſa, trium obolorum pondere, ut craſſos humores eliciat. Sunt qui Magnetem crematum pro Hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoſo ebori ſimilis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur, quòd lacteũ ſuccũ reſudet: cinerei tamen eſt coloris, ac guſtu dulcis. Ad oculorum fluxiones, ad ulcera conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plumbea recondere, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia Galactitæ ſimilis. Hoc tantùm intereſt, quòd dulciorem ſuccum remittit. Eiuſdem ut Galactites effectus. Morochthus lapis, quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida uocauerunt, in Aegypto naſcitur: quo, utpotè molli, & facilè liqueſcente, linteones dealbandis ueſtibus utuntur. Spiracula corporis obſtruere uidetur, conueniẽs ijs qui ſanguinem expuunt, cœliacis, & ueſicæ doloribus, cum aqua potus. Itidem fluxionibus uuluæ, & impoſitus uelleri. Mollibus oculorum collyrijs miſcetur. Explet enim caua, atque delachry-

matio

mationes ſiſtit. Idem cerato exceptus, ulcera quæ ſiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabaſtrites uocatus Onyx, crematus, reſina aut pice aſſumpta duritias diſcutit, ſtomachi dolores cum cerato leuat, gingiuas comprimit. Lapis nomine Thytes, in Aethiopia gignitur, ſubuiridi colore Iaſpidē imitatus. Cùm diuiditur tamen lacteum ſuccum reddit. Vehementer mordet: tenebras, quæ pupillis obuerſantur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudæa naſcitur, glandis effigie, candidus, ſcita admodū cōfiguratione, lineis æqualiter inter ſe diſtantibus quaſi induſtria detornatis, Solutus nullam qualitatem manifeſtam guſtui repræſentat. Poteſt Ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in ueſica comminuere. Amiantus lapis in Cypro naſcitur ſciſſo Alumini ſimilis: quo, utpotè flexili, telas & uela tantùm ſpectaculi gratia texunt, quæ ignibus iniecta ardent quidem, ſed flammis inuicta ſplendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percuſſis à ſcorpione, potu prodeſſe exiſtimatur. Cōtra inteſtinas exulcerationes bibitur. Excreſcentia in oculis uuasq; & puſtulas inhibet, & ruptas membranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorum magnitudine, pinguis, uerſicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda aut ſecanda ſunt, ſine periculo obſtupeſcere, ita ut non ſentiant cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui Aphroſelenon appellarunt, quoniam noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decreſcit. Naſcitur in Arabia, candidus, traslucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. Eo ceu geſtamine ad amuleta mulieres utuntur. Arbores adalligato eodem frugiferæ redduntur. Iaſpidum quædam Smaragdum imitatur, alia Cryſtallum, colore ſimilis pituitæ: alia non diſsimilis æri, ob id uocatur Aerizuſa: alia ueluti fumo infecta, quæ Capnias ex argumento uocatur. Quædam

dam lineis albis & reſplendentibus præcingitur, Aſſyrios appellata. Alia Terebinthinæ ſimilis quæ Terebinthizuſa dicitur. alia colore Callaida gemmam æmulatur. Omnes amuleta eſſe traduntur, & accelerare partũ fœmoribus appenſæ. Aetites lapis eſt ueluti prægnans, cum quatitur, alio in utero ſonante: Grauidis continet partus, cùm lubricæ ſunt uuluæ & parum tenaces, ſiniſtro brachio alligatus. Sed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut ſine doloribus pariant. Furem depræhendit, ſi quis in pane conditum offerat, fur enim manſum deuorare non poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cum eo, deuorare non poterit. Tritus, & cerato exceptus. Cyprino, aut Gleucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. Quidam ponderoſus & niger. Alter cinereo colore ſpectatur, punctis diſtinctus. Tertius lineis quibuſdam candidis intercinctus eſt. Omnes alligati contra capitis dolores, & ſerpentium ictus proſunt. Feruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in ſpongijs inueniuntur, qui ueſicæ calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. Conflatur autẽ ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Poteſt candente ſpecillo admotum: incommodos oculis pilos replicare. Oſtracites teſtæ ſimilitudinem habet, cruſtoſus, & in laminas fiſſilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menſes drachmæ pondere potus ex uino, ſiſtit. Si quatuor diebus à purgatione bibitur ſicilici pondere, fœminis præſtat ne concipiant. cum Melle autem impoſitus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis eſt, quo annularij ſcalptores lapides expurgant, ad erodendum & urendum utilis. Gingiuis, quas humor uexat, prodeſt. Dentifricio cõmẽdatur. Arena è littoribus ſole ferueſacta, hydropicorũ tumores exugit, ſi capite tenus in ea obruant. Torreri ſolet ad

arid

aridos fotus, pro Milio aut ſale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. Virginũ mãmas cohibet, nec increſcere patitur. Potum ex aceto, lienem abſumit, & comitialibus prodeſt. Geodes lapis aſtringit, ſiccat, caligines oculorum diſcutit. Illitus autem ex aqua, teſtium mãmarumq́ inflammationes ſedat.

GAgates & Thracius lapis vi & eſſentia admodum cõſimiles, hoc inter ſe diſcrem n habent. Gagates, cruſtaceus: Thrachius quaquauerſum ſibi æqualis eſt. Germaniæ montes Gagatis ſpeciem producunt, quo fabri ærarÿ & ferrarÿ pro carbone vtuntur. Vires, odor, forma, eſſentia, Gagatem repreſentant. Thracius lapis, ipſum eſt Succinum nigrum Magnes vi attrahendi ferri præditus, vulgo notus eſt, & in Germania naſcitur, in Miſniæ montibus, & Hercinia Saxoniæ, propè Harzburgum, arcem miliare Germanicum à Goſtaria diſtantem. Arabicus Galaƈtites, Melitites, Marochtus, ignoti noſtro æuo ſunt lapides. Galaƈtites tamen, Cordo, Hildenhemÿ naſcitur, ſubſtantia, forma, & viribus nihil à Dioſcoride diſcrepans. In eiuſdem territ orÿ montibus Arabicus inuenitur, maculis & cãdore ebori perſimilis. Alabaſtrites, hÿs notus eſt omnibus qui magnificis ſignis & ædificis inſueuere. Thyites noſtro æuo eſt incognitus. Iudaicus ſeplaſiis omnibus ſummè eſt familiaris ſcilicet ad cõminuendos in renibus lapillos. amiantus è Cypro affertur, alumini ſciſſili ſimilis (ſuperius demonſtrauimus ipſum eſſe alumen plumæ) cãdore tamẽ inferior. ab igne, quantumuis in eo perſiſtat, integer exilit. Venoſus eſt adiantus, ad ligni formã accedẽs. Nec deſunt qui flexilem producãt, nẽpè è quo fila & tela cõtexi queãt. Impoſtorũ eſt pilos Salamãdræ dicere. Nã mõtanus eſt lapis. Profertur & in laminas fiſſilis amiantus ſed à Dioſcoride prætericus. Sapphirus noſter, nota gemma, notis aureis nõ ſplẽdeſcit vt vult Plinius, nullũq; aliud diſcerniculũ habet, quã azurini (vt ſic loquar) coloris reſplendentiã, Porro cũ vſitatũ ſit in medicinis cordialibus, inſtauratricibus prætioſiſq; eleƈtuarÿs, quæ in peſtẽ, venena, & ad vigorẽ cordi excitãdũ cõponũtur, nõ Saphiros tãtũ, ſed etiã Smeraldos, Rubinos, Granatos, & Hiacinthos immittere, & paucæ ſeplaſiæ vera, apud ſe, gẽmarũ fragmẽta habeãt, Medicorũ hac in re negotiũ erit ſuæ artis peritos, & probatæ fidei gẽmarios cõſulere, ac dein in minutiſſimum puluerem ſuper Porphyrio lapide reducere. Siquidem eorum non toleranda ignorantia, ſeu potius ſtoliditas, qui Corallium in æreis mortarÿs molitum, in vſus medicos transferunt, neſcÿ

neſcii brutum hominum genus nihil eſſe quod æris & ferri naturam & ſubſtantiam magis in ſe contrahat, quam Corallium, quod miſerandis ægris aut maturam, mortem, aut moleſtiam ampliorem importat. Memphites, & Solenites, lapides nobis abſtruſi, hic in Arabiam, ille in Memphim relegabitur, niſi dicamus hunc Specularem eſſe lapidem, vt Cordus ſentit. Iaſpidum diuerſum colorati ſunt. Quidam candidi, rubeis notis varietati quidam toti rubent, alij in maculis ſanguineis virideſcunt, alij diuerſorum ſunt colorum, vt apud gēmarios videre eſt. Aetites diuerſorum hodie colorum inuenitur, magnitudine, modo ſingulari, modo exigua. In Aquilæ quidem nido repperitur, non ibi naſcens, ſed in præcelſis montibus, & rupium æditiſſimarum commiſſuris. Ophites noſter, duriſſimus eſt lapis, Porphyrij penè modo, colore nequicquā nigricante & candido, quod in ſuo Ophite requirit Plinius, at totus in viridi obſcurus, maculis diſcriminatus in viridi perſpicuis. Quo patet noſtrum, ab antiquorum Ophite diſcrepare. Spongiarum taſtacei lapides, renalibus lapillis effringendis idonei, in coloris lactei colorem reſoluuntur. Quocirca incidunt ſine manifeſta caliditate. Clarū quid ſit Lithocolla. Naſcitur Oſtracites apud hildens hemium, teſtarum laterumq; ſubſtantiam, & aſpretudinem referens. Pulſus non diſſimilem ſonitum ædit, plana, qua ſibi ipſi interſertos ceu lateres habet, coagmētatione coalitus. Smyris miræ cum Adamante proximitatis, ſiquidem vtroque & gemmæ & arma poliuntur. Vitrum etiam Smyris findit. Oculta nunc eſt Naxia. In Miſnia gignitur, haud procul à Dreſola, & in Saxonum Hildenſhemina.

Terra. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. γῆ. Lat. & Ita. Terra.

OMnis terra ad medendi uſum recepta, ſummam & primam uim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq; ſed ſpecie diſtat: cum alia, adiunctis quibuſdam, ad alia ſit utilis. Eretriades duæ ſunt. Vna, uehementer alba eſt, altera Cinericia. Optima habetur ad cinereum colorem uergēs perquàm mollis, quæ ſi per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceā refert. Lauatur ut Ceruſa, aut hunc modū: Teritur ſeorſum, & cū aqua, & ubi peſſum ierit, humor leuiter excolatur

ſicca

ſiccata ſolibus, iterũ teritur interdiu, adiecta aqua ut ueſpere conſidat antelucanis colo excernitur, & demũ in ſole trita, ſi fieri poteſt, digerit in paſtillos. Quòd ſi toſta deſideret, paſtilli magnitudine Ciceris in fictile perforatũ conijciuntur oreq́ uaſis diligenter obturato, ſupra carbones candentes continenter follibus perflantur. Vbi uero cinis in fauillas ſe conuertit, aut aëreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adſtringentem, & refrigeratoriam, leuiter mollientem, caua explet, & ſanguinolenta conglutinat. Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhæreſcens, mollis, ſuccoſa, friabilis, cuiuſmodi eſt, quam aliqui Collyrion uocant. Duæ enim ſpecies eius: Vnam antè diximus: Altera Aſter appellatur, cruſtacea, & cotis modo prædenſa. Vritur ac lauatur ut Eretria, uimq́ conſimilem habet. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum flore ſylueſtris Punicæ datur. Teſtium & mammarum inflammationes, illita ex Roſaceo & aqua, refrigerat. Sudores arcet. Contra ſerpentium morſus & uenena, pota ex aqua auxiliatur. Samius lapis in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro, ut reſplẽdeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adſtrictoria, & refrigerans. Prodeſt ſtomachicis potus. Senſus hebetat. Verùm ad fluxiones oculorum & ulcera, cum lacte efficax eſt. Partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum cuſtodit. Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ ſimilis. Eſt autem cruſtoſa, albaq́, ſed fictitijs formis differens. Vis eadem quæ & Samiæ. Extendit faciem, & erugat, atque ſplẽdidam reddit, colorem in facie & corpore toto commendat. In balneis pro Nitro deterget. Eadem præſtat Selinuſia: Maximè laudatur, quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis, & humore dilui celerrima. Cimoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima exiſtimatur, quæ innatam habet pin

guitudinem, tactuq́ frigida ſentitur. Vtraque aceto diluta, parotidas, & alia tubercula diſcutit. Ambuſta igni, ſi ſtatim Cimolia oblinantur, puſtulas non ſentient. Teſtium duritias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni ſacro imponitur. In ſumma, utraque multum in medicina commendatur, ſi incorruptæ originis, nec ſpuria aſſumatur. Quæ pinguis dicitur, colore ferè Eretriæ ſimilis eſt, grandioribus tantum glebis: manum ſi quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ uſqueadeo glutinoſa, ut penſilis hæreat. Cui effectus idem qui Cimoliæ: paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro Eretriade uendunt. Fornaceæ teſtæ uehementer toſtæ, cruſtas ulceribus obducunt: quare prurigini & papularum eruptionibus medentur. Podagricis proſunt, ſtrumas diſcutiūt, cerato exceptæ. Fornacū terra quæ retorrida fulueſcit, eiuſdem cum teſta effectus. Melia colore cineream Eretriam imitatur, aſpera tactu. Ea digitis friata, deraſi Pumicis modo crepitat. Vim habet aluminoſam, ſed remiſsiuſculam, id quod guſtu deprehenditur. Modicè linguam ſiccat, purum corpus reddit, & colorem commendat, pilos extenuat, uitiligines & lepras abſtergit. Pictoribus uſum præbet, ut colores diutius perennent. Emplaſtris uiridibus, quæ chloræ dicuntur, efficaciter inſeritur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuerſum, eligi debet recens, mollis, non lapidoſa, friabilis, quæ cùm humorem attigerit, facilè reſoluatur. Ex Ampelitide terra, quæ Pharmacitis nomine, in Seleucia Syriæ naſcitur, laudatur in primis nigra, Piceæ lōgos carbones referens, modicè aſſuloſa, æquabili ſplendore, quæ detrita, accepto oleo, ſtatim eliqueſcit. Vitioſa cenſetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non reſoluitur. Vim diſsipandi & refrigerandi habet. Ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Vſus eius ad illinendas uites ſub germinationis tempus, utpotè cùm in naſcentes uermiculos enecet.

Fuligo

Fuligo pictoria. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασβόλη. *La. Fuligo. Ita. Fuligine.*

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi ſolet: ſiquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adſtringendum & erodendum efficax. Fracta cum Roſaceo cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μὲλαν τὸ γράφομεν. *La. Atramentum librarium. Ita. Atramento librario.*

ATramentum quo ſcribimus, Fuligine è Tedis coacta colligitur. In ſingulas libras gummis, ternæ Fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è reſinarum & pictoria Fulgine, de qua paulò antè diximus. Aſſumitur autem Fuliginis mina, gummis ſequilibra, glutinis taurini, Atramenti ſutorij, ſingulorum ſequiuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamẽtis ambuſtis, ex aqua commodè craſſius illinitur: ſed non antè ſoluatur, quàm cicatricem induxerit. Sanatis ſiquidem ulceribus, ſua ſponte decidit. Cæterum habes, amiciſſime Aree, ferè quæ tradenda duximus pro operis modo quem deſtinauerimus, & materiæ auxiliorumq; medicinalium copia.

O*Mnes hæ terrarum ſpecies, vt veteribus cognitæ, & in medicamẽta vſurpatæ, ita harum, à patrum noſtrorum memoria, & vſus, & notitia deperijt.* Cordo *tamen,* Melia Hildenſhemij *inuenitur, forma & viribus cum* Dioſcoride *conueniens.* Itidem Ampelitis, Zuicaniæ, *in* Miſniæ *finibus, ex montibus eruitur, & in inferiori* Germania Aquiſgrani, *à fabris lignarijs,* Nigra creta *appellatur. Caput 95. & 96. è ſcripto* Dioſcoridis *ſatis nota ſunt.*

Finis Quinti Libri.

PEDANII DIOSCORIDIS ANASARBEI, De Venenis, Quóque modo arceantur, vitentúrque, Liber Sextus, Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

SVPERIORIBVS, amiciſſime Aree, libris, tradidimus de Aromatibus, Oleis, Vnguentis, Arboribus, & earundem fructibus, Lachrymisq́; item Animalibus, Melle, Lacte, Sæuo, Frumentis, Oleribus, Herbis, Radicibus, Liquamentis, Vinis, Metallisq́. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recenſebimus, quæ prodeſſe nobis, aut officere poſſunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus inſtitutum proſequamur. Huiuſmodi autem tractatus, cùm bifariam diſtributus ſit: In partem Venena præcauentem, ita ut ne fallant ſumentes: Aut ſi quando per imprudentiam dentur, ut tum quoque innoxia fiant, irritaq́; Et in rationem ijs ſuccurrendi, qui iam noxiam ſentiunt: Primùm diſſeram de præcauẽdi modo, Quem eſſe difficillimum, pleriq́; maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm Venena,

uena, ita inſidias temperant, ut peritiſſimum quenque decipiant. Siquidem Venena, ſua amaritudine, permiſtis dulcibus ſpoliāt: & graue odoris uirus, miſtura odoramentorum eximūt. Aut medicamenta immiſcent, quæ tuendæ ſanitatis gratia dari putantur: & præſertim in ualetudine, ut Abſinthium, Tragoriganum, Satureiam, aut Hyſſopum, quinetiam Thymum, Irim, origanum, Abrotonum, Caſtorium, Aut ſi quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur: aut potionibus inſerunt: ut uinis aſperis, iuribus, paſſo, mulſæ aquæ, muſto, ſuccis, ut in cremore lentis, polentis. Aut medicaminibus, aut alijs, quæ aſſumuntur, edulij ſpeciem referentibus. Quare qui in ea ſuſpicione ſunt, conditos cibos uitare debent, omniáque intenſo ſapore, dulcium, aut ſalſorum, aut acidorum, abſtinere: nec ſitibundi affatim bibere, aut eſuriētes uoraciter comeſſe, ſemperáque ad ſaporem horum diligenter attendere, præſertimque, potu, frigidam aquā præſumere. Satiato enim appetitu, qualitates ægerrimè poſtea concoquantur. In ægris quidem, facilè cauemus potiones, auxilij prætextu dari ſolitas, quas offerunt improbi ueneficiorum artifices: Itaque ob id, laborantes morbo, non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem, ne facilè incauti ſeductiq́ue homines, capiantur dolis ueneficiorum, ratio eſt & facultas. Sed alia ſupereſt expeditior, ut ſuſpicioſi aliqua præſumāt, quæ Venenorū uires habetent, & inefficaces irritasq́ue reddant: Cuiuſmodi Caricæ ſunt cum iuglandium nucibus mādúcatæ, & quæ Cedromela uocant, id eſt, Citria, ſeminisq́ue Napi drachma cum uino, itē folia Calaminthæ, aut Creta, quæ Lēnia Sphragis appellatur, pondere pari cū uino: Aut Rutæ folia & nucis iuglādis nucleū, aut Caricas duas, & ſalis callū ieiuni ſumāt, & nullo Veneni genere lædētur. Antidota ex uino ſumpta, eundē effectum præbent: inter quæ intelligitur magnum Mithridatiū: & quod Scinco, & quod ſanguine temperatur. Quin & ſæpe

Venenis obſiſtunt peculiares quidā corporū affectus, certo quodā modo conſtitutorū, cùm quadā cibi potusq́; qualitate, tū uini copia ita tēperatorum, ut cū Venenis diſſentiant. Siquidē ingeſti Veneni uires frangunt, atque iam priore alimento farctis præcluſisq́; meatibus, obſtāt ne mēbratim per digeſtionē inſinuetur. Verū enimuero, quoniā fortunæ neceſsitas interdū ſimilia diſcrimina peregrè agētibus affert, abſque ullis inſidijs hominū, nonnihil diſſerendū mihi, de hac re neceſſariū duco. Iam primū igitur, culinā apparare loco ſubdiali conuenit, ciboſq́; & potus in huiuſcemodi loco ſtruere. Si id fieri commodè nequit, ſecunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq́; ſub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda. Frequenter enim à ſuperioribus contabulamētis animalia decidunt, exigua quidē, ſed quæ nō modicā perniciē moliātur, ut Phalangia, Stelliones, & alia quædam reptilia. Porrò uinaria uaſa diligenter intueri oportet: Nanque reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdū ſorbēdo, noxiū uirus eructarūt, interdū uerò delapſa immerſaq́; expirarūt, & exitij cauſas, haurientibus attulerūt. Sed hæc hactenus dicta ſint, ne cauti & prouidi inſidijs pateāt. Quòd ſi qui ſua ſponte, aut quorundā inſidijs ſumpſerunt, auxiliari primo quoque tempore oportebit. Siquidem dum comites ſingulorū uenenorū notæ expectātur, immedicabile fit uenenū, & pauliſper neglectum, medicamētis ægrè cedit. Quare ſi qui pro comperto ſe uirus ſumpſiſſe intelligant, & fateantur: aut eorū qui aderāt, teſtimonio conſtet, protinus ad idonea remedia trāſeuntes, facilè peculiari natiuæq́; conſtitutioni reſtituemus. Neq́; enim ijs aſſentimur, qui prorſus auxilia, in huiuſcemodi, fruſtra adhiberi cōtendūt. Quo enim modo morbi, quorum cauſa cæca, latenteſq́; corporibus inſidēt, medicinā admittūt, & quæ forinſecus incurrūt Venena, medēdi rationē aſpernātur? Aequè uerò omnes morbi, pro cauſarū ingruētiū magnitudine, proq́; antecedētibus adfectionibus, qualitatibuſq́;, quibus ſit opportunū corpus, uel medicabiles ſunt,

uel nullis cedūt medicamētis. Quod ſi qui forſan obmuteſcentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui Venenum à ſe egeri, nullam nobis eius cognitionē præbeāt, tū protinus accedendū ad ea, quæ cōmuniter epotis qbuſcūque Venenis, opitulari cōſueuerūt. Alioqui nullū magis in omnia ualēs auxiliū dari poteſt, quā, ut proximo loco, Virus foras exhauriatur, priuſquā inualeſcat. Quare ſine mora, calidū oleū ex aqua, aut ſeorſum, ut uomitare cogātur, dari conuenit. Aut ſi oleū natura loci negat, butyrū cū aqua calida, aut Malua, aut Lini ſemine, aut Trago, Vrtica, Fœnogræco, aut Halicæ decocto, uicē eius exhibebit. Hæc enim nō modo uomitionibus exigēt, ui illa ſua laxatrice, aut nauſeā ciente, ſed aluū quoque ſubducēt & corporū inanitione, ita aduerſabūtur, ut acrimonias Venenorū hebetēt. Id quod euidēter huiuſcemodi argumēto deprehēdere licet: Eſto, ut quiſquā uiua calce, uel fæce, aut Cātharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare ſtatuerit: is ſi ipſum oleo leniter illinat, exulceratione non accipiet. Atqui neque uehemēter adſtringi corpus, neque refrigerari poterit, ſi antea perūgatur. Quinetiā uomitus, nō ob id modò quòd uacuet, & noxiū humorē excernat, iuuamētū adfert: ſed quòd aſſumptū Virus nonnūquā odore, coagulatis grumis, aut colore, prodat: Quippe cū odore, & amaritudine, Meconiū: colore, Cerusam, Gypſumue: grumis, lac, aut ſanguinē, animalis recēs iugulati, oſtēdat. Nā grauis odor regeſtorū, Leporis marini, aut Rubetæ ueneficia dephēdit, ita ut nōnulla ab ijs remedia peti poſſint, ad idonea ſingulorū auxilia trāſeūtibus. Oleo etiā, Maluæ decoctū admiſcetur, aut Glauciū, aut adeps anſerinus, aut pīguiū carniū iura, lixiuiū lignorū cinere factū. Vbi uerò uomitus diligēter citatus fuerit, ne quid in uētre coierit, quæ hæſerūt inteſtinis reliquiæ, clyſtere acri deuocētur. Facit & Nitrū tritū, & cū hydromelite ſūptū, uina uetera liberalius opota, gallinacea iura ꝑpīgues piſces, uetuſtæ carnes pīgueſq́, & q̄ adipe aut recēti butyro parant: aluū nāq́ ſubducūt, uti diximus: Et ſtomachū reſolētia

proniorem ipſum ad uomitionē reddunt, & Venenorū acrimo nias hebetant: Atque meatus obſtruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiam medicamenta dantur, quæ cōmuni dote proſunt: ut Lemnia terra, Agaricū, Abrotonum, Irio, radix Eringij ſemē Paſtinacæ & calaminthæ, Nardū Gallicum, Caſtorium, Ferulæ uirentis medulla, flos Rhododendri, ſuccus Marrubij, Laſer aut Laſerpitium, Sagapenum, Peucedani ſuccus: aut panacis, & radix, quam Magudarim appellarunt, Ariſtolochia longa, ſylueſtris Rutæ ſemen, & Betonicæ, quam Ceſtron nominant, folia. Singula cum uino, drachmæ pōdo ſumi debent. Effectum præbet Polij decoctum, & Seſeli, & liquida pix lincta. Magnificè ferunt opem antidota, quæ in calce ſcripta operis reliquimus. Communis ratio præſtandi auxilij ita ſe habet. Cæterum ab ijs, quæ conſueuerunt euenire, communia remedia ſumptitari poſſunt. Ferè enim, uires Venenorum quàm plurimorum, in affectus conſimiles corpus tandem redigunt. Quam ob cauſam pleriſque communia conducunt auxilia. Varia etenim ſunt Venenorum genera: communes tamen, nec multi, ijdem affectus oriuntur. Neque fieri poteſt, ut omnes concurrenteſq; caſus, quæ ſymptomata uocant, unum Venenum ſequantur, alioquin ſuperuacaneá fuiſſet Venenorum ſingulorum traditio, cum ſuis remedijs ab authoribus deſcripta. Neque uerò in uno eodemq́; promptum eſt inuenire, ut quis ſtomachi, alui, inteſtinorum, iecoris, renum, & ueſicæ dolore uehementer crucietur, ut ſingultiat, erodatur, contremiſcat, refrigeretur, obmuteſcat, cōuellatur, pulſus elangueſcat, ſpiritus difficilis fiat ueterno prematur, uertigo obuerſetur, caligent ſenſus, ſtrāguletur, ſitiat, ſanguis erumpat, febre conflictetur, ægrè lotium reddat, torminibus uexetur, crebrò uomitet, nauſea prematur, rubeſcat, liuore ſugilletur, palleſcat, deſipiat, ſtertat, uiribus deficiat: & pleraq; alia faciat, patiaturq;. Singula enim in genera-

les

les affectus deducta, pauca numero, & communia, ea demonſtrãt, quæ euenire cõſueuerũt. Quare in ſingulis quæ ſuprà diximus, non facilè fuerit deuoratum Virus cognoſcere. Nam oris & linguæ eroſio, ſtomachi uentris, ueſicæ ac renum inflãmatio uehementis urinæ difficultas, & interdum cruoris cum eo exitus lancinatio, & in plurimis partibus quidam aduſtionis ſenſus, non in Cantharidibus modò potis reperiuntur, ſed in Erucis quoq; Pinorũ, & Bupreſte, & Salamandra. Porrò nõ modò eos qui Meconium hauſerunt, ueterno aut ſopore premi, ſtertere, liuore ſugillari, torpere, refrigerari, ſtupeſcere, toto corpore pruritum ſentire, ſenſu priuari conſtat, ſed eos etiam qui mãdragorã aut Cicutam deuorarunt. Delirium non Hyoſciamus tãtum infert, uerumetiam quæ Toxica appellantur. Itidẽ Aconitum, & Mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in Fungis, quàm in ſanguine taurino, lacte, Aconito, Ceruſa, gypſo conſpicitur. In ſumma, difficile unũ uni Veneno proprium inuenire ſignum, quod hauſtum guſtatumq; Virus prodere poßit: maximè, quod hæc cæterorum etiam uitiorum, quæ in corpore exoriuntur, communia ſequi ſolent. Cæterùm in his quæ celeriter enecant, noxam ſignis forſitan indicare poßis, ſi ad ea reſpexeris quæ ſumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines ſpectant, nihil ad medendi rationem difficile, duntaxat quod pertineat ad indicia noxæ, ut potè cùm Venena, ſtatim, atq; præſentaneam uim illam perdiderunt, tranſmutata in longos adfectus, communia reliquorũ uitiorũ remedia, cõpoſitionesq; flagitent, cũ Venefica ꝓprietas nõ amplius inſit. Si uerò lõga ſit affectio, in aliquod diuturnorũ morborũ genus recidet, à quibus facilè fuerit medẽdi rationẽ aſſumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus. Cõſequẽter quæ priuatim ſingulis proſunt, ſcriptis mandabimus, ſi prius ſigillatim expoſuerimus: quæ ex ſingulis ordinibus exitialem aut ma-

leſicam uim ſortiuntur, ut medicinæ ſtudioſi ea cautè obſeruent, quæ ad rationem ſalutis ſcripta inueniuntur, quòd nonnulla eorum quibus utuntur, uenenis ſint commiſta. Incuria enim magnas adfert noxas, & ſæpe continuo uſu eorum, homo in perniciem agitur. Proinde animalia quæ exitioſam uim habent, hæc ſunt: Cantharides, Bupreſtis, Salamandra, Pinorum Erucæ, Lepus marinus, Tubera, & Rana paluſtris muta, deuoratæ Hirudines. Semina ſunt: Hyoſcyamus, Coriandrum, Cicuta, Gith, Pſyllion. Liquamenta: Meconiū, Opocarpaſon, Thapſiæ ſuccus, Elaterium, Mādragoras. Radices, quas mittit Chamæleo, Aconitum, Thapſia, Veratrum, Ixia, Agaricum nigrum, Ephemerum, quod aliqui Colchicum uocāt, quod in Colchide naſcitur. Herbæ oleraq́; Smilax, quam aliqui Tithymalum appellant, Romani Taxum, ſolanum manicum, quod & Dorycnium dicitur: Sardinia herba, quæ Ranunculi genus eſt: corniculatum Papauer, Pharicum, Toxicū, Ruta ſylueſtris, Fungi. Ab animalibus taurinus ſanguis recens, coagulatum lac, mel Heracleæ in Ponto genitum. Metalla, Gypſum, Ceruſa, Calx, Auripigmentū, duo Sandarachæ genera, ſpuma Argenti, Adarce, Plumbum, & quod Argentum uiuum dicitur. E liquoribus domeſticis: uinū abundè poſt balneas potū, aut paſſum, et frigida aqua ſimiliter.

VEnenum omne aut per os ſumitur, aut vi extrinſeca noxiam adfert. Quod per os ſumitur, omni ſua operatione cibo alimentari contrarium eſt. Nam cibus, in ſanguinem cōuertitur: partes ſuas omnes, membris quæ priuatim nutrit, ſimil s efficit, locum ſubit eſſentiæ, quæ iugiter in nobis reſoluitur. Contra ven:num: corpus & membra omnia in quæ ſubintrat: in ſibi peculiarem venenatam naturam traſmutat, quouis loco ſeſe indiderit, deperditam non ſupplet eſſentiam: ſed eā quæ reſtat & integram, reſoluit & corrumpit: haud aliter quam ignis, momento, omnem paleæ eſſentiam in ſe conuertit & conficit. Siquidem totius corporis coalitio, & conſiſtentia veneno deſtruuntur. Porro venenū omne trium eſt generum. Aut enim è plantis, aut ex animalibus, aut ex mineralibus. Vnumquodque eorum ab ea, quam cum cibo habet, differentia

ventia diſcernitur.Id in plantis videmus, Elleboro, Aconito, Napello, Cicuta, Sardonia herba, Nerio. In animalibus, Viperis, Aſpidibus, Baſiliſcis, Lepore marino, Scorpione: Phalangio: Tarentola: rabidis animalibus: piſcibus & carne toſtis: & ſtatim in eſcario vaſe: præcluſa exhalatione: ſuffocatis: morticinis: à fulgure: aut à venenatis & rabidis animalibus occiſis. In mineralibus Argento viuo, Arſenico: Sandaracha: Auripigmento: Magnete: & ſimilibus. Venenatorum animalium morſus: ictus: ſibilus: contactus: viſus: mortifera. Morſu & transfixu occidunt, Aſpides: rabidi canes: Scorpiones: Phalangij: Tarentolæ: Paſtinacæ marinæ: & conſimilia. Viſu & ſibilo Baſiliſcus. Eſt & quod contactu perimat: vt ex Auincennæ ſcriptis apparet: qui militem dicat: cũ lancea ſtrenuè beſtiam transfixiſſet, proſerpente per haſtile veneno, congelata primum manu, deinde & toto perfricto corpore: mortuum. Id peræquè noſtri ſæculi experientia claruit in Tridentino ciue. Venena etiam odoratu perimunt. Venenorum & venenatorum variant effectus, pro cæli & ſoli ratione: & quemadmodum ſumentes icti aut percuſſi: in ſe totis: & in particularibus ſuis & affectibus & qualitatibus coaluerint: vtq; aut calida: aut frigida: aut ſicca: aut humida fuerint. Calida duobus modis conficiunt. Aut enim ſumpta per os: excalfaciunt & corrodunt ad ipſum cor: quod ex Euphorbio: & Veratro contingit: aut extrinſecus applicata: exædunt carnẽ: ad oſſa vſque: quod in Lepore marino fit. Frigida duplici itidem ratione necant. Nam aut ex nimia ſua frigiditate: ſtupidum ad eũ modum corpus reddunt, vt cor etiam ab eis congelaſcat, quæ Opij operatio eſt: aut anhelitum comprimunt: ſuffocant: & ſtrãgulant, quod Plumbum vſtum, & Fungi malefici conficiunt. Sicca dupliciter mortifera. Aut enim quæ in corde eſt, humidam ſanguinis qualitatẽ abſumunt: quod calx viua conficit: aut partes corporis ab inuicem ſegregant & diſpertiuntur: ad integrã omnium membrorum ſeparationem, & inſectilem diuiſionem: ad cor vſque: quod Riſagalli proprium eſt (Id per ſublimationem fit: æquis partibus ex Arſenico & Auripigmento) Humida: quãuis perſuaſum ſit temperamentum nullum eſſe: quarti in humido exceſſus: eius tamen exemplo: cui (referente Gilberto Anglico) brachio à familiari quopiã (quò plus iuſtò dormientem excitaret) valentius peruulſo: caro in terrã putrefacta cecidit: oſſibus: interim: in totũ carne nudatis: extremæ humiditatis venenũ eſſe docebimur: qua naturà præditus ſerpẽs ille nocturnus fuit: qui miſerãdũ illũ cõfecit. Dioſcoridi, potus Salamãdræ puluis: idem operatur. Morſus item Cencri ſerpentis. Quinetiam Argentum viuum: ſumma ſua humiditate: naturalem non raro cordis humiditatem abſumit: vt in eis liquidò conſpicitur, qui

huius

huius vnctu vtuntur in morbum Gallicum percurandum. At enim anti dota totam hominis conſiſtentiam, in bonam habitudinem alterant, vt venena in prauam & exitioſam. Sed præſumpta magis iuuant, quam ſi à lue contracta ſumantur. Siquidem venena quædam, & occultis ſuis & manifeſtis qualitatibus nocent: haud aliter quam illorum quidā, vni membro, alij alteri noxia ſunt, & non omnia priua ſua operatione nocent cordi, itidem vt inter medicamenta, alia cor ſpeciatim confortant, vt Crocum & Hyacinthus: alia cerebrum, & caput, vt Smaragdus, Stæchas, Betonica: alia ſtomachum, vt Corallium, Cinnamomum, Gingiber, & alia itidem, alia corporis membra. Smaragdus, Hyacinthus, Gagates, Sapphirus in tenuiſsimum puluerem moliti, à morte quidem, qui venena hauſerunt, tuentur, quod natura cordi ſubueniant, ſed ſi geſtantur tantum, eadem vis non eſt. Arabes in venena valere ſcribunt, Caſtaneas, Meſpila, Piſtacia, Alium, Raphanum, Auellanas, optimam Theriacen. Cæterum quæ calidi exceſſus ſunt venena, breui membra omnia interiora inflammant, feruentiſsimam ſitim inducunt, flammeos oculos reddūt, maniam perpetuam, & continuum ſudorem excitant. Quod ſi vltrà illum caloris exceſſum, corrodant etiam & putreſaciant, vt eſt Arſenicum, Auripigmentum, & Riſagallum, punctiones & dolores intolerandos, in ſtomacho & inteſtinis, cum totius corporis murmure procreant. Hæc accidentia ſequuntur ſæpenumerò vomitus, nauſeæ, ſudores modo frigidi, modo calidi, & variæ ſubindè colorum formæ. Quæ frigida ſunt, profundiſsimum ſomnum inducunt, vt vix excitentur: Aliàs cerebrum ad eum ſtupefaciunt modum, vt ægri ſexcentos extraneos motus inducant, nunc toto corpore, nunc oculis, nunc ore, nunc alijs mēbris, vt ſimpliciter inſanire, aut ebrij videantur. Ab his ſummum toto corpore frigus exoritur, ſudoreſq; frigidi, faciei color liuidus & horrificus, totius hominis ſtupor. E ſiccis venenis, ingens in lingua ſiccitas prouenit, ſitiſq;, quæ extingui non queat, guttur occupat, fit ſtipticum corpus, ſiccitas in omnibus membris, & longiſsimæ vigiliæ excitantur. Humida, ſequuntur tandem profundiſsimi ſomni, corporis fluxus, luxantur iuncturæ, laxantur nerui, vt diductis aliquando oculorum muſculis & neruis, foras exiliant à ſeipſis penſiles, nec rarò extrema corporis mēbra putreſiunt. Quod verò ad victus & medendi, in genere rationem attinet, è Dioſcoride patet. Antidotum tantum Matthioli, in omnia venena præſtantiſsimum & iuxtà nobiliſsimum in medium producam, tum Quintam eſſentiam, quæ ex eo componitur, poſtremò Oleum, mirandæ in venena, maximè ſerpentium & animalium, virtutis. Porro Antido-

tum

tum ſic habet: Reubarbari, Ciperi, Quinquefolij, Tormentillæ, Ariſtolochiæ rotundæ, Pœoniæ, Reupontici veri, Radicis Valerianæ, Acori (Calamum aromaticum vocant) Inulæ, Coſti, Iridis, Chamæleontis albi Singulorum. ℥.3. Galangæ, Imperatoriæ, Dictamni albi, Angelicæ, Millefolij, Filipendulæ, Doronici, Zedoariæ, Zingiberis. Singulorum. ℥.2. Agarici. ℥.3. Seminis Cedri, Viticis, Iuniperi, Grani ſini, Fraxini, Acetoſæ, Paſtinacæ ſylueſtris, Napi, Nigellæ, Pæoniæ, Baſilici, Irionis, Thlaſpi, fœniculi, Ammi Singulorum. ℥.2. Baccarum lauri, Hederæ, Smilacis aſperæ, Iubebarum, Singulorum. ℥.1.ß. Frondium Scordij, Chamædryos, Chamæpytios, Centaureæ minoris, Stæchadis, Spicæ Celticæ, Calaminthæ, Rutæ, Menthæ, Betonicæ, Verbænæ, Scabioſæ, Cardui Benedicti, Miliſſæ, Singulorum. ℥.1.ß. Dictamni Candiaci, ℥.3. Maioranæ, Hyperici, Iunci odorati: Marrubij: Rutæ caprariæ: Sabinæ: Pimpinellæ: Singulorum. ℥.2. Ficuum ſiccorum, Nucis communis: Piſtatiorum Singulorum. ℥.3. Myrabalanorum embellicorum: ℥.4. Florum cordialium: Roſarum: Lauandulæ: Saluiæ: Roriſmarini. Singulorum. ℈.4. Croci. ℥.3. Caſiæ odoratæ (Cinnamomum hodie vocant) ℥.10. Caryophyllorum: Nucis muſchatæ: Macis Singulorum. ℥.1.ß. Piperis nigri: Piperis longi: Santalorum omnium: ligni Aloes: Singulorum ℥.1.ß. Cornu Cerui crudi. ℥.4. Vnicornis. ℥.1. Oſsis cordis Ceruini: Scrobis Eboris: Virgæ Cerui, Caſtorij: Singulorum. ℈.4. Terræ Lemniæ. ℥.3. Opij. ℥.1.ß. Margaritarum Orientalium: fragmentorum Smaragdi, hyacinthi: Coralli rubri. ℥.1.ß. Camphoræ. ℥.2. Maſtichis: Thuris: Styracis: Gummi Arabici: reſinæ Terebinthinæ: Sagapeni: Opopanacis: Laſerpitij. Singulorum. ℥.1.ß. Muſchi odorati: Ambræ griſeæ. Singulorum. ℥.1. Olei Vitrioli. ℥.4. Specierum cordialium temperatarum: Diamargariti: Diamuſchi: Diambræ: Electuarij gemmarum: Trochiſcorum Camphoræ: Viperæ: Scillæ: Singulorum. ℥.2.ß. Succi Acetoſæ: Cicerbitæ: Scordij: Echij: Boraginis: Meliſſæ. Singulorum. lib.ß. Hypociſtidis, ℥.2. Theriacæ electæ: Mithridati optimi. Singulorum. ℥.6. Vini veteris odoriferi: lib.3. Sacchari de Medera: aut ſelectiſsimi Mellis, lib. octo & dimidia. Omnibus his perquiſitis & delectis vt quæ diligentiſsimè: artificio fiat electuarium: eo quo Theriaca & Mithridatum componuntur modo. Antidotum hoc, diuina quapiã operatione in venena confert quæ per os ſumuntur: in mortiferos animalium morſus: & in peſtem mirandè operatur, & præcipuè ad præſeruandos ſanos. Quod ſi cui in animo fuerit: vt præſentaneè operetur: ſic agat. Aſumpta libra vna ſuperioris Antidoti, vna Syrupi corticum Citri: & quinque Aquæ vitis, cum electiſsimo vino confectæ, & toties

alam

alambicatæ. vt Quintæ eſſentiæ ſpeciem inducat, omnia hæc in vas vitreum indantur, capacitatis à rebus iniectis duplæ, obturatoq; ſedulò ore, ſumma dexteritate aqua cum electuario tandiu in vaſe agitetur, donec totum id corpus ſimul confundatur, ac tum in menſem integrũ vas ſeponetur, agitando tamen binis in ebdomada diebus, vt anteà dictum eſt. Qui fiet vt electuarium perfacilè fundum petat, & exacto tempore, colorata aqua electuario ſupereminens inuenietur, vi illius omni in ſe contracta. Tum aperto vaſe, in vas aliud limpida aqua paulatim effundetur, cuius os cum cera & membrana accuratè obturabitur. Alioqui diei ſpacio apertum, omnis in fumum euaneſcet. Habet hæc aqua intantum virium, vt quattuor drachmarum pondere cum pari vini quantitate, aut cum ſtillaticia qualibet aqua, quæ huic negocio conueniat, aut per ſe ſumpta, à demorſo aut icto à ſummè venenato animali (quãtumuis nihil ſentiat aut loquatur) ægrum à longo velut ſomno ingenti ſpectantium admiratione, ſuſcitabit, ac vomitu ingentem infectorum humorum copiam educet. Siquidem momento in omnes corporis venas permeat, adeò ſubtilis, efficax, & peruadens eſt. Valet & in alios morbos, quà prudens medicorum doctrina cenſebit. Porrò Oleo miſcendo, iſtiuſmodi temperamentum obſeruabitur. Sub ineuntem menſem Maium, ſumentur Olei communis centum annorum, aut ſi minus ſui ſæculi vetuſtiſsimi, lib. 3. Hyperici recentis in herba, M. 3. Oleum in vas vitreũ indetur, duplæ à contento capacitatis, in hanc Hypericum infundetur, paulũ anteà contuſum, tum opertum vas medium in ſubtiliſsimam arenã condetur, loco aprico & diem totum inſolato, ac inibi ſinetur ad decem aut duodecim dies, hiſq; tranſactis in Mariæ balneum ad viginti quattuor horas immittetur, quibus tranſactis oleum ab aqua exprimetur. Hoc facto, ſumetur Hyperici, Chamædryos, Calaminthæ, Cardui benedicti, Singulorum Manipulum vnum. Tundantur, infundantur, & immittantur in balneum continuo triduo; extrahantur poſtea, colẽtur, & vt dictum eſt, exprimãtur. Sumantur dein florum Hyperici manipuli tres, hij à caulibus probè repurgati, & tuſi infundantur in iam dictum oleũ, ac in idem balneum triduo continuo reponantur, poſteà extrahantur, exprimantur, vt primum, ad eũque modum ter aut quater fiet florum repetita infuſio, quouſque oleum rubidum euadat, vt ſanguis. Hoc facto ſumatur ex Hyperico quod iam defloruit, ſublatiſque à cyma granis illis viridibus, quæ Hordei granis ſimilia, grana in ſe continent, manipuli ex eis tres conferti efficiendi, queis tuſis & vino albo aliquantum ſuffuſis, in oleum prædictum infunduntur, & cum aſſueto vaſe inſolanda,

ſepe

ſepeliuntur in arena diebus octo continuis, & ab his tridui ſpacio in balneum immittuntur, poſt colantur, & exprimuntur, vt primum dictum eſt, tertium vel quartum reiterata ſimili cum dicto ſemine infuſione, ad integrè imbutum colorem qui ſanguineus eſt obſcurus. Ab hoc ſumenda, Scordij recentis, Calaminthæ Centaurij minoris, Cardui benedicti, Verbenacæ, Dictamni Candiaci, ſingulorum medium Manipulum. Tundantur, infundantur, immittantur in balneum per biduum continuum, dein colentur, & exprimantur vt ſupra. Poſt ſumenda Zedoariæ, radicis Dictamni albi, Gentianæ, Tormentillæ, Ariſtolochiæ rotundæ, Singulorum. ʒ. 3. Scordij recentis Manipulum vnum. Tundantur, infundantur, immittantur in balneum per triduum continuum, colentur, & exprimantur. Infundantur denuò Styracis Calamitæ, Belgoini (Laſerpitium Græci vocant) ſingulorum. ʒ. 6. Baccarum Iuniperi. ʒ. 4. Nigellæ, ʒ. 3. Caſiæ odoratæ. ʒ. 9. Santali albi. ʒ. 4. Squinanthi, Cyperi, Singulorum. ʒ. 1. ß. Tundantur, infundantur, per triduum continuum in balneum immittantur, colentur, exprimantur, quo dictum eſt modo. Ab his ſumantur trecenti ſcorpiones viui, diebus canicularibus collecti, calido cineri in vaſe vitreo ſuperponantur, & cum è calore ſudarint & contraxerint ſeſe, ſuperinijce omne iam dictum oleum, calidum, præcauendũ tamen ne nimio calore vas diſrũpatur, & confeſtim obturato vaſis ore, in balneum per triduum continuum immittatur, coletur, exprimatur, proijciantur ſcorpiones cocti, ac iteratò in oleum infundantur, Rheubarbari ſelectiſſimi, Myrrhæ cõmunis, Aloës hepaticæ, Singulorum. ʒ. 3. Spicæ Nardi. ʒ. 2. Croci. ʒ. 1. Theriacæ electæ, Mithridati perfecti. Singulorum. ʒ. ß. Tundantur, infundantur, in balneum immittantur per continuum triduum, demum non colando deinceps, aſſeruetur ac ſi eſſet Balſamum, nimirum mirandi in venena remedij. Antidota Mithridatium, è Stinco, & è Sanguine, ideò non aſcripſimus, tum quòd è Galeno pateãt, tum quod quorundam & eorum ſelectiſſimorum ſimplicium penuria, exactè conficiendorum viam præcluſerit, doctorumque in medicina hominum diligens induſtria ad noſtri ſæculi cautionem, modũ, ſympathian, & naturalem nexum attemperare poterit. Cæterum noſcitandi veneni in genere, præcauendi, ferendique auxilij rationem, ſatiſſuperque hæc Dioſcoridis præfatio indicat. Proinde ad particularia prodeundum.

Can

Cantharydes. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græ. κανθάριδες. *Lat. Cantharides. Ita. Cantarelle.*

QVibus datæ ſunt Cantharides, ſigna eueniunt grauiſſima. Ab ore enim ad ueſicam uſque cuncta erodi ſentiũtur. Picem, aut ſimile quiddam cedriæ reſipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægrè reddunt, & ſubinde cum lotio ſanguinem emittunt. Strigmenta non ſecus atque dyſentericis, aluo deferuntur. Faſtidia urgent, animo linquũtur, abortaq; uertigine concidunt. Poſtremò mente abalienantur. Ergo anteaquàm tale nõnihil accidat, dato oleo, aut ſupradictorum aliquo, uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerunt, Halicæ aut Orizæ, Tragi aut Ptiſanæ cremor, ad decoctum Maluæ, aut ſeminis Lini, aut Fœnigræci, aut radicum Althææ, quã Latinus ſermo Ibiſcum appellat, clyſtere infundatur. Præterea Nitrũ eiſdem dandum, ex hydromelite, ut quæ ſtomacho adhuc aut inteſtinis adhærent, eluendo excernantur, ac deſcendant. Quæ niſi ſic diſcutiantur, ingeſta in aluum ex Nitro aqua mulſa, uacuari debent. Detur deinde uinum aut paſſum, in quo pineoli nuclei, aut Cucumeris ſemina contrita ſint, aut ex lacte, aut mulſa, aut anſerinus adeps in paſſo liquefactus. Inflammatæ aũt partes, Hordei farina cum mulſa decocta perungantur. Ab initio admota cataplaſmata nocent, quòd citatus ab eis calor, illapſum uirus ita remoratur, ut in principes ſe parteis inſinuet. Ipſa tamen interiecto tempore, moleſtiſſimis inflammationibus opitulãtur, utpote quæ dolores & permulceant & leniant. Tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in ſolium deſcendere oportet, ac lauare, ut per cutem ſummam, quæ corpori noxia inhæſerunt, etiam excernantur, & deiectiones multifariã moliri oportet,

tet, ne affectus inſigatur, & ſtabilitatem capeſſat. Gallinaceis carnibus & hœdinis, aut ſuillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis, ac cum Lini ſemine coctis ueſci debent: ſiquidem al uum cient, atque uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodeſt Thuris cortex, & Samia terra, quæ After appellatur, ſi quaternæ ſingulorum drachmæ cum paſſo ſumantur. Item Pulegium ex aqua tritum. Irinum aut roſaceum, cum Rutæ decocto. Recentes uitis ramuli, cum paſſo detriti. Longè omnium potentiſsimè antidota auxiliantur, cum aqua mulſa, drachmis quatuor pota.

Pinorum Erucæ. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. πιτυοκάμπαι. La. Pinorum Erucæ.

Ita. Brucho de pino.

Is qui Erucas pinorum hauſerunt, illico dolor in ore & palato exoritur. Vehemens alui linguæ ac ſtomachi inflammatio torquet. Inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem ſentire uideantur. Corpus totum exæſtuat, faſtidium urget. Quibus eſt ſuccurendum remedijs, quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro ſimplici oleo & Irino, Melinum, quod è Cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Bupreſtis. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Græ. βούπρηστις. Lat. Bupreſtis.

Ita. Bupreſto.

Qvi Bupreſtin biberunt, non diſsimile Nitro uirus ſapiunt. Stomachi uentriſq; uehemens dolor inſequitur. Tam uenter quàm ſtomachus mirum in modum, ut in aqua inter cutem, difflatus inturgeſcit. Vniuerſa corporis facies contunditur, urina ſupprimitur. Quibus eadem quæ potis Cantharidi-

bus auxiliãtur. Priuatim poſt uomitus & uacutaiones, quas clyſteribus molimur, aridæ ficus proſunt. Item earum decoctum, ex uino. Vbi uerò iã ferè pericula inclinãtur, Thebaicarũ palmularũ cibo, aut carũdẽ tritarũ, in mulſo, aut lactis potu, iuuãtur. Pyrorũ etiamnũ omne genus eſſe, & lac humanũ bibere cõuenit.

CAntharides, quòd excalfacientium quarti, & deſiccantium ſecundi ſunt ordinis, venenatæ, exulceratricis, & erodentis ſunt naturæ. In ſpeciem vrinæ nocent, & vrinarijs meatibus. Nec tantum cum per os ſumuntur, ſed etiam extrinſecus, partibus veſicæ propinquis in veſicarijs (ſic nominant) vt in ſcyatica, applicatæ. Et quod ad primum accidentiũ attinet, quo perpetuam ab ore ad veſicam eroſionem pariant: id eò fit, quod exulceratrices ſint & venenatæ, qua vi malignante, exulcerant, puſtulas inducũt, quacunque permeant, eroſionem ſuſcitant, qua ſanguinem eroſis venis vrina reddit, & ſubindè abſceſſus in virga teſticulis, imo ventre, veſicæ collo, ſubnaſcuntur, ac ex eo vrina difficulter, nec niſi guttatim redditur, tormento & dolore non tolerãdo. Cedriæ odor, ex aduſtis, in ſtomacho & iocinore nimia caliditate, humoribus, prouenit. quorum confuſio ſaporem primum, dein guſtum & odoratum inficit. Dextræ præcordiorum partis inflammatio, inde oritur quod in iecur, non in lienem operentur. Dyſenterici affectus oboriuntur, quod è ſtomacho in inteſtina prolabentes, quacunque permeant, exulcerant, & erodunt. Faſtidia & animi deliquia pariunt. Dolor, ardor, intoleranda inflammatio, quæ facultate in eis venenata prodeunt, reſoluto fiũt, & infecto vitali ſpiritu, & proindè vi cordis dilapſa. Vertigo & mentis abalienatio, ex venenatorum humorum abundantia, quorum fumus diſſolutis inferioribus membris, cerebrum inſcendit, eoque pacto ſenſus, intellectum, & rationem inficiunt. Iam è præfatione didicimus eliciendum (venenatorum in genus remedio) vomitum, & acri clyſtere detectionem moliendam, queis venenum è corpore elicitum, expeditiorem accidentium medicandi vim proferat. Porro exterioribus membris & maximè veſicæ, exulceratis, inflammatis, & eroſis, proſunt frigida, viſcoſa, & vnctuoſa. Frigida inflammationes reſtingunt, & dolores ſedãt. Vnctuoſa, veneni acrimoniam obtundunt. Viſcoſa, quod interaneis agglutinentur, non remediorum tantum virtutem in locis affectis cohibent, quin & tuentur membra, in quæ nondum vis veneni penetrauit. Hoc in negocio lac humanum ex ipſis mammis ſuctum probatur, butyrum recens deglutitũ. Mucilagines ſeminis Pſyllij, mali Cotonei, & Maluæ. Syrupi, Violatus, Nenupharinus, Papaueriuus. Succi, Portulacæ, Cucurbitæ

tæ, Lactucæ, Citrij, Stæches, Papauerini ſeminis, Melonij, Citrini, Cucurbertini, lactucæ extracti cum aqua Violarũ, radicisúe Althææ, aut Halicacabi. Huius itidem ſemina, numero decem aut duodecim, deuorata, præſentaneum remedium aſſeruntur, tantum ſi primum in aqua Portulacæ, aut Hordei macerentur. Oleum Amygdalarum dulcium potum dimidiæ libræ pondere. Eo potentius Oleum è Strobilis recentibus: potētiſſimum, ſi duobus his permiſtis, conficiatur. Nam hoc poſterius præter innatam craſsitiem ſpeciatim inflãmationes, & veneni acrimoniã reprimit, dolorem omnem acutum ſedat. Aquæ radicis Altheæ, florum Maluæ, Cucurbitæ, confectæ in balneo, vi propria vrinæ ardorem infrenant, & interiores inflammationes tollunt. Dyſentericis affectibus medicantur iura craſſa, ſænum hyrci & cerui, in clyſterem immiſſa, pari ratione oleum Omphacinum, elotum cum aqua Plantaginis, aut Portulacæ. Atenim Cordiales & Theriacales medicinæ, per os ſumptæ, fumo cerebrum inſcendenti medicantur, ſiquidem ſua vi humorum putrefactionem cohibent, ad eũque modum ſucci & emplaſtra frigida, commiſſuræ capitis, quem coronalem vocant, & fronti applicata. Extrinſecus verò, pecten inungere oportet, teſticulos, virgam, ſi quà inflammatione vexentur, Nempe Roſaceo & Omphacino Oleis, Violato & Nenupharino, illoque qui è fructibus conficitur, quos Itali, Balſamini, & Caranzi vocant. Prodeſt etiam cum ſyringa per virgæ canalem immittere ouorum albugines multum ante rudicula agitatas cum ſupradictis oleis, aut cum eo qui è ſemine Papaueris exprimitur, aut cum ſucco Portulacæ, aut Sēperuiui, aut lactucæ. Iuuat etiã ægrũ immittere in balneũ decoctionis radicũ Althææ, foliorũ Maluæ, florũ Violarũ, ſeminis mali Cotonei, Pſyllij, Fœnigræci, Hordei, frondiũ Iuſquiami, huicque per tres horas inſideat. Cæterũ quò penitus malũ id eradicetur, læſiſque mēbris priſtinũ robur & natiuus vigor ſubinſinuēt ſeſe, hoc electuario vtemur. Strobilorũ emũdatorũ li. 3. Nucis Indicæ recētis, ℥. 2. Piſtaciorũ, ℥. ß. Sēinis Melonis, Cucurbitæ, Citrij, Cucumeris, Papaueris, Maluæ. Singulorũ, ʒ. 4. corticis Thuris, ʒ. 3. Margaritarũ, Coralij, Sãtali albi. Singulorũ, ʒ. 1. ß. Succi liquiritiæ, ʒ. 2. Baccarũ Iumperi, ʒ. 1. Gũmi Arabici, ℥. ß. Terræ Lēniæ, ʒ. 6. Succi halicacabi, Portulacæ. Singulorũ, ℥. 6. infuſionis Violarũ, ℥. S. Mucilaginis ſeminis Cotonei, cũ aqua Violarũ cõfecti, ℥. 4. Sirupi Violati, Nenupharini, Papauerini. Singulorũ, ℥. 10. Ex his omnibus fiat electuariũ artificio diligēti & probato. Eo cũ lacte muliebri Aſinino, aut Caprino diſſoluto, in longum tempus æger vtetur, bis quotidiè, vnciæ in ſingularem vſum pondere. Pinorum & Bupreſtium venena, iiſdem quibus Canthariaes, remedijs curantur.

Salamandra. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σαλαμάνδρα. Lat. & Ita. Salamandra.

SI Salamandram hauſerunt, linquæ inflammatio conſequitur. Mens & ſermo præpeditur. Tremor cum torpore, aut horrore quodam ac exolutione accedit. Partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaque ſugillantur: ſæpeq́ꝫ, diutius immorãte ueneno, putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta, quæ potis Catharidibus. Peculiaria uerò remedia, reſina Pinus, aut Galbanum ex Melle linctum, & Aiugæ decoctum, in quo nuclei Pinei conterantur: Vrticæ quoque folia, cum Lilijs & oleo decocta. Proſunt etiam oua Teſtudinis marinæ aut terreſtris, cocta: item Ranarum ius, cum quibus Eryngæ radix incocta ſit.

SAlamandra cibo morſu, ſaliua, ſpuma, muco quod ei è toto corpore reſudat, conficit. Siquidem & tota emortuæ familiæ, quæ panem eſitarint furuo incoctum, qui lignis ea infectis concaluiſſet. Aetio *Salamãdra, præter* Dioſcoridis *ſigna, candidis maculis totum corpus inſpergit, quæ breui rubent, & demum nigræ, integrum hominem deglabrant. Quod vero* Dioſcorides *eadem facit Salamandræ (quæ frigidiſsima & humidiſsima eſt) cum* Cantharidibus, *(quæ calidiſsimæ & ſiccæ ſunt) medicandi remedia, de generalibus intelligendum*: Nempè de eliciendo, *è ſtomacho & inteſtinis, per vomitum, & acrem clyſteram, veneno, de* Theriaca, Mithridatio, *alijſque antidotis, quæ cor à lue illa tuentur. Quin & generalis methodus in capite primo tradenda fuit, ne eadem traditio, ſingulatim tradita, faſtidium pareret.* Auicēna *in Salamandram & Opium (nam eiuſdem temperamenti ſunt) præter ſupradicta, laudat reſinam* Terebinthinam, *Styracem,* C*upreſsi frondes, &* Vrticæ *ſemen. Incedunt Salamandræ in Germania, via, per ſyluas paludoſas, publica, ſuperiori parte in Oloſerici formam nigræ, inferiori rubræ, quēadmodum in quibuſdam* Italiæ *lacubus* Stinci *viſuntur, parui & nigri, ab his admodum diuerſi, qui ex* Alexandria *afferuntur, & lacertæ in* Arabia *cubitum longæ, & in* Indiæ *monte* Niſa, *diuerſicolores, viginti quattuor pedum longitudine.* Et *in* Fortunatarum *inſulis, ea, quam Caprariam vocant, ingenti magnitudine & copia viſuntur.*

Epheme

Ephemerum. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐφήμερον. *La.* Ephemerum. *Ita.* Ephemero.

SVmpto Ephemero, quod aliqui Colchicon, aut ſylueſtrem Bulbum appellant, pruritus in toto corpore excitatur, non ſecus atque ijs qui Vrtica aut Scilla laceſſuntur. Interna roſionẽ ſentiunt. Stomachus cum ingenti grauitate exæſtuat. Cæterùm inualeſcente morbo, cruor ſtrigmentis admiſtus, per aluum exigitur. Quibus, ut ijs qui Salamandram hauſerũt, uomitione aut clyſteribus auxiliari conueniet. Sed antea quàm uenenum inualeſcat, dandum eſt decoctum frondium Quercus, aut glandiũ, aut Malicorij. Lac bibere prodeſt, in quo Serpyllum ſit decoctũ. Item ſuccum Sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut Rubi, aut medullæ recentis Ferulæ, aut Myrticum uino: Baccæ autem Myrti tuſæ tritæq́; & aqua maceratæ, ut liquor inde ſumatur, opem ferunt. Media Caſtanearum tunicula, ſimilem effectum præbet, ſi cruda in aliquo ſuprà dictorum ſucco ſumptitetur. Origanum quoque cum lixiuio epotum. Eximiè iuuantur aſinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam ſi in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adſit, non aliud deſideretur.

EPhemeri remedia planè deſcribit Dioſcorides. Poſt vomitus itaque & clyſteres, deſcriptis particularibus vtendum, maximè aſinino & vaccino lacte, generalibuſque quæ iam tradita ſunt antidotis.

Dorycnium. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. δορύκνιον. *Lat.* Dorycnium. *Ita.* Doricnio.

DOrycnion, quod aliqui manicon Solanum appellarunt, epotum, lactis ſaporem in guſtu refert: continentes ſin-

gultus ciet, humor linguam uexat, ſanguis confertim reijcitur. Mucoſa quædam perinde quaſi dyſentericis, aluo egeruntur. Itaque antequam aliquid ex ijs eueniat, auxilio ſunt antedicta, uomitus, clyſter, & quæcunque potum uenenum expellere poſſunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulſa, lac caprillum, aut aſininum, dulce uinum, quod tepidum cum Aniſo bibatur, Amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam Conchylia omnia tam cruda quàm toſta eſſe ſalutare eſt. Conueniunt & Locuſtæ marinæ, & Gammari, & pota eorundem iuſcula.

EPhemeri remedia planè deſcribit Dioſcorides. Poſt vomitus itaque & clyſteres, deſcriptis particularibus vtendum, maximè aſinino & vaccino lacte, generalibuſque quæ iam tradita ſunt antidotis.

Aconitum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἀκόνιτον. Lat. Aconitum. Ita. Aconito.

ACONITUM ſtatim in lingua inter bibendum, cũ aſtrictione quadam dulceſcit, & ſubinde, potiſſimùm cùm exurgere conantur, uertigines offendit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori, & præcordijs adfert, ſimulq́; crebri ſpiritus deflantur. Quare Venenum uomitione abigi, aut clyſtere per aluum egeri opus eſt. Vtimur inter propinandum, Origano, Ruta, Marrubio, uel Abſinthij decocto, cum uino Abſinthite, uel Semperuiuo, uel Abrotono, uel Chamelæa, aut Aiuga. Prodeſt etiamnum Opobalſami drachma, cum Melle aut lacte, cum Caſtorio, Pipere, & Ruta, æquis ponderibus ex uino. Coagulũ hœdi, leporis, aut hinnuli, cũ aceto. Ferri quoque ſtercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentúmue candens reſtinguatur, potum. Lixiuiaq́; cum gallina & uino decocta, aut carnium bubularum præpinguium iura, cum uino ſumpta. Fertur & Aiuga priuatim ipſis ſubuenire.

Aconi

AConiti, Pardaliāches, Licoctonos, & Cinoctonos ſpeciē diuerſa, idē tamē in genere remediū expoſtulant. Aetio præter Dioſcoridem inſignis, Potum Aconitū à dulcore & aſpretudine, amaror pariter in linguæ ſenſus oboritur, aſtringuntur poſteà maxillæ, ſubſequuntur morſus & croſiones ſtomachi, hiſque ſi non conteſtim ſuccurratur, caliginoſi fiunt oculi & ſanguinei, tremores, inflationeſque, hydropicis ſimiles, toto corpore excitantur. Medicandi ratio in Dioſcoride perbellè tradita. Præter hanc Petrus Abanus remedium proponit, Terram ſigillatam, dragmarum duarum pondere, aquæ calidæ impotam, dein curandum vt æger vomat. A vomitu, Theriacum drachmarum duarum pondere bibendum in vino, cui Gentianæ radix incoxerit. Atque adeò Aconiti præcipuum eſſe antidotum, longæ Ariſtolochiæ radicem.

Mel Heracliæ. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. μέλι τὸ ἐν ἡρακλείᾳ. *Lat. Mel Heracliæ.*

Ita. Mele heracliotico.

MEl in Heraclia Ponti ubi Aconitum gigni ſolet, inuenitur, quod qui edunt, bibūntue, non ſecus affliċtantur, quàm qui Aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto Aconito conueniunt. Adiuuantur in primis continuo uini mulſi potu, cui Rutæ folia ſint adiecta.

MEl Heracliæ ad nos hodie nō affertur, & eo proinde medicādocuræ minimum impendendum, maximèque quòd eandem cum Aconito venenatam naturam ſortiatur.

Coriandrum. CAP. IX.

Græ. κόριον. *Lat. Coriandrum.*

Ita. Coriandro.

COriandrum ob odorem latere non poteſt. Epotum autem uocem exaſperat. Inſaniam adfert, à temulentijs non abhorrentem. Qui ſumpſerunt, pudenda dictu blaterant, totiusq; corporis odore, uenenum fatentur. Quibus poſt uomitionem Irino oleo concitatam, uti retulimus, merum & per ſeſe, & ex Abſinthio potum, auxiliatur, itē oleum. Nec ſecus oua in eodē

exinanita, ſi liquefacta in muria ſorbeantur. Et epota muria, & ius ſalſum ex gallina & anſere. Paſſum quoque cum lixiuia ſumptum.

ARabum ſectarij, magno errore, & à Dioſcoridis opinione diuerſo Coriandri ſemen Sacchαro conditum, ad inhibendum vaporum in cerebrum inſcenſſum, idq; roborandum, deludi cupidis, miſerando de lectu obtrudunt. Siquidem nec ſicco ſemini, viridis vires depereunt, quod in Papauerino, Iuſquiamio, & Cicutæ ſemine videre licet: nec itidem præparandi modus cum aceto Coriandri ſeminis virtutem euervat. acrimoniæ quidem aliquantũ & malignitatis deponũt, cum ſuam ipſorum immutare naturam nõ queant. Præter Dioſcoridis præſcripta, Theriaca cum vino optimo epota prodeſt, eſtque huius antidotum, cognitum & vulgare, Vincetoxicum: Ad raucedinem, gargarizatus proprij, & pectori proficua. Ad cerebri læſionem, ſpecies Diamuſchi, Diambræ, aliáque capitalia, cordique conuenientia.

Pſyllium. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Gr. ψύλλιον. Lat. Pſyllium. Ital. Pſillio.

PSyllion epotum, corpori toti frigus & torporem cũ exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum deſpõdeant, Cui omnia quæ ex hauſto coriano auxiliantur.

PRæter Dioſcoridis in pſyllio indicia, fit anhelitus compreſsior, & corpus in tumeſcit, ab his tanta cordis anxietas, vt non rarò ſudori frigido ægri commoriantur. Eadem quæ in Coriando medicandi ratio.

Cicuta. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κώνειον. Lat. & Ital. Cicuta.

CIcuta pota uertiginem excitat, oculisq́ caliginem offundit, ita ut ne minimum cernatur. Singultus ciet. Mentem turbat. Extremi artus gelantur. Denique conuulſi, ſuppreſſo arteriæ ſpiritu, ſtrangulatur. Quare inter initia, uti in reliquis, Cicutam uomitu excutiemus. Poſtmodnm deiectionem moliemur

ut quod

ut quod ad inteſtina prolapſum ſit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo eſt auxilio, deueniemus. Repetendum per interualla: in quibus proderit lac aſininum, aut bubulũ potui datũ, aut Abſinthium cum Pipere & uino, caſtorio, Ruta, Mẽtha cum uino, aut Amomi, Cardamomi, aut Styracis uncia, aut Piperis cum ſemine Vrticæ & uino, aut Lauri folia. Item Laſer ex oleo & paſſo, & paſſum per ſeſe largius potum proficit.

PEtrus Abanus laudat in Cicutam Theriacam ſumptam ad dragmarum duarum pondus, epotámque in Dictamni decoctione, aut in vino, in decoctione paris ponderis Gentianæ.

Taxus. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. σμίλαξ. Lat. Smilax. Ital. Taſſo.

SMilax, à quibuſdam Tithymalum, à Latinis Taxus appellatur: frigus uniuerſo corpori, ſtrangulatus, & celerem interitum infert. Cui eadem quæ Cicutæ conueniunt.

DIoſcorides Taxum cum Cicuta temperamento counit, nempè quæ eiſdem remedijs curentur. at obſtat frondium & corticis Taxi amaritudo, perpetuo virore frondeſcit, pinorum & abietum in morem ad quæ plurimum accedit. Tum baccarum in guſtu is dulcor & acrimonia, vt aues ab eius eſu nigreſcant, proculdubio oſtendit, Taxum calidi eſſe exceſſus. Idque conſpicium eſt qui Taxi fructus ederint, ob ſpirituũ & ſanguinis inflammationem, in febres & ventris profluuia decidere Quod ſanè ex putrefactione prodire non poteſt, quemadmodum his accidit qui æſtiuos aut autumnales fructus auidius eſitarint. Porrò auiũ illa in nigrorem tranſmutatio, aduſtionem, vt in æthiopibus, deſignat, non frigus: quod proculdubio, niſi mortificatis membris, nigrorẽ nõ pareret. Hæc cũ Matthiolo, academica diſputatiõe alijs excutiẽdũ relinquo

Carpaſi ſuccus. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὀπὸς καρπάσου. Lat. Carpaſi ſuccus. Ital. Succhio del Carpaſo.

EPotus Carpaſi ſuccus ſoporem, citamq́ ſtrangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauſerunt, epotæ Cicutæ remedijs.

CArpaſus Galeno, *mortiferum venenum, vnde & Opocarpaſus, quo de hic agit Dioſcorides, vtrũq; tamen nobis incognitum, & eapropter nil remedio opus.*

Sardonia herba. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. σαρδόνιος πόα. *Lat. & Ita. Sardonia herba.*

SArdonia Ranunculi herbæ generi aßignatur, quæ ueſcentibus mentem adimit, & quadam neruorum diſtentione labia in rictum contrahit, ut riſus ſpeciem præbeant: à qua quidẽ affectione, de Sardinio riſu adagium, in uulgus infauſto omine manauit. Poſt uomitum peculiariter conuenit, aqua mulſa & lac, liberalius epota, irrigatio, perunctioq́ à pinguibus medicamentis, totum corpus excalfacientibus. In calidam aquam, oleumq́ deſcendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in ſumma, curam omnem, quæ conuulſioni neruorũ adhibetur, exequi oportet.

PEtro Abano *Apij riſus, ſeu Sardoniæ herbæ medicandæ ratio ſic initur. Vinum dulce & potens ægro, ad ebrietatem, bibendum offertur, quo prolixius dormiat. Porrò verum & ſingulare Sardoniæ herbæ antidotum, Meliſſa in aceto epota. Quod ad neruorum in rictu (riſum appellant) diſtentionem attinet, balneum recens, lignea in totum materia, paratum prodeſt, cum ſimplicium decoctione, quæ excalfacientium & deſiccantium ſunt claßis, & quæ priua facultate neruos & confortent & reſocillent. Hæc iſtiuſmodi ſunt, Stœchas, Hyſſopum, Saluia, Ruta, Betonica, Hypericum, Chamæpytis, Mariolana, Origanum, Calamẽtum, Pulegium, Dictamnum Candiacum, Camomilla, Thymbra, Acorus, Spica Celtica & Syriaca, Aſarum, Valeriana, Cyperus, Roſmarinus. Vngenda etiam eſt poſterior pars capitis & nucha (Latinis eſt occiput) cum Liliorum oleo, è Caſtoreo, è lumbricis, è Coſto, ex Hyperico, è Vulpe: cum vnguento Arragonio, Agrippio, & ſimilibus.*

Hyoſcyamus. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑοσκύαμος. *Lat. Hyoſcyamus.*

Ita. Hioſciamo.

HYoſcyamum potum aut comeſum, ſimilem ebrijs abalienationem mouet, ſed facilè medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulſa copioſè data, lacq́, præſertim aſininum. Si id deſideratur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut Cucumis ſemen ex paſſo ſumptum, & uinum ſalſum cum adipe ſuillo recenti, paſſoq́: itidem Vrticæ ſemen, aut Nitrum ex aqua, & Intubus erraticus, & Sinapis, & Naſturtium, Radix, Cepa, & Alliũ. Et hæc ſingula cum uino ſumantur: poſtea ſinendi quieſcere, quemadmodum qui uinum biberunt, ut excoquant.

P*Ræter* Dioſcoridis *ſigna ex* Aetio, *ab epoto, manducatóve* Hyoſcyamo, *ſequitur membrorum eroſio, cordis debilitas, oculorum rubor, pruritus & totius corporis tremor, ſeſe lancinant ægri, ac præ dolore pulſatos arbitrantur, ſiquidem emolleſcunt iuncturæ, lingua in abſceſſus tranſit, ſpumat os, comprimitur anhelitus, hæcq́; ab* Hyoſcyamo *albo noxiæ.* A *nigro, extrema perfrigeſcunt, caligant oculi, ratio deperit, occluduntur anhelitus meatus, ſpaſma, & ſuffocatio.* In *hunc, poſt vomitus & clyſteres, prodeſt ſæpius meracum bibere, lac* Vaccæ, Thus, Piper, Caſtoreum, Ruta, Mentha, Belzuinum, Lauri *folia & baccæ, ſapa,* Vrticæ *ſemen,* Laſ rpitij *radix,* Cardamomum: Styrax, *ſigillatim præbita cum vino.* Prodeſt *& decoctio corticis radicis* Mori, Balſamum *cum lacte epotum, farina tritici vino informata: ſtomachoq́; & ventri illita.* Recetiores Piper *longum bibendum præbent duarum dragmarum pondere, & in peculiare* Hyoſcyami Antidotum. Piſtacia *copioſè eſitanda.*

Mandragora. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μανδραγόρας. *Lat. & Ita.*

Mandragora.

Mandragora ſi bibatur, confeſtim ſopor inſequitur, exolutio, ac uehemens ueternus, nihil temerè diſtans à lethargo. Cui, antequàm aliquid ex ijs accidat, uomitus & aqua mulſa proderit. Poſtea Nitrum & Abſinthium, ex uino dulci aut paſſo ſumantur. Caput roſaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio, & motus corporis, & olfactus Eupatorij, & Piperis, Sinapis, Caſtorij, & Rutæ, tritorum in aceto: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exuſtione & extinctu. Quod ſi ægrè ij reuocentur, ſternutamenta mouere, alijsq́ꝫ communibus auxilijs uti conueniet.

Mandragora vix fallere edentem aut bibentem poteſt, ſiquidem hæc coarguitur odore grani ſupramodum & ingrato, guſtu amaro & abhorrenti. Ad hæc intolerandè vexat, vt quæ non niſi temporis diuturnitate conficiat. In eam laudatur ſemen Coriandri aut Pulegij tritũ, & in aqua epotum, laxaréve corpus cum medicinis conuenientibus. Quòd ſi à vomitu æger non excitetur, offerendum in potu Origanum, cum aqua frigida. Acres clyſteres, fricationes per totum corpus cũ pannis groſſis, cucurbitulæ occipiti, humeris, & natibus impoſitæ, ligaturæ doloroſæ in digitis manuum & pedum, puluis Veratri albi pro apophlegmatiſmo naribus inditus, emplaſtra puſtulatricia, occipiti & auribus applicata. Diuertunt nempè hæc omnia quæ cerebro nocent. Mandragoræ poma, matura, & ſine ſemine, innocuè eduntur: immatura, & cum ſemine, mortifera. Ardor intolerandus omnem corporis ſuperficiẽ adurit, os, & linguam ſiccitas ingens obtinet: & ob id aperto ore, ægri deſidẽt, frigidum interim aerem attrahentes, & niſi eis ilicò ſuccurratur, conuulſi pereunt. Eo mali valentiſſimum remedium Andromachi Theriaca, cum aqua epota, ſiquidem momento ab omni moleſtia liberat. Petrus Abanus, in radicem, poma, & ſuccum Mandragoræ laudat, ſi æger integrum diem ſine cibo perſiſtat, ac ſubindè bibat ſelectiſſimum vinum, odoretque acetum cum Caſtoreo. Cæterum horum verum antidotum eſſe, Rhaphanum domeſticum (priuatim Radix vocatur) per triduum cum pane & ſale manducatum. Sed ad id quod præſcribit Dioſcorides caput roſaceo & aceto perungendum, id nõ innoxiè agetur Caſtoreo aut quouis alio calido medicamento nõ addito, maximè cum Galenus qui iſtiuſmodi in Lethargo infuſionem tolerat, ita cenſet, modo ſi cum humore frigido, aliquanta pars humoris bilioſi tenuis reperiatur.

Meco

Meconium. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. μηκώνιον. Lat. Meconium. Ita. Meconio.

E Poto Papaueris ſucco, quem Meconion uocant, conſequitur ueternus cum perfrictione & pruritu uehementi: ita ut ſæpe inualeſcente ueneno, tanta erumpat prurigo, ut hominē excitet. Corpus id medicamentum olet. Poſt citatam oleo uomitionem, acres clyſteres auxiliantur, acetumq́; mulſum cum ſale potum, aut Mel cum Roſaceo calido, merum cum Abſinthio aut Cinnamomo copioſum, aut calidum per ſeſe acetum, Nitrum ex aqua, & Origanum cum lixiuia aut paſſo, & Rutæ ſylueſtris ſemen cum Pipere, uino, & Panace: Piperq́; cum Caſtorio & aceto mulſo, uel cum Satureiæ aut Origani decocto cum uino. Hi olfactilibus excitandi. Ob enatam pruriginem in balneas deſcendant, & foueantur. Poſt lauacrum prodeſt iurium pinguiū uſus, cum uino aut paſſo. Medulla etiam ex oleo pota.

Corniculatum Papauer. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μήκων κερατῖτις. Lat. Corniculatum Papauer. Ita. Papauere cornuto.

QVod corniculatum Papauer appellant, & potu & cibo eadem inferre conſueuit, quæ Papaueris ſuccus: nec alijs expugnatur auxilijs.

ODor *ingratus* Opium, *peræquè ut* M*andragoram prodit, ideoq́; rarum ex eo ſolo ueneficium conficitur, ne maleficium pateat.* Notæ *præter eas quas aſcribit* Dioſcorides, *pallet facies, & tumeſcit, rubent labra, diducuntur inferiores maxillæ, perpetuus ſingultus redditur, intorquetur naſus, pondus in lingua ſentitur, liuent labra, præcordia contrahuntur, frigus oboritur, comprimitur anhelitus, uiſus impeditur, cōuoluuntur*

uuntur oculi, ad extremum conuulſio mortifera ſubſequitur. In Opiũ, Auicennæ, Caſtoreum & Belzuinum prodeſt, Theriaca ſingulare remedium, Mithridatium cum vino: errhinorum vſus frequens: excitãdi itidem ægri barba & capillis pertractus: percellendiq́;: Muſci: Caſtorij: Belzuini: & Ambræ odoratu: totumque eorum corpus inungendum cũ oleo Lilino: Coſtino. Præterea Quinta eſſentia Theriacalis Matthioli ſuprà deſcripta: huic negocio ſummè & Aeſculapiè proficit.

Pharicum. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. φάρικον. Lat. Pharicum.

Ita. Pharico.

QVod Pharicon uocant, ſapore ſylueſtre Nardum imitatur. Reſolutionem neruorum potum affert, cum conuulſione & delirio. Oportet autem poſt uacuationes uinum Abſinthiten potui dare, cum Cinnamomo, aut Myrrha, aut Nardo Gallico, quod Serinen aliqui uocauerunt: aut ſpicæ Nardi duas drachmas, & Myrrhæ totidem obolos, cum paſſo, aut Irim cũ Croco ex uino, deraſumq́ caput illinire hordeacea farina cũ aceto, & trita Ruta.

INcertum: ſit ne planta Pharicum: an venenum diuerſis è rebus cõpoſitum. Quidam id nominis à pharico ſceleſtiſſimo venefico deriuant, alij ab Arcadiæ & Laconiæ pharide, alij à phæra Theſſalia. Verum conſilium non eſt in re incerta diutius immorari.

Toxicum. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Gr. τοξικον. Lat. Toxicum. Ita. Toſsico.

TOxicum ex eo nominari uidetur, quòd barbarorum ſagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. Incoërcitus furor uarias ijs imagines obuerſat. Quare uix medicinæ locus eſt: raroq́, qui hauſerunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum Roſaceo

bibere, & reuomere cogantur. Rapi ſemen bibendum cum uino. Priuatim iis conuenit, Quinquefolij radix, & hircinus ſanguis, aut caprillus, eodem modo ſumptus. Roboris, Fagi, aut Ilicis cortex cum lacte tritus. Malaq; trita eſſe, aut cum Pulegio et aqua bibere, conueniet. Amomum & Balſami ſemen ex uino. Sed qui periculis defuncti ſunt, diu lecticis decumbunt, & ubi ſurrexere, ſtupidi reliquum tempus degunt.

Toxicum à Taxo aliqui deductum putant, litterarum à, in, o, metatheſi, quaſi Taxicum primigenia origine, poſt Toxicum dictum ſit. Sed cum antiquorum Græcorum aut Latinorum nullus author id priuatim proferat: nihil cauſæ eſt: cur hinc opinioni aſſentiamur potius: quam refragemur. Enimuero multa ſunt quæ eorum ſententiam infirment: qui Dioſcoridis Toxicum cum Arabum Napello idem eſſe contendunt. Sed licet per Auicennam Napellum veneno ſagittas inficiat: linguam & labra inflammatione diſcruciet: huicq; medicando Rapi ſemen cum vino: ſucciq; radicis Roboris: Fagi: Iliciſque conueniant: ſunt tamen alia indicia: & notæ: quæ Toxicum à Napello vehementer diſcriminēt. Nam id experientia compertum: in his qui Napellum ſumpſerint: non incoercitas cū varijs imaginibus ineſſe furias: quæ Toxici propria ſunt. Ad hæc Napellum: Auicennæ: oculos à proprijs ſedibus abſtrahit: præcipitem virium lapſum: vertiginem: & pedum imbecillitatē inducit: quorum ſymptomatū nullum in Dioſcoridis Toxico reperitur. Deinde Auicenna: qui ex Napello reualeſcunt: in hecticam: phthiſim: aut epilepſiam deſinere ꝑſcribit: Dioſcorides ſtupidos reliquū vitæ tēpus degere. Differūt etiā Toxicū & Napellū in medicādi rōne. Nam Toxicū: Dioſcoridi: curatur epoto cū vino dulci Roſaceo: Quinquefolij radice: hyrcino & caprino ſanguine: malo Cotoneo: Amomo: & Carpobalſamo: At Auicennæ Napello medicatur cū vino: butyro: muſcho: Capparis radice: & cum eo Mure: qui ex ipſius Napelli radice veſcitur. Hæc propalā euincūt diuerſa eſſe Napellū & Toxicū: ſummaria hæc etiā præter ſupradicta ratione quod in venenorū remedijs Auicēna: Dioſcoridē penè ad verbū reddiderit. Et eò fit vt ille Toxicū Dioſcoridis: nō in Napello: ſed in eo qđ Tuſam nominat expreſſerit: nēpe in quo & notas et medicādi rōnem: nihilū ab eis q̄ de Toxico tradit Dioſcorides: diſſidētes: in mediū ꝑducat. In Toxicum: Napellum: quoduiſque aliud venenum modo erodens non ſit: in ictus: & animalium quantūuis venenatorum morſus ſummè efficax eſt Oleum de ſcorpionibus Matthioli in præfationis annotatione deſcriptū: ſi eo

ſi eo in acutiſſimis venenis horis ſingulis, & in minus acutis, ſemel ternis horis, non in regione tantum cordis, ſubtus ſiniſtram mammillam vngatur æger, ſed in temporum etiam, manuum & pedum pulſibus.

Ixia. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἰξίας. *Lat.* Ixia. *Ita.* Iſsia.

IXia, quæ Vlophonon appellatur, inter potandū aliquid Ocimo ſimile guſtu & odore redolet. Vehementem linguæ inflammationem excitat, mentem mouet, omnes excrementorum exitus ſupprimit. Strepitum cum animi deliquio ciet. Iis inteſtina latrant, nec egeritur quicquam. Poſt uomitionem aluumq; reſolutam, auxilium præſtat aqua, in qua Abſinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulſo pota. Rutæq; ſylueſtris ſemen, aut Laſeris radix. Item Tragorigani decoctum, cum aliqua ſupradictorum, aut lacte, aut reſina Terebinthina, aut Nardo, aut Caſtorio, aut Laſerpitio, quorum ſinguli oboli conueniunt. Quin & nuces iuglandes ex uino, cum reſina, Caſtorio, & Ruta tritæ, ita ut ſingula drachmæ pondus æquent. Itidem Chamelææ aut Thapſiæ aut Abſinthij ſucci ſicilicus cum aqua mulſa, & acetum calidum potum.

IXia, viſcoſus eſt humor, qui mortifer & pernitioſus, in Chamæleonis nigri radice adglutinatus reperitur. Huius remedia, præter ea quæ à Dioſcoride deſcribuntur, Theriacæ vel Mithridatij potio cum Thuris aut Santonici decoctione, cataplaſmata cordialia, cordi regionis applicāda, Conſeruæ Borraginis & Bugloſſi, cum margaritis, corallis, gemmarum fragmentis, ſpeciebus cordialibus & muſcho confectæ, primiſq; diebus epithema commiſſuræ capitis imponendum, è Linteo, quod Roſaceo & aceto ſimul agitatis, immaduerit.

Ceruſa. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ψιμμίθιον. *Lat. & Ita. Ceruſa.*

Ceruſa ſuo colore proditur. Sumpta enim, mox palatum, gingiuæ, lingua, & cōmiſſuræ dentium, candore quodā inficiuntur. Singultus, tuſsim, ac linguæ ariditatem excitat. Ijs extrema frigeſcunt, mens labat, mēbra torpeſcunt. Quibus dare conuenit aquam mulſam, aut ficuum, aut Maluæ decoctum, aut lac calidum, aut Seſamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex ſarmentis factam. Amaracinum oleum aut Irinum. Perſicorū oſſa cum Hordei decocto. Columbina oua cum Thure, aut Hordei decocto, aut Prunis, aut gummi quod Vlmus plorauit, aut humor quem Vlmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quoque uomant. Conuenit etiam Thapſiæ ſuccus, aut Scammoniæ, cum aqua mulſa potus.

Ceruſa præter Dioſcoridis *ſigna, ſubitum virium lapſum inducit, linguæ aſpretudinem, ſtomachi & corporis morſus, inflationem laterum, anhelitus compreſsionem, ſtrangulationem, totius corporis aldinem, vrinam modo nigram, modo ſanguineam.* In id *veneni prodeſt Scammonea cum* Hydromele *pota, vrinam prouocantia, ægrū à ſomno arcere, vomitum elicere cum aqua* Melli *incocta, cumq;* Narciſsino & Lilino *oleis. alijs magis probatur, vomitus cum atriplicis & Raporum decoctione elicitus, clyſteres è iure* Braſsicæ *& oleo, ſine ſale cōfecti.* In *vino bibenda offerre,* Mithridatium & Theriacam. *Prodeſt & vini albi meraci liberalior potio.*

Fungi. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυκητες. *Lat. Fungi. Ital. Fonghi.*

Fungorum alij genere, alij copia lædunt. Omnes tamē ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitant. Quibus confeſtim ſuccurrendum. Communiter ex oleo uomere cogēdi. Mirificè iuuat lixiuia ex ſarmentis aut Pyraſtri ſurculis, epota cum ſale, poſca & Nitro. Fructus, aut folia Pyraſtri cū Fungis decocta, ſtrangulantem illam uim auferunt, eſitataq́; eiſdem auxiliantur. Aduerſus Fungos gallinacea oua cum poſca proficiunt, ad-

iecta Ariſtolochiæ drachma. Item Abſinthium cum uino melleq; ſumptum, & ex aqua potum. Apiaſtrum ex Nitro. Panacis radix & ſemẽ in uino. Fæx uini cremata cum aqua. Atramentum ſutorium ex aceto. Radix, uel ſinapis, aut naſturtium eſu proſunt.

FVngi qui naturà ſunt malefici, & venenati, inteſtina exulcerant, ſingultus excitant, & morſus, totũ corporis colorẽ in luteũ permutant, vrinam cohibent. Ab his ſequitur, frigus, tremor, pulſus deperditus, perfrigidus ſudor, & poſtremum mors. Huic incommodo præſentaneo eſt remedio vomitus, è potu ſucci Raphani, foliorum Rutæ tritorũ, Origani: & Mellis. Vti dein oportet Theriaca & Mithridatio cum fortiſsimo aceto, Oximelle Scillino, aut aqua vitis. Mirè etiamnum proderit. Quinta eſſentia Theriacalis ſuprà deſcripta. Vini optimi cui incoxerit Piper lætior potio: & ab ea Allium crudum manducare.

Gypſum. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. γύψος. *Lat.* Gypſum. *Ital.* Geſſo.

LApideſcens Gypſum ſtrangulationem creat: quare eadẽ proferẽda ſunt, quæ manſis fungis, auxilia. Ad hæc Maluæ decoctum, quod etiam olei uicẽ penſat. Vtpotè cùm pingue ſit, euomendoq; lubricas uias & faciles reddit, deradi corpora non ſinit. Quod, ubi duratur in lapidem, Gypſum efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mulſa, aut ficorum decocto. Lixiuia è ficulneo cinere, aut ſarmentis facta, cum uino copioſiore pota. Origanum aut Thymum cum lixiuia, aut aceto, aut paſſo. Hiq; decocto Maluæ proluendi.

AEger à ſumpto Gypſo, aqua calida cum butyro potandus, dein ad vomitum prouocandus, denuò aqua calida cũ melle offerenda, ac iterum eliciendus vomitus, hoc peracto Mithridatij drachmas duas cum optimo vino ebibat. Ducenda aluus cyſtere, ex anatis adipe & oleo. Corpus oleo Ricini inungendum, peculiareq; huius antidotum, muriũ ſtercus in puluere epotum, cum vino, drachmæ pondere. Auicenna purgationem e Scammonia laudat, cum alijs ſolutiuis conuenientibus.

Sang

Sanguis taurinus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Græce. Αἷμα ταύρειον.

Lat. Sanguis taurinus. Ital. Sangue del Toro.

TAuri recens iugulati ſanguis, epotus, ſpirãdi difficultatẽ ſtrangulatumq́ concitat. Fauciũ tonſillarũq́ meatus cũ neruorũ diſtentione præcludit. Lingua rubeſcit. Dentes inficiuntur. Quædã concreti ſanguinis ueſtigia, inter eorũ cõmiſſuras reſtant. Quare uomitũ uitabimus. Sanguinis enim globi attractu illo in ſublime relati, magis gulæ inculcãtur. Dari ergo opus eſt quæ concretũ ſanguinẽ diſcutiunt. aluũ & ſubducunt. Groſſi lacteo ſucco turgentes ex poſca, & Nitrum per ſeſe, auxiliantur. Nec ſecus coagulum omne cum aceto & Laſerpitij radice, aut Laſere. Itidem & Braßicæ ſemen, & è cinere ficulneo lixiuia. Conyzæ folia cum Pipere, & Rubi ſuccus ex aceto. Aluus reſoluenda. Ijs qui ſeruantur, ſtercoroſa & fluida per ſedem egeri cõſueuerunt. Stomachum aluumq́ hordeacea farina ex aqua mulſa perungere oportet.

TAurinus ſanguis niſi recens & ante coagulationem bibatur, non ſupramodũ eſt nocuus, nec niſi à deſperatis bibetur, ſiquidẽ craſſioris eſſentiæ, quam vt nõ perceptus hauriri vel offerri poßit. Remedia ex authore patent.

Lac coagulatum. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐμπυτιασθὲν γάλα. *Lat. Coagulatum Lac.*

Ital. Latte meſchiato col caglio.

EOs qui Coagulatum Lac hauſerunt, frequens illico ſtrangulatio inuadit, quòd in globulos quoſdã Lac coaleſcat. Quibus iuuandis pro antidototo, coagulum ex aceto damus, & bibere ſæpius cogimus. Damus & Calaminthæ folia arida, item ſuccum, aut Laſerpitij radicẽ, aut Laſer cũ poſca, Thymũq́ ex uino,

no, & cum luto ſuo lixiuiam. Sed nulla ſalſilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caſeum denſaretur. Neque illos uomere conuenit: ſiquidem concretum lac ſeſe in gulæ anguſtias inſinuans, ſtrangulat.

IN coagulato lacte, Dioſcorides, id ſolummodo Lac intelligit, quod cũ ipſo bibitur coagulo, tantiſper dum temperetur: & antequam planè coaleſcat. porrò quod iam coagulatum editur ſeparatur confeſtim: nec deinceps counitur. Quod verò imperfectè coaluit, cum aliquantum in ſtomacho moram duxerit, indidem coagulatur, tum ea ratione impedita & inuerſa cococtione hominẽ ſuffocat & ſtrangulat, nõ ſecus ac Tauri ſanguis. Siquidẽ hic, non coagulatus, nullam noxiã parit nempè è ſe non venenatus, ſed ex coalitione, quam in ſtomacho efficit: haud aliter operatur Lac coagulaſcens, cum, aut ſine coagulo ebibitũ, aut alia quauis ratione ſeſe conſpiſſans. Quod non raro accidit, vbi Lac groſſæ ſubſtantiæ, ſtomachum & iecur offendit naturæ ſupramodum calide & ſiccæ. Nam membrorum illorum caliditas & ſiccitas, breui conſumpta omni illa humiditate, quam in Lacte repererit, quod craſſæ eſt ſubſtantiæ condenſat & inſpiſſat. Id etiam à membrorum illorum nimia frigiditate procreatur, nimirum compreſſo quod tenuium eſt partiũ, quod reſtat craßioris eſſentiæ congelaſcit, haud ſecus quàm de glacie & niue tradit Ariſtoteles, Ea de re ſapiens eſt Galeni cõſilium, Lac nõ epotandũ non immiſſo prius ſale aut Melle, quo non in ſtomacho cõgelaſcat. Nec fruſtra Dioſcorides præcipit, vt à Lacte nec ſal, nec ſalſa edantur. Nam quemadmodum coagulo Lac primum coagmentatur, ita in iam coagulatum Lac immiſſum: diuerſam rationem inibit. Eo pacto ſal ante coagulationem inditum: coalitionem impediet, & ab hac iam confecta in duritiem Lac conuertit. Quod in caſeo recente videmus: cum ſalitur. Cæterum coagulaſcenti Lacti epoto medetur ipſamet coagula inciſoria: acetum purum: & lixiuium.

Argenti ſpuma. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λιθάργυρος.

Lat. Argenti ſpuma. Ita. Spiuma de l'Argento.

SPuma Argenti pota, ſtomacho, uetri, & interaneis grauitatẽ cũ magnis torminibus adfert, & nonũquã podere ſuo inteſt

teſtina uulnerat, urinam ſupprimit. Corpus intumet, plumbeamq́ deformitatem concipit. Quibus ſubuenit, ſecundum uomitionem, potum ſyluestris Hormini ſemen, Myrrhæ drachmæ octo, Abſinthium, Hyſſopum, Apij ſemen, aut Piper, aut Liguſtri flos ex uino, aridum palumbis fimum, cum Nardo & uino.

Argentum viuum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ὑδράργυρος. *Lat. Argentum viuum.*
Ital. Argento uiuo.

ARgentum uiuũ potum eadẽ quæ Spuma Argenti infert, eiſdemq́ utendum auxilijs. Lac copioſè potum auxiliari conſtat. Sed poſtea euomant, qui auſerunt.

ARgenti ſpumæ, præter ſupra deſcriptas, notæ ſunt: Ardor, iuncturarũ incẽdiũ, vrinæ detẽtio, corporis cõpreſsio et oppilatio, corporis ex accidẽti ſolutio coli exitus, ſuffocacio, ſtrãgulatio & mors. Porro Mirrhæ drachmarũ octo in Dioſcoride præſcriptũ, cũ Auicẽna & Aetio nõ cõuenit, quorũ hic drachmas tres, ille tres obolos non excedit. A vomitu, offerendi clyſteres, cũ hydromelite, & Gallinæ aut anatis adipe. Prodeſt etiam oleum amygdalarum dulcium epotum, ficus recentes in cibo ſumpti, ſtomachum cum ſucco Apij, & ventrem cum butyro perungere, propriumq; huius mali antidotum Cheruæ ſemen, quæ Ricinus eſt, potum drachmarum duarum põdere. Porrò Argentum viuum, exceſſu ſummè frigido & humido, cordis naturalẽ humiditatẽ putreſacit, eoq́; ſanguinem vitales ſpecies, ipſamq; cordis eſſentiã congelat. Enimuerò id in Argento viuo animaduertendum, Sit ne Purum: Extinctum cum ſaliua, aut quouis alio liquore: Cum aqua forti, & ſine: Sublimatum cũ Arſenico, vt moris eſt, vel ſine Arſenico. Nam vnum alio pernitioſius, ſingulare quodlibet remedium expoſtulant. Lethalius, Sublimatum, ab hoc Præcipitatũ, tertium locum obtinet ſaliua, aut alio liquore extinctum omni in peſtifero exceſſu innocentius ſimplex, & purum viuum Argentum eſt. Nam cum ſubſtantia ſit fluidum & graue, non difficulter à corpore per clyſteres eruitur: quod in alijs venenis non accidit, qui erodendi & dilacerandi virtute præditi ſunt. Argentum viuum Extinctum, & Præcipitatum, eadem quæ argenti ſpuma accidentia pariunt, cum intolerando anhelitus fœtore, quemadmodum eo perunctis in morbo Gallico contingit, ſiquidem frigiditatis exceſſu ſtomachum & vicina

membra putrefacit. A Sublimato lingua & fauces extrema aſpretudine torquentur, æquè ac ab immaturi ſorbi eſu. Id mali lenitur auferturq; abſterſoriorum gargarizatu. Quod ſi non exprompto remedio, aut incuria, in ſtomachum deſcenderit, inibi agglutinans ſeſe exulcerabit, erodetq;, cum inextinguibili ſiti, & interoleranda anguſtia. Aſſequetur linguæ tumor, virium lapſus, vrinæ retentio, compreſſio anhelitus magniq; in ſtomacho & viſceribus dolores, tam vehementi eroſione vt quandoque per inteſtina viam ſibi ad exitum conficiat. Curatur vt Argenti ſpuma. Nam niſi magna quantitate non conficit, per inferiora proſiliens (adeò fluidum & graue eſt) antequam longam in ſtomacho moram duxerit.

Calx, Sandaracha, Auripigmentum.

CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. τίτανος, σανδαράχη, ἀρσενικόν. *Lat. Calx, Sandaracha, Auripigmentũ. Ita. Calcina, Sandaraca, Orpimento.*

Calx, Sãdaracha, & Auripigmẽtum, pota aluum & inteſtina cum uehementi eroſione excruciant. Præbenda cuncta, quæ ſuo admiſtu, illorum acrimoniam hebetant, ac ſoluunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt, cuiuſmodi Ibiſci & Maluæ ſuccus eſt. Natura enim utrinque perlubrica. Dandum decoctum ſeminis Lini, uel ſemen Tragi herbæ, uel Orizæ lacq; cum aqua mulſa copioſum, iura pinguia, & boni ſucci.

Præter Dioſcoridis notas, à Calce, Sandaracha, & Auripigmento ſumptis, ſitis ingens prouenit, aſpretudo in gutture, tuſſis, anhelitus & vrina retinentur, fluxus oboriũtur dyſenterici ſanguinei. Huic malo vnctuoſa medicantur & lenientia, è præſcripto in Cantharidibus annotato.

Lepus marinus. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. λαγωὸς θαλάττιος. *Lat. Lepus marinus. Ital. Lepre marina.*

Qui

Qvi Leporẽ marinũ biberũt, piſciũ uirus olent: procedente tempore, aluus dolore afficitur. Vrina ſiſtitur. Etſi quãdo eam reddere contingat, purpureũ colorem referet. Omne piſcis genus aduerſantur & odio habent. Fœtido ac graui ſudore manant. Bilioſus uomitus, interdũ ſanguini promiſcuus, ſubſequitur. His dandũ lac aſininũ, uel paſſum cõtinuè, aut radicis Maluæ foliorũq; decoctũ. aut trita Cyclamini radix cum uino, aut Veratri nigri, aut Scammonij ſucci drachma, cũ aqua mulſa Puniciq; mali acinis. Cedria contrita cum uino efficax eſt. Anſerinus ſanguis, ut tepebit, potus. Sed cùm piſces omnes reſpuant, aſpernenturq́; ſolis fluuiatilibus crancris ueſci poſſunt, bibuntq; eos admiſto uino, adiutiq; ab his, percoquũt: cumq́; appetere & comeſſe piſces cœperint, ſuæ ſalutis indicium habent.

Lepus marinus icterum inducit ſumptus totiusq; corporis habitũ in luteum aut aureum cõmutat, vultum tumore diſtendit, pedũ baſes incendit, pectus, pulmo, & ſtatus obſidentur oculis interim ſubrubẽtibus. Hæc aſſectatur tuſsis arida, ſputum ſanguinis, renum dolor, tumor genitalis, ſalus ab his in phthiſim procecedere. Priua potentia Lepus marinus pulmoni nocet. In id mali à quibuſdã laudatur humanus ſanguis calidè epotus. Lac muliebre ex ipſis ſuctum vberibus, toſta vulpis caro, & Theriaca Diateſſeron per triduum ſumpta.

Rubeta & paluſtris rana.

CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. φρῦνος. *Lat. Rubeta. Ital. Botta*

Rvbeta aut Rana paluſtris aſſumpta, tumores ciet. Pallor corpus uehementer decolorat, ut planè bucceum ſpectetur. Spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, ſingultus q; Inuita interdum genituræ profuſio conſequitur. Adiuuãtur ſecundum uomitionẽ multo meri potu, & Arũdinis radicis

binis drachmis, aut Cyperi totidem. Breuiter, cogendi ſunt ut ue hementi ambulationi & curſui ſe credant, ob torporē quo corripiuntur. Quinetiam quotidie lauandi ſunt.

RVbetæ Ranis ſyluestribus nocentiores ſunt: & inter eas magis: quæ frigidioribus & plus opacis locis victitent. Eæ morſu ſaliua, ſudore vel ſtercorario vel vrinario vicina quæq; & deperdunt & inficiunt, eoſque qui ab eis attacta guſtarint, miſerè interimunt. proinde nō mirum ſi earum puluis in cibo aut potu ſumptus, remedium non admittit. ardorem nempè & ſiccitatem excitant in lingua, ſpaſmum, dyſenteriam, nauſeam, vomitum: ſyncopin: mentis ablienationem, herbæ: fructuſque ab eis infecta potuſque earum ſanguis. Medicamentum à vomitibus, Theriaca & Mithridatio quæ per triduum in vino ſumentur teſtudinum marinorum ſanguis cum Cumino, capræ coagulo, & vino. Quinta eſſentia Theriacalis Matthioli mirum in modum eo in negotio prodeſt. Smaragdi ſcrupulus in vino epotus. Intret æger in recens exenteratum mulum, ac inibi deſideat ad cadaueris deferueſcentiam: & toties ſic præparatum mulū aut equum permutet: donec diſcuſſa ſenſerit cum morbo accidentia. Vetus eſt præſcriptū, clibano ſe credere quā tolerari poterit calidiſſimo. Balneum artificiale, vt hydropicis Reubarbarum: Diacurcuma: Dialacca: & maximè: lapis qui in Rubetarum capite reperitur.

Hirudo. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βδέλλα. *Lat. Hirudo. Ital. Magnate.*

DEuoratæ cum aqua Hirundines, ſi ori uentriculi adhærent, tractione partiū nōnullā ſuctionis imaginē præbēt: eo enim argumento hauſta Hirudo deprehenditur. Has muria ſorbitione excutit, & Cyrenaicus ſuccus, aut Laſerpitij folia, aut Betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum poſca. Nitrū ex aqua gargarizatur, aut atramentum ſutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta Lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur, & ad eam Hirudines exilient. Prouidendum etiā ijs, quæ etſi ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris uenenis pericula ſæpius adferunt. Qualia ſunt album Ve

ratr

ratrum, Thapſia, Elaterium, Agaricum nigrum: ſiquidem ea ſtrangulatus concitant, aut immodicas deiectiones mouẽt. Quibus ea medentur quæ in Fungorum mentione, & ſimilibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamẽtis quæ excrementa ſupprimunt, coercebimus. Neque negligenda, quæ parum quidem nocere uidentur, interim uerò uitam in diſcrimina agunt. Quo in numero ſunt ſylueſtris ruta, nouæ glacies, Gith, pappi recentes: flores autem ſunt eius ſpinæ quæ Cactos dicitur. Eos qui ſumpſerint, ſola uomitio recreat.

Affixis in ore ventriculi Hirudinibus, *muria conuenit leniter epota: aſſa fœtida lexiuium cum ſale & aceto.* Raphani *ſuccus cum aceto.* Olei *crudi cibus, qui ſolus eas conficit earúmve rerũ quæ vermes occidunt. Quod ſi guttur medium ab* Hirudine *obſideatur, proderit lexiuio forti gargarizare, aqua aluminis: aceto, modica* Vitrioli *portione aqua ſalſa: & ſinapi. affixa* Hirudo *gutturis radici: ſic vt os attingat: inſtrumento chirurgico: quod* Roſtrum *gruis vocant: extrahi poterit: probatus modò & expertus ſit artifex.*

Domeſtica nobis. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οἰκεῖα ἡμῶν. *Lat.* *Domeſtica nobis.*
Ital. *Coſe que ſono in uſo cotidiano.*

AQua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut paſſum, præſertim à balneo, aut curſu, aut uehementi exercitatione, ſtrangulatus & dolores infert. In quibus ſanguinis miſsio protinus, & uacuatio, imminentia ſoluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum, ac remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta ſint. Subiungeremus etiam antidota neceſſaria, quæ præclarè auxiliantur, quibus utimur, quale Mithridatium eſt præſertim, & quod ſanguine, & quod

Scinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentiſſimè ſcripta ſunt, hic ab eorum deſcriptione ſuperſedemus.

NOn aqua tantum & vinum, eo quo Dioſcorides ſcribit modo, accidentia mortifera pariunt, ſed carnes etiã & piſces cocti, locisq; frigidis & humidis diu aſſeruati, ipſa qua Fungi malefici lue cõficiunt, quantumuis ſuæ noſcitandæ labis in biduum argumenta proferant. Toſtæ etiam carnes venenatorũ claſſem ſubeunt, ſi calidæ inter duo vaſa ſuffocentur, ac linteo, vt exhalare non queant, obuoluantur: morticina, quæ morbus, ſerpentes, rabidi canes aut fulgura exanimarint. Iſtiuſmodi melancholicos in corpore humores, & animi mœſtitiam progenerant, ventris defluuium, phreneſim, lethargum, & mortem. Quin etiam vitanda oua Barbi (is piſcis eſt vulgaris) nam venenata ſunt & admodum mortifera. In piſces locis vdis aſſernatos, Pyra ſylueſtria conueniunt. In ſuffocatas (vt diximus) carnes, vomitus, clyſteres, optimum & odoratum vinum, cum Cotonei vino epotum. A vomitu terra Sigillata, cum Agallocho & Maſtiche in vino epota.

Venenata. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græce. Ἰόβολα.

Lat. *Venenata.*

Ital. *Velenoſi animali.*

DE beſtijs quæ Virus eiaculantur, & exitialibus Venenis, ideo ſcribere aggredimur, ut tota curationis remediorumq́ ratio ad umbilicum perducatur. Siquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, neceſſaria eſt ijs qui artem medicam exercet, utpotè cum adminiculo eorũ quæ inibi traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, plurimisq́ alijs malis homines liberari conueniat. Hæc autem in ſumma faſtigia duo, ſicuti ab initio relatũ eſt, diſtribuitur. Nã qui de feris Virus inſpuentibus ſermo differit, Theriacus dici ſolet: qui uero de amoliendis Veneficijs, Alexipharmacus: quo prius tradito, ſimul quæ ſequi

qui ſigna conſueuerunt, præmonſtrabimus: tum quæ nonnihil auxilij ferũt. Omnia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgentem ſæpenumero neceßitatem. Siquidem pauca è Venenis & Virulentis animantibus, tarda & graſſantia ſenſim pericula cient, ita ut dilationẽ admittant: pleraq; uerò, præſentaneam perniciem afferunt. Hominum autem partim malè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficiũ ita temperant, ut ſpacium curanti liberum non relinquant: partim ſceleris admißi conſcientia, aut triſti aliquo euentu oppreßi, hauſto ſponte ueneno, mortẽ ſibi conſciſcere conantur, qui poſtea deprehenſi: aut reſipientes, & uitæ cupidi, præſentaneam opem poſcũt. Non deſunt qui hoſtiles ſagittas illinentes fontes aquasq; puteanas hac labe polluentes, certam & ineuitabilem aduerſarijs perniciem moliuntur: in quibus ipſis etſi maleficiũ non ſubitò, ſed aliquanto pòſt graſſari natura ſua comparatum eſt, tamen niſi primo quoque tempore coerceatur, & remedijs ſubinde excipiatur, fruſtra tandem ſuccurritur, occupatis iam corporibus exitiali ui Veneni. Proinde non uulgari induſtria diligentiaq; in ea re utendum eſt, ut quod in alijs incommodis ars conſueuit, in his quoque ſalutem mortalibus præbeat. Quin & apud priſcos genus hoc unum exiſtimabatur eſſe eius partis, quæ medicamentis pugnat: ſed recentiores ad ipſum diſcreuerunt, nominantes, præcautionem, & modum præcauentem, ſalubris ſanantisq; medium ſtatuentes, parua & leui ſupramodum perſuaſione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus conſtitutiones eſſe contendunt. Vnam, qua ſani degimus: Alteram, qua ſiniſtra ualetudine corpora laborant: Tertiã, quæ mediũ inter utraſque locũ ſibi uendicat in qua poſiti, ſanitatẽ ſpecie mentiũtur, facileq; in morbos & pericula cõcidũt, ob uim corruptricẽ, quæ corporibus noſtris incũbit. Quẽadmodũ in ijs uidere licet, quos excandeſcens rabie canis momorderit, necdũ tamen

æquam

aquam horrent:in ijs quoque,qui Cantharidas hauſerunt, ſed nondum urinæ tormento cruciantur. Tripartitò igitur artem digeri,tripliciq; corporis conſtitutioni,meritò reſpondere tradunt. Salubrem partem eſſe uolunt,quæ ſanitatem tuetur. Præcauentem,eandẽq́; Prohibentem,quæ obſtat quo minus in morbos incidant: & Sanantem,qua uitia diſcutiuntur. Quibus ita reſpon deri poteſt, Quod primum,ex iſta ratiocinatione,non treis corporis tantùm,ſed quatuor haberi conſtitutiones fatendum eſſet. Quippe ut aliqui,ſunt,qui necdũ morbo laborãt morbo tamen maximè ob impẽdentẽ cauſam ſunt obnoxij:ita ſunt qui iã priore morbo deſuncti,nondũ tamẽ ſecũdæ ualetudini reſtituti ſunt: id quod in ijs,qui à morbo proximè ſeſe recolligunt,cernere licet,qui uirium recreationem & robur deſiderant. Sed quemmodum Curandi ratio ad partem medicamentariam pertinet, ita Præcautionem eidem ſubijci par eſt. Ad arcendas enim ualetudines uehemẽtibus utimur auxilijs,altiore ſcarificatu,uſtionibus,amputatione,derodẽtibus epithematis,potionibus perniciei occurrentibus, & pleriſq; alijs. Verumenimuerò ſunt uſque eò rudes nonnulli,ut ne remedia quidem appellent,quæ morbos arceant. Cuius ſententiæ inire rationem haud promptum eſt: etenim cum uerbum ipſum, Præcauere,tum agẽdi modus,omnino auxiliarẽ remediariamq; uim præ ſe ferunt. Mirum uerò niſi etiam ſua illa diſtributione partium,eos complectuntur, qui in peſtilenti cœli ſtatu morbo nondum correpti ſunt, peſti tamen, propter obuerſantis aeris occaſionem,opportuni, & in morbũ proni redduntur. Dicere forſitan quis poſſet,ſalubris inſtitutionis præcepta non aliud eſſe,quàm arcendorum morborũ rationem: Quippe cùm firma reddere corpora, & minus uitijs obnoxio nitamur;ut inoffenſa ualetudine degant,nec morbis conflictentur. Neq; id ſilentio prætereundũ,quod maximè præcipuũ, & tanquã caput rei eſt,non oportere medicinæ partium diſtri bution

butionem, totidem corporis conſtitutionibus reſpondere, ſed naturas ſingulorum ſuis notis ſeorſum ſcrutari ac explorare, ut ſuis locis oſtendimus. Cum iis igitur non pluribus agendũ. Illud magis adnotare conuenit, affectus qui à uirulentis animalibus uenenisq́; contrahuntur, uocari cæcos, id eſt, quorum ratio minimè iniri poteſt. Quin & ea quæ eiſdem auxiliantur, nulli pariter ſunt addicta cauſæ. Quapropter quæſtionibus obſeruatoriæ artis, & eius quæ ratione fulciatur, annumerari ſolent. Neque prorſus uerũ deprehenditur, affectus huiuſmodi cæcos eſſe. Nam quod ſemper ſe protrahit, & nullũ in quibuſdã neceſſariis uſum exhibet, haud facili coniectura colligi poteſt: Etſi naturæ proprietate prorſus cæcos eos affectus cõcedimus, qui ab exitialibus Venenis, & animantibus quæ Virulento morſu ſæuiunt, contrahuntur. Nam quod ad opus nonnullum uſum præbet, datq́; medendi occaſionem, neq; imperceptibile, neque cæcum, nulliue cauſæ obnoxium reputatur: Sed magis ab ipſo quis impulſus, de monſtrationẽ ſe habere, & opinionem, de abditorum cognitione, cõfirmare poterit. Nam etſi ſæpe minora ſunt, quàm ut ſenſibus percipiantur, euidenter tamen ex ipſi inter ſe collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Pliſtarcho dicauit ſatis modos perſtrinxit, ad uerbũ ita ſcribẽs: Noſſe quis hoc poteſt cùm in aliis non paucis, tum in Viperis & Scorpionibus, & reliquis id genus, ſecum animo reputans, ut quãuis exiguo ſint corpore, uixq; conſpectui ſubiiciantur, magnorum tamẽ diſcriminum ac dolorum cauſas inferunt: quorum nihil præter quandam corporis exiguitatem, uimq; præ cæteris animantibus datam illis, facilè fuerit ſpectare. Quanta enim ea moles corporis eſt, quæ à Scorpii ictu, & aliorũ id genus Venenatorũ quæ nos morſu conficiunt, attingitur? quorum aliqua uehemẽtes cruciatus excitant, alia erodũt, & putredines cient, nec deſunt quæ præſentaneã perniciẽ moliantur. Aut quantulũ eſt quod à Pha

lang

langij morſu ingeritur, & uniuerſum corpus excruciat? Neque enim quis magnitudinē ipſorum deprehēdere poſſet, cū prorſus exigua mole conſtent. Ergo quòd hæc ad affectus referantur, conſtitit inter omnes: Verùm quod exactè deprehenſum ſit, uim quandam ipſis ineſſe, mortiferam, quæ inſinuata corporibus, moleſtiarum quæ exoriuntur, nobis cauſa ſit, in confeſſo eſt, & omniū conſenſu perſuaſum. Nec quiſquā inuenietur uſqueadeo contentionis ſtudio flagrans, qui aliunde exoriri moleſtias aſſeueret, quàm à materia mortifera, partem corporis attingente. Porrò id erat, quod inter utilia artis opera in omni opere dicere oportuit, Quænam res opus hoc efficiat, ut nihil prorſus nos lædat, in comprehenſa communis cauſæ, quæ proprijs ineſt, ratio: Quandoquidem tum euidenter indicari poſsit, cùm deprehenſa eſt. Ideo Eſiſtratus Empiricorum pertinaciam graui cauillatione inceſſens, cæcis affectibus cauſas aſsignauit, inficiatus his, cōmunem & ſupremam morborum cauſam, incomprehenſibilē eſſe: & hanc in eo, quem de cauſis ſcripſit, commentario, aptiſſimè prodidit, candido ſignatam lapillo. Nec ferendos eos eſſe cenſuit, qui ſe dicant in quibuſdam, ut in Venenis, Serpentium ictibus, & cæteris id genus, trita medendi ratione cōtentos eſſe: Neque ſatisfacturam ſibi obſeruationem eam, quæ, à cauſarum comprehenſione ſeparata eſt. Primum enim genere comprehendi facilè poſſunt. Quòd autem ſit letifera uis, corporaq́ permutans, ita ut perimat, ex ijs quæ per genus non per ſpeciem uagantur, curationem indicat, qua hæc hebetare, & prorſus expugnare liceat. Cùm uerò ſubiungit. Ad aquam dulcē & potui idoneam uenit quis, & ante obſeruationem, ad uomitum, ad uulneris dilationē, ad demorſæ partis ſuctum, cucurbitulas adfixit, partem incidit, urentia medicamenta, aut ea quæ uim eandem adipiſcuntur admouit, poſtremo partem amputauit: ſecum reputauit medicamina, quæ per ſummā cutim ferre & applicari ſolita,

lita,

lita, immiſſæ ad intima perniciei repugnarēt. Hæc itaq; quæ diſſeruit Eraſiſtratus, ueritati cōſentanea ſunt, nec arti refragātur. Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam uim, corporibus illapſam, negociorum, quæ ipſa faceßit, eſſe cauſam diffiteantur. Verum rudiuſculè nomini attendunt. Nam apud ipſos palàm immiſſa uis φθοροποιὸς, *id eſt, mortifera nominatur:* φθοροποιὸν *autē nullius officij alius eſſe poteſt, quā cauſæ. Aiunt hæc nomina,* μάρσιππος *et* ἀνακαλύπτειν, *eſſe reliquis omnibus ſimilia, in quibus partes quædā dictionū, nō pro uirtute, ſed nuda enūciatione cōprehenduntur. Enimuerò quemadmodum in his uocibus* μὰρσιππος *et* ἀναλύπτειν, *partes neq; certos neq; principes retinēt ſignificatus: ſic in ho uerbo,* φθοροποιεῖν *partes productionis gratia, non pro uirtute coaluerūt. Hinc ad cauſarū differentias tranſeūt, affirmātq; cauſarū aliquas Euidētes eſſe, quæ dum aduerſam ualetudinē crearunt, ſeparātur. Cuiuſmodi ſunt frigus, labor, æſtus, & ſimilia: quaſdā Cōtinētes, quæ permanēt poſtquàm morbū excitarūt, hoc eſt, quibus præſentibus, & effectibus eorū adſunt: increſcētibus, affectus augētur: decreſcentibus, minuūtur: & cùm deſinūt, ijdē finiuntur: quibus ſolis ac per ſe manētibus, effectus quoq; ipſi manent. Talia quidē receptißima ſunt cauſarū diſcrimina, quorū nulli Phthoropæō ſubijci poteſt. Euidēs enim cauſa nō eſt, quoniam morbus ipſe permanet, nec ipſa à corpore ſeparatur. Nec cōtinēs cauſa dici poteſt, cùm magna ex parte hic adſit. Quēadmodū accidit ijs, qui à rabioſo cane ſunt demorſi. Quod ſi neq; Euidēs cauſa, neq; Cōtinēs fuerit, neq; per ſe, neq; alterius cōſortio cauſa erit qđ ſi à nulla cauſarū differētia Phthoropœon deducere poſſumus, cōſequitur, ut neq; cauſam eſſe fateamur. Quod autē aſſerūt, uocabula quædā in ſe nō habere parteis rerū ſignificatrices, ſed nuda & ſimplici pronunciatione ficta eſſe, fateri neceſſe eſt. Verùm non omnia, ſed perpauca talem nanciſci conditionem exiſtimandū eſt. Neque*

enim

enim ποιεῖν, in hoc nomine, φθοροποιὸν, perinde atq; aſſumptitia profertur, ſed longè principem obtinet ſignificationem. Quemadmodum enim φθορᾶς, id eſt, corruptionis. nomen, mutationem in peius ſignificat, ſic hoc uerbum ποιεῖν ſumi debet, ut nihil amplius ex eo, quod hanc dictionem, φθορα, ſecum habeat, declaret, neque prorſus id ſignificat, quod omnes palàm audiũt, & huic ſimile redditur, παιδὶ ἔχειν δίψος. Si dant, à corruptione, ſanis, fieri morbum, concedunt utiq;, uim in huiuſmodi uerbo ποιεῖν ſubeſſe, ſiquidem aliquid eſt, quod corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, oſtenditur per ſingulas cauſas quæ corporibus ſubijciuntur, idque tam in letalibus Venenis, quà in ijs quæ corporibus ingerũtur. Verùm nõnihil ſubiacere cauſarum differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, non exactam diuiſionem aſſumentes. Qui uerò ſe Dogmaticos profitentur, cauſam eſſe partim Præparantem, partim Continentem aſſerunt: ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, & quæ effectui tum aßiſtat, tum etiã ſeparetur, ut à fractis præcipitatio. In ſumma quoties quippiam ſuapte natura cauſa fuerit nec ulla diuiſione comprehẽditur, uitioſum eſt, neque cauſæ adſcribitur, eorum quæ idem genus ſortiuntur. Sed quod Phthoropœon, cauſa ſit, nomen ipſum argumẽto eſt, & in ijs quæ contingunt apertius oſtenditur. Quid aliud cauſæ arbitrantur eſſe, poſt impreſſum à ſerpentibus ictum, quàm ex animante uim, & illapſum in corpora uirus? Neque enim frigus, neq; æſtum, neq; ſectionem corporis, neque cruditatẽ, neque aliud quicquam ſimile cauſari poſſunt. Verùm quoniam cauſarum differentijs gaudent, & aliquas Continentes, alias, Euidentes appellant, ipſis dicendum, utroque iſtorum modorum Euidentem quidem cauſam eſſe, quod affectum præcedit, & quod corporis ſubſtantiam præoccupat: Continentem uerò, quod morbis præſentibus adeſt, qua ſeparata, recedunt, quæ cum ipſa euenerant. Sed de ijs

hacten

hactenus. Statuendum itaque mortiferam uim intriſecus manifeſtiſsimam eſſe cauſam, ipſamq́ principem facere ſcopum oportet. Et antequam ad ima decumbant morbi, uarijs modis eſt certandum donec uis tota corporibus excutiatur. Modò enim reuocari debet ea parte, qua peſtis intrauerit, modò aliqua alia, præſertim principatum non obtinente, antè coërceatur, quàm altius irrepens uiſcera tangat. Aut eius pernicies eluatur, retũdaturq́, cùm iam membratim peruagatura eſt. Itaque Venena ſi hauſta ſunt, crebris uomitionibus: ſi morſu impreſſa, ſcarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumſcriptione, nonnũquàm amputatione extremæ partis euocantur. Retinentur uerò infuſione: & impoſitu mendicamentorum acrium, cohibentur. Hæc ſimul utique arcere uirus, & eluere poſſunt. Reſtinguũtur & euincuntur meraciore potu, aut paſſo nulla aqua diluto, uel contrariorum eſu, quæ acrimonia ſint prædita. Poſtremò deiectio alui, euocatus ſudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonſtrabimus, auxiliantur. Verumenimuerò non letiferam modò materiam, ſed & magnitudinem, & tempus, pro ſcopo conſiderare oportet: Etenim ab ijs remedia quàmplurimum diſcrimen capeſſunt. A magnitudine quidem, Cum nõnulla ex Venenis, & Viroſis animalibus pericula minãtur. Alia, putredines altas, aut exteriores excitant. Alia, uehementiſſimos dolores, aut cæcos cient: Alia uix medicamentis cedunt, & magis minúſue moleſtias excitant. Oportet autem ea, quæ pericula ferunt, peruicacioribus auxilijs expugnari: & minus infeſta, mitioribus. Quippe abſurdum fuerit in grauioribus, ſegnioribus medicamentis homines in diſcrimen adducere: in minoribus uerò, uehementium auxiliorum iniuria corpus laceſſere. Finitio à temporibus in promptu eſt: Hoc enim, ſubitò in pericula & præſentes moleſtias adducit: Illud uerò, ſenſim, & dilatas in diem, longam aut breuiorem, producit. Itaque in acu-

tis quidem confeſtim, multa ſimul auxilio repræſentari oportet: reliquis, paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita ſint. Iam membratim rem proſequamur.

Signa rabioſi canis, & demorſorum ab eo. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. σημεῖα λυσσοδήκτων *Lat. Signa rabioſi canis, & demorſorum ab eo. Ita. Segni del cane rabioſo, & di co loro, che ſono ſtati morſi da quello.*

DE rabioſi Canis morſu ſermonem alijs præpoſuimus, quòd id animal domeſticum ac frequens eſſe conſueuit, & in rabiem ſæpius agitur, ac perit, ab eoq́; caueri difficile. Inde periculum ineuitabile hominem manet, niſi multis utatur auxilijs. Canis plerunque flagrantiſsimis æſtibus, in rabiem efferatur: interdum, quoties frigora inceſſerunt. Rabioſus autem, potum & eſcam auerſatur. Largam, ſpumantemq́; pituitam, naribus & ore proijcit. Toruè & ſolito triſtius intuetur. In omnes paſſim ſine latratu irruit. Aequè feras hominesq́; tam familiares quàm ignotos mordet. Nec protinus infeſtum quidquam infligit, niſi, ut uulnus, dolorem. Exinde morbus ille, qui ab aquæ metu, Hydrophobicus, graia eſt uoce appellatus, contrahitur. Euenit autem cum diſtentione neruorum, totiusq́; corporis rubore, præſertim faciei, cum ſudore & languore quodam

Ali

Aliqui auræ ſplendorem fugiunt, alij ſine ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canum more latratus ædant, & obuiam factos, morſu adoriuntur, ac mordendo ſimili uitio labefactant. Proinde ex ijs, qui hoc uitium ſenſerint, neminem ſeruatum uidimus, niſi forſitan ex hiſtoria, unum aut alterum, euaſiſſe audiamus. Siquidem Eudemus ſuperaſſe quendam affirmat. Themiſonem aliqui, demorſum in hunc furorem incidiſſe, & euaſiſſe fatentur. Alij ipſum, cùm amico aquam expaueſcenti morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia, ſimilem contraxiſſe affectum: ſed poſt multos tandem cruciatus, ſeruatum extitiſſe. Moleſtiſsimum itaque genus morbi, à quo multos, antequàm ipſam experirentur, uindicauimus, & complures, ab alijs medicis ſeruatos, nouimus.

Remedia demorſorum à cane rabioſo. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. θεραπεία τῶν λυσσοδήκτων. La. Remedia demorſorum à cane rabioſo. Ita. Rimedi con cui ſi curano i morſi del cane rabbioſo.

RAtio medendi duplex. Vna communis, qua utendum in omnes morſus, quos Virulentæ animantes impreſſerunt. Alia peculiaris priuataq́, eorum duntaxat, quos rabioſi Canes momorderint: quæ nonnullis quidem, ſummam opem ferre cõſueuit: alijs uerò inutilis, maximè, qui ex multo iã tẽpore, ictũ acceperũt. Quæ ad hãc pertinẽt, primũ exponemus: deinde curſim perſtringemus, quæ ad cõmunẽ medẽdi rationẽ pertinẽt. Cancros itaq́ fluuiatiles, in ſarmẽtis albæ uitis, cremare oportet & cinerẽ

eorum, quàm minutiſsimè tritum, habere reconditum. Itidem Gentianæ radicem tuſam cibratamq; reponere. Quoties autem Canis rabioſus morſum intulerit, in quaternos cyathos meraci uini bina cineris cancrorum cochlearia, unumq; Gentianæ conjiciantur. Hæc in polentæ dilutioris modum ſubacta, quatriduo bibantur. Inter principia, medicamentum hoc modo detur. Atqui ſi ab illato morſu, bini terniue dies fluxerint, curationem auſpicabimur à triplicato pondere, ſupra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc aduerſus rabioſorum morſus auxilium, quod & pleriſque, unum ſatisfecit, eoq; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs, contra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multò fuerit, etiam ſi in unum recidat, medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus, quàm per inertiam ac deſidiam in diſcrimen adduci. Nec ita in demorſis à rabioſo animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcuſculis cutis ſimilia. Quippe maiori uulnere confertim copioſius ſanguis emanans, poteſt nonihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à minoribus abſcedentes carnes hinc auferre, & labia acie ſcalpelli circunſcribere, & prehenſam hamulo, aut uulſella, carnē amputare oportet. In utriſque cicunſtantia loca, altioribus ulcuſculis ſacrificanda, ut copioſior ſanguinis uacuatio arceat, ne uenenum membratim inſinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ, id iuuamenti præſtant, ut ueneni uis extrahatur. Contra uirulentos ictus, uſtio expediſsimum eſt auxilium, utpotè cùm ignis cætera uiribus præſtet, ſimul quòd uirus domet, & ferri penitius non patiatur: ſimul quòd pars ignem experta, poſteà non uulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione. Animaduertendum ex eo tempore cùm cruſtæ decident, ne ulceris oræ coaleſcant, & cicatrice induantur, ſed ſi fieri poteſt ad multum, idq; præſtitutum tēpus, ulce

pus uti licet. Tan[illegible] fertur,ut qui[illegible] ſordidas adhuc & inflammationem minātes, pror[illegible]g[illegible] conuenit. Quod inditum ijs ſalſamentum optimè præſtabit, & ſylueſtre Alliū detritum,item Cæpe,ſuccusq́; præſertim Cyrenaicus,aut qui Medicus,aut Parthicus appellatur. Tritici grana tam manſa,quàm non manſa imponantur Siquidem ſubacta piſtáue à perfuſione uulnera dilatāt.Sunt qui à madentium ieiunio,ſibi aliquid aſciſcere arbitrentur,quòd ſuapte natura reſiſtat. Verùm id certum non eſt :cæterùm tempeſtiuus eorū uſus,minimè eſt contemnendus:Si uerò , quod per ſæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent,committerenturq́; manum poſtulabunt : nanque eas diducere , carnemq́; ſcalpello circinare,aut iterum inurere,expediet. Vbi uerò propoſitum tēpus præterijt,ulcus ad cicatricem ducendum, & emplaſtro,quòd è ſalibus conficitur,locus comprehendendus , nec multò pòſt Sinapiſmo utendum.

Ratio victus in morſu rabioſi canis.

CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. διαίτη τῶν λυσσοδήκτων

Lat. Rario uictus in moſu rabioſi cunis. Ita.

Reggimento del uiuere di coloro, che ſono ſtati morſi del cane rabbioſo.

QVæ ad partem iſtam pertinent præſidia, ita ſe habent. Cæterùm uictus rationem ex ijs quæ Veneno aduerſantur,coniectura quadam colligere oportet,ſimul ut Veneni uires hebetet reſtinguatq́;,ſimul ut arceat,quo minus ad intima pernicies illabatur. Etenim aſſumpta,pernicioſarum uirium penetrationi reſiſtunt. Quorum utrunque præſtare poteſt uini meracioris,paſſi, & lactis potus. Quippe qui hæc omnia capiunt ad

curam, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnem obtundat. Simili modo Alliorũ, Porrorum, Cæparũ: quòd ea difficulter conficiantur, uixq́ aboleantur. Nam multos dies huius cibi qualitates remanent, quo tempore, nec euincuntur, nec permutantur à mortifera ui, ſed contrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum uſus accommodatur, & Theriaces, Mithridatij, & eius quod Euparatorio tẽperatur, denique omnium quæ magnam aromatum partem ſibi uendicant. Quippe Aromata omnia uiribus & ſubſtantijs ægrè permutantur: Quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo habet: Noſſe conuenit, pauorem aquæ non ſtato definitoq́ tempore exoriri, plurimum tamen ad quadrageſimum uſque diem neglectis differri conſueuit. Poſt ſemeſtre etiam nonnullos inuadit. Quendam poſt annum aquam horruiſſe conſtat, quæ nobis uiſu comperta fuere. Narrant & aliquos poſt ſeptennium aquæ metu fuiſſe tentatos. Inter principia, demorſorum à cane rabioſo, curandi ratio talis eſt. Verumenimuerò ſi ea quæ retulimus auxilia, primis diebus prætermiſſa fuerint, nec ſcalpro carnem circinare, nec uſtionem experiri operæ precium eſt. Non enim quod iam pertranſijt, ſatis euocare poſſent. Nulla utique iſtius rei occaſio aut utilitas, ſed incaſſum corpora doloribus ſternentur. Alter uerò curationis modus accedat. Deiectio magnum præbet iuuamentum, ut potè cùm mouendo, corporis habitum tranſmutet. Et quæ Colocynthidem recipit Hiera, item lac Schiſtum, quod ſimul deiectionem moueat, & Venenum domare poſsit, cibi acres, & meraculi potus, quibus uis Veneni uehementer retunditur, quotidie ſumi debent, Cæterum ſodores ante cibos, & poſt etiam ciendi. Dropaciſmi Sinapiſmiq́ alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficaciſsimum auxiliũ Helleboriſmus cognoſcitur, quo cum fiducia non ſemel atque iterum, ſed frequentius ante quadrageſimum diem, uel poſt hoc tẽpus, uti

pus uti licet. Tantam enim uehementiam hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iam aquæ metum ſentirent, ſumpto Helleboro ſimul ac primum morbi impetum experirentur, fuerint ſeruati. Nam & iam uitio tentatos nemo unquam ſeruare poteſt. Itaque primùm, curam contra rabioſi canis morſus breui ſermone expoſuimus. Iam ad alia, quæ Venenatis morſibus ſæuire conſueuerunt, tranſeundum. notas uno contextu; deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire poſsit, explicabimus. curſim deinceps ſubiungemus ea, quæ ſua proprietate nonnullis auxilium præſtare poſſunt. Poſtremò ſubnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

CAnes calidiſsima æſtate, aut frigidiſsimo vere in rabiem aguntur, nempè quòd tum tẽporis æſtus aut frigus intenſum, ſupramodũ exuſto, quo abundant, melancholico humore, eum etiam obiter condenſat & inſpiſſat, qui fit vt melancholici & rabioſi euadant. Rabidi canes demiſsis auribus & lento paſſu incedunt, ea capitis forma vt ſtupidi videri poſsint, obuios quoſque nullo delectu, non homines tantum, ſed etiam animalia demordent. Atenim non ob eam tãtum cauſam in rabiem aguntur, ſed etiam à putidarum eſu carnium, à venenatis belluis aut fulgure confectarum, quin & iuſculorum exſorbilatione, queis acria aromata Piper Gingiber incocta ſint. Porro in canis rabioſi demorſus effert Galenus, Cancrorum fluuiatilium cinerem cum Thure, vel Gentiana inſpiſſatam, & illitam, quãuis Gẽtiana efficatior ſit. Prodeſt & Aliſsi puluis, continuis quadraginta diebus cum hidromelite epotus. Prodeſt & lapathi acuti decocto plagam eluere, illita poſtea herba huiuſque puluere inſparſo. Iuuat & Potamogeton cum ſale morſui impoſitum. Fici ſylueſtris cortex tritus, & in aqua epotus. Atenim hac in re laxare venam, ſolutiuisve medicinis vti non bonum. Proficiet plagã diducere, laniatamque per ambitum carnem auferre, ſcalpello ſubindè profundius immiſſo, vnde poſteà ſanguis humorque, cucurbitulis validis & hirudinibus detrahantur. Quinetiam ſummè ſalutiferum remedium eſt, cauterium actuale, ignitum, ferreum, argenteũ, vel aureum, ea effecta plaga, quæ breui comitti non queat. Quod ſi timidus quiſpiã id actuale cauteriũ recuſet, cauſtico mortuo vtendum: quo in negocio nõ

aliud præſtantius Sublimato, cum vnguento quopiam frigido, inſpiſſato, ſiquidem ab hoc prodiens cruſta in biduum decidit, modò aſſiduè butyrum ſuprà teneatur. Quod nullum aliud cauteriũ efficiat. Quod ſi cum actuali aut potentiali cauterio operari non poſſit, diligenter prouidendum, vt plaga diducta perduret, applicatis ſuprà emplaſtris & cerotis validè attractorijs, è reſina gummi, & ſimilibus materialibus cõpoſitis. Item ne cruſta citò obducatur, quo & via fiat educendo veneno & ne obducta plaga cruſta, detrimentum non mediocre producat. Porrò cauterij actualis cruſta decidet, illita cum Vernice liquida, cum oui vitello, & butyro: aut ſi glomus integrum diem in butyro liquefacto temperetur. ab hoc ſalutifero remedio, plagæ quotidiè ſuperindendus Præcipitati puluis infrenati & præparati cũ Sẽperuiui ſucco, ſtillatitia Roſacea & poſtremum ad lentum ignem deſiccati. Siquidẽ eximiũ id remedium cum eo quod plagam diu ne occludatur cohibet, etiam è profundo ad ſuperficiem potenter attrahit. Quod ſi vim ſuam in puluere exercere non poteſt vnguento indatur aut emplaſtro attractorio ſupràq; plagam contineatur. Siquidem nihil æquè de profundo extrahit & quamuis diducendæ plagæ tempus in quadregeſimum (ex vſu) nec amplius diem producatur, non aberrabit tamen qui diutius reliquerit quo cõſummatè quicquid ineſt malignitatis id omne foras proſiliat. Quod ad victus rationem attinet fluuiatiles Cancri peculiari naturæ vi prãdia & coenas in id veneni parabunt Gammari & Hericij marini reliquique carnis tener iuſculæ piſces. Extremitates animalium vinum aromatite ex Melle vel Sacchario Auiculæ montanæ que facilè digeruntur & corpori laudabile alimentum ſubminiſtrant. Vinum dulce in quo ferrum aut chalibs extincta ſint. Præfixum tempus non habet aquæ timor. Oritur quandoque primo alias ſeptimo aliquando quadrageſimo in alijs etiam ab anno & in quibuſdam non ante ſeptemnium ſe prodidit. Id mali non à canis tantum morſu contagioſum eſt ſed ab hominis etiam rabidi conſuetudine ſi vel canis ſpuma nudam carnem intinxerit. In ægris ſalutis ſignum eſt ſua in ſpeculo effigies noſcitata aut in vrina redditæ carnis portiunculæ catulorum adformatione. Cornus & Sanguinea manibus donec incaleſcant attrectata in rabiẽ agũt à cane demorſos. Quod ſupereſt remedij è præcibus patet. Nã ſimplicia in Dioſcoride perquiſita & ingenium & ſedulitatem exacuent.

Notæ eorum, qui à venatis demorſi ſunt. CAP. XXXVIII.

NOMEN

NOMENCLATVRA.

Græ. Σημειώσεις τῶν ὑπ' ἰοβόλου δηχθέντων. *Lat.* *Notæ eorum qui à venenatis demorſi ſunt.* Ital. *Segni de i morſi, & de le punture de gli animali uelenoſi.*

DEmorſi à Phalangijs locus quidem ipſe, quaſi ab impacto aculeo rubet, non intumeſcens, nec per ambitum calidus eſt, ſed mediocriter humeſcit: Vbi uerò contrariorum occurſu refrixit,, conſequitur corpore toto tremor, diſtentiones poplitum & inguinum, conuulſionibus non diſsimiles. In lumbis collectio exoritur. Perpetua urinæ libido laceſsit, multaq́ reddendis excrementis colluctatio. Vniuerſa cute frigidus ſudor emanat. Collachrymant oculi, offuſisq́ nebulis caligant, Si Scolopendra aut dicta Ophioctene, morſum intulit, locus per ambitum liuore ſuggillatur, & computreſcit: interdumq́, licet rarò, fæculentus atq́ ruber cernitur. A morſu ipſo exulcerari locus incipit. Vlcus id negotium exhibet, ferè remedijs inuictum. Præterea toto corpore prurigo ſentitur. Scorpionis morſu inflammari ſtatim incipit locus, & indureſcit, ac intentus rubet, uiſciſsimq́ dolore premitur. Modò ſiquidem exæſtuat, modò frigore occupatur. Labor repentè fatigat. Aliquando meliuſculè habet, aliquando recrudeſcit. Conſequitur ſudor, horroris ſenſus & tremor. Extremæ corporis partes refrigeſcunt. Inguina extolluntur, per ſedem flatus exeunt. Capilli eriguntur. Pallor membra decolorat. Dolor, tanquam ex pungente acu, per uniuerſam cutem ſentitur. Si marina Paſtinaca percuſsit, protinus accidunt moleſti dolores, aſsiduæ conulſiones, laſsitudo, & imbecillitas. Mens percuſsis labat, poſtea obtumeſcunt. Oculi caligant. Percuſſus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obſtupeſcit, ut tangentem non ſentiat. Hunc ſi quis premat, atra ſanies, craſſa & malè olens cernitur. A mure araneo

neo percuſſis, circa morſum in orbem inflammatio exoritur, nigraq́ pustula, diluta ſanie turgens, exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta puſtula, depaſcens ulcus, non ei diſſimile quod ſerpit, occupat. Inteſtinorum quoque tormina, difficultas urinæ, & frigidæ aſperginis offuſio conſequuntur. Si Vipera momordit, corpus intumet, uehementer areſcit, ſubalbidumq́ colorem cōcipit. Sanies à uulnere profunditur, primùm ſubpinguis, mox cruēta. Puſtulæ aduſtis ſimiles erūpunt: & antea depaſcens ulcus, quod in proxima repens, non ſumma modò corporis, ſed intima quoque corripit. Gingiuæ ijs cruore ſuffunduntur. Inflammatio circa iecur erumpit. Tormina & bilioſi uomitus ſequuntur. Sopor, tremor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus ſudor offunditur. Conſimilia eueniunt ijs qui à Cæcilia nomine, aut Amphisbæna demorſi ſunt, eademq́ ferè auxiliantur. Quare hoc uenenū priuatam deſcriptionem ſortitū non eſt, neq; uiſum eſt dignum, quod alio genere cōprehendatur. A Dryino morſis puſtulæ moleſtiq́ dolores incidunt, præſertim quà dilutæ ſaniei emiſſarium ſubeſt. Quinetiam eroſio, torminaq́ conſequuntur. Ab Hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui anguſta contractaq́ corpora ex continuo dolore reddunt. Ex plaga, copioſus cruor effluit, & quacūque parte corporis cicatrix ulla fuerit, ea ſanguine emanat. Excrementa per aluum cruenta eijciunt, profluensq́ ſanguis in globos coijt. A pulmone ſanguinem extuſſiunt, & in uomitiones effuſi, ſine remedio commoriuntur. Quos Dipſas percuſſit, ſolutus, ac non conſtrictus tumor premit, ſitisq́ uſque eò pertinax, ut ſatiari non poſſint, ac ſine ulla intercapedine excruciet: & ſi potum pleno ore affatim trahāt, illico in eandem ſitim relabuntur. Proinde toto habitu ſimiles ſunt ijs, qui antea potus nihil hauſerint. Quare propter continuam ſitim, & Preſter, & Cauſon, aut Dipſas appellatur. Ab Natrice demorſis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. Sanies ex eo

mul

multa, & atra, & malè olens, non ſecus atque ijs quæ ſerpunt ulceribus, expuitur. Cenchri morſum, qui Viperino ictui ſimilis eſt, putridum ulcus ſequitur. Carnes anteà, ut in aqua inter cutē, prætumidæ, defluunt. Lethargo corripiuntur, & ueterno preßi ſomnos captāt. Eraſiſtratus eos iocinore, inteſtino, ieiuno coloq́ue conflictari autor eſt. Quippe diſſectis ipſis, oēs ferè partes corruptæ reperiuntur. A Ceraſte percußis locus attollitur, cum duritia puſtuloſus. E plaga ſanies profluit, modò atra, modò pallidior, ſed toto concretu uaricoſus intumeſcit. Genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, denique rigore diſtenti commoriuntur. Ab Aſpide ictis, uulnus exiguum prorſus, quaſi ab adacta acu citra tumorem conſpicitur. Sanguis exiguus ille quidem, ſed ater deſtillat. Caligo uelox oculis obnubit, labor in totum corpus multiplex, omnino leuis & non ſine uoluptate cō ſequitur. Ideo Nicander perpulchrè cecinit: At uir perit abſque labore, uirens atque diſcolor. Mediocris ſtomachi dolor afficit. Frons perpetuò reuellitur. Genæ contremiſcunt, quaſi ſine ſenſu in ſomno uacillent: hos mors tollit, ad diei trientē non dilata. Eraſiſtratus in libro, quē de Medicaminibus & Venenis condidit, de uocato Baſiliſco ſcitè ita refert: Cū baſiliſcus momorderit, uulnus ad auri colorē efflaueſcit. Itaq; in plurimis, q̄ Virus eiaculantur, comites notæ ita ſe habēt. Tranſeuntes utiq; ad medendi rationem, primū, ut fieri poterit, de communibus diſſeremus.

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. CAP. XXXIX.

Græce. τίς κοινὴ τῶν ἰοβόλων θεραπεία.

Lat. Communis curatio in omnes ictus uirulentos.

It. Cura generale delle pūture de gli animali uelenoſi.

Aduer

ADuerſus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris ſuctio conuenit: ſugentem uerò oportet ieiunũ non eſſe, ſed & cibum ſumpſiſſe, & uino os abluiſſe. Poſtea exiguum olei in ore continens, plagam exugat. Locus ipſe ſpongia fouendus, deinde ſcarificandus. Sed ulcuſcula altius imprimere expedit, quo uiroſa materies profundo euocetur. Circinatio aũt carnis, & ſectio, ſcarificatione longè potentius opitulantur. Nanque ab iis duo peculiaria præſidia fiunt: Vnum, quòd Virus è loco tollitur: Alterum, quòd eius Veneni pars, quæ ad interiora graſſatur, cum multo copioſoq́ſanguine excernitur. Quòd ſi locus ſectionem non admittat, Cucurbitulæ cum largiori flamma adfigendæ ſunt. Sed iam de uſtione ſuprà in rabioſorũ morſu diſſeruimus. Si uerò icta pars, utpote extrema, eam ſectionem commodè non reſpuat, præſertim in omnibus Serpentium ictibus, aut Aſpidis, Ceraſtæ, ſimiliumq́, proculdubiò amputanda eſt. Cõuenientiora ſupradictis auxilia ſunt, quæ Epithemata uocant. Imponatur ſarmentitius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio ſtillatitio ſubactus, garo, & acri ſalſamento. Porri, Cepæ, et Allia modò minutiſsimè cõtrita illinuntur, modò cremata uulneribus iniiciuntur. Quinetiam diſſecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percuſſo loco applicentur. Nec deſunt qui hiſce, tanquam diſcordia quadam naturali pugnantibus, utantur. Verùm huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ ſunt, argumento, quòd deuoratum inſigne uirus conficiunt, & aridiſsima quæque ſemina conſumant. Itẽ nonnunquã arenas lapillóſque ingluuie ſua deuoratos, diſſoluunt. Itaq́ animantis admoti calore, adiutus ſpiritus, ab icta parte impetũ capeſſens, exiliensq́, ſecum uenenum exigit. Nec me fugit quid in Aegypto fieri ſoleat. Cũ ſpicas Aegyptij metunt, ollá picis paratam habent, & appenſam faſciam: tunc enim maximè ſerpẽtiũ iniurias expaueſcunt, tum propter ſpicilegij tempus, tum quòd

opacis ſimul abditæ ſpeluncis & cauernis, denſoq́; aruorum ceſpite deliteſcunt. Moleſtiſsima enim animalia, & uirus eructantia, Aegyptus in campis ferre conſueuit. Vbi ergo aut in pedem, aut partem aliam, morſum intulerunt, qui adſunt, faſciam in ollam picis conijciunt, & ſemel aut iterum brachium aut crus paulum ſuprà uulnus obligant, & arctiſsimè duo è præſentibus diſtringunt, locumq́; ſecantes, qua circumactus eſt laqueus, picem inſtillant, cúmque uulnus ſatis excepiſſe uidetur, laqueum reſoluunt, & Cœpis alijſq́; ſuprà memoratis illinunt. Præterea pix liquida cum ſale trito, & feruente illita, præſentaneo eſt auxilio, ſi iugiter innouetur. Conuenit & Cedria, & fimum caprarum ex uino decoctum. Locum aceto calido, Calamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri ſalutare eſt. Quinetiam non deſunt emplaſtra uehementiſsima, & calidiſsima, quæ Venenum elicere, expugnare, & diſcutere poſſunt, Cuiuſmodi ſunt, quæ ex ſale, aut Nitro, Sinapi, & Cachrye componuntur. De quibus conſequenter erit tractandum. Eraſiſtratus aũt non iniuſta reprehenſione eos inceſsit, qui incognitas ad hũc uſum facultates conſcripſerunt, ut Elephãti fel, Crocodiliue ſanguinẽ, ouaq́; Teſtudinis, & conſimilia. Nã cũ inuãtia quædã literis tradidiſſe uidentur, planè in hac ſola incidentibus impoſuerunt. Quare talia deuitanda ſunt, cum difficile, niſi regia facultate, perueſtigari poſsint: neque quò noſtra fides ijs obſtringatur, frequenti obſeruatione, ſufficiens experimentum præſtiterint. Quæ aũt ad communem omnium uſum pertinent: quæq́; facilè ſuppeditari, & omnibus à Serpente percuſsis, auxilium ferre queunt, ſubiungenda uidentur. Intubus itaque, & Erica, & Aſtragalus, cum aceto pota, contra oẽs ſerpentiũ morſus auxiliantur. Item Bitumen, & urentes Platani pilulæ in uino diluto coctæ, & Paliuri decoctum, radix Ariſtolochiæ, et Eryngij, decoctæ etiam Lauri baccæ, & deuoratæ, Piperq́; largius eſitatum,

tum, Ruta, Anetum, & Cyclaminus coma Porrorum priuatim ex pane, aut Allium, aut Cæpe, ſalſamentaq́ quam acerrima. Origani decoctum cum uino potum, Fœniculi, Pulegij, Calaminthæ, Porrorumq́ ſuccus, cum melle deſorptus. Hæc quidem à plantis conquiruntur. Ab animantibus uerò quædam utiliter peti ſolent. Gallinaceorum cerebella in cibo, Leporinum coagulum cum uino, itidem Caſtorij ſextans. Teſtes marinæ Teſtitudinis ſumpti multum prodeſſe traduntur. Muſtela ſale inueterata inter auxiliaria medicamenta eſt. Commendatur imprimis exenterata, quæ ſale ſicceſcens inueteratur: ex qua binas drachmas cum uino bibiſſe ſatis eſt. Sed de ſimplicibus, quæ dari ſolent hactenus. Percußis à Serpente prodeſt alui deiectio, diffluẽs ſudor, urina copioſè reddita. Sunt & compoſitæ quædam potiones, quæ mira remedia polliceri traduntur, ut & Opij & Myrrhæ ſinguli oboli, Piperis ſicilicum. Ea Melle excipiuntur, & inſtar Aegyptiæ fabæ dantur cum uino. Itidem ſylueſtris Rutæ ſeminis, Gith, Cumini Aethiopici, Ariſtolochiæ, Galbani, ſingulorum pares portiones tritæ, & cum Erucæ ſucco ſubactæ, digeruntur in paſtillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex ijs ijs terni cyathi cum uino. Hæc habui de cõmunibus auxilijs quæ dicerem. De peculiaribus remedijs contra beſtias, quæ uenena uibrant, conſequenter eſt dicendum.

Peculiaria remedia uirulentorum ictuum. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἴδια θεραπεία τῶν ὑπ' ἰοβόλων δηχθέντων.

Lat. Peculiaria remedia uirulentorum ictuum.

Ita. Cura ſpeciale de i morſi de gli animali uelenoſi.

Inter

INter ferientium Venenatorum notas nihil de Veſpis & Apibus articulatim congeſsimus, quòd conſpicuæ omnibus forent, & nihil excellens aut notatu dignum in his obſeruaretur: inter remedia tamen, earum meminiſſe non fuit alienũ. Igitur aduerſus utrarúmque ictus prodeſt illita Malua, & Hordeacea farina cum aceto, Ficulneum lac in uulnus inſtillatum: à muria, aut maris aqua fotus. Phalangiorum ictibus Ficulneum cinerem, adiecto ſale trito & uino, imponere oportet, aut radicem ſylueſtris Punicæ quàm tenuiſsimè tritam, aut ariſtolochiã, cum Hordei farina & aceto ſubactam. Vlcera aqua maris pro luenda, aut Apiaſtri decocto: foliaq; eiuſdem illinenda. Lauacris perpetim utendum, & propinandum Abrotoni ſemen, Aniſum, Ariſtolochiam, Cicer ſylueſtre, Cuminum Aethiopicum, Cedrides tritas, Platani corticem, & Trifoliæ herbæ ſemẽ. Priuatim autem, ſingulorum ex iis binas drachmas dare, cum uini hemina conuenit. Item Myricæ fructus, & Chamæpityos, & uiridium Cupreſsi pillularum decoctum, admiſto uino. Sunt qui fluuiatilis Cancri expreſsi ſuccum, cum lacte, aſſumpto Apij ſemine, confeſtim moleſtiis liberare prodant. Si Scolopẽdra morſum infixit, ſal quã leuiſsimè tritus ex aceto uulneri inſpergẽdus aut Ruta ſylueſtris ſuperponẽda. Locus acida muria eſt fouẽdus, Danda in potu Ariſtolochia cũ uino, aut Serpillũ, aut Calamintha, aut Ruta ſylueſtris. Percuſsis à ſcorpione, pſenti eſt auxilio Ficulnũ lac in uulnus inſtillatũ. Scorpius ipſe q ictũ uibrauit, tritus, & pcuſſo loco impoſitus, ſuæ plagæ remediũ eſt, ob cæcã quãdam naturarũ (ut cõſtat) diſcordiam, q̃ Antipathia appellatur. Præterea tritus & impoſitus cũ ſale, Lini ſemine & Althæa, Scorpius cõuenit. Sulphur ignem non expertum, reſina Terebinthina exceptũ, et emplaſtri modò adiectũ auxiliat: itidẽ Galbanũ ad Splenij formã ductũ, & Calamintha q̃ trita illinatur, & farina hordei in uino parata, in decocto Rutæ. Semen Trifoliæ herbæ

herbæ tritum, & uulneri iniectum opitulatur. Hæc ad affectum locum pertinent. Poſt hæc quàm efficaciſsimis potionibus utendum. Cuiuſmodi ſunt Ariſtolochiæ, præſertim corticis binæ drachmæ cũ uino, tuſa Gẽtiana, & Pulegium decoctum, & baccæ Lauri pauco numero tritæ, & Calamintha cũ poſca in qua magnoperè diſcoqui debet. Cupreſſus cum uino, & Ruta, nec ſecus Ficulneum lac, Laſerpitium, ſi adſit: ſin deſideretur, Peucedani ſucco utendum. Efficax eſt potus Trifolij, & Ocimi ſemen. Horum autem omnium uicem penſat, iugis lauacri uſus, euocatus ſudor, & dilutæ uini potiones. Ei qui marina paſtinaca icitur, omnia, quæ de Viperarum morſu paulò pòſt referemus, ſimili modo conueniunt. Peculiariter autem ictus à marino Scorpione, & Dracone inferuntur, qui moleſtos cruciatus cient: interdum autem, ſed raro, nomas excitant. Quibus abſinthij, Saluiæ, aut ſulphuris ex aceto triti potio ſubuenit. Paſtinaca diuulſa, & uulneri impoſita ſui ictus medela eſt. Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex Galbano Splenium, per ſe uulneri exterius impoſitum, ut medicamenti modo aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulſo illita. Quinetiam mus ipſe qui morſum intulit, ſi diſſectus apponatur, ictus ſui ueneficia luit. Reſiſtunt quoque acini dulcis punici decocti, & illiti, item Porri, & Allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locum pertinent. Prodeſt potum Abrotoni decoctum, maximè ſi in uino detur, præterea Serpillum, & Galbanum, & Eruca uino madefacta, recẽtes Cupreſsi pilulæ cum aceto, & Cyclaminus ex aceto mulſo, & Pyrethrum cum uino & Chamæleonis herbæ radix. Nec deſunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum Murem araneum contra ſuos ictus commode bibi. Quam hiſtoriã apud alios inuentam, dignam duntaxat cenſuimus quæ annotaretur. Alij aſſeuerant demorſum non aliàs exulcerari, niſi prægnans Mus araneus fuerit, tum ſanè auxiliari ferunt. Si Vipera morſum

ſum impreſſit, fimum caprinum cum uino, ſtudioſè impoſitum opitulatur. Item Laurus, & Abrotonum, & Galbanũ Splenij loco ſuperiectum, & Origanum uiride inditum. Pulli gallinarum diſcerpti, & cõfeſtim admoti. Erui farina uino ſubacta. Radicis cortex uſque eò tuſus, ut in puluerem ſolutus abeat, & Scilla toſta, detritum Chamæmelum, Hordeaceæ farinæ cataplaſma in aceto mulſo præparatum: ſed locus antè eo calido foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra Viperinos ictus Rubus cũ uino prodeſt, Aliqui Anchuſam tenui folio conſtantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & Porracei ſucci hemina in mero, & foliorũ Apiaſtri ſuccus & ſylueſtris Ruta, Hæc in uino potari debent. Vinum freq̃ueter bibendum, Allia mandenda, & Cæpæ, & Porri recentes, ſalſamenta acerrima, & opipara. Simplicia hæc ſunt. Percuſsis à Vipera præclarè auxiliatur medicamentum, quod Myrrhæ, Piperis, Caſtorij, floris Portulacæ ſeminiſq́;, dimidio acetabulo conſtat. Hæc omnia in Cretico paſſo teruntur, aut in alio probato. Eraſiſtratus in eo libro, περὶ δυναμέων, id eſt, de uiribus, inſcribitur, pleraque alia tradidit, quæ ictis à Vipera auxilium ferre poſſunt. De Amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniã ferè remedijs ad Viperas ſcriptis, percuſsi ab ea adiuuari ſoleãt. A Dryino ictis, conuenit Ariſtolochia cum uino pota, trifoliũ herba, radix Haſtulæ regiæ ſimiliter aſſumpta, & fructus ex omni Quercus genere. Tuſæ Illicis radices, & illitæ parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi Dipſadiſq́; morſus, uelut immedicabiles, à pleriſque maiorum deplorati relinquebãtur. Quare ſi peculiaribus contra Dipſadem remedijs egeamus, communia experiri operæpretium erit, protinus autem ſcarificatione uti, uſtionem facere, & ſi locus patiatur, extremorũ amputatione opus erit: conſequenter quàm acerrima cataplaſmata admouere, de quibus ſepenumero diximus. Nec me fugit, acres cibos, maximè

à ſalſamentis, utiles eſſe, Meracæ potiones & lauacra proſunt, quæ ſubinde interiecto breui ſpacio aſſumenda ſunt, priuſquàm morbi genus emerſerit, quo ſemel irrumpente, opem ferre non poteſt ulla medici opera. In ictu Hæmorrhoi eadem proſunt. Inſuper quæ in commune opitulantur, ut ſcarificationes, uſtiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in Dipſade definiuimus. Quinetiam decocta uitis folia, & cum Melle trita. Si morſum Natrix adegit, prodeſt Origanum tritum, & aqua ſubactum, lixiuia cum oleo indita, aut Ariſtolochiæ cortex, aut Querna radix minutim cõtrita, & Hordei farina, cum aqua & Melle colliquata. Bibuntur etiam binæ Ariſtolochiæ drachmæ, in potione poſcæ, cyathis duobus, deinceps Marrubij ſuccus, uel decoctum alterius cum uino. Fauus recens datur in aceto. Morſis à Cenchridio auxiliatur Lactucæ fructus cum Lini ſemine illitus, & Satureia trita, & ſylueſtris Ruta, & Serpyllum cum duabus Haſtulæ regiæ drachmis, & tribus uini cyathis, aut Ariſtolochiæ radix. Item Cardamomum & Gentiana. Si Ceraſtes percuſſerit, cita partis amputatio ſuffragatur. Quare ſine mora ictam partem amputare, aut ſcalpro confeſtim circuncidere: & ijs ſimilia conſequi oportet. Vrentia inſuper reliquijs admouenda, ſiquidem Virus hoc ueneno Baſiliſci ſimile eſt. Iis qui ab Aſpide feriuntur, quæ de Ceraſte ſcripta ſunt, auxilia dari debent. Nam uenenum hoc, quemadmodum Baſiliſci, aut Sanguis bubulus celerrimè in arterijs ſanguinem cogit. Ad Baſiliſci morſum, ut Eraſiſtratus author eſt, auxiliatur Caſtorij drachma in uino pota, item Papaueris ſuccus, Ictuum remedia ita ſe habent.

TRia hæc capita nihilum ſeparanda duximus, quod notæ, communiſque curatio demorſuum ſeu virulentorum ictuum, in idē ſpectare videātur. Porrò venenum omne, aut eſt ſummè acutiſsimum, & deſperati proinde remedij, quodq; in duas vel tres horas hominem conficiat, quale eſt Aſpidis ſurdæ, & Ceraſtæ venenū. Secundū ab hoc gradum obtinet, quod mortem, ad ſummum, in biduum protelat. Tertium, quod è ſui vel ſumentis natura, pernitiem producit. Id autē multas ob cauſas obuenit, eis qui naturas rerum nouere, non ignotas. Et in genus, vt venenata, vel homines, ab anni tempore, cœli tēperie, corporū habitudinem ſumpſerint, mortem, & illa, ſubitam vel tardam inferēt: & iſti, patientur. Siquidem inter Aſpides, fœminæ maribus nocētiores: iuuenes, quàm ſenes: groſsi, quàm graciles. Qui in ſiccis, montibus, ſpinetis, & ſaxoſis habitant, velocius occident, ijs qui in humidis, paluſtribus, & littoralibus degunt. Qui orientem & meridiem incolunt, ſeptentrionibus pernicioſiores: famelici, quàm ſaturi: iritati, quā quieti: æſtate, quàm vere. Non ſecus venenum, non perindè in hominem penetrauerit, qui ſtrictis ſit meatibus & venis, atque in eum, qui largas habeat & apertas. Enimuero id ſerpentium frigiditatem non coarguit, quòd vere in cauernis reperiantur, & ſubter ſaxa, vt viperæ, ad immobilitatem & ſenſus priuationem congelatæ. Nam vt frigus, quod in demorſis corporibus prouenit, ab alio non exiſtit, quàm ex amiſſo calore naturali, qui à veneno victus eſt: pari ratione, ſerpentes frigidi natura non ſunt, quantumuis vere immobiles cernantur: ſiquidem id non aliam ob cauſam contingit, quàm quod frigus, eorū naturæ, quæ calidiſsima eſt, aduerſetur. Nec diſsimili occaſione, piſces natura frigidi, extracti ab aqua congelaſcunt, nempè quod ſuæ contrariam, aeris naturā tolerare non queant. Ideoque fit vt Veſpæ, quæ calidæ & ſiccæ ſunt, vere moriantur. Enimuero cum oris ſuctio ad venenati & ictum & morſum proſit, ea tamen cautio adhibenda, ne qui ſugent, quoquo pacto os exulceratum habeant. Modernū eſt Gallinæ podicem morſui in ſuctum apponere, & ſubindè in defectæ locum recentem ſubſtituere. Quinta eſſentia Theriacalis Matthioli, oleumq; inuentionis eiuſdē, præcellenter, vel ad nictum oculi, veneni naturā potentiā & exigūt. Prætereà ſummoperè arcēdus à ſomno æger, inq; omnes venenatorū morſus, dempta Aſpide, prodeſt calx viua, oleo & melli indita, ad emplaſtri formam. recētiores Ellebori nigri radicibus fruſtulatim inciſis, fruſta in morſum infigunt. Serpentaria cochlearis menſura epota, & in cibū ſumpta, quibuſuis venenatorum morſibus auxiliabitur. Quæ è Malta affertur terra, & Lemnia, in venena proficiunt. Cæterum prudens & eruditus me

dicus ſimplicium quæ in hanc rem quinque ſuperioribus de medicinali materia libris, perſcripta ſunt, delectū non ignorabit, quaq; arte & ingenio antidota, catapotia, fotus, epithemata, & id genus cætera, pro loci, regionis, cœli ratione anni tempeſtate, ægri habitu, venenati natura, attemperari, confici, & confundi, & poßint, & debeant. Proinde iam ad particularia digredior. Ad Veſparū aut Apum ictus, proderit lutū aut boum ſtercus ſuperpoſitū cum hydromelite. Terra Cimolia cū Malua, aceto, & aqua ſimul inditis, aut Siſamū cum aceto. Muſcæ tritæ, & ictui illitæ, dolorē tollūt, Idē operatur Thymbra, Mellißopillum, Syſimbrium. Phalangiorū remedia è præcedentibus libris patent: diligentis erit & lectoris & medici, ea ſigillatim perquirere. Scolopendras Ophioctenes, eas intelligit, quæ veneno adeò lethali ſunt, vt eo etiam ſerpentes conficiant. Eæ totos populos (tanta copia increuerant) è ſuis ſedibus exegerunt, quod Aririetis contigiſſe ſcribit Theophraſtus. Diſſectæ mediæ, viuæ permanent, vnaq; parte, in anteriorē: alia in poſteriorē partē incedunt. In huius morſum prodeſt cinis cū aceto illitus, Scilla, Pulegiū epotum, Ruta item & Mentha cum vino. In Scorpionē iuuat, potum Serpylli decoctū, radicis Althææ, & Elaphoboſci, quod etiam ipſum recēs & crudū (in potu) ſupramodū ſuccurrit. Dolorē præſentaneè leuat, Cochlea hortenſis trita cum teſta, ictuiq; impoſita. Idē operantur lumbrici. Cancri itidē in vino epoti cum Laſerpitio. Verbenaca trita, & viridis plagæ illita, puluiſúe illius epotus. Puluis itidē (æquis portionibus) Cumini Melanthij, ſeminis Viticis drachmæ pondere in vino. Paſtinacæ ſemen. Oleum ſcorpionū. Folia Lauri in vino epota ad dragmæ pondus. In Viperas auxiliatur Alliū copiosè eſtum, ab eoq; meraci lætioris potus. Archigeni oleū eſitare, & meracū bibere. Eamet quæ momordit Vipera, cauda & capite præciſis, coctaq; anguillæ in modū, eſitata, ægrum eximiè ſubleuat. Venenū vipera pateter attrahet, ſi præciſum caput, parsq; ea quæ collo adglutinatur, plagæ applicētur. Id etiā eliciunt deglabratæ gallinarum ſedes, ad ſuctionēque vt dictū eſt ſuperpoſitæ. Proderit per ambitū inciſa ſcalpello plaga, in ea foliorū Fraxini ſuccum indere, eundémque ægro potādum offerre, Item Echij ſuccus ipſáque herba morſui ſuperpoſita. Amphisbænarū ictus haud multū à Veſparū ictibus diſtat, ideoq; paribus in eas remedijs vtendum. Dryini radicū Quercuum accolæ, bicubitales ſunt, farcti, inceſſus tardi: ſquamis aſperrimis toto corpore armati. Eadem quæ Viperis remedia, ſeruata accidentiū proportione. Hæmorrhous, quod nomine exprimit: ex ſe percußis per os, per nares, per totum hominē, ſanguinē extrudit. Huic malo medicantur ante ſanguinolētam vrinam, copioſus Allij eſus, vuæ paſſæ cum pane, largior

lym

lymphati vini potio, quam ſubditus ſubſequatur vomitus. Morſuræ locus frigida eluitur, veſicáque ſpongia calida intincta ſouetur. A Dipſade emorſis, eadem quæ à Vipera conueniunt. Cherſydræ inde nomen accepit, quod primum in aqua viuens: Hydræ & Natricis nomen habeat, cũ in terrã prodit, iam Cherſydra vocatur. In ſalſis veneni natura infrenatur, eòque amplius creſcit, quo magis id animãtis in terra degerit. Effigies Cherſydræ haud alia, quàm puſillo Aſpidi terreſtri, niſi quod gracilius habet collum. In Cherſydram cõmunibus vtendũ remedijs: theriacalibúſque antidotis, in ſpeciem Cupreſsi & Myrti baccarũ vtriuſque dragma vna, fiat potio cum Mulſo, aut Melle Roſaceo. Oleũ calce viua & ſimilibus inſpiſſetur, & plagæ immittatur. Cencridium, ita nuncupatum, quod luteis maculis, granorum Milij effigie (id Cenchron Græci vocant) ac ſi minutæ eſſent punctiunculæ, diſtinctũ habeat corpus. Ceraſtes Africanũ virulentũ: & præſentaneæ mortis morſu, duobus in fronte (Cochlearũ figura) cornibus armatur: vnius & duorũ aliquando cubitorum: ventre ſquamis cõpactilibus infarcto, queis ſerpendo perſtrepitat, follis in morẽ: tranſuerſum graditur. Aeger in nonum diem in tormentis: & expetita morte, quæ tandẽ aſſequitur, perdurat. Eadem in nondũ cõfirmato malo, quæ in Vipera remedia. Aſpidis tria ſunt genera. Ptyas, à ſputo quod in hominem ſpiris conuoluens ſeſe eiaculatur. Cherſæus quod terræ adglutinetur: nõ alibi viuẽs: Chelidonus: quod hirundinum in morem: ſuprà nigricans ſit, infernè albeſcat. In aſpide ſalutis ſignum, ſi Centaurea epota non euomatur. Siquidem vomitu reddita, mortis indicium eſt. Veneno iam totum occupante corpus conueniet Allium tritum cum zitho, ad nauſeam & vomitũ epotum, aut Opopanacum cum vino lymphato ſumptũ. A vomitu, antidota Theriacalia, & nihil non agendum, quo æger à ſomno arceatur. Baſiliſcus hominem, ac omne animantis genus, viuus, ſolo viſu & ſibilo cõficit: mortuus, attactu interimit. Sibilo ſerpentiũ omne genus exigit: nõ ſerpit, at ſubrectus media via graditur. Quocũq; loco degat, plantas & herbas omnes deſiccat, nõ ſolo tactu: ſed etiam afflatu. Lapides viua tiua comminuit. Cum hoc tamen tam peſtifico animali Muſtella confligit: hoſtéque cõfecto, fœtoris tabe, ipſa commoritur. Hactenus perſtrinximus quod compendio in Dioſcoridem perſcribendum viſum eſt. Eo in negotio ſi argutulo lectori ſtylũ depreſsiſſe videor ſciat me rudioribus nõ conſummatis doctrinæ viris, hæc ſcripſiſſe. Nec puduit quo me illis aptarem: & ad legendum atque adeò memoria diſcendum Dioſcoridem accenderem craſsiuſculè vinum mellatum: & Aquam mellatam: quopiã loci perſcribere: cùm Latinus Mulſum, & Aquam mulſam potuiſſ:m

*dicere: ſimile quippiam nutricibus factitans: quæ mutilata & defra-
cta alumnorum vocabula procacius obgarriunt, quo ad integra & ſo-
lida proloquenda conſueſcant. Hæc æqui bonique conſulito, maiora au-
ſuro, ſi tantula hæc iatrices initiorum, perplacere ſenſerit.*

Finis Libri Sexti Dioſcoridis.

Et horæ & genio.

Excudebat Balthazar
Arnoullet.